

У серії “Митна справа в Україні” вийшли друком:

“Основи митної справи”

“Митний контроль та митне оформлення”

“Таможенное оформление морских грузов”

“Основаы таможенного дела в Украине”

“Митний контроль на автомобільному транспорті”

“Митний контроль на залізничному транспорті”

“Митне оформлення автотранспортних засобів”

У серії “Митна справа в Україні” готуються до друку:

“Митний кодекс України та нормативно-правові акти,
що регулюють його застосування”

“Митний контроль на повітряному транспорті”

“Порядок заповнення ВМД”

“Митне регулювання зовнішньоекономічної
діяльності в Україні”

Серія "МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ"

Серію засновано у 2001 році

Редакційна колегія:

П.В. Пашко (голова),

В.В. Ченцов,

В.П. Науменко,

О.В. Мірза,

В.Я. Нагога,

В.Г. Деркач

ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Навчальний посібник

За редакцією П.В. Пашка

Допущено

Міністерством освіти і науки України

Київ
"Знання"
2004

УДК 351.713+336.24(477)(075.8)
ББК 65.9(4УКР)843-18я73
О-75

Автори: працівники установ Митної служби України, працівники й викладачі Академії митної служби України, інших міністерств та організацій В.М. Андрійчук, В.А. Аргунов, С.М. Березний, В.В. Бичков, Л.В. Болічок, А.Ю. Будаков, В.М. Воронцов, О.М. Гой, С.Л. Гончар, А.Є. Гутник, В.Г. Деркач, Т.М. Долгих, О.Ф. Дуплій, О.П. Єльнікова, В.В. Заяц, В.С. Калініченко, Л.В. Канівець, С.А. Копосов, О.О. Кравченко, І.М. Лашаков, В.П. Левада, О.Ф. Луценко, Л.М. Лучнікова, І.О. Мальцев, О.Г. Маляревська, В.М. Мароха, М.А. Мартинов, А.С. Мироненко, І.О. Мисник, С.М. Міщенко, В.П. Науменко, В.І. Невечеря, В.В. Остапчук, П.П. Падун, О.І. Пашинний, П.В. Пашко (керівник), А.І. Педешко, В.А. Писарев, С.Д. Пінський, М.І. Прудніков, В.А. Пузіков, І.П. Рамусь, О.В. Рождественський, М.М. Салагор, Н.М. Сінкевич-Давидець, І.М. Соболев, В.В. Співаков, С.М. Сьомжа, М.В. Тиндик, О.О. Федоров, О.Л. Філіповська, В.В. Ченцов, В.Г. Черепашук, П.Г. Чубар, К.В. Шелепова, В.О. Шевцов, В.П. Шуляк

Допущено Міністерством освіти і науки України (лист № 2/1409 від 22 серпня 2000 р.)

Рецензенти: А.А. Дубініна — завідувач кафедри товарознавства та експертизи товарів Харківського державного університету харчування та торгівлі, професор; М.Г. Шульга — доцент кафедри адміністративного права Національної юридичної академії імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

Рекомендовано вченою радою Академії митної служби України (протокол № 6 від 5 лютого 2004 р.)

Законодавчі та нормативні акти подаються станом на 01.01.2004 р.

Основи митної справи в Україні: Навч. посіб. / За ред. О-75 П.В. Пашка. — К.: Знання, 2004. — 732 с. — (Митна справа в Україні).
ISBN 966-8148-12-6

У навчальному посібнику подаються основні відомості про історію митної справи, її роль та місце в сучасному житті України. Детально розглядаються основні режими митного контролю, порядок митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України, засоби боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил тощо. З урахуванням останніх нормативно-правових актів висвітлюються структура митних органів України, порядок нарахування митних платежів, умови застосування правил ІНКОТЕРМС в Україні. Всі матеріали навчального посібника ґрунтуються на новітній нормативно-правовій базі: Митному кодексу України від 11 липня 2002 р., УКТЗЕД, законах України та постановках Кабінету Міністрів України.

Для студентів вищих та спеціальних закладів освіти, працівників митниць, декларантів, керівників підприємств і організацій, підприємців, інших осіб, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю, всіх, кого цікавлять питання діяльності Державної митної служби України.

УДК 351.713+336.24(477)(075.8)
ББК 65.9(4УКР)843-18я73

ISBN 966-8148-12-6

© П.В. Пашко та ін. автори, 2004
© Видавництво “Знання”, 2004

ЗМІСТ

Від авторів	17
Глава 1. Митна справа в Україні	19
1.1. Історія розвитку митної справи в Україні	19
1.2. Митна політика	27
1.3. Митна справа. Митна територія України. Митний кордон України	31
1.3.1. Митна справа	31
1.3.2. Митна територія України	32
1.3.3. Митний кордон України	33
1.4. Прапор та емблема митної служби України	35
1.5. Завдання митних органів	36
1.6. Органи державного регулювання митної справи в Україні	42
1.7. Взаємодія митних органів України з іншими органами та особами	52
1.8. Інформування та консультування з питань митної справи	55
1.9. Роль і місце митної справи в економічному розвитку України на сучасному етапі	57
Завдання для перевірки знань	63

Глава 2. Митний контроль. Митне оформлення	64
2.1. Організація митного контролю	64
2.2. Здійснення митного контролю товарів і предметів, транспортних засобів при переміщенні їх через митний кордон України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та фізичними особами	70
2.2.1. Операції з товарами, що перебувають під митним контролем	71
2.2.2. Огляд та переогляд товарів, предметів та транспортних засобів. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу і несупроводжуваного багажу	72
2.2.3. Особистий огляд	74
2.3. Особливі режими митного контролю	75
2.4. Технічні засоби митного контролю	79
2.4.1. Оглядова митна техніка	80
2.4.2. Засоби ідентифікації, визначення якісних та кількісних характеристик	83
2.4.3. Засоби контролю аудіовізуальних матеріалів	85
2.5. Митний контроль у регіональній митній лабораторії	85
2.6. Порядок митного оформлення	91
2.7. Декларування товарів та інших предметів із застосуванням ВМД	102
<i>Завдання для перевірки знань</i>	<i>112</i>
Глава 3. Переміщення та пропуск предметів через митний кордон України	118
3.1. Переміщення через митний кордон України транспортних засобів	119
3.2. Переміщення товарів суб'єктів ЗЕД	119
3.3. Порядок переміщення валюти	124
<i>Завдання для перевірки знань</i>	<i>125</i>
Глава 4. Митні процедури при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту	127
4.1. Митні процедури на морському і річковому транспорті	127
4.1.1. Місця здійснення митних процедур морських та річкових видів транспорту, членів їх екіпажів та вантажів	128

4.1.2. Митні контроль та оформлення суден закордонного плавання та членів їх екіпажів	129
4.1.3. Оформлення прибуття судна закордонного плавання	130
4.1.4. Оформлення вибуття судна закордонного плавання ...	132
4.1.5. Митні контроль та оформлення вантажів, що перевозяться морськими та річковими суднами	133
4.1.6. Деякі особливості здійснення митних процедур на водному транспорті	136
4.2. Митні процедури на авіатранспорті	139
4.2.1. Митний контроль і митне оформлення повітряних суден і товарів, що переміщуються на них	139
4.2.2. Здійснення митного контролю та митного оформлення повітряного судна при прибутті (рис. 4.1)	141
4.2.3. Митний контроль та митне оформлення повітряного судна при вибутті (рис. 4.2)	145
4.2.4. Митний контроль і митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України із застосуванням повітряного судна	145
4.2.5. Митний контроль і митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України із застосуванням повітряного судна	149
4.2.6. Митний контроль і митне оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються фізичними особами	150
4.2.7. Пропуск товарів, що перевозяться транзитними авіапасажирами	151
4.2.8. Пільговий режим митного контролю повітряного судна	154
4.3. Митні процедури на залізничному транспорті	155
4.3.1. Документи, необхідні для митного контролю товарів і транспортних засобів	156
4.3.2. Порядок митного огляду товарів і транспортних засобів	156
4.3.3. Ввезення товарів на митну територію України (з будь-якою метою, крім транзиту)	160
4.3.4. Вивезення товарів за межі митної території України (з метою експорту, реекспорту, тимчасового вивезення або переробки за межами митної території України)	164
4.3.5. Переміщення товарів транзитом через митну територію України	166

4.3.6. Митний контроль у разі відчеплення вагонів і повернення помилково направлених вантажів	168
4.4. Митні процедури на автомобільному транспорті	170
4.4.1. Документи, необхідні для митного контролю товарів і транспортних засобів	171
4.4.2. Етапи митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через державний кордон України	171
4.5. Особливості здійснення митного контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів залежно від напрямку їх переміщення через державний кордон України	175
4.5.1. Ввезення товарів на митну територію України	175
4.5.2. Вивезення товарів за межі митної території України	176
4.5.3. Переміщення товарів транзитом через митну територію України	176
4.6. Переміщення товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях	177
4.6.1. Переміщення товарів через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях	177
4.6.2. Переміщення товарів через митний кордон України в експрес-відправленнях	181
<i>Завдання для перевірки знань</i>	187
Глава 5. Перевезення, зберігання і розпорядження товарами та іншими предметами, що перебувають під митним контролем	190
5.1. Перевезення товарів та інших предметів між митницями	190
5.1.1. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на територію України, та порядок здійснення контролю за доставкою цих вантажів згідно з наказом	191
5.1.2. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на території України, та здійснення контролю за доставкою цих вантажів	194
5.1.3. Відповідальність осіб, що порушили зобов'язання про доставку вантажу в митницю призначення	200
5.2. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів з використанням книжки МДП	201

5.2.1. Призначення і переваги	202
5.2.2. Принципи системи МДП	203
5.2.3. Реалізація положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП в Україні	205
5.2.4. Висновки	209
5.3. Розпорядження товарами, предметами	210
5.3.1. Порядок розпорядження товарами, предметами	211
5.3.2. Реалізація	212
5.3.3. Розпорядження коштами, одержаними від реалізації майна	214
5.3.4. Інші види розпорядження товарами	215
<i>Завдання для перевірки знань</i>	217
Глава 6. Підприємницька діяльність із надання послуг з декларування товарів і транспортних засобів та перевезення товарів, що переміщуються через митний кордон України або перебувають під митним контролем	220
6.1. Митний брокер	220
6.2. Митний перевізник	221
6.3. Митний ліцензійний склад	222
<i>Завдання для перевірки знань</i>	223
Глава 7. Митний режим щодо товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України громадянами	224
<i>Завдання для перевірки знань</i>	237
Глава 8. Особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами	238
8.1. Пропуск через митний кордон	238
8.2. Порядок митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються громадянами через митний кордон України	242
8.3. Оформлення несупроводжуваного багажу	249
8.3.1. Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при вивезенні за кордон (рис. 8.4)	250

8.3.2. Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при ввезенні з-за кордону (рис. 8.5).....	252
8.3.3. Правила митного оформлення речей громадян, які виїжджають на постійне місце проживання	257
8.3.4. Порядок заповнення уніфікованої митної квитанції МД-1 та додаткового аркуша до неї	261
<i>Завдання для перевірки знань</i>	<i>274</i>
Глава 9. Контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності	275
9.1. Особливості застосування норм митного права для захисту прав інтелектуальної власності	275
9.2. Історія та перспективи подальшого розвитку системи захисту прав інтелектуальної власності в ЄС та СОТ ...	276
9.3. Модельне законодавство ВМО та Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності	278
9.4. Історія розвитку митного законодавства України у сфері захисту прав інтелектуальної власності	279
9.5. Основні вимоги Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності	280
9.6. Умови подання заяви та порядок її розгляду	281
9.7. Порядок здійснення контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності	283
9.8. Порухення прав інтелектуальної власності як порушення митних правил	286
9.9. Обов'язкові вимоги Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, які не набули відображення в законодавстві України	288
9.10. Захист прав інтелектуальної власності у новому Митному кодексі України	288
<i>Завдання для перевірки знань</i>	<i>290</i>
Глава 10. Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на території України. Головні принципи заходів нетарифного регулювання	291

10.1. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій	292
10.2. Реєстрація зовнішньоекономічних договорів у Міністерстві економіки та з питань європейської інтеграції України	296
10.3. Дозволи інших державних органів України	302
10.3.1. Санітарно-епідеміологічний контроль	302
10.3.2. Стандартизація, метрологія і сертифікація	303
10.3.3. Карантин рослин, фітосанітарний контроль	303
10.3.4. Ветеринарний контроль	307
10.3.5. Екологічний контроль	309
10.3.6. Гемологічний контроль	312
10.3.7. Ввезення лікарських засобів та виробів медичного призначення	312
10.3.8. Ввезення об'єктів інтелектуальної власності	315
10.3.9. Експортний контроль	315
<i>Завдання для перевірки знань</i>	<i>316</i>
Глава 11. Оподаткування зовнішньоекономічних операцій	318
11.1. Митно-тарифне регулювання в зовнішньоекономічній діяльності як інструмент економічної політики держави	318
11.2. Митна вартість	320
11.2.1. Метод оцінки за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються	322
11.2.2. Метод оцінки за ціною угоди щодо ідентичних товарів	326
11.2.3. Метод оцінки за ціною угоди щодо подібних (аналогічних) товарів	327
11.2.4. Метод оцінки на основі віднімання вартості	328
11.2.5. Метод оцінки на основі додавання вартості	328
11.2.6. Резервний метод	329
11.3. Класифікація товарів відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності	330
11.4. Країна походження товару та критерії визначення країни походження товару. Сертифікати про походження товару	338
11.5. Правила ІНКТЕРМС	344

11.6. Основні принципи (умови) ІНКОТЕРМС-2000 та їх застосування на території України	346
11.7. Особливості застосування правил ІНКОТЕРМС при визначенні митної вартості	363
11.8. Порядок нарахування та стягнення митних платежів і податків за вантажною митною декларацією при митному оформленні суб'єктів підприємницької діяльності	364
11.8.1. Митні збори. Порядок нарахування та стягнення	369
11.8.2. Мито. Порядок нарахування та стягнення	372
11.8.3. Акцизний збір. Порядок нарахування та стягнення ...	377
11.8.4. Податок на додану вартість. Порядок нарахування та стягнення	379
<i>Завдання для перевірки знань</i>	381
Глава 12. Митні пільги	387
12.1. Переміщення через митний кордон України товарів міжнародних іноземних організацій, що користуються на території України митними пільгами	387
12.1.1. Порядок переміщення товарів офіційного (службового) користування	388
12.1.2. Порядок переміщення товарів особистого користування	389
12.1.3. Переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи іноземних держав. Митні пільги дипломатичних та консульських кур'єрів	390
<i>Завдання для перевірки знань</i>	391
Глава 13. Митна статистика	392
13.1. Основні завдання митної статистики	392
13.2. Методологія ведення митної статистики зовнішньої торгівлі	394
13.3. Використання даних митної статистики зовнішньої торгівлі	407
13.3.1. Види даних митної статистики	407
13.3.2. Роль та завдання статистики зовнішньої торгівлі	408
13.3.3. Методологічні підходи до формування СЗТ в Україні	408
13.3.4. Вимоги до СЗТ, що встановлюються ЄМСЗТ	409
13.4. Спеціальна митна статистика	411

13.4.1. Складові спеціальної митної статистики	411
13.4.2. Формування статистичних даних спеціальної митної статистики	412
13.5. Використання сучасних інформаційних технологій в організації митної справи	412
13.6. Систематизація інформаційно-аналітичної роботи в митних органах	416
<i>Завдання для перевірки знань</i>	420
Глава 14. Контрабанда	421
14.1. Поняття контрабанди. Суспільна небезпечність контрабанди. Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон України	421
14.1.1. Поняття контрабанди	421
14.1.2. Суспільна небезпечність контрабанди	424
14.1.3. Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон України	426
14.2. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів	427
14.2.1. Місця приховування, що найчастіше використовуються контрабандистами	429
14.2.2. Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (ст. 317 Митного кодексу України)	429
14.3. Дізнання у справах про контрабанду	432
14.3.1. Порухення кримінальної справи	435
14.3.2. Особливості порушення митним органом кримінальних справ про контрабанду	435
14.3.3. Докази	436
14.3.4. Проведення невідкладних слідчих дій	437
<i>Завдання для перевірки знань</i>	439
Глава 15. Профілактично-попереджувальна робота щодо боротьби з контрабандою та порушенням митних правил	440
15.1. Завдання та основні напрями діяльності митної варти	441

15.2. Завдання та основні напрями діяльності оперативного відділу (сектору) відділення (служби) по БК та ПМП регіональної митниці (митниці)	451
15.2.1. Мета створення оперативного відділу	451
15.2.2. Основні завдання, покладені на відділ (сектор)	452
15.2.3. Основні форми і методи роботи	453
<i>Завдання для перевірки знань</i>	455
Глава 16. Порухення митних правил	456
16.1. Порухення митних правил та відповідальність за такі порухення	456
16.1.1. Поняття адміністративного правопорухення	456
16.1.2. Поняття порухення митних правил	457
16.1.3. Види, склад порухень митних правил і відповідальність за їх скоєння	459
16.1.4. Відповідальність за вчинення порухень митних правил	482
16.2. Провадження у справах про порухення митних правил, виконання постанов	483
16.2.1. Провадження у справах про порухення митних правил	483
16.2.2. Виконання постанов митного органу України про накладення адміністративного стягнення	494
<i>Завдання для перевірки знань</i>	500
Глава 17. Посадові особи митних органів. Зв'язки з громадськістю	502
17.1. Посадові особи митних органів	502
17.2. Зв'язки з громадськістю	513
<i>Завдання для перевірки знань</i>	521
Глава 18. Внутрішня служба, відповідальність митних органів України та їх посадових осіб	522
18.1. Правовий та соціальний захист працівників митних органів. Відповідальність митних органів України та їх посадових осіб	522
18.1.1. Правовий та соціальний захист працівників митних органів	522
18.1.2. Відповідальність митних органів України та їх посадових осіб	527

18.2. Основні принципи охорони праці в установі, організації	530
18.3. Основні поняття про діловодство. Приймання, розгляд і реєстрація документів. Види пошти та документів. Вимоги до складання й оформлення текстових документів	541
18.3.1. Основні поняття про діловодство	541
18.3.2. Вимоги до складання й оформлення текстів документів	543
18.3.3. Особливості діловодства документів з грифом “Для службового користування”	551
18.4. Формений одяг посадових осіб митної служби України, його види, порядок забезпечення та правила носіння	559
18.4.1. Формений одяг посадових осіб митної служби України	559
18.4.2. Порядок забезпечення посадових осіб митної служби України форменим одягом, його зберігання та видачі	563
18.5. Експлуатація митних об'єктів	564
18.5.1. Митні об'єкти	564
18.5.2. Експлуатація будівель і споруд	565
18.5.3. Види пунктів пропуску	567
18.5.4. Автомобільні пункти пропуску	568
18.6. Автомобільна служба в митних органах	569
18.6.1. Загальні положення системи експлуатації автомобілів	569
18.6.2. Типи автомобілів	570
18.6.3. Комплектування автомобілями і введення їх в експлуатацію	570
18.6.4. Планування, використання і зберігання автомобільної техніки	571
18.6.5. Показники технічного стану автомобільної техніки	575
<i>Завдання для перевірки знань</i>	576
Глава 19. Підрозділи власної безпеки митних органів України	578
19.1. Концептуальні принципи організації власної безпеки митних органів України	579
19.2. Загальні положення	579
19.3. Завдання власної безпеки митних органів України	580
19.4. Система забезпечення власної безпеки	581
19.4.1. Основні напрями діяльності із забезпечення власної безпеки на загальному рівні	582

19.4.2. Основні напрями діяльності із забезпечення власної безпеки на спеціальному рівні	583
<i>Завдання для перевірки знань</i>	586
<i>Додаток</i>	587
Глава 20. Правові засади та механізми міжнародного митного співробітництва	589
20.1. Загальні питання міжнародного митного співробітництва	589
20.2. Багатостороннє та двостороннє співробітництво України в галузі митної справи	592
20.3. Рівень інституалізації багатостороннього митного співробітництва	604
20.4. Міжнародні договори України з митних питань та їх імплементація	617
<i>Завдання для перевірки знань</i>	627
Глава 21. Міжнародні договори та їх види	628
21.1. Загальні положення	628
21.2. Класифікація зовнішньоекономічних договорів	629
21.3. Форма зовнішньоекономічного договору	630
21.4. Основні зовнішньоекономічні угоди	634
21.4.1. Договори виробничої кооперації	634
21.4.2. Договори купівлі-продажу	635
21.4.3. Орендні договори	636
21.4.4. Договори зустрічної торгівлі	637
21.4.5. Торгово-посередницькі контракти	639
21.4.6. Договори на виконання робіт та надання послуг	642
21.4.7. Договори про спільну інвестиційну діяльність	644
<i>Завдання для перевірки знань</i>	646
Основні поняття і терміни	647
Скорочення, використані в посібнику	654
Відповіді на завдання для перевірки знань	657
Список нормативної та довідкової літератури	721

ВІД АВТОРІВ

У навчальному посібнику “Основи митної справи в Україні” подаються основні відомості про історію митної справи, її роль та місце в сучасному господарстві України. Детально розглядаються поняття митного контролю та оформлення вантажів; нарахування митних платежів при здійсненні експортно-імпорتنих операцій; види міжнародних договорів (основні зовнішньоекономічні угоди); засоби боротьби з контрабандою та порушенням митних правил; структура митних органів та завдання щодо захисту економічних інтересів держави, покладені на працівників митних установ.

Посібник побудовано на основі нового Митного кодексу України, який згідно із Законом України від 27.11.2003 № 1344-IV набрав чинності з 1 січня 2004 р., крім частини тринадцятої статті 71, яка набирає чинності з 1 січня 2005 р., та найновіших (станом на кінець 2003 року) правових та економічних документів, якими держава регулює митну справу та зовнішньоекономічну діяльність.

Глави посібника укладено в логічній послідовності. Вони охоплюють найважливіші аспекти діяльності митних органів. Кожна глава являє собою доступне відображення найважливіших положень, що стосуються конкретної теми. Крім того, кожна глава включає питання для перевірки знань. Це сприяє підвищенню ефективності навчального процесу і дає можливість оперативно опрацювати кожну тему.

Посібник розрахований на студентів вищих та спеціальних закладів освіти, працівників митниць, декларантів та інших осіб, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю.

При підготовці матеріалів враховано те, що цей посібник може бути використаний спеціалістами, які тільки здобувають юридичну чи економічну освіту, оскільки робота в митних органах вимагає бездоганного знання законодавства України, що регламентує митну справу.

Глава 1

МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ

1.1. Історія розвитку митної справи в Україні

Упродовж століть митниця була й залишається одним із найсуттєвіших чинників державності та незалежності країни, яскравим свідченням владного і фінансового суверенітету.

Як відомо, одним із перших учнів і послідовників Ісуса Христа був митник Матвій, який до пізнання Бога збирав податки для імперського Риму. Він був чесною, розумною і порядною людиною, завжди лагідно й уважно ставився до платників податків, а познайомившись з Ісусом Христом, відмовився від свого багатства, пішов за сином Божим і завжди був біля нього. Саме як митник Матвій виробив у собі чудову звичку все звіряти, запам'ятовувати і достеменно записувати. І, мабуть, тому він став автором найпершого величнього Євангелія від Матвія, яке яскраво і повно розповідає про діяння Христа від його Народження і до Воскресіння.

Перші відомості про мито на території сучасної України належать до IX ст. Саме тоді на нинішніх землях України виникає і впродовж кількох століть, аж до завоювання монголо-татарами, розвивається могутня Київська Русь. У фінансуванні своєї діяльності князі насамперед залежали від данини. До інших джерел княжих доходів належали плата за судочинство, штрафи і мито. Головною торговою артерією для Києва став славнозвісний шлях “із варяг у греки”. Він проходив униз по Дніпру, перетинав Чорне море і впирався в Константинополь — цей величезний ринок, куди з'їжджа-

лися купці з усього Середземномор'я. Це було найбагатше місто у всьому християнському світі. Відтак заморська торгівля стала основою економічної системи Київської Русі. Не випадково, що першою угодою, укладеною київськими правителями, став договір князя Олега з Візантією (911 р.), згідно з яким руським купцям у Константинополі створювалися надзвичайно сприятливі умови.

За Руссю визнавалося, зокрема, право безмитної торгівлі. “...Нехай, — говорить у договорі про руських купців, — входять до міста ... і торгують скільки їм треба, не сплачуючи ніяких зборів”. Київська Русь уже тоді мала власну митну систему, стягувала і, за домовленістю з суміжними країнами, сплачувала митні податки.

У 1288 р. було видано Острогомський митний статут, у якому йшлося про купців із різних країн: Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Отже, українські митники керувалися у своїй роботі європейськими митними статутами, діяли в єдиному правовому полі з нашими західними сусідами.

На підступах до Києва, Вишгорода та інших міст Київського князівства будувалися застави-фортеці, де уповноважені князем збирачі стягували мито за перевезення товарів та прогін худоби. На захист державних кордонів, як згадують народні билини, залучалися славетні Добриня Микитович, Ілля Муромець, Альоша Попович. Князь і його дружинники чітко стежили, щоб кожний руський і заморський купець (“гость”) справно сплачували мито. Тобто у Київській Русі мито означало податок, сплачуваний за перевезення товарів, перегін худоби через кордони певних територій.

Були свої митні порядки і в Запорізькій Січі, яка відіграла величезну роль у становленні України як держави. Козацтво вело жваву торгівлю, чому сприяли як розташування їхніх вольностей, так і природні шляхи сполучення. Адже запорожці жили на роздоріжжі між Україною, Литвою, Польщею і Росією з одного боку та Кримом і Туреччиною з іншого. Крім того, вони володіли кращою частиною великого водного шляху “з варяг у греки”. Тому без перебільшення можна сказати, що вся торгівля Польщі, Литви, України і Південної Росії XVI—XVIII ст. була в руках запорізьких козаків і велася за їх посередництвом.

Першим торговим партнером запорожців була Туреччина. За договором 1649 р. турецького султана “з Військом Запорізьким і народом руським” козаки отримали дозвіл на вільне плавання Чорним та Білим морями з усіма їх портами, могли в будь-який час заходити в порти і скільки завгодно стояти в них. Могли вільно спілкуватися з купцями материкових та річкових міст із питань

продажу, купівлі й обміну, мали право будувати в портах складські приміщення, звільнялися на 100 років від мита і податків. Подібними пільгами в Україні та в Запоріжжі користувалися і турецькі купці. Війську Запорізькому було дозволено мати у Стамбулі представника купецьких інтересів, а султан наказав в одному з портових міст призначити власного намісника, на якого покладался обов'язок видавати за власним підписом і печаткою паспорти запорізьким купцям для їх плавання на суднах з правом стягувати за кожний паспорт лише по одному червінцю та брати присягу з командирів про їх добрі наміри.

Досить складний порядок митних відносин існував в Україні й за Литовсько-Польської держави. Було встановлено чітку систему митних зборів за ввезення та вивезення різноманітних товарів. Прикордонне мито (його називали цлом) стягували митники, які працювали у митницях (тоді вони називалися *митними коморами*).

Чітку систему митної справи мала славна козацько-гетьманська держава. Починаючи від Богдана Хмельницького Державний скарб (так іменувалася тоді фінансово-банківська і митна служба України) збирав прикордонне мито: *евекту* (вивізне) та *індукту* (ввізне). Вже тоді українські митники відзначалися високими професійними якостями, освіченістю, знанням іноземних мов.

В універсалі гетьмана Богдана Хмельницького, датованому 1654 р., встановлювалися митні платежі за товари, що ввозилися на територію Української держави. Як свідчив архідиякон Павло Алепський у своїх записках про подорож до України у 1654 і 1656 рр., митні збори на кордонах щороку приносили в державну скарбницю 100 000 червоних золотих.

Керівником митної справи в Україні спеціальним Універсалом Богдана Хмельницького від 28 квітня 1654 р. було призначено дозорця Астматія (Остматенка), який чимало зробив для організації митної служби Української держави. Це була мудра, виважена, висококультурна людина з європейською освітою, яка знала кілька мов, мала високі професійні якості державника, фінансиста, економіста.

З кінця XVII до початку XX ст. українці жили у складі Російської імперії. Україна одержала назву “Малоросія”. Історія розвитку України тісно переплелася з історією розвитку Російської імперії. У період палацових переворотів (з 1725 по 1762 р.) економічна політика та її складовий елемент — митна політика — характеризувалися непослідовністю. Питаннями митної політики займалися часто змінюючи один одного вищі органи. Катерина I 1724 р. видала указ про “Покрови-

тельський митний тариф” (товари, які ввозились іноземними купцями, обкладалися митом, руські купці могли вивозити свої товари без перешкод). Але була небезпека, що зменшиться приплив митних доходів. Тому було підписано російсько-англійський (1726 р.) та російсько-пруський (1728 р.) договори, які для більшості товарів встановлювали режим взаємного митного сприяння.

Митна політика регулювалася митними тарифами. Митний тариф 1731 р. повністю скасував “Покровительський тариф” 1724 р., тобто для товарів власного виробництва вводилося мито в розмірі 20 % від вартості товару. У феодальній Росії формується капіталістичний устрій, зростають міста і торговельно-промислове населення.

Уряди Олександра I та Миколи I проводили покровительську митну політику. Вони орієнтувалися на збільшення митних доходів казни. Для цього були підстави: розпочинався процес будівництва залізниць і парового транспорту. Вже до 1861 р. в Росії було більше 300 парових суден. За 50 років (1810—1860 рр.) зовнішньоторгівельний оборот збільшився майже в 3,5 рази.

Митний тариф 12 березня 1822 р. мав яскраво виражений заборонний характер: було заборонено вивезення 21 найменування товару та ввезення 301 найменування. Тариф ґрунтувався на таких положеннях:

- 1) низьке мито на товари, необхідні для Росії, виробництво яких не можливе в Росії;
- 2) звільнення від мита іноземних товарів та продуктів, які не виробляються в країні, але в яких є потреба;
- 3) заборона ввезення товарів, що можуть конкурувати з російськими.

Митний тариф 1822 р. частково припинив ввезення імпорتنих товарів у Росію, забезпечив активний торговий баланс. Почала розвиватися внутрішня бавовняна промисловість. Але заборонний тариф на імпортні товари зменшив попит на російську сировину, підвищив ціни на товари, сприяв зростанню контрабанди. Тому новий митний тариф 1850 р. поступово пом’якшив заборону і в міру зберіг обмеження ввезення іноземних товарів.

Митна політика першої половини XIX ст. в основному відображала протекціоністські тенденції (обмеження ввезення іноземних товарів), забезпечувала верхівці російської буржуазії високий прибуток, нагромадження капіталів для розвитку промисловості.

У митній політиці Російської держави другої половини XIX ст. віддавалася перевага вільній торгівлі та підприємництву, зменшувалися мита на сільськогосподарські продукти і ціни на них.

Гасло вільної торгівлі було спрямоване на захист інтересів промислової буржуазії, яка боролася за скасування митних бар’єрів на іноземних ринках, полегшуючи просування своїх товарів на них, і забезпечувала перевагу експорту над імпортом у своїй країні.

У 1864 р. у Міністерстві фінансів був організований Департамент митних зборів для управління митними установами. Підвищилася дієвість митного контролю у сфері боротьби з контрабандою, збільшилися внески митних зборів у казну.

Розпочинаються активне будівництво та організація митних органів, розробляються інструкції, положення, статuti, будуються прикордонні споруди.

У 1660 р. на території сучасного центру м. Харкова було створено так звану *митну хатину*, яка існувала до 1753 р. Перші митники були присяжними людьми і звалися *целовальники*. Вони підпорядковувалися воєводі, потім перейшли в підпорядкування до козацьких полковників.

Харківська митниця — одна з десяти внутрішніх митниць Росії — була заснована 17 лютого 1870 р. згідно з “Высочайше утвержденным решением Государственного Совета” та входила до розряду головних складських митниць. Почала діяти з 18 червня 1870 р. Необхідність її створення була зумовлена зростанням промисловості та торговою ініціативою купецтва.

Відповідно до циркуляра Головного митного управління Наркомату зовнішньої та внутрішньої торгівлі від 7 грудня 1929 р. з 1 січня 1930 р. Харківська митниця була ліквідована разом зі складами.

9 січня 1918 р. Центральна Рада Української Народної Республіки прийняла IV Універсал, яким проголосила Україну “самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу”. IV Універсал визначав основні засади самовизначення, державного ладу і перспективи державотворення в Україні, в тому числі в економічній, торговельній і податковій сферах. “Однині Народна Українська Республіка, — зазначалося в Універсалі, — бере у свої руки найважливіші галузі торгівлі і всі доходи з неї повертатиме на користь народу. Торг товарами, які будуть привозитися з-за кордону і вивозитися за кордон, вестиме сама держава наша”.

У 1918 р. за рішенням гетьмана Павла Скоропадського було організовано Корпус прикордонної варті, якому було доручено не лише охорону кордону України, а й здійснення окремих митних функцій.

Кістяком цієї правоохоронної структури став Запорізький корпус, створений Центральною Радою ще в 1917 р. Військовики корпусу вели боротьбу з контрабандою, контролювали переміщення вантажів і товарів через українсько-російський та українсько-румунський кордони. Водночас для організації роботи зі зміцнення фінансової бази і митної справи в країні гетьман у складі Міністерства фінансів створив Департамент митних зборів, директором якого було призначено П. Андрєєва.

Окреслюючи історичний шлях українських митників, необхідно відзначити позитивний досвід і професійну майстерність, яких вони набули протягом останніх десятиріч в умовах колишнього Союзу РСР. Працюючи в досить складній соціально-економічній обстановці, переважна більшість наших колег самовіддано служили народові, подавали приклад сумлінного виконання громадського обов'язку.

Хоча — і це треба підкреслити з усією категоричністю — нечисленні митниці, що діяли в Україні, були абсолютно безправними. В республіці не було жодних керівних або навіть координуючих структур, які б займалися митною справою. Всі питання — від асигнувань на інфраструктуру до видачі інспекторові форменого кашкета — вирішувались у центрі.

Організацію митної служби в незалежній демократичній Українській державі довелося починати буквально з нуля.

Гранично складні та відповідальні завдання із забезпечення економічних інтересів України постали перед митниками після проголошення незалежності нашої країни. Ці завдання вимагали принципово нових підходів, суттєвого внеску кожної митниці, кожного співробітника у справу державотворення, правопорядку, зміцнення економічного потенціалу України.

Пам'ятного для митників дня, 25 червня 1991 р., Верховна Рада України прийняла Закон “Про митну справу в Україні”, в якому проголосила, що Україна “...як суверенна держава самостійно створює власну митну систему і здійснює митну справу”.

12 грудня 1991 р. Верховна Рада України прийняла Постанову “Про введення в дію Митного кодексу України”, який є чинним законодавчим актом з митної справи й по сьогодні. Цією Постановою також було передбачено створення Державного митного комітету України (ДМКУ) як центрального митного органу України.

Враховуючи значне збільшення кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та зростання пасажиропотоків і вантажних перевезень, з метою забезпечення ефективного функціонування мит-

ної системи та успішного виконання поставлених завдань ДМКУ згідно з наказом від 08.04.92 № 73 на базі митних постів, які залишилися від СРСР, створив митниці.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 08.07.94 № 465 було створено територіальні митні управління:

- Дніпровське;
- Західне;
- Карпатське;
- Кримське;
- Південне;
- Південно-Східне;
- Східне;
- Центральне.

Територіальні митні управління здійснювали безпосереднє керівництво митними установами, розташованими на відповідній території.

29 листопада 1996 р. Президентом України видано (згідно зі ст. 106 Конституції України) Указ про створення на базі колишнього Державного митного комітету України і його органів Державної митної служби України (далі — ДМСУ) та її органів — регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митниць.

Рішення Президента створило реальні умови для поглибленої структурної перебудови і реформування митної системи, зміцнення її управлінських важелів, підвищення рівня організаторської роботи. Є всі підстави констатувати, що прийняття цього документа є підсумком першого етапу формування митної системи нашої держави та свідченням про її вихід на якісно новий, вищий рівень.

Згідно з наказом ДМСУ “Про створення регіональних митниць та митниць Державної митної служби України” від 20.12.96 № 564 було створено десять регіональних митниць, а саме:

- Київську (місце дислокації — м. Київ);
- Західну (місце дислокації — м. Львів);
- Карпатську (місце дислокації — м. Ужгород);
- Подільську (місце дислокації — м. Хмельницький);
- Чорноморську (місце дислокації — м. Одеса);
- Кримську (місце дислокації — м. Сімферополь);
- Донбаську (місце дислокації — м. Донецьк);

- Східну (місце дислокації — м. Харків);
- Полтавську (місце дислокації — м. Полтава);
- Дніпровську (місце дислокації — м. Дніпропетровськ).

У 2000 р. було створено Північну регіональну митницю (м. Київ) та ліквідовано Полтавську регіональну митницю.

Митна справа України включає в себе встановлення порядку та організації переміщення через митний кордон України товарів і предметів, обкладання митом, оформлення, здійснення контролю та інших заходів щодо реалізації митної політики в Україні (ст. 1 Закону “Про митну справу України”).

Але потрібно зазначити, що таке формулювання поняття “митна справа” в цьому Законі не досить повне, і тому в ст. 1 Митного кодексу України Верховна Рада України вдруге дає це поняття у такій редакції: “Митна справа — порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, митне регулювання, пов’язане з установленням мит та митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби проведення в життя митної політики”.

Таким чином, ми встановили, що таке митна політика, що митна справа є її складовою, а також, як зазначено в ст. 1 Закону України “Про митну справу України”, що це — низка заходів, або, як сказано в ст. 1 Митного кодексу України, — засіб проведення в життя митної політики.

Самі засоби, вказані у названих статтях Закону та Кодексу, — це:

- порядок та організація переміщення товарів через кордон України;
- обкладання та стягнення мита, зборів;
- процедури митного контролю.

Що Верховна Рада мала на увазі під терміном “інші засоби проведення в життя митної політики”?

Для цього пропонуємо звернутися до ст. 6 Закону України “Про митну справу в Україні” та до ст. 9 Митного кодексу України.

Це і митне брокерство, і організація митних ліцензійних складів (МЛС), і робота з кадрами, і пропаганда митної політики, і законодавча робота, і боротьба з контрабандою та ін.

Для конкретизування підпунктів Г, Ж та З ст. 9 МКУ пропонуємо використати книгу Л.В. Деркача “Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра”.

1.2. Митна політика

На сьогодні митна політика і митна справа в цілому належать до числа найважливіших проявів суверенітету держави, що зумовлює особливу увагу до них з боку законодавчої та виконавчої влади при формуванні міжнародно-правової позиції та вирішенні внутрішніх проблем держави.

Взагалі митною політикою є складова внутрішньої і зовнішньої політики держави, комплекс заходів, здійснюваних із метою забезпечення найбільш ефективного використання інструментів митного контролю і регулювання товарообміну на митній території, участі в реалізації торгово-політичних завдань внутрішнього ринку, стимулювання розвитку національної економіки. В Україні здійснюється єдина митна політика, що є складовою митної справи, а також внутрішньої і зовнішньої політики України.

Україна визначає і проводить єдину митну політику, спрямовану на прискорення товарообігу, стимулювання розвитку національної економіки, захист внутрішнього ринку та власного виробника, а також на розвиток митної справи, відповідно до загальновизнаних міжнародних норм.

Головні напрямки митної політики України такі: структура системи органів державного регулювання митної справи; розміри мит та умов митного обкладання; вільні митні зони та митні режими на території України; перелік товарів, експорт, імпорт та транзит яких через територію України забороняється, визначаються Верховною Радою України.

За визначенням ст. 2 Митного кодексу України *митною політикою є система принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі*.

Поняття “митна справа” в Митному кодексі України включає поняття “митна політика”. Уявляється не зовсім аргументованим визначення митної політики як складової митної справи.

Основне заперечення проти такого підходу пов’язане із загальноприйнятою співвідпорядкованістю названих понять, за якої політика в певній сфері державного регулювання завжди первинна, а справа, як сукупність засобів і методів реалізації політики, завжди вторинна.

Питання митно-тарифного регулювання є одними з основних у розвитку зовнішньоекономічних відносин. Отже, особливу увагу необхідно приділяти вирішенню проблем вдосконалення системи

митно-тарифного регулювання в Україні. Митна політика України розвивалася в напрямі паралельного розвитку всіх сторін системи митно-тарифного регулювання відповідно до передових, загально-визнаних норм і правил міжнародної практики. Вона включала одночасне вирішення проблем заповнення теоретичного вакууму, розбудови митної інфраструктури й активну участь в опрацюванні митних режимів, що мають забезпечувати мінімізацію митних процедур та ефективність митного контролю.

Україна активно співпрацює з митними адміністраціями багатьох країн світу, є членом Ради митного співробітництва, продовжує процес приєднання до міжнародних конвенцій з питань митної справи у напрямі гармонізації із загальноприйнятими в міжнародній практиці нормами та стандартами.

Митна політика разом із порядком і умовами переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів, стягуванням митних платежів, митним оформленням, митним контролем та іншими засобами проведення митної політики в життя визначаються законодавцем як складові митної справи.

В інших державах підхід до питання участі митних органів у розробці національної митної політики має відмінності. Якщо латвійська митна служба відповідальна тільки за реалізацію державної митної політики, то керівник митної служби Бельгії, резюмуючи свої функції, стверджує, що “вони зводяться до розробки загальної митної політики, укладання довгострокових і короткострокових планів і, звичайно, до контролю їх виконання”. Велику увагу він приділяє роботі в “Групі митної політики, що розробляє стратегію для митних служб країн — учасниць Європейського Союзу”.

Митний кодекс Європейського Союзу не містить положень, що мають відношення до прямого нагадування терміна “митна політика”. Кодекс базується на концепції внутрішнього ринку, містить загальні правила і процедури, що забезпечують застосування тарифних та інших заходів, здійснюваних на рівні Європейського Союзу в зв’язку з торгівлею товарами між Європейським Союзом і третіми країнами, реалізацію загальних заходів сільськогосподарської і торгової політики, виходячи з вимог цих загальних політик.

Національна митна політика тісно пов’язана і перебуває у відношенні прямого або непрямого підпорядкування щодо митної політики низки міжнародних організацій, зокрема таких як Світова організація торгівлі і Всесвітня митна організація.

Митна політика існувала ще за часів козацької держави. Після закінчення Національно-визвольної війни 1648—1654 рр. україн-

ський народ розпочав розбудову власної держави. Гетьманське правління Богдана Хмельницького спрямувало свою діяльність на розвиток ремесел, промислів, торгівлі, розширення економічних зв’язків з іншими державами. В Україну найчастіше привозили свої товари купці з Вірменії, Угорщини, Греції, Молдови, Криму, Туреччини. Частина їх йшла транзитом до Росії та інших країн. Зовнішньоторговельне мито на різні товари, золото, срібло, алмази та інші цінності сплачувалося дзвінкою монетою. Привізні дорогоцінні метали і каміння митом не обкладалися. Це стимулювало збільшення гетьманського скарбу. Досить часто українських купців звільняли від сплати мита. Водночас іноземні купці не тільки платили мито, а й нерідко вдавалися до посередництва українських купців, котрі, будучи звільненими від сплати мита, видавали товари іноземних кіпців за свої. Митні чиновники, виявляючи такі махінації, конфісковували ці товари. Половина суми від вартості конфіскованих товарів йшла до гетьманського скарбу, а половина — митнику, який виявив зловживання. За невиконання встановлених митних правил винних жорстоко карали. За транзит і право складування товарів іноземні купці сплачували провізне мито. Досить часто збиралися мита в прикордонних містах, де були багаті купці. Ввізне мито в цей час дорівнювало 2 % вартості товару і було найнижчим у тогочасній Європі. Все це сприяло збільшенню товарообігу в Україні. Митниці нерідко давали на відкуп митникам-орендарям.

На європейські ринки з України надходило зерно, деревина, воли, віск, сіль, солена риба та ін. В Україну найчастіше ввозили хутро, зброю, одяг тощо. Основними осередками торгівлі та митних відносин в Україні були Київ, Львів, Луцьк, Кам’янець-Подільський. У 1649 р. між Б. Хмельницьким і російським урядом було підписано угоду про безмитну торгівлю. Уряди України та Росії регулювали свої торговельні відносини шляхом видачі купцям проїзних грамот.

За товар, що вивозився, гетьманська адміністрація стягувала митний податок — евеку, а за товар, який ввозився стягувався митний податок — індукта. Мито здебільшого платили тільки чужоземні купці. Польська влада брала мито й з місцевих купців.

Досить активними були торговельні зв’язки запорізьких козаків із Кримом, Туреччиною. Туреччина, наприклад, на 100 років звільнила їх від сплати будь-якого мита, податків. Запорізькі козаки збирали мито з купців на ринках. Займалися цим військові кантаржії (від тур. *кантар* — вага). Вони стежили за дотриманням величин мір і ваги, визначали ціну на привезені товари й одночасно збирали

мито з купців. Крім ринкового мита, запорізькі козаки збирали мостове — за перевіз через ріки.

15 липня 1754 р. царський уряд скасував митні збори у вигляді індукти та евекти, які збиралися для потреб України.

З року в рік російська митна і фіскальна політика була спрямована на дедалі більше обмеження економічної самостійності Гетьманщини, Запорізької Січі та й України загалом. А в 1783 р. у Лівобережній Україні взагалі ліквідовано полковий устрій і створено натомість звичайні губернії Російської імперії.

Отже, митна справа і митна політика козацької держави мали досить продуманий характер і посідали важливе місце в управлінській структурі держави.

У наукових дослідженнях визначення ролі та місця митної політики — не новий предмет для дослідження вчених. З кінця XIX ст. і до 1917 р. визначні дослідники політичної науки — Б.М. Чичерін, П.В. Струве, М.Н. Соболев, Н.Н. Шапошников та ін. створили наукові підходи до вивчення торгової і митної політики як складової внутрішньої і зовнішньої політики держави.

Професор Б.Н. Габричидзе, доктор юридичних наук, відомий російський учений у галузі митного права, у вступній статті до видання Митного кодексу Російської Федерації визначив митну політику Росії в такий спосіб: *митна політика — це система політико-правових, економічних, організаційних та інших широкомасштабних заходів, спрямованих на реалізацію і захист усередині, і зовнішньоекономічних інтересів і завдань з метою динамічного здійснення політичних та соціально-економічних перетворень в умовах формування ринкових відносин.*

Відомий фахівець у галузі міжнародного права (у тому числі митного), доктор юридичних наук, професор Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка К.К. Сандровський визначає митну політику як один з основних напрямів внутрішньої і зовнішньої політики держави. До інструментів митної політики він відносить передбачені національним законодавством і міжнародними договорами митні тарифи і систему заходів нетарифного регулювання. У митній справі, що виникає, на його думку, з митної політики держави і засобів її здійснення, можна виділити два аспекти — внутрішній (захист національної промисловості та торгівлі, економіки взагалі) і зовнішній (створення найбільш сприятливих умов для участі в міжнародному торгово-економічному обороті).

Крім того, К.К. Сандровський вважає, що митна політика є найважливішою складовою зовнішньоторговельної політики, і зазначає, що в літературі поняття торгової політики нерідко розглядається

як рівнозначне поняттю митної політики. Він розглянув проблеми застосування деяких інструментів митної політики — тарифних і нетарифних заходів митного регулювання, а також таких її складових, як членство в міжнародних організаціях і міждержавних інтеграційних об'єднаннях.

Отже, термін “митна політика” розглядається законодавцем та вченим як комплексний за своїм змістом і складний для однозначного визначення, що не обмежується виключно підвищенням ефективності зовнішньоекономічної діяльності держави.

Змінилося розуміння митної політики в сучасній доктрині. Розширилося розуміння місця, ролі й змісту митної політики, зумовлених багатьма складовими, привнесеними з інших політик, таких як внутрішня, зовнішня, зовнішньоекономічна, зовнішньоторговельна, митна політика міжнародних організацій.

Отже, на сьогодні немає єдиного підходу до поняття митної політики. Більшість авторів, з одного боку, визначають її як “систему заходів, правил, процедур”, причому часом у вузькому значенні слова, тобто з урахуванням, наприклад, тільки двох або трьох чинників, з другого боку — як “функцію, механізм регулювання”, і з третього — як “комплекс напрямків, стратегічну лінію” і т. д.

1.3. Митна справа. Митна територія України.

Митний кордон України

1.3.1. Митна справа

Порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів, митне регулювання, пов'язане з установленням та справлянням податків і зборів, процедури митного контролю та оформлення, боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил, спрямовані на реалізацію митної політики України, становлять митну справу.

Митна справа є складовою зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України. У митній справі Україна додержується визнаних у міжнародних відносинах систем класифікації та кодування товарів, єдиної форми декларування експорту та імпорту товарів, митної інформації, інших міжнародних норм і стандартів.

Діяльність юридичних і фізичних осіб, пов'язана з переміщенням через митний, кордон України товарів, предметів, транспор-

тних засобів, валюти й цінностей здійснюється відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91 № 959-ХІІ.

В основу товарної класифікаційної системи покладено Українську класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності, яка базується на Гармонізованій системі опису та кодування товарів, відповідно до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14.06.83, до якої Україна приєдналася 17 травня 2002 р.

Форма митної декларації. Декларування товарів. Митний тариф України — це систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України.

Засади митної справи, у тому числі розміри податків і зборів та умови митного обкладення, спеціальні митні зони і митні режими на території України, перелік товарів, експорт, імпорт і транзит яких через територію України забороняються, визначаються виключно законами України та цим Кодексом.

Ставки ввізного мита. Кабінет Міністрів України організовує та забезпечує здійснення митної справи відповідно до цього Кодексу та інших законів України, а також міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку, координує діяльність спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, інших органів виконавчої влади при вирішенні питань, що стосуються митної справи.

Безпосереднє керівництво митною справою покладається на спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи.

1.3.2. Митна територія України

Територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також штучні острови, установи і споруди, що створюються у виключній морській економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять єдину митну територію України.

Території спеціальних митних зон, розташованих в Україні, вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України, крім випадків, визначених законами України.

1.3.3. Митний кордон України

Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, за винятком меж території спеціальних митних зон. Межі території спеціальних митних зон становлять митний кордон України.

Державний кордон України є лінією і вертикальною поверхнею, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України — суші, вод, надр, повітряного простору.

Державний кордон України визначається Конституцією, Законом України “Про державний кордон України” від 04.11.91 № 1777-ХІІ, а також міжнародними договорами України, згоду на обов’язковість яких надано Верховною Радою України.

Державний кордон України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, встановлюється:

- на суші — по характерних точках і лініях рельєфу або ясно видимих орієнтирах;
- на морі — по зовнішній межі територіального моря України;
- на судноплавних річках — по середині головного фарватеру або тальвегу річки; на несудноплавних річках (ручаях) — по їх середині або по середині головного рукава річки; на озерах та інших водоймах — по прямій лінії, що з’єднує виходи державного кордону України до берегів озера або іншої водойми. Державний кордон України, що проходить по річці (ручаю), озеру чи іншій водоймі, не переміщується як при зміні обрису їх берегів або рівня води, так і при відхиленні русла річки (ручаю) в той чи інший бік;
- на водосховищах гідровузлів та інших штучних водоймах — відповідно до лінії державного кордону України, яка проходила на місцевості до їх заповнення;
- на залізничних і автодорожніх мостах, греблях та інших спорудах, що проходять через прикордонні ділянки судноплавних і несудноплавних річок (ручаїв), — по середині цих споруд, або по їх технологічній осі, незалежно від проходження державного кордону України на воді.

Державний кордон України на місцевості позначається ясно видимими прикордонними знаками, форми, розмір і порядок встановлення яких визначаються законодавством України і міжнародними договорами України.

До територіального моря України належать прибережні морські води шириною 12 морських миль, відлічуваних від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з'єднують відповідні точки. Географічні координати цих точок затверджуються в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України. В окремих випадках інша ширина територіального моря України може встановлюватись міжнародними договорами України, а у разі відсутності договорів — відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.

До внутрішніх вод України належать:

- морські води, розташовані в бік берега від прямих вихідних ліній, прийнятих для відліку ширини територіального моря України;
- води портів України, обмежені лінією, яка проходить через постійні портові споруди, які найбільше виступають у бік моря;
- води заток, бухт, губ і лиманів, гаваней і рейдів, береги яких повністю належать Україні, до прямої лінії, проведеної від берега до берега в місці, де з боку моря вперше утворюється один або кілька проходів, якщо ширина кожного з них не перевищує 24 морських миль;
- води заток, бухт, губ і лиманів, морів і проток, що історично належать Україні;
- обмежена лінією державного кордону частина вод річок, озер та інших водойм, береги яких належать Україні.

Перетинання державного кордону України здійснюється на шляхах сполучення через державний кордон з додержанням встановленого порядку.

Залізничне, автомобільне, морське, річкове, поромне, повітряне та пішохідне сполучення через державний кордон України здійснюється в пунктах пропуску, що встановлюються Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства і міжнародних договорів України.

Пункт пропуску через державний кордон України — це спеціально виділена територія на залізничних та автомобільних станціях, у морських і річкових портах, аеропортах (аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

Відкриття, закриття та функціонування пунктів пропуску здійснюється відповідно до Положення про пункти пропуску через дер-

жавний кордон, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2000 № 1203.

Режим у пунктах пропуску через державний кордон України — порядок перебування і пересування всіх осіб і транспортних засобів у межах території прикордонних залізничних і автомобільних станцій, морських і річкових портів, аеропортів і аеродромів, відкритих для міжнародного сполучення, а також здійснення іншої діяльності, пов'язаної з пропуском через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, — визначається згідно із законодавством України Державною прикордонною службою України разом з компетентними органами (у тому числі Державною митною службою України).

1.4. Прапор та емблема митної служби України

Прапор та розпізнавальний знак (емблему) Державної митної служби України затверджено Указом Президента України від 27.06.2003 № 554/2003.

Прапор Державної митної служби України являє собою прямокутне полотнище зеленого кольору із співвідношенням сторін 2:3. У верхньому куті полотнища (крижі) зображено емблему Державної митної служби України.

Зображення Державного прапора України займає четверту частину полотнища, а висота емблеми Державної митної служби України дорівнює 5/12 висоти полотнища.

Обидва боки полотнища ідентичні.

Емблемою Державної митної служби України є зображення золотого кольору крилатого жезла Меркурія — кадуцея, увінчаного Знаком Княжої Держави Володимира Великого, накладеного на два перехрещених ключі.

Емблему вміщено у крузі зеленого кольору, прикрашеному золотим картушем з вісьмома волютами на горизонтальних осях.

Висота картуша дорівнює 3/2 діаметра зеленого круга.

Емблема і прапор Державної митної служби України є офіційними відмітними символами, що вказують на належність до Державної митної служби України.

Емблема Державної митної служби України встановлюється у службовому кабінеті Голови Державної митної служби України, а також використовується на прапорі Державної митної служби України, штандарті Голови Державної митної служби, на знаках розріз-

нення форменого одягу посадових осіб митних органів України, відомчих заохочувальних відзнаках, на бланках службової документації, печатках, транспортних і спеціальних засобах, будинках та спорудах Державної митної служби України.

Прапор Державної митної служби України встановлюється на будинках і спорудах Державної митної служби України, крім тих, що розташовані в пунктах пропуску через державний кордон України.

Відтворення зображення емблеми і прапора Державної митної служби України може бути виконано в одноколірному варіанті й допускається у пропорціях, що відповідають меті їх застосування.

Зображення емблеми і прапора Державної митної служби України допускається на друкованій, рекламно-інформаційній та сувенірній продукції, кіно-, відео- та фотоматеріалах, що видаються (виготовляються) Державною митною службою України або на її замовлення.

В інших випадках порядок використання емблеми і прапора Державної митної служби України та порядок їх виготовлення встановлюється Головою Державної митної служби України.

1.5. Завдання митних органів

Покладення обов'язку на митні органи України безпосередньо здійснювати митну справу відповідає закріпленому в п. 2 ст. 4 Митного кодексу України (далі — МКУ) принципу митного регулювання, відповідно до якого здійснення митної справи є виключною компетенцією митних органів України.

Згідно з п. 17 ст. 1 МКУ “митні органи — спеціально уповноважені органи виконавчої влади в галузі митної справи, на які відповідно до цього Кодексу та інших законів України покладено безпосереднє здійснення митної справи”.

Здійснення митної справи є засобом реалізації (досягнення) мети, визначеної для Державної митної служби України (далі — Держмитслужби) в цілому як для центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом: реалізація, тобто втілення в життя, митної політики держави — “системи принципів та напрямків діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та економічної безпеки” (ст. 2 МКУ).

Поняття “засоби реалізації митної політики” є ширшим за поняття “завдання щодо здійснення митної справи”, бо включає, крім митних операцій, організації та боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил, міжнародного співробітництва тощо, й

інші заходи: роботу з кадрами, пропаганду митної політики в засобах масової інформації, відомчу нормотворчу діяльність, контроль за дотриманням законодавства брокерами й митними перевізниками, власниками складів тимчасового зберігання та ін.

Для здійснення митної справи митні органи мають відповідну структуру (управління, відділи, відділення, служби, сектори тощо), кадрове, матеріально-технічне забезпечення, бюджетне фінансування (ч. 2 ст. 24 МКУ).

Безпосередність здійснення митної справи означає, з одного боку, неприпустимість передачі своїх повноважень у цій галузі іншим юридичним чи фізичним особам, а з іншого — неприпустимість втручання у митну діяльність інших органів державної влади, крім випадків, передбачених Конституцією України, законами України.

Комплекс завдань, поставлених перед митними органами України, зумовлений цілями та конкретним змістом митної політики, її принципами, а також напрямками державної діяльності у сфері зовнішньої та внутрішньої політики.

Митні органи виконують поставлені перед ними завдання, які є необхідним й обов'язковим елементом державно-правового механізму митної політики, під яким розуміють “сукупність державних інституцій, задіяних у процесі формування і впровадження (реалізації. — Авт.) митної політики, їхню роль та відносини, що підпорядковані чіткій ієрархії правових норм та принципів”.

Таким чином, митні органи не є єдиним суб'єктом митної діяльності, будучи водночас невід'ємною частиною центральної виконавчої влади, на яку покладена реалізація митної політики.

До складу органів державної влади та управління, що беруть участь у реалізації митної політики, крім Держмитслужби, входять Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерство фінансів України, Державна служба експортного контролю, Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей, Митно-тарифна рада, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі тощо.

Проте лише Держмитслужба України спеціально утворена з метою втілювати в життя митну політику як складову державної політики, застосовуючи у тому числі передбачені законодавством заходи тарифного та нетарифного регулювання. Відповідно до Положення про Держмитслужбу України, затвердженого Указом Президента України, Державна митна служба України є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері митної справи.

Завдання виконувати й контролювати виконання митного законодавства іншими юридичними та фізичними особами пов'язане з двоїстою природою митної служби. З одного боку, Держмитслужба входить до системи центральних органів виконавчої влади, її діяльність “має вторинний, підзаконний, виконавчо-розпорядчий характер...”, адже здійснюється на підставі та на виконання закону; з іншого — Держмитслужба є органом державного надвідомчого контролю.

Контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи є митним контролем у широкому розумінні цього поняття і включає всю сукупність контрольних заходів Держмитслужби, спрямованих на забезпечення законності у сфері переміщення товарів, предметів, транспортних засобів через митний кордон.

Захист економічних інтересів держави є пріоритетним напрямом у роботі тим державних органів, які є суб'єктами забезпечення економічної безпеки, яка є складовою цілісної системи національної безпеки України. Серед них Рада національної безпеки та оборони України, Служба безпеки України, Державна податкова адміністрація України, Міністерство транспорту України, Міністерство закордонних справ України, інші міністерства та відомства.

З метою захисту економічних інтересів України, українських виробників та у випадках, передбачених Законом України “Про Єдиний митний тариф”, у разі ввезення на митну територію України і вивезення за межі цієї території товарів незалежно від інших видів мита можуть застосовуватись особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мито. Митні органи уповноважені контролювати дотримання суб'єктами переміщення законодавства, що регулює застосування заходів щодо захисту економічних інтересів України.

Шляхом забезпечення виконання міжнародних договорів з питань митної справи України бере участь у міжнародному митному співробітництві (ст. 34 МКУ), яке ґрунтується на принципі дотримання загальновизнаних у світових митних відносинах норм і стандартів щодо класифікації й кодування товарів, встановлення митних режимів, формування даних митної статистики тощо.

Укладеними в установленому законом порядку вважаються міжнародні договори, згоду держави на обов'язковість яких виражено підписанням договору, обміном документами, затвердженням, приєднанням до нього або будь-яким іншим способом, про який домовились.

Захист права інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних зв'язків, інших юридичних і фізичних осіб відбувається

шляхом здійснення митного контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності (див. Главу 45 МКУ).

Функція сприяння полягає у здійсненні митними органами заходів, які надають власникам товарів, зареєстрованих як об'єкти права інтелектуальної власності, фактичну можливість запобігти порушенню своїх прав ще на стадії переміщення через митний кордон. Такими заходами є: призупинення митного оформлення строком до 30 діб товарів, щодо яких є обґрунтована підозра, що вони є контрафактними (підробленими) (ч. 2 ст. 257 МКУ); взяття таких товарів під митний контроль; інформування правовласника про призупинення митного оформлення; надання можливості брати проби й зразки товару з метою проведення експертного дослідження товару; у разі встановлення факту контрафактності — порушувати справи про порушення митних правил за ст. 345 Митного кодексу України (ч. 5 ст. 257 МКУ).

Заходи тарифного (економічного) та нетарифного (адміністративного) регулювання утворюють дві основні групи заходів реалізації митної політики держави.

Застосовуються ці заходи, по-перше, на підставі закону, а не підзаконного акта, по-друге, лише при переміщенні товарів через митний кордон України. Отже, п. 5 ст. 11 МКУ визначає правову підставу застосування заходів тарифного чи нетарифного митного регулювання, а також окреслює предметну компетенцію митних органів України.

Здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон держави, разом із нарахуванням та стягненням податків і зборів є основними митними операціями, виконання яких покладено на митні органи України.

Вдосконалення форм і методів митного контролю та митного оформлення полягає у запровадженні таких прийомів і засобів, які з одного боку дають можливість прискорити товарообіг та пасажиропотік, відповідають визнаним у світовій практиці митним стандартам і правилам, а з іншого — забезпечують точне й неухильне виконання митними органами своїх завдань, не завдають шкоди законним правам й інтересам суб'єктів переміщення (наприклад, введення у практику митної діяльності аналізу ризику вчинення митного правопорушення, електронне декларування тощо).

Під валютними цінностями слід розуміти: іноземну валюту готівкою, платіжні документи (чеки, векселі, тратти, депозитні сертифікати, акредитиви та ін.) в іноземній валюті, цінні папери (акції,

облігації, купони до них, бони, векселі та ін.) в іноземній валюті, золото та інші дорогоцінні метали у вигляді зливків, пластин та монет, а також сертифікати, облігації, варанти та інші цінні папери, номінал яких виражено у золоті, дорогоцінні камені.

Контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей спрямований на недопущення незаконного переміщення через митний кордон України валютних цінностей.

У ст. 4 Закону України “Про захист прав споживачів” визначається, що держава забезпечує громадянам захист їх інтересів як споживачів, гарантує придбання або одержання іншими законними способами товарів (робіт, послуг) в обсягах, що забезпечують рівень споживання, достатній для підтримання здоров’я і життєдіяльності. Захист митними органами прав споживачів передбачає насамперед завершення митного оформлення лише після закінчення державного санітарного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного та інших видів контролю, перевірки дотримання суб’єктами переміщення вимог до якості товарів і послуг, передбачених міжнародною та державною системами якості товарів і послуг.

Здійснюючи заходи щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв’язків державних інтересів на зовнішньому ринку, митні органи взаємодіють і з іншими державними органами виконавчої влади — Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, Державним комітетом стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів України, Антимонопольним комітетом України.

Прискорення товарообігу та пасажиропотоку є завданням більшості митних установ та адміністрацій країн світу, що пов’язане з процесом міжнародного поділу праці, а також із розвитком туризму, утворенням спільних ринків робочої сили, іншими інтеграційними процесами.

Виконання митними органами правоохоронної функції передбачає організацію та здійснення ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил як силами власних підрозділів (відділень у регіональних митницях та служб у митницях), так і у взаємодії з іншими правоохоронними органами, наприклад, для здійснення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів чи переміщення під негласним контролем (ст. 317, 318 МКУ), а також для проведення спеціальних операцій на державному кордоні для запобігання вчиненню митних правопорушень.

Митні органи сприяють розвитку міжнародного співробітництва в митній справі через участь у міжнародних митних та торгових організаціях, встановлення договірних відносин із суміжними дер-

жавами, організацію спільного митного контролю за єдиною технологічною схемою та в інших формах.

Ведення митної статистики передбачає об’єктивний та достовірний облік даних про переміщувані товари, предмети, транспортні засоби, інші операції із статистичною інформацією з питань митної справи (ст. 303 МКУ). Ведення митної статистики здійснюється за методологією, яка забезпечує порівнянність даних митної статистики зовнішньої торгівлі України з даними державної статистики інших держав (наприклад, Єдина методологія митної статистики зовнішньої торгівлі держав — учасниць Співдружності Незалежних Держав від 09.12.94).

Порядок ведення УКТЗЕД визначається Кабінетом Міністрів України (ст. 312 МКУ) й передбачає заходи щодо відстеження змін та доповнень до класифікації товарів, деталізацію її на національному рівні та введення додаткових одиниць виміру, розроблення пояснень та рекомендацій щодо застосування УКТЗЕД, прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів в УКТЗЕД та виконання інших функцій, необхідних для ведення УКТЗЕД.

Згідно з вимогою частини першої ст. 315 МКУ верифікація сертифікатів про походження товарів з України здійснюється митними органами у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. Здійснення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів походження товарів з України можливе в таких двох формах: перевірка сертифіката на автентичність (справжність) шляхом проведення експертизи, перевірка правильності заповнення граф, наявності відбитка печатки й підпису уповноваженої особи, а також місця та дати видачі; перевірка правильності визначення країни походження товару, зазначеного в сертифікаті походження, на відповідність установленним правилам.

Відповідно до цих та багатьох інших завдань, покладених на митні органи, вони виконують складні та багатоманітні функції, а саме: захисну (економічну), фіскальну, правоохоронну, статистичну.

Перелік завдань, визначених у цій статті Кодексу, не є вичерпним. На митні органи покладено виконання й інших завдань, що впливають з їх адміністративно-правового статусу органів державної влади у сфері митної справи.

Керівництво митною справою та контроль за діяльністю митних органів України в процесі виконання ними завдань щодо реалізації митної політики держави.

1.6. Органи державного регулювання митної справи в Україні

Проведення митної політики як системи принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі та регулювання митної справи здійснюють найвищі органи державної влади та управління України.

Принципи регулювання митної справи базуються на таких засадах:

- 1) виключної юрисдикції України на її митній території;
- 2) виключної компетенції митних органів України щодо здійснення митної справи;
- 3) єдиноначальності; колегіальності при розробці важливих рішень;
- 4) законності;
- 5) єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- 6) системності;
- 7) ефективності;
- 8) додержання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних і юридичних осіб;
- 9) гласності та прозорості;
- 10) позапартійності.

Головні напрямки митної політики та засади митної справи України, у тому числі структура системи митних органів державного регулювання митної справи, розмір мита та умов митного обкладення, встановлення та визначення принципів функціонування спеціальних митних зон, визначення митних режимів на території України, встановлення переліку товарів, імпорту, експорту та транзиту яких через територію України забороняються, визначаються виключно законами України та Митним кодексом України.

Кабінет Міністрів України організовує та забезпечує здійснення митної справи відповідно до Митного кодексу та інших законів України, а також міжнародних договорів, укладених у встановленому законом порядку, координує діяльність спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, інших

органів виконавчої влади при вирішенні питань, що стосуються митної справи; встановлює розміри митних зборів і плати за митні процедури; подає на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо системи митних органів України.

Президент України, органи державної влади в межах їхніх повноважень, визначених Конституцією України, здійснюють керівництво митною справою та контроль за діяльністю митних органів.

Безпосереднє керівництво митною справою покладається на митні органи України. Митними органами є спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи, регіональні митниці, митниці. Єдина загальнодержавна система, що складається з митних органів та спеціалізованих митних установ та організацій, становить Митну службу України.

Згідно зі ст. 11 Митного кодексу України Митна служба України, реалізуючи митну політику України, вирішує такі основні завдання:

- 1) виконання та контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи;
- 2) захист економічних інтересів України;
- 3) забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладених в установлених законом порядку;
- 4) сприяння захисту інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних зв'язків, інших юридичних та фізичних осіб;
- 5) застосування відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання при переміщенні товарів через митний кордон України;
- 6) здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм та методів їх здійснення;
- 7) контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;
- 8) здійснення спільно з іншими уповноваженими органами державної влади заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;
- 9) створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;
- 10) боротьба з контрабандою та порушенням митних правил;
- 11) розвиток міжнародного співробітництва у галузі митної справи;

- 12) ведення митної статистики;
- 13) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;
- 14) здійснення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів походження товарів з України.

Організаційну структуру системи митних органів України необхідно розглядати як систему ланок управління митною справою, які перебувають у вертикальній залежності одна від одної.

Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи є Державна митна служба України.

Державну митну службу України утворює, реорганізовує та ліквідує Президент України за поданням Прем'єр-міністра України.

Державна митна служба України є найвищою ланкою управління митною справою. Вона спрямовує, координує та контролює діяльність митних органів, спеціалізованих установ та організацій щодо виконання законодавства України з питань митної справи, в межах своїх повноважень видає накази, організовує та контролює їх виконання, узагальнює практику застосування законодавства з питань митної справи. Розробляє пропозиції щодо вдосконалення митного законодавства та вносить їх на розгляд до відповідних органів державної влади.

ДМСУ є юридичною особою і здійснює діяльність відповідно до Конституції України, Митного кодексу, законів України та інших нормативно-правових актів.

ДМСУ підпорядковані регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні установи та організації.

Керівника ДМСУ призначає на посаду та звільняє з посади Президент України в порядку, встановленому Конституцією України.

Регіональні митниці як складові митної системи України в межах своєї компетенції безпосередньо здійснюють митну справу на території закріпленого за ними регіону та забезпечують комплексний контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи, керівництво і координацію діяльності підпорядкованих їм митниць та спеціалізованих установ і організацій. ДМСУ створює і реорганізовує та ліквідує регіональні митниці.

Регіональна митниця є юридичною особою і здійснює діяльність відповідно до законодавства України та положення, яке затверджується наказом ДМСУ. Керівник регіональної митниці призначається та звільняється з посади керівником ДМСУ.

Ще одна ланка митної системи — це митниці, які є органами, що безпосередньо забезпечують виконання законодавства України з питань митної справи, справляння податків та зборів, виконання інших завдань, покладених на митну службу України. Положення про митницю затверджується наказом ДМСУ, керівник митниці призначається та звільняється з посади керівником ДМСУ.

Митниця діє в межах території, що визначається ДМСУ. У складі митниці в пунктах пропуску через митний кордон України та на інших об'єктах чи територіях зі значним обсягом зовнішньоекономічних операцій можуть бути створені митні пости.

До системи митних органів входять і спеціалізовані митні установи та організації, які створюються за рахунок бюджетних коштів, передбачених на утримання митної служби України, виключно для виконання завдань, покладених на митні органи. Такими спеціалізованими установами та організаціями є митні лабораторії, експлуатаційні, транспортні, інформаційно-аналітичні, кінологічні спеціалізовані установи та освітні організації. Створення, реорганізація, ліквідація спеціалізованих митних установ та організацій, призначення та звільнення з посади їх керівників здійснюються виключно ДМСУ та його керівником.

Стислу структуру системи митних органів представлено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Стисла структура системи митних органів України

Нині структура центрального апарату ДМСУ має такий вигляд:

1. Апарат Голови служби.
2. Управління справами.
3. Управління власної безпеки.
4. Управління організаційно-контрольної роботи.
5. Управління технологій митного контролю.

6. Управління митних режимів.
7. Управління податків та зборів.
8. Управління тарифного регулювання.
9. Управління контролю митної вартості та номенклатури.
10. Управління митної статистики.
11. Управління по роботі з особовим складом.
12. Управління фінансів та бухгалтерського обліку.
13. Управління правової роботи.
14. Управління організації боротьби з контрабандою та порушенням митних правил.
15. Управління митної варти.
16. Управління міжнародного митного співробітництва.
17. Режимно-секретний сектор.
18. Сектор з питань взаємодії із засобами масової інформації та зв'язків з громадськістю.

До складу спеціалізованих митних установ та організацій входять:

- рада профспілки працівників митних органів України;
- господарсько-експлуатаційне митне управління;
- постачальне митне господарство;
- автотранспортне митне господарство;
- центральна митна лабораторія;
- інформаційно-аналітичне митне управління;
- Київський центр підвищення кваліфікації;
- Хмельницький центр підвищення кваліфікації;
- Академія митної служби;
- медичний реабілітаційний центр “Перлина”;
- кінологічний центр.

Регіональні митниці:

- Київська;
- Дніпровська;
- Північна;
- Західна;
- Подільська;
- Карпатська;
- Кримська;
- Чорноморська;
- Донбаська;
- Східна.

Митниці:

- Житомирська;
- Чернігівська;
- Новгород-Сіверська;
- Бердянська;
- Запорізька;
- Криворізька;
- Волинська;
- Рава-Руська;
- Рівненська;
- Ягодинська;
- Івано-Франківська;
- Галицька;
- Херсонська;
- Керченська;
- Красноперекопська;
- Амвросіївська;
- Луганська;
- Маріупольська;
- Закарпатська;
- Чопська;
- Вінницька;
- Могилів-Подільська;
- Тернопільська;
- Вадул-Сіретська;
- Кельменецька;
- Білгород-Дністровська;
- Котовська;
- Миколаївська;
- Придунайська;
- Роздільнянська;
- Глухівська;
- Магістральна;
- Куп'янська;
- Сумська;
- Полтавська;
- Кіровоградська;
- Черкаська.

Митниці прямого підпорядкування:

- Бориспільська;
- Севастопольська;
- Центральна енергетична;
- Оперативна.

На прикладі Східної регіональної митниці наведено структуру регіональної митниці (див. форзац).

Підсумки роботи, проведеної Українською митницею, свідчать про те, що відповідальне завдання — створення власної державної митної справи та структури, покликаної надійно захищати економічні інтереси держави, виконано. Водночас із метою вдосконалення структури й системи управління ДМСУ до структури управління за проектом Концепції модернізації та розвитку митної служби України до 2011 року буде вводиться три рівня управління:

1) вищий — спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи, якому підпорядковані митні органи середнього та місцевого рівнів управління;

2) середній — регіональні митниці: Центральна, Західна, Південна, Східна;

3) місцевий — митниці територіальних адміністративних одиниць України, Автономної Республіки Крим, обласні (за винятком областей, в яких створено регіональні митниці), міст прямого підпорядкування; спеціалізовані митниці (Енергетична, Оперативна, Спеціалізована); митниці в окремо визначених пунктах пропуску.

Також буде модернізуватись Центральний апарат ДМСУ, в якому поряд з митними управліннями буде створено Департаменти за напрямками роботи.

Таким чином, ми встановили, що митна справа є однією з найсуттєвіших складових економіки країни, яка дає значні грошові надходження до бюджету, дозволяє надійно зберігати народні надбання в галузі культури, ефективніше вести боротьбу зі злочинністю, стимулює розвиток вітчизняної промисловості та сільського господарства, міжнародних зв'язків та міжнародної торгівлі.

Митні органи України в процесі здійснення митної справи взаємодіють з іншими державними органами, підприємствами, громадянами та беруть участь у міжнародному співробітництві з питань митної справи (Глави 3—5 МКУ).

Державні та інші органи, які не здійснюють загального керівництва митною справою, не мають права приймати рішення, які входять до компетенції митних органів України, чи іншим чином втручатися в діяльність цих органів.

Митні органи, спеціалізовані митні установи та організації, їх посадові особи при виконанні покладених на них завдань взаємодіють з іншими органами державної влади, правоохоронними органами (прокуратурою, СБУ, МВС України, Держкомкордоном України, ДПА України).

У разі виявлення під час здійснення митних процедур працівниками митних органів ознак злочинів керівник митного органу чи особа, яка його заміщує, повідомляє про це відповідні правоохоронні органи або органи охорони державного кордону України, у свою чергу Держкомкордон України та правоохоронні органи повідомляють митним органам про виявлені порушення митних правил або фактів контрабанди. Основні принципи і форми взаємодії митних органів із правоохоронними і контролюючими органами визначено спільною “Інструкцією про взаємодію і розмежування функцій щодо здійснення контролю на державному кордоні”.

Взаємодія здійснюється в таких напрямках:

— розробка і здійснення погоджених спільних заходів щодо запобігання, виявлення і припинення порушень чинного митного законодавства, протидії контрабандному і незаконному переміщенню через митний кордон товарів та інших предметів;

— розслідування і розкриття злочинів та інших правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

— обмін інформацією;

— аналіз результатів і розробка нових форм взаємодії.

Підрозділи по боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил, інші підрозділи митних органів проводять такі види спеціальних операцій:

— “Кордон” — спеціальна операція поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон, у межах прикордонних контрольованих районів разом із прикордонними військами;

— “Кільце” — спеціальна операція з огляду (переогляду) транспортних засобів із вантажами, які переміщуються під митним контролем, разом із працівниками ДАІ;

— “Переогляд” — спеціальна операція з огляду (переогляду) транспортних засобів із вантажами, які переміщуються під митним контролем, без працівників ДАІ;

— “Аеропорт” — спеціальна операція з огляду (переогляду) літаків;

— “Потяг” — спеціальна операція з огляду (переогляду) потягів;

— “Акциз” — спеціальна операція разом із ДПА;

— “БОЗ” — спеціальна операція разом із підрозділами по боротьбі з організованою злочинністю правоохоронних органів;

— “База” — спеціальна операція з контролю за вантажами, які перебувають під митним контролем у приміщеннях підприємств, організацій та установ;

— “Пошук” — спеціальна операція з обстеження та спостереження за визначеним районом (маршрутом) з метою виявлення та затримання контрабанди і порушників митних правил;

— “Морпорт” — спеціальна операція з огляду (переогляду) плавзасобів у морських та річкових портах.

Порядок взаємодії структурних підрозділів Держкомкордону і Державної митної служби поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон, у межах прикордонних контрольованих районів визначається “Інструкцією про порядок взаємодії структурних підрозділів Держкомкордону України і підрозділів митної варті України”.

З підрозділами МВС України (УБОЗ, ДАІ, “Беркут”, Держслужба охорони “Титан” та ін.) взаємодія здійснюється як у рамках проведення операцій (“Кільце”, “База”, “Пошук”, “Переогляд”), рейдів, так і інших спільних заходів.

Взаємодія з підрозділами СБ України здійснюється як у рамках комплексних багатоцільових операцій, так і у формі повсякденної оперативно-службової діяльності. При цьому приділяється увага обміну інформацією, необхідною для планування і здійснення спільних операцій, про оперативну обстановку не тільки на державному кордоні, а й на митній території України.

Взаємодія з підрозділами Державної податкової адміністрації України організовується для проведення операцій “Акциз”, “База”, “Переогляд”. Крім того, останнім часом поширилася така нова форма взаємодії з ДПА, як пошукова робота з виявлення і припинення діяльності фіктивних комерційних фірм.

Вимоги сьогодення передбачають, що успішна протидія витонченим спробам протиправного переміщення товарів та інших

предметів через митний кордон України вимагає інших методів і засобів боротьби, принципово нових форм і механізму правового та практичного співробітництва, єдності інтересів і зусиль професіоналів різних правоохоронних органів.

Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю, можуть підлягати санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей. Митне оформлення товарів можливе тільки після завершення необхідних для цього товару видів контролю.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації в межах своїх повноважень сприяють діяльності митних органів. Розмежування повноважень і функціональних обов’язків між митними та іншими органами виконавчої влади України щодо справляння податків, зборів та інших обов’язкових платежів встановлюються Конституцією та Митним кодексом України.

Митні органи зобов’язані інформувати зацікавлених осіб про митні правила, норми та умови переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Інформація про нормативно-правові акти з питань митної справи безоплатно надається митними органами всім заінтересованим особам. Митні органи проводять консультації з питань роз’яснення вимог цих нормативно-правових актів, а також надають тексти цих актів. Порядок надання консультацій та текстів нормативно-правових актів встановлюється КМУ.

Згідно з МКУ Україна бере участь у міжнародному співробітництві з питань митної справи, забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку, додержується загальновизнаних у міжнародній митній практиці систем класифікації та кодування товарів, митних режимів, митної статистики, інших загальноприйнятих у світових митних відносинах норм і стандартів.

Міжнародна діяльність ДМСУ спрямовується і координується Президентом України та КМУ. ДМСУ представляє Україну у Всесвітній митній організації та інших міжнародних митних організаціях за погодженням з Міністерством закордонних справ України.

З метою вирішення невідкладних питань пропуску товарів і транспортних засобів, виявлення та припинення контрабанди і порушення митних правил, забезпечення законності та правопорядку в пунктах пропуску через митний кордон України керівнику регіо-

нальної митниці, керівнику митниці та їх заступникам надається право проведення робочих зустрічей з представниками митного органу суміжної іноземної держави. Порядок проведення таких зустрічей визначається положенням, затвердженим КМУ.

Відповідно до цього положення та міжнародних договорів, спільно з митними органами суміжних держав митні органи України здійснюють такі спільні заходи, належні до їхньої компетенції:

- 1) створення спільних пунктів пропуску на митному кордоні;
- 2) проведення спільного контролю у пунктах пропуску;
- 3) узгоджене застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємовизнання документів, що використовуються митними органами для здійснення митних процедур;
- 4) здійснення спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення контрабанди та порушення митних правил;
- 5) здійснення інших спільних одноразових чи постійних заходів з питань, що належать до компетенції митних органів.

1.7. Взаємодія митних органів України з іншими органами та особами

Митні органи, спеціальні митні установи й організації та їх посадові особи при виконанні покладених на них завдань взаємодіють з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також із підприємствами та громадянами.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи інформує Президента України та Кабінет Міністрів України про виконання покладених на нього повноважень, вносить пропозиції з питань удосконалення чинного законодавства України і практики його реалізації.

Митні органи взаємодіють з іншими органами виконавчої влади та сприяють їм у виконанні покладених на них завдань.

Обмін статистичною та інформацією іншого роду між митними органами, спеціалізованими митними установами та організаціями з іншими державними органами здійснюється у порядку, визначеному відповідними законодавчими актами, що регулюють діяльність цих органів.

Взаємовідносини митних органів, спеціалізованих митних установ, їх посадових осіб з **органами місцевого самоврядування** будуються

на договірній і податковій основі та на засадах підконтрольності у межах повноважень, наданих органам місцевого самоврядування. З питань, віднесених до відання органів місцевого самоврядування, на їх вимогу митні органи надають відповідну інформацію.

Відповідно до Закону України “Про місцеві державні адміністрації” від 09.04.99 № 586 місцева державна адміністрація сприяє діяльності митних органів, створенню умов для їх належного функціонування; забезпечує виконання зобов’язань за міжнародними договорами; сприяє розвитку міжнародного співробітництва; сприяє зовнішньоекономічним зв’язкам.

Керівники митних органів призначаються та звільняються з посад за погодженням з головою відповідної місцевої державної адміністрації.

Розпорядження голів місцевих державних адміністрацій, прийняті в межах їх компетенції, є обов’язковими для виконання на відповідній території всіма митними органами, спеціалізованими митними установами та організаціями і їх посадовими особами.

Керівник митного органу має право звернутися до органів виконавчої влади вищого рівня або до суду про скасування розпорядження голови місцевої державної адміністрації, що суперечить законодавству в питаннях стосовно їх діяльності.

Місцеві державні адміністрації мають право одержувати відповідну статистичну інформацію та інші дані від митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій та їх посадових осіб.

Керівники митних органів, митних установ зобов’язані в десятиденний термін надавати на вимогу голови місцевої державної адміністрації необхідну інформацію у межах, визначених законом.

Взаємовідносини митних органів та митних установ з іншими **підприємствами, установами, організаціями** у всіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів.

Митні органи та їх посадові особи можуть втручатись у діяльність підприємства тільки відповідно до своєї компетенції, встановленої законодавством.

Митні органи, спеціалізовані митні установи та організації, їх посадові особи забезпечують додержання прав і свобод громадян.

Громадяни звертаються до митних органів, спеціалізованих митних установ у вирішенні питань, що належать до сфери їхньої діяльності.

Посадові особи митних органів, спеціалізованих митних установ зобов’язані розглянути звернення громадян і не пізніше ніж у визначений законом термін прийняти рішення або дати обґрунтовану

відповідь. Рішення посадових осіб митних органів можуть бути оскаржені у встановленому законом порядку.

Взаємовідносини митних органів, спеціалізованих митних установ, їх посадових осіб із громадянами будуються на засадах поваги гідності особи, виявлення до неї гуманного ставлення незалежно від соціального походження, майнового та іншого стану, расової та національної належності, громадянства, віку, мови та освіти, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань.

Інтереси підприємств (на підставі відповідного договору) та громадян (на підставі доручення, засвідченого у нотаріальному порядку) можуть представляти *митні брокери*.

Митні брокери здійснюють брокерську діяльність відповідно до норм цього Кодексу та ліцензійних умов, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та органом ліцензування.

Митні органи взаємодіють з *Прикордонними військами та правоохоронними органами України* на засадах і в порядку, визначеному законодавчими та іншими нормативно-правовими актами України.

У разі виявлення під час здійснення митних процедур працівниками митних органів ознак злочинів керівник митного органу чи особа, яка його заміщує, повідомляє про це відповідні правоохоронні органи або органи охорони державного кордону України.

У свою чергу, органи охорони державного кордону України та правоохоронні органи повідомляють митні органи про виявлені порушення митних правил або контрабанду.

Взаємодія між митними, правоохоронними органами та органами охорони державного кордону здійснюється шляхом проведення спільних операцій, створення оперативних робочих груп.

Одним з основних напрямів взаємодії є взаємообмін оперативною інформацією з метою опрацювання та здійснення узгоджених заходів щодо запобігання та виявлення порушень чинного законодавства з прикордонних і митних питань, протидії контрабандному переміщенню через кордон товарів та інших предметів; розслідування та розкриття злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Основними формами взаємодії митних, правоохоронних органів та органів охорони державного кордону є:

— розгляд найбільш актуальних проблем правоохоронної діяльності, прийняття погоджених рішень щодо реалізації державних

програм боротьби зі злочинністю, виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань боротьби зі злочинністю;

— опрацювання та реалізація спільних планів, програм боротьби зі злочинністю;

— видання спільних відомчих нормативних актів щодо порядку взаємодії у процесі здійснення заходів з боротьби зі злочинністю;

— створення спільних робочих груп представників правоохоронних органів для вивчення окремих проблем боротьби зі злочинністю та вироблення пропозицій щодо їх вирішення;

— опрацювання та подання в інстанції погоджених пропозицій з питань профілактики злочинів та інших правопорушень;

— вивчення проблем профілактики злочинів і вироблення спільних пропозицій щодо форм і методів її проведення;

— спільне вивчення умов та причин, що сприяють вчиненню злочинів, та опрацювання заходів до їх усунення;

— своєчасне інформування правоохоронними та митними органами один одного про підготовку чи вчинення злочинів;

— створення спільних банків даних щодо осіб, причетних до контрабанди, незаконного обігу зброї та наркотиків, а також до злочинів у кредитно-фінансовій та зовнішньоекономічній сферах.

Взаємодія між митними, правоохоронними органами та органами охорони державного кордону здійснюється в інтересах реалізації державної політики у сфері боротьби зі злочинністю, профілактики злочинів та інших правопорушень, виявлення, припинення та розслідування злочинів, забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, а також удосконалення правової бази боротьби зі злочинністю.

1.8. Інформування та консультування з питань митної справи

Інформування зацікавлених осіб про митні правила, норми та умови переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України можна умовно поділити на дві категорії: попереднє інформування — інформування до початку здійснення зовнішньоекономічної операції, або до перетину митного кордону, та оперативне інформування — інформування у процесі здійснення зовнішньоекономічної операції, або у процесі перетину митного кордону.

Попереднє інформування. Попереднє інформування здійснюється уповноваженими підрозділами митниць за місцем акредитації суб'єкта ЗЕД, або за місцем проживання зацікавленої особи. Держмитслужба визначає умови створення та функціонування таких підрозділів, а також процедуру та умови надання інформації зацікавленим особам. Крім того, митні органи інформують громадськість про зміни у митному законодавстві та про правила переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України через засоби масової інформації. Для цього підрозділи (особи), відповідальні за зв'язки зі ЗМІ, спільно з іншими підрозділами митних органів, готують прес-релізи для ЗМІ, а також організовують проведення прес-конференцій, брифінгів, семінарів тощо.

Оперативне інформування. Оперативне інформування здійснюється безпосередньо за місцем проведення митного контролю та митного оформлення. Основним засобом оперативного інформування зацікавлених осіб про митні правила, норми та умови переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, є друкована інформація, розміщена на інформаційних стендах у митних органах. Держмитслужба визначає порядок поновлення інформації на таких стендах, митні органи визначають осіб, відповідальних за цей напрям роботи. Крім того, у складі оперативних підрозділів, які здійснюють митний контроль та митне оформлення, визначається особа, відповідальна за надання усних роз'яснень для зацікавлених осіб, у реальному часі. Інформація про місцезнаходження (телефон, кімната), прізвище, ім'я та по батькові такої особи розміщується на інформаційних стендах митних органів.

У разі надходження письмового запиту від зацікавлених осіб щодо митних правил, процедур тощо уповноважений начальником митного органу підрозділ готує відповідь, яка повинна містити повний перелік чинних нормативних документів, що регулюють питання, порушені у запиті, а також інформацію про основні положення та дати опублікування цих документів. Крім того, митні органи проводять регулярний аналіз отриманих запитів, розміщують на своїх інформаційних стендах довідки з питань та розміщують на своїх інформаційних стендах довідки з питань, які найчастіше фігурують у запитах.

Для надання консультацій з митної справи, у тому числі на платній основі, у митних органах можуть створюватися консультаційні центри. Порядок створення таких центрів, а також умов їх функціонування визначаються Держмитслужбою. Крім того, Держ-

митслужбою визначається перелік платних послуг, які надаються консультаційними центрами, та їх вартість.

Інформація, що надається посадовими особами митних органів у письмовому або усному вигляді, повинна містити посилання на чинні нормативні документи. Крім того, у разі попереднього інформування зацікавлена особа повинна бути проінформована, що митний орган не несе відповідальності у разі змін митного законодавства у період від надання інформації до моменту здійснення зовнішньоекономічної операції або перетину митного кордону України.

1.9. Роль і місце митної справи в економічному розвитку України на сучасному етапі

Міжнародна торгівля є сукупністю зовнішньої торгівлі всіх країн світу і сприяє розширенню спілкування країн і народів, усуненню територіальних і національних перепон, подоланню місцевої замкненості, впровадженню передових технологій тощо.

Зовнішня торгівля будь-якої країни безпосередньо пов'язана з її участю в міжнародному поділі праці. На практиці це означає, що в кожній країні є такі види продукції, потреба в яких обмежена або виробництво яких ускладнене з різного роду причин, а створювати серійне виробництво такої продукції не вигідно.

Міжнародний поділ праці та зовнішня торгівля дають змогу раціонально вирішувати ці та інші проблеми. Замінюючи в процесі обміну одні вироблені в країні товари іншими, змінюючи співвідношення між продукцією окремих галузей і виробів, зовнішня торгівля може мати позитивний вплив на всю структуру економіки країни, а також на темпи і напрямки її розвитку.

Це сприяє мобілізації додаткових можливостей для успішного вирішення господарських завдань і виграшу часу, а також для підвищення ефективності виробництва і прискорення прогресу науки і техніки.

У зв'язку з намаганням України зайняти своє місце у міжнародному поділі праці достатня увага на сьогодні приділяється державному регулюванню зовнішньої торгівлі, яке має використовувати економічні механізми та інструменти, серед яких найбільш поширеними нині є нетарифне і тарифне регулювання.

Зі здобуттям незалежності Україна створила власну митну систему для захисту національних інтересів. Митна справа в незалежній Україні веде свій відлік від прийняття Верховною Радою України

25 червня 1991 р. Закону України “Про митну справу в Україні”, яким було проголошено, що “Україна як суверенна держава самостійно створює власну митну систему і здійснює митну справу”.

Митну справу в Україні регулюють близько 40 законів, 20 указів Президента України, 130 постанов Уряду, 750 наказів Державної митної служби України.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності Держмитслужби є забезпечення надходжень до державної скарбниці.

Складовою цієї діяльності є реалізація заходів тарифного регулювання у загальній системі державного регулювання зовнішньої торгівлі.

Правовою основою тарифного регулювання став Закон України “Про Єдиний митний тариф”, прийнятий 5 лютого 1992 р., та Декрет Кабінету Міністрів України від 11.01.93 № 4-93 “Про Єдиний митний тариф України”.

Закон України “Про Єдиний митний тариф” визначив основні напрями тарифного регулювання, ввів до законодавства України такі поняття:

- ввізне, вивізне, сезонне, спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мито;
- митна вартість товарів, країна походження товарів;
- а також:
- визначив види мита за способом справляння — адвалорне, комбіноване, специфічне;
- регламентував процедуру нарахування і сплати мита та надання тарифних преференцій.

Прийнятим на початку 1993 р. Єдиним митним тарифом України було запроваджено ставки імпортного мита на рівні 0—10 % на більшість товарних позицій. Лише незначна частина товарів обкладалася за ставками 15—30 %, а максимальний їх рівень становив 50 % (алкогольні та тютюнові вироби). При цьому товари, які імпортувалися з країн, що розвиваються, митом не обкладалися, а товари з промислово розвинутих країн, з якими Україна мала угоди про надання режиму найбільшого сприяння, оподатковувалися за пільговими ставками.

У 1994 р. щодо багатьох видів товарів кількісні експортні обмеження, які діяли на той час, було скасовано. Виняток становили товари, що підлягають експортним обмеженням у рамках міжна-

родних угод (текстиль, сталь), а також деякі стратегічні товари, внесені до списку “спеціального експортного режиму” (сталь, вугілля, нафтопродукти, електроенергія, коштовне каміння та метали). Водночас уряд змінив ставки ввізного мита, значно їх підвищивши на високоліквідну продукцію та підакцизні товари з фіскальною метою. Ставки на енергоносії та сировину, навпаки, було зменшено.

З початку 1996 р. у зовнішньоторговельній політиці держави відбуваються значні зміни. У тарифному регулюванні запроваджуються протекціоністські заходи, спрямовані на захист вітчизняної промисловості.

Починаючи з 1999 р. Україна починає поступово лібералізувати свій імпортний режим (у тому числі тарифне регулювання). Це, зокрема, пов’язано з відповідними її зобов’язаннями перед міжнародними фінансовими організаціями та намаганнями поступово пом’якшити свій зовнішньоторговельний режим. У цей період було суттєво зменшено кількість рішень, що приймаються урядом щодо зміни ставок ввізного мита.

У 2000 р., у зв’язку з відновленням переговорного процесу щодо вступу України до ГАТТ/СОТ та переговорами з ЄС щодо зменшення рівня ввізного мита на товари легкої промисловості, було поступово зменшено загальний рівень митного обкладення зазначених товарів.

Так, було зменшено розмір максимальних ставок ввізного мита Єдиного митного тарифу до рівня 25 % (за винятком окремих видів товарів, ставки мита на які були встановлені Верховною Радою України). Також було зменшено ставки ввізного мита до рівня від 0 до 17 % на широкий асортимент товарів та продукції легкої промисловості, що класифікуються в 50—63 групах УКТЗЕД.

У 2000 р. Верховною Радою України також було прийнято кілька змін щодо ставок ввізного мита на товари 1—24 груп УКТЗЕД та підакцизні товари, зокрема було зменшено ставки ввізного мита на жири великої рогатої худоби, які використовуються для виробництва мила.

Крім внесення змін до ставок ввізного мита на підакцизні товари, прийнятими у 2000 р. законами України було запроваджено нову деталізацію товарів на рівні дев’ятого знака УКТЗЕД.

Постановами Кабінету Міністрів України на той час коригувалися ставки ввізного мита на продукцію хімічної промисловості, окремі види сільськогосподарської техніки і запасні частини до неї та товари широкого вжитку, що не виробляються або виробляються в недостатній кількості в Україні.

Починаючи з 2000 р. по перше півріччя 2001 р., Єдиний митний тариф характеризувався такими напрямками:

- зменшення максимального рівня ставок ввізного мита до 25 %;
- зменшення загального рівня ставок ввізного мита (номінального митного тарифу);
- впорядкування рішень уряду з питань зміни ставок ввізного мита;
- зменшення кількості постанов уряду щодо зміни ставок ввізного мита;
- зменшення рівня оподаткування ввізним митом текстильної продукції у зв'язку з відповідними домовленостями з ЄС;
- достатньо високим залишався рівень ставок Єдиного митного тарифу щодо сільськогосподарських товарів та продуктів харчування.

У першому півріччі 2001 р. Кабінет Міністрів України прийняв дві постанови щодо внесення змін і доповнень до ставок Єдиного митного тарифу України та набрали чинності прийняті наприкінці 2000 р. закони України, якими змінювалися ставки ввізного мита на піддакцизні товари.

Якщо характеризувати зазначені зміни, що відбулися за період 1994—2001 рр., то можна сказати, що прийнятий у 1993 р. Єдиний митний тариф було змінено законами України і постановами Кабінету Міністрів України майже на 95 %.

Тому виникла необхідність розроблення нового Митного тарифу, викликана тим, що на той час не було систематизованого зводу ставок ввізного мита, передбаченого ст. 3 Закону України “Про Єдиний митний тариф”.

До єдиного митного тарифу України, затвердженого у січні 1993 р. Декретом Кабінету Міністрів України “Про Єдиний митний тариф України”, вносилися зміни 16 законами України та 72 постановами Кабінету Міністрів України. Єдиний митний тариф було побудовано на застарілій системі кодування товарів, яка на той час практично не використовувалась у світі. З 1996 р. ведення обліку та статистики зовнішньоекономічної діяльності, застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання у більшості зарубіжних країн здійснювалися на основі нової версії Гармонізованої системи опису та кодування товарів.

На виконання п. 7 Указу Президента України “Про Державну митну службу” від 23.03.98. № 216/98 Держмитслужба, Міністер-

ство економіки, Міністерство фінансів, Міністерство зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі, Міністерство юстиції підготували проект нового Митного тарифу.

Верховна Рада України 5 квітня 2001 р. прийняла Закон України “Про Митний тариф України” № 2371-III.

З 1 липня 2001 р. в Україні набрав чинності новий Митний тариф України.

Новий Митний тариф побудований на базі Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, яка відповідає Гармонізованій системі опису та кодування товарів версії 1996 р. та Комбінованій номенклатурі ЄС, налічує більш ніж **10 000** тарифних ставок і дає можливість введення для національних цілей деталізації товарів на рівні 9 та 10 знаків.

Із запровадженням в Україні нового Митного тарифу України було здійснено такі заходи:

- встановлено ставки ввізного мита на рівні, що сприяє використанню важелів митно-тарифного регулювання в аспектах бюджетної політики та захисту національних товарних ринків;
- ставки мита на товари груп 1—24 та на піддакцизні товари збережено на рівні, встановленому законами України;
- в основному ставки ввізного мита приведено у відповідність до Концепції трансформації митного тарифу України на 1996—2005 роки згідно із системою ГАТТ/СОТ;
- в основу тарифної класифікації покладено Гармонізовану систему версії 1996 р., здійснено деталізацію класифікаційної тарифної структури до 10 знаків та ліквідовано встановлені вилучення з товарних підкатегорій із визначенням “тільки”;
- оптимізовано кількість встановлених на сьогодні специфічних та комбінованих ставок ввізного мита;
- виправлено неточності та помилки в кодуванні та текстовому описі окремих товарів.

Запровадження нового Митного тарифу створило передумови для приєднання України до Міжнародної конвенції з гармонізованої системи опису та кодування товарів, Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ) та вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ).

Нині у Митному тарифі України ставки мита за видами поділяються таким чином (рис. 1.2).

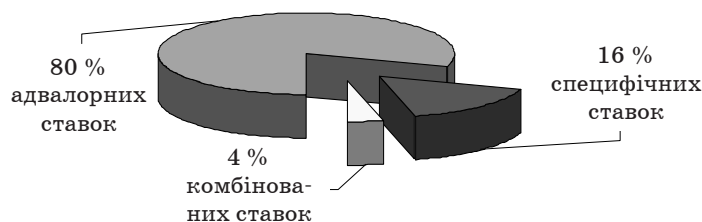

Рис. 1.2. Структура митного тарифу України за видами ставок мита

У Тарифі запроваджено вісім основних тарифних коридорів із рівнями ставок ввізного мита 0, 1—5, 10, 15, 20, 25, 30, 50 %. Останні дві позиції становлять незначну кількість.

Середньоарифметична (номінальна) ставка Митного тарифу становить за пільговими ставками близько 10,7 %, за повними — близько 21,2 %.

Разом із цим цей показник за розділами Митного тарифу має значну диференціацію.

Захисні (протекціоністські) ставки ввізного мита на рівні 20—50 % встановлено на сільськогосподарську та харчову продукцію, алкогольні та тютюнові вироби.

Низькі та нульові ставки встановлено на енергоносії, продукцію хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, полімерні матеріали, пластмаси, деревину, окремі види механічного обладнання.

Специфічні та комбіновані ставки ввізного мита встановлені в основному на сільськогосподарську та харчову продукцію, алкогольні та тютюнові вироби, побутову техніку, автомобілі з метою недопущення зловживань з митною вартістю цих товарів.

Нині Держмитслужба здійснює постійний моніторинг наслідків змін ставок ввізного мита. Проводиться аналіз “проблемних” ставок ввізного мита. За його результатами виділяють окремі види товарів, що мають істотну диференціацію розміру ставок мита та надмірну деталізацію у класифікації товарів.

Узагальнені пропозиції Держмитслужби щодо оптимізації ставок ввізного мита Митного тарифу України (продукти харчування, побутова техніка та причепа й напівпричепа тощо) направляються до Кабінету Міністрів України з метою опрацювання їх відповідними міністерствами та відомствами.

Загалом, підбиваючи підсумок викладеного вище, можна зазначити, що економічна складова митної справи в Україні перебуває на етапі трансформації норм і правил відповідно до стандартів, які застосовуються у світовій спільноті.

Завдання для перевірки знань

1. Коли прийнято Митний кодекс України?
2. Яким нормативним документом було передбачено створення Державної митної служби України, дата організації?
3. Якою статтею Митного кодексу України передбачено головні завдання митних органів країни?
4. Розкрийте поняття “Єдиний митний тариф України”.
5. Розкрийте поняття “мито”.
6. Розкрийте поняття “митна справа”.
7. З якою метою здійснюється взаємодія митних органів з правоохоронними і контролюючими органами?
8. Яким видам контролю підлягають товари, що переміщуються через митний кордон?
9. Які є напрями взаємодії?
10. Які види спеціальних операцій проводять митні органи?
11. Яка кількість регіональних митниць України? Наведіть їхні назви, місця дислокації. Скільки регіональних митниць передбачається створити в процесі реалізації концепції модернізації митної служби України?
12. Яким нормативним документом було передбачено створення Державного митного Комітету України? Яка дата його організації?
13. Хто призначає на посаду і звільняє з посади керівників регіональних митниць, митниць?
14. Якою статтею Митного кодексу України передбачені основні завдання митних органів України?
15. Яким видам контролю підлягають товари, що переміщуються через митний кордон?
16. Якими статтями Митного кодексу України врегульовано питання міжнародного співробітництва з питань митної справи?
17. Які основні принципи регулювання митної справи?
18. Коли і яким нормативним документом затверджено емблему та прапор Державної митної служби України?
19. З яких елементів складається прапор Державної митної служби, який колір є домінуючим на ньому?
20. Наведіть опис емблеми митної служби України.

Глава 2

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ. МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ

2.1. Організація митного контролю

До основних завдань, які виконують митні органи, реалізуючи митну політику України, віднесено: здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм і методів їх здійснення; створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України. Організація митного контролю пов'язана з виконанням зазначених завдань та спрямована на їх виконання.

Всі операції, які здійснюються в процесі митного контролю та митного оформлення, мають бути належним чином упорядковані та відображені в нормативних актах (документах), технологічних схемах, порядках, що визначають правову основу та послідовність дій співробітників митниці. У Державній митній службі України така робота безпосередньо проводиться Управлінням технологій митного контролю та Управлінням митних режимів. У регіональних митницях та митницях ці функції належать до компетенції відділів організації митного контролю.

У Митному кодексі України організація митного контролю визначається однією з глав, де встановлюються безпосередньо здійснення митного контролю та його форми, тривалість перебування товарів і транспортних засобів під митним контролем та строки їх пред'явлення митному органу. Відповідно до цих статей Митного кодексу

України митному контролю підлягають усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон. Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур (*митні процедури* — операції, пов'язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також зі справлянням передбачених законом податків та зборів. — *Авт.*), необхідних для забезпечення додержання законодавства з питань митної справи.

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

- перевірки документів та відомостей, необхідних для такого контролю;
- митного огляду (огляду та переогляду товарів і транспортних засобів, особистого огляду громадян);
- обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- перевірки системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються при переміщенні товарів через митний кордон України;
- огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи;
- використання інших форм, передбачених Митним кодексом та іншими законами України з питань митної справи.

Під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму та обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України та міжнародних договорів України.

Зазначені вище положення статей Митного кодексу наводять загальні положення організації митного контролю. В цьому розділі розглянемо деякі конкретизовані завдання та напрямки, на яких базується організація митного контролю, а саме:

- підготовка проектів законодавчих та нормативно-правових актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури;
- аналіз діючих та впровадження передових форм і методів митного контролю та заходів із підвищення їх ефективності;
- запровадження технологій митного контролю та митного оформлення;
- організація взаємодії митних органів (підрозділів) зі службами прикордонного, санітарного, фітосанітарного, радіологічного, ветеринарного, екологічного контролю, іншими контрольними службами та правоохоронними органами при здійсненні митного контролю;
- розробка і запровадження нових систем захисту результатів митного оформлення;
- удосконалення видів особистих митних забезпечень, форм їх застосування.

Підготовка проектів законодавчих та нормативно-правових актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури здійснюється на регіональному (регіональні митниці, митниці) та центральному (Державна митна служба України) рівнях. Регіональні митниці на підставі практичної роботи оперативних підрозділів збирають, узагальнюють, систематизують та аналізують інформацію щодо діючого порядку митного оформлення та контролю, розвитку інфраструктури регіональної митниці та підпорядкованих їй митниць, виявляють проблемні питання, вивчають передовий досвід і готують пропозиції Держмитслужбі щодо вирішення проблемних питань, поширення передового досвіду, вдосконалення порядку митного контролю та митного оформлення. Передові форми та методи митного контролю, а також заходи з підвищення їхньої ефективності регіональна митниця впроваджує у практику роботи підпорядкованих митниць. На підставі отриманої від митниць інформації Держмитслужба (а саме управління центрального апарату) готує проекти законодавчих і нормативних актів з питань митної справи та організації і розвитку митної інфраструктури. Одним з елементів митної інфраструктури є **пункт пропуску через державний кордон України** — спеціально виділена територія на залізничних і автомобільних станціях, у морських і річкових портах, аеропортах (на аеродромах) з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна.

Пункти пропуску поділяють:

- *за видами сполучення* — на залізничні, автомобільні, морські, річкові, повітряні, пішохідні, поромні;
- *за категоріями* — на міжнародні (пропуск через кордон громадян і транспортних засобів усіх держав); міждержавні (пропуск через кордон громадян і транспортних засобів України і суміжної держави); місцеві (спрощений пропуск через кордон громадян України і суміжної держави, які проживають у прикордонних областях, районах, та транспортних засобів, що їм належать);
- *за характером транспортних перевезень* — на пасажирські, вантажні, вантажопасажирські;
- *за режимом функціонування* — на постійні, тимчасові;
- *за часом роботи* — на цілодобові та такі, що працюють у визначений час.

Одним із напрямків організації митного контролю є розробка і запровадження в дію технологічних схем митного контролю та митного оформлення.

Технологічна схема — це встановлена керівництвом митного органу, обов'язкова для виконання послідовність дій співробітників підрозділів митного органу під час здійснення операцій митного контролю та митного оформлення. Технологічна схема може регламентувати діяльність як одного окремо взятого підрозділу, так і кількох підрозділів митного органу в комплексі, а також взаємодію підрозділів митного органу з підрозділами інших контролюючих органів (служб): ветеринарної, санітарної, фітосанітарної, екологічної, підрозділами прикордонних військ України та ін. За допомогою технологічних схем, погоджених з відповідними службами, врегульовуються питання взаємодії під час здійснення митного контролю та митного оформлення.

Взаємодія — це комплекс організаційних заходів, спрямованих на узгодженість дій різних підрозділів, служб, посадових осіб під час здійснення митного контролю та митного оформлення.

Результати митного оформлення з метою виключення підробок, фальсифікації потребують спеціального захисту. Такий захист передбачений на особистих митних забезпеченнях особового складу (особиста номерна печатка, штамп “Під митним контролем”). Також використовується захист у вигляді нумерації бланків митних документів (митних декларацій, протоколів про порушення митних правил тощо), нанесення на такі бланки спеціального

малюнка, водяних знаків. Робота із запровадження нових систем захисту результатів митного оформлення є одним із напрямків організації митного контролю. Одним із нових видів захисту, впровадженим Управлінням організації митного контролю ДМСУ, є нанесення на відбитки особистих митних забезпечень та митні документи спеціальних голографічних етикеток з кількома ступенями захисту. Самі митні забезпечення та порядок їх застосування також постійно вдосконалюються Держмитслужбою України.

Так, у 1997 р. було повністю змінено форми митних забезпечень на більш досконалі. В митній системі України використовується чотири типи митних забезпечень (рис. 2.1):

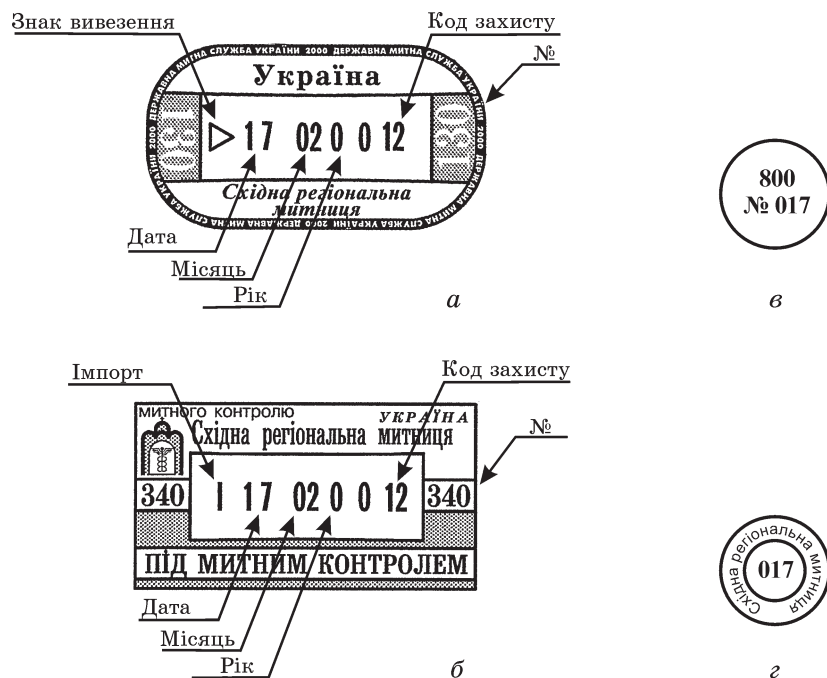

Рис. 2.1. Зразки особистих митних забезпечень інспекторів митних органів України:

- а — тип 1 — особиста номерна печатка інспектора;
- б — тип 2 — штамп "Під митним контролем";
- в — тип 3 — спеціальний пломбів з пуансонами;
- г — тип 4 — особиста металева печатка

1) особиста номерна печатка інспектора — проставляється на митних документах і свідчить про завершення митного оформлення;

2) штамп "Під митним контролем" — проставляється на митних документах і свідчить про перебування вантажу під митним контролем;

3) пломбів з пуансонами — для накладення спеціальних пломбів на місця, приміщення, транспортні засоби, в яких зберігаються або переміщуються товари та інші предмети, що перебувають під митним контролем;

4) особиста металева печатка — для накладення відбитків на приміщення, сейфи, шафи тощо, в яких знаходяться митні документи, митне забезпечення інших видів або предмети під митним контролем.

Особисті митні забезпечення типів 1 і 2 (особиста номерна печатка інспектора та штамп "Під митним контролем") виготовлено на основі універсального дата-штампа зі спеціальними барабанами та матрицею. На барабанах нанесено службові символи, що змінюються відповідно до потреб та вимог і мають кілька ступенів захисту.

Для відбитка особистої номерної печатки інспектора або штампа "Під митним контролем" на барабанах набирається рядок із дев'яти символів, кожний символ якого може змінюватися окремо, незалежно від інших.

Наприклад: ▷ 03 05 98 07, Е 01 01 98 09.

Перший символ рядка має п'ять значень:

— позначки у вигляді ▷ (на в'їзд); ◁ (на виїзд) використовуються в особистій номерній печатці інспектора та вказують напрямок переміщення об'єктів митного контролю;

— три літерні позначення у вигляді Е (експорт), І (імпорт), Т (транзит) застосовуються для штампа "Під митним контролем".

Символи з другого по сьомий відведено для позначення дати представлення відбитка. Їх відповідно до поточної дати змінює інспектор митниці самостійно.

Восьмий та дев'ятий символи рядка відведено для *першого ступеня захисту* від підробок. Змінюються інспектором митниці згідно з листом Державної митної служби України за підписом Голови або його заступників. Самостійно встановлювати інші значення цих символів *забороняється*.

Для роботи з особистими митними забезпеченнями типів 1 і 2 використовується спеціальна фарба різних кольорів (*другий сту-*

пінь захисту від підробок), колір якої, змінюється тільки централізовано Державною митною службою й одночасно по всіх митницях України.

Колір спеціальної фарби встановлюється єдиним для митних органів України і може змінюватися тільки згідно з листом Державної митної служби України, підписаним Головою або його заступниками.

Установлюються такі порядкові номери кольорів спеціальної фарби:

- 1) зелений;
- 2) червоний;
- 3) синій.

Митне забезпечення типу 3 (пломбір) виготовляється на базі стандартного пристрою (ГОСТ 18680—73) зі змінними пуансонами, призначеними для нанесення відбитків на металеву пломбу, на яких зображено: з одного боку — тризначний код митниці та номер спеціального пломбіру, з другого — зображення кадуцея, обрамлене обрисом Золотих воріт.

Митні забезпечення типу 4 (особиста металева печатка) виготовляються для внутрішніх потреб митниці: опечатування робочих індивідуальних портфелів, приміщень, сейфів, шаф. У внутрішньому колі відбито номер особистої металевої печатки, у просторі між внутрішнім та зовнішнім колами розташовано назву митниці — власника митного забезпечення.

2.2. Здійснення митного контролю товарів і предметів, транспортних засобів при переміщенні їх через митний кордон України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та фізичними особами

Митні органи в межах своїх повноважень з метою законності переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та фізичними особами мають право здійснювати митний контроль шляхом перевірки документів та відомостей, огляду, переогляду, обліку товарів та транспортних засобів та інших форм, передбачених Митним кодексом України та іншими законами України з питань митної справи.

Під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму та обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України.

З метою забезпечення здійснення митними органами митного контролю за товарами та транспортними засобами, що переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди та порушень митних правил, у пунктах пропуску на митному кордоні України, в межах прикордонної смуги на державному кордоні України, у морських і річкових портах, аеропортах, на залізничних станціях, на територіях підприємств, спеціальних митних зон, а також в інших місцях, визначених митними органами, створюються зони митного контролю. Режим такої зони — це встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та обмеження щодо перебування товарів, транспортних засобів та громадян, умови розташування будівель та споруд, а також проведення господарських робіт у зоні митного контролю. Забезпечення безпеки громадян, а також схоронності товарів, що переміщуються через митний кордон України, дотримання режиму, законності та правопорядку в зоні митного контролю покладається на відповідні митні органи.

2.2.1. Операції з товарами, що перебувають під митним контролем

Посадові особи митних органів з метою перевірки законності ввезення на митну територію України товарів та транспортних засобів, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності та повноти сплати податків і зборів можуть здійснювати огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де перебувають або можуть перебувати товари та транспортні засоби, що підлягають митному контролю.

З дозволу митного органу суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності та фізичні особи можуть здійснювати навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, упакування, перепакування товарів, митне оформлення яких не закінчено, зміну ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах або їх упаковці, а також заміну транспортного засобу. Зазначені операції здійснюються за рахунок власників товарів

і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважених ними осіб.

Товари, що перебувають під митним контролем, транспортні засоби, приміщення, де знаходяться чи можуть знаходитися товари, які підлягають митному контролю, а також прилади обліку енергоносіїв, електричної, теплової та інших видів енергії можуть ідентифікуватися митними органами. Ідентифікація здійснюється шляхом накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбувальних пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставлення штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів і транспортних засобів, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо.

При здійсненні митного контролю в разі необхідності митні органи можуть залучати експертів та спеціалістів. Спеціалістів та експертів залучає керівник митного органу або його заступник за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт.

2.2.2. Огляд та переогляд товарів, предметів та транспортних засобів. Огляд та переогляд ручної поклажі, багажу і несупроводжуваного багажу

З метою встановлення законності переміщення через митний кордон України транспортних засобів, товарів та інших предметів, обліку, обкладення їх податками та зборами митниця має право провести огляд товарів та транспортних засобів.

Переогляд транспортних засобів, товарів може бути проведено за наявності підстав вважати, що товари і транспортні засоби переміщуються через митний кордон України з порушенням норм Митного кодексу України, інших законів України з питань митної справи та містять:

- предмети контрабанди; предмети — безпосередні об'єкти порушення митних правил;
- предмети, що можуть завдати шкоди здоров'ю, або загрожувати життю населення та тваринного світу, або призвести до руйнування навколишнього середовища;

- продукцію, що містить пропаганду ідей війни, расизму та расової дискримінації, геноциду та ін., що суперечить відповідним нормам Конституції (Основного Закону) України;
- товари, переміщення яких здійснюється з порушенням прав промисловості або інтелектуальної власності;
- товари, щодо яких не було здійснено митного оформлення.

Якщо є достатні підстави вважати, що громадянин переміщує через митний кордон України товари, які підлягають обліку і контролю інших державних органів; товари, з яких справляються податки та збори, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонене або обмежене, митний орган має право провести огляд, а також переогляд ручної поклажі та багажу з розпакуванням багажу цього громадянина.

З метою припинення переміщення через територію України товарів, заборонених для транзиту, огляду та переогляду можуть також підлягати ручна поклажа і багаж громадян, які перетинають транзитом територію України.

Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу громадянина здійснюються в присутності цього громадянина чи його уповноваженого представника, який діє на підставі доручення, оформленого належним чином.

Огляд і переогляд ручної поклажі та багажу в разі відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюється:

- якщо є достатні підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин чи можуть завдати матеріальної шкоди громадянам, підприємствам;
- якщо громадянин чи його представник не з'явився впродовж місяця з дня надходження несупроводжуваного багажу;
- якщо товари пересилаються в міжнародних поштових відправленнях або міжнародних експрес-відправленнях;
- у разі залишення на території України ручної поклажі й багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України.

Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу в разі відсутності громадянина чи його уповноваженого представника проводяться в

присутності представників підприємства, що здійснює перевезення, пересилання ручної поклажі та багажу чи їх зберігання.

Про здійснення огляду та переогляду складається акт, форму якого встановлює спеціально уповноважений орган виконавчої влади в галузі митної справи.

2.2.3. Особистий огляд

Особистий огляд як виняткова форма митного контролю проводиться за письмовою постановою керівника митного органу або особи, яка його заміщує, якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, який прямує через митний кордон України чи перебуває в зоні митного контролю або в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує предмети контрабанди чи товари, які є безпосередніми предметами порушення митних правил або заборонені для ввезення в Україну, вивезення з України чи транзиту через територію України. На митному посту особистий огляд може також проводитися за письмовою постановою керівника поста або особи, яка його заміщує, з обов'язковим повідомленням протягом доби керівника відповідного митного органу про підстави і результати такого огляду.

Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмову постанову керівника митного органу, керівника митного поста чи особи, яка їх заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно пред'явити приховувані товари.

Особистий огляд проводиться в ізольованому приміщенні, що відповідає встановленим санітарно-гігієнічним вимогам, посадовою особою митного органу однієї статі з громадянином, який проходить огляд, у присутності не менш як двох понятих тієї ж статі. Як поняті запрошуються особи, не зацікавлені у результатах огляду. Понятими не можуть бути родичі особи, яка підлягає особистому огляду, а також працівники митних органів. Доступ до приміщення, де проводиться огляд, громадян, які не беруть участі у ньому, і можливість спостерігати за проведенням огляду з боку таких громадян мають бути виключені. Обстеження органів тіла громадянина, який підлягає огляду, має проводитися лише медичним працівником.

Під час проведення особистого огляду складається протокол за формою, що встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Протокол підписується посадовою особою митного органу, що проводила огляд,

громадянином, який проходив огляд, понятими, які були присутні під час огляду, а у разі обстеження медичним працівником — також цим працівником. Громадянин, який проходив огляд, має право зробити заяву в такому протоколі. Копія протоколу надається громадянину.

Особистому огляду не підлягають Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

2.3. Особливі режими митного контролю

Відповідно до ст. 1 (Визначення основних термінів і понять МКУ) **митний режим** — сукупність норм, встановлених законами України з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються.

Ст. 185 Митного кодексу України визначено **види митних режимів**, які запроваджуються відповідно до мети переміщення товарів через митний кордон України:

- 1) імпорт;
- 2) реімпорт;
- 3) експорт;
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення (вивезення);
- 7) митний склад;
- 8) спеціальна митна зона;
- 9) магазин безмитної торгівлі;
- 10) переробка на митній території України;
- 11) переробка за межами митної території України;
- 12) знищення або руйнування;
- 13) відмова на користь держави.

Митний режим, не передбачений частиною першою цієї статті, може встановлюватися тільки шляхом внесення відповідних змін до цього Кодексу.

Застосування митних режимів дає митним органам змогу одно-типно визначати статус переміщуваних через митний кордон України транспортних засобів, товарів та інших предметів і відповідно до передбачених законодавством положень щодо встановлення заходів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності контролювати їх виконання суб'єктами ЗЕД під час здійснення ними зовнішньоекономічних операцій.

Статус переміщуваних через митний кордон України транспортних засобів, товарів та інших предметів визначається умовами зовнішньоекономічних контрактів, укладених відповідно до вимог чинного законодавства України суб'єктами ЗЕД з використанням необхідних для митного контролю та оформлення документів.

Відомості про митний режим зазначаються уповноваженою особою суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, яка здійснює декларування митним органам будь-яких товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України, в другому полі графі 1 вантажної митної декларації шляхом внесення до неї двозначного коду митного режиму відповідно до розділу 1 *Класифікатора процедур переміщення товарів через митний кордон України*, визначених додатком № 2 до наказу Державної митної служби України від 07.09.97 № 307, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 24.09.97 за № 443/2247, зі змінами та доповненнями згідно з наказом ДМСУ від 18.04.2002 № 207, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 29.05.2002 № 462/6750. Найменування та коди митних режимів наведено в табл. 2.1.

Наказом ДМСУ від 30.06.98 № 380, зі змінами та доповненнями згідно з наказом ДМСУ від 14.10.2002 № 555, зареєстрованими у Міністерстві юстиції України, визначено окремі порядки заповнення граф вантажної митної декларації відповідно до митних режимів експорту, імпорту (випуску у вільний обіг), транзиту, тимчасового ввезення (вивезення), митного складу, магазину безмитної торгівлі.

У зв'язку з відсутністю на сьогодні достатньої законодавчої бази на території України митні режими реекспорту, реімпорту, відмови на користь держави, спеціальної митної зони, переробки за межами митної території України, переробки на митній території України та знищення або руйнування при митному оформленні вантажів не застосовуються.

Таблиця 2.1. Найменування та коди митних режимів

№ з/п	Найменування митного режиму	Код
1	Експорт	10
2	Реекспорт	11
3	Тимчасове ввезення (вивезення)	31
4	Випуск у вільний обіг (для вільного обігу)	40
5	Реімпорт	41
6	Переробка на митній території	51
7	Переробка під митним контролем	52
8	Переробка за межами митної території	61
9	Вільна митна зона	71
10	Магазин безмитної торгівлі	72
11	Вільний склад	73
12	Митний склад	74
13	Відмова на користь держави	75
14	Знищення	76
15	Транзит	80

Поряд із визначеними вище загальними митними режимами відповідними главами (9, 10, 16, 17) Митного кодексу України визначено можливість застосування в окремо передбачених законодавством України випадках особливих процедур митного контролю.

Особливий режим звільнення від окремих форм митного контролю застосовується відповідно до ст. 66 Митного кодексу України лише у випадках, установлених цим Кодексом, іншими законами України, а також міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку. Незастосування митного контролю не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Особливий режим звільнення від митного огляду відповідно до ст. 67 МКУ поширюється на ручну поклажу та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, Першого віцепрем'єр-міністра України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора України та членів їхніх сімей, які прямують разом з ними.

Відповідно до ст. 138 Митного Кодексу України без митного огляду здійснюються митний контроль та митне оформлення повітряного судна, яке перевозить офіційні державні делегації. Підставою для застосування пільгового режиму митного контролю є подання митному органу офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

Особливий режим спрощеного митного контролю відповідно до ст. 68 МКУ можуть застосовувати регіональні митниці, митниці за погодженням зі спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Спрощений митний контроль застосовується у випадках переміщення громадянами через митний кордон України товарів, що не підлягають обов'язковому декларуванню та оподаткуванню і не належать до категорії товарів, на переміщення яких через митний кордон України встановлено заборони чи обмеження. Спрощений митний контроль застосовують митні органи, в яких обладнано зони (коридори) спрощеного митного контролю ("зелені коридори"). Громадяни, які проходять через зони (коридори) спрощеного митного контролю, звільняються від подання митної декларації. Звільнення від подання митної декларації не означає звільнення громадян від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Відповідно до ст. 79 Митного кодексу України у разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації, товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що сліднують за процедурою МДП, їх митне оформлення здійснюється першочергово у спрощеному порядку.

Умови застосування спрощеного порядку митного оформлення визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особливий режим митного контролю після пропуску товарів і транспортних засобів відповідно до ст. 69 Митного кодексу України незалежно від закінчення операцій митного контролю, оформлення та пропуску товарів і транспортних засобів може здійснюватися, якщо є достатні підстави вважати, що мають місце порушення законодавства України чи міжнародного договору України, укладеного в установленому законом порядку, контроль за виконанням яких покладено законом на митні органи. Такий контроль здійсню-

ється на підставі письмового розпорядження керівника митного органу або особи, яка його заміщує.

Окремо звернемо увагу на митне оформлення військових транспортних засобів та військової техніки, а також товарів, що переміщуються через борти іноземних військових кораблів.

Відповідно до ст. 74 Митного кодексу України військова техніка, укомплектована повністю військовою командою, та бойові повітряні судна, а також військові кораблі, судна забезпечення Військово-Морських Сил, які перетинають митний кордон України, підлягають митному оформленню. Порядок такого оформлення встановлюється Кабінетом Міністрів України. Митне оформлення військової техніки, військових кораблів (суден), бойових та військово-транспортних повітряних суден іноземних держав здійснюється митним органом за участю представників центрального органу виконавчої влади з питань оборони.

Відповідно до ст. 132 Митного кодексу України товари, що переміщуються через борти іноземних військових кораблів на митну територію України або у зворотному напрямку, підлягають митному контролю та митному оформленню.

2.4. Технічні засоби митного контролю

Митні органи при втіленні в життя митної політики вирішують низку завдань, серед яких одним із найважливіших є припинення контрабандного вивезення з митної території України історичних, культурних цінностей та ввезення наркотичних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, а також вогнепальної і холодної зброї. Також чинним законодавством України обмежено переміщення через кордон деяких видів інформації, що переміщуються на матеріальних носіях.

Митний кодекс України у ст. 62 обумовлює необхідні умови застосування технічних засобів: "Для здійснення митного контролю в порядку, встановленому законодавством України, можуть використовуватися технічні та спеціальні засоби, безпечні для життя і здоров'я людини, тварин та рослин і такі, що не завдають шкоди товарам та транспортним засобам".

Технічні засоби митного контролю можна поділити на пошукові засоби, засоби ідентифікації та засоби аудіовізуального контролю.

2.4.1. Оглядова митна техніка

Рентгенапарати. Випромінювачі рентгенівських апаратів перетворюють електричну енергію в рентгенівське випромінювання. Використання його ґрунтується на тому, що при проходженні через речовину інтенсивність рентгенівського випромінювання зменшується внаслідок взаємодії з речовиною. Залежно від щільності, складу речовини, її товщини та характеру випромінювання втрати енергії випромінювання різні. Тому при проходженні рентгенівських променів через предмет інтенсивність випромінювання буде нести інформацію про характеристики цього предмета. У транспортерних рентгенапаратах зображення предмета в одній з проекцій отримують шляхом сканування предмета вздовж лінійки спеціальних рентгенівських детекторів (включає кілька сотень датчиків).

Блок пам'яті дає змогу дослідити зображення предмета впродовж тривалого часу після короткочасної дії на нього рентгенівського випромінювання. За цей час не встигає зруйнуватися навіть світлочутливий шар фотоплівки.

Рентгенівські апарати можуть з успіхом використовуватися для оперативного виявлення заборонених вкладень у предметах та вантажах, які перетинають митний кордон. Причому тільки вони можуть дати найбільш достовірну інформацію про наявність прихованих вкладень за дуже короткий час.

Нині перспективним напрямом є застосування рентгенівської техніки (відповідної потужності) для контролю не тільки окремих місць багажу, а й таких великогабаритних об'єктів, як морські контейнери, мікроавтобуси та вантажні автомобілі.

Металошукачі. Металошукачі призначені для виявлення металевих предметів у неметалічному середовищі. Це один із головних видів технічних засобів контролю.

Робота приладів ґрунтується на зміні частоти автогенераторів за наявності металевих предметів в електромагнітному полі пошукових елементів, що приводить до спрацювання звукової сигналізації, яка іноді доповнюється світловою. Оскільки це вимагає додаткових витрат енергії, комбінована сигналізація частіше застосовується в стаціонарних металошукачах, які живляться від мережі. Як стаціонарні металошукачі використовуються кілька типів приладів, наприклад типу “КС-7”, “Метекс”.

Переносні металошукачі типів “МКХ-900”, “МКД-9903”, “КС-1”, “Денсок”, “Гама”, “ІМ-1” живляться від батарей, які розміщуються

в корпусі приладу або у виносному пеналі при роботі приладу в зоні від'ємних температур.

Під час роботи з металошукачем у транспортних засобах необхідно заздалегідь визначити місця наявності металу і не підносити близько до них металошукач для запобігання неправильним спрацюванням при огляді. Слід зазначити, що металошукачі слугують підвищенню ефективності й оперативності огляду тільки в руках творчо працюючого інспектора.

Оглядові дзеркала. Для огляду важкодоступних неосвітлених місць у транспортних засобах використовують комплекти дзеркал з підсвіченням. Для огляду в кабінах та салонах автомашин, літаків та інших місцях можна застосовувати дзеркала типу “СФ-142”, телескопічна ручка яких складається з двох частин. У складеному вигляді дзеркало легко вміщається в кишені. Зручними оглядовими дзеркалами з підсвіченням оснащені також комплекти детекторів контрабанди СТ-30.

Електрощупи. Електрощуп типу “QFA/800” складається з футляра для батарей та гнучкого шнура з лампочкою. Завдяки маленькому діаметру лампочки електрощупом можна з успіхом користуватися при підсвітленні вузьких щілин з меблями, ящиками, простору за решітками вентиляції та в багатьох інших місцях. У певних випадках щуп може з успіхом використовуватись як ліхтар.

Ендоскопи. Напрямок використання ендоскопів — огляд важкодоступних місць транспортних засобів (у тому числі бензобаків) та контейнерів. Мають більші можливості огляду порівняно з оглядовими дзеркалами. У комплект ендоскопів можуть входити:

- трубка оглядова гнучка (ТСГ), призначена для неруйнівного контролю елементів конструкції;
- трубка оглядова (ТСС), що використовується для візуального контролю важкодоступних порожнин транспортних засобів і вантажів при їх огляді;
- блок підсвічування (БП), призначений для створення необхідного рівня освітленості об'єкта, що досліджується;
- зарядний пристрій (ЗУ), що застосовується для підзарядки акумуляторів;
- фотоперехідник (ФП), призначений для приєднання трубки оглядової до фотоапаратів.

Галогенові акумуляторні ліхтарі. Призначені для використання у вибухонебезпечних, задимлених і вологих середовищах при огля-

ді великих ємностей, цистерн і трюмів на транспортних засобах, мають підвищений рівень світлового потоку. Типи галогенових акумуляторних ліхтарів — “Rangersun”, “Mag-lite”, “Varta”.

Ультрафіолетові ліхтарі. Складаються з перетворювача напруги та двох ламп: одна — джерело звичайного світла, друга — ультрафіолетового.

Лампа ультрафіолетового світла дає можливість побачити в низці випадків сліди підробок митних документів, валюти.

Основне призначення ультрафіолетового ліхтаря — використання його в комплексі з фломастером, заправленим флюорисцентною рідиною, яка не видима при звичайному освітленні, але світиться при дії на неї ультрафіолетовим світлом. Ультрафіолетові ліхтарі застосовують для запобігання використанню приписок у декларації з метою легалізації вивезення незаконно придбаних на території країни предметів та валюти.

Мініскопи. Це портативні мікроскопи тридцятиразового збільшення. Мініскоп моделі “1171” призначений для мікроскопічних досліджень різних об’єктів. При митному огляді може використовуватися:

- для досліджень службових документів з метою виявлення в них підробок та змін;
- зчитування проби на виробках з дорогоцінних металів;
- установлення фактів заміни дорогоцінних каменів у ювелірних виробках;
- ідентифікації головних рослинних наркотичних речовин, які хімічно не оброблені попередньо, і т. ін.
- дослідження поверхонь різних видів матеріалів, таких як метали, тканини; оцінки дефектних матеріалів, а також при митному огляді.

Детектори контрабанди. Мають джерело рентгенівського випромінювання, за допомогою якого визначаються наявність та ступінь наповненості порожнеч у різноманітних предметах. Мають високу ефективність використання при обстеженні важкорозбірних предметів із визначеним ступенем наповненості їх об’єму (колеса та двері автомобілів, порожнечі стінок у залізничних вагонах та ін.). При експлуатації потребують дотримання спеціальних норм використання приладів з джерелами іонізуючих випромінювань.

2.4.2. Засоби ідентифікації, визначення якісних та кількісних характеристик

При здійсненні митного контролю постають питання, пов’язані з необхідністю визначення якісних та кількісних характеристик. Для цих цілей використовують такі засоби ідентифікації.

Електронні ваги. Для визначення ваги дорогоцінних каменів та металів, а також для зважування речовин при проведенні лабораторних аналізів використовують електронні прецизійні ваги.

Для зважування багажу та великовантажних транспортних засобів застосовуються ваги, розраховані на відповідну вагу і виконані у стаціонарному або портативному варіанті.

Детектори дорогоцінних металів. Тестер золота (типу “Gold star”) призначений для швидкого і точного визначення вмісту золота різних кольорів від 210-ї до 958-ї проби, дослідження покритих золотом чи золотовмісних металів. Додатково цей прилад визначає платину і паладій.

Індикатор дорогоцінних металів “Тест” використовується для експрес-контролю дорогоцінних металів на поверхні досліджуваного зразка.

Для досліджень можуть застосовуватись рентгенівські аналізатори складу речовин (наприклад Expert-01T), які дають можливість досліджувати якісний та кількісний склад широкого спектра металів у зразках. При цьому вимагають вищого рівня спеціальної кваліфікації від працівників, що використовують прилад.

Детектори діамантів. Портативні детектори діамантів “Diatest” та “Diamond star” використовують для визначення в оперативних умовах природних діамантів та їх штучних імітацій. Принцип дії полягає у вимірюванні теплопровідності діамантів, яка (на відміну від каменів, що є імітацією діамантів) є досить низькою.

Детектори діамантів дають змогу в оперативних умовах при проведенні оглядових операцій здійснювати попереднє дослідження з метою виявлення дорогоцінних та напівдорогоцінних, а також синтетичних каменів, що імітують природні діаманти.

Детектор наркотиків. Детектор “Канабіса”, або детектор наркотичних речовин “САС”, призначений для виявлення головних рослинних наркотичних речовин, які не піддавалися попередній хімічній обробці. За допомогою приладу можна виявити такі речовини, як гашиш, маріхуану. Частинки рослин мають форму, харак-

терну тільки для цих рослин, і тому можуть бути легко визначені при розгляді в мікроскоп, вбудований у прилад.

Детектор валюти. Детектори валюти “Superscan” та “MD-23” використовуються для визначення справжності іноземної валюти. Принцип дії базується на наведенні струму в магнітній головці приладу при проходженні по її поверхні банкноти.

Дозиметри. Переносний мікропроцесорний дозиметр РМ-1202 призначений для вимірювання потужності польової еквівалентної дози та накопиченої дози гамма-випромінювання.

Дозиметр ДКС-04 використовується для виявлення й оцінювання за допомогою звукової та світлової сигналізації щільності потоків теплових нейтронів, рентгенівського, гамма- та жорсткого бета-випромінювань, а також для вимірювання потужності експозиційної дози рентгенівського та гамма-випромінювання.

Дозиметр ДБГ-01С “Синтекс” застосовується для вимірювання потужності еквівалентної дози зовнішнього гамма-випромінювання, відображення результату на цифровому індикаторі та якісного оцінювання інтенсивності гамма-випромінювання за допомогою звукової сигналізації.

Дозиметри використовуються для оперативного оцінювання радіаційного стану приміщень, вантажів або місцевості.

Каратоміри. За допомогою каратоміра “Leveridg” визначають розмір перснів, приблизну вагу перлів та дорогоцінних каменів в оправі та без неї.

Комплекти хімічних реактивів. Комплект індикаторів вибухових речовин призначений для виявлення таких вибухових речовин:

- 1) групи А: тротилу, тетрилу, тринітробензолу;
- 2) групи Б: гексогену, нітрогліцерину, етиленглікольдинітрату, нітроцелюлози.

Комплекти хімічних реактивів:

— “Faurot” використовується для дослідження документів зі зміненим початковим змістом з метою виявлення слідів виправлення, а також дописаних і витравлених записів;

— “NIK-1” застосовується для швидкої перевірки та розпізнавання сильнодіючих ліків, наркотиків або галюциногенів;

— “Cannabispray” дає можливість здійснити швидко й надійну перевірку наявності гашишу та маріхуани;

— “Herosol” призначений для виявлення кокаїну;

— “EXPRAY” — бомб та вибухівки;

— “Нарет-М” та “Нарет-В” використовуються для пробірного визначення вмісту золота, срібла та платини у виробках з них в умовах митного огляду;

— “Helling” застосовується для визначення проби дорогоцінних металів.

2.4.3. Засоби контролю аудіовізуальних матеріалів

До них належать: відео- та аудіомагнітофони, засоби обчислювальної техніки, програвачі (платівок, лазерних компакт-дисків), слайдоскопи, кінопроектори, засоби стирання магнітних записів.

Крім названих засобів митного контролю, в митницях можуть використовуватися й інші засоби.

З метою вдосконалення обліку наявності та визначення потреб у технічних засобах, технічних засобах митного контролю і зв'язку затверджено норми оснащення технічними засобами окремих підрозділів і митних установ України.

2.5. Митний контроль у регіональній митній лабораторії

Створення митних лабораторій в Україні було зумовлено зовнішньо-економічною діяльністю держави, що швидко розвивалася, продовженням її митної політики.

Мережу митних лабораторій було створено в рамках виконання постанови Кабінету Міністрів України від 08.07.94 № 465. У період з 1994 р. і дотепер створено сім регіональних митних лабораторій (РМЛ) (м. Харків, 1994 р.; м. Львів, 1995 р.; м. Одеса, 1995 р.; м. Дніпропетровськ, 1995 р.; м. Донецьк, 1999 р.; м. Сімферополь, 1999 р.; м. Ужгород, 1999 р.).

Регіональні митні лабораторії є структурними підрозділами регіональних митниць. Регіональні митні лабораторії мають печатку, штамп та індивідуальне митне забезпечення.

Нижче наведено відомості щодо зони діяльності створених регіональних митних лабораторій.

Митна лабораторія Східної регіональної митниці обслуговує зону діяльності, яка перебуває під оперативним управлінням Східної регіональної митниці та підвідомчих митниць, — Магістральної, Сумської, Полтавської, Куп'янської, Глухівської.

Митна лабораторія Західної регіональної митниці обслуговує зону діяльності, яка перебуває під оперативним управлінням Західної регіональної митниці та підвідомчих митниць — Волинської, Рава-Руської, Рівненської, Ягодинської, Івано-Франківської, Галицької. Крім того, митна лабораторія Західної регіональної митниці обслуговує зону діяльності Подільської регіональної митниці та підвідомчих їй митниць: Вінницької, Могилів-Подільської, Тернопільської, Вадул-Сиретської, Кельменецької.

Митна лабораторія Чорноморської регіональної митниці обслуговує зону діяльності, яка перебуває під оперативним управлінням Чорноморської регіональної митниці та підвідомчих митниць — Білгород-Дністровської, Котовської, Миколаївської, Роздільнянської, Придубайської, Херсонської.

Митна лабораторія Донбаської регіональної митниці обслуговує зону діяльності, яка перебуває під оперативним управлінням Донбаської регіональної митниці та підвідомчих митниць — Амвросіївської, Луганської, Маріупольської.

Митна лабораторія Дніпровської регіональної митниці обслуговує зону діяльності, яка перебуває під оперативним управлінням Дніпровської регіональної митниці та підвідомчих митниць — Бердянської, Запорізької, Криворізької, Кіровоградської.

Митна лабораторія Карпатської регіональної митниці обслуговує зону діяльності, яка перебуває під оперативним управлінням Карпатської регіональної митниці та підвідомчих митниць — Закарпатської, Чопської.

Митна лабораторія Кримської регіональної митниці обслуговує зону діяльності, яка перебуває під оперативним управлінням Кримської регіональної митниці та підвідомчих митниць — Керченської, Краснопереконської.

Пріоритетні напрямки діяльності регіональних митних лабораторій такі: аналіз нафтопродуктів, лікарських препаратів, фарм-субстанцій, спиртовмісних рідин, продукції хімічної промисловості, тканин, паперу, наркотичних та сильнодіючих речовин, полімерів, ДСП, ДВП, речовин невідомої природи, товарів народного споживання, дослідження тотожності документів, печаток і штампів та інші дослідження, що необхідні.

Регіональним митним лабораторіям Митним кодексом надано право проведення митної експертизи, необхідної для безпосереднього провадження митної справи. Експертиза проб та зразків товарів належить до додаткових форм митного контролю. До основ-

них завдань МЛ РМ належить безпосереднє проведення лабораторного контролю в митних цілях. Лабораторний контроль є частиною митного контролю, необхідного у рамках чинного законодавства держави. Різновиди лабораторного контролю, що проводяться МЛ РМ, умовно можна поділити на такі групи: хімічні, класифікаційні, матеріалознавчі, товарознавчі, гемологічні, технічні експертизи документів, експертизи на віднесення до контрольованих списків, інші за необхідності. Митні лабораторії проводять експертизи та дослідження лише за направленнями митних органів. Експертний висновок митної лабораторії стосується тільки конкретного виду товару, конкретної партії товару визначеної поставки, від якої відбиралася проба на дослідження. На наступні поставки цього ж товару висновки митної лабораторії не поширюються.

Відповідно до Закону України “Про метрологію та метрологічну діяльність” від 11.02.98 № 113/98-ВР та наказу Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 04.12.2000 № 687 митні лабораторії регіональних митниць акредитовані Держстандартом України на технічну компетентність та об’єктивність. Митні лабораторії України акредитовані на право проведення вимірів у сфері митних операцій відповідно до галузі акредитації.

Взяття проб, проведення досліджень і зберігання контрольних проб (зразків) продукції здійснюються згідно з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.98 № 1665 та Митного кодексу. Метою досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів є вирішення питань: визначення коду товару згідно з УКТЗЕД; ідентифікації (визначення фізичної та хімічної структури і складу) товару, а також сировини після проведення операцій з її переробки; належності товарів до наркотичних засобів, сильнодіючих чи отруйних речовин; віднесення товарів до контрольних списків, що обмежують імпорт або експорт цих товарів (товари подвійного або військового призначення); належності товару до предметів, що мають художню, історичну та археологічну цінність; достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товару з України.

Згодом у МЛ РМ досягнуто високого рівня технічної оснащеності. Найбільшого поширення в регіональних митних лабораторіях України набуло таке аналітичне обладнання: газові хроматографи з полум’яно-іонізаційними детекторами, ІЧ-Фур’є спектрофотометри з бібліотеками спектрів, УФ-VIS спектрофотометри, рентгенофлуоресцентні аналізатори з програмним забезпеченням, рефрактометри, прилади для визначення температури плавлення, набори обладнання для аналізу нафти за методами ASTM, мікроскопи, ваги,

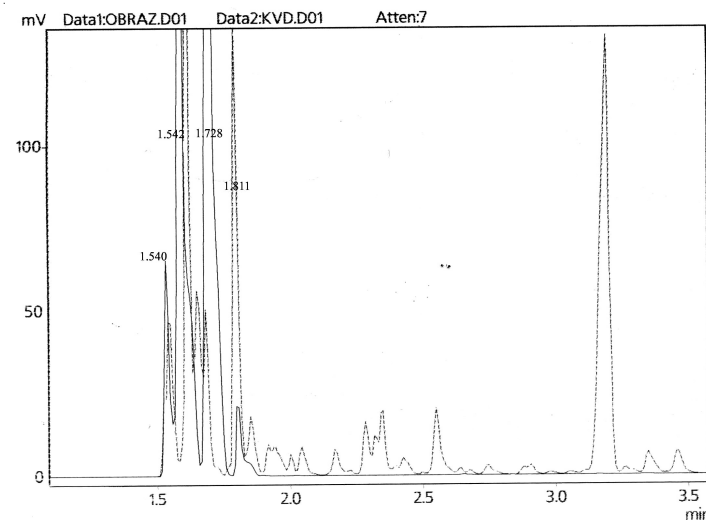
програмно-аналітичні комплекси для технічної експертизи документів, фотоелектроколометри та ін.

У митних лабораторіях України зібрано значну кількість ГОСТів, ТУ, технологічних регламентів та інших нормативних документів, працюють фахівці — посадові особи митних органів, на яких покладено здійснення митної справи у частині проведення досліджень, необхідних для митного оформлення товарів. Наявність висококваліфікованих фахівців, сучасного обладнання та набутий досвід привели до того, що лабораторний контроль був інтегрований у технологічні схеми митного оформлення товарів та інших предметів із застосуванням вантажної митної декларації.

За допомогою лабораторних досліджень визначаються численні різновиди порушень митних правил у частині неправильного декларування товарів, маніпулювання хімічним складом, різними характеристиками та призначеннями товарів. Це так звані тонкі інтелектуальні способи ухилення від митних платежів.

У практиці роботи регіональних митних лабораторій зустрічаються складні експертизи, які дають змогу значно збільшити митні платежі до державного бюджету. Так, при аналізі бензинів моторних сумішевих з вмістом високооктанових кисневмісних добавок за методом газорідинної хроматографії на газовому хроматографі “SHIMADZU GC14B” у митній лабораторії Східної регіональної митниці було встановлено наявність високооктанових добавок, таких як метанол, третбутиловий спирт, метилтретбутиловий ефір. Для додаткового визначення вмісту кисневмісних добавок був використаний спектрофотометричний метод, що ґрунтується на вимірюванні інтенсивності поглинання інфрачервоного випромінювання валентними коливаннями функціональних груп. Спектрофотометричні дослідження проводилися на ІЧ-спектрофотометрі з Фур’є-перетворювачем “AVATAR 320 FT-IR” в області довжин хвиль від 2,5 мк (4000 см⁻¹) до 25 мк (400 см⁻¹). Нижче на рис. 2.1, 2.2 наведено хроматограму сумішевого бензину та ІЧ-спектр, які підтверджують наявність у ньому кисневмісних добавок метанолу, етанолу, третбутилового спирту, метилтретбутилового ефіру.

У митних лабораторіях також часто виявляють випадки неправильного декларування товарів, тобто товари заявляються не під своїм найменуванням. Так, при дослідженні в митній лабораторії Східної регіональної митниці 92 зразків товарів, заявлених до митного оформлення як “етилацетат”, “ксилол”, “карбінол”, “ізопропіловий спирт”, “метилізобутилкетон” було встановлено, що не всі зразки товарів за своїм хімічним складом відповідають заявленним. За допомогою газохроматографічного дослідження на газовому хроматографі

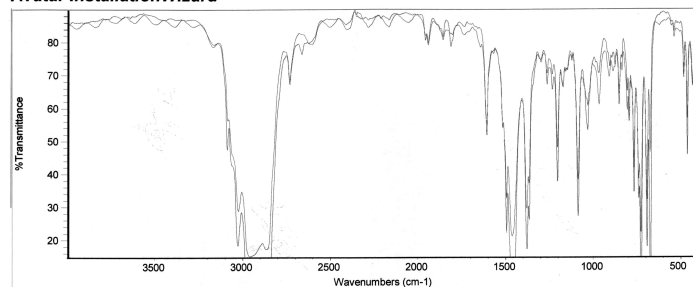
Час утримування, В	Речовина
1,540	Метанол
1,542	Етанол
1,728	Третбутиловий спирт
1,811	Метилтретбутиловий ефір

Рис. 2.1. Хроматограма сумішевого бензину з КВД

SHI MADZU GC-14B”, спектрофотометричними дослідженнями на ІЧ-спектрофотометрі з Фур’є-перетворювачем “AVATAR 320 FT-IR” в області довжин хвиль від 2,5 мк (4000 см⁻¹) до 25 мк (400 см⁻¹) встановлено, що 19 зразків товару під назвою “ксилол” являють собою толуол; п’ять зразків товару під назвою метилізобутилкетон являють собою третбутилацетат. Толуол значиться у “Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів” (табл. IV, список 2), затверджені постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів” від 06.05.2000 № 770 і потребує дозволу Комітету по контролю за наркотиками.

Ще один випадок із практики роботи митної лабораторії Східної регіональної митниці. На дослідження було представлено зразки продукції, заявленої до митного оформлення як “Конденсат газовий розширеного фракційного складу (наливом)” за кодом УКТЗЕД 2709 00 1000 (газовий конденсат природний, мито — 0 %). У результаті досліджень встановлено, що за визначеними показниками

Avatar InstallationWizard

Number of sample scans: 32
 Number of background scans: 32
 Resolution: 4,000
 Sample gain: 1,0
 Mirror velocity: 0,6329
 Aperture: 100,00
 Detector: DTGS KBr
 Beamsplitter: KBr
 Source: IR

Installation Wizard Results

Alcohol OH 3200 - 3550 cm-1
 1000 - 1260 cm-1

Ether C-O 1735 - 1750 cm-1
 1000 - 1300 cm-1

Рис. 2.2. ІЧ-спектр сумішевого бензину з КВД

надані зразки становлять сумішевий продукт, отриманий у результаті компаундування газоконденсатної сировини та дистиляту газоконденсату. Таким чином, досліджений продукт становить сумішевий нафтопродукт, у якого:

- при 210 °С переганяється 81,6 об. % (з урахуванням витрат);
- при 250 °С переганяється 87,7 об. % (з урахуванням витрат).

Враховуючи результати дослідження та згідно з УКТЗЕД, досліджений продукт підпадає під додаткову примітку г) до групи 27 і його слід класифікувати у товарній підсубпозиції 2710 005900, тобто середні дистиляти, для інших цілей, інші (мито — 15 євро за 1000 кг, акциз — 20 євро за 1000 кг). Контракт було укладено на 1 млн дол. США, тому можна уявити, які були б недобори в бюджет України.

При дослідженні у митній лабораторії Східної регіональної митниці 16 зразків товарів народного споживання китайського виробництва у п'яти випадках було встановлено неправильну класифікацію згідно з УКТЗЕД. Сума економічного ефекту за цією однією поставкою — 507 тис. гривень додаткових платежів у бюджет держави.

Наведені приклади свідчать про необхідність включення до технологічної схеми митного оформлення товарів таких додаткових форм митного контролю, як лабораторний контроль.

2.6. Порядок митного оформлення

Поняття *митне оформлення* визначено у розділі I (ст. 1) “Загальні положення”, а загальні положення щодо процесу митного оформлення описано у розділі III (ст. 70—90) “Митне оформлення” Митного кодексу України від 11.07.2002 № 92-IV: “Митне оформлення — виконання митним органом дій (процедур), які пов’язані із закріпленням результатів митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, і мають юридичне значення для подальшого використання цих товарів і транспортних засобів”.

Термін *митний контроль* також визначено Митним кодексом України. Митний контроль — сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання Митного кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Таким чином, митне оформлення є результатом здійснення митного контролю: засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та оформлення результатів такого контролю. Також при здійсненні митного оформлення ведеться статистичний облік ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів і транспортних засобів. Повний перелік операцій митного оформлення, порядок їх здійснення, а також форми митних декларацій визначаються Державною митною службою.

Нині застосовуються такі форми митних декларацій і документів.

МД-1 — квитанція, застосовується при сплаті громадянами і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності митних платежів, а також при прийманні на зберігання валюти і товарів, не пропущених митними органами внаслідок діючих заборон чи обмежень.

МД-2 — вантажна митна декларація (“уніфікований адміністративний документ”), використовується під час декларування транспортних засобів і товарів, що переміщуються через митний кордон України юридичними або фізичними особами у встановлених випадках.

МД-3 — додатковий аркуш до вантажної митної декларації, застосовується у разі, коли кількість товарів, що декларуються, перевищує 1, але не більше 99 (всього — 33 аркуші МД-3).

МД-4 — пасажирська декларація, використовується для декларування громадянами товарів і транспортних засобів.

МД-5 — провізна відомість, використовується для контролю переміщення товарів між митницями на території України.

МД-6 — посвідчення про реєстрацію транспортних засобів в органах ДАІ.

МД-7 — автомобільна декларація, використовується при декларуванні автомобілів громадянами.

МД-8 — формуляр-специфікація до вантажної митної декларації, використовується як додатковий аркуш у випадках декларування вантажів гуманітарної допомоги; товарів, проданих у магазині безмитної торгівлі протягом календарного місяця; запасів, призначених для споживання, що поставляються на транспортні засоби; під час розміщення товарів на митному ліцензійному складі транспортно-експедиційної організації; тимчасового ввезення/вивезення; деяких інших. Загальна кількість товарів, що декларуються, перевищує 5, але не більше 256 (всього — 33 аркуші МД-8).

Митне оформлення здійснюють посадові особи митних органів у місцях розташування відповідних підрозділів митних органів і протягом часу, встановленого митними органами за погодженням з іншими органами державного контролю: санітарно-епідеміологічного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного, екологічного, контролю за переміщенням культурних цінностей.

З метою прискорення митного оформлення Держмитслужба організовує функціонування вантажних митних комплексів, автопортів, автотерміналів, де, як правило, розміщуються відповідні підрозділи митних органів і проводиться митне оформлення товарів і транспортних засобів. На їх території можуть розміщуватись також інші служби державного контролю.

Вантажний митний комплекс (автопорт, автотермінал) — ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів та комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Як правило, у пунктах пропуску через митний кордон України митне оформлення здійснюється цілодобово. Такий порядок їх функціонування встановлюється відповідно до міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України **суб'єктами підприємницької діяльності**, здійснюється:

— для товарів і транспортних засобів (крім випадків їх переміщення через територію України у режимі транзиту), що належать: **резидентам** — митними органами, у зонах діяльності яких розташовані ці резиденти, або іншим митним органом, за письмовим погодженням між цим митним органом і митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний резидент, у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України; **нерезидентам** — митними органами, що визначається Кабінетом Міністрів України;

— для товарів і транспортних засобів, що переміщуються через територію України у режимі транзиту, — митним органом за місцем ввезення цих товарів і транспортних засобів на митну територію України;

— для товарів, які при ввезенні на митну територію України були оформлені у режим митного складу і переоформлюються у режим транзиту, — митне оформлення може здійснюватись митним органом за місцем розташування такого митного ліцензійного складу;

— для товарів окремих видів, за рішенням Держмитслужби — митне оформлення може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах.

Зараз Держмитслужбою встановлений порядок, згідно з яким митне оформлення енергоносіїв усіх суб'єктів підприємницької діяльності України здійснюється Центральною енергетичною митницею. Таким чином, зоною діяльності цієї митниці є вся митна територія України.

Митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України **громадянами**, здійснюється:

— товарів і транспортних засобів, які вивозяться за межі митної території України, — у будь-якому митному органі на всій митній території України;

— товарів, які ввозяться на митну територію України у несупроводжуваному багажі, — митними органами за місцем проживання або тимчасового перебування громадян;

— автомобілів, які ввозяться на митну територію України, — місця митного оформлення визначаються Держмитслужбою;

— решти товарів, які ввозяться на митну територію України, — у пунктах пропуску через митний кордон України;

— для товарів окремих видів за рішенням Держмитслужби митне оформлення може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах.

Місцями здійснення митного оформлення автомобілів громадян, що ввозяться з метою вільного використання на митній території України, транзиту через територію України, а також тимчасово ввозяться на митну територію України громадянами-резидентами, Держмитслужбою визначені такі пункти пропуску через митний кордон України (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. Пункти пропуску через митний кордон України

Митниця	Назва пункту пропуску	Категорія
НА КОРДОНІ З РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ		
Чернігівська	Сеньківка — Нові Юрковичі	Міжнародний
Глухівська	Бачівськ — Троєбортне	Міжнародний
Сумська	Юнаківка — Суджа	Міжнародний
Магістральна	Гоптівка — Нехотеевка	Міжнародний
Луганська	Ізварине — Донецьк	Міжнародний
	Красна Талівка — Волошине	Міжнародний
Новгород-Сіверська	Грем'яч — Погар	Міжнародний
Амвросіївська	Успенка — Матвеев Курган	Міжнародний
Маріупольська	Новоазовськ — Весело-Вознесенка	Міжнародний
НА КОРДОНІ З РЕСПУБЛІКОЮ БІЛОРУСЬ		
Чернігівська	Нові Яриловичі — Нова Гута	Міжнародний
	Сеньківка — Веселівка	Міжнародний
Житомирська	Майдан-Юпищанський — Глушкевичі	Міждержавний
	Виступовичі — Нова Рудня	Міжнародний
	Вільча — Олександрівка	Міждержавний
Волинська	Доманове — Мокрани	Міжнародний
Рівненська	Городище — Верхній Теребежів	Міжнародний
НА КОРДОНІ З РЕСПУБЛІКОЮ МОЛДОВА		
Кельменецька	Мамалига — Крива	Міжнародний
	Сокиряни — Окниця	Міжнародний
	Кельменці — Ларга	Міжнародний

Закінчення табл. 2.2

Митниця	Назва пункту пропуску	Категорія
Білгород-Дністровська	Тірас (Маяки, Удобне — Паланка)	Міжнародний
Придунайська	Рені — Джорджюлешть	Міжнародний
Роздільнянська	Кучурган — Первомайськ	Міжнародний
Котовська	Платонове — Гоянул Ноу	Міжнародний
Могилів-Подільська	Могилів-Подільський — Отач	Міжнародний
НА КОРДОНІ З РЕСПУБЛІКОЮ ПОЛЬЩА		
Ягодинська	Ягодин — Дорогуськ	Міжнародний
	Устилуг — Зосин	Міжнародний
Галицька	Шегині — Медика	Міжнародний
	Краковець — Корчова	Міжнародний
Рава-Руська	Рава-Руська — Хребенне	Міжнародний
НА КОРДОНІ ЗІ СЛОВАЦЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ		
Карпатська регіональна	Ужгород — Вишне-Немецьке	Міжнародний
НА КОРДОНІ З УГОРСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ		
Чопська	Чоп (Тиса) — Захонь	Міжнародний
Закарпатська	Лужанка — Берегшурянь	Міжнародний
	Вилок — Тісабеч	Міжнародний
НА КОРДОНІ З РЕСПУБЛІКОЮ РУМУНІЯ		
Закарпатська	Дякове — Хелмеу	Міжнародний
Вадул-Сиретська	Порубне — Сирет	Міжнародний

На прохання осіб, що переміщують через митний кордон України товари і транспортні засоби, митне оформлення може здійснюватися поза місцем розташування митних органів, а також поза робочим часом, встановленим для митних органів. У цьому разі за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів, митними органами із зацікавлених осіб справляється плата в порядку та у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України.

Митне оформлення розпочинається після подання митному органу митної декларації, а також усіх необхідних для здійснення митного контролю та оформлення документів, відомостей щодо товарів і транспортних засобів, які підлягають митному оформленню.

Прийняття товарів, транспортних засобів та документів на них до митного контролю та митного оформлення митний орган засвід-

чує шляхом проставлення на митній декларації та товаросупровідних документах відповідних відміток — як правило, штампа “Під митним контролем”.

Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу:

- українською мовою;
- офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна;
- іншою іноземною мовою, поширеною у світі.

Якщо оригінали таких документів складено іншою мовою, декларант має забезпечити їх переклад на українську мову.

Під час митного оформлення товарів і транспортних засобів можуть бути присутні декларанти, які пред’являють товари і транспортні засоби для митного оформлення.

Для забезпечення здійснення митного контролю у повному обсязі митним органом, а також іншими органами державного контролю декларантами можуть братися проби та зразки зазначених товарів для дослідження (аналізу, експертизи). Для взяття проб необхідне розпорядження керівника відповідного митного органу або його заступника.

Проби та зразки товарів беруть у мінімальній кількості, що забезпечує можливість проведення їх дослідження (аналізу, експертизи).

Про взяття проб та зразків товарів, що перебувають під митним контролем, складається акт за формою, встановленою Держмитслужбою. Такий акт складається у трьох примірниках (для митної лабораторії, підрозділу митниці, що відбирає зразки, і власника товарів) (рис. 2.3).

Якщо підприємства, що переміщують товари через митний кордон України, виявляють невідповідність товарів відомостям, зазначеним у необхідних для здійснення митного контролю документах, а також пошкодження товарів чи їх упаковки або маркування, вони складають акти про виявлену невідповідність або пошкодження. Акт складається в присутності посадової особи митного органу (в зоні діяльності митниці, де виявлена невідповідність або пошкодження) і подається відповідним митним органам (у митницю, де

Державна митна служба України
Східна регіональна митниця

А К Т
про взяття проб і зразків для митного оформлення
від “10” січня 2003 року

На території ПФ “Північно-західний термінал”, м. Харків, пр. Прямий, 2

мною, інспектором ВВ-9 СРМ Петренком С.В.

у присутності декларанта ТОВ “Монекс” Добрової Т.П.,

кладовщика ПФ “Північно-західний термінал” Парасон А.

взято для перевірки такі проби й зразки товарів:

№ з/п	Назва проби чи зразка товару	Назва організації — виробника продукції	Номер транспортно-го засобу	Одиниця виміру	Обсяг партії	Кількість взятих проб чи зразків товарів
1.	Ламінов. ДСП	Kronotex, Польща	А/м 14495 ХА	м ²	5000	2 · 0,1
---	-----	-----	-----			
---	-----	-----	-----			

Мета взяття проб і зразків товарів: визначення хімічного складу смоли пропитки.

Відібрані проби та зразки упаковано в: 2 поліетиленові пакети.

На упаковку накладено митне забезпечення: пломба 800 № 056 * 1 — на кожний пакет.

Посадова особа митного органу: Підпис /Петренко С.В./

Присутні: Підпис /Доброва Т.П./

Підпис /Парасон А.П./

Зразки направлено за адресою: м. Харків, бул. Нікуліна, 1

Відбиток особистої номерної печатки

Рис. 2.3. Акт про взяття проб і зразків для митного оформлення

буде проводитись митне оформлення). Такий акт може складатися в чотирьох примірниках: для перевізника, митного органу за місцем його складання, митниці призначення, власника товарів.

Митне оформлення здійснюється митним органом, як правило, протягом однієї доби з часу пред'явлення товарів і транспортних засобів, що підлягають митному оформленню, подання митної декларації та всіх необхідних документів і відомостей.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання митним органом митних процедур, визначених ним на підставі цього Кодексу відповідно до заявленого митного режиму.

Є особливості оформлення військової техніки, укомплектованої повністю військовою командою, бойових повітряних суден, а також військових кораблів, суден забезпечення Військово-Морських Сил, які перетинають митний кордон України. Зазначене військове майно підлягає митному оформленню у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Митне оформлення військової техніки, військових кораблів (суден), бойових та військово-транспортних повітряних суден іноземних держав здійснюється митним органом за участю представників Міністерства оборони України.

У разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації, товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що слідує за процедурою МДП, їх митне оформлення здійснюється першочергово у спрощеному порядку.

У разі відмови у митному оформленні та пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів митний орган зобов'язаний видавати зацікавленим особам письмове повідомлення із зазначенням причин відмови та вичерпним роз'ясненням вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення та пропуску цих товарів і транспортних засобів через митний кордон України (рис. 2.4).

КАРТКА ВІДМОВИ У ПРОПУСКУ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ЧИ МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ ТОВАРІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ № 80000/2/212076

Перевізником (декларантом) ТОВ "Монекс" Добровою Т.П.

(повне найменування підприємства або перевізника чи особи, уповноваженої на декларування)

10 січня 2003 року о 15 год 55 хв Східній регіональній
(найменування митниці)

митниці подано товаротransпортні, товаросупровідні та митні документи на транспортні засоби, товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України (подаються для митного оформлення) і належать підприємству (громадянину)

ТОВ "Монекс"

(повне найменування підприємства або прізвище, ім'я та по батькові громадянина — власника товарів та інших предметів, що декларуються)

Інспектор ВВ-9 СРМ Петренко С.В.

(посада, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка прийняла рішення про неможливість пропуску на митну територію України (митного оформлення) товарів та інших предметів)
відмовив у пропуску товарів та інших предметів на митну територію України (митному оформленні) з таких причин:

Наявність у ВМД більше 3 виправлень (5 помилок)

(зазначити причини відмови)

Постанова КМУ від 09.06.1997 № 574, наказ ДМСУ від 14.10.2002 № 561

(номер та назва нормативного документа, вимоги якого порушені)

11 січня 2003 року

Підпис

(підпис посадової особи митного органу)

Рис. 2.4. Картка відмови у пропуску на митну територію України чи митному оформленні товарів та інших предметів

Митне оформлення переміщення через кордон товарів та інших предметів, що належать суб'єктам підприємницької діяльності, здійснюється із застосуванням уніфікованого адміністративного документа форми МД-2 і за необхідності додаткових аркушів форми МД-3 і МД-8 — вантажної митної декларації. Порядок використання і заповнення ВМД регламентується "Положенням про вантажну митну декларацію", затвердженим постановою Кабінету Міністрів України, а також Інструкціями про порядок заповнення ВМД, затвердженими наказами Державної митної служби України.

Процес митного оформлення товарів та інших предметів складається з двох частин (черговість їх здійснення залежить від напрямку переміщення через кордон — експорт або імпорт):

— подання ВМД до внутрішньої митниці та її оформлення. ВМД подається до митниці підприємствами, які здійснюють декларування товарів на підставі договору і діють за дорученням суб'єкта підприємницької діяльності, або безпосередньо представником суб'єкта підприємницької діяльності;

— пропуск прикордонною митницею товарів через митний кордон України із використанням ВМД (при імпорті — попередньої ВМД).

За станом на 2003 р. при імпорті в Україну застосовується попереднє декларування таких товарів та інших предметів:

зі сплатою митних платежів:

— тих, що підлягають обкладенню акцизним збором (лікєро-горілчані вироби, легкові автомобілі тощо);

— групи товарів, що переміщуються автомобільним транспортом, перелік яких затверджується Держмитслужбою (різноманітні продукти харчування, папір, книги, різні одяг і взуття, товари народного вжитку — побутова апаратура, запасні частини до автомобілів тощо);

без сплати митних платежів:

— решти товарів, що переміщуються автомобільним транспортом.

Наочно розглянемо процес митного оформлення при імпорті товару на митну територію України (рис. 2.5).

1. Підприємство звертається до внутрішньої митниці для оформлення попередньої ВМД на імпорт товару. За необхідності мають бути сплачені належні платежі.

2. За умови правильного складання декларація оформлюється митницею і вводиться до центральної бази даних (далі — ЦБД) за допомогою супутникового зв'язку.

3. Товар прибуває на кордон. Перевізник звертається до прикордонної митниці.

4. Прикордонна митниця шляхом перегляду ВМД у ЦБД звіряє дані перевізника і вантажу з наявними в базі даних. Проводиться огляд вантажу.

За відсутності зауважень вантаж направляється у внутрішню митницю для подальшого митного оформлення. У ЦБД робиться відмітка про пропуск вантажу.

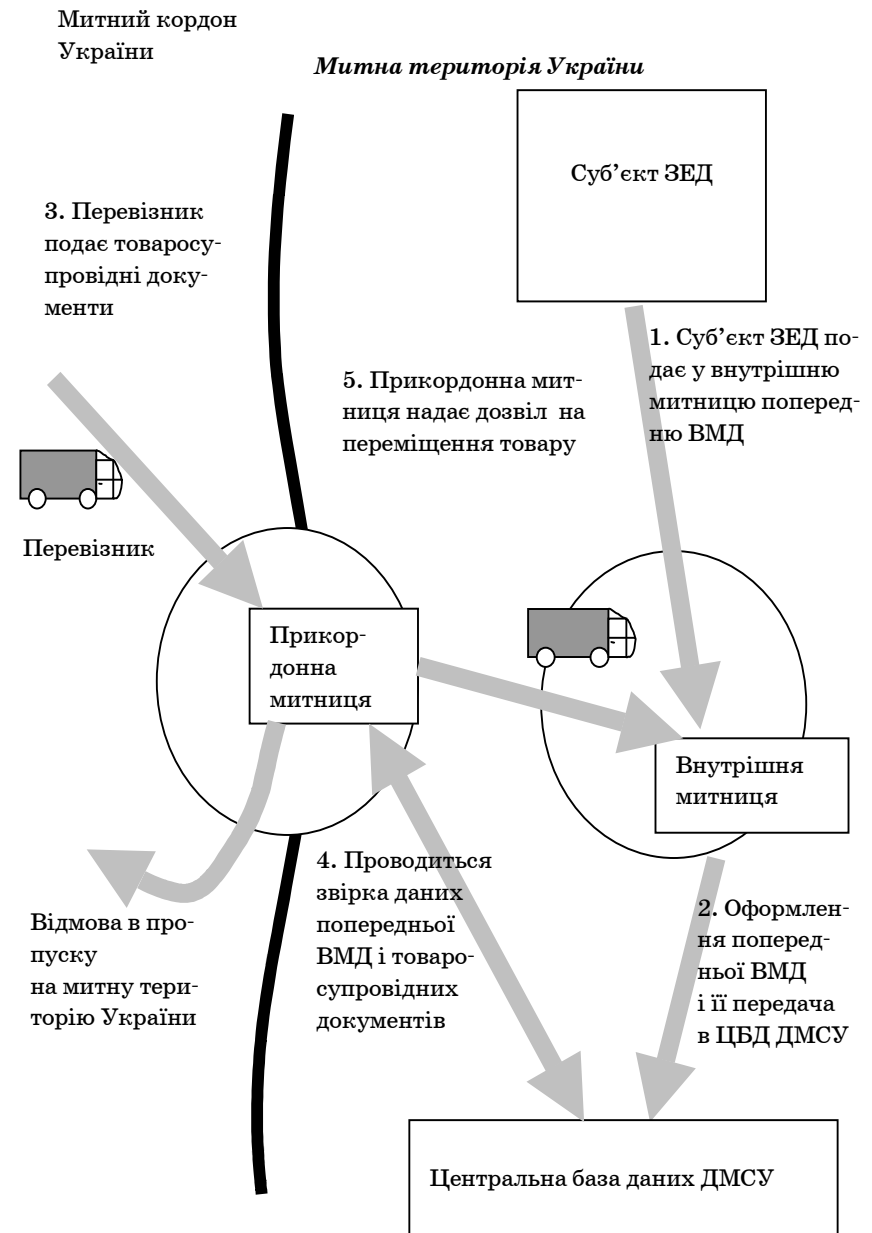

Рис. 2.5. Порядок митного оформлення при переміщенні імпортих товарів на митну територію України

Остаточне митне оформлення вантажу здійснюється, про що вже йшлося, у внутрішній митниці. При цьому перевірка ВМД охоплює кілька етапів контролю, здійснюваних працівниками відповідних підрозділів митниць (рис. 2.6). За необхідності додаткових досліджень товарів або більш поглибленого вивчення наданих декларантом документів співробітники митниці, які перевіряють ВМД, можуть направити запит, наприклад, до митної лабораторії для уточнення хімічного складу товару, до відділу технічних засобів контролю для проведення контролю носіїв інформації, відділу тарифів і вартості для перевірки заявленої вартості та експертизи сертифікатів, які засвідчують країну походження товарів, тощо. Завершення митного оформлення кожним зі співробітників фіксується представленням відбитків штампів контрольних відміток в Аркуші контролю проведення митного оформлення ВМД (як наведено в прикладі). Митне оформлення ВМД може бути остаточно завершено тільки після здійснення всіх цих видів контролю.

2.7. Декларування товарів та інших предметів із застосуванням ВМД

Товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, декларуються митному органу, який здійснює митне оформлення цих товарів і транспортних засобів. При цьому декларантами — особами, які здійснюють декларування товарів і транспортних засобів, можуть бути підприємства або громадяни, яким належать товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважені ними митні брокери (посередники).

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари і транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Перелік товарів, що підлягають обов'язковому декларуванню, встановлюється Митним кодексом України та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України. Умови і порядок застосування форм декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Кабінетом Міністрів України.

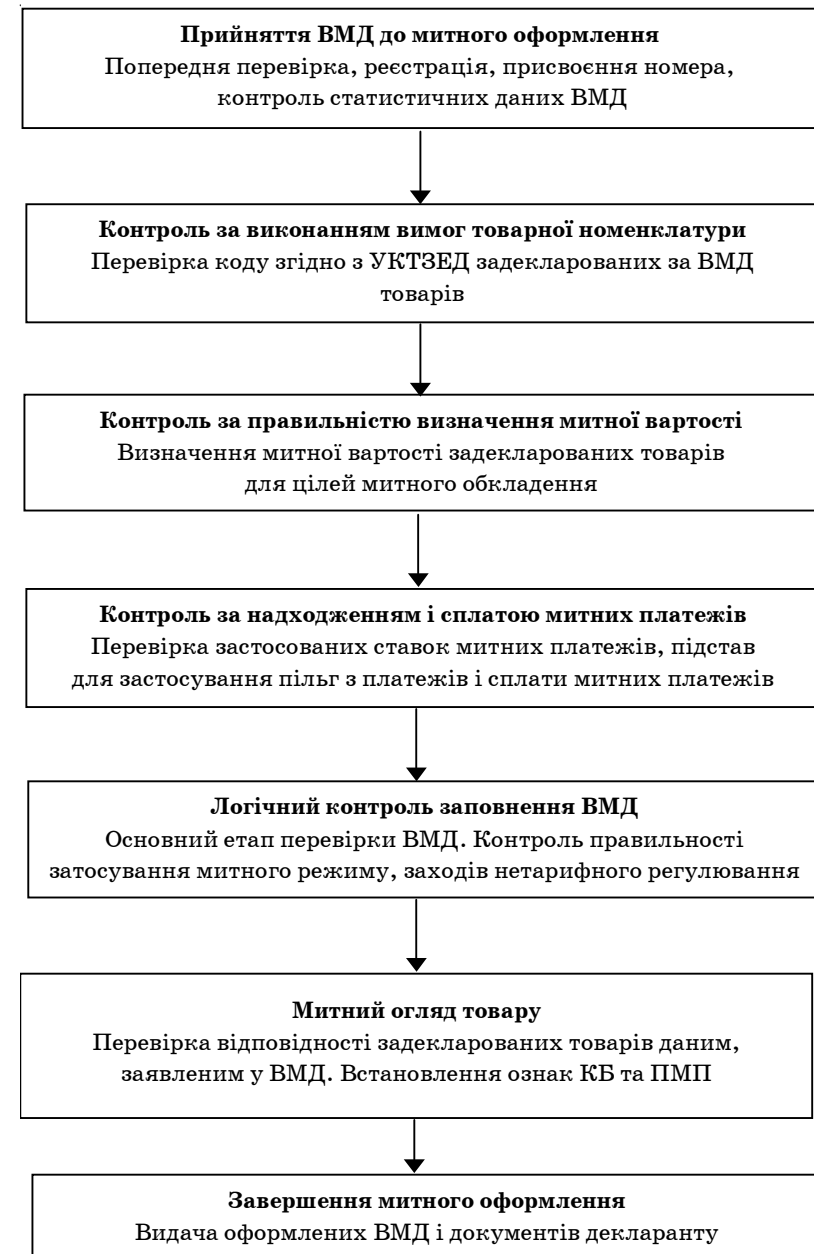

Рис. 2.6. Порядок виконання митного оформлення вантажної митної декларації

Однією з форм декларування товарів і транспортних засобів є **вантажна митна декларація** (далі — ВМД) — письмова заява встановленої форми, що подається митному органу і містить відомості про товари та транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, митний режим, у який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування податків, зборів та інших платежів.

Затверджене Кабінетом Міністрів України **Положення про вантажну митну декларацію** (далі — Положення) має на меті визначити статус, призначення декларації, встановити загальний порядок її заповнення, оформлення, обліку, зберігання та інші норми і принципи, що застосовуються до вантажної митної декларації, відповідно до вимог чинного законодавства України.

Відповідно до вимог Положення ВМД заповнюється:

— на товари, які переміщуються через митний кордон України юридичними і фізичними особами (підприємцями) та митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 євро, крім підакцизних товарів, які декларуються за ВМД незалежно від їхньої вартості;

- товари, які підлягають державному експортному контролю;
- товари, які переміщуються в режимі “митний склад”;
- товари, які безпосередньо ввозяться фізичними особами в супроводжуваному багажі або пересилаються в несупроводжуваному багажі, надходять на адреси фізичних осіб або вивозяться фізичними особами у випадках, передбачених законодавством;
- товари незалежно від їхньої митної вартості в інших випадках, передбачених законодавством;
- транспортні засоби у випадках, передбачених законодавством.

При цьому ВМД заповнюються на партію товарів, які належать юридичним особам або фізичним особам (підприємцям), за умови, що до всіх товарів цієї партії застосовується єдиний митний режим.

Митний режим — сукупність норм, установлених законами з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються.

Партія товару — це:

— товари, які переміщуються на адресу одного одержувача за одним перевізним документом (транспортною накладною, коносаментом тощо);

— товари, які належать юридичним або фізичним особам (суб'єктам підприємницької діяльності) і переміщуються в ручній поклажі однією фізичною особою у пасажирському відділенні (салоні) транспортного засобу, яким прямує ця особа.

ВМД складається з уніфікованого адміністративного документа форми МД-2 на п'яти зброшурованих основних аркушах різного кольору та уніфікованого адміністративного документа форми МД-3 на такій само кількості зброшурованих додаткових аркушів різного кольору. Під час митного оформлення товарів у випадках, визначених Державною митною службою, замість уніфікованого адміністративного документа форми МД-3 допускається застосування формуляра-специфікації форми МД-8 (рис. 2.7).

ВМД оформляються на стандартних самокопіювальних бланках уніфікованих адміністративних документів форм МД-2 та МД-3 формату 309×210 мм. Відривна частина бланків відповідає формату А4. Бланки виготовляються друкарським способом за зразками, затвердженими Державною митною службою. Замовниками та реалізаторами бланків можуть бути як Державна митна служба, так і суб'єкти підприємницької діяльності.

Державна митна служба визначає випадки, коли ВМД може оформлюватися на бланках уніфікованого адміністративного документа, виготовлених за допомогою комп'ютера, або подаватися тільки в електронному вигляді.

У разі виготовлення бланків за допомогою комп'ютера використовується папір білий формату А4 і не застосовується вимога щодо брошурування, кольору та самокопіювання аркушів. Технічні характеристики паперу, призначеного для виготовлення бланків за допомогою комп'ютера, повинні забезпечувати якісне функціонування службових штампів митних органів, що використовуються для митного оформлення ВМД.

У разі коли партія складається з товарів, які мають різні коди згідно з УКТЗЕД, а також якщо товари з однаковим кодом згідно з УКТЗЕД мають різні дані (країну походження, ознаки та характеристики, що впливають на рівень оподаткування, тощо), відомості зазначаються на додаткових аркушах ВМД (форма МД-3).

Україна		Формуляр-специфікація МД-8		A	
14. Декларант/представник 0		1. Тип декларації IM 40		2. Код країни походження 2 2	
ВМД 0000000 - 63 / 0		3. Кількість форм 2		5. Всього 2	
11. Торг. країна		15. Країна видарвлення		17. Країна призначення	
31. Вантажні місця і опис товарів		32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX	
Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару		34. Код країни походження		36. Вага нетто(кг)	
По вопросам приобретения QDPго обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15		40. Попередній документ		41. Додатковий документ	
		43.		45. Митна вартість	
		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX	
Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару		34. Код країни походження		36. Вага нетто(кг)	
По вопросам приобретения QDPго обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15		40. Попередній документ		41. Додатковий документ	
		43.		45. Митна вартість	
		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX	
Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару		34. Код країни походження		36. Вага нетто(кг)	
По вопросам приобретения QDPго обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15		40. Попередній документ		41. Додатковий документ	
		43.		45. Митна вартість	
		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX	
Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару		34. Код країни походження		36. Вага нетто(кг)	
По вопросам приобретения QDPго обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15		40. Попередній документ		41. Додатковий документ	
		43.		45. Митна вартість	
		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX	
Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару		34. Код країни походження		36. Вага нетто(кг)	
По вопросам приобретения QDPго обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15		40. Попередній документ		41. Додатковий документ	
		43.		45. Митна вартість	
		46. Статистична вартість			
31. Вантажні місця і опис товарів		32. Товар N XXX		33. Код товару XXXXXXXXXX	
Маркування та кількість - номери контейнерів - опис товару		34. Код країни походження		36. Вага нетто(кг)	
По вопросам приобретения QDPго обращайтесь по телефонам тел. 241-93-07,456-46-15		40. Попередній документ		41. Додатковий документ	
		43.		45. Митна вартість	
		46. Статистична вартість			
44. Додаткова інформація подана документами		C.			
Д. Митний контроль		54. Місце і дата 15/05/2000 AT "Зовнішнотранссервіс" Mister X			

Рис. 2.7. Специфікація форми МД-8

Одна ВМД з додатковими аркушами складається не більш як на 99 товарів.

У зв'язку з необхідністю формування державної митної статистики за єдиним принципом, а також враховуючи можливість контролю однієї декларації декількома митними органами, ВМД заповнюється виключно державною мовою за допомогою комп'ютера.

Як виняток допускається застосовувати при заповненні ВМД іноземну мову у випадках, якщо переклад державною мовою особистих назв суб'єктів або фірмового (комерційного) найменування товару є недоцільним та істотно не впливає на принцип застосування заходів тарифного або нетарифного регулювання.

З метою прискорення процедури митного оформлення, завдяки застосуванню заходів електронної обробки інформації, а також з метою більш оперативного та досконалого формування державної статистики зовнішньоекономічної діяльності при поданні митному органу заповненої декларантом ВМД подається електронна копія цієї декларації. Інформація, занесена в електронну копію ВМД, повинна збігатися з інформацією, занесеною декларантом в оригінал декларації. Форма та структура електронної копії ВМД, кодування символів, засоби пересилань визначаються Державною митною службою. Електронна копія ВМД має суто інформаційний характер і не має правового юридичного значення, якщо інше не буде передбачене законодавством України.

Заповнена декларантом ВМД згідно з чинними правилами засвідчена ним у встановленому порядку та подана митному органу для оформлення — це документально оформлена заява особи, яка таким чином бере на себе відповідальність за достовірність викладених у ВМД відомостей, закріплюється одним із видів митного забезпечення (штамп "Під митним контролем") на всіх аркушах ВМД та реєстраційним номером, а також реєстрацією декларації у журналі обліку ВМД. Після завершення цієї процедури декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені у ВМД. Цю декларацію декларант не може відкликати. Відповідальність за неточні відомості у ВМД установлюється законодавством.

Прийняття митним органом вантажної митної декларації для оформлення — закріплення посадовою особою митного органу факту внесення до ВМД декларантом усіх, потрібних для митного оформлення товарів і транспортних засобів, відомостей і наявності всіх, доданих до декларації, комерційних супровідних та інших документів, проставлення на ВМД штампа "Під митним контролем" та реєстрація у журналі обліку вантажних митних декларацій.

У разі прийняття ВМД для митного оформлення їй присвоюється реєстраційний номер та проводиться реєстрація в журналі обліку ВМД. Реєстраційний номер ВМД заноситься до графі 7 “Довідковий номер” декларації посадовою особою митного органу.

Реєстраційний номер вантажної митної декларації — це дванадцятизначний цифровий код, який складається таким чином:

- 1) перші п’ять знаків становлять код митного органу, в якому реєструється ВМД згідно з Класифікатором митних органів;
- 2) шостий знак — остання цифра поточного року, яка відокремлюється з обох боків косою лінією;
- 3) останні шість знаків становлять порядковий номер декларації у журналі обліку ВМД (у порядку зростання протягом поточного року, починаючи з одиниці).

Митний орган України для обліку декларацій веде “Журнал обліку ВМД”, який містить:

- порядковий номер ВМД згідно з журналом обліку;
- дату реєстрації;
- реєстраційний номер ВМД;
- тип ВМД;
- відомості про відправника та одержувача (назва, юридична адреса, для резидентів код Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України);
- відомості про особу, яка відповідає за фінансове врегулювання;
- відомості про декларанта;
- прізвище, ім’я та по батькові інспектора, який прийняв ВМД для митного оформлення, штамп “Під митним контролем”;
- прізвище, ім’я та по батькові інспектора, який завершив митне оформлення, номер особистої номерної печатки;
- номер картки відмови в митному оформленні;
- примітки.

За рішенням начальника митниці до “Журналу обліку ВМД” можуть вноситись інші додаткові відомості.

Митний орган має право не приймати декларацію до оформлення у таких випадках:

- ВМД заповнена з підчищенням та помилками;

- вона подається без повного комплексу документів, необхідних для здійснення митного оформлення товарів;
- вона заповнена декларантом з порушенням Положення, Інструкції про порядок заповнення ВМД;
- в інших випадках, передбачених чинним законодавством.

Відмова митного органу в прийнятті митної декларації повинна бути вмотивованою, а про причини відмови необхідно письмово повідомити декларанта.

У разі відмови у прийнятті ВМД до оформлення обов’язково заповнюється “Картка відмов у пропуску на митну територію України при митному оформленні товарів та інших предметів”. Порядок оформлення зазначеної Картки передбачено Державною митною службою.

Відповідно до чинного Положення про ВМД порядок внесення виправлень у ВМД визначається Державною митною службою.

На поточний момент відповідно до вимог нормативних документів Державної митної служби виправлення у ВМД можуть бути зроблені шляхом перекреслення помилкових та внесення правильних відомостей (друкованим способом або від руки). При цьому у ВМД не допускається більше трьох виправлень. У графах 12, 22, 37, 42, 45, 46, 47 виправлення не допускаються. Кожне виправлення засвідчується печаткою декларанта.

Після набрання чинності Митним кодексом України, який прийнято 11 липня 2002 р., зміна, доповнення та відкликання митної декларації після її прийняття митним органом до митного оформлення не допускаються.

Внесення до митної декларації змін чи доповнень, які мають істотне значення для застосування процедур митного контролю щодо товарів і транспортних засобів або впливають на умови оподаткування товарів чи застосування до них заходів нетарифного регулювання, здійснюється шляхом подання митному органу нової митної декларації, якщо це дозволено відповідно до зазначеного Кодексу.

Посадові особи органів Державної митної служби не мають права з власної ініціативи, за дорученням або проханням декларанта заповнювати ВМД, змінювати або доповнювати відомості, зазначені в ній, за винятком граф або відомостей, заповнення яких належить до компетенції митних органів.

Митний орган може відмовити у митному оформленні товарів виключно у випадках, передбачених законодавством України, після завершення процесу прийняття ВМД до оформлення.

Реєстраційний номер ВМД, за якою було відмовлено у митному оформленні, не може бути присвоєний іншій декларації.

Вантажна митна декларація вважається оформленою за наявності на всіх її аркушах відбитка особистої номерної печатки посадової особи митниці, що здійснила митне оформлення товарів і транспортних засобів.

Оформлена в митному відношенні ВМД — це документ, що засвідчує надання державою суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності права на розміщення товарів та/або транспортних засобів у визначений митний режим. Залежно від митного режиму оформлена ВМД може закріплювати за означеним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності певні зобов'язання, а в разі вивезення товарів і транспортних засобів також засвідчує право суб'єкта на одноразове переміщення їх через митний кордон України. Оформлена в митному відношенні ВМД — це правовий документ, який у разі необхідності підтверджує певні права або права та обов'язки суб'єкта при здійсненні ним правових, фінансових, господарських та інших видів діяльності. Термін дії ВМД не обмежується часовою нормою. Митний орган у разі оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України, має право вказати у декларації термін доставлення товарів у митний орган — пункт пропуску на митному кордоні України.

Оформлені митним органом примірники вантажної митної декларації розподіляються таким чином:

- перший основний аркуш (“Примірник для митниці”) зберігається разом із комплектом документів, на підставі яких здійснювалось митне оформлення, в митному підрозділі, що здійснював митне оформлення, протягом 12 місяців, після чого передається на зберігання до архіву митниці;

- другий основний аркуш (“Примірник для статистики”) — використовується в підрозділі митної статистики митного органу;

- третій основний аркуш (“Примірник для митниці”) — використовується в підрозділі митних доходів та платежів митного органу;

- четвертий основний аркуш (“Примірник для митниці”) — використовується залежно від виду зовнішньоекономічної операції:

- а) під час оформлення товару, що вивозиться за межі митної території України, передається декларанту для доставлення разом із товаром в орган Державної митної служби, — пункт пропуску на митному кордоні України. Після проведення процедури пропуску

він передається до архіву митниці, що здійснила пропуск товару через митний кордон;

- б) під час оформлення товару, що ввозиться на митну територію України, передається декларанту;

- п'ятий основний аркуш (“Примірник для декларанта”) передається декларанту. Якщо декларування товару здійснює митний брокер, то під час митного оформлення товару, що ввозиться на митну територію України, четвертий аркуш ВМД передається власникові товару, а п'ятий — митному брокеру.

Під час митного оформлення експорту товару на прохання декларанта передбачається оформлення шостого аркуша ВМД, при цьому цей аркуш повинен бути копією п'ятого аркуша. При оформленні шостого аркуша ВМД на зворотному боці першого і п'ятого аркушів декларантом робиться запис “Оформлено шостий аркуш ВМД”, який засвідчується печаткою декларанта. При цьому п'ятий аркуш ВМД передається власникові товару. Додаткові аркуші ВМД (форми МД-3) розподіляються в аналогічному порядку.

У разі потреби митний орган має право видавати (завіряти) заявникам (особам, зазначеним у ВМД) засвідчені особистою номерною печаткою інспектора митниці ксерокопії оформленої ВМД відповідно до обліку видачі таких копій.

Державна митна служба має право встановлювати інший порядок розподілу аркушів ВМД для митних режимів, що відрізняються від режимів “імпорт” або “експорт”.

Згідно з вимогами чинного на поточний момент митного законодавства ВМД може бути анульована в таких випадках:

- експортний вантаж, повністю оформлений у митному відношенні, через будь-які причини не перетнув митного кордону України (на підставі письмового звернення суб'єкта ЗЕД із зазначенням причини невивезення вантажу та обов'язкового повернення митниці раніше оформлених товаросупровідних документів та примірників ВМД);

- при зміні характеру угоди (контракту), належному її оформленні (за умови, що контракт ще не виконаний) і наявності звернення суб'єкта ЗЕД до митниці в межах терміну повернення валютної виручки на територію України, передбаченого чинним законодавством;

- в інших випадках, передбачених чинним законодавством.

Завдання для перевірки знань

1. Які завдання і напрямки є основними для організації митного контролю:

- а) контроль за надходженням митних платежів;
- б) аналіз діючих і впровадження передових форм та методів митного контролю і заходів з підвищення їх ефективності;
- в) запровадження технологій митного контролю та митного оформлення;
- г) організація та ведення правової роботи в митних органах;
- д) розробка і запровадження нових систем захисту результатів митного оформлення;
- е) забезпечення підпорядкованих підрозділів форменим одягом та бланковою продукцією;
- є) підготовка проектів законодавчо-нормативних актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури;
- ж) організація взаємодії митних органів (підрозділів) зі службами прикордонного, санітарного, фітосанітарного, радіологічного, ветеринарного, екологічного контролю, іншими контрольними службами та правоохоронними органами при здійсненні митного контролю;
- з) удосконалення видів особистих митних забезпечень, форм їх застосування?

2. Як поділяються пункти пропуску на державному кордоні за видами сполучення?

3. Основною відмінністю між міжнародними та міждержавними пунктами пропуску на державному кордоні є:

- а) державна належність переміщуваних через них вантажів;
- б) державна належність переміщуваних через них транспортних засобів;
- в) категорія шляху сполучення, який пролягає через пункт пропуску (наприклад, автодорога 1, 2, 3-ї категорій).

4. Чи може бути на особистих митних забезпеченнях типів 1, 2 використано код першого ступеня захисту 14?

5. Чи може бути на особистих митних забезпеченнях типів 1, 2 використано другий ступінь захисту чорного кольору?

6. Чи належить голографічна етикетка до митного забезпечення типу 1?

7. Що таке зона митного контролю?

8. За яких підстав проводиться переогляд товарів, транспортних засобів?

9. Коли проводяться огляд та переогляд поклажі, багажу в разі відсутності громадянина?

10. Що повинен пред'явити громадянину інспектор митниці перед початком проведення особистого огляду?

11. Хто не підлягає проведенню особистого огляду?

12. Що таке митний режим?

13. В якій графі ВМД зазначаються відомості про митний режим?

14. Де передбачено особливі процедури митного контролю?

15. На що поширюється звільнення від митного огляду?

16. В яких випадках застосовується спрощений митний режим?

17. Коли може здійснюватися митний контроль після пропуску товарів і транспортних засобів?

18. Назвіть основні групи, на які можна розподілити технічні засоби митного контролю за призначенням.

19. Який принцип дії рентгенівських апаратів?

20. Яке призначення металошукачів?

21. Наведіть перелік основних засобів ідентифікації.

22. Який статус регіональних лабораторій у системі ДМСУ?

23. Які завдання і напрямки діяльності регіональних лабораторій?

24. До яких видів митного контролю належить лабораторний контроль.

25. Лабораторний контроль є епізодичним, чи він проводиться систематично?

26. Який статус фахівців регіональних митних лабораторій?

27. Згідно зі ст. 70 операції митного оформлення, порядок їх здійснення, а також форми митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, визначаються:

- а) Верховною Радою України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Державною митною службою України.

28. Згідно зі ст. 71 митне оформлення товарів і транспортних засобів, які вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися:

- а) у пунктах пропуску через митний кордон України;
- б) за місцем проживання або тимчасового перебування зазначених громадян;
- в) у будь-якому митному органі на всій митній території України.

29. Згідно зі ст. 72 митне оформлення розпочинається:

а) після подання митному органу митної декларації, а також усіх необхідних для здійснення митного контролю та оформлення доку-

ментів, відомостей щодо товарів і транспортних засобів, які підлягають митному оформленню;

б) після подання митному органу митної декларації;

в) після подання митному органу всіх необхідних для здійснення митного контролю та оформлення документів, відомостей щодо товарів і транспортних засобів, які підлягають митному оформленню.

30. Згідно зі ст. 73 декларанти можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, які пред'являються ними для такого оформлення, у таких випадках:

а) на вимогу митного органу;

б) при огляді та переогляді товарів і транспортних засобів;

в) при огляді та переогляді ручної поклажі та багажу;

г) у всіх випадках, перелічених у пунктах а, б, в.

31. Згідно зі ст. 74 військова техніка, укомплектована повністю військовою командою, та бойові повітряні судна, а також військові кораблі, судна забезпечення Військово-Морських Сил, які перетинають митний кордон України:

а) підлягають митному оформленню;

б) не підлягають митному оформленню;

в) підлягають митному оформленню за участю представників центрального органу виконавчої влади з питань оборони.

32. Згідно з ст. 75 порядок взяття проб та зразків товарів, строк проведення їх дослідження (аналізу, експертизи), а також розпорядження ними встановлюються:

а) Кабінетом Міністрів України;

б) Верховною Радою України;

в) Державною митною службою України.

33. Згідно зі ст. 76 підприємства, що переміщують товари через митний кордон України, складають акти про невідповідність товарів відомостям, зазначеним у необхідних для здійснення митного контролю документах, про пошкодження товарів чи їх упаковки або маркування:

а) в присутності посадової особи митного органу;

б) без присутності посадової особи митного органу.

34. Згідно зі ст. 77 документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу:

а) українською мовою;

б) офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна;

в) іншою іноземною мовою, поширеною у світі;

г) у випадках, перелічених в пунктах а, б, в.

35. Згідно зі ст. 78 митне оформлення здійснюється митним органом:

а) протягом однієї доби з часу пред'явлення товарів і транспортних засобів, що підлягають митному оформленню, подання митної декларації та всіх необхідних документів і відомостей;

б) протягом двох діб з часу пред'явлення товарів і транспортних засобів, що підлягають митному оформленню, подання митної декларації та всіх необхідних документів і відомостей;

в) протягом трьох годин з часу пред'явлення товарів і транспортних засобів, що підлягають митному оформленню, подання митної декларації та всіх необхідних документів і відомостей.

36. Згідно зі ст. 79 у разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації; товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- та відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що слідує за процедурою МДП, їх митне оформлення здійснюється:

а) першочергово;

б) першочергово у спрощеному порядку;

в) позачергово у спрощеному порядку.

37. Згідно зі ст. 80 у разі відмови у митному оформленні та пропуску через митний кордон України товарів і транспортних засобів митний орган зобов'язаний:

а) інформувати в усній формі зацікавлених осіб із зазначенням причин відмови та вичерпним роз'ясненням вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення та пропуску цих товарів і транспортних засобів через митний кордон України;

б) видавати зацікавленим особам письмове повідомлення із зазначенням причин відмови та вичерпним роз'ясненням вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення та пропуску цих товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

38. Вантажна митна декларація — це:

а) уніфікований адміністративний документ форми МД-2 на п'яти зброшурованих основних аркушах різного кольору та уніфікований адміністративний документ форми МД-3 на такій само кількості зброшурованих додаткових аркушів різного кольору;

б) письмова заява встановленої форми, що подається митному органу і містить відомості про товари та транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, митний режим, у

який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування податків, зборів та інших платежів;

в) формуляр-специфікація форми МД-8;

г) точні відомості про товари і транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомості, необхідні для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

39. Партія товару — це:

а) товари, які переміщуються на адресу одного одержувача за одним перевізним документом (транспортною накладною, коносаментом тощо);

товари, які належать юридичним або фізичним особам (суб'єктам підприємницької діяльності) і переміщуються в ручній поклажі однією фізичною особою у пасажирському відділенні (салоні) транспортного засобу, яким прямує ця особа;

б) товари та інші предмети, що надсилаються на адресу одного одержувача за одним товаротransпортним документом (накладною, коносаментом тощо), а також товари, що пересилаються за однією поштовою накладною або переміщуються як ручна поклажа однією особою, яка перетинає митний кордон України;

в) товари та інші предмети, що надходять на станцію призначення одночасно у складі однієї відправки, на адресу одного вантажотримувача, від одного вантажовідправника, з однієї станції відправлення;

г) товари, що поставляються трубопровідним транспортом або лініями електропередач за одним актом приймання-передачі протягом терміну, необхідного для переміщення товару обсягом, зазначеним в акті. Визначений термін не може бути більший ніж один місяць.

40. Митний режим — це:

а) режим зони митного контролю відповідно до вимог чинного митного законодавства;

б) сукупність положень, що визначають для митних цілей статус товарів та інших предметів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України;

в) сукупність норм, установлених законами з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються;

г) експорт, імпорт, транзит, відповідальне зберігання.

41. ВМД дійсна:

а) 1 рік;

б) 5 років;

в) не обмежується часом.

42. Декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені у ВМД:

а) після проставлення на всіх аркушах ВМД штампа “Під митним контролем”;

б) після проставлення на всіх аркушах ВМД особистої номерної печатки інспектора митниці;

в) після засвідчення декларантом відомостей у ВМД згідно зі встановленим порядком та закріплення штампом “Під митним контролем” на всіх аркушах ВМД та реєстраційним номером;

г) після проставлення на ВМД підпису та печатки декларанта.

43. На яких бланках оформлюється ВМД:

а) форми А4;

б) стандартних самокопіювальних бланках уніфікованих адміністративних документів форм МД-2 та МД-3 формату міліметрів;

309×210 в) простому папері формату А4, який зброшуровано по 5 аркушів.

44. Одна ВМД може складатись:

а) на 33 товари;

б) будь-яку кількість товарів;

в) 99 товарів;

г) на кожний товар окрема ВМД.

45. ВМД складається на партію товарів за умови:

а) вартості товарів понад 100 дол. США;

б) подання одного комерційного документа;

в) що до всіх товарів цієї партії застосовується єдиний митний режим.

Глава 3

ПЕРЕМІЩЕННЯ ТА ПРОПУСК ПРЕДМЕТІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів (далі — переміщення) — це ввезення на митну територію України, вивезення з цієї території або транзит через територію України товарів та інших предметів у будь-який спосіб, включаючи використання з цією метою трубопровідного транспорту та ліній електропередачі.

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів здійснюється в місцях розташування митниць.

Як правило, товари перевозяться між митницями під митним забезпеченням в упаковці, транспортних засобах чи контейнерах, виготовлених та обладнаних таким чином, щоб товари не могли бути вилученими з опечатаного вантажного місця, транспортного засобу чи контейнера або вміщуватись у такі місця без залишення видимих слідів розпечатування чи пошкодження митного забезпечення.

Для здійснення контролю за доставкою товарів, що переміщуються через митний кордон, використовуються митна декларація та провізна відомість.

3.1. Переміщення через митний кордон України транспортних засобів

Порядок митного оформлення транспортних засобів регламентується законодавством України.

Транспортні засоби повинні зупинятись у місці розташування митниці для здійснення митного контролю та оформлення. Правила митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, регламентуються наказами ДМСУ від 12.10.2001 № 664 та від 26.06.99 № 393. Згідно з цими наказами переміщення легкових транспортних засобів в Україну на постійно здійснюється за схемою, показаною в табл. 3.1.

Таблиця 3.1. Схема переміщення транспортних засобів

Митниця на кордоні		Внутрішня митниця		Органи ДАІ
Митний огляд	Митне оформлення	Митний огляд	Митне оформлення	Реєстрація
1. Перевірка документів 2. Перевірка відповідності номерів вузлів та агрегатів, наявності додаткового обладнання та технічного стану	1. Оформлення декларації 2. Оформлення акта митного огляду 3. Нарахування та справляння податків на зборів	1. Перевірка документів 2. Звірка номерів вузлів та агрегатів, наявності додаткового обладнання та технічного стану з актом огляду	1. Нарахування митних зборів 2. Оформлення свідоцтва на реєстрацію в органах ДАІ МВЗД України	1. Реєстрація ТЗ 2. Нарахування зборів 3. Видача державних номерних знаків

3.2. Переміщення товарів суб'єктів ЗЕД

Переміщення товарів через митний кордон України у вантажних відправленнях — переміщення товарів через митний кордон України при здійсненні експортно-імпортних операцій, а також інших операцій, пов'язаних із ввезенням товарів на митну територію України, вивезенням товарів за межі митної території України або переміщенням їх митною територією України транзитом.

Переміщення товарів через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях — переміщення товарів через мит-

ний кордон України в упакованих та оформлених відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил користування послугами поштового зв'язку листах, бандеролях, спеціальних мішках з позначкою "М", дрібних пакетах, поштових посылках, відправленнях прискореної пошти з позначкою "EMS", які приймаються до пересилання за межі митної території України, доставляються в Україну або переміщуються територією України транзитом підприємствами поштового зв'язку.

Переміщення товарів через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях — переміщення товарів та інших предметів, належним чином упакованих, що перевозяться експрес-перевізником будь-яким видом транспорту з метою доставки одержувачу у визначений термін.

При переміщенні товарів через митний кордон України здійснюються такі види контролю:

- митний;
- прикордонний;
- фітосанітарний;
- ветеринарний;
- екологічний.

Також з метою перевірки законності переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів митний орган має право на проведення огляду цих товарів. Переогляд може бути здійснений за рішенням керівника митного органу або його заступника, якщо є підстави вважати, що зазначені товари переміщуються через митний кордон України з порушенням норм Митного кодексу України та інших законів України з питань митної справи. Огляд та переогляд здійснюються тільки у присутності особи, яка їх переміщує через митний кордон України.

Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту, а також лініями електропередачі.

Товари переміщуються:

- 1) у вантажних відправленнях;
- 2) супроводжуваному багажі;
- 3) несупроводжуваному багажі;
- 4) ручній поклажі;

- 5) міжнародних поштових відправленнях;
- 6) міжнародних експрес-відправленнях.

Відповідно до мети переміщення товарів через митний кордон України запроваджуються такі види митного режиму:

- імпорт;
- реімпорт;
- експорт;
- реекспорт;
- транзит;
- тимчасове ввезення (вивезення);
- митний склад;
- спеціальна митна зона;
- магазин безмитної торгівлі;
- переробка на митній території України;
- переробка за межами митної території України;
- знищення або руйнування;
- відмова на користь держави.

Імпорт — це митний режим, відповідно до якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень.

Реімпорт — це митний режим, відповідно до якого товари, що походять з України та вивезені за межі митної території України згідно з митним режимом експорту, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк ввозяться на митну територію України для вільного обігу на цій території.

Експорт — митний режим, відповідно до якого товари вивозяться для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України.

Реекспорт — митний режим, відповідно до якого товари, що походять з інших країн, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк з моменту їх ввезення на митну територію України вивозяться з цієї території в режимі експорту.

Транзит — митний режим, відповідно до якого товари і транспортні засоби переміщуються під митним контролем між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання таких товарів і транспортних засобів на митній території України.

Тимчасове ввезення (вивезення) — митний режим, відповідно до якого товари можуть ввозитися на митну територію України чи вивозитися за межі митної території України з обов'язковим наступним поверненням цих товарів без будь-яких змін, крім природного зношення чи втрат за нормальних умов транспортування.

Митний склад — митний режим, відповідно до якого ввезені з-за меж митної території України товари зберігаються під митним контролем без справляння податків і зборів і без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем після митного оформлення митними органами до фактичного їх вивезення за межі митної території України.

Спеціальна митна зона — митний режим, відповідно до якого до товарів, які ввозяться на території відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон із-за меж митної території України, а також до товарів, які вивозяться з територій зазначених зон за межі митної території України, не застосовуються заходи тарифного і нетарифного регулювання, якщо інше не передбачено законом.

Магазин безмитної торгівлі — митний режим, відповідно до якого товари, а також супутні товарам роботи, не призначені для споживання на митній території України, перебувають та реалізуються під митним контролем у пунктах пропуску на митному кордоні України, відкритих для міжнародного сполучення, інших зонах митного контролю, визначених митними органами України, без справляння мита, податків, установлених на експорт та імпорт таких товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання.

Переробка на митній території України — митний режим, відповідно до якого ввезені на митну територію України товари, що походять з інших країн, піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання, за умови вивезення за межі митної території України продуктів переробки відповідно до митного режиму експорту.

Переробка за межами митної території України — митний режим, відповідно до якого товари, що перебувають у вільному обігу на митній території України, вивозяться без застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання з метою їх переробки за межами митної території України та наступного повернення в Україну.

Знищення або руйнування — митний режим, відповідно до якого товари, ввезені на митну територію України, знищуються під митним контролем чи приводяться у стан, який виключає їх вико-

ристання, без справляння податків, установлених на імпорт, а також без застосування заходів нетарифного регулювання до товарів, що знищуються або руйнуються.

Відмова на користь держави — митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від товарів, що перебувають під митним контролем, без будь-яких умов на свою користь.

Митне оформлення імпортно-експортних операцій суб'єктів ЗЕД здійснюється оперативними підрозділами митниць, у зоні діяльності яких була проведена державна реєстрація суб'єкта ЗЕД, або митницею на кордоні та іншими митницями за погодженням з митницею призначення.

Основні принципи переміщення вантажів розглянемо схематично на прикладі ввезення (імпорт) вантажу (рис. 3.1).

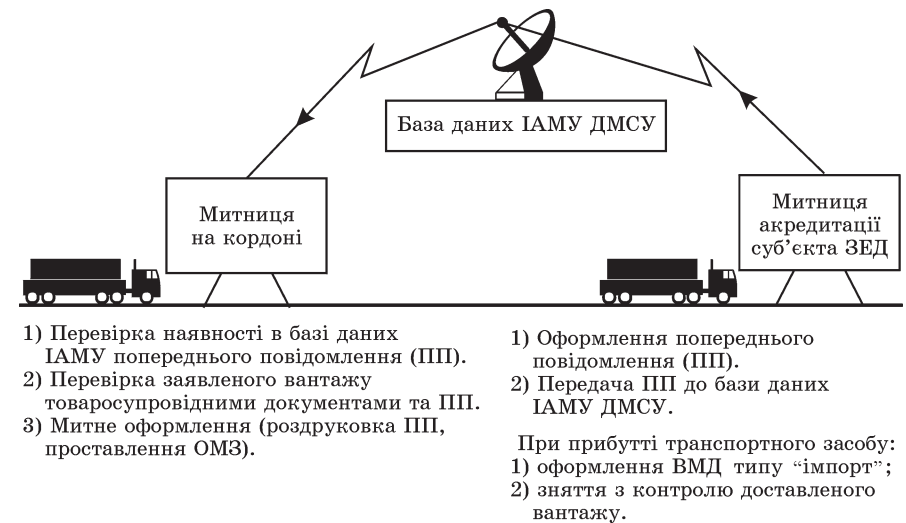

Рис. 3.1. Схема ввезення вантажу

Транзит та експорт вантажу здійснюються за такими ж основними принципами з використанням бази даних ІАМУ.

3.3. Порядок переміщення валюти

Порядок переміщення валюти України, іноземної валюти, платіжних документів, банківських металів, інших банківських документів і платіжних карток через митний кордон України установлює Національний банк України.

Так, вивезення за межі України національної валюти України дозволяється:

а) за умови усного декларування митному органу фізичними особами-резидентами на одну особу (незалежно від віку) — у сумі, що не перевищує 1000 грн, з урахуванням ювілейних і пам'ятних монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в гривнях або в українських карбованцях;

б) з обов'язковим зазначенням у митній декларації фізичними особами — резидентами та нерезидентами — у сумі, що не перевищує 10 000 грн, з яких коштів у вигляді ювілейних та пам'ятних монет із золота та срібла, номінал яких виражено в гривнях або в українських карбованцях, загальна сума яких за номінальною вартістю не перевищує 5000 грн.

У разі перевищення зазначених норм вивезення валюти України фізичним особам — резидентам і нерезидентам — дозволяється за індивідуальною ліцензією Національного банку за формою 03.

Дозволяється ввезення в Україну національної валюти:

а) за умови усного декларування фізичними особами — резидентами — у сумі, що не перевищує 1000 грн, з урахуванням ювілейних і пам'ятних монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в гривнях або українських карбованцях;

б) з обов'язковим зазначенням у митній декларації фізичним особам — резидентам та нерезидентам — у сумі, вивезеній раніше з України (за наявності митної декларації на їх вивезення).

У разі перевищення зазначених норм ввезення валюти України дозволяється на підставі індивідуальної ліцензії Національного банку за формою 04.

Вивезення іноземної валюти за межі України фізичними особами дозволяється:

а) із туристичною метою або у приватних справах:

— за умови усного декларування:

громадянами-резидентами — готівкою або (та) дорожніми чеками на суму до 3000 дол. США;

громадянами-нерезидентами — готівкою або (та) дорожніми чеками на суму до 1000 дол. США

— з обов'язковим зазначенням у митній декларації — ввезеної раніше в Україну іноземної валюти (за наявності митної декларації на її ввезення), готівкою у сумі до 6000 дол. США за довідкою банку за формою 01, а також банківських металів у вигляді зливків загальною вагою до 100 г на одну особу;

— понад зазначені норми — у безготівковій формі або на підставі індивідуальної ліцензії Національного банку за формою 03;

б) при виїзді у службові відрядження — ввезеної раніше іноземної валюти (за наявності митної декларації на ввезення), а також у сумі до 10 000 дол. США готівкою або дорожніми чеками за довідкою банку за формою 01с.

Дозволяється ввезення в Україну фізичними особами іноземної валюти:

а) за умови усного декларування — у сумі до 1000 дол. США готівкою та емітованих чеків у сумі до 1000 дол. США;

б) з обов'язковим зазначенням у митній декларації — раніше вивезеної валюти (за наявності митної декларації на вивезення), а також коштів у сумі до 10 000 дол. США, емітованих чеків у сумі до 50 000 дол. США, банківських металів у зливках загальною вагою до 100 г на одну особу.

При вивезенні іноземної валюти у сумі, що перевищує 10 000 дол. США, та чеків у сумі, що перевищує 50 000 дол. США, потрібен дозвіл Національного банку за формою 05.

Завдання для перевірки знань

1. В яких випадках не підлягає пропуску через митний кордон України транспортний засіб?

2. В яких випадках накладаються митні обмеження?

3. Громадянин Польщі подав документи в прикордонну митницю, з яких з'ясувалося, що він їде на постійну роботу в Україну терміном на один рік на посаду першого секретаря консульства Польщі в Україні на власному автомобілі. Інспектору митниці належить:

а) направити цей автомобіль за документами контролю доставки у внутрішню митницю для оформлення;

б) провести митне оформлення зі сплатою всіх необхідних законодавством податків і зборів.

4. Зробити розрахунок платежів нового легкового автомобіля “Форд” з об’ємом бензинового двигуна 1998 см³. Митна вартість визначена на рівні 25 000 EUR (курс валюти: 1 EUR — 6,36 грн).

5. Зробити розрахунок платежів для автомобіля “Фольксваген”, що був у вжитку більше 5 років, з дизельним двигуном об’ємом 1788 см³. Вартість за договором купівлі-продажу 1500 EUR. Митна вартість визначена на рівні 12 720 грн (курс валюти: 1 EUR — 6,36 грн).

6. Зробити розрахунок платежів для вантажівки “Форд”, що була у вжитку не більше 5 років, з дизельним двигуном об’ємом 2500 см³. Митна вартість визначена на рівні 25 850 грн (курс валюти: 1 EUR — 6,36 грн).

7. Зробити розрахунок платежів для кузова автомобіля “PORSCHE-Carrera 911”, 1997 р. виготовлення (найбільший об’єм циліндрів бензинового двигуна — 3600 см³). Митна вартість визначена на рівні 30 000 грн (курс валюти: 1 EUR — 6,36 грн).

8. Якими видами транспорту здійснюється переміщення товарів через митний кордон України?

Глава 4

МИТНІ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ПЕРЕМІЩЕННІ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

4.1. Митні процедури на морському і річковому транспорті

Україна омивається Чорним та Азовським морями, має морський кордон довжиною 1750 км. Її територією протікають великі європейські річки — Дніпро та Дунай. Країна знаходиться на шляху міжнародних транспортних коридорів. Все це створює сприятливі передумови для розвитку морського та річкового транспорту.

Україна має потужний портовий потенціал. У морських та річкових портах відкрито 41 міжнародний пункт пропуску, з них 33 — на базі морських портів, 8 — на базі річкових. Вантажообіг у портах постійно зростає. Такі морські порти, як Одеський та Іллічівський, за обсягами обробки вантажів є одними з найбільших в Азово-Чорноморському регіоні. Значний також потенціал внутрішніх водних шляхів України: він дає змогу здійснювати вантажоперевезення через р. Дунай практично на всі водні шляхи Центральної Європи. Слід зазначити, що водні перевезення є одним із найрентабельніших видів перевезень великих партій зовнішньоекономічних вантажів.

Враховуючи постійне збільшення обсягів переробки вантажів в українських портах, зростає регулятивна функція держави, яка стоїть досить специфічної складової митної справи: технології здійснення митних процедур при морських перевезеннях.

Матеріал цього розділу базується на міжнародно визнаних митних процедурах, які здійснюються при переміщенні через митний кордон товарів морським транспортом. Основним джерелом, що розкриває цю тему митного права, є новий Митний кодекс України та випробувані на практиці технологічні схеми митного контролю та оформлення вантажів і морських (річкових) суден, що діють у митницях Азово-Чорноморського регіону України.

4.1.1. Місця здійснення митних процедур морських та річкових видів транспорту, членів їх екіпажів та вантажів

Митні органи здійснюють митні процедури в зонах митного контролю на території морських та річкових портів, а також в акваторії портів, відкритих для міжнародних перевезень.

Зона митного контролю — місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через митний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні процедури.

Зони митного контролю створюються з метою здійснення митними органами митних процедур щодо товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, застосування заходів, пов'язаних із виявленням, запобіганням і припиненням контрабанди та порушень митних правил. У морських та річкових пунктах пропуску зони митного контролю створюються відповідним митним органом за погодженням з адміністрацією порту та органу охорони державного кордону і встановлюються у залах митного огляду, на суднах на час здійснення митних процедур, у контейнерних терміналах та інших місцях, визначених у портах.

Межі цих зон також визначаються митним органом за погодженням з органом охорони державного кордону та адміністрацією морських і річкових портів.

З метою забезпечення дотримання режиму зон митного контролю в них встановлюються відповідні правила згідно із законодавством.

Слід зазначити, що законодавством України передбачено проведення митних процедур щодо деяких категорій товарів (алкогольні та тютюнові вироби), що переміщуються морським транспортом, в окремо визначених Кабінетом Міністрів України морських пунктах пропуску.

4.1.2. Митні контроль та оформлення суден закордонного плавання та членів їх екіпажів

Митний контроль та митне оформлення суден закордонного плавання здійснюються цілодобово в порядку їх прибуття та замовлення комісії. Адміністрація порту надає митниці інформацію про судна закордонного плавання, які мають прибути в порт. Про час прибуття судна в порт (вибуття з порту) адміністрація порту (морський агент) повідомляє митницю не пізніше ніж за дві години до прибуття (вибуття) судна.

Оформлення суден закордонного плавання здійснюється комісією, яка складається з представників Прикордонних військ, митниці, морського агента або адміністрації порту, а в передбачених законодавством випадках — інших контрольних служб (санітарно-епідеміологічної; з карантину рослин; ветеринарної медицини; екологічного контролю тощо). Комісія скликається за заявою адміністрації порту або морського агента, які забезпечують доставку членів комісії на судно. Після прибуття судна з-за кордону комісія піднімається на його борт після завершення санітарного контролю з дозволу представника санітарно-епідеміологічної служби. Митний контроль та митне оформлення суден, що прибули з-за кордону, здійснюються після проведення прикордонного контролю, а суден, що вибувають за кордон, — до початку прикордонного контролю.

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, завершується тільки після здійснення встановлених законодавством України необхідних для цього товару видів контролю (санітарно-епідеміологічного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного, екологічного контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей).

Залежно від водотоннажності та призначення суден закордонного плавання їх митне оформлення проводиться у строк, який визначається керівником митного органу за погодженням із керівником відповідного органу охорони державного кордону України та іншими контрольними службами. Зазначений строк не може бути скорочений на шкоду проведенню митного контролю та митного оформлення.

При виявленні контрабанди або порушення митних правил співробітник митниці має право продовжити час митного оформлення до з'ясування обставин справи.

Часом початку роботи митного наряду вважається момент подання капітаном судна всіх документів.

4.1.3. Оформлення прибуття судна закордонного плавання

Для здійснення митного контролю та митного оформлення адміністрація митному наряду судна подає на бланках форми Міжнародної морської консультативної організації (ІМСО) такі документи:

- генеральна декларація — один примірник;
- вантажна декларація — два примірники;
- суднова роль — один примірник;
- список пасажирів — один примірник;
- загальна митна декларація — два примірники;
- митні декларації (українських членів екіпажу судна);
- список суднових запасів — два примірники;
- довідка капітана судна про наявність на борту судна наркотичних засобів, зброї та боєприпасів — два примірники;
- довідка про наявність у судновій касі валюти — один примірник;
- зобов'язання капітана українського судна про незнесення із судна запасів споживання, закуплених за кордоном, — один примірник;
- вантажні документи — не більше ніж п'ять примірників кожного.

Крім того, для українського судна капітан повинен надати також вантажну митну декларацію на морське судно типу ВМД ВТЗ — четвертий примірник (або завірену копію п'ятого).

Усі подані документи мають бути засвідчені судновою печаткою та підписом капітана судна, за винятком митних декларацій українських членів екіпажу. У разі закупівлі українським судном за кордоном предметів матеріально-технічного постачання адміністрація судна подає для перевірки додаткові документи (рахунки-фактури, акти про оприбуткування, акти про списання). Співробітник митниці здійснює перевірку їх комплектності, проводить звірку відомостей взаємопов'язаних документів (наприклад, відомостей вантажної декларації та відомостей маніфесту або коносаменту тощо), що фіксує в перевірених документах відповідними позначками. Після отримання документів приймається рішення про здійснення митного огляду судна.

Митний огляд судна здійснюється з метою перевірки відомостей, заявлених у документах. Для супроводження оглядової групи зі складу екіпажу призначається компетентний представник, здатний відпо-

вісти на запитання та відчинити потрібні приміщення. До початку огляду рух по судну припиняється, екіпаж знаходиться в каютах.

Митний огляд судна проводиться згідно із затвердженою технологією шляхом візуального огляду можливих місць приховування предметів, що є об'єктами порушення митних правил та контролю дотримання членами екіпажу встановленого порядку переміщення товарів, валюти, цінностей. Огляд здійснюється послідовно, уважно, з додержанням правил техніки безпеки. Відкриття електрообладнання, механізмів, розбирання перегородок проводиться фахівцями судна. При огляді максимально використовуються технічні засоби митного контролю.

У разі виявлення предметів порушення митних правил предмети затримують за протоколом або приймають на зберігання за квитанцією МД-1. При ввезенні членами екіпажу або пасажирями товарів у кількості, яка передбачає справляння передбачених законом податків і зборів, останні нараховують за квитанцією МД-1 або з використанням ВМД.

На приміщення або сейфи з товарами та предметами, що не підлягають пропуску через митний кордон, накладаються митні забезпечення (пломби, контрольні стрічки та ін.).

На вантажних документах та зобов'язанні капітана про незнесення із судна запасів споживання проставляється відбиток штампа “Під митним контролем”. Після завершення митного огляду, за відсутності зауважень, інспектор митниці завіряє подані документи відбитком особистої номерної печатки “Ввезення”.

Після закінчення митного контролю та митного оформлення судна в справах митниці залишаються:

- генеральна декларація;
- митні декларації українських членів екіпажу;
- загальна митна декларація;
- вантажна декларація;
- список суднових запасів;
- зобов'язання капітана про незнесення із судна запасів споживання;
- вантажні документи;
- суднова роль;
- довідка капітана судна про наявність на борту судна наркотичних засобів, зброї та боєприпасів;
- інші документи в разі потреби.

У справах адміністрації судна залишаються з відмітками митниці: вантажна декларація, загальна митна декларація, список суднових запасів, вантажні документи.

4.1.4. Оформлення вибуття судна закордонного плавання

Оформлення вибуття судна закордонного плавання можливе тільки при закінченні митного оформлення вантажу і наявності оформлених відповідно до законодавства документів на нього.

Для здійснення митного контролю та митного оформлення митному наряду адміністрацією судна подаються такі документи:

- вантажна декларація — два примірники;
- суднова роль — один примірник;
- список пасажирів — один примірник;
- список суднових запасів — два примірники;
- довідка капітана судна про наявність на борту судна наркотичних засобів, зброї та боєприпасів — два примірники;
- довідка про наявність у судновій касі валюти — один примірник;
- загальна митна декларація — один примірник;
- митні декларації українських членів екіпажу;
- вантажні документи — не більше ніж п'ять примірників кожного.

Усі подані документи мають бути засвідчені судною печаткою та підписом капітана судна, за винятком митних декларацій українських членів екіпажу.

Інспектор, відповідальний за оформлення документів, перевіряє їх комплектність, звіряє відомості взаємопов'язаних документів (наприклад, відомостей маніфесту й коносаментів, відомості доручення на навантаження та вантажної митної декларації тощо), що фіксує в перевірених документах відповідними позначками. На документах (крім вантажних), він проставляє відбиток особистої номерної печатки.

При проведенні митного огляду судна інспектори митного наряду перевіряють: відомості, заявлені у зазначених вище документах, наявність та збереження накладеного митного забезпечення на опломбованих приміщеннях судна, використання валюти із суднової каси іноземного судна, відповідність відомостей, заявлених у списку суднових запасів, фактичній їх наявності на борту судна.

Після закінчення митного оформлення судна в справах митниці залишаються:

- вантажна декларація;
- список суднових запасів;
- довідка капітана судна про наявність на борту судна наркотичних засобів, зброї та боєприпасів;
- суднова роль;
- вантажні документи;
- вантажні митні декларації;
- доручення на навантаження;
- список вантажів (у разі потреби);
- інші документи в разі потреби.

У справах адміністрації судна залишаються з відмітками митниці: вантажна декларація, загальна митна декларація членів екіпажу — іноземних моряків або митні декларації українських моряків, список суднових запасів, вантажні документи.

4.1.5. Митні контроль та оформлення вантажів, що перевозяться морськими та річковими суднами

Ввезення вантажів з-за кордону. Вивантаження товарів та інших предметів із суден, що прибули з-за кордону, проводиться на підставі вантажних документів з дозволу митниці й під її контролем. Вивантаження ввезених товарів та інших предметів (імпортих або транзитних) здійснюється на територію зони митного контролю (склади, термінали), розташованої на території порту, або на транспортні засоби, що перебувають у цих зонах. Для здійснення контролю за вивантаженням судна адміністрацією порту подаються митному органу документи, які відображають результати вивантаження товарів та інших предметів у зону митного контролю або на транспортні засоби, що перебувають у ній (тальманська розписка тощо).

У разі розбіжності кількості товарів та інших предметів з даними, зазначеними у вантажних документах, або у разі виявлення в процесі вивантаження судна пошкоджених, підмочених, зі слідами розпакування вантажних місць складається акт-повідомлення. Про складання акта-повідомлення в генеральному акті робиться відмітка із зазначенням номера акта-повідомлення. Результати вивантаження фіксуються в генеральному акті. Генеральний акт складається в шести примірниках (один примірник залишається в митниці) та завіряється представниками порту, судна й митниці.

Митниця здійснює реєстрацію товарів та інших предметів, що вивантажуються із судна. Підставою надання дозволу на вивезення товарів та інших предметів із зони митного контролю й порту є оформлена вантажна митна декларація (імпортна, транзитна) або документ контролю доставки — ДКД (у разі направлення товарів та інших предметів у зони діяльності інших митниць), митна декларація, форму якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.97 № 748.

Таким чином, дозволяється вивезення товарів та інших предметів за межі зони митного контролю й порту в разі:

- митного оформлення товарів та інших предметів у відповідний митний режим;
- направлення товарів та інших предметів під митним контролем у митницю призначення;
- потреби розміщення товарів та інших предметів на митних ліцензійних складах за умови розташування цих складів у зоні діяльності митниці, у якій розташовано пункт пропуску, і наявності прийнятої до митного оформлення ВМД, оформленої відповідно до режиму митного складу;
- потреби розміщення товарів та інших предметів на складах підприємств для зберігання під митним контролем (за умови подання заяви підприємства з позитивною резолюцією начальника митниці, його заступника або іншої вповноваженої відповідним наказом митниці посадової особи про дозвіл на розміщення цих товарів (предметів) на складах підприємства для зберігання під митним контролем і наявності прийнятої до оформлення попередньої вантажної митної декларації.
- інших випадках за окремим письмовим дозволом керівництва митниці.

Не допускається перебування в зонах митного контролю товарів та інших предметів, митне оформлення яких завершено.

Митниця здійснює архівування документів, що були підставою для пропуску товарів та інших предметів через митний кордон України.

Вивезення вантажів за кордон. При надходженні на територію порту товарів та інших предметів, які переміщуються під митним контролем, проводиться підтвердження їх надходження на підставі поданих митниці призначення оформлених митницею відправлен-

ня вантажних митних декларацій або ДКД, а також інших документів, що встановлені Держмитслужбою України.

До початку навантаження на судно закордонного плавання товарів та інших предметів їх власник або уповноважена ним особа (експедитор) подають митному органу доручення на планове навантаження товарів та інших предметів. Підставою для оформлення доручення на навантаження є вантажна митна декларація. У разі надходження товарів та інших предметів, які були оформлені в інших митницях та перебувають під митним контролем, разом з вантажною митною декларацією подаються товаросупровідні документи. У разі потреби на вимогу митного органу вантажовласник або експедитор подає список вантажів, які плануються до навантаження на заявлене судно.

Після перевірки відповідності даних, зазначених у дорученнях на навантаження, даним вантажних митних декларацій та товаросупровідних документів і за відсутності зауважень інспектор митниці на дорученні на навантаження проставляє відбиток особистої номерної печатки. Оформлене таким чином доручення є підставою для навантаження зазначених у ньому товарів та інших предметів на судно.

У виняткових випадках з метою запобігання простою залізничного транспорту та для зменшення витрат на вивантажувально-навантажувальні операції за письмовим рішенням начальника митниці дозволяється оформлення доручення на навантаження на підставі товаросупровідних документів, за умови надання власником товарів та інших предметів, які оформлені у відповідному митному режимі іншою митницею й перебувають під митним контролем, або експедитором гарантійного зобов'язання про подання вантажної митної декларації до вибуття судна та про відшкодування збитків порту й судовласнику в разі простою судна через відсутність вантажної митної декларації. Вивезення товарів та інших предметів за межі митної території України здійснюється на підставі оформленої іншою митницею вантажної митної декларації.

Доручення на навантаження подається митниці не більше ніж у п'яти примірниках, один з яких залишається в митниці для контролю за навантаженням судна. Доручення має містити відомості про відправника, одержувача, назву судна, порт відправлення та порт призначення, назву й кількість товарів та інших предметів, маркування вантажних місць або транспортних одиниць, кількість примірників доручення. Митниця здійснює облік та реєстрацію доручень на навантаження.

Для проведення документального обліку товарів та інших предметів, що навантажуються на судно, митні органи мають право використовувати додаткові документи контролю, передбачені правилами роботи портів.

Після закінчення навантаження судна вантажовласник або уповноважена ним особа подає митному органу коносаменти й маніфести для пропуску товарів та інших предметів через митний кордон. Після звірення їх з дорученнями на навантаження (списками вантажів) і вантажними митними деклараціями, оформленими раніше, інспектор митниці проставляє на маніфестах відбитки штампа “Під митним контролем” та особистої номерної печатки.

Після закінчення роботи комісії при вибутті судна митниця проводить підтвердження пропуску товарів та інших предметів через митний кордон у порядку, визначеному Державною митною службою України.

Митниця здійснює архівування документів, що були підставою для пропуску товарів та інших предметів через митний кордон України.

4.1.6. Деякі особливості здійснення митних процедур на водному транспорті

Порядок митного контролю та митного оформлення українських суден закордонного плавання, які здійснюють плавання між портами України, без заходу в іноземні порти (каботажне плавання). Українські судна закордонного плавання, прибуття яких з іноземних портів було оформлено на загальних підставах та які вибувають в інші українські порти, оформлюються в митному відношенні документально, за вантажною декларацією. Направлення під митним контролем імпорتنих товарів та інших предметів, які перебувають на борту судна, в інші українські порти здійснюється в установленому Державною митною службою України порядку з оформленням ДКД.

За зверненням адміністрації судна або морського агента митні органи можуть після закінчення митного контролю та митного оформлення прибуття українського судна закордонного плавання й за відсутності на його борту товарів та інших предметів, які перебувають під митним контролем, а також інших митних обмежень (наявності опломбованих приміщень тощо) погоджувати плавання судна в межах митної території України. При цьому на вантажній декларації інспектор митниці робить запис: “Дозволено переміщення в межах митної території України без узгодження з митними органами”.

Порядок митного контролю плавзасобів лоцманської та інших служб порту. Плаваючі засоби лоцманської служби порту, які за-

безпечують проведення суден закордонного плавання до місця здійснення митного контролю та митного оформлення, підлягають митному контролю на вимогу митниці. Місця швартування плавзасобів лоцманської служби порту погоджуються з митницею.

Плаваючі засоби інших служб порту, які забезпечують бункерування суден, постачання запасів споживання, перевезення членів екіпажу тощо, здійснюють ці операції з дотриманням митного законодавства в частині недопущення причалування до суден, що перебувають під митним контролем, інших суден та інших плаваючих засобів без дозволу митниці.

Порядок митного контролю та митного оформлення маломірних суден. Маломірні судна (яхта, катамаран, спортивний та прогулянковий катери, водний мотоцикл, що належать фізичним особам), не зареєстровані в Україні, що тимчасово ввозяться на митну територію України фізичними особами — нерезидентами, підлягають митному оформленню з наданням зобов’язання про зворотне вивезення в митній декларації, форму якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.97 № 748.

Митний контроль за переміщенням маломірних суден здійснюється в зонах митного контролю. Контроль за виконанням зобов’язання про зворотне вивезення маломірного судна здійснює митниця, яка оформлювала тимчасове ввезення.

Митний контроль та митне оформлення маломірних суден, зареєстрованих в Україні, які належать фізичним особам — резидентам України та тимчасово вивозяться за межі митної території України, здійснюються в такому самому порядку.

Особливості митного контролю та митного оформлення іноземних круїзних суден. Іноземні круїзні пасажирські судна після прибуття з-за кордону оформлюються в спрощеному порядку документально. За зверненням адміністрації судна (представників туристичних фірм, які організовують круїз) митниця може оформлювати митні декларації й на іноземних громадян.

Митний контроль пасажирів — іноземних громадян здійснюється за пасажирською декларацією “passenger declaration”, пасажирів — громадян України — за митною декларацією.

При вибутті судна в інший порт України інспектор митниці засвідчує оформлення списку пасажирів записом: “Товари та інші предмети, які належать пасажирам, при прибутті судна в митному відношенні оформлено”, вручає уповноваженому помічнику капіта-

на судна цей список, 1-й примірник “passenger declaration” і митні декларації громадян України, про що останній розписується на примірниках, які залишаються у справах митниці. Перший примірник “passenger declaration” та митні декларації громадян України подаються митниці в наступному українському порту.

Якщо іноземне круїзне судно прибуває з українського порту, то митне оформлення може обмежитися перевіркою документів, які були видані в першому українському порту (порту заходження), якщо наступний порт заходження теж український. Про проведення такого контролю робиться відмітка на вантажній декларації.

Особливості митного контролю за переміщенням товарів та інших предметів при поромних перевезеннях. *Митний контроль і митне оформлення товарів та інших предметів при поромних перевезеннях здійснюються на загальних підставах. При перевезенні залізничних вагонів та автотранспортних засобів у вантажній декларації зазначається кількість одиниць транспорту (для кожного виду транспорту окремо).*

На вимогу митниці можуть подаватись окремі списки транспортних засобів, які прибули або вибувають на поромі: на залізничні вагони — передатна відомість, на автотранспортні засоби — списки автотранспортних засобів. Для проведення навантажувальних робіт на судні на передатних відомостях та списках автотранспортних засобів робиться напис: “Навантаження дозволено”, який завіряється відбитком особистої номерної печатки та підписом інспектора.

Таким чином, митні процедури на морському (річковому) транспорті передбачають здійснення митними органами таких операцій:

1. *Забезпечення режиму зони митного контролю в морських (річкових) портах та в їх акваторії.*
2. *Митний контроль та оформлення суден закордонного плавання та членів їх екіпажів, який передбачає здійснення документального контролю та митного огляду морських суден.*
3. *Митний контроль та оформлення вантажів, що перевозяться морськими та річковими суднами.*
4. *Справляння податків та зборів при митному оформленні вантажів, що переміщуються морським (річковим) транспортом та справляння митних платежів при переміщенні товарів пасажирами та членами екіпажів суден.*

4.2. Митні процедури на авіатранспорті

4.2.1. Митний контроль і митне оформлення повітряних суден і товарів, що переміщуються на них

Переміщення товарів через митний кордон України повітряним шляхом із застосуванням повітряних суден здійснюється через міжнародні аеропорти, в яких розташовані митні органи. Переміщення товарів через митний кордон України через інші аеропорти та поза місцем розташування митних органів допускається у виняткових випадках за дозволом Кабінету Міністрів України або у разі вимушеної посадки повітряного судна.

Міжнародний аеропорт — пункт пропуску повітряного сполучення, спеціально виділена територія з комплексом будівель, споруд і технічних засобів, де здійснюються прикордонний, митний та інші види контролю і пропуск через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна будь-яких держав.

Для здійснення митного, прикордонного, ветеринарного, екологічного, санітарно-карантинного, фітосанітарного контролю, контролю за переміщенням культурних цінностей та контролю з метою забезпечення безпеки цивільної авіації заінтересованими міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади утворюються в міжнародних аеропортах підрозділи органів прикордонного і митного контролю та служб — державної ветеринарної медицини, екологічного контролю, контролю за переміщенням культурних цінностей, контролю з метою забезпечення безпеки цивільної авіації, а також санітарно-карантинні підрозділи і пункти карантину рослин.

Загальний порядок та послідовність проведення всіх видів контролю в міжнародному аеропорту визначаються за типовою технологічною схемою пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, яка затверджується спільним наказом Держкомкордону, Держмитслужби та Мінтрансу.

Згідно з типовою технологічною схемою керівниками підрозділів органів прикордонного та митного контролю на місцях за погодженням з керівниками служб і підприємств, на території яких розміщено пункти пропуску, затверджуються відповідні технологічні схеми для конкретних пунктів пропуску в міжнародних аеропортах.

Місце стоянки повітряного судна для проведення митного контролю та митного оформлення, вивантаження або навантаження, а та-

кож посадки й висадки пасажирів визначається адміністрацією аеропорту за погодженням із митним органом та органом прикордонного контролю. Зміна такого місця здійснюється з відома митного органу й органу прикордонного контролю, за винятком випадків аварії та стихійного лиха. Адміністрація аеропорту при першій нагоді повідомляє про це митний орган і орган прикордонного контролю.

Рішення щодо проведення контролю осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, їх пропуску через державний кордон приймають посадові особи контрольних підрозділів.

Назва міжнародного аеропорту, як правило, визначається за назвою адміністративно-територіальної одиниці (населеного пункту, місцевості), на території або поблизу якої він розташований.

Межі території пункту пропуску в міжнародному аеропорту затверджуються наказом відповідного авіаційного підприємства (аеропорту), на балансі якого перебуває пункт пропуску, за погодженням із підрозділами органів прикордонного та митного контролю.

Для забезпечення функціонування пункту пропуску може створюватися зона обслуговування (торговельні точки, пункти надання медичної допомоги, місця технічного обслуговування автомобільного транспорту тощо), яка розміщується поблизу пункту пропуску або прилягає до нього.

Переміщення товарів через аеропорти, у яких не розташовані митні органи, може здійснюватися у зв'язку із заходами, що проводяться Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, за межами її території або військовими формуваннями іноземних держав на території України в рамках міжнародних договорів України та у випадках вивезення/ввезення через митний кордон України товарів для надання допомоги в ліквідації наслідків стихійного лиха.

Пропуск товарів через аеропорти, у яких не розташовані митні органи, у зазначених вище випадках здійснюється після проходження всіх передбачених законодавством видів контролю.

При цьому дозвіл на переміщення товарів надається Кабінетом Міністрів України на виконання міжнародних договорів України про здійснення заходів Збройними Силами та іншими військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, за межами її території або військовими формуваннями іноземних держав на території України, а також відповідно до рішення Кабінету Міністрів України про надання чи отримання допомоги в ліквідації наслідків стихійного лиха.

4.2.2. Здійснення митного контролю та митного оформлення повітряного судна при прибутті (рис. 4.1)

Митний орган щоденно отримує від адміністрації аеропорту інформацію про план польотів повітряних суден на добу.

Інформація про посадку (зліт) повітряного судна надходить до митниці від уповноважених адміністрацією аеропорту служб. При цьому повідомляються номер рейсу, маршрут руху, тип повітряного судна, кількість пасажирів, термінал, у якому пасажирів проходять контроль, номер стоянки повітряного судна та уточнюється порядок доставки посадових осіб контрольних служб на стоянку повітряного судна. Періодичність надання інформації узгоджується керівництвом митниці та адміністрацією аеропорту.

Час початку митного контролю й митного оформлення повітряного судна, товарів та інших предметів, що ввозяться в Україну (вивозяться з України), установлюється митним органом з урахуванням розкладу руху повітряного судна.

До початку митного контролю повітряного судна на його борт піднімається при потребі представник санітарної служби з метою з'ясування санітарно-епідеміологічної обстановки й виключення можливості поширення інфекції. За сприятливої санітарної обстановки на борт піднімається посадова особа митниці, яка уточнює у членів екіпажу інформацію про кількість пасажирів, наявність товарів та інших предметів.

Представник авіаперевізника (командир повітряного судна, другий пілот, бортпровідник, інша уповноважена особа) подає посадовій особі митниці для перевірки генеральну декларацію, підписану командиром повітряного судна або іншою уповноваженою на це особою, карго-маніфести, авіаційні вантажні накладні, товаросупровідні документи. У разі потреби посадовій особі митниці додатково подаються список пасажирів та інші документи й відомості, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення. У встановлених випадках митниці подається вантажна митна декларація на повітряне судно.

Посадова особа митниці перевіряє відповідність та повноту даних, внесених до генеральної декларації, опитує представників авіаційного перевізника щодо наявності товарів та інших предметів без товаросупровідних документів або наявності документів, що надійшли без товарів та інших предметів. У разі відсутності зауважень посадова особа митниці проставляє відбитки штампа "Під митним

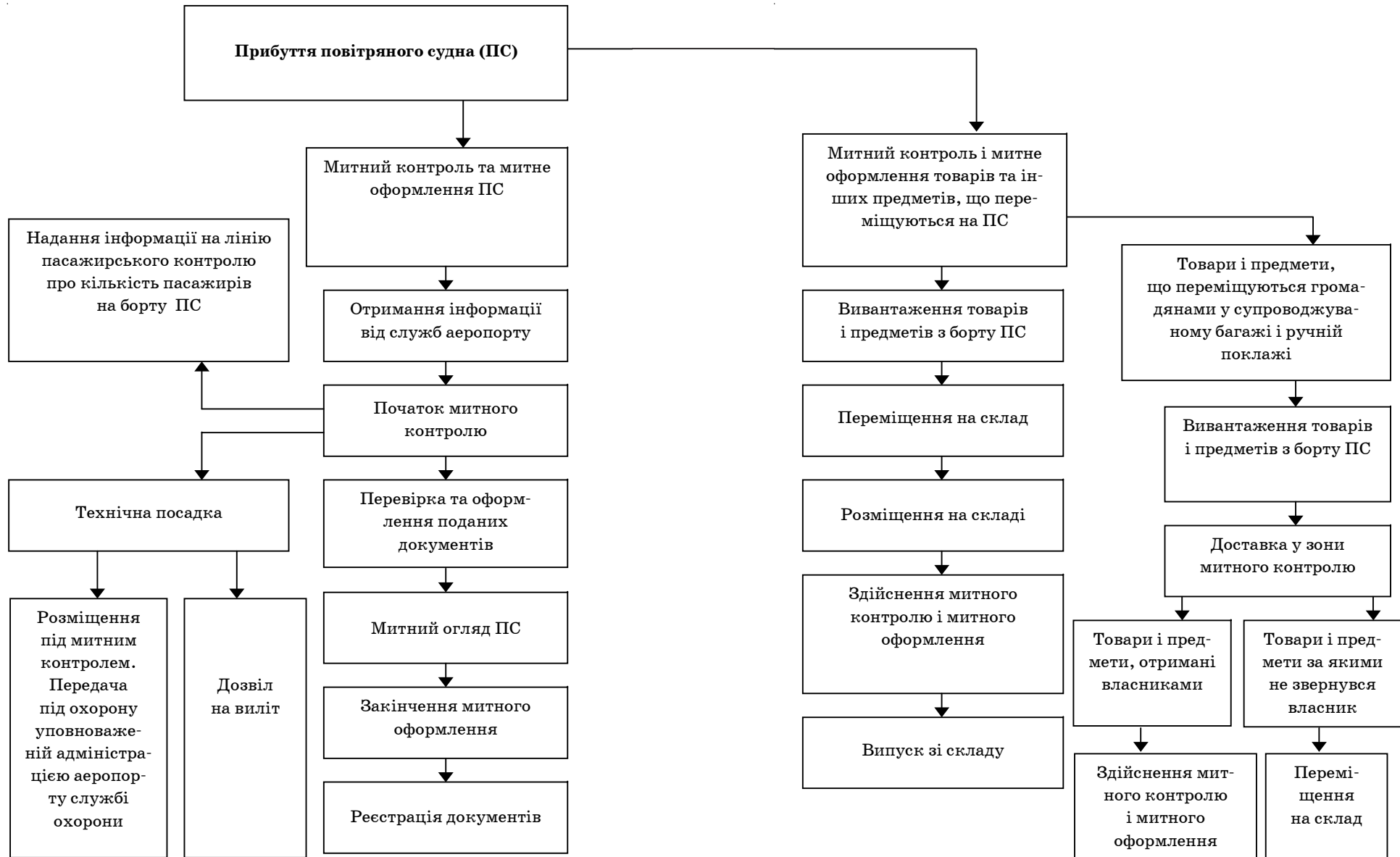

Рис. 4.1. Схема здійснення митного контролю й митного оформлення повітряного судна, товарів та інших предметів при прибутті

контролем” на карго-маніфестах, авіаційних вантажних накладних, товаросупровідних документах та при потребі перевіряє відповідність даних, внесених до зазначених документів, наявним товарам та іншим предметам. При прибутті повітряного судна посадова особа митниці уточнює в уповноваженого представника аеропорту або авіаперевізника місце доставки пасажирів. Дані про кількість членів екіпажу та пасажирів вносяться посадовою особою митниці до генеральної декларації.

Митний огляд повітряного судна здійснюється з метою перевірки відповідності наявних даних про повітряне судно відомостям, зазначеним у поданих документах. При здійсненні митного огляду проводиться загальний огляд повітряного судна з урахуванням його конструктивних особливостей, а також вибіркового поглибленого огляду окремих вузлів повітряного судна. Огляд чи переогляд повітряного судна здійснюється тільки в присутності представника авіаперевізника.

При здійсненні митного огляду повітряного судна враховуються його належність (країна, власник); реєстрація повітряного судна; літерний, регулярний чи чартерний рейс; маршрут польоту; наявність посадок у транзитних державах; наявність міжурядових угод про повітряне сполучення між Україною і країною власника повітряного судна або авіаперевізника тощо.

Обов’язково митний огляд повітряного судна здійснюється, якщо митний орган має інформацію (орієнтування) про незаконне переміщення товарів та інших предметів або якщо при перевірці документів чи вибіркового огляді виявлено ознаки, що вказують на можливість переміщення цим повітряним судном товарів та інших предметів із порушеннями чинного законодавства України. У таких випадках до проведення огляду можуть залучатися посадові особи підрозділів по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил.

Після закінчення митного огляду повітряного судна та за відсутності зауважень посадова особа митниці проставляє відбиток особистої номерної печатки на генеральній декларації.

У встановлених випадках результати контролю повітряного судна оформлюються спільним з прикордонним нарядом актом про результати контролю повітряного судна.

У справах митниці залишаються примірники генеральної декларації, карго-маніфесту та інші документи (з відмітками митниці), що були підставою для здійснення митного контролю та митного оформлення повітряного судна.

Митниця здійснює реєстрацію оформлення повітряного судна при прибутті та вибутті в журналах реєстрації прибуття/вибуття повітряного судна, форми яких установлюються митницею.

4.2.3. Митний контроль та митне оформлення повітряного судна при вибутті (рис. 4.2)

Підставою для здійснення митного контролю повітряного судна є подана представником авіаперевізника (командиром повітряного судна, другим пілотом, бортпроводником, іншою уповноваженою особою) посадовій особі митниці для перевірки генеральна декларація, підписана командиром повітряного судна або іншим представником авіаперевізника, авіаційні вантажні накладні, карго-маніфести й товаросупровідні документи.

У разі потреби посадовій особі митниці додатково подаються: список пасажирів, багажні відомості та інші документи, необхідні для здійснення митного контролю вибуття повітряного судна. У встановлених випадках митному органу подається вантажна митна декларація на повітряне судно.

Посадова особа митниці перевіряє відповідність відомостей, внесених до поданих документів, наявним даним про повітряне судно, товари та інші предмети.

Митний огляд повітряного судна здійснюється в тому ж порядку, який передбачено після прильоту літака.

За відсутності зауважень посадова особа митниці фіксує в генеральній декларації кількість членів екіпажу та пасажирів, проставляє на ній та на карго-маніфесті відбитки особистої номерної печатки.

Вибуття повітряного судна з аеропорту дозволяється адміністрацією порту тільки після завершення на цьому ПС усіх передбачених законодавством України видів контролю.

4.2.4. Митний контроль і митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України із застосуванням повітряного судна

Вивантаження товарів та інших предметів з борта повітряного судна здійснюється на склади уповноваженими представниками аеропорту або авіаперевізника на підставі авіаційних вантажних накладних, карго-маніфестів і товаросупровідних документів з дозволу митниці та під її контролем. На цих документах посадові особи митниці мають право робити написи із застереженнями, які регулюють процес вивантаження та є обов’язковими для виконання всіма особами, що беруть участь у процесі вивантаження.

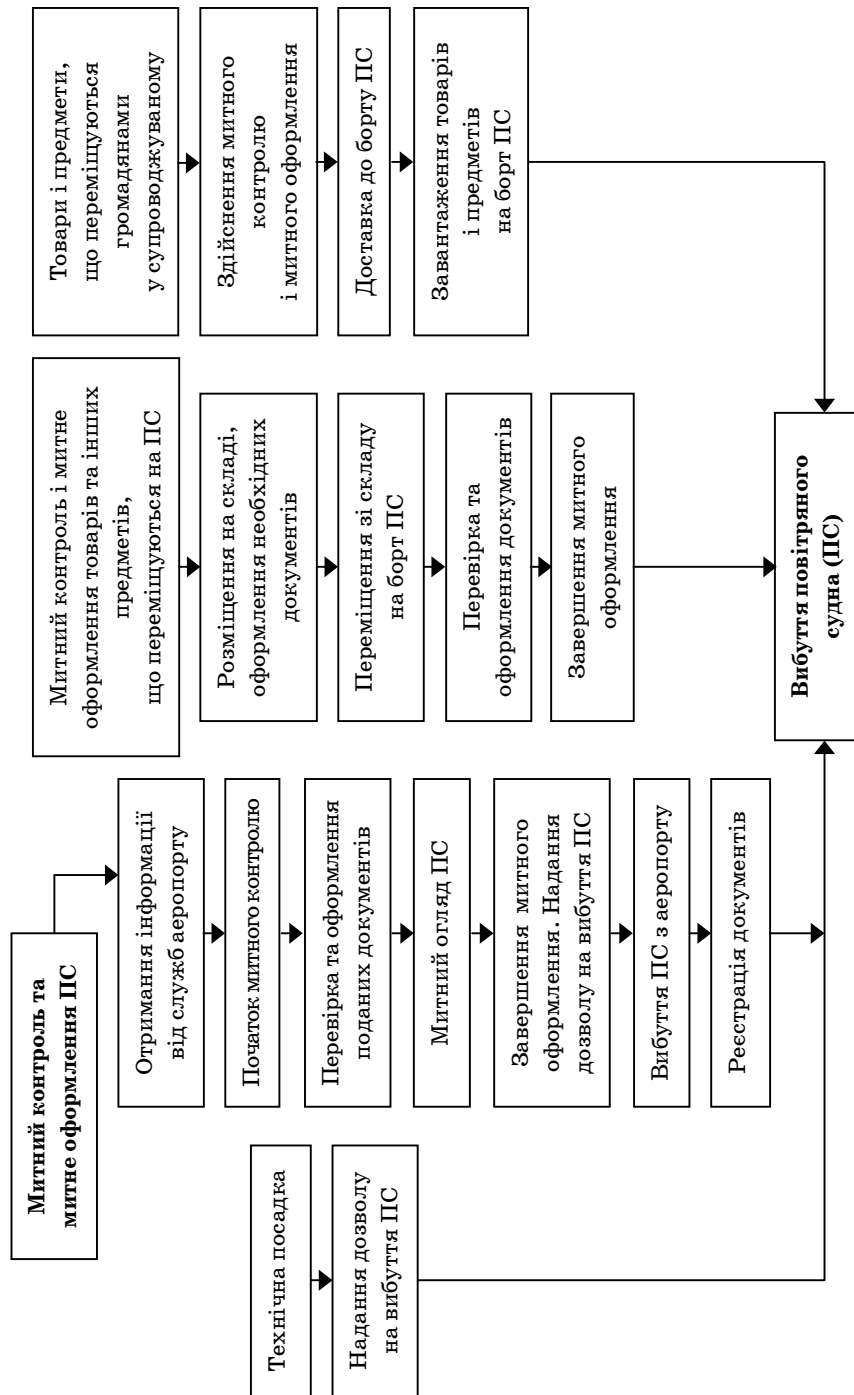

Рис. 4.2. Схема здійснення митного контролю й оформлення повітряного судна, товарів та інших предметів при вибутті

Вивантаження товарів, що надійшли без документів, проводиться в зону митного контролю спеціально визначеного складу аеропорту. Документи, що надійшли без товарів та інших предметів, повертаються представнику авіаперевізника.

У разі потреби та по можливості накладення митного забезпечення (надходження товарів та інших предметів у спеціалізованих авіаційних контейнерах з пристроями для пломбування) товари та інші предмети переміщуються на склад із накладеним митним забезпеченням. Інформація про накладення митного забезпечення фіксується посадовою особою митниці в карго-маніфесті або в інших товаросупровідних документах.

Вивантаження товарів та інших предметів із повітряного судна на транспортні засоби, що переміщують ці товари та інші предмети на склад, здійснюється уповноваженими представниками аеропорту або авіаперевізника під контролем митниці.

Переміщення товарів та інших предметів на склад здійснюється транспортними засобами аеропорту або авіаперевізника спеціально встановленими транспортними коридорами (маршрутами), погодженими з митницею.

Операції з переміщення товарів та інших предметів з борту повітряного судна на склад контролюються посадовими особами митниці документально або безпосередньо.

Документальний контроль здійснюється шляхом перевірки відповідності фактичної кількості товарів та інших предметів даним, зазначеним у карго-маніфесті, авіаційних вантажних накладних і товаросупровідних документах, при вивантаженні з борту повітряного судна та розміщенні на складі. На підставі цих документів здійснюється контроль за переміщенням товарів та інших предметів з борту повітряного судна на склад. У карго-маніфесті або товаросупровідних документах уповноважений представник аеропорту або авіаперевізника робить запис “Прийнято до перевезення _____ місць, дата, посада, підпис, прізвище”.

Безпосередній контроль здійснюється шляхом супроводження транспортних засобів, що здійснюють переміщення товарів та інших предметів з борту повітряного судна на склад чи у зворотному напрямку; прийняття, розвантаження й розміщення товарів та інших предметів на складі.

Розпакування й перепакування пошкоджених при перевезенні на повітряне судно товарів та інших предметів проводяться на складах під контролем митниці.

При виявленні пошкоджень упаковки товарів та інших предметів посадова особа митниці робить в авіаційній вантажній на-

кладній запис “Пошкоджено упаковку”, зазначає кількість місць з пошкодженою упаковкою та завіряє запис відбитком штампа “Під митним контролем” і особистим підписом.

Акт про пошкодження упаковки та фактичну кількість місць товарів та інших предметів складається уповноваженим представником аеропорту або авіаперевізника в присутності посадової особи митниці.

Дозволяється вивезення товарів та інших предметів за межі складу в разі:

- оформлення товарів та інших предметів у відповідний митний режим;
- направлення товарів та інших предметів під митним контролем у митниці призначення;
- потреби розміщення товарів та інших предметів на митних ліцензійних складах за умови розташування цих складів у зоні діяльності митниці, де розташовано авіаційний пункт пропуску (за наявності прийнятої до митного оформлення вантажної митної декларації, заповненої відповідно до режиму митного складу);
- потреби розміщення товарів та інших предметів на складах підприємств для зберігання під митним контролем (за наявності заяви підприємства з резолюцією начальника митниці, його заступника або іншої уповноваженої відповідним наказом митниці посадової особи митниці про дозвіл на розміщення товарів та інших предметів на відповідальне зберігання підприємством);
- в інших випадках, передбачених чинним законодавством, за письмовим дозволом керівництва митниці.

Не допускається перебування на складах товарів та інших предметів, що повністю оформлені в митному відношенні й видані уповноваженим представником аеропорту або авіаперевізника одержувачеві цих товарів та інших предметів.

У разі здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів, що надійшли на склад, посадова особа митниці проставляє відбиток особистої номерної печатки на примірниках авіаційних вантажних накладних, карго-маніфесті, товаросупровідних документах із зазначенням номера вантажної митної декларації або іншого документа, на підставі якого здійснювалося митне оформлення. Документи реєструються у відповідних журналах митниці.

Направлення товарів та інших предметів у зону діяльності іншої митниці під митним контролем за документом контролю доставки здійснюється в установленому Держмитслужбою України порядку.

Усі операції з товарами та іншими предметами для їх розміщення з метою, заявленою митниці (видачі одержувачу, перевезення тощо), здійснюються уповноваженими представниками аеропорту або авіаперевізника під контролем митниці.

Митниця веде облік товарів та інших предметів, що переміщуються з борту повітряного судна на склад та вивозяться зі складу, і контролює переміщення цих товарів та інших предметів до моменту розміщення з метою, заявленою митниці.

Митниця здійснює архівування документів, що були підставою для пропуску (переміщення) товарів та інших предметів через митний кордон України.

4.2.5. Митний контроль і митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України із застосуванням повітряного судна

Товари та інші предмети можуть розміщуватися на складі на підставі документів контролю доставки, оформлених іншим митним органом, вантажної митної декларації, прийнятої до митного оформлення підрозділом митниці, розташованим у зоні діяльності пункту пропуску, через який здійснюється вивезення товарів та інших предметів за межі митної території України, або іншого документа, що є підставою для митного оформлення товарів та інших предметів.

При надходженні на територію пункту пропуску товарів та інших предметів, що переміщуються під митним контролем на підставі оформлених митницею відправлення вантажних митних декларацій або документів контролю доставки, митниця призначення здійснює підтвердження доставки товарів у порядку, встановленому Держмитслужбою.

Посадова особа митниці контролює розміщення товарів та інших предметів на складі, їх зважування, підрахунок вантажних місць, а також перевантаження уповноваженими представниками аеропорту або авіаперевізника.

Документи, що були підставою для розміщення товарів та інших предметів на складі, реєструються у справах митниці.

Підставою для вивезення товарів та інших предметів за межі складу для подальшого їх вивезення за межі митної території Укра-

їни на повітряному судні є подані митниці карго-маніфест, авіаційні вантажні накладні й товаросупровідні документи.

Посадова особа митниці перевіряє відповідність даних, зазначених в авіаційних вантажних накладних, товаросупровідних документах і карго-маніфесті, наявним товарам та іншим предметам і за відсутності зауважень дає дозвіл на вивезення товарів зі складу на борт повітряного судна. На авіаційних вантажних накладних та товаросупровідних документах посадова особа митниці проставляє відбиток особистої номерної печатки.

Підставою для вивезення товарів та інших предметів зі складу на борт повітряного судна є наявність відбитка штампа “Під митним контролем” на карго-маніфесті.

Контроль за переміщенням товарів та інших предметів зі складу на борт повітряного судна здійснюється в порядку, передбаченому для ввезення товарів.

Посадова особа митниці, яка здійснює оформлення вибуття повітряного судна, проводить перевірку відповідності даних, зазначених в авіаційних вантажних накладних, товаросупровідних документах і карго-маніфесті, фактичним даним і за відсутності зауважень проставляє відбиток особистої номерної печатки на карго-маніфесті й дає дозвіл на навантаження товарів та інших предметів на борт повітряного судна.

Підтвердження митницею пропуску товарів та інших предметів через митний кордон здійснюється в порядку, визначеному Державною митною службою.

Примірники документів, що були підставою для пропуску товарів та інших предметів через митний кордон України, реєструються митницею та зберігаються в установленому порядку. Інші документи повертаються уповноваженій особі.

4.2.6. Митний контроль і митне оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються фізичними особами

Товари та інші предмети, що переміщуються фізичними особами, підлягають обов’язковому декларуванню митним органам у встановленому порядку.

Митний контроль та митне оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються фізичними особами на борту повітряного судна, здійснюються посадовими особами митниці в зонах митного контролю, установлених митницею.

Товари та інші предмети, що переміщуються як багаж фізичних осіб, які прямують транзитом, перевозяться уповноваженими пред-

ставниками аеропорту або авіаперевізника на борт повітряного судна, яким буде здійснюватись подальше перевезення. У разі відсутності повітряного судна товари та інші предмети доставляються в зону митного контролю, де перебувають під контролем митниці до прибуття повітряного судна, яким буде здійснюватись їх подальше перевезення.

4.2.7. Пропуск товарів, що перевозяться транзитними авіапасажирами

Товари, що перевозяться транзитними авіапасажирами (за винятком товарів, заборонених до транзиту), не підлягають обкладенню податками і зборами та безперешкодно переміщуються в межах зони митного контролю міжнародного аеропорту.

Митний контроль і митне оформлення товарів, що переміщуються фізичними особами на борту повітряного судна, здійснюються посадовими особами митного органу в зонах митного контролю, установлених митницею.

Вивантаження товарів, що переміщуються фізичними особами як багаж, доставка їх у зону митного контролю після прибуття повітряного судна здійснюються уповноваженими представниками аеропорту або перевізника під контролем митного органу.

Товари, що переміщуються як багаж фізичних осіб, котрі прямують транзитом через територію України, перевозяться уповноваженими представниками аеропорту або перевізника на борт повітряного судна, яким здійснюватиметься подальше перевезення. За відсутності повітряного судна товари доставляються в зону митного контролю, де перебувають під контролем митного органу до прибуття повітряного судна, яким здійснюватиметься їх подальше перевезення.

Якщо немає підстав вважати, що на борту повітряного судна, яке здійснює технічну посадку, перебувають товари, ввезення в Україну та транзит яких через територію України заборонено, то митний контроль здійснюється шляхом візуального контролю й перевірки документів на повітряне судно й товари, що переміщуються ним.

Товари, що переміщуються такими повітряними суднами й належать членам екіпажів та громадянам, а також самі повітряні судна підлягають митному контролю й митному оформленню в авіаційних пунктах пропуску, в яких здійснюється пропуск цих товарів через митний кордон України.

Якщо під час здійснення міжнародного рейсу при переміщенні повітряного судна між аеропортами, розташованими на митній те-

риторії України, цим повітряним судном здійснюється внутрішнє перевезення пасажирів та товарів територією України, то митний контроль і митне оформлення товарів здійснюються митним органом у першому місці посадки після прибуття в Україну та митним органом в останньому місці посадки при вибутті повітряного судна за межі митної території України.

При переміщенні повітряного судна між аеропортами, розташованими на митній території України, міжнародним авіаційним рейсом зі здійсненням кількох посадок митні органи, під митним контролем яких здійснюється переміщення цього повітряного судна, товарів членів екіпажу й пасажирів, обов'язково інформують про це митні органи, розташовані в місцях наступних посадок повітряного судна на митній території України.

Перевізник при переміщенні товарів транзитом повинен забезпечити незмінність стану товарів, крім природних утрат, а також унеможливити використання товарів з іншою метою, крім транзиту, і здійснити доставку в митний орган призначення в термін, визначений митним органом відправлення.

При здійсненні митного контролю товарів, що переміщуються на борту повітряного судна, яке виконує транзитний рейс, митне оформлення товарів, що вивантажуються, навантажуються, здійснюється в загальному порядку. Митний контроль за переміщенням товарів транзитним авіаційним рейсом, що здійснюється на підставі міжурядових угод про повітряне сполучення, проводиться відповідно до умов, визначених цими угодами.

Повітряне судно, що здійснило посадку при виконанні транзитного рейсу чи технічну посадку, перебуває під митним контролем з моменту посадки й до вибуття. У разі потреби у тривалій стоянці повітряного судна й неможливості забезпечити силами посадових осіб митного органу нагляд за повітряним судном на нього накладається митне забезпечення, повітряне судно за погодженням з митним органом передається перевізником під охорону уповноваженій адміністрацією аеропорту службі охорони. При цьому складається акт довільної форми про прийняття-передання повітряного судна з товарами на зберігання під митним контролем у трьох примірниках. Один примірник акта надається перевізнику, другий — уповноваженій адміністрацією аеропорту службі охорони, третій залишається в митному органі.

Є особливості здійснення митного контролю за переміщенням внутрішнім митним транзитом через митний кордон України товарів, що прямують з пасажирями через кілька аеропортів України.

Товари, що переміщуються пасажирями між аеропортами, розташованими на митній території України, з використанням повітря-

ного судна, яке здійснює внутрішньодержавний рейс, і з подальшим перевантаженням цих товарів на борт повітряного судна, що здійснює міжнародний рейс (далі — комбіновані перевезення), з метою вивезення цих товарів за межі митної території України, можуть бути оформлені в митному органі, у зоні діяльності якого розташовано міжнародний аеропорт відправлення внутрішньодержавного рейсу. Про митне оформлення таких товарів цей митний орган інформує митницю, у якій здійснюватиметься перевантаження цих товарів на борт повітряного судна, що здійснюватиме міжнародний рейс.

Митний орган забезпечує дотримання режиму зони митного контролю щодо повітряних суден при комбінованих перевезеннях, а також щодо товарів, що переміщуються членами екіпажів і пасажирями цих повітряних суден.

Повітряне судно, що здійснює внутрішньодержавний рейс при комбінованих перевезеннях, перебуває під контролем митного органу з моменту його завантаження та посадки пасажирів до закінчення його повного розвантаження й висадки пасажирів в аеропорту, в якому здійснюватимуться пересадка пасажирів і перевантаження товарів на борт повітряного судна, що здійснюватиме міжнародний рейс.

Члени екіпажу під час перебування повітряних суден під митним контролем не повинні мати при собі товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з території України й транзиту через митну територію України.

Керівництво митних органів, через зони діяльності яких переміщується повітряне судно, що здійснює комбіновані перевезення, забезпечує взаємодію митних органів та взаємодію митних органів і органів прикордонного контролю та служб аеропорту у відповідних пунктах пропуску через державний кордон України.

За наявності на борту повітряного судна, що здійснює внутрішньодержавний рейс при комбінованих перевезеннях, товарів, що переміщуються пасажирями та членами екіпажу між аеропортами, розташованими на митній території України, не з метою подальшого вивезення цих товарів за межі митної території України, митний контроль і митне оформлення товарів здійснюються в митному органі, у зоні діяльності якого розташовано останній аеропорт відправлення.

4.2.8. Пільговий режим митного контролю повітряного судна

Митний контроль та митне оформлення повітряних суден, що переміщують осіб, які входять до складу офіційних делегацій (державних, парламентських та урядових) України і зарубіжних держав або є офіційними посадовими особами (Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України, Голова Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Генеральний прокурор України, народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України та керівники інших центральних органів виконавчої влади України, їх перші заступники та заступники, Секретар Ради національної безпеки і оборони при Президентові України, радники Президента України, Глава Адміністрації Президента України, керівник Секретаріату і керуючий справами Верховної Ради України, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласних, Київської та Севастопольської міських рад, голови обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, глави дипломатичних представництв іноземних держав в Україні, а також високі посадові особи зарубіжних держав, які прибувають в Україну на запрошення Президента України, Голови Верховної Ради України і членів Президії Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України або які під час перебування в Україні матимуть офіційну зустріч із зазначеними особами), перевозять офіційні державні делегації, здійснюються без митного огляду.

Підставою для застосування пільгового режиму митного контролю є подання митному органу офіційного повідомлення Міністерства закордонних справ України.

Здійснення митного та інших видів контролю повітряного судна, що переміщує посадових осіб України, або зарубіжної держави, або офіційні делегації, проводиться в окремому визначеному місці пункту пропуску.

Митний контроль вищих посадових осіб, офіційних делегацій може здійснюватися у спеціально виділених місцях, транспортних засобах, якщо вони прямують через державний кордон або в інших місцях згідно з протоколом чи на підставі розпорядчого документа (заявки) Верховної Ради України, Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ України.

Розпорядчі документи та списки осіб, включених до складу офіційних делегацій, з визначенням авіаційного рейсу завчасно надсилаються до Державної митної служби України.

Міністерство закордонних справ України, Управління державної охорони України надають інформацію Державній митній службі про наявність на борту повітряного судна зброї, боєприпасів, спеціальних засобів, що належать особам, які здійснюють охорону вищих посадових осіб України, інших держав та офіційних делегацій, за встановленою формою.

У разі декларування, що на борту повітряного судна знаходяться зброя, боєприпаси, спеціальні засоби, що належать особам, які здійснюють охорону вищих посадових осіб України, інших держав та офіційних делегацій та про які попередня інформація до Держмитслужби не надавалась, рішення про пропуск (не пропуск) через митний кордон зброї, боєприпасів і спеціальних охоронних засобів приймає начальник митного органу за погодженням із представником Управління державної охорони України.

Огляд повітряного судна, що перевозить офіційну делегацію та осіб, зазначених вище, митними органами не здійснюється.

4.3. Митні процедури на залізничному транспорті

Види, послідовність, зміст контрольних операцій у пунктах пропуску визначає Типова технологічна схема пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, затверджена спільним наказом Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Міністерства транспорту України від 05.03.2001 № 152/165/130, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.03.2001 за № 248/5439.

Особливості митних процедур визначаються Порядком взаємодії митниць і залізниць України при переміщенні через митний кордон товарів та інших предметів у вантажних залізничних поїздах, затвердженим спільним наказом Державної митної служби України, Міністерства транспорту України від 30.03.2001 № 231/174, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.04.2001 за № 360/5551.

4.3.1. Документи, необхідні для митного контролю товарів і транспортних засобів

Відповідно до ст. 92 МК (92-IV) митному органу в пункті пропуску на митному кордоні України подаються транспортні, комерційні та інші супровідні документи, що містять відомості про товари і транспортні засоби, достатні для прийняття рішення про можливість їх пропуску через митний кордон України.

Перелік документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю, порядок їх подання визначаються Кабінетом Міністрів України (ч. 2 ст. 45 МК (92-IV)).

Відповідно до ст. 92 МК (92-IV) для митного контролю товарів, що перевозяться залізничним транспортом, працівники залізничної станції подають до митного органу:

- 1) передатну відомість;
- 2) залізничні накладні;
- 3) інші документи, передбачені Митним кодексом, міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, та іншими законами України.

До інших документів належать:

- вантажна митна декларація (у встановлених випадках) на переміщувани товари та транспортні засоби;
- рахунок-фактура;
- відвантажувальна специфікація (у разі потреби);
- пакувальний лист (у разі потреби);
- дозвільні документи державних органів (у разі потреби): сертифікати, погодження, дозволи (висновки) тощо.

4.3.2. Порядок митного огляду товарів і транспортних засобів

Відповідно до ст. 55 МК (92-IV) з метою перевірки законності переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів митний орган має право на проведення огляду цих товарів і транспортних засобів.

Переогляд товарів і транспортних засобів може бути здійснено за рішенням керівника митного органу або його заступника, якщо

є підстави вважати, що зазначені товари і транспортні засоби переміщуються через митний кордон України з порушенням митних правил.

У процесі огляду (переогляду) перевіряється відповідність інформації про вантаж, заявленої в перевізних та супровідних документах, фактичним даним.

Огляд та переогляд товарів і транспортних засобів здійснюються тільки в присутності особи, яка їх переміщує через митний кордон України чи зберігає під митним контролем.

Посадові особи прикордонної митниці й прикордонної передавальної станції в порядку й у терміни, установлені Технологічним процесом роботи цієї станції, погодженим із відповідним митним органом, проводять перевірку кількості й номерів транспортних засобів, що надходять, цілісність пломб, ЗПП, збереження товарів (вантажів) на відкритому рухомому складі тощо. Про всі виявлені такою перевіркою невідповідності працівники прикордонної передавальної станції складають акт загальної форми, а у передбачених випадках і комерційний акт. В актах зазначається прізвище та ставиться підпис посадової особи прикордонного митного органу, яка брала участь у перевірці. Копії цих актів передаються митним органам.

Залежно від характеру вантажу посадові особи митниці визначають у разі потреби обов'язкові види контролю, а також місце їх здійснення в пункті пропуску.

Результати такого контролю відображаються у вигляді відміток державних інспекторів контролюючих служб у відповідних документах (товаросупровідних, товаротransпортних та ін.).

За підсумками контролю може складатися **Акт про результати контролю вантажного поїзда** за формою, затвердженою спільним наказом Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Міністерства транспорту України від 05.03.2001 № 152/165/130, який підписують уповноважені особи підрозділів прикордонного контролю, митного органу та інших контрольних органів і служб.

Слід зауважити, що інформація, яка міститься в Акті про результати контролю вантажного поїзда, дублює інформацію, що міститься в передатній відомості, Акті про розкриття вагона (контейнера тощо) і в Акті про проведення митного огляду товарів. Тому на практиці підписи та відмітки посадових осіб контрольних органів і служб про результати контролю вантажного поїзда проставляються на передатній відомості. Кожна служба отримує свій примірник передатної відомості.

Відповідно до частини третьої ст. 143 МК (92-IV) у виняткових випадках, перелік яких визначається ДМСУ, на вимогу митного органу окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда, якщо проведення такого контролю у складі поїзда не можливе. Наказом ДМСУ від 05.11.2002 № 610 визначено перелік таких випадків:

1) неподання митному органу документів, потрібних для здійснення митного контролю, або подання як підстави для переміщення товарів документів, підроблених чи одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані;

2) пошкодження або втрати пломб, печаток чи інших засобів митного забезпечення, зазначених у перевізних та супровідних документах;

3) виявлення товарів, прихованих від митного контролю, зокрема з використанням спеціально виготовлених тайників та інших засобів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших;

4) надходження на прикордонну передавальну станцію товарів, що підлягають санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей, до отримання результатів таких видів контролю або якщо є підстави вважати, що товар, який переміщується через митний кордон України, у тому числі транзитом, може підлягати таким видам контролю, зокрема на вимогу відповідних органів державної влади;

5) перевірки відповідності інформації про товар, заявленої в перевізних і супровідних документах, фактичним даним, якщо така перевірка потребує проведення операцій з вивантаження, перевантаження, перепакування тощо;

6) якщо є підстави вважати, що переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі транзитом, заборонено або обмежено законодавством України.

Маневрові роботи, пов'язані з виключенням зі складу поїзду окремих вагонів, локомотивів, інших елементів рухомого складу, здійснюються в порядку й у терміни, установлені технологічним процесом роботи залізничної станції, узгодженим з відповідним митним органом.

Підприємства, які переміщують через митний кордон України товари (вантажі), згідно з чинним законодавством на вимогу митниці зобов'язані здійснювати навантаження, вивантаження, перевантаження, виправлення пошкоджень упаковки, упакування та перепакування товарів (вантажів) та інших предметів, що підлягають митному оформленню, а також відкривати приміщення, місткості та інші місця, де можуть міститися такі товари (вантажі) та інші предмети.

Відповідно до частини другої ст. 139 МК (92-IV) розвантажувальні, навантажувальні, перевантажувальні та інші операції, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, проводяться підприємствами залізниці за свій рахунок. Залізниці відповідно до чинного законодавства мають право на відшкодування з вантажовласників витрат, пов'язаних із зазначеними операціями.

При знятті пломб, ЗПП і розкритті транспортних засобів чи упаковки окремих вантажних місць для митного огляду посадові особи митних органів у присутності працівників станції складають **Акт про проведення митного огляду товарів** за формою, затвердженою наказом Державної митної служби України "Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації" від 14.10.2002 № 561, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.11.2002 за № 877/7165.

Акт про проведення митного огляду товарів складається у трьох примірниках:

- перший долучається до перевізних документів;
- другий залишається в справах митного органу, що проводив митний огляд;
- третій залишається на станції, де проводився митний огляд.

Крім того, складається **Акт про розкриття вагона (контейнера тощо)**, який має бути підписаний працівниками залізничної станції, на якій проводилося розкриття, митного органу та інших контрольних органів, що брали участь в огляді, і завірений календарним штемпелем станції.

Станція, що склала Акт про розкриття вагона (контейнера тощо), у графі 93 "Відмітки залізниці" залізничної накладної проставляє відмітку про складання Акта, яка завіряється підписом працівника станції та відбитком календарного штемпеля станції.

Нові пломби, ЗПП на транспортні засоби можуть накладатися інспектором митного органу або в його присутності вантажовідправником (вантажоодержувачем) чи залізницею. Такі пломби прирівнюються до пломб відправника або станції відправлення. Про накладене митне забезпечення митний орган робить відмітку в перевізних документах і в Акті про розкриття вагона (контейнера тощо).

Оформлений Акт про митний огляд і нові пломби, ЗПП, накладені при митному огляді товарів (вантажів) митними органами інших держав, може визнаватися митними органами України для цілей митного контролю.

4.3.3. Ввезення товарів на митну територію України (з будь-якою метою, крім транзиту)

Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну відповідно до заявленого митного режиму, здійснюється у митниці за місцем державної реєстрації або проживання, за місцезнаходженням юридичної або фізичної особи, на адресу якої ввозяться товари.

Митне оформлення та митний контроль товарів (вантажів) та інших предметів починаються з моменту прийняття посадовою особою митного органу повідомлення від працівників прикордонної передавальної станції про перетин митного кордону транспортними засобами, якими ці товари (вантажі) ввозяться на митну територію України.

Працівники прикордонної передавальної станції зобов'язані подати відповідні документи (передатну відомість, перевізні та товаросупровідні документи). Посадова особа митниці призначення в передатній відомості відмічає дату та час прийняття й повернення документів.

У разі надходження товарів (вантажів) та інших предметів з-за митного кордону України в річкові або морські порти й перевантаження їх на прикордонній передавальній (припортовій) станції на них оформлюється товаротransпортна накладна. Товар (вантаж) перебуває під митним контролем і охороною залізниці або порту.

Посадова особа прикордонного митного органу в межах своєї компетенції реєструє надані працівником прикордонної передавальної станції документи, перевіряє відповідність їх передатній відомості, достовірність, дані про пломби, відправника, наявність потрібних супровідних документів і приймає одне з таких рішень.

1. Про повернення товарів (вантажів) за кордон (у тому числі й за заявою вантажовласника або перевізника). Рішення про повернення товарів (вантажів) за кордон підтверджується записом від руки “Підлягає поверненню” у передатній відомості й у накладній під найменуванням товару (вантажу), а також зазначенням підстав для повернення. Запис завіряється особистою номерною печаткою посадової особи митного органу. При поверненні товарів (вантажів), пов'язаному з умовами перевезень технічного, комерційного характеру до перевізних документів додається акт загальної форми (комерційний акт).

2. Про неможливість пропуску товарів (вантажів) в Україну. Рішення про неможливість пропуску товарів (вантажів) підтверджується відміткою “Пропуск заборонено” у накладній під найменуванням товарів (вантажів), із зазначенням підстав прийняття такого рішення. Відмітка завіряється відбитком особистої номерної печатки посадової особи прикордонного митного органу. Товар (вантаж) охороняється залізницею й має бути вивезений з території України в день його ввезення або переданий митниці на зберігання. У разі відсутності технічних можливостей вивезти такі товари (вантажі) залізниця надає цьому прикордонному митному органу письмові підтвердження цих причин.

3. Про проведення митного оформлення товарів (вантажів). Альтернативою митному оформленню товарів у митниці призначення (і, відповідно, контролю за доставкою вантажу в митницю призначення) є здійснення повного митного оформлення товарів безпосередньо у прикордонній митниці зі сплатою належних платежів та дотриманням положень чинного законодавства у частині сертифікації продукції, а також застосування заходів нетарифного регулювання, ветеринарного, фітосанітарного, екологічного контролю тощо.

Митне оформлення товарів у прикордонній митниці здійснюється у випадках:

- якщо суб'єкт ЗЕД — сторона зовнішньоекономічного контракту — розташований у зоні діяльності прикордонної митниці;
- якщо в порядку, встановленому ДМСУ, митницею за місцем державної реєстрації імпортера і прикордонною митницею, підписано лист-узгодження на проведення митного оформлення.

4. Про направлення товарів (вантажів) у митницю призначення під митним контролем. Відповідно до п. 4 наказу ДМСУ

“Про деякі питання контролю за доставкою вантажів” від 23.03.99 № 178 пропуск вантажів, що ввозяться будь-яким видом транспорту, призначених *одержувачам*, розташованим на митній території України, здійснюється тільки після перевірки наявності в ЄАІС відомостей про те, що цей суб’єкт ЗЕД перебуває на обліку в митних органах, та отримання позитивної відповіді за цією перевіркою.

Для здійснення контролю за доставкою окремих видів товарів, перелік яких установлює й змінює Держмитслужба України залежно від виду транспорту, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про ввезення на митну територію України окремих видів товарів” від 29.03.2002 № 390 використовується попередня вантажна митна декларація (ПД).

Для здійснення контролю за доставкою товарів, що ввозяться на митну територію України, на які не складається ПД, використовують внутрішній транзитний документ на бланку “Провізної відомості” (МД-5) у порядку, встановленому Положенням Про порядок митного оформлення перевезень товарів та інших предметів між митницями, затвердженим наказом ДМКУ від 27.09.93 № 246 у частині, що не суперечить чинним розділам Положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення, затвердженого наказом Держмитслужби України від 08.12.98 № 771 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.01.99 за № 42/3335.

У справах митниці залишаються примірники (або ксерокопії — по одній з кожного документа) усіх супровідних документів на переміщуваних товари та примірник передатної відомості. Решта документів та примірник документа контролю доставки вантажу передаються працівникам залізниці.

При прийнятті залізницею товарів (вантажів) до перевезення під митним контролем на перевізних документах проставляється календарний штампель станції, яка приймає товар (вантаж) до перевезення, *що засвідчує прийняття залізницею солідарного зобов’язання про перевезення товару (вантаж) під митним контролем і про дотримання митних правил, установлених чинним законодавством*.

Транспортні засоби з товаром (вантажем), що прибули на станцію призначення й перебувають під митним контролем, розміщуються на коліях станції та перебувають під охороною залізниці. Про прибуття товару (вантаж) працівник станції призначення повідомляє митницю призначення та вантажоодержувача. Форма, порядок

і термін передання цієї інформації погоджуються станцією призначення та митницею призначення.

Посадова особа митниці призначення після отримання від працівників станції призначення повідомлення про прибуття транспортних засобів і товарів (вантажів) реєструє це повідомлення та отримує від працівника станції транспортні та товаросупровідні документи.

У разі відсутності на станції призначення митного підрозділу митниця призначення та залізнична станція погоджують окремий порядок передання документів залежно від місцевих умов, який відображається в технологічному процесі роботи станції, погодженому з митницею призначення. Як правило, документи передають на митницю через представників одержувача (імпортера) вантажу.

Забороняється видача товарів (вантажів) із місць загального користування до проставлення на перевізних документах установлених відміток і відбитків особистої номерної печатки посадової особи митниці призначення. Допускається подача на під’їзні колії одержувачів транспортних засобів з товарами (вантажами), що перебувають під митним контролем, без проставлення на перевізних документах установлених відміток і відбитків ОНП митниці призначення за умови охорони транспортних засобів та товарів (вантажів). Охорона вагонів з товарами (вантажами) здійснюється відповідно до п. 4.6 Правил обслуговування під’їзних колій, затверджених наказом Міністерства транспорту України від 21.11.2000 № 644 та зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 24.11.2000 за № 875/5096. При цьому обов’язок охорони вагонів і вантажів на під’їзній колії покладається на підприємство — власника під’їзної колії. Якщо під’їзна колія обслуговується локомотивом залізниці, то охорону вагонів і вантажів до моменту фактичної подачі вагонів і з моменту забирання вагонів з під’їзної колії організовує залізниця. На практиці питання подачі вагонів на під’їзні колії одержувачів вирішується за заявою одержувача та за погодженням з митницею призначення та станцією призначення.

У будь-якому разі вивантаження товарів (вантажів) з цих вагонів забороняється без дозволу митниці.

Після проведення посадовою особою митниці призначення митного оформлення товарів (вантажів) на товаросупровідних документах проставляється особиста номерна печатка (в’їзд). Перевізні документи з відмітками про закінчення митного оформлення повертаються станції призначення та є підставою для видачі товарів (вантажів) вантажоодержувачу.

4.3.4. Вивезення товарів за межі митної території України (з метою експорту, реекспорту, тимчасового вивезення або переробки за межами митної території України)

Посадові особи митниці відправлення проводять оформлення ВМД на товари (вантажі) і дозволяють відправлення їх у прикордонну митницю для пропуску за межі митної території України.

У випадках, коли згідно з чинними правилами на вантаж, що вивозиться за межі митної території України, ВМД (загальна ВМД) не оформлюється, складається внутрішній транзитний документ на бланку “Провізної відомості”.

У графі 23 накладної наводиться перелік документів, які перевозяться разом з товаром (вантажем), та проставляється номер ВМД. При оформленні ВМД на партію товару (вантажу), який перевозиметься одночасно в кількох вагонах за окремими перевізними документами, оригінал ВМД додається до перевізних документів на один із цих вагонів. У залізничних накладних на всі інші вагони цієї партії в графі 23 робиться відмітка “Оригінал ВМД № ... додано до документів на вагон № ...”

Перевізні документи з відмітками митних органів передаються на станцію відправлення для прийняття товарів (вантажів) до перевезення.

Наявність у ВМД та перевізних документах календарного штемпеля станції, яка приймає товар (вантаж) до перевезення, засвідчує прийняття залізницею солідарного зобов’язання щодо перевезення та про дотримання митних правил, установлених чинним законодавством.

Про прибуття товарів (вантажів) на прикордонну передавальну станцію її працівники зобов’язані повідомити митницю призначення та подати їй документи (передатні відомості, ВМД, провізні відомості, дозволи на вивезення, оригінали накладних, фактур-специфікацій та інших товаросупровідних документів) у термін, визначений технологічним процесом роботи станції, погодженим цією митницею.

Посадова особа митниці призначення в передатній відомості відмічає дату та час прийняття й повернення документів.

Посадова особа прикордонного митного органу в межах своєї компетенції реєструє надані працівником прикордонної передавальної станції документи, перевіряє відповідність їх передатній відомості, достовірність, дані про пломби, відправника, наявність потрібних супровідних документів.

У разі надходження на прикордонну передавальну станцію товарів (вантажів), прийнятих із порушенням встановленого порядку, або товарів (вантажів), щодо яких необхідно провести додаткові митні процедури, посадова особа митниці призначення робить на перевізних документах відмітку “Пропуск заборонено” і зазначає підставу прийняття такого рішення. Відмітка завіряється відбитком особистої номерної печатки посадової особи митниці призначення, а документи повертаються працівникам станції. Запит щодо з’ясування додаткових відомостей, потрібних для митного оформлення товару (вантажу), митниця призначення надсилає в митницю відправлення негайно після виникнення такої потреби. Митниця відправлення зобов’язана надіслати прикордонній митниці всю необхідну інформацію на запит не пізніше ніж за три дні, а про швидкопсувні товари (вантажі) — протягом доби після отримання запиту.

У разі прийняття рішення про пропуск вантажу ВМД вилучається і передається до відділу контролю за доставкою вантажу митниці призначення для зберігання протягом встановленого строку. Провізна відомість з відміткою про доставку вантажу вилучається та пересилається поштою в митницю відправлення. Примірник передатної відомості залишається у справах підрозділу в пункті пропуску митниці призначення.

У справах митниці залишаються примірники (або ксерокопії — по одній з кожного документа) усіх супровідних документів на переміщувані товари. Перевізні й супровідні документи повертаються прикордонній передавальній станції.

Товари (вантажі), переміщені через митний кордон України й повернуті залізницею або митним органом сусідньої держави в Україну внаслідок заборони пропуску на територію цієї держави, повертаються за перевізними документами, з якими товар (вантаж) надійшов на прикордонну передавальну станцію України. До них додається акт митниці сусідньої держави про причину повернення.

Працівники прикордонної передавальної станції відразу після прибуття такого товару (вантажу) повинні передати перевізні й супровідні документи митниці призначення (прикордонній митниці) та інформувати вантажовідправника через станцію відправлення.

Вагони з таким товаром (вантажем) до з’ясування обставин і вирішення порядку подальшого перевезення перебувають на коліях прикордонної станції під охороною залізниці.

4.3.5. Переміщення товарів транзитом через митну територію України

Товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України транзитом, оформлюються відповідно до вимог Закону України “Про транзит вантажів”.

Вантажі, що переміщуються через державний кордон України транзитом, пропускаються в пріоритетному порядку і підлягають обов’язковому декларуванню митним органам з оформленням транзитної ВМД. Для здійснення контролю за доставкою товарів, що ввозяться на митну територію України з метою транзиту і на які не оформлюється ВМД, використовують внутрішній транзитний документ на бланку “Провізної відомості”.

Обробка супровідної документації для транзиту вантажів здійснюється у спрощеному та прискореному порядку контролю, який визначається Держмитслужбою.

Митний контроль таких товарів, транспортних засобів та інших предметів здійснюється з урахуванням вимог наказу Державної митної служби України “Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації” від 14.10.2002 № 561, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07.11.2002 за № 877/7165. При цьому митні органи можуть визнавати засоби, потрібні для контролю та ідентифікації транзитних товарів (вантажів) і транспортних засобів, і документи, що використовуються залізницями та контрольними органами інших держав.

Митне оформлення та митний контроль товарів (вантажів) та інших предметів починаються з моменту прийняття посадовою особою митного органу повідомлення від працівників прикордонної передавальної станції про перетин митного кордону транспортними засобами, якими ці товари (вантажі) ввозяться на митну територію України. Працівники прикордонної передавальної станції зобов’язані подати ВМД та відповідні документи (передатну відомість, перевізні та товаросупровідні документи).

У разі надходження товарів (вантажів) та інших предметів з-за митного кордону України в річкові або морські порти й перевантаження їх на прикордонній передавальній (припортовій) станції на них оформлюється товаротransпортна накладна. Товар (вантаж) перебуває під митним контролем і охороною залізниці або порту.

Посадова особа митниці призначення в передатній відомості відмічає дату та час прийняття й повернення документів.

Посадова особа прикордонного митного органу в межах своєї компетенції реєструє надані працівником прикордонної передавальної станції документи, перевіряє відповідність їх передатній відомості, достовірність, дані про пломби, відправника, наявність потрібних супровідних документів і приймає одне з таких рішень.

1. Про повернення товарів (вантажів) за кордон (у тому числі за заявою вантажовласника або перевізника). Рішення про повернення товарів (вантажів) за кордон підтверджується записом від руки “Підлягає поверненню” у передатній відомості й у накладній під найменуванням товару (вантажу), а також зазначенням підстав для повернення. Запис завіряється особистою номерною печаткою посадової особи митного органу. При поверненні товарів (вантажів), пов’язаному з умовами перевезень технічного, комерційного характеру до перевізних документів додається акт загальної форми (комерційний акт).

2. Про неможливість пропуску товарів (вантажів) в Україну. Рішення про неможливість пропуску товарів (вантажів) підтверджується відміткою “Пропуск заборонено” у накладній під найменуванням товарів (вантажів) із зазначенням підстав прийняття такого рішення. Відмітка завіряється відбитком особистої номерної печатки посадової особи прикордонного митного органу. Товар (вантаж) охороняється залізницею й має бути вивезений з території України в день його ввезення або переданий митниці на зберігання. У разі відсутності технічних можливостей вивезти такі товари (вантажі) залізниця надає цьому прикордонному митному органу письмові підтвердження цих причин.

3. Про направлення товарів (вантажів) у митницю призначення під митним контролем. Після завершення митного контролю та оформлення ВМД інспектор митниці відправлення разом із примірниками ВМД залишає у справах митниці примірники (або ксерокопії — по одній з кожного документа) усіх супровідних документів на переміщувані товари.

Четвертий аркуш ВМД разом з іншими товаросупровідними документами видається на руки перевізнику або уповноважений ним особі (декларанту) для доставки у прикордонний пункт пропуску митниці призначення.

Наявність у ВМД та перевізних документах календарного штемпеля станції, яка приймає товар (вантаж) до перевезення, засвідчує прийняття залізницею солідарного зобов’язання щодо

перевезення та про дотримання митних правил, установлених чинним законодавством.

Товари, що переміщуються через митну територію України у митному режимі транзиту, у разі проведення перевантаження з одного виду транспорту на інший можуть тимчасово розміщуватись на складах митних органів або митних ліцензійних складах за умови дотримання граничних строків транзиту.

Транзитні товари (вантажі) можуть бути оглянуті митними органами в будь-якому пункті під час перевезення, якщо є достатні підстави вважати, що ці товари (вантажі) перевозяться з порушенням чинного законодавства.

При надходженні транзитного вантажу в прикордонний пункт пропуску митниці призначення інспектор цієї митниці здійснює митний контроль вантажу. У разі прийняття рішення про пропуск вантажу ВМД вилучається і передається до відділу контролю за доставкою вантажів митниці призначення. Вилучений аркуш ВМД протягом установленого строку зберігається у справах митниці призначення.

У разі необхідності накопичення у зоні діяльності митниці призначення великих партій транзитних товарів (наприклад, з метою формування суднової партії) кожна частина такої партії декларується митницям відправлення окремо та направляється у митницю призначення. Після надходження у митницю призначення в установлений строк кожної частини партії, що накопичується, товари зберігаються у транспортних засобах або з дозволу митниці розміщуються під митним контролем на складах (у терміналах) чи у зонах митного контролю (крім митних ліцензійних складів).

4.3.6. Митний контроль у разі відчеплення вагонів і повернення помилково направлених вантажів

У разі відчеплення в дорозі (через несправність рухомого складу, перевищення встановленої вагової норми або з інших причин) одного або кількох вагонів, що перевозяться за однією залізничною накладною, станція складає про це акт загальної форми та досильну дорожню відомість відповідно до Правил та угод про залізничні міжнародні сполучення.

Дорожня відомість — другий лист накладної СМГС (супроводжує вантаж до станції призначення і залишається у залізниці призначення).

Перший примірник акта долучається до основних перевізних документів, другий — до досильних, третій — залишається на станції. При складанні такого акта станція переносить у нього всі відомості про результати митного оформлення всього відправлення, які є в накладній (номери печаток та штампів митниці). Про відчеплення вагона робиться відмітка в накладній і дорожній відомості.

У разі відсутності при досильній дорожній відомості акта загальної форми, складеного станцією, на якій здійснено відчеплення, прикордонна передавальна станція складає свій акт загальної форми, переносить у нього дані про документи, які супроводжували всю відправку, і подає всі документи митному органу для вирішення питання про можливість подальшого перевезення товарів (вантажів) за призначенням.

На прикордонних передавальних станціях у разі перевезення товарів (вантажів) груповими або маршрутними відправками за межі України ведеться облік вагонів, що були відчеплені в дорозі й не прибули в складі маршруту. Підставою для такого обліку є відмітки в накладній і дорожній відомостях та акти загальної форми, складені станціями, на яких здійснено відчеплення. У відмітках обов'язково зазначаються номери вагонів усього маршруту, досильної дорожньої відомості, акта загальної форми, а також *підтвердження митних органів про відчеплення*. На підставі цих даних, звірених із даними акта загальної форми, долученого до перевізних документів, за рішенням митниці призначення здійснюється випуск товарів (вантажів) за межі України.

При частинному надходженні вантажу в митницю призначення ведеться облік фактичного вивезення за межі митної території України товарів, що входять до складу задекларованої в одній ВМД партії.

Для цього на зворотному боці четвертого основного аркуша ВМД, вилученого під час митного оформлення першої частини відправлення, інспектором митниці призначення робить запис:

Вивезено	кількість	дата і № накладної	залишок квоти	підпис інспектора
----------	-----------	--------------------	---------------	-------------------

Такий запис обов'язково засвідчується відбитком особистої номерної печатки інспектора, який проводив митне оформлення.

У разі частинного надходження товарів, що входять до складу задекларованої в одній ВМД партії, митниця призначення здійснює пропуск за межі митної території України та облік кожної частини подрібненої партії товарів до вивезення всієї партії у повному обсязі, за винятком тієї частини партії, яка потрапила під дію надзви-

чайних або невідворотних обставин і подій (зіпсовані та втрачені вантажі) або таких, що не будуть вивозитись з інших причин.

Інформація про пропуск кожної частини подрібненої партії передається в оперативному режимі до ЄАІС Держмитслужби України засобами електронного зв'язку.

У разі виявлення залізницею бездокументних товарів (вантажів) і встановлення в ході розшуку належності їх іноземному одержувачу залізниця:

- інформує митний орган, у регіоні якого перебувають товари (вантажі), про їх належність;
- подає митному органу матеріали, що підтверджують належність товарів (вантажів), а також копію комерційного акта й письмову заяву про необхідність відправлення товарів (вантажів).

На підставі цих матеріалів митний орган за заявою залізниці розглядає відповідно до митних правил питання можливості повернення товарів (вантажів) власнику. У разі прийняття позитивного рішення залізниця здійснює оформлення потрібних для відправлення документів, а митний орган проставляє всі потрібні відмітки в документах для пропуску цих товарів (вантажів) через кордон.

4.4. Митні процедури на автомобільному транспорті

Види, послідовність, зміст контрольних операцій у пунктах пропуску визначає Типова технологічна схема пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, затверджена спільним наказом Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Міністерства транспорту України від 05.03.2001 № 152/165/130, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.03.2001 за № 248/5439.

Особливості проведення митного контролю автомобільних транспортних засобів визначені Типовою технологією здійснення митного контролю при переміщенні суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності товарів, транспортних засобів через автомобільний пункт пропуску через державний кордон України, затвердженою наказом ДМСУ від 13.04.2000 № 212, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 17.05.2000 за № 283/4504.

4.4.1. Документи, необхідні для митного контролю товарів і транспортних засобів

Особи, які здійснюють перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України автомобільним транспортом, повинні мати відповідні документи, передбачені Митним кодексом, законами України та міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку (ст. 145 МК (92-IV)).

Перелік документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю, порядок їх подання визначаються Кабінетом Міністрів України (ч. 2 ст. 45 МК (92-IV)).

Підставою для здійснення митного контролю є подання перевізником, експедитором або особою, уповноваженою на декларування, оригіналів таких документів:

1. Картки контролю автотранспорту відповідно до встановленого порядку.
2. Свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами.
3. Примірників оформлених вантажних митних декларацій (у встановлених випадках) на переміщувані товари та транспортні засоби.
4. Товаротransпортної накладної (CMR).
5. Рахунка-фактури.
6. Відвантажувальної специфікації (у разі потреби).
7. Пакувального листа (у разі потреби).
8. Книжки міжнародного дорожнього перевізника (МДП) (у разі її використання).
9. Дозвільних документів державних органів (у разі потреби): сертифікатів, погоджень дозволів (висновків) тощо.

4.4.2. Етапи митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через державний кордон України

За наявності обґрунтованих причин посадова особа підрозділу митниці на кожному з етапів митного контролю може відмовити перевізнику, експедитору або особі, уповноваженій на декларування, у пропуску товарів і транспортних засобів на митну територію України. У разі відмови в пропуску посадова особа підрозділу митниці в пункті пропуску виписує картку відмови в пропуску на мит-

ну територію України чи митному оформленні товарів згідно зі встановленим порядком.

Митний контроль у автомобільному пункті пропуску здійснюється в чотири етапи.

Перший етап — попередні операції. Перевізником, експедитором, особою, уповноваженою на декларування, посадовій особі митного підрозділу в пункті пропуску подаються документи на товари, транспортні засоби та інші предмети. Посадова особа митниці проводить такі дії:

- перевірку комплектності поданих документів;
- реєстрацію документів;
- на товаросупровідних і товаротransпортних документах проставляються відбитки штампа “Під митним контролем”;
- загальний огляд транспортного засобу (перевіряються цілісність тенту, непошкодженість митного забезпечення, накладеного на транспортний засіб;
- у разі потреби старший зміни митного підрозділу в пункті пропуску звіряє товаросупровідні та товаротransпортні документи з митним органом суміжної держави.

За наявності в інфраструктурі пункту пропуску вантажних автопортів, терміналів, інших територій митний контроль здійснюється в зонах митного контролю, визначених на цих територіях. Переміщення транспортних засобів з вантажами із зони митного контролю безпосередньо в пункті пропуску в зону митного контролю автопорту (терміналу) або у зворотному напрямку здійснюється під контролем митниці.

Митний контроль незавантажених транспортних засобів проводиться безпосередньо в пункті пропуску без використання автопорту (терміналу).

Відповідальність за збереження та недоторканність вантажу перед митницею несе перевізник. У разі розміщення товарів на складах автопорту (терміналу) — керівник цього складу (терміналу).

Другий етап — аналіз документів та здійснення митного контролю. Посадова особа підрозділу митниці перевіряє товаросупровідні, товаротransпортні та інші документи, у тому числі дозволи інших державних органів (у разі потреби).

Перевіряється наявність інформації про переміщувані товари, транспортні засоби та інші предмети в Єдиній автоматизованій інформаційній системі Держмитслужби України (далі — ЄАІС) і проводиться митний контроль.

Рішення про необхідність здійснення митного огляду товарів і транспортних засобів, які перебувають під митним контролем, приймає старший зміни митного підрозділу в пункті пропуску з урахуванням попереднього аналізу товаротransпортних, товаросупровідних та інших документів, у тому числі дозволів інших державних органів на переміщення товарів і транспортних засобів, аналізу можливих порушень митних правил або контрабанди згідно з інформацією про переміщувані товари, транспортні засоби. Митний огляд завершується оформленням Акта про митний огляд встановленого зразка.

Третій етап — здійснення контролю суміжними службами. Переміщення через пункт пропуску товарів і транспортних засобів, що підлягають санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному та іншим видам контролю, завершується у разі позитивних висновків служб, що здійснюють ці види контролю. Результати такого контролю відображаються у вигляді відміток державних інспекторів цих служб у картках контролю та у відповідних документах (товаросупровідних, товаротransпортних та ін.).

У пунктах пропуску для автомобільного сполучення відповідно до нормативно-правових актів та міжнародних договорів України посадова особа служби міжнародних автомобільних перевезень (СМАП) Міністерства транспорту України здійснює контроль руху автотранспорту, якому підлягають вантажні автотransпортні засоби, автобуси та мікроавтобуси.

Посадова особа митниці на підставі поданих документів та згідно з Порядком справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон (постанова КМУ від 24.10.2002 № 1569) визначає види контролю, які необхідно здійснити, та видає примірники потрібних документів для здійснення названих видів контролю перевізнику, експедитору або особі, уповноваженій на декларування.

У разі відмови в пропуску через державний кордон України транспортних засобів, товарів у зв’язку з непроходженням контролю інших контрольних служб відмову складає відповідна контрольна служба, про що для вжиття відповідних заходів обов’язково інформуються інші контрольні органи і служби, контроль якими на час відмови було здійснено.

Четвертий етап — завершення митного контролю. Після завершення контролю суміжними службами посадові особи митниці здійснюють нарахування та справляння єдиного збору в пунктах пропуску через державний кордон України.

Єдиний збір справляється одноразово незалежно від режиму переміщення (ввезення, транзит) з транспортних засобів вітчизняних та іноземних власників, визначених у ст. 5 Закону України “Про запровадження єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України” за єдиним платіжним документом (уніфікованою квитанцією МД-1).

Єдиним збором обкладаються:

- автобуси;
- вантажні автомобілі з/або без причепа;
- тягачі з/або без напівпричепа;
- контейнери, що переміщуються на автомобілі.

Єдиний збір складається:

- з плати за здійснення передбачених законом видів контролю вантажу і транспортного засобу (митного при транзиті, санітарного, ветеринарного, фітосанітарного, радіологічного та екологічного);
- плати за проїзд транспортного засобу автомобільними дорогами;
- додаткової плати за проїзд автомобільного транспортного засобу з перевищенням встановлених загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів.

Розрахунки збору за проїзд автомобільними дорогами надаються посадовою особою СМАП. У разі відсутності представників СМАП у пункті пропуску плату за проїзд автомобільними дорогами нараховує посадова особа митниці.

За відсутності зауважень при митному оформленні вирішується питання пропуску товарів, транспортних засобів на митну територію України. У відповідних журналах реєстрації реєструють документи та заносять відомості про пропущені на митну територію України або за її межі товари, транспортні засоби та інші предмети до ЄАІС Держмитслужби України.

Оформлення документів завершується проставленням на них відбитків особистого митного забезпечення.

За рішенням керівника митного органу або його заступника, якщо є підстави вважати, що товари і транспортні засоби переміщу-

ються через митний кордон України з порушенням законодавства, може бути здійснений переогляд товарів і транспортних засобів. Після завершення переогляду накладаються митні забезпечення.

У встановлених випадках оформлюють документи контролю за доставкою товарів, транспортних засобів у митниці призначення.

Документи повертають перевізнику, експедитору, особі, уповноваженій на декларування, під особистий підпис у журналі реєстрації.

У справах митниці залишаються оригінали документів, що були підставою для переміщення товарів через митний кордон України (товаросупровідних та товаротransпортних документів тощо). У разі неможливості вилучення оригіналів документів у справах митниці залишаються їх ксерокопії.

Контроль транспортного засобу, товарів вважається закінченим, якщо в супровідних документах на транспортний засіб, товари представлені відповідні відмітки митних органів (інших контрольних органів і служб тільки стосовно підконтрольних вантажів).

4.5. Особливості здійснення митного контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів залежно від напрямку їх переміщення через державний кордон України

4.5.1. Ввезення товарів на митну територію України

На другому етапі уповноважена посадова особа підрозділу митниці здійснює запит до ЄАІС Держмитслужби України за номером попередньої декларації (ПД) або попереднього повідомлення (ПП) (крім випадків, передбачених чинним законодавством).

У разі наявності електронної копії ПД або ПП перевіряється відповідність даних, що містяться в товаротransпортних, товаросупровідних документах, до відомостей, зазначених в електронній копії. Друкується примірник (витяг) відповідних ПД або ПП з представленням відбитка штампа “Під митним контролем”.

На четвертому етапі після прийняття рішення про можливість пропуску товарів, транспортних засобів та інших предметів на митну територію України уповноважена посадова особа підрозділу митниці до ЄАІС Держмитслужби України заносить відповідні відомості про товари, транспортні засоби, інші предмети, перевізника та ін.

4.5.2. Вивезення товарів за межі митної території України

Підставою для вивезення товарів, транспортних засобів та інших предметів за межі митної території України є подання митному органу в пункті пропуску відповідних примірників вантажної митної декларації з відмітками про завершення митного оформлення в митниці відправлення.

На першому етапі примірники вантажних митних декларацій подають разом з іншими документами.

На другому етапі перевіряється наявність інформації про переміщувані товари, транспортні засоби та інші предмети в ЄАІС Держмитслужби України. Додатково перевіряється відповідність даних, що містяться в поданих товаросупровідних, товаротransпортних та інших документах, до даних у ЄАІС Держмитслужби.

На четвертому етапі після прийняття рішення про можливість пропуску товарів, транспортних засобів та інших предметів через митний кордон України уповноважена посадова особа підрозділу митниці заносить до ЄАІС Держмитслужби відповідні відомості про товари, транспортні засоби, інші предмети, перевізника тощо.

Примірник вантажної митної декларації відповідно до порядку, встановленого чинним митним законодавством, вилучається для подальшого зберігання у справах митниці.

4.5.3. Переміщення товарів транзитом через митну територію України

Товари та інші предмети, що переміщуються через митний кордон України транзитом, оформлюються відповідно до вимог Закону України “Про транзит вантажів”.

Вантажі, що переміщуються через державний кордон України транзитом, пропускаються в пріоритетному порядку і підлягають обов’язковому декларуванню митним органам. Обробка супровідної документації для транзиту вантажів здійснюється у спрощеному та прискореному порядку контролю, який визначається Держмитслужбою.

Митний контроль таких товарів, транспортних засобів та інших предметів здійснюється згідно з урахуванням вимог наказу Державної митної служби України “Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації” від 14.10.2002 № 561, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.11.2002 за № 877/7165.

4.6. Переміщення товарів через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях

4.6.1. Переміщення товарів через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях

Міжнародні поштові відправлення (далі — МПВ) — упаковані й оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв’язку листи (прості, рекомендовані), відправлення з оголошеною цінністю, поштові картки (прості, рекомендовані), бандеролі та спеціальні мішки “М” (прості, рекомендовані), дрібні пакети, поштові посилки (звичайні, з оголошеною цінністю), відправлення прискореної пошти з позначкою “EMS”, що приймаються до пересилання за межі України, надходять до України, а також переміщуються територією України транзитом підприємствами (операторами) поштового зв’язку.

Відповідно до ст. 31 Всесвітньої Поштової Конвенції (далі — ВПК) поштова адміністрація країни подання та поштова адміністрація країни призначення відповідно до законодавства цих країн мають право пред’являти МПВ для митного контролю.

Згідно зі ст. 26 Закону України “Про поштовий зв’язок” міжнародні поштові відправлення під час переміщення через митний кордон України пред’являються операторами поштового зв’язку для митного контролю.

Митний контроль МПВ проводиться працівниками митниць у місці міжнародного поштового обміну (далі — МПО), який є виробничим підрозділом підприємства поштового зв’язку, що здійснює: оброблення МПВ, пред’явлення їх митному органу для здійснення митного контролю та митного оформлення, відправлення за призначенням.

Згідно зі ст. 30 Митного кодексу України митний контроль та митне оформлення МПВ (у тому числі митний огляд) здійснюються за відсутності їх відправників чи одержувачів.

При цьому згідно з чинними “Правилами надання послуг поштового зв’язку”, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1155, матеріальну відповідальність за міжнародні поштові відправлення несуть підприємства поштового зв’язку, і розгляд заяв громадян щодо матеріальних претензій, у тому числі з питань розшуку МПВ, нестачі, невідповідності або незадовільного стану вкладення, входить до компетенції поштової служби.

Відповідно до вимог Положення про митний контроль та митне оформлення міжнародних поштових відправлень, затвердженого спільним наказом Держмитслужби України та Держкомзв'язку та інформатизації України від 27.10.97 № 680/108 та спільного наказу Держмитслужби України та Держкомзв'язку та інформатизації України від 07.11.2000 № 165/626 митний контроль товарів, які переміщуються в МПВ, здійснюють посадові особи митниці шляхом перевірки документів, необхідних для такого контролю, митного огляду, переогляду, обліку предметів у МПВ, а також іншими способами, що не суперечать законодавству України.

Товари, що переміщуються в МПВ, окрім митного контролю, можуть підлягати санітарному, ветеринарному, фітосанітарному та іншим видам контролю (ст. 18 Митного кодексу України).

Митний контроль МПВ здійснюється, як правило, без їх розпакування, з використанням технічних засобів митного контролю.

Митне оформлення МПВ здійснюється на підставі даних, вказаних відправником у митній декларації CN 23 або в ярлику CN 22.

Поштові відправлення, що надійшли з-за кордону без необхідних супровідних документів, з пошкодженою упаковкою, розбіжністю у вазі є дефектними і подаються на митний контроль при акті форми 51, складеному і підписаному працівниками пошти, які встановили дефект.

Підприємства зв'язку пред'являють митниці для контролю:

а) посилки — при переліках з додатком до них супровідних адрес, митних декларацій, актів пошти на дефектні посилки. Один примірник переліку, а також акт пошти залишаються у справах митниці;

б) інші види МПВ — при переліках, з наданням актів пошти на дефектні поштові відправлення.

Один примірник переліку, а також акта залишаються у справах митниці.

Митний огляд з розпакуванням МПВ здійснюється у таких випадках:

— якщо згідно з вимогами поштових правил МПВ є дефектним або якщо вкладення МПВ вказано загальним найменуванням чи нерозбірливо, або у разі відсутності митної декларації (наявність якої передбачена);

— якщо товари в МПВ підлягають контролю інших державних органів контролю;

— якщо товари в МПВ підлягають митному оподаткуванню згідно із законодавством України.

Митний огляд МПВ здійснюється оглядовою комісією у складі трьох осіб: посадової особи митниці та двох операторів поштового зв'язку.

При цьому розкриття, зважування та упакування поштових відправлень здійснюються працівниками зв'язку в присутності посадової особи митниці.

Підрахування предметів, визначення їхньої митної вартості, пошук предметів — об'єктів порушення митних правил, що пересилаються в МПВ, здійснюється посадовою особою митниці під час роботи оглядової комісії.

На розходження у вазі, кількості предметів у МПВ, а також за наявності інших дефектів, виявлених під час митного огляду, працівники пошти складають у трьох примірниках акт форми 51, який підписують члени оглядової комісії. Один примірник акта залишається у справах митниці.

Згідно із Законом України “Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України” від 13.09.2001 № 2681-III при пересиланні в міжнародних поштових відправленнях на митну територію України на адреси громадян звільняються від оподаткування товари, сумарна митна вартість яких не перевищує 200 євро (мається на увазі сумарна вартість вкладення одного окремого МПВ), а загальна вага не перевищує 50 кг.

Товари, які пересилаються громадянами в МПВ, сумарна митна вартість яких не перевищує 1000 євро та загальна вага не перевищує 100 кг, підлягають обкладенню митом за ставкою 20 % їхньої митної вартості, податком на додану вартість, акцизним та іншими зборами. При цьому митні платежі нараховуються без урахування грошової неоподаткованої норми, еквівалентної 200 євро (тобто ця сума не віднімається від сумарної митної вартості, як було передбачено підпунктом 2.2 наказу ДМСУ “Порядок нарахування митних зборів, мита, податку на додану вартість та акцизного збору при митному оформленні товарів, транспортних засобів та запасних частин до них, які переміщуються через митний кордон України і належать громадянам” від 27.03.2000 № 164, коли митні нараху-

вання здійснювались із тієї частини митної вартості, яка перевищувала неоподатковувану норму, еквівалентну 200 євро).

Якщо сумарна митна вартість перевищує 1000 євро та/або загальна вага перевищує 100 кг, оподаткування здійснюється за умови оформлення вантажної митної декларації (ВМД) у порядку, передбаченому для суб'єктів ЗЕД.

Митні платежі при митному оформленні МПВ фізичних осіб нараховує посадова особа митниці на бланку оглядового розпису форми М-15, який виписується у трьох примірниках із поіменним зазначенням товарів, їх кількісних і якісних характеристик:

- 1-й примірник оглядового розпису залишається в митниці;
- 2-й примірник передається поштової службі для вручення адресату;
- 3-й примірник передається до відділу бухгалтерського обліку та звітності митниці.

Нараховані посадовою особою митниці митні платежі сплачуються одержувачами МПВ у відділеннях зв'язку за місцем їх проживання.

Митне оформлення товарів, що надходять в Україну в міжнародних поштових відправленнях на адреси юридичних осіб, здійснюється відповідно до спільного листа ДМК України та Мінзв'язку України "Про порядок обробки міжнародних поштових відправлень юридичних осіб" від 02/12.11.93 № 4539-11/2-3656.

МПВ, що надходять в Україну на адреси юридичних осіб, зареєстрованих у межах України, направляються митницею, розташованою в місці міжнародного поштового обміну, у відповідні митниці за місцем розташування одержувачів під митним контролем для вирішення питання про випуск.

Митне оформлення МПВ юридичних осіб, що пересилаються за межі митної території України, здійснюється в митницях за місцем розташування відправника.

4.6.2. Переміщення товарів через митний кордон України в експрес-відправленнях

Швидкий поїзд, що відправляється з Києва ввечері, прибуває, скажімо, до Львова раннього ранку. Лист, опущений у поштову скриньку столичного головпоштамту в понеділок і адресований львівському одержувачу, буде йому доставлено не раніше ніж у середу.

Трансатлантичний переліт з Європи в Америку займає за часом не більш як 14—15 годин. Водночас лист, запечатаний у барвистий конверт *air mail*, здолає подібний маршрут не менше ніж за два тижні.

Швидкість і зручність експрес-доставки кореспонденції і вантажів українські відправники, так само, як і одержувачі, вже встигли оцінити належним чином. Більше десяти років в Україні працює представництво найбільшого оператора оперативної пошти — німецької компанії DHL, ця компанія перша прийшла на український ринок, запропонувавши, звичний для західного споживача сервіс доставки відправлення в будь-яку населену точку планети за кілька днів.

Слідом за піонером в Україну прийшли й інші імениті компанії — TNT, Federal Express (FedEx), UPS. Причому UPS, як і DHL, створила в Україні національний підрозділ, а TNT і FedEx працюють у нашій країні з місцевими агентами, уклавши з ними генеральну угоду про співробітництво.

Всі ці компанії класифікуються в митному законодавстві, як експрес-перевізники. *Експрес-перевізник* — це транспортна або транспортно-експедиційна компанія, створена відповідно до чинного законодавства України, яка здійснює прискорене перевезення міжнародних вантажів згідно з Конвенцією для уніфікації деяких правил, які стосуються міжнародних повітряних перевезень (Варшава, 1929 р.).

Як компаніям експрес-доставки вдається набагато швидше доставляти кореспонденцію і вантажі порівняно зі звичайною поштою? Технологія швидкої доставки в кожній практично та сама і розрізняється хіба що в деталях.

Наріжним каменем цієї технології є швидка, у день відправлення, доставка кореспонденції в міжнародні центри її обробки. Конверт із документами чи запечатана коробка з вантажем, наприклад з Донецька, найближчим авіарейсом доставляється в Київ на центральну сортувальну станцію компаній з метою консолідації з аналогічними відправленнями з інших регіонів України, звідки вечірнім

рейсом відправляється в міжнародний центр обробки експрес-відправлень (*hub*) з метою подальшої консолідації для відправлення по континентах або доставлення одержувачу. Центральна сортувальна станція — організаційна структура відповідного експрес-перевізника, створена ним для виконання агентських угод з міжнародними корпораціями в галузі міжнародного прискореного транспортування вантажів. Наприклад DHL звозить пошту з усього світу на свій *hub* у Брюсселі, у FedEx таких центрів два, розміщуються вони у Франкфурті-на-Майні й Парижі.

За кілька годин усі відправлення сортуються за напрямками і раннього ранку розсилаються далі — кожне у країну призначення. Подальші події розгортаються у зворотному порядку: спочатку цей конверт чи коробка потрапляють у національний центр, а вже звідти направляються безпосередньо до адресата. Таким чином, загальний час доставки займає, як правило, одну — дві доби.

У будь-якому випадку, якщо клієнту не гарантують доставку його відправлення до визначеного часу, компанія повідомить цього клієнта про орієнтовний термін. При цьому можна бути впевненим, що швидше ця кореспонденція чи вантаж потрапить до одержувача лише в тому разі, якщо відправник візьметься доставити її сам або цим займеться спеціальний кур'єр.

Відправлення пошти зі спеціальним кур'єром — ще один вид послуг, що здійснюють компанії експрес-доставки, однак вони набагато дорожчі і їхня вартість розраховується в кожному випадку окремо.

На доставці кореспонденції і вантажів від відправника до одержувача можна було б заощадити ще деякий час, якби не фактори, впливати на які компанії можуть лише в межах своєї компетенції. Основним є митне оформлення. *Міжнародне експрес-відправлення* — товари (предмети), належно упаковані (крім заборонених законодавством України до переміщення через митний кордон України), що перевозяться експрес-перевізником будь-яким видом транспорту з метою доставки одержувачу у визначений термін, перебуває під митним контролем:

- при ввезенні — з моменту перетину митного кордону України й до моменту митного оформлення та випуску у вільний обіг митницею призначення;
- при вивезенні — з моменту митного оформлення й до моменту перетину митного кордону України.

Будь-яке поштове відправлення, що направляється за кордон, підлягає обов'язковому митному оформленню й огляду, що забирає певний час. Компанії експрес-доставки технологічно вирішують цю проблему найбільш оптимальним способом. Насамперед товаротранспортні документи на кореспонденцію чи вантаж оформлює, як правило, сам оператор чи його агент у момент одержання до відправлення їх.

Міжнародні експрес-відправлення (МЕВ) можна поділити на дві категорії.

До першої категорії належать:

- МЕВ документального характеру;
- МЕВ, фактурна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 100 дол. США (крім підакцизних товарів), і які належать юридичним особам.

До другої категорії належать:

- МЕВ, фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 дол. США, і які належать юридичним особам;
- МЕВ, які належать фізичним особам.

МЕВ документального характеру — це ділові папери, письмова кореспонденція — ділова чи приватна, авіаквитки, а також будь-які повідомлення, інформація або дані на будь-яких носіях інформації (паперових чи електромагнітних, у тому числі на дискетах, компакт-дисках, плівках тощо), що не мають промислової цінності та заявленої вартості й не містять інформації, переміщення якої через митний кордон України заборонено законодавством або на переміщення якої потрібні дозволи відповідних державних органів.

МЕВ недokumentального характеру — МЕВ, вмістом якого є товари (предмети) із заявленою вартістю. Таке МЕВ обов'язково супроводжується інвойсом.

Товари (предмети), що переміщуються в міжнародних відправленнях на адресу юридичних осіб, підлягають декларуванню митним органам у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.97 № 574. Як декларація на предмети, що переміщуються у відправленнях на адреси фізичних осіб, використовують домашній транспортний документ — індивідуальний но-

мерний транспортний документ, що складається на кожне відправлення, в тому числі й у складі консолідованого вантажу, в якому наведено дані про відправника, одержувача, а також загальний опис товарів (предметів).

У разі надходження міжнародних експрес-відправлень на адресу фізичних осіб (крім МЕВ документального характеру) експрес-перевізник для здійснення митного оформлення подає супровідні документи та оглядовий розпис форми М-16 з наведеним у ньому переліком товарів (предметів), що містяться в МЕВ. Оглядовий розпис призначений для нарахування та стягнення митних платежів.

Митному оформленню в митниці, у зоні діяльності якої розташована центральна сортувальна станція (ЦСС), підлягають:

- МЕВ, які належать юридичним особам, розташованим у зоні діяльності ЦСС, незалежно від заявленої відправником у товаро-супровідних документах вартості товарів (предметів);

- МЕВ, які належать юридичним особам, розташованим поза зонами діяльності ЦСС, якщо фактурна вартість товарів (предметів) не перевищує суму, еквівалентну 100 дол. США та не потребує для здійснення митного оформлення дозвільних документів інших державних органів;

- МЕВ, які належать фізичним особам, незалежно від місця розташування одержувача (відправника) у разі сплати належних платежів;

- МЕВ документального характеру незалежно від місця розташування одержувача (відправника).

В інших випадках МЕВ оформлюють у митниці, у зоні діяльності якої розташований одержувач (відправник) МЕВ.

Митний орган у пункті пропуску на митному кордоні України здійснює пропуск на митну територію України та направлення імпортованого вантажу в митницю, у зоні діяльності якої розташовано ЦСС, без застосування заходів нетарифного регулювання (подання митниці дозволів, ліцензій, сертифікатів тощо) та без подання попередньої акцизної декларації (далі — АД), попередньої декларації (ПД), попереднього повідомлення (ПП), внутрішнього транзитного документа тощо. Переміщення експрес-перевізником вантажу з митного органу в пункті пропуску на митному кордоні України в митницю, у зоні діяльності якої розташована ЦСС, здійснюється під митним забезпеченням.

Якщо МЕВ з митниці, у зоні діяльності якої розташовано ЦСС, направляється в митницю, у зоні діяльності якої знаходиться одержувач вантажу, і навпаки, то АД, ПД і ПП не застосовуються. Переміщення цих МЕВ здійснюється з використанням документа контролю доставки вантажу — провізної відомості.

Кілька років було потрібно компаніям експрес-доставки, щоб разом з Державним митним комітетом України розробити оптимальні схеми співробітництва.

26 липня 2000 р., відповідно до Указу Президента України “Про Державну митну службу України” від 29.11.96 № 1145 і з метою вдосконалення порядку митного контролю й митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються в міжнародних експрес-відправленнях експрес-перевізниками, було затверджено наказом Держмитслужби № 405. Порядок митного контролю та митного оформлення міжнародних експрес-відправлень.

Досягнуто згоди, відповідно до якої в низці випадків поштові відправлення проходять вибіркового контролю, через що загальний час перебування їх у митній зоні значно скоротився. Такий порядок дисциплінує і самих операторів, що першими стають на шляху недозволених до пересилання вантажів.

Огляд відправлень при вивезенні з країни здійснюється безпосередньо при відправленні, і, щоб скоротити час на його проведення, у всіх операторів сортувальних центрів Києва працюють оперативні митні групи, співробітники яких на місці здійснюють митні процедури, такі як огляд та стягнення відповідних митних платежів, оформлюють товаросупровідні документи для випуску відправлень за кордон України.

Насамперед труднощі на етапі митного оформлення можуть виникнути лише у разі, коли для пересилання експрес-відправлення за кордон вимагаються спеціальні дозволи. Якщо відправник не повідомив про це оператора експрес-доставки, то його вантаж буде затриманий на момент митного оформлення або на митному кордоні до вирішення усіх формальних питань, отримання відповідних дозволів.

Аналогічні проблеми можуть виникнути при митному оформленні кореспонденції чи вантажу в країні призначення, і тоді, як і в першому випадку, за затримку доставки компанія відповідальності не несе. Однак завдяки сформованим довірчим відносинам між митними службами світу і міжнародними службами експрес-доставки, у ряді країн поштові відправлення проходять досить формальний митний контроль, а митне оформлення найчастіше здійсню-

ється тоді, коли експрес-відправлення перебувають на борту літака на шляху в країну призначення.

Як бачимо з викладеного, експрес-доставка — процес технологічний, а тому й недешевий. Якщо відправити звичайний міжнародний лист звичайною поштою коштує 1—1,5 дол. США, то прискорений варіант коштуватиме в 15—20 разів дорожче. Через це звичайні листи експрес-поштою, як правило, не відправляють.

Насамперед, експрес-доставкою надсилають за кордон ділові документи, зволікання в доставці яких може дуже дорого коштувати як їх відправнику, так і одержувачу. Досить часто експрес-доставкою відправляють різні деталі, механізми, зразки продукції і партії товарів, несвоєчасне одержання яких здатне зупинити технологічний процес чи виробництво, паралізувати бізнес.

Разом з тим іноді на компаніях експрес-доставки лежить відповідальність не просто за чийсь добробут, але й життя. Так, трапляються випадки, коли кур'єрська служба пересилає в Україну лікарські засоби та відправлення медичного призначення, необхідні для лікування важкохворого.

Тим часом у кожної компанії експрес-доставки є власний перелік предметів, які вони не приймають до пересилання. Саме собою зрозуміло, що жодна з них не візьметься нелегально перевозити наркотичні препарати, зброю, отруйні речовини і т. д. Разом з тим поряд з подібними предметами в переліку недозволеного до пересилання зазначаються валюта, дорогоцінні метали, ювелірні прикраси, предмети антикваріату. Подібні обмеження введено, щоб не спокушати любителів легкої поживи.

Правила забороняють до пересилання предмети великої матеріальної цінності, що водночас захищає звичайні відправлення, які теж не менш коштовні, але здебільшого для їх відправника й одержувача, а не для сторонніх осіб.

Моніторинг доставки. Незважаючи на порівняно високу вартість послуг компаній експрес-доставки, кур'єрський бізнес в Україні впевнено набирає оберти, знаходячи попит не тільки у вітчизняних фірм, а й у приватних осіб. Насамперед клієнта, звичайно, приваблює оперативність доставки його відправлення одержувачу, впевненість у тому, що кореспонденція чи вантаж будуть доставлені в обумовлений час і не втратяться на шляху слідування.

Тим часом в експрес-доставці клієнтів приваблює й ексклюзивний сервіс — можливість у будь-яку хвилину одержати інформацію про те, де зараз перебуває його відправлення і що з ним відбувається.

Безперервний моніторинг за кореспонденцією і вантажами здійснюється завдяки присвоєнню кожному відправленню персонального номера, що відповідає номеру домашнього транспортного документа, і унікального штрих-коду. Починаючи з того моменту, коли кореспонденція чи вантаж прийняті оператором до пересилання, вони потрапляють в автоматизовану систему, яка так само автоматично буде враховувати їх проходження. І відправник, і одержувач можуть контролювати процес доставки кількома способами.

Найпростіший — подзвонити до сервісної служби компанії і, назвавши номер відправлення, одержати повну інформацію від оператора. Однак можливості стежити за переміщенням будь-якої експрес-кореспонденції чи вантажу набагато ширші. Ту ж інформацію про місцезнаходження експрес-відправлення можна одержати на веб-сайті компанії, увівши персональний номер відправлення у спеціальне вікно.

Деякі оператори надають можливість одержання вичерпної інформації за електронною поштою: на запит протягом кількох хвилин робот-автовідповідач надішле повідомлення про те, чи перебуває відправлення на борту літака, чи обробляється воно в сортувальному центрі, проходить митний контроль чи вже поспішає з кур'єром до одержувача. Таку ж інформацію деякі оператори пропонують одержати безпосередньо, на номер мобільного телефону за допомогою SMS-повідомлення або через WAP-портал.

Таким чином, прозорість роботи і повна поінформованість клієнтів послуг експрес-доставки є одним із елементів розвитку України як сучасної європейської держави. Насамперед від фахівців митної справи залежить подальший розвиток такої нової сфери діяльності, як кур'єрський експрес-зв'язок.

Завдання для перевірки знань

1. Що таке зона митного контролю? Де вона створюється в морських пунктах пропуску?

2. Ким створюються і з якими структурами погоджується розташування зон митного контролю на морських (річкових) пунктах пропуску через митний кордон України:

а) митними органами за погодженням з органами СБУ та охорони державного кордону;

б) митними органами за погодженням з адміністрацією порту та органу охорони державного кордону;

в) митними органами за погодженням з адміністрацією порту?

3. Хто входить до складу комісії з оформлення приходу судна закордонного плавання?
4. Які документи подаються адміністрацією судна закордонного плавання для проведення митного контролю та оформлення?
5. В яких випадках при проведенні митних процедур на водному транспорті використовується уніфікована квитанція форми МД-1?
6. Які документи залишаються на судні та свідчать про завершення митних процедур?
7. На яких документах під час оформлення приходу судна закордонного плавання інспектор митниці проставляє відбиток штампа “Під митним контролем”?
8. Які документи є підставою для надання дозволу на вивезення товарів та інших предметів із зони митного контролю та порту?
9. Який документ є підставою для навантаження товарів на судно?
10. Які документи оформлюються після завершення навантаження судна?
11. Яким чином надається зобов’язання про зворотне вивезення маломірних суден?
12. Які документи необхідні для митного контролю товарів і транспортних засобів при залізничних перевезеннях?
13. У яких випадках окремі вагони, локомотиви, інші елементи рухомого складу для здійснення митного контролю можуть бути виключені зі складу поїзда?
14. Яким чином залізниця надає зобов’язання про доставку вантажів до митниці призначення?
15. Які документи необхідні для митного контролю товарів і транспортних засобів при автомобільних перевезеннях?
16. Які етапи та основні митні процедури на автомобільному транспорті?
17. Який порядок нарахування митних платежів на товари, що пересилаються в Україну в міжнародних поштових відправленнях на адреси громадян?
18. Який порядок пропуску медикаментів в міжнародних поштових відправленнях, що переміщуються через митний кордон України на адреси фізичних осіб?
19. Який порядок переміщення валюти через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях?
20. Дайте визначення компанії — експрес-перевізника.
21. На які категорії поділяють міжнародні експрес-відправлення?
22. Дайте визначення МЕВ документального характеру.

23. Які основні ознаки МЕВ недокументального характеру?
24. Як здійснюється митне оформлення МЕВ недокументального характеру при надходженні на адресу фізичних осіб?
25. Які МЕВ підлягають митному оформленню при надходженні в митницю, у зоні діяльності якої розташована центральна сортувальна станція експрес-перевізника?
26. Дайте визначення центральної сортувальної станції експрес-перевізника.
27. Що таке експрес-відправлення? Які експрес-відправлення перебувають під митним контролем?
28. Як здійснюється пропуск МЕВ на митну територію України та перевезення МЕВ між митницями?
29. В яких випадках митне оформлення МЕВ здійснюється з розпакуванням?

Глава 5

ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ І РОЗПОРЯДЖЕННЯ ТОВАРАМИ ТА ІНШИМИ ПРЕДМЕТАМИ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

5.1. Перевезення товарів та інших предметів між митницями

Товари та інші предмети, відносно яких митне оформлення не завершено, в тому числі ті, що переміщуються транзитом через територію України, можуть перевозитися з однієї митниці в іншу за відповідальністю підприємства або громадянина, які прийняли такі товари та інші предмети до перевезення. Якщо товари та інші предмети було прийнято до перевезення, підприємство або громадянин зобов'язані доставити їх без будь-якої зміни стану, а також документи на них у визначене митним органом місце призначення у термін, визначений митницею місця відправлення (ст. 94 МКУ).

Митні вантажі між митницями України переміщуються під митним чи іншим забезпеченням, про що роблять відповідні відмітки у провізних документах.

Великовагові та громіздкі вантажі, а також вантажі, що перевозяться насипом чи навалом, можуть перевозитися між митницями на відкритих транспортних засобах. У таких випадках необхідно вживати заходів, що не дозволяють здійснити підміну таких вантажів (детальний опис їх у вантажних чи інших документах, нанесення на вантажі розпізнавальних знаків і т. ін.).

Зараз митні органи керуються двома системами контролю за доставкою вантажів у митницю призначення згідно з:

— Положенням про порядок митного оформлення товарів та ін-

ших предметів, що перевозяться між митницями на території України, затвердженим наказом ДМК України від 27.09.93 № 246;

— Положенням про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення, затвердженим наказом ДМСУ від 08.12.98 № 771.

5.1.1. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на території України, та порядок здійснення контролю за доставкою цих вантажів згідно з наказом

Виходячи з положень наказу ДМК України від 27.09.93 № 246/93, якщо інше не передбачено чинним законодавством, термін доставки митних вантажів до митниць встановлюють, керуючись можливостями виду транспортного засобу, маршруту перевезення та інших умов перевезення, але в межах терміну, що визначається з розрахунку 80 км за одну добу.

З метою впорядкування митного оформлення товарів та інших предметів, що перебувають під митним контролем, наказом ДМК України від 27.09.93 № 246 було затверджено Положення про порядок митного оформлення товарів та інших предметів, що перевозяться між митницями на території України. Ним передбачені такі основні напрямки діяльності митних органів при оформленні та контролі доставки вантажів.

Імпорт. При направленні митного вантажу в митницю призначення складається внутрішній транзитний документ на партію товару митницею відправлення, декларантом чи перевізником на бланку “Провізної відомості” форма МД-5 у трьох примірниках (рис. 5.1). На всіх проставляється штамп “Під митним контролем — імпорт”. Відомості, внесені у внутрішній транзитний документ, завіряються особистою номерною печаткою співробітника митниці відправлення. Перший примірник “Провізної відомості” направляється поштою у митницю призначення, другий — видається перевізнику для доставки разом із митним вантажем у митницю призначення, третій — залишається на контролі в митниці відправлення. Контроль за виконанням перевізником зобов'язання щодо доставки митного вантажу і митних документів у митницю призначення здійснюється митницями відправлення. При надходженні вантажу до митниці призначення другий примірник “Провізної відомості” з

відмітками про надходження вантажу та відбитком особистої номерної печатки інспектора надсилається до митниці відправлення для зняття вантажу з контролю. У разі коли підтвердження про доставку вантажу на митницю відправлення не надійшло в установлений термін, ця митниця перевіряє інформацію про недоставку митного вантажу і вирішує питання про притягнення перевізника до відповідальності за порушення митних правил згідно з чинним законодавством.

Експорт. Митний вантаж, що вивозиться за межі митної території України після його оформлення в митному відношенні митницею, в зоні діяльності якої знаходиться його власник (відправник), направляється в митницю призначення, яка розташована на митному кордоні.

На такий вантаж оформляється вантажна митна декларація, четвертий аркуш якої разом з іншими товаросупровідними документами направляється до пункту пропуску на кордоні, де вилучається митницею призначення (залишається у справах митниці), яка здійснює пропуск вантажу за межі митної території України. У випадках, коли згідно з чинними правилами на митний вантаж, що вивозиться за межі митної території України, вантажна митна декларація не оформляється митницею відправлення, при направленні такого вантажу в митницю призначення складається внутрішній транзитний документ на бланку “Провізної відомості”. На всіх примірниках проставляється штамп “Під митним контролем — експорт”. Відомості, внесені у внутрішній транзитний документ, завіряються особистою номерною печаткою співробітника митниці відправлення. Другий примірник провізної відомості при надходженні вантажу до митниці призначення вилучається та з відміткою про надходження, завіреною особистою номерною печаткою, пересилається до митниці відправлення.

Крім того, митниці призначення засобами електронного зв'язку інформують митниці відправлення про фактичне вивезення за межі митної території України товарів, оформлених ними.

При неодержанні митницею відправлення в установлений термін інформації про надходження вантажу до митниці призначення вона вирішує питання щодо заведення справи про порушення митних правил.

Транзит. Митні вантажі, що перетинають транзитом територію України і декларуються в митниці з заповненням вантажної митної декларації, направляються митницею, що здійснила пропуск та-

Форма МД-5

ПРОВІЗНА ВІДОМІСТЬ

Видана митницею

(назва митного органу)

(повні дані про організацію та її представника чи громадянина, що здійснює

перевезення митних вантажів)

для перевезення до

(місце призначення)

та доставку у митницю

в термін до « » 200_ р.

митного вантажу (багажу) масою кількість місць

(цифрами та прописом)

загальною вартістю

(цифрами та прописом)

відвантаженого

за документом

для

(мета направлення вантажу)

№ з/п	Найменування вантажу та дані про власника	Кількість місць	Вид упаковки	Маса, кг	Вартість	Митне та інше забезпечення	Примітки

Провізну відомість склав інспектор

Провізну відомість та вказаний у ній вантаж (багаж) одержав

З О Б О В' Я З А Н Н Я

Я,

(прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, дані паспорта)

зобов'язуюся доставити перелічені предмети, які надішли з

у кількості

місць, масою

кг,

у

(назва митниці)

за адресою

в термін до

Мені відомо, що ці предмети знаходяться під митним контролем, і в разі їх недоставки у митницю призначення у зазначений термін буду нести відповідальність згідно з чинним законодавством. Зі змістом ст. 109 Митного кодексу України ознайомлений.

Адреса перевізника

« » 200_ р.

(підпис)

Рис. 5.1. Бланк “Провізної відомості”

ких вантажів на територію України (митницею відправлення), у митниці на митному кордоні України, які здійснюють пропуск за межі митної території України (митниці призначення), разом із примірником вантажної митної декларації на транзитні вантажі, на які вантажна митна декларація при транзиті через територію України не оформляється, заповнюється внутрішній транзитний документ на бланку “Провізної відомості”.

Механізм контролю доставки вантажів аналогічний тому, що застосовується при вивезенні товарів.

Контроль за виконанням підприємствами, організаціями і громадянами, що здійснюють перевезення транзитних вантажів між митницями, зобов’язання щодо доставки таких вантажів у митницю призначення здійснюється митницями відправлення.

При неодержанні митницею відправлення в установлений термін інформації про надходження вантажу до митниці призначення вона вирішує питання щодо заведення справи про порушення митних правил.

5.1.2. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються між митницями на території України, та здійснення контролю за доставкою цих вантажів

З метою встановлення надійного контролю за переміщенням товарів та інших предметів між митницями України, оперативного реагування в разі виникнення ускладнень чи непередбачених ситуацій під час такого переміщення, підвищення рівня відповідальності осіб, що здійснюють перевезення вантажів, з метою статистичної обробки та аналізу інформації про переміщувані вантажі було введено в дію положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення, яке затверджено наказом ДМСУ від 08.12.98 № 771. Це положення вводиться в дію поетапно і зараз поширюється на товари, що ввозяться на територію України та вивозяться з території України автомобільним транспортом на адресу суб’єктів ЗЕД, і на транзит товарів автомобільним та залізничним транспортом через митну територію України. Решта видів перевезень підпадають під дію наказу ДМК України від 27.09.93 № 246.

Згідно з наказом № 771/98 для здійснення контролю за доставкою та виявлення фактів недоставки товарів у митницю призначення використовується програмно-інформаційний комплекс, що базується на відомчій системі зв’язку митних органів України.

Контроль за доставкою товарів у митниці призначення здійснює митниця відправлення цих товарів. У разі виявлення фактів недоставки вантажу в митницю призначення справу про порушення митних правил заводять митниця, якій було надано відповідне зобов’язання про доставку вантажу в митницю призначення.

В окремих випадках допускається заведення митницею, що безпосередньо виявила правопорушення, справи про порушення митних правил. У разі виникнення спірних питань щодо заведення справи про порушення митних правил та здійснення провадження ці питання вирішуються Управлінням по організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Держмитслужби.

Для транзитних перевезень підакцизних товарів постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484 встановлено граничні терміни транзиту через територію України:

- 1) автомобільним транспортом (з моменту ввезення на територію України) — 5 діб у разі прямого транзиту і 10 діб — у разі комбінованого перевезення;
- 2) залізничним транспортом (з моменту ввезення на територію України) — 21 доба у разі прямого транзиту і 28 діб — у разі переадресування.

Для прохідного транзиту товарів через митну територію України постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2002 № 1908 встановлено такі граничні терміни:

- 1) залізничним транспортом — до 28 діб;
- 2) автомобільним транспортом — до 10 діб;
- 3) авіаційним транспортом — до 5 діб;
- 4) морським і річковим транспортом — до 15 діб;
- 5) трубопровідним — до 31 доби.

Якщо чинним законодавством України не встановлено інше, наказ № 771/98 передбачає такі терміни доставки товарів у митницю призначення при здійсненні перевезень:

- 1) залізничним транспортом — 20 діб;
- 2) автомобільним транспортом — 5 діб;
- 3) повітряним транспортом — 3 доби;
- 4) морським і річковим транспортом у період навігації — 10 діб.

Якщо стосовно окремих видів товарів або перевезень відсутній установлений чинними нормативно-правовими актами України граничний термін доставки, то він визначається самою митницею відправлення з урахуванням можливостей транспортного засобу, маршруту перевезення, відстані до митниці призначення, властивостей товарів та інших умов.

При цьому максимальний термін доставки таких товарів у митницю призначення не може перевищувати 20 діб.

В окремих випадках, коли вантаж не може прибути в митницю призначення в термін, установлений митницею відправлення, внаслідок дії надзвичайних або невідворотних обставин чи подій, що перешкоджають руху транспортного засобу, термін доставки товарів у митницю призначення може бути продовжений на час дії зазначених обставин чи подій.

Такими обставинами чи подіями можуть бути:

- 1) стихійне лихо (пожежа, повінь, інше стихійне лихо чи сезонне природне явище, зокрема замерзання моря, проток, портів тощо, закриття шляхів, проток, каналів, перевалів);
- 2) воєнні дії чи надзвичайний стан у регіоні, через який пролягає шлях транспортного засобу, що перевозить вантаж;
- 3) страйк;
- 4) злочинні дії третіх осіб, спрямовані проти перевізника, транспортного засобу чи вантажу, що перевозиться цим транспортним засобом;
- 5) пригода за участю транспортного засобу, що перевозить вантаж, яка спричинила повне чи часткове пошкодження транспортного засобу або повну чи часткову втрату вантажу;
- 6) неможливість подальшого руху транспортного засобу, коли зсув, пошкодження або розпакування вантажу створює небезпеку чи загрозу дорожньому руху, життю чи здоров'ю громадян або навколишньому середовищу;
- 7) інші схожі за характером обставини чи події.

При цьому власник товарів або транспортного засобу (або особа, яка безпосередньо здійснює перевезення товарів, що перебувають під митним контролем) повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення збереження товарів та недопущення будь-якого їх використання та звернутися з письмовою заявою до найближчої митниці (або митного поста), в зоні діяльності якої сталася дія надзвичай-

них або невідворотних обставин чи подій, для продовження терміну доставки товарів.

До письмової заяви можуть додаватися належно засвідчені відповідними органами документи, що підтверджують дію надзвичайних або невідворотних обставин чи подій.

Залежно від виду надзвичайних або невідворотних обставин чи подій документи, що підтверджують їх дію, можуть видаватися місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, власником підприємства, на якому відбувається страйк, або уповноваженим ним органом (представником), об'єднаннями, торгово-промисловими палатами, відповідним державним органом з безпеки дорожнього руху, органами Міністерства внутрішніх справ України, іншими спеціально уповноваженими на це державними органами, а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади тощо.

Виходячи з положень наказу № 771/98, при здійсненні контролю за доставкою товарів, що переміщуються між митницями, проводяться такі дії.

Експорт. При вивезенні товарів з митної території України використовуються вантажна митна декларація типу "Експорт" та її електронна копія, до графи 50 якої вносяться відомості про особу, що приймає задекларовані товари до перевезення та бере зобов'язання щодо доставки їх у митницю призначення.

Митниця відправлення після завершення митного оформлення експорту товарів повинна протягом чотирьох годин передати інформацію за цією ВМД до центральної бази даних ІАМУ для постановки на контроль. Четвертий основний аркуш ВМД ("примірник для митниці") видається на руки уповноваженій особі перевізника чи відправника товарів для доставки у прикордонний пункт пропуску митниці призначення. При надходженні експортного вантажу в прикордонний пункт пропуску митниці призначення інспектор цієї митниці робить оперативний запит до ЄАІС ДМСУ щодо експортних ВМД, за якими в цю митницю направлено вантажі, та перевіряє відповідність вантажу відомостям про нього, зазначеним в електронній копії експортної ВМД. Потім цей аркуш ВМД вилучається і передається до відділу контролю за доставкою вантажів митниці призначення. Пропуск експортного вантажу за межі митної території України здійснюється після перевірки (за рішенням митниці) фактичної наявності, кількості, номенклатури і стану товарів. Од-

разу після пропуску вантажу інспектор митниці для зняття цього експортного відправлення з контролю передає до ЄАІС ДМСУ інформацію про пропуск вантажу.

Імпорт. Митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну відповідно до заявленого митного режиму, здійснюється в митниці за місцем державної реєстрації або проживання юридичної чи фізичної особи, на адресу якої ввозяться товари.

Альтернативою митному оформленню товарів у митниці призначення є здійснення повного митного оформлення товарів безпосередньо у прикордонній митниці зі сплатою належних платежів та дотриманням положень чинного законодавства у частині сертифікації продукції, а також застосування заходів нетарифного регулювання, ветеринарного, фітосанітарного, екологічного контролю тощо.

Для здійснення контролю за доставкою окремих видів товарів, перелік яких установлюється і змінюється Держмитслужбою залежно від виду транспорту, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про ввезення на митну територію України окремих видів товарів” від 29.03.2002 № 390 використовується попередня вантажна митна декларація (ПД).

ПД оформлюється в порядку, встановленому Положенням про попередню вантажну митну декларацію, затвердженим наказом Держмитслужби від 02.07.2002 № 345, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 19.07.2002 № 597/6885, зі змінами і доповненнями.

Для здійснення контролю за доставкою товарів, що ввозяться на митну територію України (напрямок переміщення — ІМ) та переміщуються з будь-якою метою, крім транзиту, та на які не складається ПД, використовуються попереднє повідомлення (далі — ПП) та його електронна копія.

Заповнені згідно з установленим порядком ПД чи ПП та їх електронні копії *до моменту ввезення* товарів подаються митниці призначення, де інспектор у межах своєї компетенції перевіряє:

- відомості про особу, на адресу якої ввозяться товари;
- правильність заповнення ПД чи ПП та їх електронної копії.

Митниця призначення, яка оформлювала ПД чи ПП, передає інформацію до ЄАІС ДМСУ засобами електронного зв’язку.

Митниця відправлення дає дозвіл на переміщення через митний кордон товарів, що ввозяться в Україну, тільки за умови позитивно-

го результату перевірки (шляхом здійснення оперативного запиту до ЄАІС ДМСУ за номером ПД чи ПП, зазначеним у товаросупровідних документах) інспектором пункту пропуску наявності в ЄАІС ДМСУ відповідного ПД чи ПП та відповідності характеру і кількості вантажу та відомостей, зазначених у товаросупровідних документах на переміщувані товари, відомостям, зазначеним у цій електронній копії.

Митне оформлення товарів, що ввозяться на територію України, можливе й не за місцем державної реєстрації отримувача. В такому разі оформлення документа контролю доставки та митне оформлення вантажу повинно бути проведене однією митницею.

Інспектор митниці відправлення, використовуючи дані ЄАІС, роздруковує два примірники витягу з електронної копії ПД чи ПП на переміщувані товари, ознайомлює під розпис особу, що приймає товари та документи на них до перевезення у митницю призначення й бере зобов’язання щодо доставки цих товарів у митницю призначення згідно зі ст. 331, 332, 337 і 338 Митного кодексу України.

Перший примірник витягу з електронної копії ПД чи ПП зберігається у митниці відправлення разом із примірниками всіх товаросупровідних документів. Другий — передається особі, що приймає заявлені товари до перевезення. Цей примірник використовується як довідковий документ упродовж усього терміну переміщення товарів, а після завершення його засвідчується печаткою митниці призначення та залишається у названої особи як свідчення здійсненого переміщення.

При надходженні автомобільним транспортом товарів у митницю призначення у визначений митницею відправлення термін доставки (або раніше) одразу після звернення перевізника до чергового інспектора митниці в місці прибуття (встановленого наказом ДМСУ від 15.11.99 № 721) останній приймає за реєстром під розпис усі подані перевізником товаросупровідні документи, які підлягають врученню митниці призначення, засвідчує їх штампом “Під митним контролем” та вносить відмітку до центральної бази даних Держмитслужби про надходження вантажу в зону діяльності митниці призначення. Реєстр прийнятих документів складається в трьох примірниках, кожен з яких засвідчується підписом перевізника, підписом чергового інспектора митниці та відбитком штампа “Під митним контролем”. Один примірник реєстру з відмітками митниці вручається перевізнику як свідчення закінчення переміщення.

Транзит. Для здійснення контролю за доставкою товарів, що переміщуються транзитом через митну територію України (напрямок

переміщення — ТР), використовуються ВМД типу “Транзит” та її електронна копія. Після в’їзду до зони митного контролю на пункті пропуску митниці відправлення інспектору митниці подається ВМД типу “Транзит” разом з усіма товаросупровідними документами. До графи 50 усіх основних аркушів транзитної ВМД декларант вносить відомості про особу, що приймає задекларовані товари до перевезення.

Інспектор митниці відправлення при оформленні ВМД типу “Транзит” здійснює операції, аналогічні операціям при оформленні експортної ВМД, дає дозвіл на транзит товарів через митну територію України.

Митниця відправлення після оформлення транзитної ВМД упродовж чотирьох годин передає інформацію за цією ВМД до ЄАІС ДМСУ засобами електронного зв’язку та ставить на контроль її електронну копію.

Четвертий основний аркуш ВМД (“примірник для митниці”) разом з іншими товаросупровідними документами видається на руки перевізнику чи відправнику товарів або уповноваженій ним особі для доставки у прикордонний пункт пропуску митниці призначення.

При надходженні транзитного вантажу у прикордонний пункт пропуску митниця призначення в оперативному режимі перевіряє наявність транзитної ВМД у ЄАІС ДМСУ, відповідність відомостей, зазначених у товаросупровідних документах, та самого вантажу відомостям, зазначеним в електронній копії ВМД. За відсутності зауважень здійснює пропуск за межі митної території України, про що робить відповідну відмітку в ЄАІС ДМСУ.

В окремих випадках за письмовою заявою власника цих товарів митниця призначення згідно з установленим порядком може змінити митний режим, в якому переміщуються ці товари.

Вантаж перебуває під митним контролем митниці призначення до моменту фактичного вивезення за межі митної території України.

Пропуск товарів через митний кордон України здійснюється в кількості, що не перевищує кількості товарів, зазначеної у ВМД.

5.1.3. Відповідальність осіб, що порушили зобов’язання про доставку вантажу в митницю призначення

Згідно зі ст. 332 Митного кодексу України недоставлення до митного органу товарів, транспортних засобів, що перебувають під митним контролем і перевозяться з одного митного органу до іншого, а так само прийнятих для передачі митному органу митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби тягне за собою

накладення штрафу в розмірі від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Згідно зі ст. 349 Митного кодексу України невивезення за митний кордон України товарів, транспортних засобів, ввезених з метою транзиту через територію України, в строки, встановлені митним органом, тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п’ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів та транспортних засобів.

За поданням ДМСУ до перевізників, що не доставили вантажі у митницю призначення, може застосовуватися режим індивідуального ліцензування. Також митниці в разі виявлення випадків порушення транспортно-експедиційними організаціями митних правил можуть позбавляти їх Свідоцтва про допущення транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками та пломбами.

5.2. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів з використанням книжки МДП

У листопаді 1975 р. на підсумковій конференції, що відбулася під егідою Європейської економічної комісії Організації Об’єднаних Націй, було представлено Конвенцію МДП¹ 1975 р. (далі — Конвенція), що набрала чинності в 1978 р. З того часу вона залишається однією з основних міжнародних транспортних конвенцій і фактично єдиною універсальною системою митного транзиту. Основні ідеї і принципи Конвенції та її транзитного режиму було покладено в основу багатьох інших транзитних систем, і, таким чином, прямо чи побічно, Конвенція сприяла спрощенню транспортних перевезень взагалі й автомобільних перевезень зокрема, причому не тільки в Європі та на Близькому Сході, а й у таких регіонах, як Африка і Латинська Америка.

З 1975 р. до Конвенції 22 рази вносилися зміни і доповнення. Поправки, що набрали чинності 17 лютого 1999 р., привели до помітного поліпшення застосування процедури МДП на національному і міжнародному рівнях, розширили можливості митного контролю, а також сприяли посиленню взаємодії між урядами за допомогою створення Виконавчої ради МДП. Поправки, що набрали чинності 12 травня 2002 р., чітко й однозначно визначають юридичні й адміністративні обов’язки митних органів, перевізників і міжна-

¹ МДП означає “міжнародні дорожні перевезення”.

родної організації, на яку було додатково покладено відповідальність за ефективну організацію і функціонування міжнародної системи. На сьогодні ведеться робота над переглядом МДП з метою втілення в систему МДП сучасних електронних технологій обробки даних (без змін основних принципів) і оновлення юридичної та адміністративної структури Конвенції. Уже розроблено систему Safe TIR, яка дає гарантовану можливість ланці на ранньому етапі виявити недоставку вантажу та обмежити доступ недобросовісних перевізників до отримання нових книжок МДП.

Нині Конвенція МДП налічує 64 Договірні Сторони, включаючи Європейське Економічне Співтовариство. Зона її дії охоплює всю Європу і простягається до Північної Африки, Близького Сходу і Центральної Азії. За океаном Договірними Сторонами Конвенції МДП є Сполучені Штати Америки, Канада, а також Чилі й Уругвай.

5.2.1. Призначення і переваги

Системи митного транзиту призначені для максимально можливого спрощення перевезення вантажів під митними печатками і пломбами в міжнародному торговому обороті та забезпечення необхідної митної безпеки і гарантій державам транзиту. Необхідною умовою успішного функціонування будь-якої транзитної системи є простота її використання як для всіх учасників міжнародних транзитних перевезень, так і для працівників митних органів. Таким чином, необхідно підтримувати розумний баланс між вимогами митних органів з одного боку і перевізників з другого.

Систему МДП було розроблено з метою зменшити труднощі, з якими стикаються перевізники, і водночас надати в розпорядження митних органів міжнародну систему контролю, здатну замінити традиційні національні процедури і захистити при цьому кожну державу транзиту від нелегального ввезення вантажів.

Розглянемо переваги системи МДП для митних органів та перевізників.

Ця система, безсумнівно, має переваги для митних органів, оскільки дає можливість скоротити число вимог, пропонованих національним законодавством до переміщуваних вантажів. Разом з тим вона дає змогу уникнути необхідності проведення трудомісткого фізичного огляду в державах транзиту і звести такий контроль до перевірки печаток, пломб і зовнішнього стану вантажного відділення чи контейнера. Крім того, відпадає необхідність у застосуванні національних гарантій і веденні особливої національної документації.

Слід зазначити й те, що міжнародні транзитні операції здійснюються за одним транзитним документом — книжкою МДП, що значно зменшує ризик надання митним органам недостовірної інформації.

За наявності підозри митні органи мають право в будь-який час провести огляд вантажів, що переміщуються під митними печатками і пломбами, і, якщо необхідно, призупинити МДП або здійснити заходи відповідно до національного законодавства. Враховуючи зацікавленість усіх митних служб і перевізників у чіткому застосуванні положень Конвенції МДП подібні заходи повинні здійснюватись у виняткових випадках. Як наслідок, митні органи можуть звести до мінімуму звичайні митні процедури і спрямувати свої обмежені ресурси на проведення спеціального вибіркового контролю, базованого на оцінці ризиків і наявній оперативній інформації.

Виконавча рада МДП — це міжурядовий орган, покликаний забезпечити належне застосування положень Конвенції усіма особами, залученими до процедури МДП. Митні органи можуть звертатись до Виконавчої ради МДП за підтримкою і порадою у випадку будь-яких труднощів у застосуванні Конвенції МДП на міжнародному рівні. Крім того, Виконавча рада МДП перебуває в розпорядженні всіх Договірних Сторін для координації і розвитку обміну оперативною та іншою інформацією.

Переваги Конвенції МДП для торгівлі та транспорту не менш очевидні. Вантажі можуть перетинати національні кордони з мінімальним втручанням з боку митних органів. Зменшуючи традиційні перешкоди на шляху руху вантажів, система МДП сприяє розвитку міжнародної торгівлі. Вона дає можливість значно зменшити транспортні витрати за рахунок скорочення затримок у дорозі. Крім того, дороблені положення Конвенції дають змогу широко використовувати для перевезень контейнери.

Нарешті, усуваючи перешкоди, пов'язані з митним контролем, вона надає експортерам і імпортерам можливість вибору виду транспорту, найбільш придатного для задоволення їхніх потреб.

5.2.2. Принципи системи МДП

На рис. 5.2 у графічному вигляді наведено принцип дії системи МДП та опис принципів системи митного транзиту МДП, введеної в дію Конвенцією. З нього видно, наскільки привабливою є ця система для перевізників і митних органів у зв'язку з її простотою й ефективністю.

Щоб забезпечити безперешкодне переміщення вантажів з мінімальними затримками в пунктах пропуску на митному кордоні й водночас гарантувати максимальну безпеку з погляду митних органів держав транзиту, режим МДП включає п'ять основних елементів на яких побудована вся система.

1. Вантажі повинні перевозитися в безпечних транспортних засобах чи контейнерах (*безпечність транспортних засобів і контейнерів*).

2. Сплата митних платежів і податків, щодо яких є ризик несплати, повинна бути забезпечена міжнародною гарантією (*міжнародна гарантія*).

3. Вантажі повинні супроводжуватися визнаним усіма державами — учасницями Конвенції митним документом (книжкою МДП), прийнятим до оформлення в державі відправлення, який слугує документом контролю в державах відправлення, транзиту і призначення (*книжка МДП*).

4. Заходи митного контролю, прийняті в державі відправлення, повинні визнаватися всіма країнами транзиту і призначення (*взаємне визнання заходів митного контролю*).

5. Доступ до процедури МДП для національних об'єднань (дозвіл на видачу книжок МДП) і фізичних та юридичних осіб (дозвіл на використання книжок МДП) має контролюватися уповноваженими національними органами (*контрольований доступ*).

Для кращого сприйняття цієї теми пропонуємо розглянути загальну схему робочих органів Конвенції МДП, її організаційну структуру, яку наведено на форзаці.

5.2.3. Реалізація положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП в Україні

Згідно із Законом України “Про участь України у Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП” від 15.07.94 № 117/94-ВР Конвенція МДП 1975 р. стала обов'язковою для України.

Відповідно до п. 5 Постанови Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо забезпечення функціонування в Україні системи міжнародних автомобільних перевезень вантажів із застосуванням книжки МДП” від 24.07.93 № 572 за пропозицією Міністерства транс-

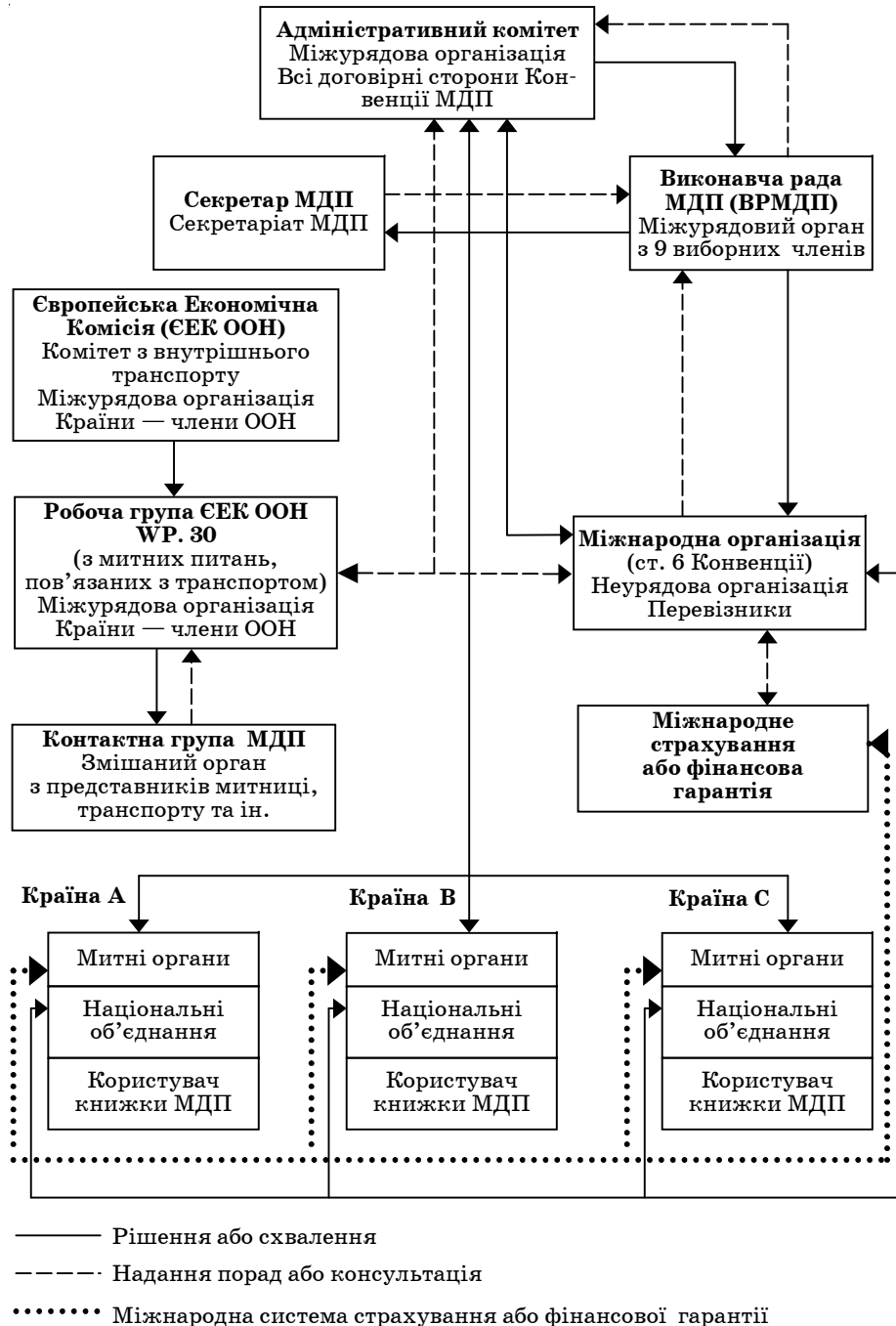

Рис. 5.2. Організаційна структура Конвенції МДП

порту України і Державного митного комітету України Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України (АсМАП) було надано повноваження бути гарантом перед Міжнародним союзом автомобільного транспорту (МСАТ) щодо відповідальності українських та іноземних автоперевізників у зв'язку із застосуванням ними на території України книжок МДП.

З метою неухильного дотримання Держмитслужбою і АсМАП вимог Конвенції МДП 1997 р. і визнання АсМАП як гарантійного об'єднання та єдиної організації, уповноваженої Міжнародним союзом автомобільного транспорту видавати книжки МДП національним перевізникам і представляти інтереси МСАТ в Україні, 30 липня 1999 р. було укладено Угоду між Державною митною службою України і Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України.

Наказом Державної митної служби України “Про затвердження Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП” від 21.11.2001 № 755 (далі — Наказ № 755), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 14.12.2001 за № 1036/6227, затверджено Порядок реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (далі — Порядок).

Наказом № 755 уповноважено регіональні митниці, митниці здійснювати митне оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України із застосуванням книжки МДП, відповідно до цього Порядку. Також встановлено, що митниці, у зоні діяльності яких узяті на облік перевізників (власників транспортних засобів), які перевозять товари та інші предмети із застосуванням книжки МДП, мають право здійснювати видачу Свідоцтв про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами.

Цей Порядок визначає:

- умови застосування процедури МДП;
- порядок оформлення книжки міжнародного дорожнього перевезення (далі — книжка МДП) на товари та інші предмети, що перевозяться між митницями з дотриманням процедури МДП;
- умови допуску українських перевізників до системи МДП;
- відповідальність перевізника й гарантійного об'єднання в разі порушення процедури МДП.

Відповідно до процедури МДП дозволяється перевезення вантажів, не заборонених чинним законодавством України для ввезен-

ня в Україну, вивезення з України й переміщення транзитом через її територію.

Процедура МДП застосовується за умови, що вантажі:

- перевозяться із застосуванням книжки МДП, заповненої та оформленої відповідно до положень Конвенції МДП і Порядку;
- забезпечуються фінансовою гарантією гарантійного об'єднання;
- перевозяться дорожніми транспортними засобами, складами дорожніх транспортних засобів або в контейнерах, що допущені до перевезень під митними печатками й пломбами, за наявності Свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами (за винятком перевезень великогазових чи громіздких вантажів). Допуск дорожніх транспортних засобів до перевезень під митними пломбами й печатками здійснюється відповідно до наказу Державного митного комітету України “Про затвердження Положення про порядок допущення дорожніх транспортних засобів до перевезень вантажів під митними печатками і пломбами із застосуванням книжки МДП” від 06.03.95 № 82, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23.03.95 за № 80/616.

Якщо операція МДП здійснюється дорожнім транспортним засобом або складом дорожніх транспортних засобів відповідно до ст. 16 Конвенції МДП, на них мають бути прикріплені таблички прямокутної форми з написом “TIR” згідно з вимогами додатка 5 до Конвенції МДП: одна табличка розміщується спереду, друга така сама — позаду дорожнього транспортного засобу або склада дорожніх транспортних засобів так, щоб їх було чітко видно й була можливість їх відкріплювати.

Якщо сума митних зборів і податків, що підлягають сплаті за вантаж, який переміщується транзитом через територію України, перевищує розмір гарантії, тобто більша ніж еквівалент 50 000 дол. США в національній валюті України в перерахунку за курсом Національного банку України на день подання книжки МДП до оформлення, то цей вантаж супроводжується в порядку, визначеному спільним наказом Держмитслужби та Міністерства внутрішніх справ України “Про затвердження Інструкції про порядок застосування охорони і супроводження товарів, що переміщуються транзитом через митну територію України” від 25.07.96 № 344/510, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06.08.96 за № 424/1449.

Перевізники або власники товарів, переміщуваних транзитом через митну територію України на умовах Конвенції МДП, мають право на власний розсуд обирати охорону і супроводження, виходячи з міркувань безпеки та збереження цих товарів.

Згідно зі ст. 23 Конвенції МДП, при перевезенні товарів за процедурою МДП “митні органи можуть тільки у виняткових випадках вимагати, щоб при проїзді по території їхньої країни дорожні транспортні засоби, состави транспортних засобів або контейнери супроводжувалися за рахунок перевізників”. Винятковим випадком слід вважати такий, за якого обрахована сума податків і зборів, що були б сплачені при ввезенні цього товару в Україну для вільного використання, перевищує суму гарантійного забезпечення за однією книжкою МДП (50 000 дол. США).

Рішення про необхідність застосування охорони і супроводження у кожному конкретному випадку перевищення суми гарантійного забезпечення приймає начальник митниці (або особа, що його заміщує) на підставі всебічного аналізу цього перевезення та з урахуванням ступеня ризику, зумовленого відомостями про перевізника, маршрут перевезення, характер вантажу тощо.

При перевезеннях за процедурою МДП непідакцизних товарів спільний наказ Держмитслужби та Міністерства внутрішніх справ України від 25.07.96 № 344/510 застосовується лише в частині визначення порядку застосування механізму здійснення охорони і супроводження вантажів, розмір гарантії яких більший ніж еквівалент 50 000 дол. США в національній валюті України за курсом Національного банку України на день подання книжки МДП до митного оформлення.

Під час транзитного переміщення непідакцизних товарів за процедурою МДП рішення про необхідність застосування охорони і супроводження у кожному конкретному випадку перевищення суми гарантійного забезпечення приймає начальник митниці (або особа, що його заміщує) на підставі всебічного аналізу цього перевезення та з урахуванням ступеня ризику, зумовленого відомостями про перевізника, маршрут перевезення, характер вантажу тощо.

Для вдосконалення контролю за ввезенням на митну територію України з будь-якою метою (крім транзиту через територію України) окремих видів товарів, перелік яких установлюється та змінюється Держмитслужбою України залежно від виду транспорту, що використовується для їх переміщення, наказом Держмитслужби України від 28.02.2003 № 129 затверджено Положення про порядок контролю за ввезенням на митну територію України окремих видів товарів.

Це Положення:

— визначає перелік окремих видів товарів, ввезення яких на митну територію України здійснюється за умови подання попередньої вантажної митної декларації, та перелік окремих видів товарів, ввезення яких на митну територію України, крім ввезення залізничним транспортом, здійснюється за умови подання попередньої вантажної митної декларації;

— установлює порядок заповнення й оформлення попередньої вантажної митної декларації при ввезенні на митну територію України з будь-якою метою (крім транзиту) окремих видів товарів згідно із зазначеними переліками залежно від виду транспорту, яким перевозяться ці товари;

— регламентує застосування заходів забезпечення доставки товарів, що входять до переліків окремих видів товарів, ввезення яких на митну територію України здійснюється за умови подання попередньої вантажної митної декларації.

Слід зазначити, що за відсутності в електронній копії ПД серії та номера книжки МДП (у разі вибору перевезення на умовах Конвенції МДП як заходу забезпечення доставки товарів у митний орган призначення) ці реквізити вносить до відповідного розділу графи 44 електронної копії ПД посадова особа митного органу відправлення (прикордонної митниці) при переміщенні через митний кордон України окремих видів товарів.

За відсутності у перевізника належно оформленої книжки МДП при ввезенні на митну територію України окремих видів товарів, щодо яких як захід забезпечення доставки товарів у митний орган призначення обрано перевезення на умовах Конвенції МДП, переміщення цих товарів за цією ПД на митну територію України забороняється.

5.2.4. Висновки

За сутністю ідея гнучкої системи МДП, безумовно, є надійною, цивілізованою, гуманною та прозорою системою міжнародного транзиту.

Водночас ситуація із застосуванням цієї системи на територіях країн СНД залишається складною та суперечливою.

Незважаючи на всі зусилля міжнародних організацій та урядів щодо її вдосконалення й пристосування до територій країн, де відбу-

лись глобальні політичні зміни, зміни в економічному житті та зміни настроїв суспільства, яке обрало шлях розвитку в ринкових умовах, зберігається загроза розладу та зруйнування системи міжнародного транзиту в цілому.

Суттєвими ознаками сучасного процесу міжнародних перевезень є небувалий сплеск випадків шахрайства з використанням книжок МДП, насамперед на територіях країн транзиту СНД.

Протягом 1997—1999 рр. на територіях цих держав спостерігається стійка тенденція до руйнування системи МДП, заподіяння шкоди іміджу надійному гарантові міжнародного транзиту — книжці МДП.

Вимоги Конвенції МДП порушувалися з різних причин як учасниками (перевізниками, гарантійними об'єднаннями, користувачами книжок), так і посадовими особами митних органів саме цих країн.

Велика кількість порушень Конвенції спонукала уряди цих держав, у тому числі України, до впровадження непопулярних заходів, втілення у практику поряд з Конвенцією додаткових адекватних заходів щодо викорінювання випадків шахрайств з транзитними перевезеннями на їх територіях. Безумовно, впровадження додаткових заходів (постанови КМУ від 29.06.96 № 699, від 29.06.96. № 700, від 04.10.96 № 1216, накази ДМСУ від 29.01.97 № 35, від 19.03.97 № 113, від 18.06.98 № 351, від 27.01.2003 № 49) не сприяло розвитку транзитних перевезень, але ці заходи — тимчасові, їх застосування виправдовується ефективністю у припиненні випадків шахрайства. За підрахунками митних органів, у 2002—2003 рр. випадки підробок у книжках МДП зведено майже нанівець, а кількість випадків недоставок вантажів зменшено більш ніж у 30 разів.

Впровадження непопулярних заходів має виховний ефект, зростає та поширюється усвідомлення необхідності переходу до цивілізованих форм співдружності об'єднаної Європи, виключення випадків намагань досягнути суто егоїстичних цілей за рахунок інших держав, прийняття нової шкали цінностей, усвідомлення привабливості транзитних перевезень за міжнародними стандартами.

5.3. Розпорядження товарами, предметами

Згідно з Митним кодексом України, чинним законодавством митні органи України уповноважені здійснювати розпорядження:

1) товарами, за якими до закінчення тримісячного зберігання під митним контролем не звернувся власник або уповноважена ним

особа. При цьому зазначений строк зберігання (згідно з новим Митним кодексом України від 11.07.2002 № 92-IV) поширюється на товари:

— що ввозяться *громадянами* на митну територію України і підлягають обкладенню податками та зборами, якщо вони не були сплачені;

— які до закінчення строків тимчасового зберігання підприємствами (не більше трьох місяців, а в окремих випадках, за погодженням з митним органом, не більше чотирьох місяців) не були задекларовані власником або уповноваженою ним особою до відповідного митного режиму;

— що перебували на тимчасовому зберіганні під митним контролем;

— що вивозяться за межі митної території України та після закінчення митного оформлення зберігаються під митним контролем до фактичного їх вивезення;

— які перебувають у режимі транзиту;

2) товарами, які перебувають у *режимі митного складу*, за якими не звернувся власник або уповноважена ним особа до закінчення встановлених строків зберігання. Строки зберігання товарів, що перебувають у режимі митного складу, такі:

— три роки — для товарів, ввезених із-за меж митної території України;

— три місяці — для підакцизних товарів, ввезених із-за меж митної території України;

— для товарів, які вивозяться за межі митної території України;

3) товарами, від яких відмовився власник на користь держави;

4) товарами, які відповідно до законодавства визнані безхазяйними;

5) товарами, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, у тому числі товари, які були вилучені у власника за порушення митних правил.

5.3.1. Порядок розпорядження товарами, предметами

Порядок розпорядження товарами, предметами залежить від випадків, коли:

а) від товарів відмовився власник на користь держави;

б) за товарами до закінчення строку їх зберігання під митним контролем не звернувся власник або уповноважена ним особа;

в) товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, у тому числі вилучені у власника за порушення митних правил;

г) товари, які були вилучені за порушення митних правил, але за рішенням суду підлягають поверненню власнику;

д) товари, зазначені в підпункті а), за висновками (рішеннями) відповідних контролюючих органів визнані непридатними та підлягають знищенню.

У випадках *а), б), в)* товари підлягають розпорядженню шляхом реалізації на митних аукціонах, товарних біржах, через підприємства торгівлі або безоплатній передачі (у випадку *а)*).

5.3.2. Реалізація

1. На початку кожного року місцеві податкові інспекції із залученням митного органу визначають на конкурсній основі торговельні підприємства, яким доручатиметься реалізація товарів, з обов'язковим занесенням їх до єдиного реєстру торговельних підприємств. Такі реєстри ведуться податковими інспекціями.

Митні органи з торговельними підприємствами, які були внесені податковими інспекціями до єдиного реєстру, укладають відповідні угоди на реалізацію цими підприємствами товарів.

2. З метою передачі товарів на реалізацію наказом по митному органу створюється комісія, яка здійснює опис та оцінку товарів, що передаватимуться на реалізацію.

До складу комісії входять представники:

- митного органу;
- податкової інспекції;
- фінансових органів;
- торговельного підприємства, яке безпосередньо здійснюватиме реалізацію товарів.

У разі розбіжностей в оцінці товарів між представниками комісії, оцінку проводять спеціалісти-експерти.

За результатами роботи комісії складається акт опису, оцінки та передачі товарів на реалізацію.

Усі примірники акта (акт, як правило, складається в чотирьох примірниках) підписуються членами комісії та затверджуються керівником (начальником) митного органу або особою, що його заміщує.

3. Після затвердження акта опису, оцінки та передачі товари передають на реалізацію, яка здійснюється з дотриманням таких вимог:

— частини будівель, споруд, житлових приміщень, транспортні засоби, предмети антикваріату, високохудожні авторські роботи, товарно-матеріальні цінності за умови наявності оптової партії реалізуються на митних аукціонах, біржових торгах. При цьому стартова ціна не повинна бути нижчою, ніж ціна, зазначена в акті опису, оцінки та передачі товарів на реалізацію;

— товарно-матеріальні цінності з групи товарів широкого вжитку, продукція виробничо-технічного призначення, продаж яких на аукціонах економічно не вигідний, а також розукмплектовані транспортні засоби реалізуються підприємствами торгівлі за цінами, визначеними в акті опису, оцінки та передачі товарів на реалізацію;

— культурні цінності, що за рішенням Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей не передані до державних музеїв, архівів та ін., реалізуються через аукціони або через підприємства торгівлі;

— товари, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання, реалізуються з урахуванням терміну їх придатності, наявності документального підтвердження щодо їх якості, безпеки для життя та здоров'я людини за цінами, визначеними в акті опису, оцінки та передачі товарів на реалізацію.

Слід зазначити, що торговельним підприємствам, організаціям за проведення реалізації товарів, переданих митними органами, надається комісійна винагорода.

При цьому розмір комісійної винагороди не повинен перевищувати 20 % від суми коштів, які були одержані торговельним підприємством, організацією від реалізації товарів.

Зазначені товари, транспортні засоби реалізуються з нарахуванням усіх податків і зборів, що підлягають сплаті при переміщенні таких товарів, транспортних засобів через митний кордон України, за ставками, чинними на день реалізації, якщо такі податки і збори не були попередньо сплачені.

Примітка. Про реалізацію товарів, що зберігалися під митним контролем (випадок *б)*), за якими не звернувся власник або уповноважена ним особа до закінчення встановлених строків зберігання, митний орган повідомляє власника таких товарів не пізніше як за два тижні до закінчення терміну зберігання.

5.3.3. Розпорядження коштами, одержаними від реалізації майна

Кошти, одержані від реалізації товарів, за якими власник або уповноважена ним особа не звернулися до закінчення встановлених строків зберігання під митним контролем (товари, зазначені у випадку б)), після вирахування сум належних податків і зборів, виплати комісійної винагороди підприємству торгівлі, яке реалізувало зазначені товари, а також відшкодування витрат, що були пов'язані зі зберіганням цих товарів, проведенням їх оцінки (експертною організацією), сертифікацією, транспортуванням, надсилання їх власнику відповідних повідомлень *зберігаються на депозитному рахунку митного органу.*

При реалізації товарів — предметів порушення митних правил, які швидко псуються або мають обмежений строк зберігання (товари, зазначені у випадку в)), до винесення судом відповідного рішення, кошти, одержані від реалізації цих товарів, у разі винесення судом постанови про їх конфіскацію *вилучаються для забезпечення стягнення вартості таких товарів.*

Кошти за товари, які були реалізовані після закінчення встановлених строків їх зберігання під митним контролем; за товари, що швидко псуються або мали обмежений строк зберігання, які були затримані за порушення митних правил, у разі відмови суду в їх конфіскації можуть отримати власник або уповноважена ним особа з депозитного рахунку митного органу.

При цьому власнику або уповноваженій ним особі підлягає поверненню залишок коштів, який склався після вирахування сум належних податків і зборів, а також, за необхідності, інших витрат, передбачених законодавством.

Кошти, які підлягали поверненню, але не отримані власником або уповноваженою ним особою протягом встановлених строків, перераховуються до Державного бюджету України.

Кошти, одержані від реалізації товарів, від яких власник відмовився на користь держави (у випадку а)), після відшкодування витрат (за проведення оцінки, зберігання та ін.), а також виплати комісійної винагороди підприємству торгівлі перераховуються до державного бюджету України. Строк перерахування — не пізніше семи банківських днів від дня продажу зазначених товарів.

5.3.4. Інші види розпорядження товарами

Розпорядження товарами, які зазначені у випадку г). У разі прийняття судом рішення про повернення товарів, які були вилучені за порушення митних правил, власникові або уповноваженій ним особі повертаються такі товари або в установленому порядку повертається їхня вартість (*розпорядження коштами, одержаними від реалізації майна*).

Розпорядження товарами, які зазначені у випадку д). Товари, від яких власник відмовився на користь держави, але якість яких не відповідає вимогам чинних стандартів і які є небезпечні в санітарно-епідемічному відношенні або які не пройшли відповідного випробування, а також якщо вони визнані непридатними для реалізації, *підлягають знищенню (утилізації).*

Такі товари знищують під контролем членів комісії, яка створюється за відповідним наказом митного органу. Крім представників митного, податкового, фінансового органів до складу комісії залучаються також представники інших служб, яким такі товари підконтрольні (наприклад, санітарно-епідеміологічна служба).

Факт знищення (утилізації) підтверджується відповідним актом, який підписують усі члени комісії та затверджує керівник (начальник) митного органу або особа, що його заміщує.

Є окрема категорія товарів, розпорядження якими здійснюється таким чином:

— товари, що є культурними цінностями, після проведення спеціальної експертизи на підставі рішення Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей безкоштовно передаються на довічне зберігання до державних музеїв, архівів, бібліотек і наукових установ (цінності до Історичного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння зараховуються за окремим рішенням Кабінету Міністрів України за поданням Міністерства фінансів України згідно з експертними висновками);

— товари, що є предметами релігійного культу, після проведення спеціальної експертизи (за рішенням Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей) передаються релігійним організаціям (за плату або безплатно);

— товари, які були в користуванні й мають ступінь зносу понад 50 %, можуть передаватися безоплатно закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення та на благодійні цілі.

Розпорядження валютними цінностями, дорогоцінними металами, дорогоцінним, напівдорогоцінним камінням здійснюється у порядку, встановленому Міністерством фінансів України разом з Національним банком України.

Необхідно зазначити, що уряд України приділяє особливу увагу питанню поліпшення матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Так, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 16.08.98 № 909 митні органи безоплатно передають закладам, у яких виховується ця категорія дітей, такі товари:

- дитячий одяг;
- білизну, постільні речі;
- шкарпетки, панчохи;
- дитяче взуття;
- шкільне приладдя;
- книги для дітей дошкільного та шкільного віку;
- іграшки;
- предмети санітарії та гігієни.

Окрему категорію утворюють товари, транспортні засоби, які були затримані за порушення митних правил та щодо яких суд прийняв рішення про конфіскацію.

Товари, транспортні засоби, вилучені митним органом, щодо яких винесена постанова суду (судді) про конфіскацію, передаються для подальшого розпорядження *органам державної виконавчої служби*, які належать до Міністерства юстиції України.

Передача конфіскованого майна здійснюється на підставі *акта опису й арешту*, який складається державним виконавцем.

У цьому разі витрати митного органу, пов'язані зі зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил, у порядку, встановленому законом.

Подальше розпорядження товарами, транспортними засобами, що передані органам державної виконавчої служби, здійснюється у порядку, встановленому відповідними нормативними актами України.

Згідно з чинним законодавством органи державної виконавчої служби забезпечують реалізацію конфіскованого майна, яке було передано митними органами, а також можуть проводити його знищення або передавати безоплатно відповідним організаціям, закладам.

Кошти, одержані від реалізації конфіскованого майна перераховуються органами державної виконавчої служби до державного бюджету України.

При цьому про перерахування до державного бюджету коштів, одержаних від реалізації зазначеного майна, органи державної виконавчої служби (державний виконавець) повинні повідомляти митний орган (у якого це майно було вилучено) протягом трьох днів з дня їх безпосереднього перерахування.

Завдання для перевірки знань

1. Вантаж ввозиться на митну територію України автомобільним транспортом через прикордонний пункт пропуску Магістральної митниці “Гоптівка” та прямує до м. Харкова (зона діяльності Східної регіональної митниці) у вантажний відділ для вирішення питання про випуск у вільний обіг.

а) Куди і з якою метою одержувач вантажу або особа, уповноважена на декларування, подають документи на вантаж до його ввезення на митну територію України?

б) Яка митниця дає дозвіл на переміщення вантажу через митний кордон України та на яких підставах?

в) Який документ свідчить про здійснення перевезення вантажу? Хто видає цей документ та де він залишається?

г) Який термін доставки та якою митницею встановлюється в цьому разі?

д) Яка митниця контролює доставку вантажу?

2. Вантаж — запчастини до двигунів СМД-60 (вага — 57 кг, кількість — 1 місце (дерев'яний ящик), вартість 93 дол. США), який належить ТОВ “Схід” (м. Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45, Україна), направляється на адресу ТОВ “GFM” (м. Прага, вул. Я. Гашека, буд. 45, кв. 6) згідно з контрактом від 12.01.99 № 2. Вантаж перевозиться водієм ТОВ “Схід” О.О. Сидоренком (паспорт серії МК № 204506, виданий Жовтневим РВВС 11.09.91) згідно з CMR від

01.12.99 № 12456 автомобілем ГАЗ (державний номер 23-23 КІ), який є власністю ТОВ “Схід”. Митне оформлення цього вантажу здійснювала Київська регіональна митниця 6 грудня 1999 р., після чого він був направлений до Чопської митниці для пропуску за межі митної території України.

а) Який документ контролю доставки застосовується за такого виду перевезення?

б) Заповніть цей документ, виходячи з умов, наведених у прикладі.

в) Встановіть термін доставки вантажу в митницю призначення.

г) Яка митниця заводить справу про порушення митних правил у разі недоставки вантажу?

3. Автомобіль, який перевозить вантаж за експортною ВМД, потрапив у ДТП під м. Житомир і не встигає прибути в митницю призначення у встановлений термін. Митниця оформлення ВМД — Київська регіональна, митниця призначення — Ягодинська.

а) До якої митниці повинен звернутися перевізник із заявою щодо продовження терміну доставки?

б) Які основні документи необхідно надати?

4. Вантаж, який буде ввозитись на митну територію України автомобільним транспортом, буде оформлений у митному відношенні не за місцем акредитації отримувача. Митниця акредитації отримувача — Глухівська, митниця майбутнього оформлення вантажу — Сумська. Яка митниця повинна оформлювати документ контролю доставки?

5. Для чого призначені системи митного транзиту?

6. Що являється необхідною умовою успішного функціонування будь-якої транзитної системи?

7. З якою метою було розроблено систему МДП?

8. Назвіть п'ять основних елементів режиму МДП, на яких побудована ця система.

9. Який орган має право здійснювати видачу Свідоцтв про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами?

10. Яких перевезень вантажів стосується Конвенція МДП?

11. Чи звільняються від митного огляду в пунктах пропуску через митний кордон України вантажі, що перевозяться з дотриманням процедури МДП?

12. У яких випадках може здійснюватись митний огляд?

13. Який документ складається у випадках здійснення митного огляду?

14. За якої умови українські перевізники допускаються до перевезень відповідно до процедури МДП?

15. Яка уповноважена організація видає книжки МДП?

16. За якої умови застосовується процедура МДП?

17. У яких випадках книжка МДП не приймається до митного оформлення?

18. Якою мовою друкуються книжки МДП?

19. Хто встановлює термін дії книжки МДП і чи дозволяється продовжувати його?

20. Куди та в який термін перераховуються кошти, одержані від реалізації товарів?

21. Який документ є підставою для передачі митними органами товарів на реалізацію (безоплатної передачі, знищення)?

22. Представники яких органів входять до складу комісії, яка приймає рішення про розпорядження товарами?

23. Які товари можуть безоплатно передаватися дитячим закладам?

24. Як здійснюється митними органами реалізація товарів, які були конфісковані за рішенням суду?

25. Які товари та кому (крім дитячих закладів) можуть передаватися безоплатно?

Глава 6

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІЗ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ АБО ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД МИТНИМ КОНТРОЛЕМ

6.1. Митний брокер

Постановою Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 № 1698 Держмитслужба України визначена як орган ліцензування посередницької діяльності митних брокерів.

Для забезпечення виконання законодавства у сфері ліцензування Держмитслужба підготувала проект постанови Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до переліку документів, які додаються до заяви на видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності”. Цим проектом вносяться зміни до постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності” від 04.07.2001 № 756. Цей проект постанови Кабінету Міністрів України розроблений у зв’язку з потребою розширення необхідного переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії на господарську діяльність митного брокера, а саме надання Держмитслужбі відомостей, якими б підтверджувалася спроможність здійснення посередницької діяльності митного брокера суб’єктом господарювання згідно з вимогами чинного законодавства. Зазначений проект станом на сьогодні погоджений із зауваженнями відповідними міністерствами та поданий для експертної оцінки до Міністерства юстиції України.

Також підготовлено проект спільного наказу Держмитслужби і Державного комітету з підприємництва та регуляторної політики

“Ліцензійні умови провадження посередницької діяльності митного брокера” (далі — Ліцензійні умови), яким установлено вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов’язкових для виконання при провадженні посередницької діяльності митного брокера.

Оскільки в новому Митному кодексі України немає поняття “особа, яка безпосередньо здійснює декларування”, Держмитслужба ініціювала внесення змін до Митного кодексу України. У ст. 177-1 “Фахівець з декларування” обумовлюються основні поняття, якими визначається сфера діяльності фахівця з декларування.

У зв’язку з проблемою якісного навчання митних брокерів Держмитслужбою ініційовано внесення змін до Митного кодексу України в частині навчання фахівців з декларування в спеціалізованих навчальних закладах Держмитслужби України. У ст. 418 Митного кодексу України “Митні навчальні заклади” зазначається, що на базі митних навчальних закладів може здійснюватись підготовка осіб, діяльність яких пов’язана з наданням послуг з декларування товарів і транспортних засобів, перевезення товарів, що переміщуються через митний кордон України або перебувають під митним контролем, а також власників митних ліцензійних складів, магазинів безмитної торгівлі та інших осіб, контроль за діяльністю яких відповідно до цього Кодексу покладено на митні органи.

6.2. Митний перевізник

Правові підстави діяльності митного перевізника визначені у ст. 182—184, 161 Митного кодексу України.

Митний перевізник — це підприємство, яке здійснює перевезення між митними органами товарів, без застосування при цьому заходів гарантування доставки товарів до митного органу призначення, передбачених п. 1, 2 та 4 частини першої ст. 161 Митного кодексу (а це надання власником товарів (уповноваженою ним особою) гарантій митним органам, охорона та супроводження товарів митними органами, перевезення на умовах конвенції МДП), і має ліцензію на право здійснення діяльності митного перевізника, видану спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи (Держмитслужбою України).

Митним перевізником може бути будь-яка юридична особа, а також громадянин, який займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи.

Нині Держмитслужба розробила Ліцензійні умови провадження посередницької діяльності митного перевізника, які будуть затверджені спільним наказом Державної митної служби України та Державного комітету України з підприємництва та регуляторної політики.

Ліцензія на право здійснення діяльності митного перевізника є дійсною на всій митній території України.

Митним кодексом України від 11.07.2002 № 92-IV запроваджується новий вид діяльності — посередницька діяльність митного брокера. Відповідно до ст. 9 Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” посередницька діяльність митного брокера підлягає ліцензуванню.

6.3. Митний ліцензійний склад

Для зберігання товарів у режимі митного складу використовуються спеціально обладнані приміщення, резервуари, майданчики — митні ліцензійні склади.

Основні завдання митних ліцензійних складів:

- сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні та зближення з поширеною світовою практикою;
- створення умов для підготовки імпортованих товарів для використання їх на території України;
- зниження витрат, пов'язаних з переміщенням товарів через митний кордон України.

У режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України, а також товарів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Товари, що можуть завдати шкоди іншим товарам або вимагають особливих умов зберігання, повинні зберігатися у спеціально обладнаних приміщеннях.

Територія митного ліцензійного складу є зоною митного контролю і становить невід’ємну частину митної території України, на якій діють законодавство України, Митний кодекс України, нормативні акти Державної митної служби України, а також нормативні акти інших відомств, що регулюють вимоги до товарів, які ввозяться в

Україну або вивозяться з України, відповідно до Митного кодексу України.

Власниками митних ліцензійних складів є суб’єкти підприємницької діяльності, які отримали ліцензію на право відкриття та експлуатації митного ліцензійного складу.

Ліцензування діяльності, пов’язаної з відкриттям та експлуатацією митних ліцензійних складів, здійснюється відповідно до Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III та ліцензійних умов.

Завдання для перевірки знань

1. Дайте визначення терміна “митний перевізник”.
2. Які основні завдання митних ліцензійних складів?
3. Хто може бути власником МЛС?

Глава 7

МИТНИЙ РЕЖИМ ЩОДО ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ЯКІ ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ

Митний режим — сукупність норм, встановлених законами України з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються (ст. 1 Митного кодексу України від 11.07.2002).

Митний режим встановлює порядок і особливості переміщення товару через митний кордон України товарів, умови знаходження його на митній території України або за її межами, встановлює рамки, в яких може використовуватися товар, права і обов'язки особи, яка його переміщує.

При декларуванні товарів та майна декларант сам обирає митний режим, згідно з яким він здійснює ввезення (вивезення) в Україну товарів та майна, і вказує її у вантажній митній декларації шляхом внесення до неї відповідної відмітки (наказ ДМК України від 30.12.91 № 7).

Вибір здійснюється в межах “Класифікатора процедур переміщення товарів через митний кордон України”, затвердженого наказом ДМСУ “Про затвердження Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації та класифікаторів” від 09.07.97 № 307 (у редакції наказу ДМСУ від 18.04.2002 № 207).

Разом з тим слід зазначити, що поняття митних режимів “ім-

порт”, “експорт”, “реімпорт”, “реекспорт” мають інше значення, ніж їх економічні визначення.

Так, згідно зі ст. 1 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91 № 959-ХІІ поняття розкривається таким чином.

Експорт (експорт товарів) — це продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів. При цьому термін *реекспорт* (*реекспорт товарів*) означає продаж іноземним суб'єктам господарської діяльності та вивезення за межі України товарів, що були раніше імпортовані на територію України.

Імпорт (імпорт товарів) — купівля (у тому числі з оплатою в негрошовій формі) українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів з ввезенням або без ввезення цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами.

Транзит товарів — переміщення товарів, вироблених за межами України, через територію України без будь-якого використання цих товарів на зазначеній території.

Водночас чинний Митний кодекс України не визначає окремо поняття митного режиму. Так, відповідно до ст. 69 Митного кодексу України (чинного) визначається лише мета пропуску товарів та інших предметів через митний кордон України, а саме:

- 1) для вільного використання на митній території України або за її межами;
- 2) для тимчасового ввезення на митну територію України чи тимчасового вивезення за межі цієї території;
- 3) для транзиту через територію України.

Товари та інші предмети пропускаються після завершення митного оформлення в тому обсязі, який відповідає меті їх переміщення через митний кордон України.

Згідно з новим Митним кодексом України відповідно до мети переміщення товарів через митний кордон України запроваджуються такі види митного режиму:

- 1) імпорт;
- 2) реімпорт;
- 3) експорт;
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення (вивезення);
- 7) митний склад;
- 8) спеціальна митна зона;
- 9) магазин безмитної торгівлі;
- 10) переробка на митній території України;
- 11) переробка за межами митної території України;
- 12) знищення або руйнування;
- 13) відмова на користь держави.

Режим експорту (глава 31 МКУ, ст. 194—195)

Експорт — митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України.

Розміщення товарів у режим експорту здійснюється на підставі договорів (контрактів) купівлі-продажу, договорів на здійснення бартерних (товарообмінних) операцій, інших зовнішньоекономічних операцій, які передбачають **вивезення** товарів за межі митної території України.

Оформлення товарів у митний режим експорту здійснюється з використанням вантажної митної декларації типу “ЕК.10”

При декларуванні вантажів у цей митний режим необхідно пам'ятати таке. Законом України “Про порядок здійснення взаєморозрахунків в іноземній валюті” від 23.09.94 № 185/94-ВР визначено терміни проведення розрахунків в іноземній валюті при здійсненні зовнішньоекономічних операцій суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Виручка резидентів в іноземній валюті підлягає зарахуванню на їхній валютні рахунки в уповноважених банках у терміни, зазначені в контрактах, але не пізніше 90 календарних днів з моменту митного оформлення ВМД на товари, що експортуються (для товарів фармацевтичної промисловості вітчизняного виробництва кодів 30.01—30.06 — 180 днів). Перевищення названих термінів потребує індивідуальної ліцензії Національного банку України.

Порушення встановлених цим законом термінів тягне за собою стягнення пені за кожен день прострочення у розмірі 3 % від суми неоплаченої виручки (митної вартості недопоставленої продукції).

У митний режим “Експорт” (ЕК.10.3С) також розміщуються запаси споживання, що поставляються на іноземні або орендовані (зафрахтовані) іноземними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності транспортні засоби.

При здійсненні операцій з давальницькою сировиною в режим “Експорт” розміщується:

— готова продукція, що вивозиться за межі митної території України і була виготовлена на Україні з давальницької сировини іноземного замовника;

— давальницька сировина, що вивозиться за межі митної території України як оплата за переробку давальницької сировини українського замовника.

При вивезенні товарів за межі митної території України за договорами консигнації до митниці подається вантажна митна декларація на ордерну поставку (тип ВМД “ЕК.10.ОП”). При цьому в 90-денний термін (див. Закон України “Про порядок здійснення взаєморозрахунків в іноземній валюті” від 23.09.94 № 185/94-ВР) у митний орган має бути подана вантажна митна декларація, оформлена у звичайному порядку на експорт товарів (тип ВМД “ЕК.10”).

Реекспорт (глава 32 МКУ, ст. 196—199)

Реекспорт — митний режим, відповідно до якого товари, що походять з інших країн, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк з моменту їх ввезення на митну територію України ввозяться з цієї території в режимі експорту.

Режим імпорту (випуску у вільний обіг) (глава 30 МКУ, ст. 188—189)

Імпорт — митний режим, відповідно до якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень.

Митний режим імпорту (випуску у вільний обіг) застосовується до товарів, що надходять на митну територію України на підставі договорів (контрактів) купівлі-продажу, договорів на здійснення бартерних (товарообмінних) операцій, а також до товарів, що ввозяться для формування уставного фонду підприємств з іноземними інвестиціями.

При розміщенні товарів у режим імпорту (випуску у вільний обіг) оформлюється вантажна митна декларація типу “ІМ.40”

Як правило, розміщення товарів у цей митний режим передбачає сплату всіх митних та інших обов’язкових платежів, застосування у повному обсязі нетарифних методів регулювання та дозвільної системи України.

При здійсненні операцій з давальницькою сировиною розміщення в режим імпорту (випуску у вільний обіг) здійснюється щодо:

- готової продукції, що ввозиться в Україну і була виготовлена за її межами з давальницької сировини українського замовника;
- давальницької сировини, що ввозиться на митну територію України з метою здійснення оплати за переробку давальницької сировини іноземного замовника;
- готової продукції, що виготовлена на території України з давальницької сировини іноземного замовника і реалізується на митній території України (розміщення в цей режим здійснюється без фактичного її ввезення з України).

При ввезенні в Україну гуманітарної допомоги її розміщення здійснюється в цей митний режим без оплати митних та інших обов’язкових платежів. Необхідною умовою при цьому є наявність рішень відповідних комісій із питань гуманітарної допомоги про визнання таких вантажів (товарів) гуманітарною допомогою.

Реімпорт (глава 31 МКУ, ст. 190—193)

Реімпорт — митний режим, відповідно до якого товари, що походять з України та вивезені за межі митної території України згідно з митним режимом експорту, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк ввозяться на митну територію України для вільного обігу на цій території.

Режим тимчасового ввезення (вивезення) (глава 34 МКУ, ст. 204—211)

Тимчасове ввезення (вивезення) — митний режим, відповідно до якого товари можуть ввозитися на митну територію України чи вивозитися за межі митної території України з обов’язковим наступним поверненням цих товарів без будь-яких змін, крім природного зношення чи втрат за нормальних умов транспортування.

Товари, транспортні засоби та інші предмети згідно з Митним кодексом України можуть ввозитися в Україну (вивозитися за межі митної території України) тимчасово, під зобов’язання про зворотнє ввезення (вивезення) терміном до одного року.

При цьому товари повинні повертатися туди, звідки були вивезені, без будь-яких змін, крім природного зношення.

Особливості застосування цього митного режиму регулюються наказом ДМСУ “Про затвердження Порядку застосування митного режиму тимчасового ввезення (вивезення)” від 28.03.2000 № 173.

При тимчасовому ввезенні товарів на митну територію України в митницю подається ВМД типу “ІМ.31”, при тимчасовому вивезенні — ВМД типу “ЕК.31”. Крім інших документів обов’язковим є надання в митний орган письмового зобов’язання підприємства про повернення товарів, що тимчасово ввозяться (вивозяться).

Законодавство України передбачає можливість продовження термінів тимчасового перебування товарів на території України (за її межами) понад один рік з урахуванням тривалості господарської, наукової, гуманітарної та інших видів діяльності, що здійснюється з використанням таких товарів (предметів).

Митним кодексом встановлено, що під час тимчасового ввезення на митну територію України до закінчення встановлених термінів, товари (предмети) повинні бути:

- 1) вивезені за межі цієї території (ВМД типу “ЕК”);
- 2) або заявлені митниці з метою вільного використання (ВМД типу “ІМ.40”);
- 3) передані з метою передачі у власність держави;
- 4) передані митниці з метою зберігання;
- 5) знищені під контролем митниці.

Товари та інші предмети, пропущені з метою тимчасового вивезення за межі митної території України до закінчення встановлених термінів, мають бути:

- 1) ввезені на митну територію України (ВМД типу “ІМ”);
- 2) або заявлені митниці з метою вільного використання за межами цієї території (ВМД типу “ЕК.10”);
- 3) або заявлені як загиблі або знищені за межами митної території України, якщо факт загибелі або знищення підтверджується в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Режим переробки на митній території України (переробка за межами митної території України) (глава 38, 39 МКУ, ст. 229—242)

Митні режими “переробки на митній території України” і “переробки за межами митної території України” застосовуються при здійсненні операцій з переробки давальницької сировини в готову продукцію в рамках, установлених Законом України “Про операції з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах” від 15.03.95 № 327/95-ВР.

Давальницька сировина — це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, ввезені на митну територію України іноземним замовником (або закуплені іноземним замовником за іноземну валюту в Україні) або вивезені за її межі українським замовником для використання у виготовленні готової продукції з наступним поверненням продукції або її частини в країну власника або вивезенням в іншу країну.

Операція з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах — це операція з переробки (обробки, збагачення, використання) давальницької сировини, ввезеної на митну територію України або вивезеної за її межі з метою одержання готової продукції за відповідну плату. До операцій із давальницькою сировиною належать операції, у яких вартість сировини замовника на конкретному етапі її переробки становить не менше 20 % загальної вартості готової продукції (у встановлених Кабінетом Міністрів України випадках сировина замовника повинна становити не менше 80 % вартості готової продукції).

Готова продукція — це продукція, виготовлена з використанням давальницької сировини і визначена як кінцева в контракті (договорі) між замовником і виконавцем.

Чинним законодавством України для українських суб’єктів господарської діяльності передбачено використання таких трьох схем переробки давальницької сировини:

- ввезення на митну територію України давальницької сировини іноземного замовника;
- закупівля на митній території України іноземним замовником давальницької сировини;
- вивезення давальницької сировини українського замовника за межі митної території України.

Відповідно, у разі здійснення операцій з переробки давальницької сировини застосовуються такі типи ВМД:

- при ввезенні давальницької сировини іноземного замовника — ВМД типу “ІМ.51”;
- при вивезенні давальницької сировини українського замовника — ВМД типу “ЕК.61”.

Режим митного складу (глава 35 МКУ, ст. 212—216)

Митні ліцензійні склади (МЛС) використовуються для збереження товарів, транспортних засобів та інших предметів під митним контролем. Основним документом, яким регулюється діяльність митних ліцензійних складів, є наказ ДМСУ “Про затвердження Положення про відкриття й експлуатацію митних ліцензійних складів” від 31.12.96 № 592.

Розрізняють митні ліцензійні склади відкритого і закритого типів.

МЛС відкритого типу — це склад, на якому можуть розміщуватися вантажі, які переміщуються через митний кордон будь-яким суб’єктом ЗЕД, що підписав договір збереження з власником МЛС.

МЛС закритого типу використовується виключно для збереження товарів, що належать власнику складу.

При розміщенні товарів на МЛС у митний орган сплачуються митні збори за митне оформлення в режимі “митний склад” (у розмірі 30 дол. США — за основний аркуш ВМД (форма МД-2) і по 15 дол. США за кожний додатковий аркуш (форма МД-3), у графі 47 позначають 015 вид платежу) і митні збори за митне оформлення товарів у зонах митного контролю (003 вид платежу). Мито, податок на додану вартість й акцизний збір з товарів, що розміщуються на МЛС, не стягуються.

У разі розміщення товарів, що підлягають сертифікації, сертифікат відповідності або свідоцтво про визнання іноземного сертифіката не вимагаються.

Для забезпечення збереження на МЛС товарів із ними можуть проводитися операції чищення, провітрювання, сушіння, захисту від корозії та ін. Крім того, щодо товарів, які зберігаються на МЛС, можуть проводитися операції для підготування їх до продажу і транспортування, такі як переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення, формування партій, сортування, упакування, переупакування, маркування, тестування та ін. Перелічені операції можуть проводитися тільки з дозволу митного органу, що контролює роботу МЛС.

Розміщення товарів на МЛС здійснюється на підставі договору збереження між суб’єктом господарської діяльності та власником МЛС, зовнішньоекономічного договору, товаросупровідних доку-

ментів, а також вантажної митної декларації, оформленої в режимі “митний склад”.

Митний склад — митний режим, відповідно до якого ввезені з-за меж митної території України товари зберігаються під митним контролем без справляння податків і зборів і без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем після митного оформлення митними органами до фактичного їх вивезення за межі митної території України.

При розміщенні товарів на митний ліцензійний склад подається ВМД типу “ІМ.74” (щодо товарів, які перебували у вільному використанні та вивозяться за межі України — ВМД типу “ЕК.74”).

Товари, що ввезені в Україну, можуть зберігатися на МЛС:

- терміном до трьох років;
- підакцизні товари (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів) не більш як 90 діб від дати їх первинного розміщення (див. наказ ДМСУ “Про терміни зберігання товарів на митних ліцензійних складах” від 29.05.97 № 238).

Зберігання в режимі митного складу підакцизних товарів, ввезених з-за меж митної території України, не може перевищувати трьох місяців з дати поміщення їх у цей режим. Товари, ввезені з-за меж митної території України, що зберігаються у режимі митного складу, до закінчення строків зберігання повинні бути задекларовані власником або уповноваженою ним особою до іншого митного режиму.

Товари, що вивозяться за межі митної території України, можуть зберігатися в режимі митного складу протягом трьох місяців з дати поміщення їх у цей режим. До закінчення зазначеного терміну такі товари мають бути вивезені за межі митної території України.

Чинним законодавством встановлено заборони при розміщенні на МЛС:

- товарів, заборонених до ввезення, вивезення, транзити;
- товарів, що ввозяться як гуманітарна допомога;
- алкогольних напоїв і тютюнових виробів (групи УКТЗЕД 22.03.00, 22.04—22.08, 24.02.10000, 24.02.20000, 24.03.10000, 24.03.99100);

- підакцизних товарів, що заявлені на вхідних митницях як такі, що будуть переміщуватися в режимі “транзит”;
- давальницької сировини, закупленої на території України;
- розміщення на МЛС товарів, що підлягають експортному контролю здійснюється за погодженням ДМСУ.

Товари, ввезені в Україну і розміщені в режим “митний склад”, можуть випускатися з МЛС:

- тимчасово, з наступним поверненням;
- у вільне використання в Україні (ВМД типу “ІМ.40”);
- для тимчасового використання на території України (ВМД типу “ІМ.31”);
- для переробки на митній території України (ВМД типу “ІМ. 51”);
- для вивезення за межі митної території України (ВМД типу “ТР.80”);
- для перевезення на інші митні ліцензійні склади, що знаходяться в зоні діяльності однієї і тієї ж митниці;
- для проведення сертифікації товарів із використанням руйнівних методів без повернення таких зразків на МЛС;
- для перевезення в інші митні органи для проведення митного оформлення відповідно до митних режимів.

Постановою Кабінету Міністрів України “Деякі питання застосування режиму митного складу” від 12.12.2002 № 1867 (набирає чинності з 1 січня 2004 р.) визначено товари, які не можуть поміщатися в режим митного складу:

- заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзити через територію України;
- термін зберігання або використання яких закінчився;
- транзитні підакцизні товари;
- вантажі, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;
- живі тварини;
- електроенергія та газ;
- товари, що надходять на адресу приватних осіб;
- спирт та алкогольні напої за кодами згідно з УКТЗЕД 2203 00, 2204—2208;
- тютюнові вироби за кодами згідно з УКТЗЕД 2402 10 00 00, 2402 20 10 00, 2402 20 90, 2403 10 10 00, 2403 10 90 00, 2403 99 10 00;
- давальницька сировина, закуплена на митній території України.

Товари, що переміщуються через митну територію України транзитом, можуть розміщуватись на МЛС у разі проведення перевантаження з одного виду транспорту на інший, за умови дотримання загальних термінів транзиту.

Товари, що підлягають експортному контролю, розміщуються на МЛС за погодженням із Державною митною службою України.

Види товарів, що дозволені до зберігання на МЛС закритого типу, визначаються під час надання ліцензії на право відкриття та експлуатації митного ліцензійного складу і зазначаються в “Процедурі організації митного режиму — митний склад”.

Товари та інші предмети зберігаються на митному складі під митним контролем з обов’язковим накладенням митного забезпечення митного органу. При цьому разом з митним забезпеченням наявність пломби власника митного ліцензійного складу обов’язкова.

При переміщенні товарів, що були ввезені в Україну, з одного митного ліцензійного складу та інший термін зберігання товарів встановлюється з дати їх розміщення в режим митного складу, тобто з моменту первинного розміщення на митний ліцензійний склад.

Режим відмови на користь держави (глава 41 МКУ, ст. 246)

Відмова на користь держави — митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від товарів, що перебувають під митним контролем, без будь-яких умов на свою користь. У режимі відмови на користь держави на товари не нараховуються і не справляються податки і збори, а також не застосовуються заходи нетарифного регулювання.

На сьогодні вантажна митна декларація в режимі “відмова на користь держави” не заповнюється. Згідно з листами ДМСУ від 22.05.97 № 11/6-4632 і від 26.03.99 № 10/1-904-ЕП товари та інші предмети, що передаються у власність державі, приймаються митницею за заявою їхнього власника. До таких товарів та інших предметів застосовується порядок реалізації, установлений Тимчасовим порядком обліку, оцінки і використання конфіскованого митними органами України майна, валюти і цінностей, безгосподарного майна, товарів і предметів, за якими не звернувся власник до кінця терміну зберігання (див. наказ ДМСУ від 15.11.93 № 291).

Режим знищення (глава 40 МКУ, ст. 243—245)

Знищення або руйнування — митний режим, відповідно до якого товари, ввезені на митну територію України, знищуються під митним контролем чи приводяться у стан, який виключає їх використання, без справляння податків, установлених на імпорт, а

також без застосування заходів нетарифного регулювання до товарів, що знищуються або руйнуються.

Згідно з роз’ясненнями ДМСУ від 22.05.97 № 11/6-4632 і від 26.03.99 № 10/1-904-ЕП рішення про проведення знищення товарів, що перебувають під митним контролем, приймається тільки у разі неможливості вивезення таких товарів за межі митної території України. Знищення вантажів здійснюється за письмовою заявою підприємства. Наказом керівництва митниці, у зоні діяльності якої здійснюється знищення, визначається комісія з проведення митного оформлення товарів та інших предметів, що підлягають знищенню. До складу комісії залучаються представники відповідних служб, якщо товар є їм підконтрольним. Знищення проводиться в присутності власника товару. Після проведення знищення складається Акт про знищення товарів та інших предметів, що підписується всіма членами комісії і власником товару. Вантажна митна декларація в режимі “знищення” зараз не заповнюється.

Режим транзиту (глава 33 МКУ, ст. 200—203)

Транзит — митний режим, відповідно до якого товари і транспортні засоби переміщуються під митним контролем між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання таких товарів і транспортних засобів на митній території України.

У разі застосування цього режиму при ввезенні товарів в Україну “впускний” митниці в пункті пропуску подається ВМД типу “ТР.80”, оформлення якої є підставою для транзитного перевезення вантажу до “випускної” митниці, у межах установленого терміну.

Слід зазначити, що для деяких товарів, що перевозяться транзитом, законодавство України передбачає необхідність супроводження вантажів або надання фінансових гарантій.

Супроводження вантажів введено постановою КМУ “Про затвердження Положення про порядок охорони і супроводження товарів митними органами із залученням у разі потреби підрозділів Міністерства внутрішніх справ” від 29.06.96 № 699. Метою охорони і супроводження товарів є забезпечення їх цілості й обов’язкової доставки до митниці призначення для завершення митного оформлення відповідно до законодавства України.

Власники товарів або уповноважена ними особа на власний розсуд можуть вибирати форму охорони і супроводження товарів як альтернативу наданню фінансових гарантій митним органам або разом із наданням фінансових гарантій, виходячи з інтересів цілості

цих товарів. При цьому охорона і супроводження товарів митними органами є обов'язковими у разі переміщення транзитом через територію України алкогольної і тютюнової продукції без марок акцизного збору.

Під фінансовою гарантією розуміється спосіб грошового забезпечення виконання зобов'язань перевізника щодо вивезення товарів, заявлених як транзитні. Митним органам можуть бути подані такі види фінансових гарантій: гарантійний лист, грошова застава, страхування фінансової відповідальності перевізника. Сума фінансових гарантій повинна відповідати розміру всіх обов'язкових платежів, визначених для цих товарів законодавством, тобто акцизного збору, мита, податку на додану вартість, митних та інших зборів, нарахованих відповідно до порядку, встановленого для оподатковування таких товарів у разі ввезення їх в Україну з метою вільного використання.

Застосування в Україні фінансових гарантій передбачено постановою КМУ від 29.06.96 № 700, якою затверджено Положення про надання митним органам України фінансових гарантій щодо обов'язкової доставки товарів до митниць призначення.

Фінансові гарантії надаються митним органам при переміщенні встановлених товарів, за винятком:

- товарів, що переміщуються із застосуванням охорони і супроводження митними органами з притягненням підрозділів МВС;
- товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом;
- товарів, що переміщуються фізичними особами в обсягах, що не оподатковуються акцизним збором;
- товарів, що переміщуються каналами поштового зв'язку.

Спеціальна митна зона (глава 32 МКУ, ст. 217—224)

Спеціальна митна зона — це митний режим, відповідно до якого до товарів, які ввозяться на території відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон з-за меж митної території України, а також до товарів, які вивозяться з територій зазначених зон за межі митної території України, не застосовуються заходи тарифного і нетарифного регулювання, якщо інше не передбачено законом.

Магазин безмитної торгівлі (глава 37 МКУ, ст. 225—228)

Магазин безмитної торгівлі — митний режим, відповідно до якого товари, а також супутні товарам роботи, не призначені для

споживання на митній території України, перебувають та реалізуються під митним контролем у пунктах пропуску на митному кордоні України, відкритих для міжнародного сполучення, інших зонах митного контролю, визначених митними органами України, без справляння мита, податків, установлених на експорт та імпорт таких товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання.

Завдання для перевірки знань

1. Що таке митний режим?
2. Які види митних режимів буде запроваджено в дію з моменту набрання чинності новим Митним кодексом України?
3. Дайте визначення митного режиму імпорту.
4. Дайте визначення митного режиму реімпорту.
5. Дайте визначення митного режиму експорту.
6. Дайте визначення митного режиму реекспорту.
7. Дайте визначення митного режиму транзиту.
8. Дайте визначення митного режиму тимчасового ввезення (вивезення).
9. Дайте визначення митного режиму митного складу.
10. Які є типи митних ліцензійних складів?
11. Дайте визначення митного режиму спеціальної митної зони.
12. Дайте визначення митного режиму магазину безмитної торгівлі.
13. Дайте визначення митного режиму переробки на митній території України.
14. Дайте визначення митного режиму переробки за межами митної території України.
15. Дайте визначення митного режиму знищення або руйнування.
16. Дайте визначення митного режиму відмови на користь держави.

Глава 8

ОСОБЛИВОСТІ ПРОПУСКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ

8.1. Пропуск через митний кордон

“Пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон” — це дозвіл митного органу на переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення після проведення митних процедур (ст. 1 МКУ).

Переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон — це здійснення операцій, пов’язаних із ввезенням або вивезенням.

Під митними процедурами слід розуміти операції зі здійснення митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, митного оформлення цих товарів і транспортних засобів, а також зі справляння передбачених законом податків і зборів.

Прикладами мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України та надання митницею дозволу на таке переміщення після проведення митних процедур є:

- пропуск з метою вільного використання в Україні (імпорт) або за її межами (експорт) (рис. 8.1, 8.2);
- транзит через митну територію України (рис. 8.3).

Переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України здійснюється через пункти пропуску на митному кордоні. Перелік пунктів пропуску визначається Кабінетом Міністрів

України відповідно до міжнародних договорів України. Причому переміщення окремих видів товарів може здійснюватися через спеціально визначені пункти пропуску на митному кордоні, перелік яких також затверджується КМУ. Наприклад, переміщення алкогольних та тютюнових виробів здійснюється тільки через спеціально визначені пункти пропуску.

Під час прийняття рішення щодо можливості пропуску товарів і транспортних засобів (далі — пропуск) через митний кордон, працівники митниці повинні враховувати те, що ввезення в Україну, вивезення з України та транзит через її територію окремих товарів може заборонятися законами України. Не можуть бути пропущені через митний кордон товари:

- 1) заборонені до ввезення в Україну;
- 2) заборонені до вивезення з України;
- 3) заборонені до транзиту через митну територію України;
- 4) щодо яких не було здійснено митне оформлення;
- 5) які переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог Митного кодексу та інших законодавчих актів України.

Також до переміщення через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях забороняються культурні цінності.

У передбачених законом випадках на окремі товари можуть запроваджуватися обмеження при їх переміщенні через митний кордон України. Пропуск таких товарів через митний кордон здійснюється на підставі дозволів уповноважених органів державної влади, що виконують відповідні контрольні функції. Переліки таких товарів, а також порядок видачі таких дозволів затверджуються КМУ. КМУ визначає самі органи державної влади, уповноважені видавати такі дозволи (винятком є порядок переміщення через митний кордон України валютних цінностей, який встановлюється Національним банком України). КМУ також встановлюється порядок здійснення митного контролю, оформлення та пропуску через митний кордон товарів, щодо яких встановлено обмеження. Наприклад, пропуск через митний кордон України такого товару, як зброя, потребує надання у пункті пропуску відповідного дозволу, наданого визначеним КМУ державним органом.

Умовою для пропуску через митний кордон є надання митниці необхідних для цього документів, пред’явлення для митного контролю самих товарів і транспортних засобів та здійснення митницею необхідних митних процедур.

Якщо митне оформлення товарів і транспортних засобів у повному обсязі здійснюється не у місці перетинання митного кордону, то у пункті пропуску на митному кордоні України для здійснення митного контролю співробітникам прикордонної митниці подаються транспортні (наприклад, ТТН, СМР, СМГС), комерційні (наприклад, інвойси, рахунки-фактури, рахунки-проформи) та інші документи (наприклад, вантажні митні декларації (у разі експорту), сертифікати, пакувальні листи тощо), які супроводжують товари та містять відомості про товари і транспортні засоби, достатні для прийняття рішення про можливість їх пропуску через митний кордон.

Пред'явлення до митного контролю товарів і транспортних засобів — це:

- створення умов працівникам митниці для здійснення митного огляду товарів і транспортних засобів (їх розміщення у зонах митного контролю, проведення навантажувально-розвантажувальних робіт на вимогу працівників митниці);
- безпосередньо митний огляд працівниками митниці;
- накладення митного забезпечення (в разі необхідності).

За умови здійснення зазначених вище митних процедур митниця дає дозвіл на пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

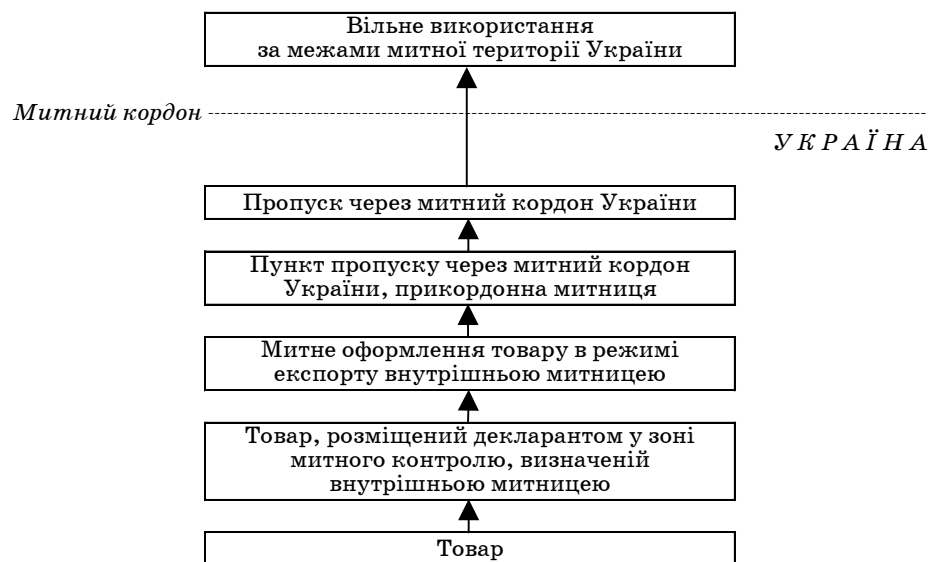

Рис. 8.1. Експорт

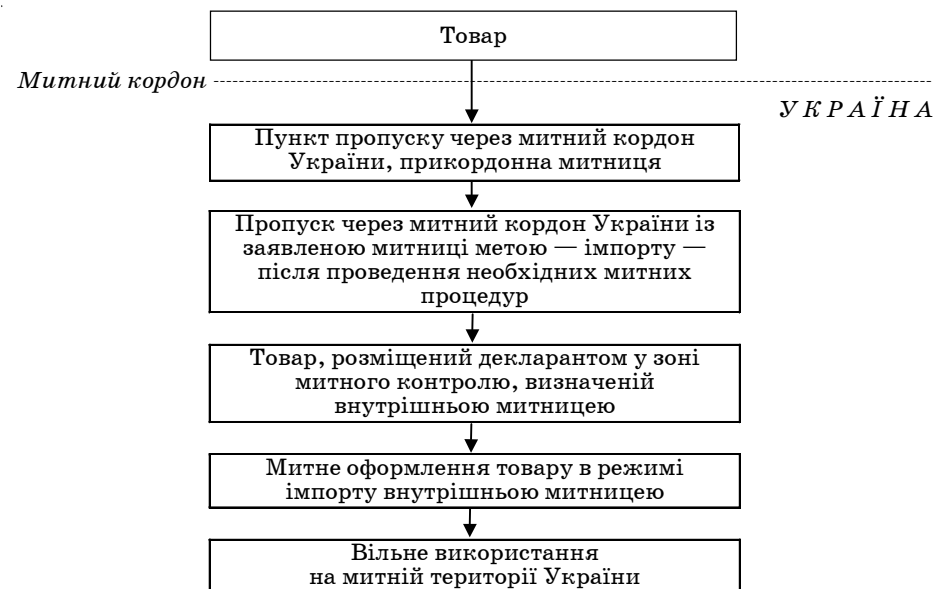

Рис. 8.2. Імпорт

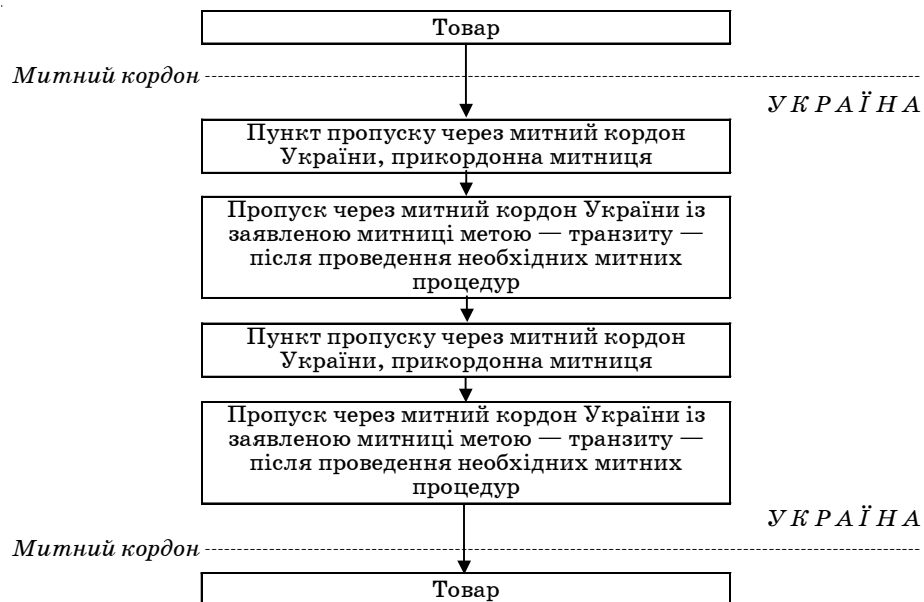

Рис. 8.3. Транзит

8.2. Порядок митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються громадянами через митний кордон України

Для транспортних засобів за кодами 8701, 8702, 8703, 8704, 8705, 8711, 8716, а також на шасі й кузова, коди 8706 і 8707 згідно з УКТЗЕД для транспортних засобів товарних позицій 8701—8705 згідно з УКТЗЕД, що ввозяться з метою вільного використання на митну територію України громадянами, які не мають пільг в оподаткуванні при ввезенні товарів на митну територію України, і є власністю таких громадян, діє єдиний порядок митного контролю й митного оформлення автотранспортних засобів.

Викладені нижче вимоги не застосовуються за умови документального підтвердження, що транспортні засоби ввозяться:

- 1) громадянами з метою вільного використання в разі переселення громадян на постійне місце проживання в Україну;
- 2) громадянами-резидентами, які отримали такі транспортні засоби як призи та нагороди в порядку, визначеному законодавством;
- 3) особами, зазначеними в ст. 286—290, 292—295, 297—299 Митного кодексу України.

ТЗ, що переміщуються через митний кордон України, підлягають обов'язковому декларуванню. Декларування здійснюється шляхом внесення до митної декларації точних даних про ТЗ, мету їх переміщення через митний кордон України, а також будь-яких відомостей, потрібних для здійснення митного контролю та митного оформлення ТЗ.

Митне оформлення ТЗ, що ввозяться в Україну, проводиться зі сплатою всіх передбачених митних та інших обов'язкових платежів у пунктах пропуску через митний кордон України безпосередньо при ввезенні цих ТЗ. Сплата при ввезенні ТЗ митних та інших обов'язкових платежів, нарахованих митницею оформлення, здійснюється на підставі квитанції МД-1.

Власник ТЗ або уповноважена ним особа, які переміщують ТЗ через митний кордон України, зобов'язані пред'явити його митниці оформлення й подати такі документи:

- що підтверджують право власності на ТЗ;
- реєстраційні та технічні документи на ТЗ, видані в країні придбання чи іншій країні;
- два примірники митної декларації;
- інші документи, потрібні для митного оформлення ТЗ, що передбачені чинним законодавством.

Рік виготовлення ТЗ визначається на основі даних його виробника, що містяться в ідентифікаційному номері кузова. У разі неможливості визначення року виготовлення ТЗ за ідентифікаційним номером кузова за рік виготовлення приймається рік, зазначений у реєстраційних та технічних документах на ТЗ. При цьому в обох випадках календарною датою виготовлення ТЗ вважається останній день останнього місяця року, зазначеного в ідентифікаційному номері кузова ТЗ або в реєстраційних та технічних документах на нього. Дата початку користування ТЗ, що використовувався та ввозиться на митну територію України, визначається відповідно до свідоцтва про його першу реєстрацію в країні першої реєстрації (технічного паспорта) або на підставі дати видачі свідоцтва про реєстрацію (технічного паспорта).

У разі відсутності свідоцтва про реєстрацію ТЗ, виданого реєстраційним органом країни першої реєстрації, дату початку користування визначають відповідно до ідентифікаційного номера кузова. При цьому датою початку користування вважається 1 січня року, зазначеного в ідентифікаційному номері кузова.

Не підлягає пропуску через митний кордон України ТЗ:

- номер кузова, шасі чи двигуна якого знищено, підроблено або не відповідає запису в реєстраційних документах;
- що ввозиться в Україну громадянами з метою вільного використання, але не знятий з обліку у відповідних органах країни придбання або іншої країни;
- ввезення якого в Україну згідно із законодавством заборонено за віком або на який відсутні документи, що підтверджують право власності;
- що ввозиться в Україну з метою вільного використання або тимчасово ввозиться громадянином-резидентом та за який не сплачено митні та інші обов'язкові платежі;
- щодо якого не було здійснено митне оформлення.

Митне оформлення ввезених в Україну ТЗ з правом розташування керма здійснюється за наявності письмової заяви власника та документів, потрібних для митного оформлення, без видачі власнику Посвідчення; при цьому власник транспортного засобу повинен ознайомитися з положеннями Закону України “Про дорожній рух”, згідно з яким забороняється експлуатація на дорогах України ТЗ з правом розташування керма. Посвідчення видається митними органами тільки за згодою реєстраційних органів, у яких повинен реєструватися транспортний засіб, після його переобладнання.

Посадова особа митниці здійснює митний огляд ТЗ, перевіряє відповідність фактичних даних ТЗ заявленим у митній декларації та зазначеним у документах на ТЗ, визначає рік виготовлення ТЗ, здійснює документальну перевірку факту зняття ТЗ з обліку в реєстраційних органах за кордоном і приймає рішення про можливість здійснення митного оформлення ТЗ. Митне оформлення ТЗ здійснюється з обов’язковим складанням Акта про проведення митного огляду ТЗ. Акт підписується посадовою особою митного органу, що здійснювала митний огляд, і власником ТЗ та засвідчується відбитком особистої номерної печатки цієї посадової особи. Акт про проведення митного огляду ТЗ після завершення митного оформлення ТЗ залишається у справах митниці оформлення разом з документами, на підставі яких було проведено митне оформлення.

Уповноважені посадові особи митниці оформлення визначають код ТЗ згідно з УКТЗЕД, а також митну вартість ТЗ для нарахування сум митних та інших обов’язкових платежів, які підлягають сплаті при митному оформленні ТЗ.

При митному оформленні ТЗ, що були придбані за межами України та ввезені громадянами, сплачуються такі платежі:

- митні збори;
- мито;
- акцизний збір (тільки для легкових ТЗ, мотоциклів, причепів та напівпричепів житлових загальною масою понад 3500 кг; автомобілів, пристосованих для поїздок по снігу, спеціальних автомобілів для перевезення гравців у гольф та інших подібних ТЗ);
- податок на додану вартість (ПДВ).

Основою для нарахування мита та акцизного збору для легкових автомобілів є робочий об’єм двигуна, виражений у см³ (постанова Верховної Ради України № 216/96-ВР).

Формули розрахунку платежів для легкових ТЗ (код УКТЗЕД 8703):

$$M = OD \cdot C \cdot КУРС \text{ ЄВРО};$$

$$AZ = OD \cdot C \cdot КУРС \text{ ЄВРО};$$

$$ПДВ = (MB + M + AZ) 20 \%;$$

$$ЗС = МЗ + М + AZ + ПДВ,$$

де МЗ — митний збір; М — мито; AZ — акцизний збір; ПДВ — податок на додану вартість; ЗС — загальна сума платежів; OD — об’єм двигуна; C — ставка за постановою Верховної Ради України № 216/96-ВР; MB — митна вартість.

Формули розрахунку платежів для вантажних ТЗ (автобусів) (код УКТЗЕД 8704(8702), причепів:

$$Мито = MB \cdot C / 100;$$

$$ПДВ = (MB + M) 20 \%;$$

$$ЗС = МЗ + М + ПДВ,$$

де MB — митна вартість; C — ставка за Митним тарифом України; МЗ — митний збір; М — мито.

Після сплати митних та інших обов’язкових платежів посадова особа митного органу оформлює квитанцію МД-1 на ТЗ. При заповненні квитанції МД-1 у графі “Найменування предметів, валюти, цінностей” обов’язково додатково зазначаються такі дані про ТЗ: марка та модель; рік випуску; номери кузова, двигуна та шасі; робочий об’єм двигуна; код товару за УКТЗЕД (10 знаків); тип кузова.

Власнику ТЗ разом з оригіналами технічних та інших документів, що були підставою для митного оформлення, передаються другий примірник квитанції МД-1, завірена посадовою особою митниці оформлення копія Акта про проведення митного огляду ТЗ і примірник митної декларації для подання внутрішній митниці для оформлення й видачі Посвідчення.

Електронна копія квитанції МД-1 не пізніше ніж протягом чотирьох годин з моменту оформлення ТЗ передається уповноваженою посадовою особою митниці до єдиної автоматизованої інформаційної системи (далі — ЄАІС) Держмитслужби України.

Видача Посвідчення проводиться відповідним підрозділом внутрішньої митниці, у зоні діяльності якої постійно або тимчасово проживає власник ТЗ. Для отримання Посвідчення власник пред'являє ТЗ та подає такі документи: заяву власника ТЗ; примірник митної декларації, оформленої при ввезенні ТЗ; другий примірник квитанції МД-1, що підтверджує сплату митних та інших обов'язкових платежів при митному оформленні ТЗ; реєстраційні та технічні документи; завірену посадовою особою митниці оформлення копію Акта про проведення митного огляду ТЗ; інші документи (закордонний паспорт, паспорт громадянина, доручення на перегін або перевезення ТЗ тощо).

Після перевірки документів на ТЗ уповноважена посадова особа внутрішньої митниці в оперативному режимі здійснює за номером квитанції МД-1 запит до ЄАІС ДМСУ, перевіряє наявність у ній електронної копії цієї квитанції та звіряє дані, зазначені у квитанції МД-1, з даними, що містяться в її електронній копії. Посадова особа внутрішньої митниці здійснює перевірку відповідності фактичних даних ТЗ (у тому числі номерів вузлів та агрегатів) даним, зазначеним у копії Акта про проведення митного огляду ТЗ та в поданих документах.

Після сплати митного збору виписується Посвідчення у двох примірниках. Перший примірник разом з документами, що підтверджують право власності, та реєстраційними й технічними документами, погашеними шляхом проставлення в них позначки "Погашено, видано Посвідчення № ____ від "____" _____ 200_ р.", яка завіряється відбитком особистої номерної печатки посадової особи внутрішньої митниці, що здійснила митне оформлення, видається власнику для подання реєстраційним органам. Електронна копія Посвідчення не пізніше ніж протягом чотирьох годин з моменту оформлення передається уповноваженою посадовою особою внутрішньої митниці до ЄАІС Держмитслужби в установленому Держмитслужбою порядку.

Оформлене внутрішньою митницею Посвідчення є підставою для реєстрації ТЗ в органах ДАІ МВС України.

У належних випадках до Посвідчення вносяться митні обмеження.

Треба звернути увагу, що митне оформлення кузовів та шасі за кодами 8706 та 8707 Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, що ввозяться громадянами для вільного використання, здійснюється як митне оформлення зібраних ТЗ з урахуванням максимального об'єму циліндрів двигунів, що серійно

встановлювалися на марках таких автомобілів відповідного року їх випуску.

Також слід зазначити, що нові й такі, що були у користуванні, ТЗ, а також вузли, агрегати та частини до них, що ввозяться на митну територію України з метою вільного використання, підлягають обов'язковій сертифікації відповідно до чинного законодавства. При цьому кузови та шасі ТЗ за кодами 8706 та 8707 згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності підлягають сертифікації як зібрані транспортні засоби.

На відміну від ввезення ТЗ на постійно, ввезення ТЗ на митну територію України тимчасово під зобов'язання про зворотне вивезення має свої особливості.

Насамперед, це термін ввезення — на підставі ст. 208 Митного кодексу України тимчасовий ввіз ТЗ дозволяється на термін не більше одного року.

Другою особливістю тимчасового ввезення є те, що ТЗ, який ввозиться тимчасово, повинен стояти на обліку у відповідних реєстраційних органах зарубіжних держав.

По-третє, ТЗ, тимчасово ввезені громадянами на митну територію України для власного користування на термін, що перевищує два місяці, підлягають реєстрації в органах Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ України.

По-четверте, ТЗ, тимчасово ввезені під письмове зобов'язання про зворотне вивезення, не можуть бути передані у володіння або користування іншим особам.

При перетині митного кордону України з метою тимчасового ввезення власник (користувач) заповнює зобов'язання про зворотне вивезення/ввезення транспортного засобу. Зобов'язання про зворотне вивезення транспортного засобу — письмове зобов'язання, що надається власником ТЗ або уповноваженою ним особою митним органам при тимчасовому ввезенні ТЗ в Україну (вивезенні з України), з обов'язковим зазначенням терміну його виконання. Невиконання зобов'язання (у тому числі несвоєчасне виконання) тягне за собою відповідальність, установлену чинним законодавством.

Тимчасове ввезення ТЗ (код 8701—8705) на митну територію України особами-резидентами дозволяється після сплати мита та інших податків (зборів), передбачених законодавством при імпорті автомобілів.

Тимчасове ввезення легкового ТЗ (код 8703) дозволяється нерезидентам — суб'єктам господарської діяльності та нерезидентам —

фізичним особам, визначеним у момент перетину митного кордону України власниками таких ТЗ, або членам їх сімей (дружина, чоловік, діти, батьки) для власних потреб без сплати податків (зборів), передбачених законодавством при імпорті автомобілів.

Митне оформлення ТЗ, що переміщується через митну територію України транзитом, теж має свої особливості.

Насамперед, це термін транзиту — згідно з постановою КМУ від 13.12.2002 № 1908 термін транзиту через митну територію України автомобільного транспорту не може перевищувати 10 діб.

По-друге, щодо ТЗ, які зареєстровані постійно у відповідних реєстраційних органах іноземних держав громадянами-резидентами та належать останнім, що підтверджується відповідним документом про право власності на такий ТЗ, а також на ТЗ, що ввозяться громадянами-нерезидентами, які постійно зареєстровані у відповідних реєстраційних органах іноземних держав, дозволяється ввезення без сплати грошової застави.

В інших випадках дозволяється ввозити ТЗ з метою транзиту через територію України за умови письмового декларування в порядку, передбаченому для громадян, та внесення такими громадянами на рахунок митного органу, що здійснив пропуск таких ТЗ на митну територію України, грошової застави у сумі податків, що підлягають сплаті при ввезенні таких ТЗ на митну територію України з метою вільного використання.

По-третє, ТЗ не повинні використовуватися на території України ні з якою іншою метою крім транзиту, а також у випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, переміщуються встановленими маршрутами та шляхами.

По-четверте, у разі порушення зобов'язання про транзит громадяни несуть відповідальність згідно із законодавством, при цьому грошова застава поверненню громадянам не підлягає.

При ввезенні власник або особа, ним уповноважена, у пункті пропуску на митному кордоні України повинні заповнити декларацію форми МД-7 (у двох примірниках), декларуючи дані ТЗ та інші відомості. У декларації також зазначаються термін транзиту, митниця призначення, через яку здійснюватиметься вивезення ТЗ за межі України. Власник (уповноважена особа) дає зобов'язання про вивезення ТЗ до закінчення цього терміну. Митниця, через яку здійснено вивезення ТЗ, повідомляє митницю, через яку здійснювалося ввезення, про вивезення ТЗ. Продовжувати термін транзиту (за поважних умов) можуть митні органи в порядку, визначеному чинним законодавством.

8.3. Оформлення несупроводжуваного багажу

До несупроводжуваного багажу (далі — НСБ) належать особисті речі та товари, що відправляються власником (або, за його дорученням, — іншою фізичною чи юридичною особою), які перетинають митний кордон України окремо від власника (залізничним, морським, річковим, автомобільним або повітряним транспортом).

Умови вивезення громадянами товарів за межі митної території України. Вивезення громадянами товарів за межі митної території України, згідно зі ст. 250 Митного кодексу України, здійснюється у порядку та на умовах, встановлених законодавством України для підприємств (тобто із заповненням ВМД), якщо інше не передбачено законом.

Дія частини першої цієї статті не поширюється:

1) на товари, сукупна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 200 євро;

2) предмети, які вивозяться (пересилаються) у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання;

3) предмети, які входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії;

4) товари, які тимчасово вивозяться (пересилаються) за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення;

5) товари, які були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами;

6) предмети, одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами;

7) предмети (майно) особистого користування, у тому числі предмети початкового облаштування, придбані в Україні громадянами-нерезидентами, які користуються пільгами згідно з міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, що вивозяться (пересилаються) цими громадянами у зв'язку з їх остаточним виїздом за межі України;

8) товари, придбані громадянами-нерезидентами на території України, загальна вартість яких не перевищує суми іноземної валюти, ввезеної цими громадянами під час в'їзду в Україну, за умови подання відповідних документів;

9) предмети, призначені для особистого користування, що вивозяться (пересилаються) громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України;

10) товари, що вивозяться громадянами-нерезидентами у зв'язку з остаточним виїздом за межі України, на суму, що не перевищує 80 % доходу, одержаного за час роботи чи навчання в Україні, за умови подання відповідних документів.

8.3.1. Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при вивезенні за кордон (рис. 8.4)

Митне оформлення НСБ здійснюється в митниці за місцезнаходженням його власника (за місцем реєстрації).

При відправленні несупроводжуваного багажу його власник або інша особа, яка діє за нотаріально засвідченим дорученням власника багажу, для митного оформлення подає необхідні для цього документи:

- паспорт (закордонний паспорт) або документ, що його замінює (довідки про загублений паспорт, посвідчення військовослужбовця тощо);
- опис (перелік) предметів (товарів);
- листок вибуття;
- товаросупровідні документи (залізничні або транспортні накладні, багажні квитанції);
- інші документи, необхідні для митного оформлення.

Якщо вивезення громадянами товарів за межі митної території України здійснюється у порядку та на умовах, установлених законодавством України для підприємств, подається вантажна митна декларація.

Пасадова особа митної установи пропонує громадянину заповнити пасажирську митну декларацію та здійснює митний огляд НСБ, накладає митне забезпечення. Перевіряє товаросупровідні документи (залізнична або транспортна накладна), декларації, виписує провізну відомість, та після сплати власником митних зборів, проставляє необхідні особисті штампи і печатки. Одна митна декларація залишається у справах митниці, друга — додається до товаросупровідних документів на НСБ.

Відомості про оформлення несупроводжуваного багажу інспектор реєструє у спеціальному журналі реєстрації митних декларацій (експорт). Документи, на підставі яких здійснено митне оформлення несупроводжуваного багажу (копія адресного листка вибуття, митна декларація, опис майна, копія товаросупровідних документів, копія паспорта та ін.), підшиваються у спеціальні папки згідно з номенклатурою відділу.

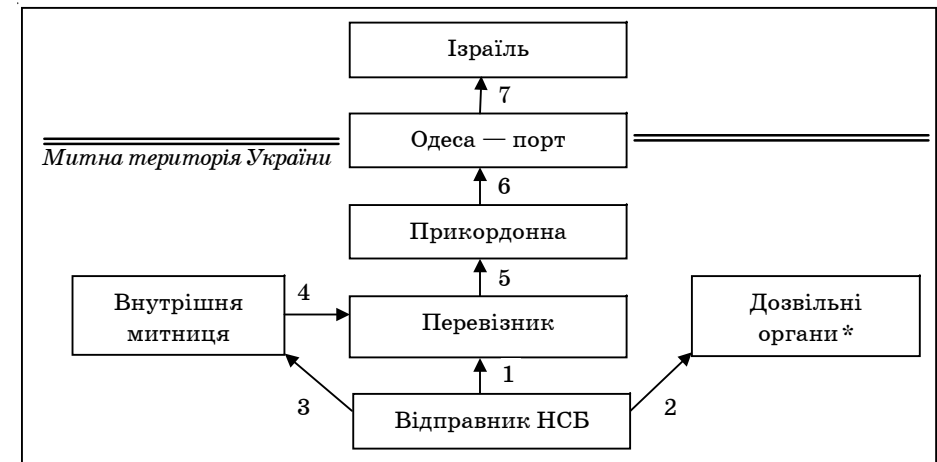

Рис. 8.4. Схема відправлення НСБ до Ізраїлю:

1. Договір між власником та перевізником на перевезення НСБ.
2. Отримання дозволів на вивезення предметів (у разі необхідності).
3. Оформлення в митному відношенні НСБ.
4. Оформлення перевізником документів для доставки вантажу до кордону України в прикордонну митницю (провізна відомість).
5. Перевезення НСБ до Одеси. Підтвердження доставки вантажу в прикордонну митницю (провізна відомість).
6. Оформлення документів на перевезення НСБ поромом до Ізраїлю.
7. Перевезення НСБ з Одеси до Ізраїлю поромом.

* До дозвільних органів належать:

- Міністерство культури і мистецтв України;
- Міністерство охорони здоров'я;
- Міністерство екології та природних ресурсів України;
- Ветеринарна служба України;
- Санітарно-епідеміологічна служба України;
- Фітосанітарна служба України;
- Радиологічна служба Міністерства екології та природних ресурсів;
- інші.

8.3.2. Порядок оформлення несупроводжуваного багажу при ввезенні з-за кордону (рис. 8.5)

Товари, які ввозяться громадянами на митну територію України, підлягають оподаткуванню в порядку та на умовах, визначених законами України.

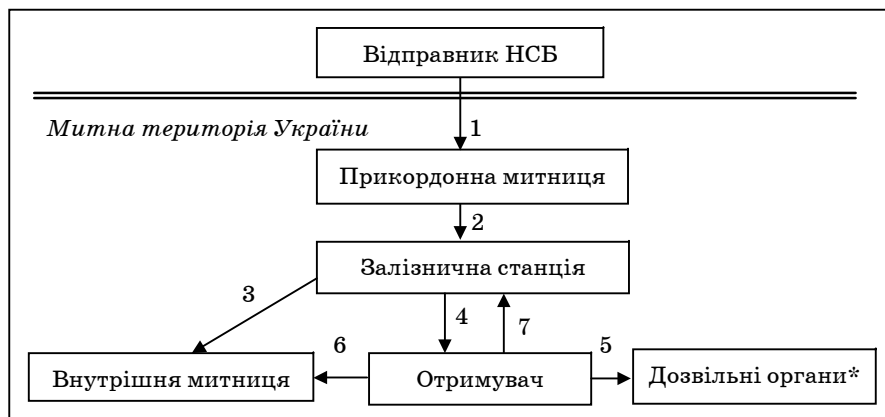

Рис. 8.5. Схема отримання НСБ з-за кордону (залізничним транспортом):

1. Ввезення НСБ на територію України.
2. Оформлення прикордонною митницею документів для доставки перевізником НСБ у митницю призначення (провізна відомість) (перевізник — залізниця).
3. Повідомлення внутрішньої митниці про надходження НСБ до місця призначення. Зняття з контролю митницею доставки НСБ (оформлення провізної відомості).
4. Повідомлення отримувача про надходження НСБ.
5. Отримання дозволів на ввіз предметів (за необхідності).
6. Оформлення НСБ у митному відношенні.
7. Оформлення документів на залізничній станції й отримання багажу.

* До дозвільних органів належать:

- Міністерство культури і мистецтв України;
- Міністерство охорони здоров'я;
- Міністерство екології та природних ресурсів України;
- Ветеринарна служба України;
- Санітарно-епідеміологічна служба України;
- Фітосанітарна служба України;
- Радіологічна служба Міністерства екології та природних ресурсів;
- інші.

Згідно зі ст. 4 Закону України “Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України”, від 13.09.2001 № 2681-III товари, що безпосередньо ввозяться громадянами в супроводжуваному багажі будь-якими видами транспорту на митну територію України, пересилаються в несупроводжуваному багажі або в міжнародних поштових відправленнях, сумарна митна вартість яких не перевищує 1000 євро та загальна вага яких не перевищує 100 кг, підлягають обов'язковому письмовому декларуванню митним органам у порядку, передбаченому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за ставкою в розмірі 20 % від митної вартості, податком на додану вартість та в установлених законодавством випадках акцизним та іншими зборами.

Товари, що пересилаються на адреси громадян у вантажних та експрес-відправленнях, сумарна митна вартість яких не перевищує 1000 євро та загальна вага яких не перевищує 100 кг, підлягають обов'язковому письмовому декларуванню митним органам порядку, передбаченому для громадян, та оподатковуються ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України, податком на додану вартість та в установлених законодавством випадках акцизним та іншими зборами.

Оподаткування товарів, що безпосередньо ввозяться громадянами в супроводжуваному багажі або пересилаються в несупроводжуваному багажі, надходять на адресу громадян у вантажних відправленнях, міжнародних поштових відправленнях та міжнародних експрес-відправленнях, сумарна митна вартість яких перевищує 1000 євро та/або загальна вага яких перевищує 100 кг, здійснюється за умови оформлення вантажної митної декларації та митного оформлення в порядку, передбаченому для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при здійсненні ними імпорتنих операцій.

Митне оформлення єдиного неподільного товару, митна вартість якого перевищує 200 євро та вага перевищує 50 кг, що ввозиться (пересилається) громадянином у супроводжуваному, несупроводжуваному багажі, надходить на адресу громадянина у міжнародному поштовому відправленні, здійснюється згідно зі ст. 7 даного Закону, за умови цього письмового декларування шляхом заповнення митної декларації, передбаченої для громадян, та після сплати громадянином або уповноваженою на те особою ввізного мита в розмірі 20 % від митної вартості такого предмета, податку на додану вартість та у передбачених законодавством України випадках акцизного та інших зборів.

Оподаткування єдиних неподільних товарів, що надходять на адреси громадян у вантажних та міжнародних експрес-відправленнях, здійснюється незалежно від митної вартості та ваги.

Такі товари підлягають оподаткуванню ввізним митом за повними ставками Митного тарифу України, податком на додану вартість та в установлених законодавством випадках, акцизним та іншими зборами.

Факт відправлення НСБ із-за кордону зазначається в митній декларації, яка заповнюється власником в одному примірнику на прикордонній митниці при в'їзді в Україну.

Митна декларація, засвідчена відбитком особистої номерної печатки посадової особи митного органу, залишається у власника НСБ.

При отриманні НСБ власник подає митниці митну декларацію, у якій заявлено про НСБ, предмети, валюту та цінності, пропущені при в'їзді в Україну, а також:

- паспорт або інший документ, що його замінює;
- адресний листок вибуття, якщо власник в'їхав в Україну на постійне місце проживання (ПМП);
- митну декларацію, заповнену власником багажу при перетинанні державного кордону України із зазначеними у ній даними про наявність несупроводжуваного багажу (вантажного відправлення), а також даними про оформлені в митному відношенні валюту, цінності та інші предмети;
- товаросупровідні документи на багаж (залізнична або транспортна накладна);
- провізну відомість.
- вантажну митну декларацію (ВМД) ІМ40Г, якщо митне оформлення здійснюється за умови оформлення вантажної митної декларації та митного оформлення в порядку, передбаченому для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при здійсненні ними імпорتنих операцій.

У разі отримання НСБ особою, яка діє за дорученням власника, ця особа подає митниці митну декларацію власника НСБ та відповідне нотаріально засвідчене доручення.

При одержанні НСБ (вантажного відправлення) одержувач або особа, яка діє за нотаріально засвідченим дорученням власника багажу, заповнює митну декларацію. Після проведення митного огляду та сплати одержувачем належних митних платежів інспектор митної служби проставляє особисту номерну печатку у товаросу-

провідних документах на багаж та митній декларації з відомостями про пропущені предмети, а також знімає з контролю провізну відомість. Пасажирська митна декларація залишається у справах митниці.

Згідно зі ст. 252, 253 Митного кодексу України при ввезенні на митну територію України звільняються від оподаткування:

- 1) товари, сукупна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 200 євро;
- 2) предмети особистого користування, що тимчасово ввозяться (пересилаються) громадянами-нерезидентами на митну територію України під письмове зобов'язання про їх зворотне вивезення;
- 3) предмети, що ввозяться (пересилаються) у разі переселення громадян на постійне місце проживання в Україну;
- 4) товари, що ввозяться (пересилаються) громадянами, які користуються пільгами згідно з міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку;
- 5) предмети, які ввозяться (пересилаються) громадянами і входять до складу спадщини, відкритої за межами митної території України на користь резидента, у разі підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає легалізації у консульських установах України, що діють у відповідній країні;
- 6) предмети, одержані громадянами-резидентами у вигляді нагород і призов на змаганнях, конкурсах, фестивалях за межами митної території України, за умови документального підтвердження факту нагородження;
- 7) товари, що були попередньо вивезені (переслані) громадянами за митний кордон України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення і ввозяться (пересилаються) назад на митну територію України, за наявності відповідної вивізної митної декларації.

Громадяни можуть ввозити алкогольні напої та тютюнові вироби на митну територію України без сплати податків, установлених на імпорт, у таких кількостях з розрахунку на одну особу:

- а) 2 літри вина та 1 літр міцних алкогольних напоїв;
- б) 200 цигарок, або 50 сигар, або 250 грамів тютюну, або набір таких виробів загальною вагою не більше 250 грамів.

Алкогільні напої та тютюнові вироби, зазначені у частині першій цієї статті, звільняються від оподаткування за умови, що вони:

- ввозяться на митну територію України громадянами, які досягли 18-річного віку;
- переміщуються через митний кордон України у супроводжуваному багажі або ручній поклажі громадян.

Алкогільні напої та тютюнові вироби незалежно від їх кількості не звільняються від оподаткування, якщо особа, котра ввозить їх на митну територію України, була відсутня в Україні менше ніж 24 години.

Згідно із Законом України “Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України” від 13.09.2001 № 2681-III не оподатковуються також:

- товари, що належать громадянам-резидентам та переміщуються транзитом у транзитних зонах міжнародних аеропортів;
- транспортні засоби в кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією та товари, що ввозяться (пересилаються) громадянами і входять до складу спадщини, відкритої за межами України на користь резидента, у разі підтвердження її складу органами, що вчиняють нотаріальні дії у країні її відкриття. Зазначене підтвердження підлягає легалізації у консульських установах України, що діють у відповідних країнах;
- сільськогосподарська продукція, отримана громадянами-резидентами як натуральна плата за виконану роботу в країнах — учасницях СНД, з якими Україна уклала угоди про вільну торгівлю, що ввозиться в порядку та обсягах, які визначаються Кабінетом Міністрів України;
- плодоовочева продукція, вирощена громадянами-резидентами на власних присадибних ділянках сумісних держав, за умови підтвердження кількості вирощеної продукції довідками органів місцевого самоврядування, права власності та такі ділянки, подання сертифіката відповідності або свідоцтва встановленого зразка про визнання сертифіката, що ввозиться в порядку та обсягах, які визначаються Кабінетом Міністрів України.

8.3.3. Правила митного оформлення речей громадян, які виїжджають на постійне місце проживання

На виконання вимог п. 2 ст. 250 МКУ предмети (п. 33 ст. 1 МКУ: це особисті речі, товари, транспортні засоби та окремі номерні вузли до них, що переміщуються через митний кордон України), які вивозяться (пересилаються) у зв’язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання (за умови документального підтвердження: документ для виїзду громадян за кордон з відміткою про виїзд на постійне місце проживання у відповідну країну та листок вибуття з попереднього місця проживання), згідно з порядком, передбаченим наказом ДМСУ від 08.10.99 № 645 у редакції наказу ДМСУ від 22.11.2001 № 763, митне оформлення НСБ здійснюється в митниці за місцезнаходженням його власника (за місцем постійного проживання).

Громадяни, які виїжджають на ПМП за кордон, можуть вивозити без митного оподаткування предмети, що належать особисто їм і призначені для особистого користування.

Обмеження щодо вивезення громадянами за межі митної території України в НСБ окремих товарів. Згідно зі ст. 251 Митного кодексу України не допускається вивезення громадянами за межі митної території України незалежно від загальної вартості:

- 1) товарів, щодо яких відповідно до законодавства України застосовуються заходи тарифного та нетарифного регулювання експорту;
- 2) товарів, на які встановлено державні дотації, крім предметів особистого користування;
- 3) товарів промислового призначення (обладнання, комплектуючих виробів, матеріалів тощо) згідно з переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Вивезення дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виробів з них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження дозволяється у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Носії інформації (аудіо та відеокасети, компакт-диски, дискети та ін.), які вивозяться за межі України, завчасно подаються у відділ ТЗМК митниці для перевірки.

За спільним наказом Державного комітету України по охороні державних таємниць у пресі та інших засобах масової інформації та

Державного митного комітету України “Про затвердження Інструкції про порядок переміщення через Державний кордон України текстових, аудіо- та аудіовізуальних матеріалів” від 22.08.94 № 99/252 не підлягають пропуску через державний кордон на підставі чинного законодавства України:

а) матеріали, що містять заклики до насильницького повалення чи зміни державного і суспільного ладу, порушення територіальної цілісності, державного суверенітету і безпеки України, пропаганду війни, насильства та жорстокості, расової, національної, релігійної винятковості або нетерпимості, підбурювання до вчинення кримінально караних дій;

б) матеріали, що містять описи способів виготовлення і застосування наркотиків і сильнодіючих отруйних речовин;

в) матеріали порнографічного та вульгарного змісту;

г) документи Національного архівного фонду України (крім випадків тимчасового їх експонування або реєстрації за кордоном) — з дозволу Головархіву України;

д) трудові книжки, військові квитки, дозвіл на право носіння зброї, посвідчення особи;

е) твори друку, що становлять історичну, наукову, художню або іншу цінність;

є) документи і матеріали Державного музейного фонду України (крім випадків їх тимчасового експонування або реставрації за кордоном) — з дозволу Міністерства культури України.

Відповідно до Закону України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей”, не підлягають вивезенню з України:

— культурні цінності, занесені до Державного реєстру національного культурного надбання;

— культурні цінності, включені до Національного архівного фонду;

— культурні цінності, включені до Музейного фонду України.

Відповідно до наказу Міністерства культури і мистецтв України “Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України” від 22.04.2002 № 258 визначено перелік сувенірних виробів, предметів культурного і ужиткового призначення серійного і масового вироб-

ництва, на вивезення (тимчасове вивезення) яких дозвіл Державної служби контролю не потрібен:

1. Культурні цінності, що тимчасово ввезені в Україну, за наявності митної декларації, оформленої в установленому порядку під час ввезення (пересилання) в Україну цих цінностей.

2. Твори сучасного мистецтва, предмети народних художніх промислів, сувеніри, придбані в торговельній мережі.

3. Живопис, пластика малих форм, авторська графіка, гобелени, вироби декоративно-ужиткового мистецтва з кераміки, фарфору, фаянсу, скла, дерева, металу, текстилю та інших матеріалів, створені після 1950 р.

4. Вітчизняні та зарубіжні предмети побуту масового і серійного виробництва, створені після 1950 р., у тому числі:

— меблі (окремі предмети та гарнітури);

— килими фабричного та ручного виготовлення, килимові та текстильні вироби різних видів;

— предмети костюма і деталі, які його доповнюють;

— посуд та інші ужиткові предмети зі скла, кришталю, фарфору, фаянсу, кераміки, майоліки, дерева, пап'є-маше тощо;

— ювелірні вироби серійного та масового виробництва із недорогих металів і напівдорогоцінних каменів;

— іграшки з каміння, соломки, металу, пластмаси.

5. Сучасні предмети релігійного призначення різної конфесійної належності, виготовлені друкованим способом ікони, а також хрести, лампади, підсвічники та інші предмети релігійного призначення тиражного виробництва.

6. Предмети техніки:

— автомобілі, мотоцикли, велосипеди та інші транспортні засоби, що не мають значної історичної цінності¹;

— годинники (наручні, підлогові, настінні тощо), виготовлені після 1950 р.;

— сучасні моделі літаків, автомобілів, кораблів та інших предметів техніки;

— патефони та платівки (починаючи з № 285 для платівок “моно” і з № 739 для платівок “стерео”), виготовлені після 1960 р.

¹ Під значною історичною цінністю транспортних засобів розуміють належність їх видатним особам, політичним діячам, участь у видатних подіях, ексклюзивні моделі, які не були в серійному виробництві або випущені у малій кількості, або ювілейні, або випущені до 1950 р. і їх кількість в Україні не більш як два екземпляри.

7. Твори друку, видані після 1945 р., у тому числі:

- окремо видані твори, зібрання творів, збірки творів різних авторів, науково-популярна література, література для дітей;
- періодичні, нотні, картографічні, образотворчі видання, брошури, рекламні видання;
- видання, що вивозяться їх авторами;
- довідники для вступників до вищих навчальних закладів та однотомні мовні словники;
- сучасні репринтні та факсимільні видання;
- усі видання та інформація на будь-яких носіях, що відправляються державними бібліотеками, бібліотеками наукових товариств і громадських організацій, музеями відповідно до міжнародного книгообміну та міждержавного міжбібліотечного обміну;
- тиражована друкована графіка (репродукції, літографії, естампи, плакати, постери, афіші, календарі, листівки, конверти тощо), фотоальбоми і фотопродукція сувенірного призначення тощо.

8. Музичні інструменти за наявності одного з документів: фабричний паспорт, торгова квитанція, чек, ярлик на інструменті тощо, виготовлені після 1950 р., у тому числі:

- фабричні серійні вітчизняного та зарубіжного виробництва;
- механічні та електромузичні інструменти фабричного виробництва.

9. Знаки поштової оплати України: поштові марки й блоки, марковані поштові конверти й марковані поштові картки (художні й стандартні), видані після 1991 р.

10. Особисті нагороди у разі переїзду громадян на постійне місце проживання до інших держав за наявності орденських книжок або нагородних посвідчень¹.

11. Державні нагороди України з дорогоцінних металів та/або дорогоцінного каміння, порядок вивезення яких затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2001 № 677.

12. Значки, пам'ятні знаки, настільні медалі, ювілейні та пам'ятні монети, банкноти, які не є засобом платежу (крім вітчизняних та зарубіжних монет із дорогоцінних і недорогоцінних металів, паперових грошових знаків до 1960 р. включно).

¹ Вивезення громадянами, які переїжджають на постійне місце проживання до іншої держави, нагород, що залишилися від померлих батьків, можливе за умови подання документів, що підтверджують переїзд громадян на постійне місце проживання до іншої держави, свідоцтва про смерть, орденських книжок або нагородних посвідчень та документів, що підтверджують родинні зв'язки.

При відправленні несупроводжуваного багажу за кордон при переселенні на ПМП його власник повинен пред'явити митниці:

- закордонний паспорт з відміткою про виїзд на ПМП;
- адресний листок вибуття;
- заповнює митну декларацію у двох примірниках, у кожному з яких зазначає відомості про вміст НСБ.

Після оформлення НСБ перший примірник митної декларації залишається у справах митного органу, другий — додається до товаросупровідних документів на НСБ.

Якщо особі, що перетинає митний кордон України, не виповнилось 16 років, відомості про її предмети і цінності вказуються в митній декларації однієї з осіб, які її супроводжують.

У несупроводжуваному багажі крім предметів, заборонених чи обмежених до вивезення, не підлягають випуску валюта і цінності.

При митному оформленні предметів, що переміщуються громадянами через митний кордон України згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.97 № 65, за митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, митниці сплачується за одну годину роботи одного працівника у робочий час еквівалент 20 дол. США в гривнях за курсом НБУ на день митного оформлення.

8.3.4. Порядок заповнення уніфікованої митної квитанції МД-1 та додаткового аркуша до неї

Уніфікована митна квитанція МД-1 та додаткові аркуші до неї заповнюються посадовою особою митного органу при прийнятті на зберігання митним органом не пропущених через митний кордон України предметів та валютних цінностей, прийнятті від громадян сум податків та зборів, інших платежів, передбачених законодавством, за товари та транспортні засоби, що переміщуються ними через митний кордон України та підлягають обкладенню податками та зборами, іншими платежами згідно з чинним законодавством.

У графі “В’їзд/Виїзд” викреслюється непотрібне слово.

У спеціально визначених для цього місцях, зазначаються: найменування митного органу, код митного органу згідно з класифі-

У графі “Сума стягнення податків та зборів, інших платежів, передбачених чинним законодавством” зазначається загальна сума єдиного збору.

У разі оформлення УМК при нарахуванні та стягненні плати за митне оформлення предметів поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, встановленим для митних органів, у графі “Найменування предметів та валютних цінностей, код предметів за УКТЗЕД” проставляється вид платежу та чинні на день оформлення УМК курси валют, установлені НБУ, які застосовуються при нарахуванні платежу.

Графи “Одиниця виміру”, “Кількість”, “Загальна сума чи вартість” при нарахуванні плати за митне оформлення предметів поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, встановленим для митних органів, не заповнюються.

У графі “Ставка податків та зборів, інших платежів, передбачених законодавством” проставляється ставка платежу, визначена законодавством.

У графі “Сума стягнення податків та зборів, інших платежів, передбачених чинним законодавством” зазначається загальна сума платежу.

При оформленні УМК на сплату податків, зборів та інших платежів у рахунок грошової застави заповнюються графи “№ з/п”, “Найменування предметів та валютних цінностей, код предметів за УКТЗЕД”, “Одиниця виміру”, “Кількість”, “Загальна сума чи вартість”, “Ставки податків та зборів, інших платежів, передбачених законодавством”, “Сума стягнення податків та зборів, інших платежів, передбачених законодавством”.

У графі “Найменування предметів та валютних цінностей, код предметів за УКТЗЕД” проставляється індекс “ТЗ” та зазначаються найменування предметів, код предметів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, їх відмітні ознаки, додаткова одиниця виміру.

У графі “Одиниця виміру” проставляється одиниця виміру предметів, зазначених в УМК.

У графі “Кількість” проставляється кількість предметів кожного найменування.

У графі “Загальна сума чи вартість” проставляється митна вартість названих предметів, яка визначається на підставі заяви громадянина за умови подання ним підтверджувальних документів (товарних чеків, ярликів тощо), які можна ідентифікувати з наявними предметами. За відсутності таких документів посадова особа

митного органу самостійно визначає митну вартість на підставі цін на ідентичні або подібні товари.

В останньому рядку робочої частини УМК після слів “Усього (літерами)” у графах 5, 6 словами зазначається загальна митна вартість предметів, одержана внаслідок складання митної вартості, проставленої у рядках графи “Загальна сума чи вартість” цієї УМК, та відповідних сум “Усього (літерами)” усіх додаткових аркушів до цієї УМК (за їх наявності).

У графі “Ставки податків та зборів, інших платежів, передбачених законодавством” проставляються ставки видів податків, зборів та інших платежів, які справляються при митному оформленні цих предметів у разі їх ввезення на митну територію України з метою вільного обігу.

У графі “Сума стягнення податків та зборів” проставляються суми нарахованих та сплачених податків, зборів та інших платежів.

В останньому рядку робочої частини УМК після слів “Усього (літерами)” у графі 8 словами зазначається загальна сума нарахованих платежів, одержана внаслідок складання сум платежів, проставлених у рядках графи “Сума стягнення податків та зборів, інших платежів, передбачених законодавством” цієї УМК, та відповідних сум “Усього (літерами)” усіх додаткових аркушів до цієї УМК (за їх наявності).

При внесенні суми податків, зборів та інших платежів у рахунок грошової застави на звороті другого примірника УМК у полі “Службові відмітки” робиться запис: “Грошова застава повертається за умови виконання громадянином зобов’язань перед митним органом у термін до _____. По закінченні цього терміну грошова застава протягом трьох банківських днів перераховується до Державного бюджету”.

Додатково в полі “Службові примітки” зазначаються міжнародний пункт пропуску, через який має здійснюватись випуск тимчасово ввезених предметів, митний орган, у зоні діяльності якого знаходиться зазначений пункт пропуску, та дата очікуваного випуску.

Зазначений текст засвідчується підписом громадянина.

Приклад 4

ДЕРЖАВНА
МИТНА
СЛУЖБА УКРАЇНИ

КВИТАНЦІЯ серія № 000000

Відп. 2 Форма МД - 1

Відп. Серія/клас митниці Код митного органу 01001412 " 16 " Жовтня 2002 р.
Власник Україна, С. Степанович Василь Іванович Код платінки податку 2678224729
(прізвище, ім'я та по батькові громадянина України або фізичної особи-резидента)

Його адреса Україна, м. Львів, вул. Кравецька, буд. 124 кв. 16

ОНП

☐ А Предмети прийнято на зберігання митником (зазначити причину)

☐ В Валютні цінності прийнято на зберігання митником (зазначити причину)

☒ С Сплатено податків та зборів

Посадова особа митного органу (Підпис інспектора) С.В.Баєв Власник (Підпис власника)

Приклад 5

ДЕРЖАВНА
МИТНА
СЛУЖБА УКРАЇНИ

КВИТАНЦІЯ серія № 000000

Відп. 2 Форма МД - 1

Відп. Серія/клас митниці Код митного органу 01001412 " 16 " Жовтня 2002 р.
Власник Україна, С. Степанович Василь Іванович Код платінки податку 2678224729
(прізвище, ім'я та по батькові громадянина України або фізичної особи-резидента)

Його адреса Україна, м. Львів, вул. Кравецька, буд. 124 кв. 16

ОНП

☐ А Предмети прийнято на зберігання митником (зазначити причину)

☐ В Валютні цінності прийнято на зберігання митником (зазначити причину)

☒ С Сплатено податків та зборів

Посадова особа митного органу (Підпис інспектора) Ю.В.Майшук Власник (Підпис власника)

Приклад 6

ДЕРЖАВНА
МИТНА
СЛУЖБА УКРАЇНИ

Додатковий аркуш до квитанції МД-1 №0000000 від 17.10.03 р.

Відп. 2 Форма МД - 1

Відп. Серія/клас митниці Код митного органу 01001412 " 16 " Жовтня 2002 р.
Власник Україна, С. Степанович Василь Іванович Код платінки податку 2678224729
(прізвище, ім'я та по батькові громадянина України або фізичної особи-резидента)

Його адреса Україна, м. Львів, вул. Кравецька, буд. 124 кв. 16

М.П.

Посадова особа митного органу (підпис інспектора) Ю.В.Майшук Власник (підпис власника)

Примітка.
При сплаті єдиного збору оформлюється окрема УМК.
При нарахуванні та стягненні плати за митне оформлення предметів поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, встановленим для митних органів, оформлюється окрема УМК.

Завдання для перевірки знань

1. Дайте визначення терміна “пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України”.
2. Які товари не можуть бути пропущені через митний кордон України?
3. За яких умов митниця здійснює пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України?
4. Які обмеження визначені Митним кодексом України щодо вивезення громадянами за межі митної території України окремих товарів?
5. У яких випадках громадянин України може ввозити плодово-овочеву продукцію з-за кордону без оподаткування?
6. Хвора людина при переїзді на постійне місце проживання в Україну не може самостійно відправити контейнер з домашніми речами. Як їй бути?
7. Громадянин при переїзді на постійне місце проживання за кордон має намір вивезти нагороди померлих батьків. За яких умов він може це зробити?
8. Які культурні цінності не підлягають вивезенню за митний кордон України?

Глава 9

КОНТРОЛЬ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯМ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

9.1. Особливості застосування норм митного права для захисту прав інтелектуальної власності

Протягом століть у міжнародних угодах та конвенціях були закріплені правила та норми, спрямовані на підтримання рівноваги між правами авторів та інтересами тих, хто використовує їх твори або винаходи. З розвитком міжнародної торгівлі деякі суб'єкти господарювання з метою швидкої наживи все частіше стали незаконно використовувати результати інтелектуальної діяльності відомих фірм, або результат творчості відомих композиторів і виконавців.

Якщо взяти усі види власності, права на які є предметом торгівлі на ринках найбільш розвинутих держав світу, то частка інтелектуальної власності в них має чітко виражену тенденцію до щорічного зростання і перевищує темпи зростання торгівлі іншими видами власності.

На жаль, спостерігається і тенденція до збільшення виробництва фальсифікованих товарів з підробленими знаками відомих виробників та піратського виробництва й розповсюдження аудіовізуальної продукції та фонограм.

Останнім часом у зв'язку зі зростанням фальсифікації товарів та піратства Євросоюз втратив понад 17 000 робочих місць та зазнав збитків близько 80 млрд євро.

Така ситуація викликає занепокоєння у країнах ЄС, і тому в рамках Співтовариства постійно зростає увага як до питань покращання законодавства, так і до питань організації захисту прав інтелектуальної власності.

9.2. Історія та перспективи подальшого розвитку системи захисту прав інтелектуальної власності в ЄС та СОТ

На сьогодні ЄС визнано необхідність у створенні єдиного підходу (уніфікації) законодавчого регулювання у всіх країнах — членах ЄС у сфері охорони авторських та суміжних прав, а саме п'яти основних директив із цих питань (про програмні продукти, про право оренди (позики), про кабельний та супутниковий зв'язок, про строки охорони, про бази даних), а також захисту промислових прав. У лютому 2002 р. було розглянуто також питання запобігання порушенням прав власників через Інтернет. Цей новий проект планується розробити та прийняти в рамках ЄС найближчим часом.

Країни ЄС дійшли висновку, що також активно мають бути уніфіковані в рамках співдружності процедури захисту прав інтелектуальної власності. А саме: процедура виявлення порушень прав інтелектуальної власності, закриття окремих підприємств-порушників, конфіскація обладнання та доходів від піратства, спрощення подачі правовласником судового позову, отримання відповідної інформації, а також запровадження єдиного порядку компенсації збитків, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку ЄС.

Наступним кроком ЄС планується внесення змін до законодавства країн — членів ЄС щодо запровадження заходів, спрямованих на посилення покарання у цій сфері.

ЄС приділяє велику увагу популяризації усіх згаданих заходів у засобах масової інформації та введенню обов'язкового публікування судових рішень з питань захисту прав інтелектуальної власності у пресі.

Викладене вище свідчить про організацію в рамках ЄС плано-мірної роботи, спрямованої на покращання системи захисту прав інтелектуальної власності в Євросоюзі.

Згідно з Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС українській стороні необхідно було виконати до кінця 2001 р. умови Угоди про торговельні аспекти права інтелектуальної власності щодо захисту прав інтелектуальної власності. Ця Угода є базовою для виконання державою мінімального обсягу заходів захисту прав інтелектуальної власності, який забезпечує можливість вступу до СОТ.

Провідне місце в системі захисту прав інтелектуальної власності відведено встановленню відповідних заходів контролю за переміщенням товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності на митному кордоні.

За даними ЄС, щорічно підробляється 25 млн товарів. З розвитком технологій удосконалюються підробки, тому постає питання про налагодження постійного підвищення кваліфікації митників, удосконалення засобів контролю, створення спеціальних підрозділів на митному кордоні для боротьби з піратством та постійну співпрацю з правовласниками.

Порушені питання активно обговорюються та відстежуються Всесвітньою митною організацією (далі — ВМО), яка підкреслює особливу роль митниці у створенні бар'єрів для проникнення фальсифікованої продукції (особливо ліків, запасних частин до літаків та інших транспортних засобів) на ринки країн світу.

Статистичні дані ВМО свідчать, що уніфікація законодавства у рамках СОТ, у тому числі митного, сприяє економічному зростанню країни — члена СОТ, навіть якщо на початковому етапі це зростання не помітне.

Робочі групи ВМО, які на постійній основі займаються уніфікацією митного законодавства у питаннях захисту прав інтелектуальної власності, визначення митної вартості товарів, встановлення походження товарів, мають великий досвід і постійно ним обмінюються з країнами — членами ВМО. На жаль, через фінансові труднощі представники Держмитслужби України позбавлені можливості брати активну участь у роботі цих робочих груп.

У Женеві знаходиться Всесвітня організація інтелектуальної власності (далі — ВОІВ), яка входить до системи організацій ООН, одна з найбільших організацій у цій системі. Її бюджет складається на дворічній основі, 90 % його становлять кошти, зароблені від діяльності, пов'язаної з реєстрацією об'єктів інтелектуальної власності, а не за рахунок внесків держав-учасниць. До ВОІВ входять 175 держав, у тому числі Україна. Привабливо звучить одна з функцій ВОІВ — “допомога у цілях розвитку”.

Ця організація тісно співпрацює з ВМО у питаннях забезпечення захисту прав інтелектуальної власності.

Основна теза цих впливових міжнародних організацій така: *успіх економічного і технічного розвитку окремих держав у ХХІ столітті прямо залежить від побудови ефективної системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності у цих державах.*

9.3. Модельне законодавство ВМО та Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності

Саме тому в 1988 р. ВМО схвалила Модель законодавства, метою якого є надання державам зразка, який вони могли б використовувати при розробці національного законодавства стосовно надання митним органам відповідних повноважень у боротьбі з фальсифікацією та піратством. Але в ході Уругвайського раунду багатосторонніх переговорів ГАТТ уряди, маючи на меті зменшення перепон у міжнародній торгівлі, а також беручи до уваги необхідність забезпечення ефективного та адекватного захисту прав інтелектуальної власності, визнали доцільним створення нових правил та норм. Ці правила та норми було сформульовано в Угоді ТРІПС. У результаті цього ВМО підготувала нову редакцію Модельного законодавства для полегшення розробки національних законодавств, які прагнуть відповідати вимогам ГАТТ.

Структура та зміст Модельного законодавства побудовані так, щоб сконцентрувати увагу на основних вимогах, які мають бути вирішені в національних законодавствах.

По-перше, хоча визнано, що митниця може ефективно сприяти боротьбі з фальсифікацією та піратством, роль митниці має бути чітко визначена, щоб втручання митниці не спричиняло перепон на шляху торгівлі оригінальними товарами.

По-друге, саме на власникові прав на об'єкти права інтелектуальної власності лежить відповідальність за застосування заходів захисту його прав. Роль митниці обмежується сприянням у забезпеченні захисту прав.

По-третє, ступінь та ефективність участі митниці залежать від наявних у неї повноважень. Тому Модельне законодавство пропонує альтернативні рівні можливої участі митниці, що дозволяє країнам вибирати рівень, який найбільше відповідає їх законодавству.

І нарешті, будь-яке порушення прав інтелектуальної власності шляхом імпортування чи експортування контрафактних товарів по можливості має каратися так, щоб досягти ефекту, еквівалентного покаранню за правопорушення, пов'язане з виготовленням контрафактного товару в межах митної території відповідної країни.

9.4. Історія розвитку митного законодавства України у сфері захисту прав інтелектуальної власності

Наприкінці минулого століття Держмитслужба України почала робити кроки, спрямовані на приведення законодавства у відповідність до міжнародних стандартів.

Чинний на сьогодні Митний кодекс України містить ст. 74 “Товари та інші предмети, що не підлягають пропуску через митний кордон України”, відповідно до якої заборонені до ввезення в Україну “товари, імпорт яких здійснюється з порушенням прав промислової або інтелектуальної власності”, а також заборонені до вивезення з України “товари, експорт яких здійснюється з порушенням прав промислової або інтелектуальної власності”. Але ці норми Митного кодексу України не діють, оскільки останній абзац цієї частини статті встановлює, що конкретний перелік предметів, які підпадають під дію цієї статті, затверджує Верховна Рада України за поданням Кабінету Міністрів України.

Враховуючи те, що процедура, яка передувє поданню законопроекту до Верховної Ради України, дуже обтяжлива та займає багато часу, а також враховуючи час розгляду законопроектів Верховною Радою України, стає зрозумілим, що укладення такого переліку є неможливим. Напевно, у разі прийняття Верховною Радою України такого переліку, його актуальність на момент набрання чинності була б уже втрачена. Крім того, відкритим залишалося б питання розповсюдження інформації про намагання того чи іншого суб'єкта господарювання захистити свої права інтелектуальної власності шляхом заборони ввезення та/чи вивезення певних товарів.

Але слід звернути увагу на те, що цей Митний кодекс України був прийнятий наприкінці 1991 р. і вже містив відповідні, хоча й недосконалі, норми щодо захисту прав інтелектуальної власності. Напевно, у той час митне законодавство небагатьох країн мало хоча б якісь норми щодо захисту прав інтелектуальної власності. На жаль, ці норми українського законодавства протягом більш як семи років не набули ніякого розвитку, що було зумовлено не в останню чергу суспільною та економічною ситуацією в Україні.

З 1998 р. Держмитслужба України почала робити відповідні кроки.

По-перше, було підготовлено пропозиції до проекту нового Митного кодексу України щодо включення окремого розділу, присвяченого контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності.

По-друге, було розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку митного контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об’єкти інтелектуальної власності”. Але оскільки законодавство України не передбачало підстав для прийняття такої постанови Кабінетом Міністрів України, цей проект не пройшов погодження у зацікавлених міністерствах та відомствах.

Для вирішення цього питання Держмитслужба України ініціювала розроблення спеціальної Угоди в рамках Співдружності Незалежних Держав.

Відповідно до Указу Президента України “Питання Державної митної служби України” від 24.08.2000 № 1022/2000 одним із завдань митних органів визначено здійснення заходів захисту прав інтелектуальної власності в процесі зовнішньоекономічної діяльності.

І тільки 28 квітня 2001 р. Кабінет Міністрів України затвердив постанову “Про затвердження Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об’єкти інтелектуальної власності” (далі — Положення). Ця постанова набрала чинності 16 червня 2001 р. Таким чином, з цього часу в Україні діє механізм захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні України.

9.5. Основні вимоги Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об’єкти інтелектуальної власності

Дія Положення поширюється на товари, що імпортуються чи експортуються суб’єктами господарювання будь-якої форми власності та внесені до реєстру товарів, що містять об’єкти інтелектуальної власності, який ведеться Держмитслужбою.

Дія Положення не поширюється на товари, що переміщуються через територію України транзитом, а також на товари, що ввозяться або вивозяться фізичними особами для власного використання (не призначені для використання в комерційних цілях), пересилаються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях.

Деякі країни встановлюють більш чіткі кількісні обмеження щодо ввезення чи вивезення фізичними особами товарів, що містять об’єкти інтелектуальної власності. Особливо це стосується ввезення чи вивезення дисків для лазерних систем зчитування. Оскільки Україна має спеціальне законодавство щодо дисків для лазерних

систем зчитування, такі кількісні обмеження мають бути встановлені цим законодавством. Щодо обмеження ввезення інших товарів вважаємо законодавство України досить суворим, оскільки без оподаткування та застосування заходів нетарифного регулювання фізична особа може ввезти на територію України товарів на суму до 200 євро (або до 300 євро, якщо це одна неподільна річ), при цьому це правило застосовується тільки до пасажирів, що переміщуються через кордон рейсовим транспортом, а у разі переміщення через кордон власним або чартерним транспортом усі товари, що ввозяться, оподатковуються, а якщо їхня вартість перевищує 1000 євро, складається вантажна митна декларація й до товарів застосовуються усі заходи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Вимога щодо заповнення вантажної митної декларації стосовно товарів, що ввозяться та вартість яких перевищує 1000 євро, поширюється на будь-який вид транспорту (рейсовий чи власний).

Занепокоєння викликають тільки товари, що вивозяться фізичними особами, оскільки межа застосування заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності дуже велика, а саме 100 000 євро, що практично унеможливляє регулювання цього потоку.

9.6. Умови подання заяви та порядок її розгляду

Для встановлення контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності при переміщенні через митний кордон України товарів правовласник або його представник (далі — заявник) має звернутися до Держмитслужби з заявою про включення товару, що містить об’єкт інтелектуальної власності, до реєстру, який ведеться Держмитслужбою. Форма заяви встановлена Положенням. У заяві зазначаються дані про правовласника, товар, що містить його об’єкт інтелектуальної власності, виробників, експортерів та імпортерів оригінального товару, а також за наявності зазначається інформація про контрафактні товари та осіб, які їх переміщують через митний кордон України.

До заяви додаються:

— витяг з відповідного реєстру державного органу, що видав охоронний документ про реєстрацію в Україні права інтелектуальної власності, який засвідчує дійсність акта про реєстрацію на момент подання заяви;

— гарантійний лист (зобов'язання) про відшкодування витрат на зберігання товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, та інших витрат митних органів, а також відшкодування збитків власникові товару в разі непідтвердження порушень.

Переважає більшість країн застосовують як гарантії внесення застави на рахунок митного органу або приймають до розгляду фінансові гарантії банку. В Україні інститут банківських гарантій ще не розвинутий. Крім того, не можна вважати банківську систему України остаточно сформованою. У зв'язку з цим є певні труднощі щодо отримання таких гарантій.

В ЄС найчастіше застосовується внесення застави, при цьому розмір застави не може бути менший ніж 5000 євро. Встановлення в Україні такого розміру застави може стати перешкодою для українських правовласників у праві скористатися процедурою захисту прав інтелектуальної власності на кордоні, а це буде суперечити вимогам ст. 53 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. З іншого боку, хоча ця стаття й передбачає можливість застосування іншої еквівалентної гарантії, прикладів застосування гарантійних листів, які на сьогодні подаються Держмитслужбі, теж немає, що не дає можливості зробити висновки щодо ефективності такого гарантування. Поряд із цим є певні труднощі щодо правовласників — фізичних осіб, оскільки невідомо, чим вони можуть гарантувати покриття витрат митних органів та збитків власника товару в разі непідтвердження правопорушення. У такому разі більш прийнятним було б внесення застави.

Оскільки зупинення митного оформлення хоча б на 1—2 дні тягне дуже значні збитки для власника товару, деякі правовласники можуть використовувати такий механізм для недобросовісної конкуренції, особливо в тих країнах, де є можливість подати заяву на зупинення митного оформлення однієї конкретної партії товарів. Саме тому мають бути встановлені жорсткіші вимоги до правовласників у частині відшкодування збитків власникові товару в разі непідтвердження правопорушення. Митні органи деяких країн складають “чорні списки” непорядних правовласників, які не вживають подальших заходів щодо захисту своїх прав після призупинення митного оформлення товарів.

Крім того, Модельне законодавство передбачає необхідність доведення правовласником факту порушення його прав. У ст. 51 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності встановлено, що правовласник може подати заяву до митного органу за умо-

ви наявності достатніх підстав підозрювати, що його права порушуються чи можуть порушуватися. Держмитслужба на сьогодні не вимагає доведення факту порушення прав правовласника, тобто відсутність інформації про контрафактні товари, їх виробників, імпортерів чи експортерів не є підставою для відмови у внесенні товару до реєстру Держмитслужби.

На підставі розгляду поданих документів Держмитслужбою приймається рішення про включення товару до реєстру або відмову у включенні товару до реєстру з обґрунтуванням підстав. Перелік підстав для відмови у включенні товару до реєстру визначений Положенням. Про прийняте рішення заявник повідомляється письмово.

З підстав для відмови у внесенні товару, що містить об'єкт інтелектуальної власності до реєстру Держмитслужби слід зупинитися на такій, як відсутність характерних ознак, які можуть бути проконтрольовані митними органами. Наприклад, неможливим є реєстрація комп'ютерної програми, коли характерною ознакою її є особливі технічні характеристики чи параметри, оскільки при митному оформленні посадова особа митного органу не має можливості це перевірити, особливо враховуючи те, що, як правило, специфічні програми індивідуального використання мають певний захист (ключ), без якого використовувати їх неможливо. Аналогічна ситуація з речовинами (субстанціями), коли характерною ознакою товару, що містить об'єкт інтелектуальної власності, є хімічна формула, визначення якої можливе лише шляхом проведення спеціалізованої експертизи, а це унеможливорює здійснення контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності.

У разі прийняття Держмитслужбою позитивного рішення та сплати заявником відповідного збору, який встановлено постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2001 № 413, дані про заявлений товар вносяться до реєстру.

9.7. Порядок здійснення контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності

Для забезпечення оперативної передачі інформації про зареєстрований товар, включаючи його графічне кольорове зображення, реєстр ведеться Держмитслужбою в електронному вигляді за допомогою спеціалізованого програмно-інформаційного комплексу Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби Украї-

ни, доступ до якого обмежений. Зазначений комплекс надає можливість (завдяки супутниковому зв'язку) тієї ж миті, як інформація занесена до реєстру, побачити її у будь-якому митному органі України (за наявності доступу до комплексу).

Митні органи при здійсненні митного оформлення та митного контролю товарів перевіряють наявність аналогічних товарів у реєстрі Держмитслужби. Для цього спеціально уповноважені посадові особи митних органів ознайомлюють начальників оперативних підрозділів та підрозділи статистики з такою інформацією:

- про назви товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, які внесені до реєстру Держмитслужби;
- коди цих товарів згідно з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності;
- об'єкт інтелектуальної власності;
- правовласника із зазначенням адреси;
- офіційних імпортерів, експортерів, перевізників.

У разі наявності таких товарів у реєстрі підрозділ митного органу, що здійснює митне оформлення товару, передає спеціально уповноваженому інспектору дані про пред'явлений до оформлення товар, а саме: про відправника/отримувача, виробника, країну відправлення, за необхідності про маркування товару. Спеціально уповноважений інспектор звіряє дані про оригінальні товари з даними про товари, що пред'явлені до оформлення. У разі незбігу даних про виробника товару (країни виробника), експортера, імпортера, маркування тощо, або у разі якщо пред'явлений до оформлення товар відповідає тому, що заявлений як контрафактний, митні органи зупиняють митне оформлення таких товарів на 15 календарних днів. Про факт зупинення митного оформлення товару протягом доби повідомляються декларант, правовласник та Держмитслужба. За наявності об'єктивних причин термін зупинення митного оформлення може бути продовжений ще на 15 календарних днів.

Багато суперечок точилося навколо моменту, з якого слід відраховувати початок призупинення митного оформлення, оскільки в офіційному перекладі Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності на російську мову у ст. 55 визначено відрахування терміну призупинення митного оформлення з моменту передачі заявнику повідомлення про призупинення, а в тексті цієї Угоди українською мовою (до речі, переклад на українську мову не є офіційним) визначено, що відрахування має здійснюватися з моменту

отримання заявником повідомлення про призупинення. Після численних консультацій та вивчення коментарю до цієї Угоди у Держмитслужбі дійшли висновку, що призупинення митного оформлення товарів має відраховуватися починаючи з моменту отримання заявником відповідного повідомлення, про що були направлені відповідні роз'яснення митним органам. Якщо уважно вивчити текст Положення, то з'ясується, що безпосередньо в Положенні це питання не врегульовано, оскільки на момент прийняття Положення ще точилися суперечки. Прийняття такого рішення дуже ускладнило деякі правові аспекти обміну інформацією між митними органами й заявниками, а саме: в Україні відсутнє законодавство щодо електронного підпису, а оскільки термін призупинення митного оформлення має відраховуватися від дати отримання заявником повідомлення, заявник має підтвердити отримання такого повідомлення. Враховуючи те, що справа про порушення прав інтелектуальної власності має розглядатися в суді, не зрозуміло, як судові органи будуть розглядати обмін такими повідомленнями засобами факсимільного чи електронного зв'язку та чи буде таке листування визнане офіційним? Можливим шляхом вирішення цієї ситуації є надання заявникові права вибору форми обміну повідомленнями у заяві.

Повноважені особи правовласника мають прибути до митного органу, який зупинив митне оформлення товару, що підозрюється в контрафактності, та вжити заходів щодо захисту своїх прав, а саме подати відповідну заяву до суду. У разі подання митним органам ухвали суду про порушення провадження у справі термін зупинення митного оформлення продовжується до прийняття судового рішення.

У разі закінчення терміну зупинення митного оформлення та відсутності зазначеної ухвали митне оформлення товару поновлюється, що не може бути перешкодою для подання відповідної заяви до суду. На сьогодні митні органи України не вимагають внесення застави, передбаченої частиною другою ст. 53 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, оскільки жодний з інших компетентних органів згідно з чинним законодавством не може прийняти рішення про зупинення митного оформлення товарів, що підозрюються в контрафактності, а також оскільки неможливо визначитися із сумою застави, яка була б достатньою для захисту прав правовласника. Імовірно, за наявності відповідного досвіду роботи у цьому напрямку використання цієї застави буде можливим.

Розглянемо на прикладі можливості митного законодавства у захисті прав інтелектуальної власності.

Приклад. Фірма А (Україна) є виробником консервованих продуктів харчування та має зареєстровані в Україні права:

- на знак для товарів та послуг — назва фірми;
- знак для товарів та послуг — спеціальне зображення колеса;
- промисловий зразок — банка спеціальної форми;
- промисловий зразок — етикетки консервованої продукції тощо.

Оскільки фірма А спеціалізується на консервації продуктів харчування, замовлення на вироблення спеціальних банок було розміщено на підприємстві Б (Україна).

Під час моніторингу можливих ринків збуту за межами території України в Росії було знайдено фірму В, яка теж займається консервацією продуктів харчування та фасує їх у такі самі банки, на які у фірми А зареєстровані права. При цьому, зі спеціальних позначок, які обов'язково має наносити на денце завод — виробник тари, було з'ясовано, що ці банки вироблені підприємством Б.

У цьому разі фірмі А доцільно звернутися до Держмитслужби із заявою про внесення до реєстру товару, що містить об'єкт інтелектуальної власності, банки, захищеної Патентом України на промисловий зразок. Реєстрація за будь-яким іншим охоронним документом недоцільна, оскільки відсутнє порушення прав на знаки для товарів та послуг і на промисловий зразок етикеток консервованої продукції.

При експорті підприємством Б чи іншою фірмою-посередником з України до Росії зазначених вище банок митні органи зупинять митне оформлення та забезпечать правовласника (фірму А) доказами порушення його прав.

9.8. Порушення прав інтелектуальної власності як порушення митних правил

Відповідно до ст. 116¹ чинного Митного кодексу України переміщення через митний кордон України товарів, що виготовлені з порушенням прав інтелектуальної власності, класифікується як порушення митних правил. Відповідно до норм цієї статті на порушника (фізичну чи юридичну особу) накладається штраф, а товари, що є предметом правопорушення, підлягають конфіскації.

У сучасних умовах застосування цієї статті не можливе з таких причин.

По-перше, ця стаття може бути застосована тільки до тих товарів, що виготовлені з порушенням прав інтелектуальної власності,

а товари, які виготовлені легально, але самим фактом переміщення через митний кордон України порушують права інтелектуальної власності, під дію цієї статті не підпадають.

По-друге, у випадку складання митними органами протоколу про порушення митних правил за ознаками ст. 116¹, сторонами в судовій справі про конфіскацію товарів, що є об'єктами правопорушення, будуть: з одного боку — митний орган, з іншого — правопорушник. Правовласник у цьому процесі може виступати тільки як третя сторона. Отже, тягар доказу порушення прав інтелектуальної власності лягає на митні органи, які відповідно до покладених на них завдань мають тільки сприяти захисту прав інтелектуальної власності.

По-третє, у разі досягнення між правовласником та власником товару так званої мирової угоди протокол про порушення митних правил не може бути анульований, тобто, незважаючи на наявність мирової угоди, порушник буде покараний, а товар підлягатиме конфіскації.

Таким чином, митні органи не зацікавлені у складанні протоколу про порушення митних правил за зазначеною статтею, тому на практиці вона практично не застосовується. Її використовують тільки у деяких випадках як додаткову статтю.

У новому Митному кодексі України норма ст. 345 є більш перспективною — вже немає необхідності доведення факту виготовлення товару з порушенням прав інтелектуальної власності.

Разом з тим, ст. 257 цього кодексу встановлює, що справа про порушення митних правил порушується після доведення факту контрафактності товарів, митне оформлення яких призупинено. Відповідно до чинного українського законодавства факт контрафактності товарів може підтвердити тільки відповідний суд. Отже, справу про порушення митних правил можна порушити тільки після прийняття судового рішення у справі про порушення митних правил, а це суперечить ст. 61 Конституції України, відповідно до якої неможливо одну й ту ж особу двічі притягнути до юридичної відповідальності одного виду (в цьому випадку — адміністративної) за одне й те саме правопорушення.

Таким чином, у контексті нового Митного кодексу України використання ст. 345 є неможливим.

На нашу думку, використання цієї статті можливе тільки у разі призупинення митного оформлення товарів, що підозрюються в контрафактності, з власної ініціативи митного органу (дії *Ex Officio*), при цьому вартість затриманих товарів або заподіяна правовласникові шкода досягне розміру, за яким настає кримінальна відповідальність.

9.9. Обов'язкові вимоги Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, які не набули відображення в законодавстві України

Основні вимоги Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, які на сьогодні не реалізовані, це вимоги ст. 58 цієї Угоди щодо дій з власної ініціативи (*Ex Officio*). Дехто помилково вважає, що ця вимога реалізована у п. 25 Положення, але в цьому пункті визначено, що митні органи вчиняють відповідні дії щодо товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності, внесені до реєстру Держмитслужби, а ст. 58 Угоди вимагає відповідних дій щодо будь-яких товарів, якщо є достатні докази порушення прав інтелектуальної власності. Досвід, наприклад Польщі, свідчить, що вчинення дій з власної ініціативи дуже складна річ, і такі зупинення митного оформлення підозрюваних товарів відбуваються вкрай рідко. У Польщі такі права митних органів були застосовані тільки двічі. Не кращі справи і в інших країнах. Але враховуючи, що це — вимоги Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, необхідно на законодавчому рівні встановити можливість дій митних органів України з власної ініціативи.

Ще однією “прогалиною” Положення є те, що ним не передбачено заборони на реекспорт товарів, митне оформлення яких зупинялося, що передбачено ст. 59 згаданої Угоди.

9.10. Захист прав інтелектуальної власності у новому Митному кодексі України

Значно погіршилась ситуація в цьому напрямку в зв'язку з набранням чинності 1 січня 2004 р. Митним кодексом України в наявній на сьогодні редакції, оскільки в такому разі Україна не буде виконувати п'ять статей розділу “Особливі вимоги щодо заходів на кордоні” Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, при цьому аналізованому питанню присвячено лише 10 статей.

Зокрема новий Митний кодекс України не передбачає:

— внесення правовласником застави для покриття витрат митних органів, пов'язаних з призупиненням митного оформлення то-

варів, що підозрюються в контрафактності (відповідна норма має бути передбачена Митним кодексом);

— відповідальності правовласника перед власником товару, митне оформлення якого призупинено, але факт порушення прав інтелектуальної власності не доведено (відповідна норма має бути передбачена Митним кодексом);

— дій митних органів з власної ініціативи у разі переміщення через митний кордон України товарів, які не включені до реєстру Держмитслужби, але щодо яких є достатні підстави вважати, що вони контрафактні (відповідна норма має бути передбачена Митним кодексом та додатково регламентована Кабінетом Міністрів України);

— незастосування заходів захисту прав інтелектуальної власності щодо товарів, що переміщуються в особистому багажі пасажирів та пересилаються поштовими відправленнями (Кабінету Міністрів України необхідно надати повноваження щодо регламентації цього питання);

— заборони на реекспорт товарів, митне оформлення яких призупинялося у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності (Кабінету Міністрів України необхідно надати повноваження щодо регламентації цього питання).

Для виправлення цієї ситуації Держмитслужба підготувала пропозиції щодо внесення змін до нового Митного кодексу України, якими пропонується надати повноваження Кабінету Міністрів України врегулювати частину цих питань. Ключові питання, а саме відповідальність правовласника, в тому числі фінансова, та можливість дій митних органів з власної ініціативи, запропоновано врегулювати безпосередньо Митним кодексом.

Ще одне питання, яке потребує вирішення на законодавчому рівні, — це подальша доля товарів, конфіскованих у зв'язку з порушенням прав інтелектуальної власності. Згідно з чинним законодавством такі товари, якщо вони безпечні, підлягають подальшій реалізації. Власником цих товарів є Держава. Таким чином, після конфіскації товарів, які порушували права інтелектуальної власності, Держава сама вчинює порушення шляхом реалізації цих товарів. При цьому, вважаємо, у разі закріплення на законодавчому рівні вимоги щодо знищення товарів, які порушують права інтелектуальної власності (така норма є в законодавстві з авторського права та суміжних прав), це буде дуже великим тягарем для державного бюджету України, оскільки знищення здійснюється за його раху-

нок. Можливим шляхом вирішення цієї проблеми є встановлення на законодавчому рівні можливості прийняття судом рішення про конфіскацію товарів на користь правовласника, який у подальшому самостійно вирішуватиме долю таких товарів.

Завдання для перевірки знань

1. У якому випадку митні органи України здійснюють контроль за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності?
2. Хто та до якого органу має право подавати заяву про включення товару, що містить об'єкт інтелектуальної власності, до реєстру, який ведеться Держмитслужбою?
3. Хто приймає рішення про зупинення митного оформлення товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності?
4. На який термін зупиняється митне оформлення товарів, що підозрюються в контрафактності, та з якого моменту він відраховується?

Глава 10

ЗАХОДИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ. ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ ЗАХОДІВ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Застосування згідно з законодавством України заходів нетарифного регулювання при переміщенні товарів через митний кордон України — одне з основних завдань, покладених на митні органи України.

Нетарифне регулювання — це один із заходів регулювання ЗЕД, спрямований на забезпечення захисту економічних інтересів України та інтересів суб'єктів ЗЕД, що охороняються законом¹.

Нетарифний метод регулювання ЗЕД є методом адміністративного характеру, що застосовується при проведенні певних видів контролю державних органів щодо товарів, які ввозяться на митну територію України або з неї вивозяться.

Нетарифне регулювання класифікується на такі заходи:

- 1) *числові* (квотування, ліцензування, добровільне обмеження експорту, спеціальні санкції);
- 2) *приховані* (дозволи державних органів).

Органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на території України є: Президент України, Верховна Рада

¹ Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є особи, визначені ст. 3 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”.

України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Держмитслужба України, Міністерство охорони здоров'я України, Державна санітарно-епідеміологічна служба України, Державна інспекція з карантину рослин України, Держстандарт, Державний департамент ветеринарної медицини України, Міністерство аграрної політики України та інші міністерства та відомства.

На території України як суверенної держави діє порядок встановлення і використання технічних, фармакологічних, санітарних, фітосанітарних, ветеринарних та екологічних стандартів і вимог, згідно з якими дозволяється переміщення товарів, що за своїми характеристиками не порушують умов відповідних стандартів і вимог. Такі стандарти та вимоги, а також процедури їх застосування не можуть використовуватися з метою створення перешкод для здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами ЗЕД, але є необхідними та обов'язковими для певної категорії товарів. Органи державного управління, що за законами України уповноважені розробляти та запроваджувати зазначені стандарти та вимоги, повинні офіційно публікувати їх у загальнодоступних засобах інформації України та здійснювати їх реєстрацію в Міністерстві юстиції України.

Згідно з МКУ, законодавством України та іншими нормативно-правовими актами України митне оформлення товарів, до яких при переміщенні через митний кордон України застосовуються заходи нетарифного регулювання, може бути завершено тільки після закінчення передбачених законодавством видів контролю та отримання позитивних висновків контролюючих міністерств та відомств.

Неподання необхідних для митного контролю та оформлення документів є адміністративним правопорушенням, а в разі ввезення та реалізації на території України товарів, до яких застосовуються заходи нетарифного регулювання ЗЕД, без дозвільних документів, за наявності ознак злочину — кримінальним злочином.

10.1. Ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій

Під *ліцензією експортною (імпортною)* розуміється належно оформлене право на експорт (імпорт) упродовж установленого терміну певних товарів або валютних коштів з метою інвестицій та кредитування (рис. 10.1).

1. Организация заявителя, адрес		8. ЛИЦЕНЗИЯ N разовая	
3. Потребитель товара:		7. ЗАЯВЛЕНИЕ N 2 на разовую лицензию на импорт от 16.11.99	
4. Страна назначения УКРАИНА 1804		9. Продавец, его адрес	
5. Страна происхождения РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ 1643		10. Страна продавца РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ 1643	
6. Товары ВОСТОЧНАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ 180000		11. Срок действия лицензии 31.12.99 31.12.99	
12. Характер сделки ПОСТАВКИ ТОВАРОВ С РАСЧЕТОМ НА ЗА МНУТЮ ВАЛЮТУ		13. Валюта платежа РОССИЙСКИЕ РУБ. 810	
14. Наименование и под- ная характеристика товара	15. Код товара	16. Единица измерения	17. Количество
3005.90310 КИЛОГРАМ		5505.80	29.79
---марля и изделия из марли---			
Доп. наименование			
20. Основание для запроса лицензии И ИМПОРТ. КОНТРАКТ N 11/01 от 01.11.99		22. Согласовано	
1.99 Г. СПЕЦИФИКАЦИЯ, РАЗРЕШЕНИЕ N 0, ВАРЧЕНКО В.Г. "ГОСКОММЕДБИОПРОМ" N 3447 от 17.11.99		17.11.99	
11.99 Г. С ПРИЛОЖЕНИЕМ N 2. ПИСЬМО NMT N 2314 от 16.11.99		подпись и печать вносятся Дата 17.11.99	
21. Ф.И.О. руководителя организации-заявителя		23. Министерство (ведом.) выдавшее лицензию Управление ВЭС Харьковской обл. Ф.И.О. Живодан И. Должность Начальник управления ВЭС	
Должность ДИРЕКТОР		подпись и печать вносятся Дата 16.11.99	
24. Особые условия НОМЕНКЛАТУРА В СООТВЕТСТВИИ С ПРИЛОЖЕНИЕМ N 1		ВСЕГО КИЛОГРАМОВ Сумму 777829.4 РУБЛЕЙ РФ (29789.95 USD).	

Рис. 10.1. Зразок оформлення ліцензії

Під *експортною (імпортною) квотою* мається на увазі граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України (імпортувати на територію України) впродовж установленого терміну та який визначається в натуральних вартісних одиницях.

Ліцензування та квотування експорту й імпорту запроваджується Україною самостійно в особі її державних органів:

— у разі різкого погіршення розрахункового балансу України, якщо негативне сальдо його перевищує на відповідну дату 25 % від загальної суми валютних вимог України;

— у разі досягнення встановленого Верховною Радою України рівня зовнішньої заборгованості;

— у разі значного порушення рівноваги з певних товарів на внутрішньому ринку України, особливо із сільськогосподарської продукції, продуктів харчової промисловості та промислових товарів народного споживання першочергової потреби;

— за необхідності забезпечити певні пропорції між імпортною та вітчизняною сировиною у виробництві;

— за необхідності здійснення заходів у відповідь на дискримінаційні дії інших держав;

— відповідно до міжнародних товарних угод, які укладає або до яких приєднується Україна (запроваджується режим квотування);

— при добровільному обмеженні експорту товарів у певну країну (запроваджується режим квотування).

В Україні запроваджуються такі види експортних (імпортних) ліцензій:

— *генеральна* — відкритий дозвіл на експортні (імпортні) операції з певного товару (товарів) та (або) з певною країною (групою країн) упродовж періоду дії режиму ліцензування з цього товару (товарів) (наприклад, експорт спирту, ліцензування якого введено з 1994 р.);

— *разова* (індивідуальна) — разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності на період, не менший, ніж той, що необхідний для здійснення експортної (імпортної) операції (наприклад, імпорт озоноруйнуючих речовин, ліцензування яких було введено з 1995 р.);

— *відкрита індивідуальна* — дозвіл на експорт (імпорт) товару впродовж певного періоду часу (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу.

З кожного виду товару встановлюється лише один вид ліцензії.

Квотування здійснюється шляхом встановлення режиму видачі індивідуальних ліцензій, причому загальний обсяг експорту (імпорту) за ними не повинен перевищувати обсягу встановленої квоти. В Україні запроваджуються такі види експортних (імпортних) квот (контингентів):

— *глобальні* — квоти, що встановлюються з товару (товарів) без зазначення конкретних країн (груп країн), куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

— *групові* — квоти, що встановлюються з товару (товарів) з визначенням групи країн, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується;

— *індивідуальні* — квоти, що встановлюються з товару (товарів) з визначенням конкретної країни, куди товар (товари) експортується або з яких він (вони) імпортується.

З кожного виду товару встановлюється лише один вид квоти.

Чинним законодавством також передбачені такі види ліцензій і квот, як антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні, які застосовуються в разі імпорту в Україну певного товару (товарів), який є об'єктом відповідного антидемпінгового, антисубсидійного, спеціального розслідування та/або антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних заходів.

Рішення про запровадження режиму ліцензування та квотування експорту (імпорту) приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Мінекономіки України з визначенням списку конкретних товарів (робіт, послуг), що підпадають під режим ліцензування та квотування, і термінів дії цього режиму.

Ліцензії на експорт (імпорт) товарів видаються Мінекономіки України (раніше видавалися Міністерством зовнішньоекономічних зв'язків та торгівлі України). На окремі групи товарів такі ліцензії видаються за погодженням із відповідними міністерствами або відомствами.

Ліцензування операцій з переміщення валютних коштів між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з метою інвестицій та (або) надання (одержання) кредитів здійснюється Національним банком України.

Інформація про перелік товарів та (або) країн, що підпадають під режим ліцензування та квотування, із зазначенням виду ліцензії або квоти з кожного товару (або з кожної групи товарів) доводиться до суб'єктів ЗЕД шляхом опублікування її в офіційних загально-доступних засобах інформації України, а також негайно доводиться до відома митних органів України.

Ліцензії видаються на підставі заявок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, складених за відповідною формою (рис. 10.2).

Видана суб'єкту ЗЕД ліцензія має містити такі реквізити, як номер, дату видачі, а також підпис службової особи, яка видала ліцензію, і печатку відповідної установи. В разі незаповнення реквізитів ліцензії або їх заповнення неналежним чином товари до митного оформлення не приймаються.

Ліцензія, яку одержав суб'єкт ЗЕД, додається до вантажної митної декларації і є підставою для пропуску через митницю вантажів, які підпадають під режим ліцензування та квотування. Номер і дата ліцензії зазначаються в товаросупровідних документах та в гр. 44 ВМД під кодом 1.1000 — ліцензія, 1.1010 — індивідуальна ліцензія. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється тільки через митниці, зазначені в ліцензіях. Після закінчення терміну дії ліцензії або вичерпання встановленої квоти пропуск товарів за цією ліцензією припиняється.

10.2. Реєстрація зовнішньоекономічних договорів у Міністерстві економіки та з питань європейської інтеграції України

Наприкінці 1994 р. в Україні було запроваджено облік (реєстрацію) окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів), укладених суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України всіх форм власності, предметом яких є:

- товари, відносини з реекспорту яких регулюються чинним законодавством України та міжнародними договорами України;
- товари походженням з України, щодо яких міжнародними договорами України передбачено добровільні обмеження експорту з метою запобігання демпінгу (наприклад, деякі текстильні вироби);
- товари походженням з України, щодо яких здійснюються антидемпінгові процедури (наприклад, живі тварини, уран, аміак, труби і трубки із чорних металів);

Додаток
до підпункту 2.2.1 Положення про порядок
ліцензування імпорту товарів у 1999 році

Заявка на ліцензію на імпорт № _____
Дійсна до ____ р. (включно)

1. Організація - замовник, місцезнаходження			Код ЗУКПО		
Телефон			Факс		
Розрахунковий рахунок					
Розрахунковий рахунок в іноземній валюті					
2. Вхідний номер			Дата реєстрації		
3. Споживач товару, місцезнаходження			4. Продавець, місцезнаходження		
5. Код УКТ ЗЕД	6. Один. виміру	7. Кількість	8. Варт. (тис. ам. дол.)	9. Варт. (вал. контр.)	10. Додаткове найменування
11. Країна призначення			14. Базис поставки		
12. Країна продавець			15. Валюта контракту		
13. Країна походження			16. Валюта платежу		
17. Митниця			18. Характер угоди		
19. Підстава для запиту ліцензії			20. Узгоджено Прізвище, ім'я, по батькові Посада Підпис М.П. _____ Дата _____		
21. П.І.Б. керівника організації-замовника Посада М.П. _____ Підпис _____ Дата _____					
22. Особливі умови					

Рис. 10.2. Зразок заявки суб'єктів ЗЕД

— товари походженням з України, імпорт яких до інших держав квотується, ліцензується відповідно до законодавства цих держав або нормативних актів економічних угруповань, митних союзів (наприклад, напівфабрикати із заліза та нелегованої сталі);

— товари походженням з України, експорт яких здійснюється в рамках бартерних (товарообмінних) операцій чи операцій з зустрічною торгівлею (наприклад, живі тварини, карбамід, напівфабрикати із заліза та нелегованої сталі).

Переліки товарів, названих вище, визначаються Мінекономіки України. Реєстрацію й облік зовнішньоекономічних договорів (контрактів) здійснюють Мінекономіки України й уповноважені ним органи.

Митне оформлення цих товарів здійснюється лише за наявності картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту), яка видається у визначеному порядку.

Відповідно до Положення про порядок реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) для реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності України, який є стороною контракту, подає такі документи: інформаційну карту зовнішньоекономічного договору (контракту) за формою, встановленою Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України; оригінал зовнішньоекономічного договору (контракту) та його копію, завірену в установленому порядку керівником суб'єкта ЗЕД (у разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) підписаний фізичною особою, його копія засвідчується в установленому порядку); документ про оплату послуг за реєстрацію зовнішньоекономічного договору (контракту).

У разі коли суб'єкт ЗЕД України, який звернувся за реєстрацією, доручає виконання зовнішньоекономічного договору (контракту) іншому суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності України, подаються також оригінал договору доручення і його копія, завірена в порядку, передбаченому Положенням.

Оригінали зовнішньоекономічного договору (контракту) та договору доручення повертаються після розгляду матеріалів суб'єктові ЗЕД України, який звернувся за реєстрацією.

У разі потреби органи реєстрації можуть вимагати інші необхідні документи. Відповідальність за достовірність інформації, поданої в документах, пред'явлених для реєстрації, несе керівник суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України або фізична особа, яка є таким суб'єктом.

Інформація, подана в документах, пред'явлених для реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту), не підлягає розголошенню. Розголошення такої інформації тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Орган реєстрації розглядає подані для реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) документи впродовж 20 календарних днів починаючи з дати звернення за реєстрацією.

За результатами розгляду орган реєстрації приймає рішення про реєстрацію зовнішньоекономічного договору (контракту) або про відмову в такій реєстрації.

Документом, що підтверджує реєстрацію зовнішньоекономічного договору (контракту), є картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) (рис. 10.3, 10.4).

Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) видається суб'єкту ЗЕД України у двох примірниках. Перший примірник такої картки суб'єкт ЗЕД залишає у митних органах після митного оформлення відповідних товарів, другий залишається у суб'єкта ЗЕД України.

У реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) може бути відмовлено, якщо:

- для реєстрації подано не всі документи;
- умови зовнішньоекономічного договору (контракту) не відповідають законодавству України;
- до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України, який звернувся за реєстрацією зовнішньоекономічного договору (контракту), застосовано санкції згідно зі ст. 37 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” — індивідуальне ліцензування;
- є заборона з боку іноземних держав щодо ввезення на їх митну територію відповідних товарів походженням з України;
- вичерпано імпорتنі квоти (контингенти), визначені іноземними державами, митними союзами на ввезення відповідних товарів походженням з України;
- до іноземного контрагента суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності України застосовано режим індивідуального ліцензування згідно зі ст. 37 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”;
- є офіційна інформація щодо порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності законодавства України.

Додаток № 4

Затверджено
наказом МЗЕЗторгу України
від 24 лютого 1996р. №133-а

КАРТКА РЕЄСТРАЦІЇ - ОБЛІКУ №
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО ДОГОВОРУ (КОНТРАКТУ)
 (Дієсна для митного оформлення вантажу за місцем акредитації експортера)

Контракт № _____ від _____

1. Організація-експортер, юридична адреса		ЗУКПО _____ в Міністерстві юстиції України		
Тел. ()	Факс ()	19 березня 1996 р.		
P/p		за МІЗ/ІІ45		
B/p		Підписи посадовців		
2. Організація-імпортер, юридична адреса				
Тел. ()	Факс ()			
P/p				
3. Код експортного товару (ТНЗЕД)	4. Одиниця виміру	5. Кількість	6. Вартість у валюті контракту	7. Вартість у доларах США
8. Країна призначення		9. Країна імпортера		
10. Країна виробника		11. Валюта контракту	12. Валюта розрахунку	
13. Базис поставки		14. Характер угоди		
15. ПІБ керівника організації-експортера Посада Паспортні дані М.П. _____ Підпис _____ Дата _____				
16. Податкова інспекція				
17. Особливі умови				

Рис. 10.3. Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору

Додаток № 4а

Затверджено
наказом МЗЕЗторгу України
від 24 лютого 1996р. №133-а

ДОДАТОК ДО КАРТКИ РЕЄСТРАЦІЇ ОБЛІКУ №
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО ДОГОВОРУ (КОНТРАКТУ)
 (Заповнюється при бартерній угоді)

Контракт № _____ від _____

1. Організація-експортер, юридична адреса		ЗУКПО _____		
Тел. ()	Факс ()			
P/p				
B/p				
2. Організація-імпортер, юридична адреса				
Тел. ()	Факс ()			
P/p				
18. Код імпортного товару (ТНЗЕД)	19. Одиниця виміру	20. Кількість	21. Вартість у валюті контракту	22. Вартість у доларах США
23. Країна призначення		24. Країна імпортера		
25. Країна виробника		26. Валюта контракту		
27. Базис поставки		14. Характер угоди		
15. ПІБ керівника організації-експортера Посада Паспортні дані М.П. _____ Підпис _____ Дата _____				
16. Податкова інспекція				
17. Особливі умови				

Рис. 10.4. Додаток до картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору

Рішення про відмову в реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) видається суб'єкту ЗЕД України, який звернувся за реєстрацією, і повинне містити підстави такої відмови.

Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) дійсна для митного оформлення товарів, які є предметом відповідного договору (контракту), до кінця поточного календарного року і втрачає чинність після здійснення митного оформлення товарів, що експортуються, в повному обсязі, передбаченому договором (контрактом).

Внесення змін і доповнень до картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) не допускається.

Переоформлення картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору (контракту) здійснюється в порядку, передбаченому Положенням для реєстрації окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору, яку одержав суб'єкт ЗЕД, додається до вантажної митної декларації і є підставою для митного оформлення товарів, зазначених у цій обліковій картці. Номер і дата картки реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору зазначаються в товаросупровідних документах і вантажній митній декларації. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється тільки через митниці, зазначені в картці реєстрації-обліку. Після закінчення терміну дії облікової картки пропуск товарів за нею припиняється.

10.3. Дозволи інших державних органів України

10.3.1. Санітарно-епідеміологічний контроль

Підприємства, установи, організації та громадяни можуть ввозити з-за кордону сировину, продукцію (вироби, обладнання, технологічні лінії тощо) і реалізовувати чи використовувати їх в Україні лише за наявності даних щодо їх безпеки для здоров'я населення. Митне оформлення таких товарів здійснюється за умови подання позитивного висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи. Зазначений висновок видається органами, установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Перелік товарів (предметів), які підлягають санітарно-епідеміологічному контролю, визначається законодавством України та відповідними наказами державної санітарно-епідеміологічної служби

України. Так, ввезення на митну територію України товарів, визначених у групах 1—24 згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, можливе за умови подання гігієнічного висновку санітарно-епідеміологічного контролю.

Гігієнічний висновок містить такі відомості: повне найменування; висновок на імпортовану продукцію; досліджені показники, назви нормативних документів; сферу, галузь застосування продукції; вимоги щодо використання, застосування; термін дії висновку; обсяг дозволеної до використання партії (рис. 10.5). У ВМД гігієнічний висновок зазначається в графі 44 під кодом 6.6852.

10.3.2. Стандартизація, метрологія і сертифікація

Правові й економічні основи системи стандартизації та сертифікації, організаційні форми функціонування на території України визначено Кабінетом Міністрів України.

Перелік окремих видів продукції, яка підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, визначається Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України та Держстандартом України.

Пропуск товарів, підконтрольних Держстандарту, здійснюється за наявності сертифіката відповідності встановленої форми (рис. 10.6), свідоцтва про визнання іноземного сертифіката (рис. 10.7).

Сертифікація імпортованих товарів в Україні як метод нетарифного регулювання спрямована на захист інтересів споживачів внутрішнього ринку, охорону навколишнього середовища і створює своєрідний бар'єр імпорту товарів, які за своїми властивостями й технічними характеристиками не відповідають національним стандартам. У ВМД сертифікат відповідності зазначається в графі 44 під кодом 6.6020.

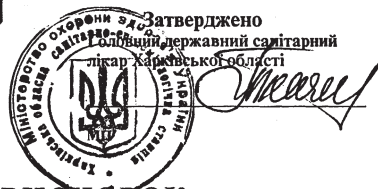
10.3.3. Карантин рослин, фітосанітарний контроль

Загальні правові, організаційні та фінансово-економічні основи карантину рослин, діяльність державних органів, підприємств, установ, організацій, посадових осіб та громадян, спрямовану на запобігання завезенню та поширенню відсутніх на території України небезпечних шкідників, хвороб рослин і бур'янів, визначено Законом України.

Взагалі такий контроль поширюється на всі продукти рослинного походження.

Центральним спеціальним органом у галузі карантину рослин визначено Головну державну інспекцію з карантину рослин, а без-

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА САНІТАРНО –
ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СТАНЦІЯ
310070, м. Харків-70, Помірки,
тел.: 44-00-07, тел/факс: 44-11-12

ГІГІЄНИЧНИЙ ВИСНОВОК

державної санітарно-гігієнічної експертизи на імпортовану продукцію

(повне найменування)

від 1999р. №

1. Дозволяю ввезти і використати (висновок на імпортовану продукцію)

2. (рекавіти постачальника імпортованої продукції)

3.

(документи на ввезення імпортованої продукції) (дані контракту на ввезення, сертифікату країни-постачальника, виготовлювача тощо, відповідно до п.5.2.)

4. Імпортована продукція відповідає медико-біологічним вимогам:

(досліджені показники, назва нормативних документів України ДСТУ, ДОСТ, санітарні норми та правила, тощо)

Допускається до застосування

(сфера, галузь застосування)

5. При застосуванні, зберіганні, транспортуванні (необхідне підкреслити)

(найменування продукції і нормативного документа на неї)

Необхідно дотримуватись вимог та здійснювати контроль за вмістом:

(перелічити, вказати нормативний документ, яким вони передбачені) (інші характеристики безпеки продукції, які не вказані в нормативному документі)

Висновок на

(найменування)

(строк, обсяг партії)

Експерт(и)

Т.Б. Червчкова
(підпис, ім'я, по батькові)

Висновок отримав

(підпис, дата)

Незавершені копії та скерокопії в установленому порядку не дійсні.

Рис. 10.5. Бланк "Гігієнічний висновок"

Форма 1

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ПО СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ
(ДЕРЖСТАНДАРТ УКРАЇНИ)

Серія ВА № 000000

Система сертифікації УкрСЕПРО

СЕРТИФІКАТ ВІДПОВІДНОСТІ

Зареєстрований у Реєстрі
Системи сертифікації УкрСЕПРО
№ 199 р.
Дійсний до " " 199 р.

ВИДАНИЙ (назва підприємства-виробника (постачальника), його адреса)

ЦЕЙ СЕРТИФІКАТ ПОСВІДЧУЄ, ЩО ІДЕНТИФІКОВАНА НАЛЕЖНИМ ЧИНОМ ПРОДУКЦІЯ (назва продукції, тип, вид, марка і т. ін.)

ВИПРОБУВАНА І ВІДПОВІДАЄ УСІМ ОБОВ'ЯЗКОВИМ ВИМОГАМ, ЩО ВСТАНОВЛЕНІ В (назва та назви нормативних документів (за необхідності наводяться пункти))

СЕРТИФІКАТ ПОШИРЮЄТЬСЯ НА (наводиться необхідне: вироб, зав, №)

партія в кількості (шт., кг, м, і т. ін.) зав. №/№ час випуску продукції з виробництва

Контроль відповідності сертифікованої продукції вимогам нормативних документів під час випуску з виробництва здійснюється шляхом (наводиться необхідне: періодичних випробувань зразків)

(проб) продукції; технічного нагляду за виробництвом сертифікованої продукції; атестаційним виробництвом

сертифікованою системою якості

СЕРТИФІКАТ ВИДАНИЙ (назва органу з сертифікації, що видає сертифікат, його адреса, номер атестації акредитації і дата реєстрації)

ВВЕЗЕННЯ В УКРАЇНУ ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ (для продукції, що ввозиться в Україну).

Керівник органу з сертифікації продукції (підпис, ініціали, прізвище)

199 р.

Печатка

До уваги постачальників, покупців та контролюючих органів.
Копія сертифіката не дійсна без оригіналу підпису і печатки органу, що його видав або центру стандартизації, метрології та сертифікації Держстандарту України (ЦСМС).

Рис. 10.6. Сертифікат відповідності

1. Виданий на підставі:

- випробувань, що проведені випробувальною(ними) лабораторією(ями)

Назва акредитованої випробувальної лабораторії (АВЛ), адреса	Номер протоколу випробувань, дата його затвердження	Реєстраційний номер АВЛ у Реєстрі Системи УкрСЕПРО

- обстеження виробництва

№ акту обстеження, дата реєстрації

- атестації виробництва

№ атестації, дата реєстрації, термін дії

- сертифікації системи якості

№ сертифіката, дата реєстрації, термін дії

2. Маркування продукції здійснюється знаком відповідності згідно з ДСТУ 2296-93, що наноситься на кожний виріб відповідно до вимог

позначення нормативного документа на продукцію

Місце знаходження знака відповідності

вказує місце знаходження знака на продукції

3. Виробник (постачальник) повинен забезпечувати відповідність продукції вимогам нормативних документів, наведених у цьому сертифікаті. За умови порушення вимог сертифікат може бути анульований рішенням органу з сертифікації або Держстандарту України.

Печатка

Рис. 10.7. Сертифікат відповідності (зворотний бік)

посередньо в пунктах пропуску на державному кордоні — пункти карантину рослин. Безпосереднє здійснення державного контролю з карантину рослин покладено на державних інспекторів з карантину рослин.

Карантинний дозвіл містить інформацію про найменування організації, якій він виданий, країну, з якої буде ввезено рослинний вантаж, його найменування та якість, перелік речовин, рослин, хвороб, які не повинні міститись у рослинах, особливі вимоги, пункт пропуску на кордоні України, через який ввозитимуться вантажі, маршрут перевезення, заходи, які будуть застосовані при доставленні вантажу, дату видачі та термін дії, печатку установи, що видала сертифікат, та підпис керівника. У ВМД карантинний сертифікат зазначається в графі 44 під кодом 6.6841.

Загальні правові, організаційні та фінансово-економічні основи фітосанітарного контролю на державному кордоні України, спрямовані на охорону території України від проникнення з-за кордону карантинних та інших небезпечних шкідників, хвороб рослин, визначаються правилами фітосанітарного контролю на державному кордоні України Державною інспекцією з карантину рослин Міністерства аграрної політики України.

Підставою для пропуску через митний кордон України вантажів є фітосанітарний сертифікат установленної форми (рис. 10.8). У ВМД фітосанітарний сертифікат (дозвіл) зазначається в графі 44 під кодом 6.6851.

10.3.4. Ветеринарний контроль

Загальні правові, організаційні та фінансово-економічні основи ветеринарної медицини, вимоги щодо ветеринарно-санітарної безпеки продуктів тваринництва та охорони довкілля встановлюються законами України, які визначають повноваження державних органів, права й обов'язки підприємств, установ, організацій і громадян у сфері забезпечення ветеринарного та епізоотичного благополуччя, карантину тварин, встановлює порядок здійснення державного ветеринарного контролю.

Пропуск через митний кордон України вантажів, підконтрольних службі ветеринарної медицини, дозволяється тільки з країн, благополучних в епізоотичному відношенні, за наявності оригіналу ветеринарного сертифіката країни походження з обов'язковим зазначенням конкретного одержувача після проходження обов'язкового ветеринарного контролю. При цьому функції забезпечення цього

1. Експортер та його адреса Name and adress of exporter		2. Фітосанітарний сертифікат 75—21/ Phytosanitary certificate	
3. Імпорттер та його адреса Declared name and adress of consignee		4. В організації карантину та захисту рослин з <u>Білорусь</u> (країна) To Quarantine and Plant protection Organization of <u>Білорусь</u> (country)	
6. Пункт ввозу Declared means point of entry		5. Місце походження <u>Україна</u> Place of origin <u>Харьковская обл.</u>	
7. Спосіб транспортування Declared means of conveyance		 Україна Ukraine Plant Quarantine Department	
8. Маркування, найменування продукції, ботанічна назва рослин Distindishing marks; number and description of packages; name produce; botanical name of plants		9. Кількість <u>Quantity declared</u>	
10. Цей документ засвідчує, що зазначені вище рослини і рослинна продукція: — були перевірені у відповідності з необхідними процедурами; — вважаються вільними від карантинних об'єктів, і що вони відповідають вимогам з фітосанітарії країни-імпортера. This is to certify that the plant or plant products described above: — have been inspected according to appropriate procedures, and — are considered to be free from quarantine pests and practically free from other injurious pests, and that they — are considered to conform with the current phytosanitary regulations of importing country			
11. Додаткова декларація Additional declaration			
Заходи знезараження <u>фумігація</u> Disinfestation and / or disinfection treatment		18. Місце оформлення Place of issue <u>Харьковская обл.</u>	
12. Обробка <u>фостек</u> Treatment		Date Дата Підпис інспектора Name and signature Organization of authorized officer <u>Залетина</u> <u>UKRAINE № 1</u>	
13. Хімічна (діюча речовина) chemical (active ingredient) <u>РН₂</u>	14. Експозиція та температура Duration and temperature <u>120 часів +10 °C</u>		
15. Концентрація Concentration <u>9 г/т</u>	16. Дата Date		
17. Додаткова інформація Additional information <u>НЕТ</u>			

Рис. 10.8. Фітосанітарний сертифікат

контролю на державному кордоні покладено на регіональні служби державного ветеринарного контролю з підпорядкованими їм прикордонними пунктами ветеринарного контролю.

Взагалі такий контроль поширюється на всі продукти тваринного походження.

Положення про регіональну службу державного ветеринарного контролю на державному кордоні та транспорті Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України затверджено Кабінетом Міністрів України.

Підставою для пропуску через митний кордон України вантажів, підконтрольних державному ветеринарному контролю, є ветеринарне свідоцтво (рис. 10.9, 10.10). У ВМД ветеринарний сертифікат (дозвіл) зазначається в графі 44 під кодом 6.6853.

10.3.5. Екологічний контроль

Державна екологічна інспекція Міністерства екології та природних ресурсів України здійснює екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон: транспортних засобів, у тому числі літаків, суден, військових кораблів; вантажів, які містять промислову сировину, відходи виробництва, хімічні сполуки, токсичні хімічні, радіоактивні та інші небезпечні для навколишнього природного середовища і здоров'я людей речовини, засоби захисту рослин, стимулятори їх росту, добрива; всіх видів риб, диких тварин і рослин, зоологічних, ботанічних, мінералогічних колекцій, мисливських трофеїв та іншої продукції, визначеної Кабінетом Міністрів України.

Перелік продукції, що може містити озоноруйнуючі речовини, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, визначається Кабінетом Міністрів України.

Митне оформлення продукції може бути завершено лише після закінчення екологічного контролю в пункті пропуску — проставлення штампа встановленого зразка на товаросупровідних документах, у разі відсутності зазначених відміток при митному оформленні вантажу видається дозвіл на ввезення в Україну, в якому вказуються повна назва та реквізити імпортера; код УКТЗЕД, назва продукції, маса, вид упаковки, маркування, спосіб транспортування; реквізити власника й одержувача вантажу; маршрут прямування через територію України; номер та дата видачі. У ВМД екологічний сертифікат (дозвіл) зазначається в графі 44 під кодом 6.1.6854.

Рис. 10.9. Ветеринарне свідоцтво (лицьовий бік)

Відмітки про ветеринарний огляд при навантаженні, на шляху транспортування і на місці перевантаження, призначення

Рис. 10.10. Ветеринарне свідцтво (зворотний бік)

10.3.6. Гемологічний контроль

З метою посилення контролю за переміщенням дорогоцінного, напівдорогоцінного і декоративного каміння походженням з України створено Державний гемологічний центр Міністерства фінансів України, який веде всі роботи, пов'язані з експортною оцінкою якісних і вартісних показників природного й штучного дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного і декоративного каміння. Підставою для переміщення названого вантажу є експертний висновок установленої форми на бланках суворої звітності.

Право виконання відповідних експертних робіт мають, крім штатних співробітників Державного гемологічного центру, також позаштатні акредитовані експерти. У ВМД експертний висновок Державного гемологічного центру зазначається в графі 44 під кодом 6.1.6030.

10.3.7. Ввезення лікарських засобів та виробів медичного призначення

Лікарські засоби і вироби медичного призначення можуть ввозитися на митну територію України з метою застосування в медичній практиці за умови та після проведення державної експертизи якості та безпеки, а також за наявності документів і матеріалів, що стосуються якості та безпеки медичної техніки та виробів медичного призначення. За позитивними результатами експертизи видаються:

— одноразовий дозвіл на ввезення без права реалізації та використання в медичній практиці (рис. 10.11);

— свідоцтво про державну реєстрацію (рис. 10.12) — документ, що засвідчує факт державної реєстрації в Державному реєстрі медичної техніки та виробів медичного призначення. Термін дії документа — п'ять років. Свідоцтво про державну реєстрацію містить інформацію про те, що продукція (назва виробу, тип, вид, марка, код УКТЗЕД, країна походження, підприємство-виробник) зареєстрована в Україні, термін дії свідоцтва, дата реєстрації, кому видано свідоцтво (назва заявника, адреса, телефон), печатки та підпис керівника установи, що видав свідоцтво;

— підтвердження про реєстрацію — на зареєстровані в Україні вироби, що імпортуються.

УКРАЇНА АГЕНТСТВО З КОНТРОЛЮ ЗА ЯКІСТЮ ТА БЕЗПЕКОЮ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ, ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ А ВИРОБІВ МЕДИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ Ідентифікаційний код 21661734 253660, м.Київ-94, вул.Попудренко, 50 від <i>Державного</i> АГЕНТСТВО			
з контролю за якістю та безпекою продуктів харчування, лікарських засобів та виробів медичного призначення (НАЗК України) 253660, м.Київ-21, вул. Попудренка, 50 Тел.: +380(44) 559-73-73, Факс: +380(44) 559-57-11 e-mail: fdau@health.gov.ua			
серія	№ (бланк)		
« _____ 1999 р.	№ _____		
Одноразовий дозвіл на ввезення на митну територію України			
Назва виробу(продукції) _____ (повна назва) _____ (синоніми, хімічна назва) _____ (торгова назва)			
Код ТН ЗЕД _____			
Дозвіл виданий _____ назва (установи, виробника, розробника, одержувача виробу (продукції), _____ адреса, проведення господарської діяльності, тел./факс, Е-пошта _____ Ідентифікаційний код ЄДРПОУ			
Походження виробу (продукції) _____ країна походження, підприємство-виробник (компанія, фірма), адреса, тел./факс, Е-пошта. _____ Код ЄДРПОУ, реєстраційний № представника імпортера в Україні			
Серія №	Партія №	Кількість	
Мета ввезення _____ Реєстрація, перереєстрація та сертифікація в Україні, експонування на виставках, ярмарках, конференціях _____ Особисте використання громадянами, гуманітарна допомога _____ Стислі лікарські засоби, епідемічні ситуації тощо			
Сфера застосування _____			
Голова		Підпис	
		Печатка	

Рис. 10.11. Одноразовий дозвіл на ввезення на митну територію України

Додаток 3
до Порядку державної реєстрації виробів
медичного призначення в Україні

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
з контролю за якістю, безпекою та виробництвом
лікарських засобів і виробів медичного призначення

СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
№ _____

Свідоцтво видане _____
(у давальному відмінку назва юридичної або фізичної особи — заявника
про реєстрацію; місцезнаходження, тел./факс, E-mail)

про те, що продукція

_____ (назва виробу медичного призначення, тип, вид, марка та інші., код УКТ ЗЕД)

_____ (країна походження, підприємство-виробник (компанія, фірма), місцезнаходження, тел./факс, E-mail)

_____ (код ЄДРПОУ представника імпортера в Україні)

зареєстрована в Україні та дозволена

_____ (сфера застосування продукції)

Це Свідоцтво дійсне протягом _____

Дата реєстрації _____

Голова Державного департаменту _____
(П.І.Б., підпис)

М.П.

Рис. 10.12. Свідоцтво про державну реєстрацію

Перелік виробів медичного призначення, документів і матеріалів, які підлягають державній реєстрації, визначається Міністерством охорони здоров'я України.

Окремому контролю підлягають наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори з урахуванням їх корисності для використання у медичній практиці та залежно від ступеня небезпечності для здоров'я, яку вони можуть становити у разі зловживання ними.

Перелік зазначених категорій товарів затверджується постановою КМУ за поданням спеціально уповноваженого органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я — Комітету з контролю за наркотиками МОЗ України.

Митне оформлення визначених категорій товарів можливе лише за наявності дозволу Комітету з контролю за наркотиками МОЗ України.

10.3.8. Ввезення об'єктів інтелектуальної власності

Товари, що містять об'єкти інтелектуальної власності, — екземпляри наукових, літературних, художніх товарів, у тому числі комп'ютерних програм, баз даних, фонограм, товарів, маркованих знаками для товарів та послуг із зазначенням їх походження, інших товарів, що як такі можуть бути зареєстровані Держмитслужбою.

Підставою вважати, що переміщуваний через митний кордон України товар становить об'єкт інтелектуальної власності, є його наявність у реєстрі об'єктів інтелектуальної власності, що ведеться Держмитслужбою.

Контроль за переміщенням названих категорій товарів здійснює Держмитслужба відповідно до порядку, визначеного МКУ (розділ X) та Кабінетом Міністрів України.

10.3.9. Експортний контроль

Державний експортний контроль — комплекс заходів, здійснюваних державними органами щодо забезпечення державного контролю за міжнародними передачами товарів, що контролюють їх використання юридичними і фізичними особами відповідно до міжнародних зобов'язань України та інтересів національної безпеки.

Порядок пропуску через митний кордон України та митного оформлення товарів, що підлягають експортному контролю, визначається митним органом.

Списки товарів, що підлягають експортному контролю, визначає КМУ, але слід зазначити, що збіг кодів УКТЗЕД з кодами, ви-

значеними КМУ, не є підставою для віднесення товарів до контрольних списків, остаточне рішення приймається згідно зі списком.

Митне оформлення товарів, що контролюються, здійснюється на підставі дозволу/висновку встановленого зразка, яка містить дані про кількість та вартість товару, особливі умови поставки, іноземного суб'єкта (суб'єктів) господарської діяльності, країни призначення (походження), найменування продукції, що контролюється, митний орган оформлення, діє протягом встановленого часу та вказується в гр. 44 ВМД під кодом:

- а) 6.6009 — генеральний висновок Державної служби експортного контролю України (Держекспортконтролю) при тимчасовому вивезенні товарів;
- б) 6.6010 — генеральний висновок Держекспортконтролю при тимчасовому ввезенні товарів;
- в) 6.6011 — генеральний дозвіл Держекспортконтролю при експорті товарів;
- г) 6.6012 — генеральний дозвіл Держекспортконтролю при ввезенні товарів;
- д) 6.6013 — разовий дозвіл Держекспортконтролю при експорті товарів;
- е) 6.6014 — разовий дозвіл Держекспортконтролю при ввезенні товарів;
- є) 6.6015 — разовий висновок Держекспортконтролю при тимчасовому вивезенні товарів;
- ж) 6.6016 — разовий висновок Держекспортконтролю при тимчасовому ввезенні товарів;
- з) 6.6018 — разовий висновок Держекспортконтролю при здійсненні транзиту товарів;
- и) 6.6019 — разовий висновок Держекспортконтролю при здійсненні переміщення через митну територію України товару, що не підлягає експортному контролю.

Завдання для перевірки знань

1. Суб'єктом ЗЕД України, юридичною особою, на митну територію України ввозиться товар — помідори свіжі насипом. Необхідно дати відповіді на такі запитання.

Яким службам підконтрольний цей товар?

Які дозвільні документи є підставою для пропуску товарів через митний кордон України?

2. Чи може бути встановлено за одним товаром одночасно групові та індивідуальні квоти?

3. Якщо до митного оформлення олії декларантом подаються документи без фітосанітарного сертифіката, які будуть дії посадової особи митниці?

4. Якщо у виданій ліцензії зазначена митниця оформлення — Дніпровська регіональна митниця, то чи може бути здійснено митне оформлення товару за цією ліцензією в Київській регіональній митниці?

5. На митну територію України ввозиться товар (люстри для житлових приміщень — код УКТЗЕД 9405109100). Які дозвільні документи нетарифного регулювання необхідно надати митним органам для митного оформлення такого товару?

6. На митну територію України ввозиться товар (пшениця — товарна позиція УКТЗЕД 1001). Які дозвільні документи нетарифного регулювання необхідно надати митним органам для митного оформлення такого товару?

Глава 11

ОПОДАТКУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

11.1. Митно-тарифне регулювання в зовнішньоекономічній діяльності як інструмент економічної політики держави

У цілому зовнішньоекономічна політика держави — це комплекс заходів, що мають на меті досягнення економікою країни певних переваг на світовому ринку і водночас захист внутрішнього ринку від конкуренції іноземних товарів. Можна зазначити, що ця політика спрямована на стимулювання або обмеження імпорту та експорту товарів.

У цілому зовнішньоекономічна політика держави — це комплекс заходів, що мають на меті досягнення економікою країни певних переваг на світовому ринку і водночас захист внутрішнього ринку від конкуренції іноземних товарів. Можна сказати, що вона спрямована на стимулювання або обмеження імпорту та експорту товарів.

Головним інструментом такої політики є метод тарифного регулювання, який займає одне з центральних місць у системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Мито збільшує ціну конкретного імпортного товару при його надходженні на внутрішній ринок країни, дає змогу національним товаровиробникам підвищувати загальний рівень цін вітчизняних товарів та одержувати додатковий прибуток, прямо захищає внутрішні ціни і прибутки національних підприємств.

Законом України “Про Митний тариф України” визначено порядок формування і застосування Митного тарифу України при ввезенні або вивезенні товарів та обкладання їх митом. Систематизова-

ний звід ставок мита єдиний для всіх суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами.

Ставки митного тарифу встановлює Верховна Рада України шляхом прийняття законів України з урахуванням висновків Кабінету Міністрів України.

З метою розробки пропозицій з питань митно-тарифного регулювання та врахування при цьому інтересів суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності і держави в цілому в 1994 р. створено Митно-тарифну раду. До її складу входять представники Державної митної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства сільськогосподарства та інших галузевих міністерств України.

За структурою митний тариф поділяється на експортний та імпорتنний.

Експортний тариф — інструмент регулювання експорту. Його застосовують окремі країни з метою одержання додаткових бюджетних надходжень і регулювання експорту окремих видів товарів.

Імпортний тариф — головний інструмент митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, виконує такі основні функції:

- формує оптимальну товарну структуру імпорту шляхом диференціації ставок на ввезення різноманітних товарів;
- впливає на господарську діяльність підприємств і соціальні умови в суспільстві, є складовою механізму ціноутворення;
- захищає окремі галузі національної економіки (протекціонізм) від можливого заподіяння їм суттєвих збитків іноземною конкуренцією;
- дає змогу проводити активну зовнішньоторговельну політику та впливати на партнерів у ході торговельних переговорів, формувати митні союзи;
- сприяє оптимізації співвідношення експорту й імпорту держави, валютних витрат і надходжень, досягненню сприятливого торговельного балансу.

У загальному плані мито є податком на товари, що переміщуються через митний кордон України. Застосовуючи його, держава

може регулювати (стимулювати) розвиток певних галузей національної економіки (табл. 11.1).

Таблиця 11.1. Приклад змін ставок мита на товари залежно від розвитку певної галузі промисловості

Код товару згідно з УКТЗЕД	Опис товару згідно з УКТЗЕД	Роки			
		1992	1995	1999	2001
52.12	Тканини бавовняні та ін., %	5	0	1	0
25.26	Стеарит природний, тальк подрібнений або мелений, %	2	0	5	5
84.81	Крани, клапани, вентиля та інша арматура, %	10	0	0	0

11.2. Митна вартість

Більшість країн світу вирішили стягувати митні платежі як відсоток від вартості товару. Але для вартості товару суттєве значення мають різні чинники, в тому числі й умови поставки товару. Без сумніву, вартість товару, який продавець передає покупцю безпосередньо на складі у своїй країні, буде меншою за вартість цього ж товару за умови, що продавець доставить свій товар у країну покупця за свій рахунок, тобто товар — той самий, а вартість може дуже відрізнятися залежно від умов його передачі продавцем покупцю. Тому необхідність урівняти у правах покупця та продавця щодо визначення митної вартості незалежно від умов поставки вимагає єдиного підходу різних країн до оцінки товарів саме для митних цілей.

Зазначений підхід повинен забезпечувати єдину митну оцінку для товарів, які поставляються на різних умовах поставки, незважаючи на те, хто дійсно несе витрати (продавець чи покупець).

Розумний підхід держави до питання визначення митної вартості предметів, що переміщуються через її кордони, як до одного з основних елементів тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності забезпечує захист інтересів національних товаровиробників. Мито та інші митні платежі, що одночасно стягуються митними органами при митному оформленні, нараховуються на базі митної вартості.

Зрозуміло, що для кожного бізнесмена дуже важливо, яким методом буде визначена митна вартість або проведена митна оцінка,

тому що прямим наслідком її є сплата митних платежів та висновок про економічну доцільність угоди, розрахунок прибутку від зовнішньоекономічної операції та ін. Митна оцінка — це питання розвитку зовнішньої торгівлі між країнами.

Виходячи з викладеного, на Конференції ООН прийнято рішення про загальні правила митної оцінки.

Для забезпечення справедливої, рівноцінної та прозорої (простої) митної оцінки товару за різних умов поставки введено розрахункову величину — митну вартість.

Для визначення митної вартості встановлено єдині критерії: момент перетину митного кордону та ціна угоди (вартість, зазначена в рахунку-фактурі).

За такого підходу значення митної вартості для однакових товарів буде однаковим навіть у випадках, коли вони поставляються за різними умовами поставки.

Митна вартість обчислюється насамперед на основі ціни угоди, тобто фактурної вартості товару.

Фактурна (контрактна) вартість — це ціна товару, обумовлена в контракті та відповідно в рахунку-фактурі.

Подальший розрахунок митної вартості здійснюється з урахуванням умов поставки товару згідно з інтерпретацією Міжнародних комерційних термінів ІНКОТЕРМС, виходячи з того, які витрати включені продавцем до рахунку-фактури й коли вони здійснені — до перетину митного кордону чи після.

Тому знання ІНКОТЕРМС є необхідною умовою для вирішення питань визначення митної вартості, а саме знання того, які витрати поставки включаються продавцем до рахунку-фактури за різних умов поставки.

При обчисленні митної вартості товарів витрати, зроблені до перетину митного кордону (якщо вони не включені до рахунку-фактури), додаються до фактурної вартості: за навантаження товару на транспортний засіб, за страхування, сплачене вивізне мито та ін.

Відповідно витрати, зроблені після перетину митного кордону, віднімаються (якщо вони включені до рахунку-фактури).

Питанням митної вартості присвячені ст. 259—275 розділу XI нового Митного кодексу України. Викладені тут поняття та методи максимально наближені до загальносвітового стандарту, а якщо точніше — до вимог Світової організації торгівлі (СОТ) та чинної в її рамках Генеральної угоди про тарифи і торгівлю. Це зумовлено насамперед прагненням України якнайшвидше вступити до СОТ. Цей крок надасть нашій країні широкі можливості для поживавлення

національної економіки та відкриє двері до міжнародної інтеграції в Євросоюз (ЄС). Звідси і впливає уніфікація основних термінів, методів та умов їх застосування при визначенні митної вартості нового Митного кодексу України з викладеними в Кодексі оцінки СОТ (WTO Value Code) (Угода із запровадження Статті VII Генеральної угоди про тарифи і торгівлю), прийнятому на заключному етапі Уругвайського раунду в 1994 р.

Поняття митної вартості викладене у ст. 259 нового Митного кодексу: “Митна вартість товарів — це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України відповідно до положень цього Кодексу”.

Визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України, здійснюється шляхом застосування таких методів:

- 1) оцінки за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються;
- 2) оцінки за ціною угоди щодо ідентичних товарів;
- 3) оцінки за ціною угоди щодо подібних (аналогічних) товарів;
- 4) оцінки на основі віднімання вартості;
- 5) оцінки на основі додавання вартості;
- 6) резервного.

Основним методом визначення митної вартості товарів є метод за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються.

Якщо основний метод не можна використати, застосовується послідовно кожний із перелічених методів. При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митну вартість товарів не можна визначити шляхом застосування попереднього методу (за винятком методів віднімання та додавання вартості, які можуть застосовуватися у будь-якій послідовності).

Розглянемо більш детально кожен із методів.

11.2.1. Метод оцінки за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються

Першоосновою для митної оцінки, за Кодексом оцінки СОТ, є “вартість угоди” (контрактна вартість), як зазначено у ст. 1 цієї Угоди.

Якщо порівняти положення, викладені в цій Угоді, з новим Митним кодексом, то можна побачити багато спільного. Так, відповідно

до ст. 267 Митного кодексу: “Митною вартістю за методом оцінки за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються, є ціна угоди, фактично сплачена, чи ціна, яка підлягає сплаті за товари, які імпортуються за призначенням в Україну, на момент перетину ними митного кордону України”. Як бачимо, визначення митної вартості практично збігаються, цілком зрозумілі та не викликають двоякого тлумачення.

Далі за текстом ст. 267 нового Кодексу наводиться перелік витрат, які повинні бути включені при визначенні митної вартості товарів до ціни угоди, якщо вони не були раніше до неї включені (аналог ст. 8 Кодексу оцінки СОТ):

“1) витрати на доставку товарів до аеропорту, порту чи іншого місця ввезення товарів на митну територію України:

а) вартість транспортування;

б) витрати на навантаження, вивантаження, перевантаження і перевалку товарів;

в) страхові суми;

2) витрати, понесені покупцем:

а) комісійні та брокерські винагороди, за винятком комісійних за закупівлю товару;

б) вартість контейнерів та іншої багаторазової тари, якщо відповідно до товарної номенклатури вони розглядаються як одне ціле з товарами, що оцінюються;

в) вартість пакування, включаючи вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних з пакуванням;

3) відповідна частина вартості таких товарів та послуг, які прямо чи побічно надаються покупцю безоплатно або за зниженою ціною для використання у зв'язку з виробництвом або продажем (відчуженням) на вивезення товарів, що оцінюються, якщо відповідна частина не була включена до заявленої ціни:

а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів та інших комплектуючих виробів, які є складовою частиною товарів, що оцінюються;

б) інструментів, штампів, форм та інших подібних предметів, використаних на виробництво товарів, що оцінюються;

в) матеріалів, витрачених на виробництво товарів, що оцінюються (мастильних матеріалів, палива тощо);

г) інженерної проробки, дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами митної території України і безпосередньо необхідних для виробництва товарів, що оцінюються;

4) ліцензійні та інші платежі за використання об'єктів права інтелектуальної власності, які покупець (імпортер) прямо чи побічно повинен сплатити як умову продажу (відчуження) товарів, що оцінюються;

5) відповідна частина прибутку від будь-якого подальшого перепродажу, передачі чи використання товарів, що оцінюються, на митній території України, яка прямо чи побічно йде на користь продавця”.

Далі за текстом ст. 267 нового Кодексу йде перелік обмежень та критеріїв віднесення продавця та покупця до взаємозалежних осіб (аналог частини четвертої ст. 15 Кодексу оцінки СОТ):

“Зазначений метод використовується для визначення митної вартості товарів, якщо:

1) немає обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання товарів, що оцінюються, за винятком тих, які:

а) вводяться або вимагаються законом;

б) обмежують географічний регіон, в якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно);

в) неістотно впливають на ціну товару;

2) продаж (відчуження) та ціна угоди не залежить від дотримання умов, вплив яких неможливо врахувати;

3) використані декларантом відомості підтверджені документально та є кількісно вираженими та достовірними;

4) жодна частина прибутку від будь-якого наступного перепродажу, реалізації чи використання товарів покупцем не буде надходити прямо чи побічно на користь продавця;

5) учасники угоди (експортер та імпортер) не є взаємозалежними особами, за винятком випадків, передбачених пунктом 7 цієї частини. При цьому особи вважаються взаємозалежними, якщо:

а) один з учасників угоди — фізична особа чи посадова особа одного з підприємств — учасників угоди є одночасно посадовою особою іншого підприємства — учасника угоди;

б) учасники угоди є співвласниками підприємства;

в) учасники угоди пов'язані трудовими відносинами;

г) один з учасників угоди володіє вкладом (паєм) чи акціями з правом голосу в статутному капіталі іншого учасника угоди, які становлять не менше п'яти відсотків статутного капіталу;

г) обидва учасники угоди перебувають під прямим чи непрямым контролем третьої особи;

д) учасники угоди спільно, прямо чи непрямо контролюють третю особу;

е) один з учасників угоди прямо чи непрямо контролює іншого учасника угоди;

є) учасники угоди — фізичні особи чи посадові особи підприємств — учасників угоди — є родичами;

6) особи, асоційовані в бізнесі одна з одною, з яких одна є виключним агентом, дистриб'ютором або єдиним концесіонером, вважаються взаємозалежними особами лише у разі, якщо підпадають під дію критеріїв, зазначених у пункті 5 цієї частини;

7) при торговельній угоді між взаємозалежними особами ціна угоди повинна прийматися для цілей митної оцінки, якщо митний орган вважає таку ціну прийнятною. Якщо митний орган вважає ціну угоди між взаємозалежними особами неприйнятною для цілей митної оцінки, він має повідомити декларантові причини, через які вважає таку ціну неприйнятною для цілей митної оцінки. Ціна угоди між взаємозалежними особами повинна прийматись митним органом для цілей митної оцінки, якщо декларант доведе, що така ціна досить наближена до однієї з таких вартостей:

а) до митної вартості ідентичних чи подібних товарів, яка визначена відповідно до статей 268, 269 цього Кодексу;

б) до митної вартості ідентичних чи подібних товарів, яка визначена відповідно до статті 271 цього Кодексу (на основі віднімання вартості);

в) до митної вартості ідентичних чи подібних товарів, яка визначена відповідно до статті 272 цього Кодексу (на основі додавання вартості).

При застосуванні порівнянь, передбачених пунктом 7 частини третьої цієї статті, необхідно враховувати відмінності у складових елементах, зазначених у пунктах 1—5 частини другої цієї статті, а також витрат, які несе продавець при продажу покупцю, що не є взаємозалежним, та несе їх при продажу взаємозалежному покупцю. Ці порівняння здійснюються за заявою імпортера та є підставою тільки для порівнянь. При визначенні митної вартості забороняється приймати за основу альтернативні контрактні вартості, зазначені у підпунктах “а”—“в” пункту 7 частини третьої цієї статті”.

Цілком зрозуміло, що застосування положень та вимог цієї статті потребує від митних декларантів та митників більш ретельного вивчення документів, наданих суб'єктом ЗЕД до митного оформ-

лення та взагалі іншого підходу до питань визначення митної вартості товарів.

Виходячи з досвіду світової практики, при застосуванні методу оцінки за ціною угоди не завжди повинні вивчатись обставини у всіх випадках, коли Покупець і Продавець пов'язані один з одним. Таке вивчення необхідне тільки тоді, коли виникають сумніви щодо прийнятності ціни. Коли в митній адміністрації не виникає сумнівів щодо прийнятності ціни, остання має бути прийнята без запиту про подальшу інформацію від імпортера. Наприклад, митні органи можуть спочатку вивчити відносини, чи вже можуть мати детальну інформацію стосовно Покупця та Продавця та можуть бути задоволені таким вивченням або інформацією, що відносини не впливають на ціни.

Якщо митні органи не можуть прийняти контрактну ціну без подальшого розслідування, вони повинні дати імпортеру можливість надати таку додаткову інформацію, якщо виникне необхідність вивчення обставин, що оточують продаж. У такому разі митні органи повинні бути готові вивчати аспекти, що стосуються контракту, включаючи спосіб, яким було досягнуто такої ціни з тим, щоб визначити, чи впливали відносини на ціну.

11.2.2. Метод оцінки за ціною угоди щодо ідентичних товарів

Визначаючи митну вартість за цим методом, за основу беруть ціну угоди з ідентичними товарами, але з урахуванням того, що при цьому повинні бути дотримані деякі умови. Так, перш за все під ідентичними товарами розуміються товари, однакові у всіх відношеннях з оцінюваними товарами. Це повною мірою стосується таких ознак, як фізичні характеристики, якість та репутація на ринку, країна походження, виробник. Ціна угоди з ідентичними товарами може бути взята як основа для визначення митної вартості за таких умов: ці товари продані для ввезення на митну територію України; ввезені одночасно з оцінюваними товарами або не раніше ніж за 90 днів до ввезення оцінюваних товарів; ввезені приблизно в тій же кількості та на тих же комерційних умовах. У ситуаціях, коли щодо ідентичних товарів, які ввозились, не виконується хоча б одна з умов — кількість та (або) комерційні цілі, то декларант повинен відповідно скоригувати їх ціни, враховуючи ці розбіжності, а також документально підтвердити обґрунтування цін. Далі митну вартість товару, визначену за ціною угоди з ідентичними товарами, потрібно коригувати з урахуванням переліку витрат, наведених при розгляді першого методу. Крім того, якщо при застосуванні цього

методу виявляються дві чи більше ціни угоди з ідентичних товарів, то для визначення митної вартості товарів, що імпортуються, застосовується найнижча з них.

11.2.3. Метод оцінки за ціною угоди щодо подібних (аналогічних) товарів

При використанні методу за ціною угоди з подібними товарами як основа для визначення митної вартості товару береться ціна угоди з товарів, подібних з тими, що ввозяться, при виконанні вказаних нижче умов. Щодо визначення подібності товарів до ознак подібності належать якість, наявність товарного знака та репутація на ринку, країна походження, виробник. Під подібними розуміються товари, які хоч і не є однаковими у всіх відношеннях, але водночас мають схожі характеристики та складаються зі схожих компонентів, що дає їм можливість виконувати ті ж функції, що й оцінювані товари, та бути комерційно взаємозамінними. Слід зазначити, що для того, щоб ціна угоди з подібними товарами була взята як основа для визначення митної вартості товару, ці товари повинні відповідати таким вимогам. По-перше, бути проданими для ввезення на митну територію України. По-друге, бути ввезеними одночасно з оцінюваними товарами чи не пізніше ніж за 90 днів до ввезення оцінюваних товарів. По-третє, бути ввезеними приблизно в тій же кількості, на тих же комерційних умовах. Якщо остання умова не виконується, то декларант повинен відповідно скоригувати ціни товарів з урахуванням розбіжностей, а також надати митній службі документи, що підтверджують обґрунтування цін. Разом з тим, якщо при застосуванні цього методу виявляються дві та більше ціни угоди з однорідними товарами, то з метою визначення митної вартості товарів, що імпортуються, застосовується найменша ціна.

До викладеного вище варто додати, що є окремі застереження до умов застосування методів оцінки товарів за ціною угоди з ідентичними товарами та за ціною угоди з подібними товарами. Так, товари не є ідентичними оцінюваним чи подібними з ними, якщо вони не були виготовлені в тій же країні, що й оцінювані. Товари виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншим, можуть братися до уваги тільки в тому випадку, якщо немає ні ідентичних, ні подібних товарів, виготовлених виробником оцінюваних товарів. Також товари не вважаються ідентичними чи подібними, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи з ними, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

11.2.4. Метод оцінки на основі віднімання вартості

Митна вартість товару за методом оцінки на основі віднімання вартості визначається в тому випадку, якщо оцінювані, ідентичні або подібні товари будуть відчужуватись на території України без зміни початкового стану. В такому разі при використанні методу віднімання вартості як основа для визначення митної вартості товару береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані, ідентичні чи подібні товари продаються найбільшою партією на території України в період, максимально наближений до часу їх ввезення, але не пізніше 90 днів з дати ввезення оцінюваних товарів, покупцеві, який не є взаємозалежним від продавця. Словосполучення “на основі віднімання вартості” передбачає віднімання з одиниці товару таких компонентів: витрат на виплату комісійних винагород, звичайних надбавок на прибуток та загальних витрат у зв’язку з продажем на митній території України ввезених товарів того ж класу та виду; суми ввізних мита, податків та інших платежів, що підлягають сплаті в Україні у зв’язку з ввезенням чи продажем товарів; звичайних витрат, понесених в Україні на транспортування, страхування, навантажувальні та розвантажувальні роботи. В ситуації, коли не було випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних товарів у такій же кількості та такої самої якості, в яких вони перебували на момент ввезення, то на прохання декларанта може бути використана ціна одиниці товару, що пройшов переробку, з поправкою на додану вартість та при виконанні наведених вище положень.

11.2.5. Метод оцінки на основі додавання вартості

Застосовуючи метод оцінки на основі додавання вартості для визначення митної вартості товару, за основу беруть ціну товару, яка розраховується шляхом додавання: вартості матеріалів та витрат, які понесені виробником у зв’язку з виробництвом оцінюваного товару; загальних витрат, характерних для продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж вигляду, з урахуванням витрат на транспортування, навантажувальні та розвантажувальні роботи, страхування до місця перетину митного кордону України та інших витрат; прибутку, звичайно одержуваного експортером у результаті поставки в Україну таких товарів.

11.2.6. Резервний метод

У тих випадках, коли декларант не може визначити митну вартість у результаті послідовного застосування вищеназваних методів визначення митної вартості товарів або митна служба аргументовано вважає, що ці методи визначення митної вартості не можуть бути використані, митна вартість оцінюваних товарів визначається з урахуванням світової практики. Визначення митної вартості оцінюваних товарів на основі резервного методу повинне базуватися на законодавстві України та відповідати принципам і положенням ст. 7 ГАТТ 1994 р. Водночас при застосуванні резервного методу як основи для визначення митної вартості не можна використовувати: ціну товару на внутрішньому ринку країни-експортера; ціну товару, який поставляється з країни-експортера в треті країни; ціну на внутрішньому ринку України на товари українського походження; довільно установлену чи достовірно не підтверджену ціну товару.

Всі наведені методи визначення митної вартості товарів стосуються їх імпорту на митну територію України. У свою чергу, митна вартість товарів, що експортуються з України на основі договору купівлі-продажу чи міни, визначається на основі ціни, яка фактично сплачена чи підлягає оплаті за ці товари на момент перетину митного кордону України. При цьому з метою отримання митної вартості до неї мають бути включені: фактичні витрати, які раніше не були враховані; транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України; комісійні та брокерські винагороди; ліцензійні та інші платежі за використання об’єктів інтелектуальної власності, які покупець повинен прямо чи побічно здійснити як умови експорту оцінюваних товарів. Якщо договір на товари, що експортуються з України, відрізняється від договорів купівлі-продажу або міни, то митна вартість у цьому разі визначається на базі ціни, що підтверджується комерційними, транспортними, банківськими, бухгалтерськими та іншими документами, які містять відомості про вартість оцінюваного товару з урахуванням витрат на транспортування та страхування товарів до пункту перетину митного кордону України. При встановлених цінових обмеженнях на експорт окремих товарів їхня митна вартість при експорті з України визначається з урахуванням положень, що встановлюють порядок таких обмежень. До таких обмежень належать індикативні ціни, граничні рівні цін, ціни, встановлені в результаті антидемпінгових розслідувань, та ін.

11.3. Класифікація товарів відповідно до товарної номенклатури зовнішньоекономічної діяльності

Різні країни виробляють, імпортують та експортують широкий асортимент товарів. Для регулювання виробництва та ведення міжнародної торгівлі необхідно відрізнити одні товари від інших. Тому й було вирішено створити систематизований перелік товарів і присвоїти товарам цифрові коди.

Якби національні промисловості виробляли та імпортували (експортували) обмежену кількість товарів (наприклад, тільки картоплю та автомобілі), то не було б необхідності у створенні будь-якої спеціальної номенклатури товарів.

Проте якщо є необхідність здійснення імпорту та експорту кількох тисяч різноманітних видів товарів, то без систематизації цих товарів здійснити їх розподіл досить важко, оскільки описи різних товарів можуть перекривати один одного (наприклад, яблука можна віднести до “харчових продуктів” і до “фруктів”). Тому тільки певна систематизація дає змогу уникнути можливих труднощів при класифікації товарів.

Крім того, при введенні державою певних засобів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, тобто ліцензування чи встановлення ставок мита, зробити це щодо всіх товарів без їх певної систематизації досить важко.

Для того щоб відрізнити одні товари від інших, їх необхідно систематизувати і мати можливість класифікувати.

Зростання обсягу міжнародної торгівлі та потреби обміну статистичними даними поставили питання необхідності розробки єдиного міжнародного документа, який встановлює більш чіткі і деталізовані правила класифікації товарів, що перебувають у міжнародному товарообігу. Розробка цього документа тривала близько десяти років (з 1970-х років до 1983 р.) за участі експертів з різних країн, представників міжурядових, неурядових і національних організацій.

В основу побудови нової системи класифікації було покладено Брюссельську тарифну номенклатуру, а також Стандартну міжнародну торгову класифікацію ООН. Крім того, було використано більше десятка різних міжнародних і національних класифікаційних систем, у тому числі митних.

У результаті проведеної роботи було підготовлено нову систему класифікації товарів, що одержала назву Гармонізованої системи

опису і кодування товарів (ГС), невід’ємною частиною якої є Номенклатура (товарів) гармонізованої системи (НГС).

У ГС реалізовано такий підхід: розділи і підгрупи позначені римськими цифрами, а товарні групи, позиції і субпозиції — арабськими. При цьому коди розділів і підгруп не залежать один від одного, так само як і від кодів груп, товарних позицій і підпозицій. Товарні підпозиції цифрового коду в ГС не мають, вони позначаються прочерком (“-”), що проставляється перед їх найменуванням.

Чинна в Україні Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі — УКТЗЕД) розроблена на базі Гармонізованої системи опису та кодування товарів і є систематизованим переліком товарів, у якому кожен товар має певне місце. Вона включає в себе код товару, його найменування, одиницю виміру та обліку (ОВО).

Для забезпечення визначення коду товару в УКТЗЕД тільки одним кодом:

- групи товарів не повторюються за змістом;
- перелічено всі товари, що можуть перетинати кордон;
- для виключення можливості присвоєння кількох кодів товару залежно від застосування критерію матеріалу, з якого він виготовлений, або призначення, класифікація товарів здійснюється відповідно до вимог “Основних правил інтерпретації класифікації товарів”.

Розділ XV Митного кодексу України (глава 53, ст. 311—314) присвячений Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, її структурі, веденню, застосуванню та класифікації товарів.

В УКТЗЕД товари систематизовані за розділами, розділи поділені на групи, а групи — на товари.

Навіщо ж потрібен код товару при митному оформленні?

Важливо при декларуванні товарів для проведення їх митного оформлення заповнювати графи 31 та 33 ВМД. У графі 31 вказуються комерційна і фірмова назви товару, його характеристики, що включають асортимент, розміри, номери моделей, стандарти, типи, комплектність та інші відомості про товар, які дають можливість однозначно класифікувати його кодом, зазначеним у графі 33.

Ставки мита в Митному тарифі України наведені відповідно до кодів товарів. Нетарифні обмеження (тобто ліцензування, квотування та ін.) також в основному застосовуються до товарів, указаних у вигляді кодів товарів чи товарних позицій.

Структура групи УКТЗЕД включає найменування розділу, код та найменування групи, код та найменування товарної позиції, кодове позначення товару, найменування товару, преференційна, пільгова, повна ставка мита та скорочене позначення додаткових одиниць його виміру.

Елементами структури УКТЗЕД є система кодування та система класифікації.

Розглянемо на прикладі, який це має вигляд:

Код	Назва	Ставки мита, %			Додаткові ОВО
		преференційна	пільгова	повна	
8451 21	- машини для сушіння: -- місткістю не більш як 10 кг сухої білизни:				
8451 21 10 00	--- місткістю не більш як 6 кг		0	5	шт.
8451 21 90 00	--- місткістю понад 6 кг, але не більш як 10 кг		0	5	шт.

Кодування товару — це представлення товару у вигляді цифрового знака. Код товару в УКТЗЕД десятизначний і складається таким чином:

- код групи — 2 знаки;
- код позиції — 4 знаки;
- код підпозиції — 6 знаків;
- код категорії — 8 знаків;
- код підкатегорії — 10 знаків.

Розглянемо це на прикладі:

група	84	Машини для сушіння місткістю не більш як 6 кг
позиція	51	
підпозиція	21	
категорія	10	
підкатегорія	00	

Що ж необхідно для визначення коду товару?

Для того щоб присвоїти товару код відповідно до УКТЗЕД, необхідно провести класифікацію, тобто знайти його місце в товарній номенклатурі. УКТЗЕД має п'ять рівнів класифікації. Розглянемо їх на прикладі. Нам необхідно провести класифікацію товару “пшениця тверда насінна”.

Перший рівень — розділи. Їх в УКТЗЕД 21. На цьому рівні товари згруповані за галузями промисловості. Наприклад, у розділі I систематизовані живі тварини та продукція тваринництва, II — продукти рослинного походження, V — мінеральні продукти, VII — пластмаси та вироби з них, каучук і резинові вироби. Отже, спочатку необхідно визначити, до якої галузі можна віднести товар. Пшениця — це продукція рослинного походження. Таким чином, вона належить до розділу II.

Порядковий номер розділу не використовується в цифровому коді, але сприяє зручності орієнтації в УКТЗЕД.

Другий рівень — групи. Всього їх 97. У них товари зібрані згідно: — з матеріалом, з якого вони виготовлені (наприклад, група 50 — шовк, 72 — чорні метали, 80 — олово та вироби з нього); — з функціями, які вони виконують (наприклад, група 91 — годинники та їх частини, 92 — музичні інструменти); — зі ступенем обробки (наприклад, група 10 включає “зернові культури” у необробленому вигляді, 11 — продукцію борошномельно-круп’яної промисловості, 19 — вироби з зерна хлібних злаків, борошна, борошняні кондитерські вироби).

Цьому рівню відповідають цифрові позначення з двома знаками від 01 до 97. Вони і є першими двома цифрами у десятизначному коді товару.

Знаючи, що пшениця насінна — це зерно в необробленому вигляді, шукаємо у розділі II групу 10 “Зернові культури”, яка й включає зерно пшениці. Отже, перші дві цифри коду будуть **10**.

Третій рівень — товарні позиції. Деталізація товарів на цьому рівні здійснюється за більш специфічними ознаками. Так, у групі 10 “зернові хліба” як критерій використовується вид зернових, товарна позиція 1001 — пшениця, 1002 — жито, 1004 — овес.

Товарні позиції — це чотиризначні коди, перші два знаки в яких є номером групи. Отже, товарна позиція пшениці **1001**.

Четвертий рівень — підпозиція. На цьому рівні здійснюється подальша деталізація. Так, у групі 10 “зернові хліба” в товарній позиції 1001 — пшениця до підпозиції 1001 10 належить пшениця тверда, до підпозиції 1001 90 — пшениця інша.

Товарні підпозиції — це шестизначні коди, перші два знаки в яких є номером групи, а наступні два — номером позиції.

Оскільки наш товар — тверда пшениця, то її відносимо до підпозиції 1001 10.

П'ятий рівень — підкатегорія. На цьому рівні вводяться додаткові критерії товару. Так, у групі 10 “зернові хліба” до підпозиції 1001 10 належить пшениця тверда, а до підкатегорії 1001 10 0010 — пшениця тверда насінна.

Таким чином, проведено класифікацію товару “пшениця тверда насінна” і визначено код товару відповідно до УКТЗЕД 1001 10 0010 (табл. 11.2, приклади класифікації товарів див. у табл. 11.3, 11.4).

Таблиця 11.2. Класифікація товару “пшениця тверда насінна”

Код групи	10	Зернові хліба			
Товарна позиція	10	01	Пшениця		
Підпозиція	10	01	10	Пшениця тверда	
Підкатегорія	10	01	10	00 10	Пшениця тверда насінна

Таблиця 11.3. Класифікація товарів

0804	Фініки, інжир, ананаси, авокадо, гуаява, манго та мангостани, свіжі або сушені:
0804 10 00 00	- фініки
0804 20	- інжир:
0804 20 10 00	-- свіжий
0804 20 90 00	-- сушений
0804 30 00 00	- ананаси
0804 40	- авокадо:
0804 40 20 00	-- з 1 січня до 31 травня
0804 40 90 00	-- з 1 червня до 30 листопада
0804 40 95 00	-- з 1 грудня до 31 грудня
0804 50 00 00	- гуаява, манго та мангостан

Таблиця 11.4. Класифікація товарів

1905	Хлібобулочні, кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао; вафельні пластини, порожні капсули, придатні для використання у фармацевтиці, вафельні облатки для запечатування, сушене тісто з борошна та крохмалю у вигляді пластин тощо:
1905 10 00 00	- хрусткі хлібці
1905 20	- пряники:
1905 20 10 00	-- з вмістом не більш як 30 мас. % цукрози (включаючи інвертний цукор, виражений як цукроза)
1905 20 30 00	-- з вмістом 30 мас. % або більше, але не більш як 50 мас. % цукрози (включаючи інвертний цукор, виражений як цукроза)
1905 20 90 00	-- з вмістом 50 мас. % або більше цукрози (включаючи інвертний цукор, виражений як цукроза)
1905 30	- печиво солодке сухе; вафлі та вафельні облатки:
1905 30 11 00	--- у первинних упаковках, масою нетто не більш як 85 г
1905 30 19 00	--- інші:
1905 30 30 00	---- печиво солодке сухе:
1905 30 30 00	---- з вмістом 8 мас. % або більше молочних жирів
1905 30 51 00	---- інші:
1905 30 59 00	----- печиво сухе з начинкою
1905 30 91 00	----- інші
1905 30 99 00	--- вафлі та вафельні облатки:
1905 40	---- підсолені, з начинкою або без неї
1905 40 10 00	---- інші
1905 40 90 00	- сухарі, грінки та аналогічні смажені вироби:
1905 90	-- сухарі
1905 90 10 00	-- інші
1905 90 20 00	- інші:
1905 90 30 00	- прісний хліб (маца)
1905 90 40 00	-- вафельні пластини, порожні капсули для використання у фармацевтиці, вафельні облатки, сухе тісто з борошна, крохмалю та аналогічні продукти
1905 90 45 00	-- інші:
1905 90 55 00	--- хлібобулочні вироби без додання меду, яєць, сиру або фруктів, з вмістом у сухому стані не більш як 5 мас. % цукру і не більш як 5 мас. % жиру
1905 90 60 00	--- вафлі та вафельні облатки з вмістом води не більш як 10 мас. %
1905 90 60 00	--- печиво сухе
1905 90 90 00	--- продукти екструдовані або експансовані, підсолені або ароматизовані
1905 90 90 00	--- інші:
1905 90 90 00	---- з додаванням підсолоджувальних речовин
1905 90 90 00	---- інші

Ми розглянули, з чого складається код товару і що для класифікації товарів у різних товарних позиціях використовуються такі критерії:

- матеріали, з яких товари виготовлені;
- функції, які вони виконують;
- ступінь обробки цих товарів.

Деякі товари можуть бути частинами і належностями інших товарів, що також враховано в товарній номенклатурі.

Для товарів, не названих в УКТЗЕД окремо, передбачені так звані корзиночні позиції.

Іноді виникають сумніви, до якої з товарних позицій можна віднести товар. Наприклад, стілець зі сталі можна віднести до виробів зі сталі (товарна позиція 73.26) і до меблів для сидіння (товарна позиція 94.01).

З цього прикладу зрозуміло, що коли є кілька варіантів класифікації товарів, то мають бути і правила вибору одного з них. Вільного тлумачення тут не повинно бути, оскільки воно перешкоджатиме однаковому розумінню торгових угод і формуванню точної статистики експортно-імпортних операцій. Тому, коли є кілька можливостей класифікації товарів і потрібно вибрати одну з них, насамперед необхідно звернутися до приміток до розділів та груп, у яких можуть класифікуватися ці товари. Досить часто цього достатньо для остаточного визначення товарної позиції.

Наприклад, необхідно визначити код товару “іграшки з недорогоцінних металів”.

Є розділи XV “Недорогоцінні метали та вироби з них” і XX “Різні промислові товари”. Але оскільки у примітках до розділу XV зазначено, що в нього не включаються вироби, які входять до групи 95 (наприклад, іграшки, ігри, спортінвентар), ми відносимо іграшки з недорогоцінних металів до групи 95.

Якщо приміток до розділів та груп для класифікації недостатньо, необхідно використовувати правила інтерпретації УКТЗЕД, які можна знайти у передмові до будь-якого видання товарної номенклатури. Таких правил шість.

Правило 1. Назви розділів призначені для зручності користування.

Правило 2а. Незавершений або розукомплектований товар класифікується як зібраний, якщо він зберігає основні характеристики.

Правило 2б. Посилання у найменуванні товарної позиції на матеріал означає, що цей товар виготовлений з цього матеріалу.

Правило 3а. Застосовується у разі неможливості застосування правила 2б. Перевага надається тій позиції, яка містить більш конкретний опис товару.

Правило 3б (коли неможливо застосувати правило 3а). Набори, суміші, комбіновані товари класифікуються за тими матеріалами або частинами, які дають основну ознаку.

Правило 3в (коли неможливо застосувати правила 3а і 3б). Товар класифікується в позиції, яка є останньою серед тих, що однаково підходять до класифікації.

Правило 4. Товари, назви яких не зустрічаються в УКТЗЕД, класифікуються за подібними.

Правило 5а. Тара особливої форми, представлена з виробами, класифікується разом із товаром. Правило не стосується тари, яка надає виробу суттєво інший характер.

Правило 5б. Тара, придатна для повторного використання, класифікується окремо.

Правило 6. З метою юридичного визначення класифікація здійснюється відповідно до правил, приміток до розділів за умови, що порівнюються підпозиції з однаковою кількістю дефісів.

Таким чином, ми з’ясували, що в УКТЗЕД товари згруповані на кількох рівнях інформаційного значення, починаючи від рівнів найбільш загального опису категорій товарів і закінчуючи рівнями опису конкретних товарів.

Технічний прогрес і зміни в структурі міжнародної торгівлі зумовлюють необхідність внесення доповнень, змін та уточнень до УКТЗЕД. Необхідно також відстежувати зміни та доповнення до міжнародної основи УКТЗЕД, пояснення та інші рішення щодо тлумачення цієї основи, що приймаються Всесвітньою митною організацією.

Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності є одним з основних завдань митних органів, яке передбачено ст. 312 МКУ.

Держмитслужба України здійснює розробку пояснень та рекомендацій для застосування УКТЗЕД як невід’ємного допоміжного інструменту, за сприяння якого створюються умови для класифікації товарів лише в одній товарній підкатегорії.

За поданням центральних органів виконавчої влади або з власної ініціативи за погодженням із зацікавленими центральними органами виконавчої влади Держмитслужба приймає рішення про про-

ведення деталізації товарів в УКТЗЕД на національному рівні з урахуванням загальноприйнятих правил класифікації товарів у Гармонізованій системі опису та кодування товарів. Така деталізація здійснюється до десятого знака коду (товарна підкатегорія) з метою забезпечення захисту національного товаровиробника шляхом застосування заходів тарифного й нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та вдосконалення статистичного обліку.

Для вирішення завдань щодо ведення УКТЗЕД відповідно до законодавства України Держмитслужба України має право:

- одержувати від центральних органів виконавчої влади необхідну інформацію;
- залучати фахівців центральних органів виконавчої влади та наукових установ до роботи з питань ведення УКТЗЕД.

Пропозиції про внесення змін до Митного тарифу у зв'язку зі змінами, що вносяться до Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньою митною організацією, а також до Комбінованої номенклатури Європейським Союзом (згідно зі ст. 6 Порядку ведення УКТЗЕД, затвердженого постановою КМУ від 12.12.2002 № 1863) надсилаються Держмитслужбою Митно-тарифній раді для врахування під час підготовки пропозицій про внесення змін до Митного тарифу.

Ведення УКТЗЕД передбачає прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів згідно з УКТЗЕД. З метою забезпечення цієї функції у митних органах створено відповідні підрозділи та постановою Кабінету Міністрів України передбачено, що ДМСУ визначає процедуру та форми таких рішень.

11.4. Країна походження товару та критерії визначення країни походження товару. Сертифікати про походження товару

Країна походження товару визначається з метою застосування тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а також забезпечення обліку товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Країна походження товару визначається на основі принципів міжнародної практики.

Питання визначення країни походження товару, що переміщується через митний кордон України, на законодавчому рівні регламентується нормами Митного кодексу України та міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку. У Кодексі питання визначення країни походження товарів викладені в ст. 276—285 (розділ XII “Країна походження товару”) та ст. 315—316 (розділ XVI “Верифікація сертифікатів про походження товарів з України”).

Порядок визначення країни походження товару встановлюється Кабінетом Міністрів України на підставі положень Митного кодексу України. З цього питання Кабінет Міністрів України прийняв постанову “Про затвердження Порядку визначення країни походження товару, що переміщується через митний кордон України” від 12.12.2002 № 1864. Особливості визначення країни походження товару, що ввозиться з територій спеціальних (вільних) зон, розташованих на території України, встановлюються законом.

Країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до критеріїв. При цьому під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

До товарів, повністю вироблених у країні, належать:

- 1) корисні копалини, видобуті на її території або в її територіальних водах, або на її континентальному шельфі та в морських надрах, якщо країна має виключне право на розробку цих надр;
- 2) рослинна продукція, вирощена та зібрана на її території;
- 3) живі тварини, що народилися і вирощені в цій країні;
- 4) продукція, одержана від тварин, вирощених у цій країні;
- 5) продукція мисливського, рибальського та морського промислів;
- 6) продукція морського промислу, видобута та (або) вироблена у Світовому океані суднами цієї країни, а також суднами, орендованими (зафрахтованими) нею;
- 7) вторинна сировина та відходи, які є результатом виробничих та інших операцій, здійснених у країні;
- 8) продукція високих технологій, одержана у відкритому космосі на космічних кораблях, що належать цій країні чи орендуються нею;
- 9) товари, вироблені у цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1—8 цієї статті.

Якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, походження товару визначається згідно з критерієм достатньої переробки.

Критерій достатньої переробки визначається:

1) правилом, яке потребує в результаті переробки товару зміни класифікаційного коду товару за Гармонізованою системою опису та кодування товарів на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків;

2) або правилом адвалорної частки, яке полягає в зміні вартості товару в результаті його переробки, якщо при цьому додана вартість становить не менш як 50 % від вартості товару, одержаного в результаті переробки, або частка використаних матеріалів з іншої країни чи невідомого походження становить менш як 50 % від вартості товару, одержаного в результаті переробки;

3) або переліком виробничих та технологічних операцій, які хоч і не ведуть у результаті переробки товару до зміни його коду чи його вартості відповідно до правила адвалорної частки, але з дотриманням певних умов визнаються достатніми.

Перелік таких виробничих та технологічних операцій визначається Кабінетом Міністрів України. З цього питання Кабінетом Міністрів України прийнято постанову “Про перелік виробничих та технологічних операцій для визначення критерію достатньої переробки товару та порядок його встановлення та застосування при визначенні країни походження товару” від 27.12.2002 № 2030.

Якщо стосовно конкретного товару або конкретної країни (країн) критерій достатньої переробки окремо не обумовлено, то застосовується правило зміни товарної позиції. Згідно з цим правилом товар вважається підданим достатній переробці, якщо в результаті його переробки змінено класифікаційний код товару за Гармонізованою системою опису та кодування товарів на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків.

Не визнаються такими, що відповідають критерію достатньої переробки:

1) операції, пов’язані з забезпеченням збереження товарів під час зберігання чи транспортування;

2) операції щодо підготовки товарів до продажу та транспортування (подрібнення партії, формування відправлень, сортування, перепакування);

3) прості складальні операції;

4) змішування товарів (компонентів) без надання одержаній продукції характеристик, що істотно відрізняють її від вихідних складових;

5) комбінація двох чи більшої кількості зазначених вище операцій;

6) забій тварин.

У визначенні країни походження товару не береться до уваги походження енергії, машин, обладнання та інструментів, що використовуються для його виробництва.

Для підтвердження походження товару може застосовуватися сертифікат про походження товару.

У разі ввезення товару на митну територію України сертифікат про походження товару подається обов’язково:

1) на товари, що походять з країн, яким Україна надає преференції за Митним тарифом України;

2) на товари, ввезення яких з відповідної країни регулюється кількісними обмеженнями (квотами) чи іншими заходами регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

3) якщо це передбачено міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, а також законодавством України в галузі охорони довкілля, здоров’я населення, захисту прав споживачів, громадського порядку, державної безпеки та інших життєво важливих інтересів України;

4) у випадках, коли в документах, які подаються для митного оформлення, немає відомостей про походження товарів або в митного органу є достатні підстави вважати, що декларуються недостовірні відомості про походження товарів.

Сертифікат про походження товару повинен однозначно свідчити про те, що цей товар походить з відповідної країни, і має містити:

1) письмову заяву експортера про країну походження товару;

2) письмове посвідчення компетентного органу країни вивезення, який видав сертифікат, про те, що наведені у сертифікаті відомості відповідають дійсності.

Сертифікат про походження товару подається разом з митною декларацією, декларацією митної вартості та іншими документами,

що подаються для митного оформлення. У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завірений дублікат.

У разі виникнення сумнівів з приводу достовірності сертифіката чи відомостей, що в ньому містяться, включаючи відомості про країну походження товару, митний орган може звернутися до органу, що видав сертифікат, або до компетентних організацій країни, зазначеної як країна походження товару, з проханням про надання додаткових відомостей.

Для підтвердження походження товарів, які ввозяться на митну територію України на умовах вільної торгівлі, застосовуються сертифікати про походження товару форми СТ-1 для товарів країн СНД, а для товарів країн Балтії — сертифікат форми EUR.

Згідно із Законом України “Про торгово-промислові палати в Україні” від 02.12.97 № 671/97-ВР сертифікати походження на товари з України видають Торгово-промислова палата України та регіональні торгово-промислові палати.

Для підтвердження походження товарів з України торгово-промислові палати видають такі сертифікати.

1. Сертифікат походження загальної форми (англійською мовою) — звичайна форма сертифіката — видається на всі товари, які мають українське походження відповідно до національного законодавства України, при експорті в країни, з якими не обумовлені правила визначення країни походження товарів; також видається у разі, коли товар не має преференційного доступу на ринок країни імпорту та у випадках відсутності або тимчасового припинення пільг на українські товари.

2. Сертифікат походження загальної форми (російською мовою) — звичайна форма сертифіката — видається при експорті у країни СНД в тих випадках, коли товар отримує українське походження згідно з національним законодавством України, проте не виконується якась з умов Правил визначення країни походження товарів, затверджених рішенням Ради глав урядів СНД від 30 листопада 2000 р.

3. Преференційний (пільговий) сертифікат походження форми СТ-1 (російською мовою) — на товари, що експортуються до країн СНД та задовольняють умовам Правил визначення країни походження товарів, затверджених рішенням Ради глав урядів СНД від 30 листопада 2000 р. Для країн, які не підписали згадане Рішення, діють положення двосторонніх угод, що передбачають застосування

Правил визначення країни походження товарів, затверджених рішенням Ради глав урядів СНД від 24 вересня 1993 р.

4. Преференційний (пільговий) сертифікат походження форми “А” (англійською мовою) в рамках Генеральної системи преференцій — для товарів, які підпадають під преференційний режим при експорті на ринки країн-донорів (ЄС, Чехія, Словаччина, Японія, США).

5. Сертифікат походження на текстильні товари (TEXTILE PRODUCTS) (англійською мовою), які експортуються тільки в країни ЄС (Австрія, Бельгія, Великобританія, Данія, Греція, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Франція, Фінляндія, Швеція) відповідно до положень Угоди про торгівлю текстильною продукцією між Україною і ЄС.

6. Сертифікат походження на металопродукцію (англійською мовою), яка експортується тільки до країн ЄС відповідно до положень двосторонньої Угоди між Кабінетом Міністрів України та Європейським Співтовариством вугілля і сталі про торгівлю деякими сталеливарними виробами.

7. Преференційний (пільговий) сертифікат походження форми EUR-1 (англійською мовою) для експорту в країни Балтії. Для товарів, що експортуються в Латвію, Литву та Естонію згідно з положеннями відповідних угод, укладених між Україною та цими країнами.

8. Преференційний (пільговий) сертифікат походження форми EUR-1, серія М (англійською мовою) — для експорту в Республіку Македонія згідно з положеннями Угоди про вільну торгівлю між Республікою Македонія та Україною.

9. Сертифікат походження форми У-1 (українською мовою) — видається згідно з чинним законодавством України і застосовується в межах митної території України у випадках, коли необхідно підтвердити українське походження товарів, які перебувають в обігу в межах митної території України під час здійснення підприємницької діяльності іноземними суб’єктами господарської діяльності.

Ця форма сертифіката походження може використовуватися і в інших випадках реалізації продукції в межах митної території України, якщо покупець бажає пересвідчитися, що продукція має українське походження.

Порядок видачі сертифікатів торгово-промисловими палатами регламентується Інструкцією про порядок визначення країни походження товарів, оформлення та засвідчення сертифікатів відпо-

відних форм, затвердженою рішенням Президії ТПП України від 27 лютого 2002 р.

Перевірка достовірності (верифікація) сертифікатів про походження товарів з України здійснюється митними органами. Така перевірка здійснюється у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку верифікації сертифікатів про походження товарів з України” від 12.12.2002 № 1861.

За запитом митних органів торгово-промислові палати зобов’язані надавати їм необхідну інформацію, пов’язану з видачею таких сертифікатів і необхідну для здійснення верифікації сертифікатів про походження товарів з України.

З метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товарів з України, митні органи можуть вимагати у підприємств — виробників товарів документацію, необхідну для перевірки даних, зазначених у такому сертифікаті, а також здійснювати безпосередньо на підприємствах перевірку виробництва товарів та первинної документації, пов’язаної з таким виробництвом.

11.5. Правила ІНКОТЕРМС

Кожна з країн внаслідок різних історичних обставин має свої торгові правила й звичаї. У більшості випадків сторонам, що укладають договір, не відомі розбіжності в торговій практиці в тій чи іншій країні. Такі розбіжності у тлумаченнях є головною причиною, здатною викликати непорозуміння, розбіжності й звернення до суду, наслідком чого стає втрата коштів і часу. З метою вирішення цієї проблеми Міжнародна торговельна палата¹ в 1936 р. видала зведення міжнародних правил з тлумачення комерційних термінів. Ці правила стали відомі під назвою “ІНКОТЕРМС-1936”.

ІНКОТЕРМС (від англ. International Commercial Terms — Міжнародні комерційні терміни) розшифровується як Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів, розроблені МТП.

¹ Міжнародна торговельна палата (МТП), або Всесвітня організація бізнесу, була започаткована у 1919 р. у Парижі. Ця організація має високий представницький статус при ООН і СОТ. Нині МТП об’єднує десятки тисяч провідних підприємств із більше ніж 130 країн. Більш як у половині з них (включаючи й Україну) МТП діє через свої Національні комітети — асоціації національних виробників.

Метою ІНКОТЕРМС є встановлення зводу міжнародних правил з тлумачення найчастіше вживаних торгових (комерційних) термінів, що визначають умови комерційних операцій, які здійснюються у сфері зовнішньої торгівлі. За допомогою цього можна цілком уникнути розбіжностей у тлумаченні таких термінів у різних країнах, або, принаймні, значною мірою їх зменшити.

Від того часу, як ІНКОТЕРМС було створено, ці правила оновлювалися шість разів — у 1953, 1967, 1976, 1980, 1990 і в 2000 рр. були внесені зміни й доповнення, необхідні для приведення правил у відповідність до вимог сьогодення в міжнародній торговельній практиці. ІНКОТЕРМС точно визначає обов’язки покупця та продавця і визнається як міжнародний стандарт митними органами й судами більшості країн у усьому світі.

В Україні необхідність застосування правил ІНКОТЕРМС закріплена в правовому відношенні такими нормативними актами, як Указ Президента України “Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів” від 04.10.94 № 567/94 і наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України “Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)” від 06.09.2001 № 201.

Відповідно до Указу на Кабінет Міністрів України покладено завдання забезпечувати оприлюднення державною мовою України наступних змін до правил ІНКОТЕРМС. Такі зміни застосовують через десять днів після їх оприлюднення в газеті “Урядовий кур’єр” до відносин, що виникають у зв’язку з договорами, у тому числі зовнішньоекономічними договорами (контрактами), укладеними після оприлюднення відповідних змін.

Указом Президента України № 567/94 встановлено, що суб’єкти підприємницької діяльності при укладанні зовнішньоекономічних та інших договорів, предметом яких є товари, повинні застосовувати правила ІНКОТЕРМС. Таке застосування здійснюється шляхом внесення відповідних положень до текстів договорів. При цьому слід зазначити, що правила ІНКОТЕРМС по суті призначені для використання у зовнішньоекономічних договорах, і тому положення в Указі про те, що ці правила повинні використовуватися в інших угодах (маються на увазі внутрішні договори між учасниками господарської діяльності України), виглядають не зовсім коректними й у повному обсязі не застосовуються на практиці.

Також необхідно зазначити, що відповідно до згаданого Указу Президента України правила ІНКОТЕРМС застосовуються у зовнішньоекономічних договорах, предметом яких є товари. У ст. 1 Зако-

ну України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91 № 959-ХІІ (зі змінами і доповненнями) міститься визначення, відповідно до якого товар — це будь-яка продукція, послуги, робота, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (передачі на умовах оплати). Однак згідно з положенням абзацу 3 Вступу до ІНКОТЕРМС-2000 дія ІНКОТЕРМС обмежується використанням тільки для зовнішньоекономічних договорів, предметом яких є товари (продукція), виражені в матеріальній формі, тобто за винятком послуг, робіт, прав інтелектуальної власності тощо. У більшості випадків — це договори купівлі-продажу, а також товарообмінні (бартерні) договори та інші договори, якими між сторонами передбачено поставку товару (договір купівлі-продажу).

11.6. Основні принципи (умови) ІНКОТЕРМС-2000 та їх застосування на території України

Нова версія ІНКОТЕРМС-2000 полегшує здійснення міжнародної торгівлі в новому столітті, незважаючи на зростання обсягів і ускладнення міжнародних угод.

Офіційний текст ІНКОТЕРМС включає:

- Передмову;
- Вступ;
- Обов’язки продавця й покупця.

Останні становлять готові набори умов, згруповані за десятима основними напрямками таким чином, що кожній статті обов’язків продавця “дзеркально” відповідають визначені обов’язки покупця за тим же напрямком. Ці обов’язки передбачають встановлення:

- моменту виконання продавцем своїх зобов’язань з поставки товару;
- відповідального за митне очищення товару для експорту й імпорту, митне оформлення й розподіл витрат при цьому;
- відповідального за організацію оплати і перевезення товару, а також того, хто несе ризики загибелі й пошкодження товару;
- пакета документів, необхідних для здійснення поставки, а також того, хто і за чий рахунок їх передає;

- пакування, необхідне для товару, і того хто його забезпечує;
- інші зобов’язання з реалізації контракту, передбачені сторонами (наприклад, перевірку якості товару).

За визначенням розподілу відповідальності, витрат і ризиків між продавцем і покупцем умови ІНКОТЕРМС поділяються на чотири групи — починаючи з умови, відповідно до якої практично вся відповідальність покладається на покупця і закінчуючи тими, відповідно до яких продавець несе всі витрати й ризики.

До першої групи входять Е-умови: EXW (“Франко-завод”). Ця умова передбачає мінімальний ризик для продавця. Відповідно її продавець тільки надає товар покупцю на своєму заводі або складі та не несе відповідальності за навантаження цього товару. Всі витрати й ризики, пов’язані з доставкою товару в місце призначення, несе покупець.

Друга група — це F-умови: FCA (“Франко-перевізник”), FAS (“Франко вздовж борту судна”) і FOB (“Франко-борт”). Обов’язки продавця передбачають доставку товару перевізникові, зазначеному покупцем.

Третя група — С-умови: CFR (“Вартість і фрахт”), CIF (“Вартість, страхування та фрахт”), CPT (“Фрахт/перевезення оплачені до”) і CIP (“Фрахт/перевезення та страхування оплачені до...”). Вони вимагають, щоб продавець уклав договір перевезення товару, але без ризиків загибелі й пошкодження товару.

Четверта група — D-умови: DAF (“Поставка до кордону”), DES (“Поставка з судна”), DEQ (“Поставка з причалу”), DDU (“Поставка без сплати мита”), DDP (“Поставка зі сплатою мита”).

Класифікацію торгових термінів ІНКОТЕРМС-2000 пропонується розглянути за табл. 11.5.

EXW — ФРАНКО-ЗАВОД (...назва місця)

“Франко-завод” означає, що продавець вважається таким, що виконав свої обов’язки щодо поставки, коли він надав товар у розпорядження покупця на своєму підприємстві чи в іншому названому місці (наприклад, на заводі, фабриці, складі тощо). Продавець не відповідає за навантаження товару на транспортний засіб, а також за митне очищення товару для експорту. Цей термін покладає, таким чином, мінімальні обов’язки на продавця, і покупець повинен нести всі витрати й ризики у зв’язку з перевезенням товару від підприємства продавця до місця призначення. Однак, якщо сторони бажають, щоб продавець взяв на себе зобов’язання з навантаження товару в місці відправлення і ніс всі ризики й витрати за таке

Таблиця 11.5. Класифікація термінів ІНКОТЕРМС-2000

Назва групи	Умови
Група E: EXW Відправлення	Франко завод (...назва місця)
Група F: FCA Основне перевезення не оплачено	Франко-перевізник (...назва місця призначення) Франко вздовж борту судна (...назва порту відвантаження) Франко-борт (...назва порту відвантаження)
Група C: CFR Основне перевезення оплачено	Вартість і фрахт (...назва порту призначення) Вартість, страхування та фрахт (...назва порту призначення) Фрахт/перевезення оплачені до (...назва місця призначення) Фрахт/перевезення та страхування оплачені до (...назва місця призначення)
Група D: DAF Прибуття	Поставка до кордону (...назва місця поставки) Поставка з судна (...назва порту призначення) Поставка з причалу (...назва порту призначення) Поставка без сплати мита (...назва місця призначення) Поставка зі сплатою мита (...назва місця призначення)

відвантаження, це повинно бути чітко обумовлено у відповідному доповненні до договору купівлі-продажу. Цей термін не може застосовуватися, коли покупець не в змозі прямо чи опосередковано виконати експортні формальності. У такому разі повинен використовуватись термін FCA, за умови, що продавець погодиться нести витрати й ризики за відвантаження товару.

Застосування терміна EXW українськими суб'єктами підприємницької діяльності в їх зовнішньоекономічних договорах, згідно з якими вони є продавцями товарів (експортують товар з України) можливо лише в обмеженому вигляді. Це обмеження виявляється в тому, що іноземні контрагенти — покупці товарів за такими договорами, що є нерезидентами України, не можуть самостійно здійснювати митне оформлення товарів, що вивозяться (експорт) з України. Відповідно до чинного українського законодавства митне оформлення товарів можуть здійснювати тільки суб'єкти, акредитовані в митних органах України. При цьому суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності України у своїх зовнішньоекономічних договорах на експорт товарів з України можуть використовувати термін EXW тільки

з доданням слів “очищено для вивозу”, брати на себе зобов'язання з митного оформлення товару на експорт за умови, що витрати з митного оформлення цілком компенсуються покупцем.

FCA — ФРАНКО-ПЕРЕВІЗНИК (...назва місця)

Термін “Франко-перевізник” означає, що продавець доставить товар, очищений у митному відношенні, перевізнику до названого покупцем місця. Слід зазначити, що вибір місця поставки вплине на зобов'язання з навантаження і розвантаження товару на цьому місці. Якщо поставка здійснюється в приміщення продавця, то продавець несе відповідальність за відвантаження. Якщо поставка здійснюється в інше місце, продавець за відвантаження товару відповідальності не несе.

Цей термін може бути використаний під час перевезення будь-яким видом транспорту, включаючи змішані перевезення. Під словом “перевізник” розуміється будь-яка особа, яка на підставі договору перевезення зобов'язується здійснити чи забезпечити перевезення товару залізницею, автомобільним, повітряним, морським і внутрішнім водним транспортом чи комбінацією цих видів транспорту. Якщо покупець довіряє іншій особі, що не є перевізником, прийняти товар, то продавець вважається таким, що виконав свої обов'язки за поставки товару з моменту передачі його цій особі.

Українське законодавство дозволяє українським суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності в їх зовнішньоекономічних договорах, що укладаються як на експорт, так і на імпорту товарів, використовувати термін FCA у повному обсязі, без особливих застережень, на відмінну, наприклад, від застосування терміна EXW.

Термін FCA українські підприємства можуть використовувати при поставках товарів практично всіма видами транспорту (виходячи з географічного розташування України і розвитку транспортної інфраструктури): автомобільним, залізничним, повітряним, морським, річковим, а також з використанням комбінацій з кількох названих видів транспорту.

При використанні в зовнішньоекономічних договорах купівлі-продажу умов поставки FCA українськими суб'єктами ЗЕД, як експортерам, так і імпортерам товарів, необхідно приділити достатню увагу оформленню товаротранспортних документів.

FAS — ФРАНКО ВЗДОВЖ БОРТУ СУДНА (...назва порту відвантаження)

Термін “Франко вздовж борту судна” означає, що продавець виконав поставку, коли товар розміщений вздовж борту судна на причалі в зазначеному порту відвантаження. Відповідно, з цього мо-

менту всі витрати і ризики втрати чи пошкодження товару повинен нести покупець. За умови терміна FAS на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Однак якщо сторони бажають, щоб покупець взяв на себе обов'язок з митного очищення товару для експорту, то це повинне бути чітко обумовлене у відповідному доповненні до договору купівлі-продажу. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення товару морським чи внутрішнім водним транспортом.

У редакції ІНКОТЕРМС-2000 термін FAS зобов'язує продавця здійснити митне очищення товару для експорту. Це робить його більш прийнятним для використання українськими суб'єктами ЗЕД у їх зовнішньоекономічних договорах.

При використанні в зовнішньоекономічних договорах купівлі-продажу умов поставки FAS українськими суб'єктами ЗЕД, як експортерам, так і імпортерам товарів, необхідно приділити достатню увагу оформленню товаротранспортних документів.

FOB — ФРАНКО-БОРТ (...назва порту відвантаження)

Термін “Франко-борт” означає, що продавець виконав поставку, коли товар перейшов через поручні судна в названому порту відвантаження. Відповідно з цього моменту всі витрати і ризики втрати чи пошкодження товару повинен нести покупець. За умовами терміна FOB на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення товару морським чи внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не збираються доставити товар через поручні судна, варто застосовувати термін FCA.

Українське законодавство дозволяє українським суб'єктам ЗЕД у їх зовнішньоекономічних договорах, що укладаються як при експорті, так і при імпорті товарів, використовувати умови терміна FOB у повному обсязі, без особливих застережень.

Український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести на Україні митне оформлення товару при вивезенні. При продажу товарів на умовах FOB у українського підприємства-експортера може виникнути необхідність у здійсненні митного оформлення товару в митниці, що знаходиться не в зоні акредитації цього підприємства, тому що пунктами поставок товарів українськими експортерами можуть бути морські (річкові) порти України, з яких здійснюються міжнародні морські (річкові) перевезення товарів. Український експортер може укласти договір морського страхування тільки з українською страховою компанією, що є членом Морського страхового бюро.

Українським імпортерам товару, що використовують термін FOB, рекомендується приділяти увагу питанням, пов'язаними з перевезенням товарів, хоча відповідно до умов ІНКОТЕРМС у них як у покупців товару відсутні обов'язки за договором перевезення.

CFR — ВАРТІСТЬ І ФРАХТ (...назва порту призначення)

Термін “Вартість і фрахт” означає, що продавець виконав поставку, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження. Продавець зобов'язаний оплатити витрати і фрахт, необхідні для доставки товару в названий порт призначення, однак ризик втрати чи пошкодження товару, а також будь-які додаткові витрати, що виникають після відвантаження товару, переходять від продавця до покупця. За умовами терміна CFR на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення товару морським чи внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не збираються доставити товар через поручні судна, варто застосовувати термін CPT.

Українське законодавство дозволяє українським суб'єктам ЗЕД у їх зовнішньоекономічних договорах як на експорт, так і на імпорт товарів, використовувати умови CFR у повному обсязі, без особливих застережень. Український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару для вивезення. При продажу товарів на умовах CFR у українського підприємства-експортера може виникнути необхідність у здійсненні митного оформлення товару в митниці, що знаходиться не в місці розташування цього підприємства, тому що пунктами поставок товарів українськими експортерами можуть бути морські (річкові) порти України, у які здійснюються міжнародні морські (річкові) перевезення товарів. Український експортер може укласти договір морського страхування тільки з українською страховою компанією, що є членом Морського страхового бюро.

Українським імпортерам товару, що використовують термін CFR, рекомендується приділяти значну увагу питанням перевезення товарів, хоча відповідно до умов ІНКОТЕРМС у них як у покупців товару відсутні обов'язки за договором перевезення.

CIF — ВАРТІСТЬ, СТРАХУВАННЯ ТА ФРАХТ (...назва порту призначення)

Термін “Вартість, страхування і фрахт” означає, що продавець виконав поставку, коли товар перейшов через поручні судна в порту відвантаження. Продавець зобов'язаний оплатити витрати і фрахт,

необхідні для доставки товару в зазначений порт призначення, але ризик втрати чи пошкодження товару, як і будь-які додаткові витрати, що виникають після відвантаження товару, переходять з продавця на покупця. Однак за умовами терміна CIF на продавця покладається також обов'язок придбання морського страхування на користь покупця проти ризику втрати й пошкодження товару під час перевезення.

Отже, продавець зобов'язаний укласти договір страхування й оплатити страхові внески. Покупець повинен брати до уваги, що відповідно до умов терміна CIF від продавця вимагається забезпечення страхування лише з мінімальним покриттям. У разі якщо покупець бажає мати страхування з великим покриттям, він повинен або спеціально домовитися про це з продавцем, або сам вжити заходів з укладення договору додаткового страхування. За умовами терміна CIF на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення товару морським чи внутрішнім водним транспортом. Якщо сторони не збираються поставити товар через поручні судна, варто застосовувати термін CIP.

Українське законодавство дозволяє українським суб'єктам ЗЕД у їх зовнішньоекономічних договорах, як при експорті, так і при імпорті товарів, використовувати умови CIF у повному обсязі, без особливих застережень.

Український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару для вивезення. Пунктами поставок товарів українськими експортерами можуть бути морські (річкові) порти України, з яких здійснюються міжнародні морські (річкові) перевезення товарів. Український експортер може укласти договір морського страхування тільки з українською страховою компанією, що є членом Морського страхового бюро.

Українським імпортерам товару при використанні терміна CIF рекомендується приділяти значну увагу питанням перевезення товарів, хоча відповідно до умов ІНКОТЕРМС у них як покупців товару відсутні обов'язки за договором перевезення.

СРТ — ФРАХТ/ПЕРЕВЕЗЕННЯ ОПЛАЧЕНО ДО ... (...назва місця призначення)

Термін “Фрахт/перевезення оплачено до...” означає, що продавець доставить товар названому їм перевізнику. Крім того, продавець зобов'язаний оплатити витрати, пов'язані з перевезенням то-

вару до названого пункту призначення. Це означає, що покупець бере на себе всі ризики втрати чи пошкодження товару, як і інші витрати після передачі товару перевізнику.

Під словом “перевізник” розуміється будь-яка особа, яка на підставі договору перевезення бере на себе зобов'язання забезпечити самостійно чи організувати перевезення товару залізницею, автомобільним, повітряним, морським і внутрішнім водним транспортом чи комбінацією цих видів транспорту.

У разі здійснення перевезення в погоджений пункт призначення кількома перевізниками перехід ризику відбудеться в момент передачі товару в піклування першого з них.

За умовами терміна СРТ на продавця покладається обов'язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися під час перевезення товару будь-яким видом транспорту, включаючи змішані перевезення.

Українське законодавство дозволяє українським суб'єктам ЗЕД у їх зовнішньоекономічних договорах як при експорті, так і при імпорті товарів, використовувати умови СРТ у повному обсязі, без особливих застережень.

Термін СРТ українські підприємства можуть використовувати при поставках товарів практично всіма видами транспорту (виходячи з географічного розташування України і розвитку транспортної інфраструктури): автомобільним, залізничним, повітряним, морським, річковим, а також з використанням комбінацій з кількох названих видів транспорту.

Український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару на вивезення. При продажу товарів на умовах СРТ у українського підприємства-експортера може виникнути необхідність у здійсненні митного оформлення товару в митниці не в місці розташування цього підприємства, тому що пунктами поставок товарів українськими експортерами можуть бути морські (річкові) порти України, з яких здійснюються міжнародні морські (річкові) перевезення товарів. Український експортер не несе обов'язків з укладання договору страхування.

Українським імпортерам товару при використанні терміна СРТ рекомендується приділяти значну увагу питанням перевезення товарів, хоча відповідно до умов ІНКОТЕРМС у них як покупців товару відсутні обов'язки за договором перевезення.

СІР ФРАХТ/ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТА СТРАХУВАННЯ ОПЛАЧЕНО ДО... (назва місця призначення)

Термін “Фрахт/перевезення та страхування оплачено до...” означає, що продавець доставить товар названому ним перевізнику. Крім того, продавець зобов’язаний оплатити витрати, пов’язані з перевезенням товару до названого пункту призначення. Це означає, що покупець бере на себе всі ризики і будь-які додаткові витрати з доставки товару таким способом. Однак за умовами СІР на продавця також покладається обов’язок із забезпечення страхування від ризиків втрати й пошкодження товару під час перевезення на користь покупця. Отже, продавець укладає договір страхування й оплачує страхові внески. Покупець повинен брати до уваги, що відповідно до умов терміна СІР від продавця вимагається забезпечення страхування з мінімальним покриттям.

У разі якщо покупець бажає мати страхування з великим покриттям, він повинен або спеціально домовитися про це з продавцем, або сам вжити заходів з укладення договору додаткового страхування. Під словом “перевізник” розуміється будь-яка особа, що на підставі договору перевезення бере на себе зобов’язання забезпечити самому чи організувати перевезення товару залізницею, автомобільним, повітряним, морським і внутрішнім водним транспортом чи комбінацією цих видів транспорту.

У разі здійснення перевезення в пункт призначення кількома перевізниками перехід ризику відбудеться в момент передачі товару в піклування першого перевізника. За умовами терміна СІР на продавця покладається обов’язок з митного очищення товару для експорту. Цей термін може застосовуватися під час перевезення товару будь-яким видом транспорту, включаючи змішані перевезення.

Українське законодавство дозволяє суб’єктам ЗЕД України у зовнішньоекономічних договорах на експорт і на імпорт товарів використовувати умови терміна СІР у повному обсязі, без особливих зауважень.

Цей термін українські підприємства можуть використовувати при поставках товарів практично всіма видами транспорту (виходячи з географічного розташування України і розвитку транспортної інфраструктури): автомобільним, залізничним, повітряним, морським, річковим, а також з використанням комбінацій з кількох названих видів транспорту.

Український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару на вивезення. При продажу товарів на умовах СІР у українського підприєм-

ства-експортера може виникнути необхідність у здійсненні митного оформлення товару в митниці, що знаходиться не в місці розташування цього підприємства, тому що пунктами поставок товарів українськими експортерами можуть бути морські (річкові) порти України, в яких здійснюються міжнародні морські (річкові) перевезення товарів. Український експортер може укласти договір морського страхування тільки з українською страховою компанією, що має право здійснювати страхування вантажів.

Українським імпортерам товару при використанні умов СІР рекомендується приділяти значну увагу питанням перевезення товарів, хоча відповідно до умов ІНКОТЕРМС у них як у покупців товару відсутні обов’язки за договором перевезення, чітко вказувати в договорі конкретний пункт призначення, у який перевізник зобов’язаний доставити товар, а також самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару при ввезенні та здійснювати оформлення транзиту через треті країни.

DAF — ПОСТАВКА ДО КОРДОНУ (...назва місця поставки)

Термін “Поставка до кордону” означає, що продавець виконав поставку, коли він надав нерозвантажений товар, що пройшов митне очищення для експорту, але не для імпорту на транспортному засобі, що прибув у розпорядження покупця в названому пункті чи місці на кордоні до надходження товару на митний кордон суміжної країни. Під терміном “кордон” розуміється будь-який кордон, включаючи кордон країни експорту. Тому дуже важливо точно визначити кордон шляхом зазначення конкретного пункту чи місця. Однак якщо сторони бажають, щоб продавець взяв на себе обов’язок із розвантаження товару з транспортного засобу, що прибув, і ніс всі ризики і витрати за таке розвантаження, то це повинно бути чітко обумовлене у відповідному доповненні до договору купівлі-продажу.

Цей термін може застосовуватися під час перевезення товару будь-яким видом транспорту, коли товар доставляється до сухопутного кордону.

Якщо поставка буде мати місце в порту призначення на борту судна або на пристані, то варто застосовувати терміни DES чи DEQ.

Українське законодавство дозволяє суб’єктам ЗЕД України в їх зовнішньоекономічних договорах, як при експорті, так і при імпорті товарів, використовувати умови терміна DAF у повному обсязі, без особливих зауважень.

Термін DAF українські підприємства можуть використовувати при поставках товарів практично всіма видами транспорту (виходя-

чи з географічного розташування України і розвитку транспортної інфраструктури): автомобільним, залізничним, повітряним, морським, річковим, а також з використанням комбінацій з кількох названих видів транспорту, але частіше його використовують при перевезеннях залізничним і автомобільним видами транспорту.

Український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару при вивезенні. При продажу товарів на умовах DAF у українського підприємства-експортера може виникнути необхідність у здійсненні митного оформлення товару в митниці, що знаходиться не в місці розташування цього підприємства. Пункт поставки товару українським експортером буде знаходитися на погодженому в договорі купівлі-продажу кордоні. Таким пунктом може бути кордон України чи кордон якої-небудь третьої країни, якщо остання не має загального з Україною кордону. При виборі конкретного пункту поставки на кордоні України суб'єкт ЗЕД повинен орієнтуватися на встановлені відповідним чином пункти пропуску (залізничні, автомобільні тощо) через кордон України. Пункт відвантаження не має істотного значення, і правила ІНКОТЕРМС не містять якихось вимог щодо вибору цього пункту. Українське підприємство-експортер зобов'язане за свій рахунок укласти договір перевезення від обраного пункту відвантаження на території України до погодженого з покупцем пункту в місці поставки на погодженому кордоні.

Українське підприємство-імпортер повинне приділяти достатню увагу питанню закріплення у договорі купівлі-продажу положення про відповідальність продавця за неналежну доставку чи недоставлення товару в пункт доставки, а також питанню перевезення товару. Після приймання товару від продавця в пункті поставки на кордоні український імпортер повинен самостійно організувати його подальше перевезення до кінцевого пункту призначення. Імпортеру також рекомендується чітко вказувати в договорі купівлі-продажу конкретний пункт поставки товару на погодженому кордоні, на який продавець повинен доставити товар. Відповідно до умов DAF український імпортер зобов'язаний самостійно, за свій рахунок і на свій ризик здійснювати митне оформлення імпорту товару в Україну.

DES — ПОСТАВКА З СУДНА (...назва порту призначення)

Термін “Поставка з судна” означає, що продавець виконав поставку, коли він надав неочищений у митному відношенні для імпорту товар у розпорядження покупця на борту судна в названому порту призначення. Продавець повинен нести всі витрати і ри-

зики з доставки товару в названий порт призначення до моменту його розвантаження. Якщо сторони бажають, щоб продавець взяв на себе витрати і ризики з вивантаження товару, повинен застосовуватися термін DEQ. Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення морським чи внутрішнім водним транспортом чи у змішаних перевезеннях, коли товар прибуває в порт призначення на судні.

Українське законодавство дозволяє суб'єктам ЗЕД України в зовнішньоекономічних договорах, як при експорті, так і при імпорті товарів, використовувати умови терміна DES у повному обсязі, без особливих застережень, при морських і внутрішніх річкових перевезеннях вантажів.

Українське підприємство-експортер повинне самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару для вивезення. Пункт поставки товару українським експортером буде знаходитися в погодженому в договорі купівлі-продажу порту призначення. Якщо в договорі не обумовлений конкретний пункт розвантаження, то експортер сам вибирає звичайний пункт розвантаження в погодженому порту призначення. Українське підприємство — експортер товару зобов'язане за свій рахунок укласти договір перевезення від обраного їм пункту відвантаження на території України до погодженого з покупцем пункту розвантаження в порту призначення. Пунктом поставки імпортованого товару в Україну буде один із морських чи річкових портів України, здатний прийняти цей вид товару.

Українському підприємству-імпортеру рекомендується приділяти достатню увагу питанням закріплення в договорі купівлі-продажу положень про відповідальність продавця за неналежну доставку чи недоставлення товару в пункт призначення, а також питанням, пов'язаним з перевезенням товару. Після приймання товару від продавця в пункті доставки на кордоні український імпортер повинен самостійно організувати подальше його перевезення до кінцевого пункту призначення. Український імпортер повинен самостійно, за свій рахунок організувати розвантаження товару із судна в порту призначення, а також здійснити митне оформлення імпорту товару в Україну.

DEQ — ПОСТАВКА З ПРИЧАЛУ (...назва порту призначення)

Термін “Поставка з причалу” означає, що продавець виконав свої обов'язки з поставки, коли товар, що не пройшов митне очищення для імпорту, наданий у розпорядження покупця на причалі

в названому порту призначення. Продавець зобов'язаний нести всі витрати і ризики, пов'язані з транспортуванням і вивантаженням товару на причал. Термін DEQ покладає на покупця обов'язок митного очищення для імпорту товару, так само як і сплату податків, мита та інших зборів при імпорті. Однак якщо сторони бажають, щоб продавець взяв на себе всі чи частину витрат з імпорту товару, то це повинне бути чітко обумовлене у відповідному доповненні до договору купівлі-продажу.

Цей термін може застосовуватися тільки під час перевезення морським чи внутрішнім водним транспортом, у змішаних перевезеннях, коли товар вивантажується із судна на причал у порту призначення. Однак якщо сторони бажають включити до обов'язків продавця ризики і витрати, пов'язані з переміщенням товару з причалу в інше місце (склад, термінал тощо), у порту або за межами порту повинні бути використані терміни DDU і DDP.

Українські підприємства в принципі можуть використовувати термін DEQ у повному обсязі.

Український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести на Україні митне оформлення товару на вивезення. Пункт поставки (доставки) товару українським експортером буде знаходитися в погодженому в договорі купівлі-продажу порту призначення. Якщо договором не обумовлений конкретний пункт розвантаження, то експортер сам вибирає звичайний пункт розвантаження в погодженому порту призначення. Українське підприємство-експортер зобов'язане за свій рахунок укласти договір перевезення від обраного ними пункту відвантаження на території України до погодженого з покупцем пункту розвантаження у порту призначення. Пунктом поставки імпортованого товару в Україну буде один із морських чи річкових портів України, що здатний прийняти цей вид товару.

Українському підприємству-імпортеру рекомендується приділити достатню увагу питанням закріплення в договорі купівлі-продажу положень про відповідальність продавця за ненадлежащу доставку чи недоставлення товару в пункт поставки (доставки), а також питанням, пов'язаним з перевезенням товару. Після приймання товару від продавця в пункті поставки на кордоні український імпортер повинен самостійно організувати його подальше перевезення до кінцевого пункту призначення і здійснити повне митне оформлення імпорту товару з оплатою всіх обов'язкових платежів.

DDU — ПОСТАВКА БЕЗ СПЛАТИ МИТА (...назва місця призначення)

Термін “Поставка без сплати мита” означає, що продавець надасть не очищений у митному відношенні та не вивантажений із транспортного засобу, що доставив товар, у розпорядження покупця в названому місці призначення. Продавець зобов'язаний нести всі витрати і ризики, пов'язані з транспортуванням товару до цього місця, за винятком (якщо це буде потрібно) будь-яких зборів, що стягуються для імпорту в країні призначення (під словом “збори” тут мають на увазі відповідальність і ризики за проведення митного очищення, а також за оплату митних процедур мита, податків та інших зборів). Відповідальність за такі збори повинні нести покупець, так само і за інші витрати і ризики, що виникли у зв'язку з тим, що він не зміг вчасно здійснити митне очищення для імпорту.

Однак якщо сторони бажають, щоб продавець взяв на себе ризики і витрати з митного очищення, так само і частину витрат з імпорту товару, то це повинно бути чітко обумовлено у відповідному доповненні до договору купівлі-продажу.

Відповідальність, ризики і витрати за вивантаження і перевантаження товару залежать від того, під чиїм контролем перебуває обране місце поставки.

Цей термін може застосовуватися незалежно від виду транспорту, але коли поставка передбачена на борту судна чи на пристані в порту призначення, то варто застосовувати терміни DES чи DEQ.

Українське законодавство дозволяє суб'єктам ЗЕД України в їх зовнішньоекономічних договорах використовувати умови терміна DDU у повному обсязі, без особливих зауважень, як при експорті, так і при імпорті товарів.

Цей термін українські підприємства можуть використовувати при поставках товарів практично всіма видами транспорту (виходячи з географічного розташування України і розвитку транспортної інфраструктури): автомобільним, залізничним, повітряним, морським, річковим, а також з використанням комбінацій з кількох названих видів транспорту.

Українське підприємство-експортер повинне самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару для вивезення. При продажу товарів на умовах DDU у українського підприємства-експортера може виникнути необхідність у здійсненні митного оформлення товару в митниці, що знаходиться не в місці розташування цього підприємства.

Українське підприємство — експортер товару зобов'язане за свій рахунок укласти договір перевезення від обраного ним пункту відвантаження на території України до погодженого з покупцем пункту розвантаження в пункті призначення, однак право експортера вибирати перевізника і надавати йому вказівки з приводу перевезення має певні обмеження:

— по-перше, відповідно до правил ІНКОТЕРМС українське підприємство-експортер зобов'язане укласти договір перевезення на “звичайних умовах”, “за звичайно прийнятим напрямом”;

— по-друге, якщо сторони договору купівлі-продажу включили до цього договору визначені розпорядження щодо перевезення товару, то український експортер при виконанні договору перевезення зобов'язаний також керуватися цими положеннями.

Для українських підприємств-імпортерів використання терміну DDU означає взяття на себе мінімальних обов'язків з реалізації умов поставки товару з усіх можливих серед усіх інших термінів ІНКОТЕРМС, і відповідно покладання на продавців (їх контрагентів за договорами купівлі-продажу) максимальних обов'язків з доставки товару в Україну. Імпортери повинні враховувати, що продавець несе повну відповідальність за товар до моменту його доставки в погоджений пункт призначення.

Українському підприємству-імпортеру рекомендується приділяти достатню увагу питанням закріплення в договорі купівлі-продажу положень про відповідальність продавця за неналежну доставку чи недоставлення товару в пункт доставки а також питанням перевезення товарів.

Український імпортер товару відповідно до умов DDU зобов'язаний самостійно, за свій рахунок і на свій ризик здійснювати митне оформлення товару в Україні.

DDP — ПОСТАВКА ЗІ СПЛАТОЮ МИТА (...назва місця призначення)

Термін “Поставка зі сплатою мита” означає, що продавець надасть митно очищений і не розвантажений із прибулого транспортного засобу товар у розпорядження покупця в названому місці призначення. Продавець зобов'язаний нести всі витрати і ризики, пов'язані з транспортуванням товару, включаючи, де це буде потрібно, будь-які збори для імпорту в країну призначення (під словом “збори” тут мається на увазі відповідальність і ризики за проведення

митного очищення, а також за оплату митних процедур, мита, податків та інших зборів).

Якщо термін EXW покладає на продавця мінімальні обов'язки, термін DDP припускає максимальні обов'язки продавця.

Цей термін не може застосовуватися, якщо продавець прямо чи побічно не може забезпечити одержання імпоротної ліцензії.

Якщо сторони домовилися про виключення із зобов'язань продавця деяких витрат, що підлягають оплаті при імпорті (таких як податок на додану вартість), це повинно бути чітко визначене в договорі купівлі-продажу.

Якщо сторони бажають, щоб покупець взяв на себе всі ризики і витрати з імпорту товару, варто застосовувати термін DDU. Цей термін може застосовуватися незалежно від виду транспорту, але якщо поставка здійснюється на борту судна чи на причалі в порту призначення, варто застосовувати терміни DES чи DEQ.

Українське законодавство дозволяє суб'єктам ЗЕД України використовувати в зовнішньоекономічних договорах умови терміну DDP у повному обсязі, без особливих зауважень, як при експорті, так і при імпорті товарів.

Цей термін українські підприємства можуть використовувати при поставках товарів практично всіма видами транспорту (виходячи з географічного розташування України і розвитку транспортної інфраструктури): автомобільним, залізничним, повітряним, морським, річковим, а також з використанням комбінацій з кількох названих видів транспорту.

При продажу товарів на умовах DDP український експортер повинен самостійно, за свій рахунок і на свій ризик провести в Україні митне оформлення товару при вивезенні (експорті), сплатити мита, податки чи інші офіційні збори, що оплачуються при ввезенні і вивезенні. При цьому виникає питання, пов'язане з переказом за кордон України іноземної валюти для оплати в країні імпорту мита і зборів. Для використання цього терміну українськими експортерами в їх зовнішньоекономічних договорах у повному обсязі необхідно, щоб законодавство країни імпорту товару дозволило українському експортеру як нерезиденту проводити митне оформлення імпорту товару в цій країні. Якщо це не можливо, варто використовувати термін DDU.

Українське підприємство — експортер товару зобов'язане за свій рахунок укласти договір перевезення від обраного ним пункту відвантаження на території України до погодженого з покупцем пункту розвантаження в місці (пункті) призначення, однак право експортера вибирати перевізника і надавати йому вказівки з приводу перевезення має певні обмеження:

— по-перше, відповідно до правил ІНКОТЕРМС українське підприємство-експортер зобов'язане укласти договір перевезення на “звичайних умовах”, “за звичайно прийнятим напрямом”;

— по-друге, якщо сторони договору купівлі-продажу включили до цього договору визначені розпорядження щодо перевезення товару, то український експортер при укладанні договору перевезення зобов'язаний керуватися також цими положеннями.

Для українських підприємств-імпортерів використання терміна DDP має кілька істотних аспектів: цей термін вимагає, щоб продавці здійснювали митне оформлення імпорту товару в країні призначення (країні покупця). Але, виходячи з чинного на сьогодні українського законодавства, іноземні підприємства-продавці не можуть самостійно здійснювати в Україні митне оформлення завезених на її територію товарів. З цього випливає, що суб'єктам ЗЕД України — імпортерам товарів не доцільно в їх зовнішньоекономічних договорах купівлі-продажу використовувати термін DDP, оскільки використання цього терміна в повному обсязі призведе до того, що іноземні продавці товарів будуть заздалегідь поставлені в ситуацію, за якої вони не зможуть цілком виконати свої обов'язки (у частині митного оформлення імпорту товару). Замість терміна DDP українським імпортерам варто використовувати термін DDU, що відрізняється від терміна DDP тим, що відповідно до його умов обов'язок митного оформлення імпорту товару несе покупець.

Умови ІНКОТЕРМС мають юридичну силу, тільки якщо сторони обумовили це в контракті фразою: “При трактуванні даного контракту діють умови ІНКОТЕРМС у редакції 2000 р.”

Якщо в контракті є пункти, що вступають у суперечність з умовами ІНКОТЕРМС, то ці пункти мають велике юридичне значення, тобто умови ІНКОТЕРМС припиняють свою дію. В умовах групи F (FCA, FAS, FOB) варто враховувати, що тут не зазначено точний опис процедури передачі товару покупцю. Тому при застосуванні цих умов необхідно якнайдетальніше відображати цю процедуру при укладенні контракту з метою запобігання непорозумінням.

Найбільш слабким місцем групи E є розподіл витрат і ризиків. Тому обов'язково необхідно чітко розмежувати пункт призначення поставки і пункт передачі товару від продавця до перевізника, і особливо варто враховувати додаткові зобов'язання, що можуть звести умови контракту нанівець.

Контракти групи D є найбільш вигідними для покупців, оскільки витрати і ризики з доставки товару несе продавець, у тому числі виконання процедур, необхідних для перетинання кордону, сплати мита й інших зборів. Тому при продажу товарів у країні зі складною процедурою очищення товару для імпорту бажано утримуватися від умови DDU, незважаючи на те, що покупець зобов'язаний виконувати ці формальності відповідно до умови.

11.7. Особливості застосування правил ІНКОТЕРМС при визначенні митної вартості

Правила ІНКОТЕРМС відіграють істотну роль при визначенні митної вартості товарів в Україні.

Митна вартість товарів є основою для визначення розміру всіх платежів, які слід сплатити при перетинанні товаром митного кордону України.

Відповідно до ст. 16 Закону України “Про Єдиний митний тариф” митна вартість визначається як ціна, що підлягає сплаті на момент перетинання товаром митного кордону України. До неї включаються ціна товару, зазначена в рахунку-фактурі, а також всі фактичні витрати, не включені до рахунка-фактури:

- з транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження і страхування до пункту перетинання кордону України;
- комісійні та брокерські (крім плати митним брокерам);
- плата за використання об'єктів інтелектуальної власності, що належать до цих товарів, яку повинен сплатити імпортер або експортер прямо чи опосередковано, як умова їх ввезення чи вивезення.

За явної невідповідності заявленої митної вартості товарів, що визначається відповідно до положень цієї статті, митну вартість визначають послідовно, на основі цін на ідентичні товари і предмети, що діють у розвинутих країнах — експортерах таких товарів.

З огляду на те, що основою нарахування митної вартості в Україні є вартість товару на момент перетинання ним кордону (незалежно від того, експорт це чи імпорт), вона може певним чином відрізнятися від ціни, зазначеної в рахунку-фактурі, і формується внаслідок застосування правил ІНКОТЕРМС.

Для визначення митної вартості залежно від базисних умов поставки ІНКОТЕРМС-2000 можна використовувати табл. 11.6, 11.7.

При ввезенні товарів на митну територію України їхня митна вартість нараховується на підставі фактурної вартості до бази цін CIF — український порт, CIP — пункт призначення на кордоні України, CPT — пункт призначення на кордоні України чи DAF — кордон України. Якщо товар куплено на умовах, відповідно до яких пункт поставки (призначення) розташований за межами митної території України (наприклад, EXW — Будапешт, FOB — Амстердам, CIF — Рига, DAF — Брест), то до фактурної вартості додаються додаткові, не включені витрати з доставки товару до моменту перетинання митного кордону України.

Для випадків, коли умовами поставки передбачений пункт поставки, що знаходиться в межах митної території України (наприклад, CIP — Миколаїв, DDP — Львів), від фактурної вартості віднімаються витрати, що мали місце після перетинання кордону України.

При вивезенні товарів з митної території України їхня митна вартість нараховується на підставі фактурної вартості до бази цін FOB — український порт, DAF — кордон України (чи пункт призначення на митному кордоні України) чи CIP — пункт призначення на митному кордоні України. Якщо товари продані на умовах, відповідно до яких пункт поставки знаходиться на митній території України (наприклад, EXW — Київ, чи FCA — Чернігів), то до фактурної вартості додаються витрати з доставки товару до моменту перетинання митного кордону України.

Для випадків, коли умовами поставки передбачений пункт поставки (призначення), розташований за межами митної території України (наприклад, CIF — Стамбул, DAF — польсько-німецький кордон), від фактурної вартості віднімаються витрати, що мають місце після перетинання митного кордону України.

11.8. Порядок нарахування та стягнення митних платежів і податків за вантажною митною декларацією при митному оформленні суб'єктів підприємницької діяльності

Чинним законодавством установлено, що товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України, підлягають митному оформленню.

Митне оформлення товарів і їх пропуск можуть здійснюватися лише після сплати належних сум митних платежів або за умови

Таблиця 11.6. Визначення митної вартості залежно від базисних умов поставки ІНКОТЕРМС-2000 (імпорт)

№	Назва терміна	Упакування	Навантаження на транспортний засіб	Доставка до основного перевізника	Вивіз мито	Страхування перевезення	Навантаження на основний транспортний порт	Оплата основного транспорту	Розвантаження	Імпортне мито	Доставка до основного транспортного порту	Розвантаження на склад підприємства
1	EXW		+	+			+	+				
2	FCA			+			+					
3	FAS				—		+					
4	FOB				—							
5	CFR				—			—				
6	CIF				—			—				
7	CPT				—			—				
8	CIP				—			—				
9	DAF				—							
10	DES				—			—				
11	DEQ				—			—	—			
12	DDU				—			—	—			
13	DDP				—			—	—	—	—	—

Примітки:

- У графах 2—8 враховуються витрати, понесені до моменту перетинання митного кордону України.
- У графах 9—12 враховуються витрати, понесені після перетинання кордону України.
- Витрати, що включаються в ціну товару згідно з “ІНКОТЕРМС-2000”.
- + При визначенні митної вартості витрати додаються незалежно від того, хто їх несе.
- При визначенні митної вартості витрати віднімаються незалежно від того, хто їх несе.

Таблиця 11.7. Визначення митної вартості залежно від базисних умов поставки ІНКOTЕРМС-2000 (експорт)

№	Назва терміна	Упакування	Навантаження на транспортний засіб	Доставка до основного перевізника	Вивіз не мито	Страхування перевезення	Навантаження на основний транспорт	Оплата основного транспорту	Розвантаження	Імпорт не мито	Доставка до основного транспорту	Розвантаження на склад підприємства
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	EXW		+	+		+	+	+				
2	FCA			+		+	+	+				
3	FAS					+	+	+				
4	FOB					+		+				
5	CFR											
6	CIF											
7	CPT											
8	CIP											
9	DAF											
10	DES											
11	DEQ								—			
12	DDU								—			
13	DDP								—	—	—	—

Примітки:

- У графах 2—8 враховуються витрати, понесені до моменту перетинання митного кордону України.
- У графах 9—12 враховуються витрати, понесені після перетинання кордону України.
- Витрати, що включаються в ціну товару згідно з “ІНКOTЕРМС-2000”.
- + При визначенні митної вартості витрати додаються незалежно від того, хто їх несе.
- При визначенні митної вартості витрати віднімаються незалежно від того, хто їх несе.

надання митним органом у встановленому порядку відстрочення чи розстрочення їх сплати.

Перевірка своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, є однією з форм митного контролю.

Митні платежі, які нараховуються за вантажною митною декларацією, справляються при кожному здійсненні митного оформлення товарів та інших предметів, окрім випадків, передбачених чинним законодавством.

У графах ВМД, заповнених на основі наданих до неї товаросупровідних документів (договорів, інвойсів, транспортних документів, сертифікатів походження та ін.), міститься необхідна для нарахування митних платежів інформація (табл. 11.8). Оформлена у митному відношенні ВМД підтверджує права й обов’язки зазначених у ній осіб щодо здійснення ними відповідних правових, фінансових та інших операцій.

Таблиця 11.8. Приклад даних окремих граф ВМД, що використовуються для розрахунку платежів

Зміст графи	Номер графи
Назва імпортного товару — стільці “Tiziano”	гр. 31
Код товару — 9401690000	гр. 33
Код країни походження — 380 (Італія)	гр. 34
Митна вартість — 17 250 грн	гр. 45
Фактурна вартість — 17 250 грн	гр. 42
Умови поставки (згідно з правилами ІНКOTЕРМС) — DAF — кордон України	гр. 20
Розрахунок платежів	гр. 47

За ВМД нараховуються залежно від напрямку переміщення та застосованого митного режиму:

- митні збори;
- мито;
- акцизний збір;
- податок на додану вартість (ПДВ).

Нарахування платежів провадиться декларантами у графі 47 ВМД за ставками й у порядку, передбаченому чинним на момент її митного оформлення законодавством (табл. 11.9).

Таблиця 11.9. Приклади заповнення графи 47 ВМД

При сплаті суми платежів перераховуються в національну валюту України за офіційним курсом Національного банку України, встановленим на день подання ВМД до митного оформлення (акциз, ПДВ — на день митного оформлення).

Сплата платежів провадиться до або на момент митного оформлення шляхом їх перерахування за безготівковим розрахунком на рахунок митної установи або внесення сум готівкою до каси митниці. Оформлення ВМД здійснюється за умови фактичного надходження на спеціальний рахунок митниці коштів (попередня оплата за митне оформлення) у сумі, що забезпечує сплату всіх установлених актами законодавства податків і зборів (обов'язкових платежів) і митних зборів, що підтверджується банківською випискою, а при готівковій сплаті — квитанцією встановленого зразка.

У платіжних дорученнях на сплату коштів у графі “призначення платежу” має бути зазначено: “Попередня оплата за митне оформлення ВМД. Без ПДВ”.

Платниками митних платежів за ВМД є суб'єкти підприємницької діяльності — юридичні та фізичні особи, що здійснюють митне оформлення.

Об'єкти оподаткування (митна вартість, кількісні показники та ін.) визначаються чинним законодавством для кожного з видів платежів і застосовуються залежно від видів товарів, ставок, митних режимів тощо.

З метою контролю правильності нарахування та повноти сплати митних платежів під час митного оформлення ВМД співробітники митних органів перевіряють правильність визначення:

- основи нарахування платежів (митної вартості, кількісних та вагових показників та ін.);
- рівня ціни товару;
- умов поставки;

- коду згідно з УКТЗЕД;
- країни походження;
- курсів валюти;
- правомірності надання пільг та інші фактори, що здійснюють вплив на рівень оподаткування.

Недобросовісні суб'єкти підприємницької діяльності з метою уникнення від оподаткування або зменшення його рівня застосовують спроби заниження митної вартості, неправильного кодування товарів, які підлягають оподаткуванню акцизним збором або на які застосовуються значні ставки мита, заявляють неправильні відомості щодо країни походження.

Для запобігання таким випадкам, митні органи проводять відповідну експертизу із залученням спеціалістів відділів тарифів та вартості, митної лабораторії, Управління з верифікації сертифікатів при ДМСУ, експертів з інших організацій, розробляють переліки товарів, що становлять “групи ризику” з наведених вище питань і при митному оформленні яких застосовуються додаткові заходи контролю.

Пільги зі сплати платежів надаються лише у визначених законодавством випадках. При наданні пільг нарахування платежів у

Вид платежу	ВМД	Ставка, %	Сума	Сп
10 При цьому ВМД	36 ВМД	24,5	24,5	0,0
28	28	19,83,5	19,83,5	0,0

Переліки та коди звільнень від сплати митних платежів (преференції), наданих на основі відповідних законодавчих актів, наведені у “Класифікаторах пільг в обкладенні товарів...” (на сьогодні це додатки № 7—10 до наказу ДМСУ від 09.07.97 № 307, у редакції наказу ДМСУ від 18.04.2002 № 207).

11.8.1. Митні збори. Порядок нарахування та стягнення

Митні збори — це додаткові збори, які стягуються з товарів, що ввозяться (вивозяться), за специфічні умови поставок та інші послуги, які надаються митницею (оформлення транспортних засобів, зберігання товарів під відповідальністю митниці та ін.). Вони підлягають сплаті до або на момент митного оформлення.

Платниками митних зборів є юридичні та фізичні особи, що здійснюють митне оформлення.

Види митних зборів та розміри їх ставок встановлює Кабінет Міністрів України. До введення в дію нового Митного кодексу Укра-

їни, діяли види зборів, визначені постановою Кабінету Міністрів України “Про ставки митних зборів” від 27.01.97 № 65 зі змінами та доповненнями (табл. 11.10).

Таблиця 11.10. Ставки митних зборів

Вид митного збору	Розмір ставки, доларів США
1. За митне оформлення товарів та інших предметів при митній вартості: до 100 доларів США від 100 до 1000 доларів США більше 1000 доларів США	не справляється 5 0,2 % митної вартості товарів та інших предметів, але не більше еквівалента 1000 доларів США
2. За митне оформлення тимчасово ввезеного (вивезеного) майна під зобов'язання про його зворотне ввезення (вивезення): за кожним ввезеним митною декларацією за кожним додатковим аркушем до неї	30 15
3. За митне оформлення товарів у разі транзиту: за кожним ввезеним митною декларацією за кожним додатковим аркушем до неї	10 5
4. За митне оформлення товарів у разі ввезення на митній ліцензійній основі: за кожним ввезеним митною декларацією за кожним додатковим аркушем до неї	30 15
5. За перебування товарів та інших предметів під митним контролем за кожний день перебування: за перші п'ятнадцять календарних днів за кожний наступний календарний день	не справляється 0,05 % загальної митної вартості товарів та інших предметів

Звільнення від сплати митних зборів можливе лише на підставі відповідного рішення Кабінету Міністрів України.

Випадки, коли митні збори не справляються, наведені у нормативних актах центрального органу виконавчої влади у галузі митної справи (на сьогодні це “Порядок справляння митних зборів, які нараховуються за ВМД”, затверджений наказом ДМСУ від 23.06.98 № 363).

Митні збори нараховують у графі 47 ВМД.

Порядок заповнення графі 47 ВМД при нарахуванні митних зборів такий.

У першій колонці “Вид” зазначається код виду митного збору відповідно до Класифікатора видів податків та зборів.

У другій колонці “Основа нарахування” зазначаються:

— загальна митна вартість товарів, наведена в графі 12 ВМД, при нарахуванні за ставкою у відсотках до митної вартості;

— рядок прокреслюється, при нарахуванні за фіксованою ставкою митних зборів (012, 014 види та ін.);

— засвідчена підписом декларанта кількість годин роботи посадової особи митниці, яка здійснює митне оформлення, — при нарахуванні митного збору за митне оформлення товарів та інших предметів у зонах митного контролю на територіях і в приміщеннях підприємств, що зберігають такі товари та інші предмети, чи поза робочим часом, установленим для митниці (001 вид).

У третій колонці “Ставка” зазначається встановлений чинним законодавством розмір ставки митних зборів, з урахуванням особливостей для окремих їх видів, наприклад, при нарахуванні зборів за перебування товарів та інших предметів під митним контролем, провадиться розрахунок розміру ставки за відповідну кількість днів, що враховується при нарахуванні цього збору.

У четвертій колонці “Сума” наводиться нарахована сума митних зборів у валюті України за офіційним курсом Національного банку України, встановленим на день подання ВМД до митного оформлення.

У п'ятій колонці “Спосіб платежу” зазначається код способу розрахунку відповідно до Класифікатора способів розрахунку.

Приклади нарахування митних зборів наведені в табл. 11.10 — 11.15, що додаються.

Таблиця 11.11. При сумі митної вартості від 100 до 1000 дол. США

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	1800	5 дол. США	22,5	01

Таблиця 11.12. При сумі митної вартості більше 1000 дол. США

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	9200	0,2 %	18,4	01

Таблиця 11.13. При тимчасовому ввезенні майна

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
012	—	30 дол. США	135	01

Таблиця 11.14. При ввезенні на митний ліцензійний склад

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
015	—	30 дол. США	135	01

Таблиця 11.15. При митному оформленні в зонах митного контролю на територіях підприємств чи поза робочим часом, встановленим для митниці

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
003	6	20 дол. США	540	01

Таблиця 11.16. За перебування під митним контролем

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
001	10 000	0,05 % · 48 дн. = 2,4 %	240	01

Для всіх прикладів курс гривні до долара США на день подання ВМД становить 4,5 грн.

Новим Митним кодексом передбачається справляння митних зборів лише за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів у порядку та у розмірах, установлених КМУ.

11.8.2. Мито. Порядок нарахування та стягнення

Законом України “Про Єдиний митний тариф”, передбачено що товари та інші предмети, які ввозяться на митну територію України і вивозяться за її межі, підлягають обкладенню митом, якщо інше не передбачено законодавством.

Мито, що стягується митницею, становить податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

Обкладення митом товарів та інших предметів нині здійснюється в порядку, встановленому Законами України “Про Єдиний митний тариф”, “Про митний тариф України”, іншими законами.

Законом України “Про Єдиний митний тариф” встановлено такі види мита.

За способом нарахування:

— **адвалорне** — нараховується у відсотках до митної вартості, при цьому митна вартість визначається відповідно до ст. 16 Закону України “Про Єдиний митний тариф” (табл. 11.17);

— **специфічне** — у встановленому грошовому розмірі з одиниці товару (табл. 11.18);

— **комбіноване** — поєднує два попередні види митного обкладення (табл. 11.19).

За спрямуванням переміщення товарів та часом їх переміщення: **ввізне, вивізне** та **сезонне** (табл. 11.20).

Таблиця 11.17. Приклад адвалорної ставки мита

Код УКТЗЕД	Опис товару згідно з ГС	Ставка мита, %	
		пільгова	повна
2526 20 00 00	Тальк подрібнений або мелений	5	20
2801 10 00 00	Хлор	2	10
8403 10 90 10	Котли центрального опалення потужністю до 10 МВт	25	50

Таблиця 11.18. Приклад специфічної ставки мита

Код УКТЗЕД	Назва	Ставки мита, %	
		пільгова	повна
0208 10 11 00	Свійські кролики: свіжі або охолоджені	3 євро за 1 кг	6 євро за 1 кг
0603 10 11 00	Троянди	0,5 євро за шт.	1 євро за шт.
8516 50 00 00	Печі мікрохвильові	20 євро за шт.	20 євро за шт.

В окремих випадках, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватись: спеціальне, антидемпінгове та компенсаційне мито, визначення яких та процедура застосування наведені в ст. 11—15 Закону України “Про Єдиний митний тариф”.

Вивізне мито встановлюється окремими законами України з метою захисту споживчого ринку України, інтересів вітчизняного товаровиробника та подальшого поліпшення структури експорту.

Перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України, систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, міститься у Митному тарифі України (Закону України від 05.04.2001 № 2371-III). Порядок його справляння на сьогодні визначений наказом ДМСУ від 23.07.97 № 344.

Ввізне мито нараховується та стягується при здійсненні митного оформлення товарів та інших предметів, що ввозяться (імпортують-

Таблиця 11.19. Приклад комбінованої ставки мита

Код УКТЗЕД	Назва	Ставки мита, %	
		пільгова	повна
0207 11 10 00	М'ясо та харчові субпродукти свійської птиці товарної позиції 0105, свіжі, охолоджені або морожені: обскубані, потрошені, з головою та лапами, так звані "курчата 83 %"	30 %, але не менш як 1,5 євро за 1 кг	60 %, але не менш як 3 євро за 1 кг
1803 10 00 10	Какао-паста, незнежирена: в первинних упаковках масою нетто 10 кг і більше	5 %, але не менш як 0,05 євро за 1 кг	10 %, але не менш як 0,1 євро за 1 кг
0803 00 90 00	Банани сушені	20 %, але не менш як 0,2 євро за 1 кг	40 %, але не менш як 0,4 євро за 1 кг

Таблиця 11.20. Приклад ставок сезонного мита

Код УКТЗЕД	Назва (опис товару)	Ставки мита, %	
		пільгова	повна
0701 90 51 00	Картопля свіжа або охолоджена молода — з 1 січня до 15 травня	0,2 євро за 1 кг	0,4 євро за 1 кг
0808 10 10 00	Яблука: для сидру, навалом, з 16 вересня до 15 грудня	0,5 євро за 1 кг	1 євро за 1 кг
0805 40 20 00	Грейпфрут різних видів — 1 січня до 30 квітня	20 %, але не менш як 0,1 євро за 1 кг	20 %, але не менш як 0,1 євро за 1 кг

ся) за вантажною митною декларацією на митну територію України з метою вільного використання на цій території.

Митне оформлення і пропуск товарів можуть здійснюватися тільки після сплати ввізного мита, якщо інше не передбачене законодавством.

Ввізне мито диференційоване.

До товарів, що походять із країн, які разом з Україною входять до митних союзів або утворюють із нею спеціальні митні зони, і в

разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму відповідно до міжнародних договорів за участю України, застосовуються **преференційні** ставки митного тарифу України. На сьогодні підстав для їх застосування немає.

До товарів, що походять із країн або економічних союзів, які користуються в Україні режимом найбільшого сприяння або національним режимом, за винятком випадків ввезення товарів із тих країн, з якими укладені угоди про вільну торгівлю, застосовуються **пільгові** ставки митного тарифу України. До товарів, що надходять з країн, з якими укладено міждержавні Угоди про вільну торгівлю, у разі невиконання умов, за яких застосовуються пільги з мита (щодо належного підтвердження країни походження, прямої закупівлі, відвантаження та призначення для країни-імпортера), також застосовуються пільгові ставки мита.

До товарів, що походять з інших країн, та у разі неможливості визначення країни походження товарів застосовуються **повні** ставки митного тарифу.

Нарахування мита та порядок заповнення відповідних граф ВМД.

Нарахування мита провадиться в графі 47 ВМД та додаткових аркушів до неї.

Порядок заповнення графі 47 ВМД при нарахуванні мита такий.

У першій колонці "Вид" зазначається код виду платежу згідно з Класифікатором видів податків та зборів (нині додаток 1 до наказу ДМСУ від 09.07.97 № 307, у редакції наказу ДМСУ від 18.04.2002 № 207):

— 020 — мито на товари, що ввозяться на територію України суб'єктами підприємницької діяльності;

— 021 — мито на нафтопродукти, які підлягають обкладенню акцизним збором, транспортні засоби, які підлягають обкладенню акцизним збором, та шини до них, які раніше згідно із Законом України "Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі транспортні засоби та шини до них" обкладались акцизним збором, що ввозяться на територію України суб'єктами підприємницької діяльності;

— 023 — антидемпінгове мито на товари, що ввозяться на територію України суб'єктами підприємницької діяльності;

— 040 — мито на товари, що вивозяться з території України суб'єктами підприємницької діяльності та ін.

У другій колонці "Основа нарахування" зазначається:

— митна вартість товару, вказана в графі 45 ВМД, якщо застосовується адвалорна ставка;

— кількість товару, заявлена в графі 31 в одиницях виміру та обліку, — при нарахуванні за специфічною ставкою мита.

У третій колонці “Ставка” зазначається розмір ставки мита (якщо він дорівнює нулю, ставиться “0”), встановлений на цей вид товару чинним на день подання митної декларації законодавством. Цей день фіксується на штампі “Під митним контролем”, який про- ставляється у графі “Д” ВМД і відповідними записами у справах митного органу.

У четвертій колонці “Сума” зазначається сума мита, що підля- гає сплаті (якщо розмір ставки дорівнює нулю, ставиться “0”), у національній валюті України.

У п’ятій колонці “Спосіб платежу” зазначається відповідний код способу розрахунку відповідно до Класифікатора способів роз- рахунку (на сьогодні додаток 12 до наказу ДМСУ від 09.07.97 № 307 у редакції наказу ДМСУ від 18.04.2002 № 207): 01, 02 або інші. Приклади наведено в табл. 11.21—11.25.

Таблиця 11.21. Приклад нарахування адвалорної ставки мита

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	17 500,93	15 %	2625,14	01

Таблиця 11.22. Приклад нарахування специфічної ставки мита

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	20 000 кг	1 євро за кг	96 000	01

Таблиця 11.23. Приклад нарахування комбінованої ставки мита

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	25 000 л	0,05 євро за л	6000	01

Таблиця 11.24. Приклад нарахування ввізного мита

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	10	20 євро за шт.	980,00	06

Таблиця 11.25. Приклад нарахування ввізного мита

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
020	20 000	1,2 євро за кг	115 200,00	01

11.8.3. Акцизний збір. Порядок нарахування та стягнення

Акцизний збір, запроваджений Декретом КМУ від 26.12.92 № 18-92, — це непрямий податок споживачів (одержувачів) окре- мих товарів (продукції), визначених законом як підакцизні, що стягується з них під час здійснення оборотів з продажу (інших видів відчуження) таких товарів (продукції), вироблених на митній те- риторії України, або **при імпортуванні (ввезенні, пересиланні) таких товарів (продукції) на митну територію України**. Ак- цизний збір включається до ціни підакцизних товарів. Перелік товарів (продукції), на які встановлюється акцизний збір, та його ставки затверджуються Верховною Радою України.

Порядок справляння та перерахування акцизного збору до дер- жавного бюджету визначений постановою КМУ від 27.01.97 № 66 та Інструкцією про порядок справляння акцизного збору у разі вве- зення товарів суб’єктами ЗЕД на митну територію України (наказ ДМСУ від 21.01.2000 № 33).

Платниками акцизного збору є суб’єкти підприємницької діяльності — українські виробники підакцизних товарів (продукції), замовники, за дорученням яких виготовляється ця продукція на давальницьких умовах, **суб’єкти підприємницької діяльності, які імпортують підакцизні товари (продукцію)**, а також громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які ввозять (пересилають) на митну територію України предмети (товари), на які законодавством України встановлено акцизний збір.

Об’єктами оподаткування акцизним збором при його нараху- ванні за ВМД є:

— митна вартість товарів (продукції), які імпортуються (ввозять- ся, пересилаються) на митну територію України, в тому числі в ме- жах бартерних (товарообмінних) операцій або без оплати їхньої вар- тості чи з частковою оплатою;

— вартість алкогольних напоїв та тютюнових виробів, виготов- лених українськими виробниками на давальницьких умовах;

— митна вартість алкогольних напоїв та тютюнових виробів, які ввозяться на митну територію України, включаючи виготовлені за межами митної території України з давальницької сировини, реім- портовані, а також митна вартість продукції, яка повертається на митну територію України із зони митного контролю (магазинів без-

митної торгівлі), перерахована у валюту України за валютним (обмінним) курсом НБУ, що діяв на дату митного оформлення товарів (продукції).

Акцизний збір обчислюється:

- за ставками у відсотках до оподатковуваного обороту, який визначається, виходячи з митної вартості імпортованих товарів;
- у вигляді фіксованої ставки у євро за одиницю виміру вантажу (товару) (табл. 11.26).

Таблиця 11.26. Приклад ставок акцизного збору

№	Найменування товару	Код УКТЗЕД	Ставка акцизного збору
1	2203 00	Пиво солодове	0,23 грн за 1л
2	2710 00 330 2710 00 350	Бензини моторні: А-72, А-76, А-80, А-90, А-91, А- 92, А-93, А- 95, А-96 та бензини моторні інших марок	60 євро за кг
3	2402 20 001	Сигарети без фільтру з тютюну (цигарки)	5 грн за 1000 шт.

Сьогодні діє перелік акцизних товарів, до яких застосовуються фіксовані ставки.

Ставки акцизного збору однакові на всій території України. Суми акцизного збору з увезених на територію України товарів (крім таких, що позначаються марками акцизного збору, — тютюнові та алкогольні вироби¹) сплачуються на депозитні рахунки митних органів до або на момент митного оформлення.

Акцизний збір, який підлягає сплаті, перераховується у графі 47 ВМД та додаткових аркушах до неї в такому порядку.

У першій колонці “Вид” зазначається код виду платежу згідно з Класифікатором видів податків та зборів, наприклад:

- 085 — транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів);
- 080 — спирт;
- 088 — бензин моторний;

¹ Суми акцизного збору з товарів, які позначаються акцизними марками, перераховуються на рахунки податкових органів під час закупівлі марок.

— 027 — інші підакцизні товари;

У другій колонці “Основа нарахування” зазначаються:

- митна вартість товарів, зазначена в графі 45, збільшена на суму мита (для товарів, що підлягають обкладенню митом), при нарахуванні за ставкою, установленною у відсотках митної вартості;
- кількість товару, заявлена в графі 31, в одиницях виміру та обліку, — при нарахуванні за ставкою, установленною в грошовому еквіваленті з одиниці виміру товару;
- митна вартість товару, зазначена в графі 45, збільшена на суму умовно нарахованого мита, — при нарахуванні акцизного збору умовно.

У третій колонці “Ставка” зазначається встановлений чинним законодавством розмір ставки акцизного збору.

У четвертій колонці “Сума” зазначається нарахована сума акцизного збору в національній валюті України.

У п'ятій колонці “СП” зазначається код відповідного способу розрахунку за Класифікатором способів розрахунку. Приклад — табл. 11.27.

Таблиця 11.27. Приклад нарахування акцизного збору

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
085	1984 см ³	0,6 євро	5832,96	01

11.8.4. Податок на додану вартість. Порядок нарахування та стягнення

Товари, що ввозяться (пересилаються) в Україну, оподатковуються податком на додану вартість у порядку та за ставками, встановленими Законом України “Про ПДВ” від 03.04.97 № 168/97-ВР.

Порядок справляння та внесення до державного бюджету ПДВ під час ввезення товарів на митну територію України визначений постановою КМУ від 02.04.98 № 417 та Інструкцією про порядок контролю митними органами за справлянням під час митного оформлення увезених товарів податку на додану вартість (наказ ДМСУ від 09.07.99 № 346).

Об'єктом оподаткування податком на додану вартість є операції з ввезення (пересилання) товарів на митну територію України та отримання робіт (послуг), що надаються нерезидентами для їх використання або споживання на митній території України,

в тому числі операції з ввезення (пересилання) майна за договорами оренди (лізингу), застави та іпотеки.

Платниками податку на додану вартість є суб'єкти підприємницької діяльності, в тому числі фізичні особи — підприємці без утворення юридичної особи, підприємства з іноземними інвестиціями та інші юридичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності, які ввозять (пересилають) товари на митну територію України або отримують від нерезидента роботи (послуги) для їх використання (споживання).

Базою оподаткування для товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України платниками податку, є **договірна (контрактна) вартість** таких товарів, але **не менша за митну вартість**, зазначену у ввізній митній декларації з урахуванням витрат на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону країни, сплати брокерських, агентських, комісійних та інших видів винагород, пов'язаних із ввезенням (пересиланням) таких товарів, плати за використання об'єктів інтелектуальної власності, що належать до таких товарів, акцизних зборів, ввізного мита, а також інших податків та зборів (обов'язкових платежів), за винятком податку на додану вартість, що включається до ціни товарів (робіт, послуг) згідно із законами України з питань оподаткування (Закон України “Про податок на додану вартість” від 03.04.97 № 168/97-ВР).

Порядок нарахування. Податок на додану вартість, що підлягає сплаті, нараховується у графі 47 ВМД та на додаткових аркушах до неї в такому порядку.

У *першій колонці “Вид”* зазначається шифр платежу 028 (податок на додану вартість).

У *другій колонці “Основа нарахування”* зазначається:

— митна вартість товарів з графі 45 ВМД, збільшена на суму мита (для товарів, що підлягають обкладенню митом) та акцизного збору (для товарів, що підлягають обкладенню акцизним збором);

— або фактурна вартість товару, зазначена в графі 42 ВМД, збільшена на суму мита (для товарів, що підлягають обкладенню митом) та акцизного збору (для товарів, що підлягають обкладенню акцизним збором) — якщо митна вартість товару менша, ніж фактурна вартість.

У *третьій колонці “Ставка”* зазначається розмір ставки податку на додану вартість, встановлений чинним законодавством (нині — 20 %).

У *четвертій колонці “Сума”* зазначається нарахована сума податку на додану вартість у валюті України.

У *п'ятій колонці “Спосіб платежу”* зазначається код способу розрахунку відповідно до Класифікатора способів розрахунку.

У визначених законодавством України випадках та у разі дотримання встановлених законодавчими та нормативними актами умов сплата податку на додану вартість при ввезенні на митну територію України товарів може провадитись простим векселем, який надаються митним органам платниками разом з ВМД.

У триденний термін з дня оформлення ВМД векселі передаються векселедержателю — податковим органам — для контролю їх сплати протягом встановленого терміну (як правило, 30 днів з дати оформлення ВМД).

Порядок застосування вексельної форми та вимоги до векселів визначені також у “Порядку випуску, обігу та погашення векселів, які видаються на суму податку на додану вартість при ввезенні (пересиланні) товарів на митну територію України”, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.97 № 1104 зі змінами та доповненнями.

Не сплачені у визначені терміни суми ПДВ з товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України, а також суми цього податку, не сплачені внаслідок інших дій, що спричинили їх недоїмку, стягуються в установленому законодавством порядку.

Завдання для перевірки знань

1. Митним органом встановлено, що власники підприємства — імпортера промислового обладнання є родичами іноземного підприємства-продавця, внаслідок чого продавець має значний контроль над імпортером. Більше того, встановлено, що імпортер надсилає продавцеві 10 % чистого прибутку його компанії, який було включено продавцем до митної вартості товару в повному обсязі. При проведенні порівняльного аналізу декларантом було доведено (або встановлено митним органом), що митна вартість товару, що імпортується, максимально наближена (відповідає рівню) до митної вартості ідентичних товарів, яка визначена відповідно до вимог ст. 268 МКУ.

За яким методом оцінки повинен визначати митну вартість митний орган?

2. Митним органом встановлено, що власники підприємства — імпортера промислового обладнання є родичами іноземного підприєм-

ства-продавця, внаслідок чого продавець має значний контроль над імпортером. Більше того, встановлено, що підприємство-продавець володіє 12 % акцій з правом голосу в статутному капіталі підприємства-імпортера, а також, що імпортер відсилає продавцеві 10 % чистого прибутку його компанії (при цьому імпортером не було надано документальне підтвердження щодо включення продавцем до митної вартості товару цієї частини прибутку в повному обсязі). При проведенні порівняльного аналізу митний орган виявив, що митна вартість товару, що імпортується, значно нижча митної вартості ідентичних товарів, яка визначена відповідно до ст. 268 МКУ.

За яким методом оцінки повинен визначати митну вартість митний орган?

3. Імпортер здійснює ввезення в Україну товарів народного споживання загальною фактурною вартістю 20 тис. дол. США на умовах FOB — Гонконг. Перевезення здійснювалось морським транспортом до порту м. Одеса (вартість всіх витрат з перевезення двох 40-футових контейнерів до кордону України становить 6300 дол. США), а по території України до місця призначення — залізничним транспортом. Під час перевезення вантажу по території України загинув один контейнер вартістю 9500 дол. США (про що складено акт Торгово-промислової палати за встановленою формою).

Як буде визначатись митна вартість товару в цьому разі?

4. Американська компанія здійснює продаж частин до комп'ютерів українській компанії на умовах СРТ — м. Бориспіль. Доставка здійснюється авіаційним транспортом, вартість доставки становить 2500 дол. США. Ці витрати включені до ціни угоди, відокремлені окремим рядком в інвойсі та приблизно дорівнюють фактичним витратам згідно з тарифом транспортної компанії за умови внесення передплати за таке перевезення.

При митному оформленні зазначеного вантажу компанія-імпортер надала митниці транспортні документи (авіаційна накладна), в яких була зазначена сума транспортних витрат, що становила 4000 дол. США (можливо, ці витрати збільшилися внаслідок несвоєчасного внесення оплати від експортера перевізнику або збільшення тарифу). Додаткові підтвердні документи (рахунок або платіжні документи за перевезення, банківські платіжні документи щодо розрахунків за контрактом) на вимогу митниці імпортером не були надані.

Як враховувати транспортні витрати при визначенні митної вартості у цьому разі?

5. Дайте визначення поняття “митна вартість” згідно із законодавством України.

6. Яка різниця між фактурною та митною вартістю товару?

7. У яких випадках значення митної вартості товару більше за фактурну вартість товару?

8. У якому випадку фактурна вартість товару збігається з митною?

9. Класифікуйте до рівня підкатегорії, тобто визначте код відповідно до УКТЗЕД, товару “інжир сушений”.

10. Класифікуйте до рівня підкатегорії, тобто визначте код відповідно до УКТЗЕД, товару “печиво “TWIX” (пісочне печиво з карамеллю, покрите молочним шоколадом в упаковці по 58 г).

11. На адресу української фірми “Парус” з Польщі надійшов вантаж — парасольки від дощу та сонця (код згідно з УКТЗЕД 6601 99 11 00). Митна вартість товару — 17500,93 грн (графа 45 ВМД).

Визначте вид та розмір ставки ввізного мита.

Нарахуйте ввізне мито у графі 47 ВМД.

12. На митну територію України на адресу ТОВ “Зоря” з Норвегії надійшов вантаж — риба копчена, лосось) у кількості 20 тонн (20 000 кг).

Митна вартість товару — 160 000 грн (графа 45 ВМД).

Курс на день подання ВМД — 4,8 грн за 1 євро.

Визначити код товару, вид та ставку мита.

Нарахуйте ввізне мито у графі 47 ВМД.

13. Походженням з якої країни є риба продукція, видобута у Світовому океані суднами Франції, зафрахтованими Україною?

14. Якщо щодо конкретного товару не обумовлено критерій достатньої переробки, то яке має бути застосовано правило: зміни товарної позиції чи правило адвалорної частки?

15. Чи набуває товар походження певної країни за умови довготривалого збереження товарів у цій країні?

16. Які сертифікати видаються в Україні для підтвердження походження товару з України на умовах вільної торгівлі з країн СНД?

17. Чи можна вважати правильним твердження: “Правила ІНКОТЕРМС не належать до міжнародних нормативно-правових актів”?

18. Чи можна вважати правильним твердження: “Будь-яке положення, встановлене як правило тлумачення умов поставки в ІНКОТЕРМС, може бути змінено з урахуванням звичаїв визначеного місця торгівлі шляхом обумовлення в конкретному договорі”?

19. Умови поставки CFR, CIF, CPT, CIP вимагають, щоб продавець:

а) уклав договір перевезення товару на умовах розподілу ризиків у разі загибелі або пошкодження товару;

б) уклав договір перевезення товару на умовах несення ризиків до закінчення перевезення відповідно до укладеного договору;

в) уклав договір перевезення товару без несення ризиків загибелі та пошкодження товару;

г) уклав договір перевезення товару за рахунок покупця, але без несення ризиків загибелі та пошкодження товару;

д) поставив товар перевізнику, визначеному покупцем.

20. Характерною ознакою умов поставки FCA, FAS, FOB є:

а) мінімальний ризик для продавця;

б) обов'язок продавця доставити товар перевізнику, зазначеному покупцем;

в) обов'язок продавця укласти договір перевезення товарів;

г) обов'язок продавця завантажити товар на борт судна;

д) відсутність зобов'язання покупця за договором перевезення.

21. Термін DEQ означає, що продавець виконав свої обов'язки з поставки, коли товар:

а) пройшов митне очищення для імпорту й наданий у розпорядження покупця на причалі в названому порту призначення;

б) не пройшов митне очищення для імпорту й наданий у розпорядження покупця на причалі в названому порту призначення;

в) не пройшов митне очищення для імпорту й наданий у розпорядження покупця на борту судна у названому порту призначення;

г) пройшов митне очищення для імпорту й наданий перевізникові в названому порту призначення.

22. Чи можна вважати правильним твердження: “Умови поставки СІР можуть бути застосовані при експорті товарів з України лише в обмеженому вигляді”?

23. Чи можна вважати правильним твердження: “Умови ІНКОТЕРМС не визначають взаємовідносин сторін за договором перевезення”?

24. На митну територію України на адресу АТ “Агро” з Болгарії надійшов вантаж — соки концентровані в кількості 25 000 л.

Митна вартість товару — 80 000 грн (графа 45 ВМД).

Курс на момент подання ВМД становить 4,8 грн за 1 євро.

Нарахуйте ввізне мито у графі 47 ВМД.

25. Вантаж надійшов автомобільним транспортом у митницю призначення 01.11.2002. Дата доставки вантажу 02.11.2002. Власник вантажу представив вантаж до митного оформлення 23.11.2002, у цей день вантаж оформлено у митному відношенні. Митна вартість цього вантажу (зазначена у графі 12 ВМД) становить 15 240 грн.

Визначте кількість днів перебування під митним контролем, за які нараховуватиметься митний збір за перебування товарів та інших предметів під митним контролем (001 вид).

Нарахуйте зазначений митний збір у графі 47 ВМД.

26. Загальна митна вартість вантажу, наданого до митного оформлення, становить 3400 грн (графа 12 ВМД).

Нарахуйте митний збір за митне оформлення товарів та інших предметів (010 вид) із заповненням графі 47 ВМД.

27. Митна вартість вантажу, пред'явленого до митного оформлення, становить 28 163,85 грн. (графа 12 ВМД).

Нарахуйте митний збір за митне оформлення товарів та інших предметів (010 вид) із заповненням графі 47 ВМД.

28. Зі Словаччини на адресу української фірми АТ “Автолукс” надійшов вантаж — автомобіль легковий “Шкода” (код товару згідно з УКТЗЕД 8703 23 90 11) з об'ємом двигуна 1984 см³, 1999 р. випуску.

Митна вартість вантажу (графа 45 ВМД) — 53 370,82 грн.

Митний збір за митне оформлення вантажу (010 вид) — 106,74 грн.

Курс євро на день подання ВМД становить 4,9 грн за 1 євро.

Визначте ставку та суму мита.

Нарахуйте акцизний збір у графі 47 ВМД.

29. З Росії на адресу українського ТОВ СП “Дім хутра” надійшов вантаж — 10 жіночих норкових шуб (код товару згідно з УКТЗЕД 4303 10 90 10).

У пакеті документів наданий сертифікат походження СТ-1 російської ТПП на зазначений одяг.

Митна вартість вантажу (графа 45 ВМД) — 98 000 грн.

Курс на день подання ВМД становить 4,9 грн за 1 євро.

Визначити ставку ввізного мита.

Нарахуйте ввізне мито у графі 47 ВМД.

30. На адресу української фірми ТОВ “Геракліт” з Китаю надійшов вантаж — взуття на підшві з натуральної шкіри (код згідно з УКТЗЕД 6403 20 00 00) у кількості 2000 пар.

Митна вартість (графа 45 ВМД) — 140 013 грн.

Фактурна вартість (на умовах DAF — пункт на кордоні України) — 137 945,25 грн.

Митний збір (“010” вид) — 280,03 грн.

Країна походження згідно з товаросупровідними документами та маркуванням не визначається.

Визначте ставку ввізного мита.

Нарахуйте податок на додану вартість із заповненням графі 47 ВМД.

31. На митну територію України на адресу ПП Л.Д. Іванова з Росії надійшов вантаж — ковбаси з печінки (код згідно з УКТЗЕД 1601 00 10 00) у кількості 20 000 кг.

Митна вартість товару — 50 000 грн.

Ставка мита — 30 %, але не менше 1,2 євро за 1 кг.

Курс на момент подання ВМД становить 4,8 грн за 1 євро.

Визначити вид мита, яке застосовується в цьому разі.

Нарахуйте ввізне мито у графі 47 ВМД.

Глава 12

МИТНІ ПІЛЬГИ

12.1. Переміщення через митний кордон України товарів міжнародних іноземних організацій, що користуються на території України митними пільгами

Надання митних пільг міжнародним іноземним організаціям та їхньому персоналу, які переміщують товари через митний кордон України, регламентується міжнародними договорами, законами України, Митним кодексом України.

Митні пільги, що регламентуються главою 50 МКУ, надаються главі дипломатичного представництва іноземної держави, співробітникам адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва, консульським посадовим особам, представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій іноземних держав, які приїждять в Україну для участі в міжнародних переговорах, конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями, та членам сімей зазначених осіб, які проживають (прямують) разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно.

Митні пільги дипломатичним представництвам, главі дипломатичного представництва іноземної держави, персоналу дипломатичного представництва, та членам сімей зазначених осіб, які проживають (прямують) разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, консульським установам іноземних держав, консульським посадовим особам, включаючи главу консульської установи та консульських службовців, а також членам їхніх сімей, на умовах, названих вище, членам

парламентських та урядових делегацій іноземних держав надаються у всіх без винятку випадках.

Митні пільги співробітникам адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва, обслуговуючому персоналу консульської установи та членам їхніх сімей надаються на основі спеціальної угоди.

Митні пільги членам делегацій іноземних держав, які приїждять в Україну для участі в міжнародних конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями та членам їхніх сімей, що їх супроводжують, надаються на основі взаємності з іноземною державою.

Митні пільги для міжнародних організацій та представництв іноземних держав при них, а також для персоналу цих організацій і представництв та членів сімей персоналу визначаються відповідними міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку.

Кожна посадова особа, яка має названі митні пільги, користується ними у разі прямування в Україну для зайняття відповідної посади з моменту перетину митного кордону України, а у разі знаходження на території України — з того часу, коли ця посадова особа офіційно приступила до виконання своїх обов'язків. Після залишення посадовими особами представництв іноземних держав та міжнародних організацій митної території України надання митних пільг припиняється.

12.1.1. Порядок переміщення товарів офіційного (службового) користування

Дипломатичні представництва іноземних держав на території України за умови дотримання встановленого Митним кодексом України порядку переміщення товарів через митний кордон України можуть ввозити на митну територію України та вивозити за її межі товари, призначені для офіційного (службового) користування представництв. При ввезенні та при вивезенні таких товарів митний огляд не проводиться та податки і збори не стягуються, окрім випадку стягнення митних зборів за митне оформлення цих товарів, якщо воно здійснюється поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митного органу.

Товари, що не підлягають відчуженню на території України і призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних держав та міжнародних організацій, підлягають

декларуванню митним органам та пропускаються на весь строк акредитації представництва.

Такий самий порядок переміщення через митний кордон України товарів встановлено для дипломатичних представництв України, що знаходяться за кордоном з наданням таких же митних пільг.

Товари, що не підлягають відчуженню на території України і призначені для офіційного (службового) користування представництв іноземних фірм, підлягають декларуванню митним органам та пропускаються на строк до трьох років з моменту акредитації цих представництв під зобов'язання про зворотне вивезення. Причому, питання подовження строку тимчасового ввезення в цьому випадку вирішується митним органом, у регіоні діяльності якого розташоване відповідне представництво іноземної фірми.

Дипломатичному персоналу, консульським посадовим особам представництв іноземних держав, членам їхніх сімей та іншим особам, зазначеним вище, які прямують з тією ж метою транзитом через територію України, надаються на тих же умовах митні пільги, передбачені для дипломатичного персоналу.

12.1.2. Порядок переміщення товарів особистого користування

Глава дипломатичного представництва іноземної держави та члени дипломатичного персоналу представництва, а також члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, та вивозити з України товари, призначені для особистого користування, включаючи придбані на митній території України, з дотриманням встановленого Митним кодексом України порядку їх переміщення через митний кордон України. При ввезенні та при вивезенні вказаних товарів податки та збори не стягуються, крім випадку стягнення митних зборів за митне оформлення таких товарів, якщо воно здійснюється поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митного органу.

Особистий багаж глави дипломатичного представництва іноземної держави, членів дипломатичного персоналу представництва, членів їхніх сімей, які проживають разом з ними, звільняється від митного огляду, якщо немає достатніх підстав вважати, що він містить товари, не призначені для особистого користування, або товари, вве-

ження (вивезення) яких забороняється законом, або регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами. Такий огляд повинен здійснюватись тільки в присутності вказаних осіб або їх уповноважених представників та за письмовим розпорядженням керівника чи заступника керівника відповідного митного органу. На митному посту допускається також проведення огляду за письмовим розпорядженням керівника поста або його заступника.

Співробітники адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно, можуть ввозити в Україну товари, призначені для особистого користування, включаючи предмети початкового облаштування, зі звільненням від сплати податків і зборів, за винятком стягнення митних зборів за митне оформлення таких товарів, якщо воно здійснюється поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митного органу, в порядку, вказаному для дипломатичного персоналу.

12.1.3. Переміщення дипломатичної пошти та консульської валізи іноземних держав. Митні пільги дипломатичних та консульських кур'єрів

Дипломатична пошта може містити виключно дипломатичні документи та товари, призначені для офіційного користування, а консульська валіза — тільки офіційну кореспонденцію та документи або товари, призначені виключно для офіційного користування.

Всі місця, що становлять дипломатичну пошту та консульську валізу, повинні мати видимі зовнішні ознаки, що свідчать про їх характер.

Дипломатична пошта та консульська валіза іноземної держави, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають ні розпечатуванню, ні затриманню. За наявності достатніх підстав вважати, що консульська валіза містить товари не для офіційного користування, митний орган може зажадати розпечатання валізи уповноваженими особами цієї держави у присутності посадових осіб митного органу. У разі відмови від розпечатання валізи така валіза повертається до місця відправлення. Зверніть увагу на те, що про можливість зажадати розпечатання дипломатичної пошти не йдеться.

Іноземні дипломатичні та консульські кур'єри можуть ввозити в Україну та вивозити з України товари, призначені для їх особистого

користування, зі звільненням на основі взаємності від митного огляду та сплати податків і зборів, за винятком стягнення митних зборів за митне оформлення таких товарів, якщо воно здійснюється поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митного органу.

Завдання для перевірки знань

1. Яким представникам іноземних держав надаються митні пільги?
2. На який термін надаються митні пільги для дипломатичних та консульських представництв іноземних держав?
3. За яких умов та за чиїм розпорядженням можливе здійснення митного огляду особистого багажу членів дипломатичного представництва іноземної держави?
4. На який строк можливе тимчасове ввезення товару, що не підлягає відчуженню та призначений для службового користування представництвами іноземних фірм на території України? До компетенції якого органу належить розгляд питання щодо подовження терміну тимчасового ввезення?
5. Чи можливе здійснення митного огляду дипломатичної пошти та консульської валізи? Якщо можливе, то на яких підставах?

Глава 13

МИТНА СТАТИСТИКА

13.1. Основні завдання митної статистики

Статистика (від італ. *stato* — держава) — це вид практичної діяльності, спрямованої на збирання, обробку, аналіз та публікацію статистичної інформації. Також мають на увазі і зведені, підсумкові показники якої-небудь галузі діяльності. Головне завдання статистики — одержання та своєчасне подання державним органам достовірних даних.

Статистика зовнішньої торгівлі — галузь економічної статистики, що характеризує обсяги й динаміку зовнішньої торгівлі, її географічний розподіл, товарний склад, частку країн у товарообігу, значення зовнішньої торгівлі для країни. Статистика зовнішньоекономічних зв'язків вивчає результати, форми і методи торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних і валютно-фінансових взаємовідносин, співробітництво в галузі міжнародних перевезень та ін. Серед різних форм зовнішньоекономічних зв'язків найважливішою та найпоширенішою є зовнішня торгівля. Дані широко використовуються при розробці цільової зовнішньоекономічної політики та її здійсненні.

У більшості країн Європи статистика зовнішньої торгівлі виникла в XVII—XVIII ст. на основі матеріалів митних установ. Звітні дані базуються на зведеннях транспортних і товарних документів, які надходять від учасників зовнішньоторговельної діяльності. Вихідними даними при формуванні митної статистики зовнішньої торгівлі є повідомлення, що містяться у вантажних митних деклараціях, які заповнюються при митному оформленні товарів. Включаються всі

товари, ввезення і вивезення яких змінює матеріальні ресурси держави. Велике значення має питання про ціни, за якими враховуються експортні та імпорتنі товари. На основі даних аналізується динаміка торгівлі держави з іншими країнами. Дані використовуються для розрахунків бюджетної ефективності експорту-імпорту.

Митна статистика є складовою загальнодержавної системи статистичного обліку і звітності та складається, у свою чергу, з митної статистики зовнішньої торгівлі і спеціальної митної статистики. Митна статистика зовнішньої торгівлі є узагальненою та відповідним чином систематизованою інформацією про переміщення товарів через митний кордон України. Для виконання завдань, покладених на митні органи Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, такі органи формують, узагальнюють та аналізують спеціальну митну статистику. Статистична інформація, яка формується, узагальнюється й аналізується митними органами, використовується в інтересах зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків, поліпшення тарифного та нетарифного регулювання, подальшої інтеграції України у загальносвітову систему економічних відносин.

Основними завданнями митної статистики є забезпечення об'єктивного та достовірного обліку даних про переміщення товарів через митний кордон України; збирання, формування, опрацювання, узагальнення, всебічний аналіз та зберігання статистичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами; подання статистичної, довідкової, аналітичної інформації з питань митної справи та зовнішньої торгівлі товарами органам державної влади в порядку, встановленому законом; захист статистичної інформації, яка відповідно до законодавства України не підлягає розголошенню.

Митна статистика призначена для:

- забезпечення повного і достовірного обліку даних про експорт та імпорт держави;
- аналізу основних тенденцій, структури й динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків держави разом з аналізом макроекономічної ситуації;
- інформаційного забезпечення вищих органів державної влади й управління при прийнятті ними рішень у галузі митної політики та державного регулювання зовнішньої торгівлі;
- аналізу кон'юнктури ринку держави;
- контролю за нарахуванням митних платежів;
- здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів;

- подання даних митної статистики для складання торгового та окремих статей платіжного балансів держави;
- сприяння в здійсненні державами взаємного обміну інформацією з митної статистики зовнішньої торгівлі;
- розв'язання інших завдань, зумовлених національною митною політикою.

Результати діяльності митних органів характеризуються перш за все сумами, які перераховуються до державного бюджету України. Значним джерелом поповнення державного бюджету є мито, податок на додану вартість та непрямий податок — акцизний збір. Основні показники оперативної роботи: кількість оформлених вантажних митних декларацій, пропущених та оформлених вантажів, транспортних засобів, громадян, що перетинають митний кордон України. На окрему увагу заслуговують показники роботи митниць щодо ведення боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил.

13.2. Методологія ведення митної статистики зовнішньої торгівлі

Методологія ведення митної статистики країн СНД ґрунтується на документі, наведеному нижче.

Утверждена
Решением Совета глав правительств
Содружества Независимых Государств о Единой методологии таможенной статистики внешней торговли государств — участников Содружества Независимых Государств от 9 декабря 1994 года

ЕДИНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ТАМОЖЕННОЙ СТАТИСТИКИ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ ГОСУДАРСТВ — УЧАСТНИКОВ СОДРУЖЕСТВА НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ¹

I. Общие положения

В настоящей Единой методологии таможенной статистики внешней торговли государств — участников Содружества Независимых Государств (в дальнейшем — Методология) изложены основные пра-

вила и процедуры, которые базируются на положениях таможенного законодательства государств — участников Содружества (в дальнейшем — государства).

Методология разработана с учетом рекомендаций Статистической Комиссии ООН и “Руководства для пользователей по статистике внешней торговли” (Евростат, издание 3, 1990 г.).

II. Задачи таможенной статистики внешней торговли

Таможенная статистика внешней торговли является составной частью статистики внешнеэкономических связей государства.

Таможенная статистика предназначена для решения следующих задач:

- обеспечение полного и достоверного учета данных об экспорте и импорте государства;
- анализ основных тенденций, структуры и динамики внешнеторговых товаропотоков государства в увязке с анализом его макроэкономической ситуации;
- информационное обеспечение высших органов государственной власти и управления при принятии ими решений в области таможенной политики и государственного регулирования внешней торговли;
- анализ конъюнктуры рынка государства;
- контроль за поступлением таможенных платежей в государственный бюджет;
- осуществление валютного контроля в пределах компетенции таможенных органов;
- представление данных таможенной статистики для составления торгового и отдельных статей платежного балансов государства;
- содействие в осуществлении государствами взаимного обмена информацией по таможенной статистике внешней торговли;
- решение иных задач, обусловленных национальной таможенной политикой.

III. Используемые термины

В настоящей Методологии используются основные термины в следующих значениях:

1. “Таможенная территория государства” — сухопутная территория государства, территориальные и внутренние воды и воздушное пространство над ними.

Таможенная территория государства включает в себя также находящиеся в морской исключительной экономической зоне государства искусственные острова, установки и сооружения, над которыми

¹ Подається мовою оригіналу.

ми государство обладает исключительной юрисдикцией в отношении таможенного дела.

Расположенные на территории государства свободные таможенные зоны и свободные склады рассматриваются как находящиеся вне таможенной территории государства.

2. “Таможенная граница государства” — пределы таможенной территории государства, а также периметры свободных таможенных зон и свободных складов.

3. “Товары” — любое движимое имущество, в том числе валюта, валютные ценности, электрическая, тепловая, иные виды энергии и транспортные средства, за исключением транспортных средств, используемых для международных перевозок пассажиров и товаров.

4. “Отечественные товары” — товары, происходящие из государства, либо товары, выпущенные в свободное обращение на территории этого государства.

5. “Иностранные товары” — товары, не указанные в пункте 4 настоящего раздела.

6. “Таможенный режим” — совокупность положений, определяющих статус товаров и транспортных средств, перемещаемых через таможенную границу государства, для таможенных целей.

6.1. “Выпуск товаров для свободного обращения (импорт)” — таможенный режим, при котором ввозимые на таможенную территорию государства иностранные товары остаются постоянно на этой территории без обязательства об их вывозе с этой территории.

6.2. “Реимпорт товаров” — таможенный режим, при котором отечественные товары, вывезенные с таможенной территории государства в соответствии с таможенным режимом экспорта, ввозятся обратно в установленные сроки без взимания таможенных пошлин, налогов, а также без применения к товарам мер экономической политики.

6.3. “Транзит товаров” — таможенный режим, при котором товары перемещаются под таможенным контролем между двумя таможенными органами государства, в том числе через территорию иностранного государства, без взимания таможенных пошлин, налогов, а также без применения к товарам мер экономической политики.

6.4. “Таможенный склад” — таможенный режим, при котором ввезенные товары хранятся под таможенным контролем без взимания таможенных пошлин и налогов, а также без применения к товарам мер экономической политики в период хранения, а товары, предназначенные для вывоза в соответствии с таможенным режимом экспорта, хранятся под таможенным контролем с предоставлением льгот, предусмотренных таможенным законодательством.

6.5. “Магазин беспошлинной торговли” — таможенный режим, при котором товары реализуются под таможенным контролем на таможенной территории государства (в аэропортах, портах, открытых для международного сообщения, и иных местах, определяемых таможенными органами государства) без взимания таможенных пошлин и налогов, а также без применения к товарам мер экономической политики.

6.6. “Переработка товаров на таможенной территории” — таможенный режим, при котором иностранные товары используются в установленном порядке для переработки на таможенной территории государства без применения мер экономической политики и с возвратом сумм ввозных таможенных пошлин и налогов при условии вывоза в соответствии с таможенным режимом экспорта продуктов переработки за пределы таможенной территории государства.

6.7. “Переработка товаров под таможенным контролем” — таможенный режим, при котором иностранные товары используются в установленном порядке на таможенной территории государства без взимания таможенных пошлин и налогов, а также без применения к товарам мер экономической политики для переработки под таможенным контролем с последующим выпуском для свободного обращения или помещением продуктов переработки под иной таможенный режим.

6.8. “Временный ввоз (вывоз) товаров” — таможенный режим, при котором пользование товарами на таможенной территории государства или за его пределами допускается с полным или частичным освобождением от таможенных пошлин и налогов, а также без применения мер экономической политики.

Временно ввозимые (вывозимые) товары подлежат возврату в неизменном состоянии, кроме изменений вследствие естественного износа либо убыли при нормальных условиях транспортировки и хранения.

6.9. “Свободная таможенная зона и свободный склад” — таможенные режимы, при которых иностранные товары размещаются и используются в соответствующих территориальных границах или помещениях (местах) без взимания таможенных пошлин, налогов, а также без применения к указанным товарам мер экономической политики, а отечественные товары размещаются и используются на условиях, применяемых к вывозу в соответствии с таможенным режимом экспорта.

6.10. “Переработка товаров вне таможенной территории” — таможенный режим, при котором отечественные товары вывозятся без применения к ним мер экономической политики и используют-

ся вне таможенной территории государства с целью их переработки и последующего выпуска продуктов переработки в свободное обращение на таможенной территории этого государства с полным или частичным освобождением от таможенных пошлин и налогов, а также без применения к товарам мер экономической политики.

6.11. “Экспорт товаров” — таможенный режим, при котором товары вывозятся за пределы таможенной территории государства без обязательства об их ввозе на эту территорию.

6.12. “Реэкспорт товаров” — таможенный режим, при котором иностранные товары вывозятся с таможенной территории государства без взимания или с возвратом ввозных таможенных пошлин и налогов и без применения мер экономической политики в соответствии с таможенным законодательством.

6.13. “Уничтожение товаров” — таможенный режим, при котором иностранные товары уничтожаются под таможенным контролем, включая приведение их в состояние, не пригодное для использования, без взимания таможенных пошлин и налогов, а также без применения к товарам мер экономической политики.

6.14. “Отказ от товара в пользу государства” — таможенный режим, при котором лицо отказывается от товара без взимания таможенных пошлин, налогов, а также без применения мер экономической политики.

IV. Источники формирования таможенной статистики внешней торговли

Исходными данными при формировании таможенной статистики внешней торговли являются сведения, содержащиеся в грузовых таможенных декларациях, заполняемых декларантами при таможенном оформлении товаров.

Учет товаров, перемещаемых трубопроводным транспортом (нефть, нефтепродукты, газ, вода и др.) и по линиям электропередач, осуществляется (в соответствии с особенностями их декларирования) по партиям товаров, поставленным в соответствии с документами, подтверждающими приемку товаров на пограничных пунктах трубопроводов или линий электропередач.

V. Объект учета в таможенной статистике внешней торговли

В таможенную статистику внешней торговли включаются все товары (в том числе ценности, за исключением валютных ценностей, находящихся в обращении), ввоз и вывоз которых уменьшает или увеличивает материальные ресурсы государства.

VI. Система учета внешней торговли

1. С помощью таможенной статистики внешней торговли государства ведется учет ввоза и вывоза товаров на основании “общей” системы учета внешней торговли, при которой учитываются все товары, поступающие в пределы статистической территории государства или покидающие эти пределы. При этом границей статистической территории государства выступает его государственная граница*.

2. При “общей” системе учета в таможенной статистике внешней торговли учитываются следующие категории товаров.

ИМПОРТ

Товары, ввозимые для свободного обращения.

Реимпортируемые товары.

Товары, ввозимые для переработки на таможенной территории.

Товары, ввозимые после переработки вне таможенной территории.

Товары, ввозимые для переработки под таможенным контролем.

Товары, ввозимые на территорию государства в соответствии с режимом реэкспорта.

Товары, ввозимые на территорию государства в свободные таможенные зоны и на свободные склады.

Ввозимые товары, от которых лицо отказывается в пользу государства.

Иностранные товары, ввозимые в магазины беспошлинной торговли.

Товары, временно ввозимые для аренды сроком на один год и более.

ЭКСПОРТ

Товары, вывозимые в соответствии с таможенным режимом экспорта.

Ввезенные в государство товары, выпущенные для свободного обращения, а затем вывозимые с территории государства в соответствии с таможенным режимом экспорта.

Товары, вывозимые после переработки на таможенной территории.

Товары, вывозимые после переработки под таможенным контролем.

Товары, вывозимые для переработки вне таможенной территории.

Товары, вывозимые с территории государства в соответствии с режимом реэкспорта.

Товары, вывозимые с территории государства из свободных таможенных зон и со свободных складов.

* При “специальной” системе учета внешней торговли границей статистической территории государства является его таможенная граница.

Иностранные и отечественные товары, вывозимые с территории государства из магазинов беспошлинной торговли.

Товары, временно вывозимые для аренды сроком на один год и более.

3. Не учитываются в таможенной статистике внешней торговли при “общей” системе учета категории товаров, определяемые в соответствии со следующими таможенными режимами:

товары, перемещаемые транзитом через территорию государства;
товары, помещенные под таможенный режим таможенного склада;
временно ввозимые (вывозимые) товары, за исключением арендуемых сроком на один год и более;

иностранные товары, уничтожаемые на территории государства;
вывозимые товары, от которых лицо отказалось в пользу государства, а также уничтожение товаров;

товары, вывозимые в соответствии с таможенным режимом вывоза товаров для представительств государства за рубежом.

4. В таможенной статистике внешней торговли не учитываются также следующие товары:

а) валютные ценности (в том числе монетарное золото), находящиеся в обращении* которыми обмениваются банки для урегулирования взаимных расчетов;

б) предметы залога и другие средства обеспечения обязательств;

в) товары, стоимость которых не превышает порога статистического наблюдения;

г) товары для официального (служебного) пользования дипломатических и консульских представительств иностранных государств, международных и межправительственных организаций, представительств иностранных государств при этих организациях; дары государственным органам, международным и межправительственным организациям, главам государств, членам парламентов и правительств;

д) товары, предназначенные для обеспечения боеготовности и повседневной деятельности отечественных воинских частей, дислоцирующихся за пределами государства, а также находящихся в составе войск ООН, и товары, возвращаемые на территорию государства отечественными воинскими частями;

е) товары, не являющиеся предметом коммерческих операций:

1) перемещаемые физическими лицами не для коммерческих целей, в том числе пересылаемые в международных почтовых отправлениях и грузом;

2) почтовые знаки;

3) предметы обрядов и церемоний;

4) фотографии, экспонированные и проявленные пленки, проекты, рисунки, кальки, рукописи, деловые бумаги, административные печатные бланки, грамоты, а также любой носитель информации, применяемый в рамках международного обмена информацией (в том числе иностранные стандарты, технические условия, технические описания и т.п.);

5) товары, ввозимые и вывозимые физическими лицами, выезжающими или въезжающими на постоянное место жительства, а также беженцами и вынужденными переселенцами;

ж) товары, поставляемые в рамках операции, при которых не пересекается государственная граница страны:

1) морские, речные суда и летательные аппараты, предназначенные для использования в международных перевозках;

2) рыба и все виды морских продуктов, продаваемые с отечественных судов за границей, в том числе и на иностранные суда, находящиеся в территориальных водах иностранных государств или в открытом море;

3) товары, добытые со дна в открытом море;

4) бункерное топливо, балласт, продовольствие и иные материалы, приобретаемые за рубежом для отечественных транспортных средств*;

5) реэкспорт (в статистическом значении этого термина) без ввоза в страну;

з) ввозимые в государство рыба и другие морские продукты, добытые в открытом море либо в территориальных водах иностранных государств на условиях концессии;

и) товары, поставляемые в порядке рекламации, гарантийного обслуживания, а также ошибочные поставки товаров.

5. При ввозе на территорию государства и вывозе с этой территории учет ряда товаров в таможенной статистике внешней торговли имеет свою специфику. В частности:

а) драгоценные металлы, которые не выступают в качестве платежного средства, ценные бумаги, банкноты и монеты, не находящиеся в обращении, учитываются в экспорте и импорте по их коммерческой стоимости;

б) межправительственные поставки, включающие ввоз и вывоз товаров в рамках правительственных программ внешней помощи,

* Учет указанных товаров будет осуществляться на последующих этапах совершенствования таможенной статистики внешней торговли на основе использования дополнительных, кроме грузовых таможенных деклараций, источников первичной информации.

учитываются вне зависимости от того, поставляются ли эти товары в счет взносов в фонд технической помощи ООН, в качестве даров или являются займом, товарообменной (бартерной) партией или представляют собой военные репарации или реституции;

в) гуманитарная помощь учитывается по стоимости с разбивкой по государствам;

г) бункерное топливо, балласт, продовольствие и иные материалы учитываются при:

— продаже для иностранных морских, речных судов и летательных аппаратов на территории государства;

— покупке с иностранных морских, речных судов на территории государства;

д) товары, арендуемые сроком на один год и более, учитываются по полной стоимости арендуемого товара на момент ввоза (вывоза).

VII. Товары, учитываемые в таможенной статистике внешней торговли особо

В таможенной статистике внешней торговли при необходимости учитываются особо с включением во внешнеторговый оборот государства следующие категории товаров, направляемые для переработки или подвергшиеся переработке на таможенной территории государства, под таможенным контролем или вне таможенной территории государства:

ПРИ ВВОЗЕ:

товары, ввозимые для переработки на таможенной территории государства, а также ввозимые для переработки под таможенным контролем;

товары, ввозимые после переработки вне таможенной территории государства;

ПРИ ВЫВОЗЕ:

товары, вывозимые после переработки на таможенной территории государства, а также вывозимые после переработки под таможенным контролем;

товары, вывозимые для переработки вне таможенной территории государства.

VIII. Показатели таможенной статистики внешней торговли

Для формирования таможенной статистики внешней торговли используются следующие показатели:

- отчетный период;
- направление товаропотока (ввоз или вывоз);

- страна происхождения;
- страна назначения;
- страна покупки;
- страна продажи;
- страна отгрузки (отправления);
- статистическая стоимость;
- код и наименование товара;
- вес нетто;
- код и наименование дополнительных единиц измерения;
- количество по дополнительным единицам измерения;
- характер сделки;
- вид таможенного режима;
- регион;
- прочие показатели.

IX. Страны-контрагенты

В таможенной статистике странами-контрагентами считаются:

ПРИ ВВОЗЕ:

страна происхождения товара;

страна отгрузки — для товаров, включенных в группу 97 Товарной номенклатуры внешнеэкономической деятельности (ТН ВЭД) (произведения искусства, предметы коллекционирования и антиквариат), и реимпортных товаров.

ПРИ ВЫВОЗЕ:

страна назначения товара.

Страной происхождения товаров считается страна, в которой товар был полностью произведен или подвергнут достаточной переработке.

Товарами, полностью произведенными в данной стране, считаются:

а) полезные ископаемые, добытые на ее территории, или в ее территориальных водах, или на ее континентальном шельфе и в морских недрах, если страна имеет исключительные права на разработку этих недр;

б) растительная продукция, выращенная или собранная на ее территории;

в) живые животные, родившиеся и выращенные в ней;

г) продукция, полученная в этой стране от выращенных в ней животных;

д) произведенная в стране продукция охотничьего, рыболовного и морского промыслов;

е) продукция морского промысла, добытая и/или произведенная

в Мировом океане судами данной страны либо судами, арендованными (зафрахтованными) ею;

ж) вторичное сырье и отходы, являющиеся результатом производственных и иных операций, осуществляемых в данной стране;

з) продукция высоких технологий, полученная в открытом космосе на космических судах, принадлежащих данной стране либо арендуемых ею;

и) товары, произведенные в данной стране исключительно из продукции, упомянутой в пунктах “а” — “з” части третьей настоящего раздела.

Если в производстве товара участвуют две и более страны, происхождение товара определяется в соответствии с критериями достаточной переработки.

Критериями достаточной переработки товара в данной стране являются:

1) изменение товарной позиции (классификационного кода товара) по ТН ВЭД на уровне любого из первых четырех знаков, произошедшее в результате переработки товара;

2) выполнение производственных или технологических операций, достаточных или не достаточных для того, чтобы товар считался происходящим из той страны, где эти операции имели место;

3) правило адвалорной доли — изменение стоимости товара, когда процентная доля стоимости использованных материалов или добавленной стоимости достигает фиксированной доли цены поставляемого товара.

При этом считаются не отвечающими критерию достаточной переработки:

а) операции по обеспечению сохранности товаров во время хранения или транспортировки;

б) операции по подготовке товаров к продаже и транспортировке (дробление партии, формирование отправок, сортировка, переупаковка);

в) простые сборочные операции;

г) смешивание товаров (компонентов) без придания полученной продукции характеристик, существенно отличающих ее от исходных составляющих.

В случае, когда в отношении конкретных товаров или страны происхождение товара особо не оговаривается, применяется общее правило, в соответствии с которым товар считается подвергнутым достаточной переработке, если произошло изменение товарной позиции по ТН ВЭД на уровне любого из первых четырех знаков.

Страна назначения — страна, известная на момент отгрузки как конечная страна назначения товара.

Страной назначения для товаров, вывозимых для переработки, считается страна, в которой товар подвергается переработке.

Если в момент поставки не известна страна происхождения или назначения товара, то ввоз (вывоз) отражается по стране покупки (продажи) товара.

Страной покупки (продажи) считается страна, на территории которой зарегистрировано (проживает) лицо (независимо от его национальной принадлежности), купившее или продавшее товар.

Х. Момент учета

Учет ввоза и вывоза товаров при водных, железнодорожных, автомобильных, воздушных перевозках ведется по дате разрешения таможенного органа на выпуск товара, проставленной на грузовой таможенной декларации.

Датой ввоза и вывоза товаров, поставляемых трубопроводным транспортом, а также электроэнергии, поставляемой по линиям электропередач, считается дата приема-сдаточного акта, составленного на пограничных и контрольно-распределительных пунктах соответственно трубопровода и линий электропередач.

ХІ. Статистическая стоимость товаров

Статистическая стоимость товаров определяется в долларах США по ценам контрактов, приведенным к единому базису.

Оценка стоимости импорта производится на базе цен СИФ — порт страны-импортера или СИП — пункт назначения на границе страны-импортера.

СИФ — (стоимость, страхование, фрахт) — условие продажи товара, согласно которому в цену товара включается его стоимость и расходы по страхованию и транспортировке товара до порта страны-импортера.

Оценка стоимости экспорта производится на базе цен FOB — порт страны-экспортера или ДАФ — граница страны-экспортера.

FOB — (свободно на борту) — условие продажи товара, согласно которому в цену товара включается его стоимость и расходы по доставке и погрузке товара на борт судна.

Понятия СИФ, FOB, СИП и ДАФ определяются в соответствии с “Международными правилами толкования торговых терминов “Инкотермс”, 1990 год.

Пересчет в доллары США производится по курсу, котируемому национальным (центральным) банком государства на день принятия грузовой таможенной декларации.

ХII. Количественный учет товаров

Количественный учет товаров ведется в таможенной статистике внешней торговли по весу нетто.

В необходимых случаях для сбора и обработки статистических данных ведется параллельный учет товаров по количеству, выраженному в дополнительных единицах измерения (штуки, литры, кубические метры и др.). Эти единицы измерения указываются в соответствующей колонке “Дополнительные единицы измерения” ТН ВЭД.

ХIII. Классификация товаров

Для классификации и кодирования товаров в таможенной статистике внешней торговли применяется классификатор “Товарная номенклатура внешнеэкономической деятельности” (ТН ВЭД).

Девятизначный цифровой код ТН ВЭД состоит из следующих элементов:

первые шесть цифр означают код товара по Гармонизированной системе описания и кодирования товаров (ГС);

те же шесть цифр плюс седьмой, восьмой и девятый знаки образуют код товара по “Товарной номенклатуре внешнеэкономической деятельности”.

Классификационная структура ТН ВЭД

Уровень классификации	Код	Количество
Раздел	Римские цифры	21
Группы	2 знака	97
Товарная позиция	4 знака	1241
Субпозиции	6 знаков	5019
Подсубпозиции	9 знаков	9506

Для обеспечения единообразного понимания классификационных группировок ТН ВЭД используются примечания к разделам, группам, конкретным товарным позициям, а также Основные правила интерпретации ТН ВЭД, имеющие юридическую силу.

ХIV. Используемые классификаторы

В таможенной статистике внешней торговли государств используются единые классификаторы на основе международных классификаторов. Введение единых классификаторов осуществляется Советом руководителей таможенных служб государств — участников Содружества.

13.3. Використання даних митної статистики зовнішньої торгівлі

На сьогодні однією з основних ознак розвинутої держави є наявність досконалої системи статистичних спостережень, яка охоплює найважливіші соціально-економічні аспекти діяльності держави при реалізації як зовнішньої, так і внутрішньої політики. Про безперечність цього твердження свідчить визнання на найвищому, законодавчому рівні ряду держав ведення статистики як окремого напрямку державної політики. В Україні необхідність та обов’язковість ведення державної статистики закріплені Законом України “Про державну статистику”.

Цим Законом окреслюються такі головні завдання, які повинна вирішувати державна статистика:

- реалізація державної політики в галузі статистики;
- збирання, розробка, узагальнення та всебічний аналіз статистичної інформації про процеси, що відбуваються в економічному та соціальному житті України та її регіонів;
- розробка та впровадження статистичної методології, яка базується на результатах наукових досліджень, міжнародних стандартах та рекомендаціях;
- забезпечення достовірності, об’єктивності, оперативності, стабільності та цілісності статистичної інформації;
- забезпечення доступності, гласності та відкритості зведених статистичних даних у рамках чинного законодавства.

Також Законом України “Про державну статистику” визначено коло державних та інших органів України, задіяних у веденні державної статистики.

13.3.1. Види даних митної статистики

На сьогодні митними органами ведуться два види митної статистики — статистика зовнішньої торгівлі (далі — СЗТ) та спеціальна митна статистика. Ці види митної статистики мають особливості як формування, так і використання.

СЗТ, як буде показано нижче, формується на основі даних електронних копій вантажних митних декларацій і використовується

як джерело для формування офіційної статистики зовнішньої торгівлі України для складання платіжного балансу України та зовнішньоторговельного балансу України.

Спеціальна митна статистика формується на основі звітів митних органів з основних показників діяльності та використовується безпосередньо Держмитслужбою для аналізу діяльності митної системи та підвищення ефективності її роботи.

З 1 січня 2004 р. з набранням чинності Митним кодексом України від 11.07.2002 № 92-IV питання ведення митної статистики регулюються ст. 303—310.

13.3.2. Роль та завдання статистики зовнішньої торгівлі

Статистика зовнішньої торгівлі як складова загальної статистичної системи держави має, безумовно, велике значення не тільки і не стільки для констатування кількості товарів, які за певні відрізки часу переміщуються через кордон держави.

Всебічний аналіз статистичних даних дає необмежені можливості:

- для формування та реалізації науково обґрунтованої торговельно-економічної, транспортної політики держави;
- аналізу ринків пропозиції та збуту;
- планування інфраструктури;
- прогнозування макроекономічних показників у системі національних рахунків та платіжного балансу;
- складання товарних балансів (для спостереження за змінами рівня забезпеченості населення та забезпеченості промислово важливими групами товарів);
- ведення транспортної політики;
- розрахунків різного роду індексів показників;
- прогнозування макроекономічних показників у Системі національних рахунків та платіжного балансу.

13.3.3. Методологічні підходи до формування СЗТ в Україні

До 1997 р. офіційна статистика зовнішньої торгівлі України формувалася на підставі запроваджених Державним комітетом статистики України форм державної статистичної звітності (зокрема форма 8-зез), які з визначеною періодичністю заповнювалися підпри-

ємствами та подавалися до органів державної статистики. Паралельно, починаючи з 1993 р., статистика зовнішньої торгівлі з товарів, що підлягають декларуванню митним органам при переміщенні через митний кордон України, формувалася Держмитслужбою на підставі електронних копій вантажних митних декларацій. Набутий досвід паралельного існування двох принципово різних систем формування статистики визначив безперечні переваги порядку, запровадженого Держмитслужбою, як з погляду достовірності вихідних даних, так і оперативності їх отримання.

Наприкінці 1996 р. Уряд України прийняв рішення про впровадження, починаючи з 1 січня 1997 р., порядку формування офіційної статистики зовнішньої торгівлі України, за якого єдиним офіційним джерелом для її формування є дані вантажних митних декларацій, що становлять базу даних митної статистики зовнішньої торгівлі. До цих даних Держкомстатом додаються відомості про переміщення товарів, які не підлягають декларуванню митним органам.

Таким чином, на сьогодні в Україні система збирання та формування даних статистики зовнішньої торгівлі відповідає рекомендаціям міжнародних організацій, що займаються питаннями статистики міжнародної торгівлі.

13.3.4. Вимоги до СЗТ, що встановлюються ЄМСЗТ

Уніфікація методологічних підходів до питань формування даних статистики зовнішньої торгівлі з міжнародно прийнятими є одним із необхідних заходів для належного розвитку країни та інтеграції її у світове співтовариство.

В Україні на сьогодні для формування даних СЗТ застосовується Єдина методологія митної статистики зовнішньої торгівлі (ЄМСЗТ) держав — учасниць СНД, до якої 9 грудня 1994 р. приєдналися уряди всіх країн СНД.

ЄМСЗТ розроблена з урахуванням рекомендацій Статистичної комісії ООН та “Керівництва для користувачів зі статистики зовнішньої торгівлі” (Євростат, 1990) і встановлює такі визначення:

- завдань митної СЗТ;
- єдину термінологію;
- джерел формування митної СЗТ;
- об’єктів обліку зовнішньої торгівлі;
- системи обліку зовнішньої торгівлі;

- особливого обліку товарів у митній СЗТ;
- показників митної СЗТ;
- країн-контрагентів;
- моменту обліку;
- статистичної вартості товарів;
- кількісного обліку товарів;
- класифікації товарів;
- класифікаторів, що використовуються;
- меж сфери статистичного спостереження;
- статистичних публікацій;
- конфіденційності інформації.

Слід більш детально зупинитися на деяких положеннях ЄМСЗТ, що потребують уваги при формуванні первинних даних.

Джерелом формування митної СЗТ згідно з методологією визначено вантажну митну декларацію. Враховуючи те, що в Україні створено єдину мережу передачі ЕК ВМД та сформовано ЦБД ЕК ВМД і запроваджено систему обов'язкового надання декларантом ЕК ВМД при митному оформленні вантажів, Держмитслужба має можливість оперативної підготовки даних митної статистики в будь-яких розрізах, що у свою чергу, дає органам державної влади та державного управління України можливість приймати оперативні рішення з того чи іншого питання. У зв'язку з цим на підрозділи митних органів, що забезпечують контроль, введення та пересилання до ЦБД ЕК ВМД первинних даних (ЕК ВМД), покладається відповідальність за достовірність та своєчасну передачу зазначених даних.

Для цілей найбільш точного відображення процесів, що відбуваються у зовнішній торгівлі, дуже важливим є питання чіткого зазначення у ВМД таких показників, що використовуються для формування СЗТ:

- звітний період;
- спрямування товаропотоку (ввезення або вивезення);
- країна походження;
- країна призначення;
- країна купівлі;
- країна продажу;
- країна відвантаження (відправлення);
- статистична вартість;
- код і найменування товару;

- вага нетто;
- код та найменування додаткових одиниць виміру;
- кількість за додатковими одиницями виміру;
- характер угоди;
- вид митного режиму;
- регіон;
- деякі інші показники.

13.4. Спеціальна митна статистика

Митна статистика, крім митної статистики зовнішньої торгівлі, також включає спеціальну митну статистику.

Спеціальна митна статистика — це система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації, що відображає діяльність митних органів при здійсненні ними митної справи.

Дані спеціальної митної статистики використовуються Держмитслужбою України для визначення ефективності роботи митних органів, для забезпечення аналізу та прогнозування розвитку митної системи, для підготовки й прийняття рішень щодо вдосконалення структури митної системи України.

13.4.1. Складові спеціальної митної статистики

Складовими спеціальної митної статистики є:

- статистика декларування, яка містить відомості про переміщувані через митний кордон України товари, транспортні засоби, предмети, що підлягають декларуванню митним органам, про мету їх переміщення через митний кордон України;
- статистика справляння податків і зборів, яка містить відомості про суми нарахованих та сплачених податків і зборів при переміщенні через митний кордон України товарів, транспортних засобів, предметів;
- статистика з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, яка містить відомості про виявлені митними органами порушення митних правил, про результати розгляду справ про порушення митних правил судовими органами, про вилучені митними органами товари, транспортні засоби, предмети, про результати взаємодії з правоохоронними органами тощо;
- статистика пасажиропотоків, яка містить відомості про кількість фізичних осіб, що перетинають митний кордон України;
- статистика міжнародних перевезень, яка містить відомості

про переміщення через митний кордон України окремих видів транспортних засобів, що використовуються для перевезень товарів, транспортних засобів, предметів, громадян;

— інші види спеціальної митної статистики, які містять відомості з кадрових питань, з питань боротьби з правопорушеннями в митних органах, з адміністративно-господарських питань та інші відомості.

13.4.2. Формування статистичних даних спеціальної митної статистики

Статистичні дані спеціальної митної статистики формуються митницями та регіональними митницями.

Збирання, опрацювання та накопичення статистичних даних спеціальної митної статистики здійснюються структурними підрозділами Держмитслужби України.

Порядок ведення спеціальної митної статистики визначено постановою Кабінету Міністрів України “Про порядок ведення спеціальної митної статистики”, від 12.12.2002 № 1865 яка набирає чинності з 1 січня 2004 р.

13.5. Використання сучасних інформаційних технологій в організації митної справи

Проголошення незалежності України поставило перед митними органами складні та відповідальні завдання, які вимагали принципово нових підходів та суттєвого внеску в справу державотворення, правопорядку, забезпечення захисту економічних інтересів, зміцнення економічного потенціалу країни.

Отриманих МК України у 1991 р. у спадок від колишнього СРСР кількох митниць та пунктів пропуску було недостатньо, щоб вирішувати завдання, які постали перед новою суверенною державою; крім того, частина з них перебувала у стадії незавершеного будівництва, а оснащення митних органів технічними засобами митного контролю (ТЗМК) було недостатнім і вимагало поліпшення (причому виробнича база створення цих засобів в основному розміщувалася на території Російської Федерації); власної інформаційної системи митна система України взагалі не мала.

За історично короткий термін Держмитслужбою було створено власну інформаційну структуру; митні органи оснащені сучасними ТЗМК, продовжується постійне їх вдосконалення.

На сьогодні створено розгалужену (центральный орган управління, регіональні митниці, митниці, митні пости, спеціалізовані митні управління та організації, навчальні заклади), збалансовану, злагоджену митну систему.

Головною метою інформатизації Державної митної служби України є створення на основі сучасних інформаційних технологій, програмних, технічних засобів та високошвидкісних наземних каналів зв'язку з урахуванням світових досягнень у цій сфері інформаційної інфраструктури, спроможної забезпечувати інформаційну підтримку основних напрямів діяльності митної служби України, сприяти вирішенню комплексу найважливіших поточних і перспективних завдань, що вирішують митні органи.

Єдина автоматизована інформаційна система Державної митної служби України (далі ЄАІС — Держмитслужби) почала будуватися в 1992 р.

На першому етапі (1992—1993 рр.) учасник зовнішньоекономічної діяльності (далі — ЗЕД) подавав до митного органу паперовий примірник вантажної митної декларації (далі — ВМД). Інспектори спеціалізованих підрозділів (митної статистики) переносили інформацію до програмного забезпечення, розробленого Держмитслужбою України. Далі інформація засобами фельд'єгерського зв'язку на магнітних носіях (дискетах) передавалась до Інформаційно-обчислювального центру Держмитслужби України, де проводились її накопичення та подальша обробка для підготовки різноманітної статистичної звітності.

Відомо, що розробка та впровадження комп'ютерних технологій стають більш ефективними, якщо здійснюються на основі єдиного системного проекту. Тому в 1993 р. було розроблено концепцію створення ЄАІС Держмитслужби.

На другому етапі (1994—1995 рр.) Держмитслужба України розпочала впровадження в митних органах відомчої системи електронної пошти, що була побудована на базі програмного забезпечення фірми Lotus, — CC:Mail. Одночасно в країні почали формуватися брокерські фірми, що були посередниками між митними органами та учасником ЗЕД. Зазначені фірми подавали до митного оформлення разом із заповненим паперовим примірником ВМД її електронну копію. Це дало змогу значно скоротити час на перевірку декларації ще на етапі митного оформлення ВМД шляхом перевірки інформації з відповідних граф ВМД спеціалізованим програмним забезпеченням.

З розширенням зовнішньоекономічних відносин України та подальшим збільшенням обсягів зовнішньоекономічних операцій різко зросли потік та масштаби митної інформації. Вже на другому етапі необхідно було вирішувати проблеми автоматизації митного оформлення, контролювати ввезення автотранспортних засобів на територію України, здійснювати контроль за доставкою в митниці призначення підакцизних товарів тощо. Вирішенням зазначених проблем стало прийняття рішення про створення загальнодержавної митної системи електронної пошти та оперативного контролю. У свою чергу надійне функціонування такої системи вимагало створення транспортної мережі супутникового зв'язку.

З початку 1996 р. розпочався **третій етап впровадження в митних органах ЄАІС Держмитслужби.**

Однією з найбільших проблем із початку становлення Державної митної служби України було здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення. За допомогою сучасних інформаційних технологій було побудовано трирівневу систему клієнт — сервер з доступом користувачів до ресурсів серверів центральної бази даних через WEB-сервер. Державна митна служба України створила центральну базу даних, що дає прикордонній митниці можливість у реальному режимі часу, з використанням супутникового зв'язку, перевірити всі зазначені в декларації реквізити фірми, з'ясувати, чи дійсно ця фірма очікує зазначений вантаж тощо.

Головні принципи, на яких базується розвиток автоматизованої інформаційної системи, — забезпечення системності, комплексності й узгодженості окремих заходів, включаючи модернізацію комп'ютерної мережі митних органів, розвиток телекомунікаційної інфраструктури й оптимізація діючої автоматизованої мережі каналів передачі даних, захист авторських прав та інформації, заходи інформаційної безпеки тощо.

Нині значна увага приділяється створенню автоматизованої системи контролю за доставкою вантажів. З цією метою Державна митна служба України розробляє та впроваджує систему передачі даних каналами супутникового зв'язку — транспортну мережу супутникового зв'язку (ТМСЗ). Українська митниця — одна з перших на території СНД впровадила цю передову технологію і порівняно з Казахстаном і Російською Федерацією має мережу станцій, що забезпечують найбільше покриття території. Характерною особливістю цього етапу стало істотне скорочення терміну одержання повідомлень електронною поштою до лічених хвилин.

Розробка системи контролю за доставкою вантажів у митниці призначення розпочалася у 1996 р., а в 1998 р. почалося її поетапне введення в експлуатацію. На цей час автоматизована система контролю за доставкою вантажів у митниці призначення охопила перевезення, що здійснюються автомобільним транспортом, у повному обсязі; залізничним транспортом — при імпорті (АД, ПП), транзиті та експорті; частково авіаційним та морським транспортом — при імпорті (АД, ПД, ПП). Є всі передумови впровадження автоматизованої системи контролю за переміщенням вантажів усіма видами транспорту за всіма митними режимами.

Нові технологічні схеми проведення митного оформлення вантажів не запроваджуються без розробки відповідного програмного забезпечення для поліпшення роботи інспекторського складу митних органів. Створені Управлінням програмно-інформаційні комплекси (далі — ПІК) надають можливість будь-якій прикордонній митниці України за лічені хвилини, використовуючи канали супутникового зв'язку, виконувати операції, пов'язані з контролем за доставкою вантажів та проведенням оперативного аналізу ситуації зовнішньоекономічної діяльності. Запроваджена ефективна система електронного контролю за переміщенням вантажів до митниць призначення дає змогу швидко та якісно відстежувати переміщення вантажу від пункту пропуску на державному кордоні до внутрішньої митниці. Ця система відповідно до свого статусу вирішує загальнодержавні завдання з захисту економічних інтересів України, покладені на Державну митну службу Президентом України та Урядом. Завдяки використанню системи недоставлення вантажів у митниці призначення скоротилося до 0,1 % загального вантажопотуку.

Ключовим елементом системи контролю за доставкою вантажів є центральна база даних (ЦБД). ЦБД дає можливість отримувати детальну інформацію у будь-якому розрізі даних, що містяться в електронних копіях ВМД.

Центральна база даних Держмитслужби також є основою для формування різноманітних звітів, довідок, аналітичних матеріалів із зовнішньоекономічної діяльності України та окремих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

У роботі з подальшого розвитку автоматизованої інформаційної системи мають бути забезпечені системність, комплексність, узгодженість окремих заходів, включаючи розвиток телекомунікаційної інфраструктури, модернізацію комп'ютерної мережі митних органів та оптимізацію діючої автоматизованої мережі каналів пе-

редачі даних, захист авторських прав і особистої інформації, заходи інформаційної безпеки тощо.

У митній системі України Інформаційно-аналітичне митне управління здійснює розробку та впровадження інформаційних технологій, технічну підтримку та захист інформації в Єдиній автоматизованій інформаційній системі (ЄАІС) митних органів України, проводить науково-технічну роботу, забезпечує митні органи засобами обчислювальної техніки, технічними засобами митного контролю, будує сучасну систему передачі даних, здійснює інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва Державної митної служби України.

У системі митного оформлення вантажів інформаційна підтримка митних органів стає одним із ключових елементів.

На сьогодні одним із найважливіших завдань стала організація захисту інформації, яка обробляється в ЄАІС Держмитслужби. З цією метою в повному обсязі проведено обстеження місць та умов розташування об'єктів, які потребують технічного захисту інформації.

Останнім часом здійснено вихід на новий рівень оперативної взаємодії з іншими державними органами. Налагоджено двосторонній оперативний доступ до інформаційних ресурсів Державної податкової адміністрації України та Міністерства внутрішніх справ України. Організовано і налагоджено взаємодію з Держкомстатом та Державною податковою адміністрацією України щодо передачі електронних копій ВМД.

Одним із важливих напрямків робіт з упровадження та використання сучасних інформаційних технологій є технічна підтримка та інформаційне наповнення WEB-сервера ДМСУ у світовій мережі Інтернет.

13.6. Систематизація інформаційно-аналітичної роботи в митних органах

Систематизація інформаційно-аналітичної роботи в митних органах поділяється на два етапи.

1. Розробка та впровадження сучасних інформаційних технологій у Державній митній службі України. Здійснення митної справи й ефективна діяльність Державної митної служби України можливі лише за умови забезпечення митних установ сучасною комп'ю-

терною технікою з метою організації автоматизованого інформаційного обміну як у межах митної служби, так і з іншими міністерствами та відомствами України, а також з організаціями іноземних держав. З часу створення митної системи України велика увага приділяється створенню й впровадженню єдиної автоматизованої інформаційної системи (ЄАІС) митних органів.

Основним призначенням ЄАІС є підвищення ефективності функціонування митних установ і Держмитслужби України в цілому за рахунок обґрунтованого вибору сучасних технічних і програмних засобів, архітектури й технологій і підвищення рівня автоматизації основних процесів діяльності митних органів.

Протягом 1998—2000 рр. введено в дію такий елемент Єдиної автоматизованої інформаційної системи, як центральна база даних. У рамках ЄАІС Держмитслужби проводяться роботи зі створення та впровадження в експлуатацію програмного забезпечення з метою удосконалення митного оформлення та контролю за доставкою вантажів для запобігання незаконному ввезенню товарів і недорахуванню платежів до бюджету в процесі зовнішньоекономічних операцій.

У зв'язку з тим, що контроль за доставкою вантажів при ввезенні на митну територію України здійснюється з використанням центральної бази даних Єдиної автоматизованої інформаційної системи із регламентованим доступом кожного користувача, можливість внесення неправильних (фальсифікованих) даних зведена до мінімуму.

Єдина автоматизована інформаційна система Держмитслужби постійно вдосконалюється, з'являються нові програмно-інформаційні комплекси, які охоплюють все більше функціональних напрямів роботи працівників митних органів, що у свою чергу дає змогу більш оперативно отримувати достовірні статистичні дані, проводити щоденний моніторинг надходження коштів до державного бюджету України.

Фактично всі програмно-інформаційні комплекси, які розроблялись Держмитслужбою, побудовані з використанням ЦБД. Це дало можливість акумулювати практично всю інформацію щодо митного оформлення вантажів і контролю за їх переміщенням, ведення баз даних про порушників митного законодавства, санкцій до учасників зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Зазначені ПІК запроваджують автоматизовані системи, які спрощують роботу провідних управлінь Держмитслужби та митних органів, а також надають можливість мати оперативну й актуальну інформацію за певний період часу чи на певну дату. Також вони дають змогу підвищити ефективність боротьби з економічною зло-

чинністю за рахунок прозорості та своєчасного отримання всього масиву необхідної інформації.

У рамках ЄАІС ведеться постійний аудит роботи користувачів з ресурсами програмно-інформаційних комплексів центральної бази даних, тобто є змога отримати вичерпну інформацію щодо дій конкретного користувача в будь-який проміжок часу та ідентифікаційних даних ПЕОМ, з якої відбувався доступ до ЄАІС.

На сьогодні Держмитслужбою розроблено та впроваджено в експлуатацію велику кількість програмно-інформаційних комплексів, які забезпечують функціонування митних органів у частині інформаційної підтримки, розширюються їх функціональні можливості. Створення цих комплексів призначено:

- для забезпечення ведення реєстру книжок МДП та визначення недійсних книжок МДП;
- надання можливості перегляду реєстру ВМД за конкретним кодом товару, згідно з УКТЗЕД, за певний період, щодо конкретної митниці або щодо всієї митної системи;
- оформлення попередньої вантажної митної декларації при ввезенні на митну територію України з будь-якою метою (крім транзиту) окремих видів товарів згідно із зазначеними переліками залежно від виду транспорту, яким перевозять товар;
- створення інформаційного банку даних про окремі групи товарів (так звані “групи ризику”), які містять спирт та можуть імпортуватися або експортуватися з порушеннями митного законодавства щодо переміщення спирту;
- удосконалення організації роботи зі збирання, аналізу та оброблення інформації з питань правової роботи шляхом надання митним органам можливості використовувати в судовому провадженні факти, встановлені судом за аналогічними справами, встановлювати причини винесення судових рішень не на користь митних органів (неузгодженість актів законодавства, неправомірних дій як митних, так і інших державних органів тощо), здійснення аналітичних та статистичних спостережень;
- комплексної реалізації процесу проведення іспиту на конкурсній основі на заміщення вакантних посад у Держмитслужбі України, що має на меті автоматизацію робочих місць певних фахівців із роботи з особовим складом митних органів Держмитслужби України (для Київського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів);

— автоматизації робочих місць фахівців із роботи з особовим складом.

Проводяться роботи з удосконалення наявних програмно-інформаційних комплексів; з розробки нових ППК, їх тестування та підготовки до дослідної експлуатації.

Інформаційно-аналітичне забезпечення Державної митної служби України як одне з основних завдань охоплює комплекс робіт, спрямованих на аналіз та деталізацію питань митного контролю й оформлення вантажів, створення прогнозування зовнішньоторговельних операцій України та показників статистики зовнішньої торгівлі на базі діючих систем оперативної обробки інформації.

ЄАІС Держмитслужби є основною для формування різноманітних звітів, довідок, аналітичних матеріалів із зовнішньоекономічної діяльності України та окремих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

2. Аналітична робота. Одним із пріоритетних напрямків інформатизації митної справи є не тільки ведення митної статистики, а й формування аналітичних матеріалів з питань зовнішньоекономічної діяльності України та подання на її базі відповідних пропозицій до Уряду України з метою вжиття належних регулятивних заходів тарифного й нетарифного регулювання. Для виконання цієї відповідальної роботи в системі митних органів України сформовано аналітичні підрозділи як на центральному, так і на регіональному рівнях.

Аналітична робота, яка ведеться фахівцями Управління, спрямована на аналіз та деталізацію питань митного контролю та оформлення вантажів, створення системи прогнозування зовнішньоторговельних операцій України та показників статистики зовнішньої торгівлі на базі діючих систем оперативної обробки аналітичної інформації. Аналітичні та інформаційні матеріали готуються Інформаційно-аналітичним митним управлінням для Голови Служби та його заступників, управлінням центрального апарату.

Аналітичні та інформаційні матеріали для керівництва Держмитслужби України готуються відповідно до наказів Держмитслужби України:

— “Про систематизацію аналітичної інформації для Голови Служби” від 14.11.2000 № 649, яким закладено основи оптимізації й

підвищення ефективності аналітичної роботи з питань інформування Голови Служби;

— “Про затвердження переліку пріоритетних тем та графіка подання аналітичних матеріалів” від 25.03.2003 № 193.

Основна мета підготовки зазначених матеріалів:

— висвітлення проблем та негативних тенденцій у зовнішній торгівлі товарами;

— проведення постійного аналізу та моніторингу ввезення в Україну високоліквідних товарів та недопущення ухилення суб’єктів ЗЕД від сплати належних митних податків та зборів, а також дотримання наявних заходів нетарифного регулювання;

— проведення аналізу даних митної статистики з метою контролю за переміщенням транзитних вантажів через митну територію України.

Завдання для перевірки знань

1. Що вивчає статистика зовнішньої торгівлі?
2. На чому базуються звітні дані?
3. Які основні завдання митної статистики?
4. Які є обмеження при наданні інформації митними органами?

Глава 14

КОНТРАБАНДА

14.1. Поняття контрабанди. Суспільна небезпечність контрабанди. Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон України

14.1.1. Поняття контрабанди

Контрабанда — походить від італ. (венеціан.) *contrabando: contra* — проти і *bando* — урядовий наказ. Відповідно до ст. 201 КК України контрабанда — це переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а так само контрабанда стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

Контрабанда кваліфікується за ознакою великих розмірів у випадку незаконного переміщення через митний кордон товарів, предметів, які вільно обертаються в Україні, якщо їхня загальна вартість у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Переміщення товарів, предметів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене не у значних розмірах, тягне адміністративну відповідальність, передбачену МК України.

Основним безпосереднім об’єктом контрабанди є встановлений порядок переміщення відповідних товарів, предметів через мит-

ний кордон України, який є необхідною умовою нормальної діяльності митних органів зі стягнення платежів, здійснення митного контролю, оформлення предметів у митному відношенні. Додатковим факультативним об'єктом цього злочину можуть бути встановлений порядок обігу предметів дозвільної системи, порядок сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, громадська безпека, здоров'я населення.

Предмети контрабанди можна поділити на дві основні групи:

1) предмети, яким притаманні спеціальні ознаки, що надають підстави для кваліфікації їх незаконного переміщення через митний кордон України за ст. 201 незалежно від розміру контрабанди: а) історичні та культурні цінності; б) отруйні, сильнодіючі, радіоактивні або вибухові речовини; в) зброя та боєприпаси (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї); г) стратегічно важливі сировинні товари, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України. Їх вільний обіг згідно з чинним законодавством може істотно обмежуватись і для переміщення їх через митний кордон, як правило, потрібен спеціальний дозвіл.

2) товари, які вільно обертаються в Україні і незаконне переміщення яких через митний кордон України утворює склад злочину, передбаченого ст. 201, лише у випадку вчинення його у великих розмірах.

Об'єктивною стороною контрабанди слід вважати дії, які полягають у незаконному переміщенні товарів, предметів через митний кордон України. При цьому під переміщенням через митний кордон розуміють ввезення на митну територію України, вивезення або транзит через її територію товарів, предметів у будь-який спосіб, у тому числі, використання з цією метою спеціально тренованих тварин, трубопровідного транспорту та ліній електропередач. Контрабанда може бути переміщена через сухопутний, морський або повітряний кордон як разом з особами, котрі його перетинають, так і окремо від них, наприклад у разі відправлення предметів поштою.

Водночас переміщення предметів контрабанди через митний кордон України *поза митним контролем* є фактичним переміщенням їх поза місцем розташування митного органу; в розташуванні митниці, але поза зоною митного контролю; поза часом здійснення митного оформлення; із незаконним звільненням від митного контролю.

Переміщення товарів, предметів через митний кордон України з *приховуванням від митного контролю* — їх переміщення за умови: використання тайників, виготовлених чи обладнаних схованок у транспортних засобах, устаткуванні, тарі; з використанням інших засобів, що утруднюють виявлення предметів (з приховуванням предметів контрабанди в організмі чи на тілі людини або тварин, в одязі, взутті, головному вбранні, в порожнинах транспортного засобу, в багажі, продуктах харчування, речах особистого користування, а також з використанням дітей, людей похилого віку, інвалідів та ін.; шляхом надання одним предметам вигляду інших через істотну заміну зовнішніх характерних ознак предметів, зокрема тари, упаковки, що дає можливість віднести предмети контрабанди до предметів іншого виду; з поданням митному органу як підстави для переміщення предметів через митний кордон певних документів (підроблених, одержаних незаконним шляхом, що містять неправдиві дані).

Вартість предметів контрабанди визначається у національній валюті України за допомогою відповідних нормативних актів про ціни та ціноутворення щодо відповідних товарів, вільних ринкових цін на них, а у разі відсутності таких цін — на підставі висновків товарознавчої експертизи.

У разі відсутності предмета контрабанди чи його істотного пошкодження при визначенні вартості цього предмета використовують відомості, які містяться у документах (митній декларації, контракті, коносаменті, ліцензії, квоті, товаросупровідних документах, дозволах відповідних державних органів). Вартість може визначатися на підставі цін на ідентичні або подібні товари відповідно до порядку, встановленого чинним митним законодавством України.

Контрабанда є злочином із формальним складом. До визначення моменту закінчення контрабанди необхідно підходити диференційовано, враховувати і виходити з конкретної ситуації, чи це факт ввезення контрабанди чи вивезення, особливу увагу при цьому приділяти місцю вчинення злочину.

Добровільна відмова від вчинення контрабанди можлива лише на стадії готування до незаконного переміщення предметів через митний кордон України або незакінченого замаху на його вчинення, коли особа усвідомлює можливість доведення злочину до кінця, але з власної ініціативи відмовляється від кримінальних дій.

Суб'єктом контрабанди може бути осудна особа (громадяни України, іноземці, апатриди), яка досягла 16-річного віку, у тому числі особа, яка користується правом дипломатичного імунітету. Дії службової особи, яка сприяла незаконному переміщенню пред-

метів через митний кордон, слід розглядати як пособництво у контрабанді та, за наявності підстав, як відповідний злочин у сфері службової діяльності.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом. Винний усвідомлює обставини й характер незаконного переміщення товарів, предметів через митний кордон України й прагне їх ввезти (вивезти) з порушенням встановленого порядку. Мотив та мета контрабанди, як правило, вирішального значення не мають. Мотив завжди корисливий — збагатитися незаконним шляхом.

Водночас **не може бути притягнута до кримінальної відповідальності за контрабанду особа, яка добросовісно помиляється** щодо того, чи є даний предмет культурною цінністю або отруйною речовиною (наприклад, якщо річ була вільно придбана особою в магазині й особа не була попереджена щодо протиправності вивозу такого предмета за межі країни; родинні культурні цінності, що тривалий час зберігалися та передавалися з покоління в покоління тощо).

Чинне кримінальне законодавство України та судова практика визнають **контрабанду закінченою з моменту** фактичного переміщення товарів, інших предметів через митний кордон України за наявності хоча б однієї з цих ознак. При цьому для контрабанди характерна також, і має важливе правове значення та наслідки сама стадія підготовки до скоєння злочину. Такі дії особи кваліфікуються за частиною другою ст. 14 та ст. 201 КК України.

14.1.2. Суспільна небезпечність контрабанди

Контрабанда — один із найбільш небезпечних економічних злочинів, має підвищену суспільну небезпечність, оскільки посягає на встановлений порядок переміщення через митний кордон матеріальних цінностей і може завдати збитків економіці держави, її культурній спадщині, сприяти розширенню тіньового сектору економіки, а в окремих випадках поєднуватися з учиненням інших тяжких злочинів.

Конкретні форми прояву контрабанди, їх суспільна небезпечність такі:

1) внаслідок ненадходження доходів від митних платежів, підривається державна монополія зовнішньої торгівлі, зменшується дохідна частина бюджету;

2) завдаються прямі величезні економічні збитки державі, що послабляє її міжнародне становище, авторитет;

3) створюються умови для отримання контрабандистами значних нетрудових доходів, які часом становлять сотні тисяч, навіть мільйони гривень;

4) контрабанда — один із найнебезпечніших шляхів одержання злочинних нетрудових доходів, що суттєво підриває та деформує процеси нормального функціонування розподільчих суспільних відносин;

5) у зв'язку з контрабандним ввезенням у країну зброї та боєприпасів виникає серйозна загроза суспільній безпеці наших громадян;

6) створюється загроза національній безпеці України та безпеці інших країн у разі незаконного вивезення (ввезення) зброї масового знищення, матеріалів чи технологій, що використовуються для їх виготовлення;

7) контрабандне вивезення за кордон валютних цінностей у вигляді золота, срібла, металів платинової групи, природного дорогоцінного каміння підриває валютні та золоті резерви України;

8) значно послаблює економіку України, зміцнює кримінальні угруповання, мафіозні структури;

9) серйозних збитків економіці держави завдає контрабанда у вигляді відходів виробництва, неліквідів, вторсировини гостродефіцитних кольорових металів та їх сплавів (міді, латуні, алюмінію, легованих сортів металевих прокату, в тому числі рідкісно-земельних матеріалів);

10) суспільна небезпека контрабанди виявляється також у тому, що вона є основним каналом вивезення за кордон національних культурних цінностей, унікальних творів мистецтва, що мають для нашого народу, світової культури величезне історичне, культурне значення;

11) підвищену суспільну небезпеку, особливо для молодого покоління нашої держави, становить контрабанда наркотичних засобів;

12) високий ступінь криміногенності контрабанди як злочину, провокування нею інших тяжких злочинів, зокрема дача (отримання) хабара; розкрадання державного, колективного чи особистого майна, цінностей; зловживання владою або службовим становищем; підробка службових документів; різні зловживання з наркотичними засобами та ін;

13) інтернаціональний характер контрабанди як однієї з основних форм кримінальної діяльності організованої злочинності.

14.1.3. Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон України

Способи незаконного переміщення предметів через митний кордон України визначено у ст. 350, 351, 352, 353 МК України, основними з них є такі:

1. Ухилення від встановленого Кабінетом Міністрів України маршруту переміщення товарів територією України (ст. 350 МКУ).

2. Дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем, тобто їх переміщення через митний кордон України:

- а) поза місцем розташування митного органу;
- б) або поза часом здійснення митного оформлення;
- в) або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу (ст. 351 МКУ).

3. Дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані (ст. 352 МКУ).

При цьому під тайниками слід розуміти спеціально виготовлені, обладнані або пристосовані сховища, а також конструктивні порожнини, ємності транспортних засобів, багажу тощо.

Використанням інших засобів, що ускладнюють виявлення предметів, порушенням митних правил має визнаватися, зокрема, приховування предметів у валізах, одязі, взутті, головних уборах, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини.

Надання одним предметам вигляду інших — це зміна їхніх зовнішніх ознак (форми та стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо).

Підробленими слід вважати як фальшиві, так і справжні, документи, до яких внесено неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації щодо фактів, які ними засвідчуються, а також документи з підробленими відбитками печаток або штампів.

Під незаконно отриманими розуміються документи, які особа одержала за відсутності законних підстав або з порушенням встановленого порядку.

Документи, що містять неправдиві дані, — це такі, в яких відомості щодо суті угоди, найменування, асортименту, ваги, кількості чи вартості предметів, їх відправника чи одержувача, держави, з якої вони вивезені чи в яку переміщуються, тощо, не відповідають дійсності.

У випадках, коли предмети навмисне ввозяться в Україну під виглядом транзиту через її територію, а фактично — з метою їх реалізації в Україні, такі дії за наявності необхідних ознак утворюють склад злочину, передбаченого ст. 201 КК України, оскільки за цих обставин до митного органу як підстава для переміщення предметів подаються документи, що містять неправдиві дані.

4. Одним зі способів незаконного переміщення через митний кордон України є також зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (ст. 353 МКУ).

14.2. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів

Небезпека неконтрольованого обігу наркотичних засобів і психотропних речовин загальновідома. Збільшення масштабів їх незаконного виробництва, обігу й попиту на них, виявлені при цьому антисоціальні тенденції зумовили необхідність застосування на національному і міжнародному рівнях відповідної системи контролю.

Основні види наркотичних засобів, що найчастіше виявляються в Україні, — це рослинні наркотики місцевого виробництва: макова соломка і похідні з конопель.

Україна сьогодні є країною транзиту наркотичних засобів і нового ринку збуту для наркоділків. Під виглядом нових лікарських препаратів можуть ввозитись і наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори. Є нормативні документи, регламентуючий перелік наркотичних засобів і список, що постійно оновлюється Комітетом з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України. До цього переліку включаються всі наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, що перебувають під міжнародним контролем.

Наркотичні засоби — включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними (маріхуана, гашиш, макова соломка, кокаїн, героїн тощо).

Психотропні речовини — включені до Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, що здатні викликати стан залежності та справляти депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему або викликати порушення сприйняття, або емоцій, або мислення, або поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними (клофелін, мексалін, група амфітамінів тощо).

Прекурсори — речовини та їх солі, що використовуються при виробництві, виготовленні наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до Переліку.

Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин — заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, не включені до Переліку, хімічна структура і властивості яких подібні до хімічної структури і властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють.

Відповідальність за скоєння контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів настає за ст. 305 Кримінального кодексу України. Законодавець спеціально виділяє контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. Це — злочин підвищеної суспільної небезпеки, який зазіхає на суспільні відносини, що забезпечують установлений державою порядок виготовлення цих речовин, їх переміщення через митний кордон України та охорону здоров'я населення. Про це свідчать фактична спрямованість дій на зазначені суспільні відносини і їх незаконність, оскільки всі дії щодо цих речовин (виготовлення, купівля, продаж, переміщення тощо) правомірні лише в тому випадку, коли вони здійснюються за дозволом компетентних органів у медичних або наукових цілях. Основним із них є Сертифікат, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 03.02.97 № 146 відповідно до ст. 11 Закону України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів”. Наказом Державної митної служби України від 03.07.97 затверджено перелік пунктів пропуску на митному кордоні України, через які дозволяється ввезення, вивезення та транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

14.2.1. Місця приховування, що найчастіше використовуються контрабандистами

При контрабанді героїну. Використовують батарейки живлення, газові й аерозольні балони, фото-, відео- й аудіокасети. За допомогою пульверизатора наркотик наноситься на поверхню аркушів паперу, які потім пресують. Запаковані в поліетиленовий пакет наркотики зашивають під прокладку валіз як ущільнювачі. Фальшиві шматки мила (пресують і запаковують у фірмове упакування).

При контрабанді кокаїну. Ховають у подвійному дні дорожніх валіз і сумок. Схованки виготовляють із двох жерстин, розмір яких залежить від периметра валізи, після закладення наркотику їх ретельно скріплюють між собою і ховають у м'яких каркасах валіз. Кокаїн також ховають у банках з-під соків, кави, пива, скриньках, касетах фотографій “Поляроїд”.

Перевезення наркотиків пасажирями, які приховали їх усередині свого тіла. Наркотики закладаються в презервативи, гумові напальники тощо, зав'язують шовковою ниткою, змазують вазеліном і ковтають. Часто приймають велику кількість зміцнюючих засобів та препаратів для зменшення кислотності шлунка. Один професійний “ковтальник” у шлунку може перевезти до 500 г зілля.

Приховування з використанням порожнин тіла. Наркотики запаковуються так само, як і при ковтанні, але в цьому випадку загортаються в спеціальну чорну плівку підвищеної еластичності й після цього змащуються. Потім це закладення, найчастіше циліндричної форми, вміщується або в пряму кишку, або в піхву.

14.2.2. Контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (ст. 317 Митного кодексу України)

Відповідно до законів України митні органи з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у цьому, разом з іншими державними органами (підрозділами), що мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть використо-

увати метод контрольованої поставки зазначених засобів, речовин і прекурсорів.

Порядок проведення контрольованої поставки визначається Митним кодексом і відповідним нормативно-правовим актом спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у галузі митної справи, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону України, погодженим із Генеральною прокуратурою України та Міністерством юстиції України.

Поняття *контрольована поставка* вперше було визначено Конвенцією Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. Метою проведення контрольованої поставки є вжиття таких заходів, щоб визнати кримінальними злочинами дії осіб, які беруть участь у вчиненні правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Конвенція ООН підписана Україною 16 березня 1989 р. у м. Відні та відповідно до постанови Верховної Ради УРСР ратифікована 25 квітня 1991 р.

Контрольована поставка є заходом протидії незаконному переміщенню через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.

Законом України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними” від 15.02.95 № 62/95-ВР встановлено: “Державна митна служба України та державні органи (підрозділи), які мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь в цьому, в кожному окремому випадку за домовленістю з відповідними органами іноземних держав або на підставі міжнародних договорів України можуть використовувати метод контрольованої поставки, тобто допускають під контролем і оперативним наглядом цих органів ввезення в Україну, вивезення з України чи транзит через її територію наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів”.

Підставою для здійснення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів є достатня інформація про їх *незаконне переміщення*, а також інформація, отримана в рамках ведення оперативно-розшукових справ щодо заняття особою чи групою осіб наркобізнесом.

Ст. 305 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за незаконне переміщення через митний кордон України, тобто переміщення поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Об'єкт правопорушення — встановлений порядок переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів через митний кордон України.

Об'єктивна сторона — переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів через митний кордон поза митним контролем або переміщення таких предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю. Правопорушення вважається закінченим з моменту фактичного незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів через митний кордон України.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.

Порядок проведення контрольованої поставки визначається Інструкцією про порядок проведення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженою спільним наказом Держмитслужби, МВС, СБУ, Держкомкордону та зареєстрованою у Мін'юсті України від 14.08.95.

Інструкцією регулюються заходи, що здійснюються підрозділами МВС, СБУ та Держкомкордону України, яким надано право займатися оперативно-розшуковою діяльністю (далі — оперативні підрозділи), та митними органами України з метою протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у випадках, коли можливі організація та проведення операції з використанням методу контрольованої поставки, для виявлення каналів нелегального переміщення наркотиків, затримання осіб, причетних до їх незаконного обігу, а також для вилучення самих засобів і речовин.

Рішення про використання методу контрольованої поставки в системі митних органів України приймаються Державною митною службою України.

У разі прийняття рішення про використання методу контрольованої поставки кримінальна справа щодо особи, яка здійснює незаконний обіг наркотичних засобів та психотропних речовин, не порушується, а про прийняте рішення Державна митна служба України негайно повідомляє органи прокуратури.

Фактичні результати контрольованої поставки можуть бути підставою для порушення кримінальної справи і використовуватися у сукупності з іншими доказами у справі.

Про результати проведення контрольованої поставки повідомляються Генеральна прокуратура України або відповідні прокурори.

14.3. Дізнання у справах про контрабанду

Контрабанда як злочин — це суспільно небезпечне протиправне діяння (дія або бездіяльність), яке посягає на економічні інтереси нашої держави, її зовнішньоторговельні зв'язки та встановлені митним законодавством правила вивезення з України та ввезення на її територію предметів, валюти та цінностей.

До кримінальної відповідальності притягуються особи, що займалися підготовкою до цього злочину (підшукування або пристосування засобів чи знарядь, або інше навмисне створення умов для скоєння злочину), а також особи, які вчинили замах на злочин (умисну дію, безпосередньо спрямовану на скоєння злочину, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від волі винного).

Чинний кримінально-процесуальний кодекс України передбачає дві форми розслідування: дізнання та досудового слідства.

Дізнання — це початкова форма досудового розслідування кримінальних справ. Від досудового розслідування дізнання відрізняється строком провадження та обсягом прав дізнавача.

Ст. 101 КПК України до органів дізнання у справах про контрабанду (ст. 201, 305 КК України) відносить митні органи. Дізнання у справах про контрабанду здійснюють органи дізнання — Державна митна служба України та митниці (ст. 102 МК України), досудове слідство — слідчі органи Служби безпеки України (ст. 112 КПК України).

На органи дізнання покладається вжиття необхідних процесуальних заходів з метою встановлення події злочину (часу, місця, способу вчинення); особи, яка підозрюється у вчиненні злочину; мотивів злочину та інших обставин, які характеризують злочин та умови, які сприяли його вчиненню. До невідкладних дій дізнавача належать: огляд, освідчення, обшук, виїмка, затримання підозрюваних, вибір запобіжних заходів.

Якщо підозрюваний був затриманий або до нього обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту, допит проводиться негайно, а у разі неможливості негайного допиту — не пізніше 24 годин після

затримання. При допиті підозрюваного присутність захисника є обов'язковою, за винятком випадків, коли підозрюваний відмовляється від захисника і його відмова прийнята.

Перед допитом підозрюваному має бути роз'яснено його права, передбачені ст. 63 Конституції України, ст. 43—48 КПК України, а також повідомлено, у вчиненні якого злочину він підозрюється.

Про закінчення дізнання у кримінальній справі дізнавач складає мотивовану постанову відповідно до загальних вимог ст. 130 КПК України.

Практика провадження у справах про контрабанду свідчить, що факти контрабанди, як правило, виявляються посадовими особами митниць під час здійснення ними митного контролю, оформлення вантажів у митному відношенні; у процесі провадження справ про порушення митних правил; провадження дізнання та досудового слідства; за результатами здійснення органами прокуратури загальнонаглядових функцій.

Органи дізнання митного органу зобов'язані своєчасно, якісно проводити слідчі дії для виявлення та закріплення слідів контрабанди, правопорушників та осіб, причетних до цього злочину, а також детально вивчати, аналізувати причини та умови, що сприяють здійсненню контрабанди. Про факт виявлення контрабанди і розпочате дізнання орган дізнання (дізнавач) негайно повідомляє прокурора (ст. 103 КПК України). При цьому слід зазначити, що жоден із підрозділів митної служби не уповноважений на оперативно-розшукову діяльність, що суттєво впливає на об'єктивність, своєчасність та якість проведення дізнання. Дізнавач у митних органах здійснює провадження у справі про контрабанду виключно у межах своєї компетенції, після чого передає справу прокуророві чи слідчому правоохоронному органу (СБУ), керуючись при цьому законом, внутрішнім переконанням, а також письмовими вказівками органу (відділу, сектору) дізнання та прокурора. На відміну від слідчого дізнавач має меншу процесуальну самостійність. Його основні процесуальні рішення потребують затвердження органом дізнання, а в окремих випадках — санкції прокурора. Як правило, займатися одночасно процесуальною і непроцесуальною діяльністю (оперативно-розшуковою) у кримінальній справі, порушеній за ознаками контрабанди, він не може.

При виконанні слідчих дій дізнавач зобов'язаний суворо дотримуватися вимог КПК України: вести дізнання об'єктивно, забезпечувати права громадян, використовувати надані йому законом повноваження для розкриття злочину та викривати осіб, які його скої-

ли, виявляти їх злочинні зв'язки, кримінальні групи, угруповання. Дізнавач несе особисту відповідальність за обґрунтованість своїх рішень, за законність та якість слідчих дій, які він проводить.

Дізнавач не може проводити дізнання (або брати участь у його провадженні) у кримінальній справі, якщо він є родичем потерпілого, цивільного позивача або їх представником, родичем підозрюваного чи його представника, тобто осіб, зацікавлених у результатах справи; за наявності інших обставин, які викликають сумнів в об'єктивності дізнавача. За наявності вказаних підстав дізнавач повинен заявити самовідвід, не чекаючи розпорядження керівництва про його відвід.

У разі свідомо незаконного арешту, затримання або приводу, притягнення дізнавачем митного органу явно невинного до кримінальної відповідальності, примушення давати показання, дізнавач несе кримінальну відповідальність, що передбачено ст. 173—175 КК України.

Рішення про проведення дізнання приймається Головою Держмитслужби України або його заступниками, а в митницях — начальником митниці або особою, яка його заміщує.

Керівництво дізнання у митній системі України здійснюється Управлінням по організації боротьби з контрабандою та ПМП ДМСУ, а в митницях дізнанням безпосередньо керує начальник митниці або особа, яка його заміщує. Постанови, які виносяться дізнавачем, підлягають затвердженню начальником відповідного органу дізнання.

Якщо орган дізнання порушив кримінальну справу, він зобов'язаний передати її слідчому через прокурора після виконання слідчих дій у межах строку, передбаченого частиною другою ст. 108 КПК України. Дізнання має бути проведено в якомога короткий термін, але не більше десяти днів з дня порушення кримінальної справи. Продовження цього строку законом не передбачено.

Як органи дізнання митні органи вправі при дотриманні встановлених процесуальним законодавством правил відмовити в порушенні кримінальної справи, притягувати осіб як обвинувачених, обирати міру й вид попередження, складати й виносити необхідні процесуальні документи тощо.

Повноваження органів дізнання та порядок провадження дізнання у кримінальних справах про контрабанду визначені КПК України та відомчими нормативними актами, зокрема методичними рекомендаціями щодо провадження дізнання в митних органах України у кримінальних справах про контрабанду.

14.3.1. Порушення кримінальної справи

Порушення кримінальної справи — це початкова стадія кримінального процесу. Тільки після цього законом дозволяється проводити слідчі дії, крім тих, які були можливі до порушення справи, як виняток, — огляд місця події (ч. 2 ст. 190 КПК).

Для порушення кримінальної справи необхідно, перш за все, щоб мали місце необхідні приводи, передбачені ст. 94 КПК України, зокрема:

- заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, службових осіб, представників влади чи громадськості, а також окремих громадян;
- повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці скоєння злочину або з речовими доказами;
- явка з повинною;
- повідомлення, опубліковані в пресі;
- безпосереднє виявлення органами дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину.

Підставами до порушення кримінальної справи про контрабанду є достатні дані, які вказують на наявність ознак складу цього злочину, передбачених ст. 201, 305 КК України.

Про порушення кримінальної справи про контрабанду начальник органу дізнання або особа, яка його заміщує, виносить постанову. Про факт порушення кримінальної справи митний орган негайно (протягом доби) інформує прокуратуру.

14.3.2. Особливості порушення митним органом кримінальних справ про контрабанду

Кримінальна відповідальність за вчинення контрабанди випливає з порушень митних правил, передбачених ст. 115 МК України (Переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю) та ст. 116 МК України (Переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем). Тому посадовим особам митного органу необхідно суворо дотримуватись порядку складання протоколу про порушення митних правил, передбаченого ст. 122 МК України, первинних документів,

своєчасно та якісно здійснювати провадження та дізнання у таких справах.

У разі коли матеріали справи про порушення митних правил містять наявні ознаки злочину, дізнання проводиться невідкладно. При цьому суб'єктивна сторона злочину (контрабанда) характеризується прямим умислом — винна особа усвідомлює, що вона незаконно переміщує через митний кордон товари, валюту, цінності, інші предмети і бажає так діяти.

Мотив і мета вчинення злочину на його кваліфікацію не впливають. Вони можуть бути різні (наприклад, покращання матеріального становища, бажання відвідати родичів чи друзів, взяти участь у полюванні або рибальстві на чужій території, ухилитися від служби в армії чи від кримінальної відповідальності, придбати товари тощо).

Суб'єктом злочину може бути осудний громадянин України, іноземний громадянин, а також особа без громадянства, які досягли 16-річного віку та вчинили контрабанду.

14.3.3. Докази

При проведенні дізнання підлягають встановленню: подія злочину, час, місце, спосіб його вчинення, особа, підозрювана в скоєнні злочину, мотиви та інші обставини, які мають відношення до скоєння злочину.

У кримінальних справах про контрабанду перш за все встановлюються ознаки складу цього злочину, визначені диспозиціями ст. 201 або ст. 305 КК України.

Встановлені у кримінальних справах факти та обставини можуть бути підтверджені лише передбаченими законом доказами.

Доказами у кримінальній справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання встановлює наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Ці дані встановлюються: за показаннями свідків і підозрюваного, висновками експертів, речовими доказами, протоколами слідчих та судових дій та іншими документами (ст. 65 КПК України).

Усі наявні в кримінальній справі докази підлягають всебічній та об'єктивній перевірці органом дізнання. При цьому необхідно враховувати, що ніякі докази не мають наперед установленної сили (ст. 67 КПК України).

Докази оцінюють впродовж діяльності зі збирання та перевірки доказів як під час дізнання, так і при подальшому розслідуванні після передачі справи за підслідністю. За допомогою оцінювання доказів більш виразно визначається коло обставин, які встановлюються у справі, намічаються слідчі версії та шляхи її перевірки.

14.3.4. Провадження невідкладних слідчих дій

Згідно з чинним кримінально-процесуальним законодавством (ст. 104 КПК України) орган дізнання, порушивши кримінальну справу за ознаками контрабанди, проводить невідкладні слідчі дії.

Невідкладні слідчі дії (огляд, обстеження, обшук, виїмка, затримання і допит підозрюваних, опитування свідків) зумовлюються необхідністю діяти по гарячих слідах, тобто в умовах, коли особа, яка вчинила злочин, може втекти або перейти на нелегальне становище, а докази можуть бути знищені чи переховані.

Дотримання встановлених чинним законодавством правил проведення невідкладних слідчих дій забезпечує процесуальний порядок збирання та закріплення доказів про обставини, які стосуються встановлення події злочинного характеру та причетності до неї конкретних осіб.

Огляд — слідча дія, за допомогою якої з'ясовуються обставини скоєння злочину та інші обставини, що мають значення для справи. Дізнавач проводить огляд місцевості, приміщень, транспортних засобів, предметів та документів з метою виявлення та закріплення слідів злочину та інших речових доказів.

Обстеження — слідча дія, спрямована на виявлення різних слідів на тілі людини або на визначення її психічного стану, ознак алкогольного сп'яніння тощо (ст. 193 КПК України).

Обшук — слідча дія, яка проводиться з метою відшукування та вилучення речових і письмових доказів, а також виявлення злочинців, які переховуються. Дізнавач проводить обшук у тих випадках, коли має досить даних вважати, що знаряддя злочину, речі та цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети та документи, що мають значення для кримінальної справи, заховані в певному місці чи в якоїсь особи (ст. 177 КПК України).

Виїмка — слідча дія, яка проводиться з метою вилучення документів, цінностей та інших предметів, що можуть мати значення

речових і письмових доказів у кримінальній справі, у підприємств, організацій і громадян, у розпорядженні яких вони перебувають. Виймки здійснюються при добровільній видачі документів або предметів, що вимагаються.

Допит свідка. Свідок — це особа, яка має відомості про обставини, що підлягають встановленню у кримінальній справі. Предметом показань свідків є фактичні обставини, які вони сприйняли безпосередньо, — особисто бачили, чули, а також фактичні обставини, які вони могли сприймати з інших джерел, — зі слів іншої особи або з будь-яких документів. За дачу свідомо неправдивих показань та відмову від дачі показань про відомі свідку обставини він може бути притягнутий до кримінальної відповідальності.

Допит підозрюваного. Підозрюваний — особа, яку затримано за підозрою у скоєнні злочину, або особа, до якої застосовано запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченої.

Перед допитом підозрюваному мають бути роз'яснені його права (ст. 43-1 КПК України), в тому числі право на захист. Йому також необхідно повідомити, у вчиненні якого злочину він підозрюється. Дача показань — право підозрюваного, а не його обов'язок.

Затримання підозрюваного. Затримання як захід процесуального примусу і як слідча дія проводиться дізнавачем тільки з порушеної кримінальної справи. Затримана особа, яка підозрюється у скоєнні злочину, позбавляється на короткий термін (72 години) волі і поміщається в спеціальне приміщення — ізолятор тимчасового утримання. Рішення дізнавача про затримання підлягає обов'язковому затвердженню начальником органу дізнання. Про кожний випадок затримання дізнавач зобов'язаний скласти протокол із зазначенням підстав і мотивів затримання та повідомити про це прокурора. Особи, затримані за підозрою у вчиненні контрабанди, звільняються з місць тимчасового утримання, якщо: не підтвердилася підозра у вчиненні злочину; немає необхідності застосування до затриманого запобіжного заходу у вигляді утримання під вартою; закінчився встановлений законом термін затримання.

Після проведення невідкладних слідчих дій у кримінальній справі про контрабанду, у межах 10-денного строку з моменту порушення справи, орган дізнання повинен згідно зі ст. 104 та 109 КПК

України передати за підслідністю до слідчого органу СБУ кримінальну справу з речовими доказами. Постанова про направлення справи для провадження попереднього слідства підлягає затвердженню прокурором.

Завдання для перевірки знань

1. Розкрийте поняття контрабанди, яке містить КК України 2001 р.
2. Які особливості ст. 201 КК України?
3. Які основні форми суспільної небезпечності контрабанди?
4. Назвіть статті МК України, що визначають способи незаконного переміщення предметів через митний кордон.
5. Громадянин України при перетині митного кордону заявляє, що в нього серед особистих речей знаходиться склянка з таблетками, які необхідні для його лікування (таблетки входять до Переліку психотропних речовин). Ваші дії як інспектора чергової зміни?
6. Які органи дізнання в митній системі?
7. Назвіть приводи до порушення кримінальної справи.
8. Які докази в кримінальній справі про контрабанду?
9. Назвіть невідкладні слідчі дії, що запроваджуються у процесі дізнання.
10. Які статті КК України про контрабанду?

Глава 15

ПРОФІЛАКТИЧНО-ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНА РОБОТА ЩОДО БОРЬОТБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМ МИТНИХ ПРАВИЛ

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.96 № 698 було затверджено Положення про митну варту. Митна варта входить до органів виконавчої влади в галузі митної справи як спеціальний підрозділ митних органів, призначений для боротьби з порушеннями митних правил, охорони територій, будівель, споруд та приміщень митних органів, охорони та супроводження товарів і транспортних засобів, забезпечення охорони зон митного контролю.

Митна варта комплектується з числа посадових осіб митних органів за умови проходження в установленому порядку строкової військової служби.

Організаційну структуру митної варті, порядок організації її роботи та штатну чисельність затверджує Голова Держмитслужби. Керівництво підрозділами митної варті здійснює керівник (начальник управління митної варті) спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи, а в регіональних митницях і митницях — відповідно керівники цих митних органів. Нагляд за дотриманням законності в діяльності митної варті здійснюється Генеральним прокурором і підпорядкованими йому прокурорами відповідно до Закону України “Про прокуратуру”.

Для виконання службових обов’язків підрозділи митної варті забезпечуються:

- автомобілями підвищеної прохідності, які забезпечені постійним радіозв’язком;
- мобільними радіостанціями;
- табельною вогнепальною зброєю та засобами захисту;
- засобами технічного контролю та ін.

Згідно зі штатною структурою підрозділи митної варті регіональних митниць (митниць) можуть складатися з таких підрозділів:

- боротьби з митними правопорушеннями;
- оперативного реагування;
- профілактики й запобігання митних правопорушень;
- організаційно-аналітичного;
- охорони й супроводження товарів;
- охорони митних об’єктів і зон митного контролю;
- сектор чергових (в регіональних митницях).

Слід акцентувати увагу на тому, що при організації та формуванні структури митної варті враховуються стан оперативної обстановки в зоні діяльності митниці та доцільність використання створених оперативних підрозділів з урахуванням граничної чисельності особового складу.

15.1. Завдання та основні напрями діяльності митної варті

Основні завдання митної варті такі:

1. Виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон або поза місцем і часом здійснення митного оформлення чи провадження підготовчих дій до таких порушень у прикордонних районах за погодженням з Держкомкордоном та у взаємодії з іншими правоохоронними органами.

2. Здійснення контролю за проходженням, охорона та супроводження падакцизних товарів та інших предметів, у тому числі транзитних, що переміщуються через митну територію України, а також охорона будинків, споруд, приміщень митних органів та інших об’єктів митної інфраструктури, зон митного контролю від будь яких протиправних посягань.

Відповідно до чинного законодавства *митна варта має право:*

1. Розташовувати спеціальні наряди своїх підрозділів на об'єктах митних органів, на митному кордоні (де він збігається з державним), за погодженням з відповідними органами охорони державного кордону України в межах прикордонної смуги та прикордонного контрольованого району.

2. Затримувати й проводити огляди та переогляди товарів, транспортних засобів і громадян, які перетинають митний кордон у пунктах пропуску.

3. Проводити за рішенням керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або його заступника, керівника регіональної митниці (митниці) або його заступника огляд та переогляд транспортних засобів і товарів, у тому числі тих, що переміщуються транзитом через територію України.

4. Запрошувати осіб до митних органів для з'ясування питань, пов'язаних з порушенням митних правил.

Примітка

Прикордонна смуга — це ділянка місцевості, яка встановлюється безпосередньо вздовж державного кордону на його сухопутних ділянках або вздовж берегів прикордонних річок, озер *у межах територій селищних і сільських рад, прилеглих до державного кордону.*

Прикордонний контрольований район — це ділянка місцевості, яка визначена *у межах району, міста, прилегла до державного кордону.*

5. Перевіряти документи на право переміщення товарів і предметів через державний кордон України у фізичних та юридичних осіб.

6. Використовувати необхідні технічні засоби митного контролю з метою виявлення фактів незаконної діяльності фізичних та юридичних осіб у справах про митні порушення.

7. Застосовувати спеціальні засоби та зброю в межах, необхідних для припинення протиправних дій порушників чинного законодавства.

Діяльність оперативних підрозділів митної варти щодо припинення незаконного переміщення товарів та інших предметів через державний кордон України поза місцем розташування пунктів пропуску *регламентується:*

1) спільним наказом ДМСУ та Держкомкордону “Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії підрозділів Держкомкор-

дону України та підрозділів митної варти ДМС України” від 24.02.97 № 74/83;

2) “Положенням про організацію проведення підрозділами митної варти Держмитслужби України оперативних заходів під час повсякденної служби, а також спеціальних митних операцій з виявлення, попередження й припинення контрабанди та порушення митних правил”, затвердженим наказом голови ДМСУ від 21.06.2001 № 426 ДСК та іншими нормативними документами, що регламентують діяльність підрозділів Держкомкордону та митних органів України.

Форми взаємодії митної варти з підрозділами Держкомкордону такі:

1. Проведення спільних операцій за єдиним планом та задумом.

2. Спільне розташування митно-прикордонних нарядів.

3. Обмін інформацією про наміри і спроби порушень державного кордону, незаконне переміщення товарів та інших предметів поза місцем розташування пунктів пропуску.

4. Узагальнення підсумків спільних заходів.

У разі затримання на державному кордоні, у межах прикордонної смуги та прикордонного контрольованого району порушників митного законодавства посадові особи митної варти спільно з посадовими особами підрозділів Держкомкордону проводять документування протиправної діяльності затриманих осіб.

При цьому складаються:

— протокол про порушення митних правил;

— протокол опитування;

— акт огляду транспортного засобу;

— схема затримання правопорушників відповідно до місцевості на державному кордоні, яка підписується співробітниками митної варти, представниками підрозділів прикордонних військ та затриманим правопорушником.

З метою припинення порушень митних правил, встановлення особи (групи осіб), яка вчинила порушення митного законодавства, а також для складання протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення,

допускається адміністративне затримання таких порушників на строк до трьох годин. Затримані товари та предмети згідно зі ст. 377 Митного кодексу України вилучаються, передаються на склад митниці, а пакет документів за фактом контрабанди чи порушення митних правил співробітники митної варті передають до відповідних підрозділів митного органу, в зоні діяльності якого виявлено таке порушення.

У разі нападу злочинця чи злочинних угруповань на співробітників митної варті на державному кордоні, в межах прикордонної смуги та прикордонного контрольованого району військовослужбовці прикордонних військ надають цим співробітникам допомогу у відбитті такого нападу та затриманні злочинців.

Співробітники митної варті при затриманні порушників державного кордону (нелегалів) передають їх до найближчої прикордонної застави.

Підрозділи митної варті відповідно до наказу ДМСУ від 21.06.2001 № 426 ДСК виконують свої обов'язки залежно від обставин у формі повсякденної служби або спеціальної митної операції.

Примітка

Повсякденна служба — узгоджені за метою, місцем і часом проведення безперервні дії підрозділів з метою виконання службових завдань.

Спеціальна операція — сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за місцем і часом дій підрозділів, які проводяться за єдиним замислом і планом у зазначеному районі з метою виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил на митній території України, а також поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон.

Документи з управління підрозділами митної варті такі:

- 1) наказ начальника митного органу;
- 2) план проведення операції;
- 3) розпорядження (план-завдання) відповідних посадових осіб стосовно виділення необхідних сил та засобів.

У наказі про проведення спільної спеціальної операції визначаються:

- мета проведення операції;
- напрямки (місце) проведення операції;
- перелік осіб та підрозділів, що залучаються до проведення операції;

- організація взаємодії із залученими підрозділами;
- відповідальна особа, яка здійснює керівництво операцією.

План проведення операції відпрацьовується на кожну операцію окремо і включає:

- мету операції;
- час проведення операції;
- місце проведення операції;
- керівництво операцією;
- склад сил та засобів;
- задум операції;
- хід операції;
- організацію взаємодії;
- організацію управління та зв'язку;
- час закінчення операції.

Розпорядження стосовно проведення спеціальних митних операцій надаються керівництвом відповідних взаємодіючих підрозділів (Держкомкордон України, МВС України, СБУ, ДПА України, ДМС України) безпосередньо своїм підлеглим на місцях.

Залежно від завдань та цілей операції можуть бути створені такі види нарядів:

- 1) контрольний пост;
- 2) група спостереження;
- 3) група охорони та супроводження;
- 4) група захвату;
- 5) пересувна оперативна група;
- 6) засідка;
- 7) митний конвой;
- 8) фільтраційний пункт;
- 9) група дізнання.

З метою забезпечення таємності дій, які плануються, інформація щодо їх конкретного терміну та напрямку доводиться до особового складу після закінчення підготовчих дій. Конкретні завдання, порядок і засоби їх виконання доводяться до виконавців безпосередньо на місцях проведення цих заходів керівником (старшим групи).

Одним із заходів гарантування доставки підакцизних вантажів, що перебувають під митним контролем і переміщуються транзитом через територію України, є охорона і супроводження таких товарів митними органами (підрозділами митної варті). Охорона і супроводження товарів митними органами здійснюються як при внутрішньому, так і при прохідному митному транзиті.

Зміст функцій із супроводження підакцизних транзитних товарів підрозділами митної варті:

- 1) забезпечення постійного митного контролю за цими товарами;
- 2) обов'язкове доставлення цих товарів до митниць призначення;
- 3) визначення способу охорони і супроводження, шляхів перевезень товарів, пунктів технологічних зупинок;
- 4) порядок приймання-передачі транспортних засобів і документів між підрозділами митної варті;
- 5) забезпечення недоторканності товарів та накладеного на транспортні засоби митного забезпечення у вигляді пломб чи печаток на час переміщення товарів (від митниці відправлення до митниці призначення).

Охорона і супроводження товарів застосовуються до товарів, на які законодавством України встановлено акцизний збір та які переміщуються транзитом через митну територію України, як альтернатива фінансовій заставі. Охорона і супроводження товарів застосовуються на підставі добровільного їх обрання власником підакцизних транзитних товарів і як альтернатива наданню фінансових гарантій чи перевезень за умовами конвенції МДП 1975 р., і разом з ними. Охорона і супроводження товарів обов'язкові в разі переміщення спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, не позначених марками акцизного збору.

Рішення про охорону і супроводження підакцизної групи товарів та товарів, сума умовних платежів яких становить 50 000 дол. США, приймається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи.

Охорона і супроводження підакцизних товарів, що переміщуються автомобільним транспортом, здійснюються, як правило, у вигляді ескортування колони транспортних засобів чи поодиноких транспортних засобів підрозділами митної варті за участю, в разі потреби, підрозділів МВС.

Примітка

Колона — два чи більше автомобілів, не враховуючи автомобіля митної варті. Кількість транспортних засобів у колоні не повинна перевищувати п'яти одиниць.

Кількісний склад групи охорони і супроводження визначається, виходячи з таких положень:

- для супроводження поодинокого транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 особи;
- для супроводження колони від двох до чотирьох транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 особи;
- якщо формується колона з п'яти і більше транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортних засоби.

У разі формування колони з п'яти і більше автотransпортних засобів для її переміщення необхідне отримання дозволу в органах УДАІ МВС України, що передбачений Правилами дорожнього руху. Колона, яка складається з десяти транспортних засобів, повинна додатково супроводжуватися патрульним автомобілем ДАІ за окрему плату, що вноситься згідно з порядком, установленим МВС.

Обрання власником підакцизних товарів або уповноваженою ним особою охорони і супроводження товарів підтверджується укладенням відповідної угоди з митним органом, яка може бути кількох видів: на певний період, на певний обсяг вантажів або одноразова. *Договір на супроводження складається у трьох примірниках між власником вантажу та митним органом* (1-й — власнику вантажу; 2-й — митниці відправлення; 3-й — з митною вартою на митницю призначення), які завіряються підписами та печатками сторін, учасників договору.

Плата за охорону і супроводження вноситься до або на момент реалізації положень угоди, тобто до або на момент митного оформлення товарів, щодо яких застосовується цей застережний захід. Розмір плати за охорону і супроводження товарів нараховується згідно з калькуляцією витрат на їх здійснення. Отримані кошти перераховуються до державного бюджету відповідних митних установ і використовуються виключно на утримання та розвиток підрозділів митних органів, що здійснюють охорону і супроводження товарів.

Розрахунок вартості охорони і супроводження товарів підрозділом митної варті

1. Попередні дані для розрахунків:

— 50 км/год — середня швидкість на годину руху колони автотранспорту, що супроводжується митною вартою;
 — 10 год — дозволений сумарний час руху колони автомобілів на добу;
 — 2,12 дол. США / год — собівартість охорони і супроводження одним інспектором митної варті;
 — 0,354 дол. США / год — собівартість витрат 1 км пробігу.

2. Розрахункові формули

Формула вартості супроводження $B_{\text{супр}}$:

$$B_{\text{супр}}(\text{дол.}) = 2 \cdot (C(\text{дол./год}) \cdot T_p(\text{год}) \cdot W + S(\text{км}) \cdot A(\text{дол./км}) \cdot W_a),$$

де 2 — коефіцієнт, що враховує зворотний шлях групи супроводження до місця дислокації; C — собівартість супроводження в годину на одну посадову особу митної варті; T_p — розрахунковий час руху колони транспортних засобів від митниці відправлення до митниці призначення з урахуванням технічних зупинок (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484); W — кількість супроводжуваних посадових осіб групи супроводження митної варті (для супроводження поодинокого транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 особи; для супроводження колони від двох до чотирьох транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 особи; якщо формується колона з п'яти і більше транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортних засоби); S — довжина маршруту, яку визначає митниця відправлення (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484); A — собівартість 1 км руху (враховуючи використання автотранспорту митної варті); W_a — кількість автомобілів супроводження на колону визначається митницею відправлення (якщо для організації охорони і супроводження використовуються службові автомобілі митних органів — додатково один інспектор-водій для кожного такого автомобіля).

Формула розрахункового часу, який витрачається групою митної варті на супроводження між пунктами транзиту:

$$T_p(\text{год}) = 24(\text{год}) \cdot S(\text{км}) / V(\text{км/год}) \cdot 10,$$

де 24 (год) — кількість годин у добі; S (км) — протяжність маршруту транзиту (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484); V (км/год) — середня швидкість руху колони автотранспорту на годину; 10 (год) — сумарний час транзитного руху колони автотранспорту на добу.

3. Приклад розрахунку

Вихідні дані:

транспортні засоби — 4 одиниці (автотранспортні засоби заявлені для транзиту);
 протяжність транзиту S — 1000 км (протяжність маршруту, яку визначила митниця відправлення);
 кількість посадових осіб митних органів W — 5 осіб (призначає митниця відправлення);
 собівартість супроводження C — 2,12 дол. США (згідно з калькуляцією ДМСУ);

собівартість 1 км руху A — 0,354 дол. США (згідно з калькуляцією ДМСУ); курс долара США (для розрахунку на день проплати коштів за супроводження);

кількість машин супроводження W_a — 2 одиниці (призначає митниця відправлення).

Розрахунковий час, який витрачається групою на супроводження переміщення вантажу між пунктами транзиту (T_p):

$$T_p = 24 \cdot 1000 / 50 \cdot 10 = 48 \text{ год.}$$

Вартість супроводження підрозділом митної варті підакцизного транзитного вантажу ($B_{\text{супр}}$):

$$B_{\text{супр}} = 2 \cdot (2,12 \cdot 48 \cdot 5 + 1000 \cdot 0,354 \cdot 2) = 2433,6 \text{ дол. США.}$$

Для здійснення охорони і супроводження складається Наказ начальника митниці, в якому зазначаються особовий склад групи супроводження, старший групи, автомобіль митниці, табельна зброя із зазначенням номерів особистої зброї та кількості набоїв до них, відповідальна особа митного органу за контроль виконання наказу.

Згідно з наказом група охорони і супроводження виїжджає до митного підрозділу, де проводилося митне оформлення товару.

З метою фіксації початку виконання функцій охорони на території митниці відправлення складається акт про приймання під охорону і супроводження та доставлення в митницю призначення цих товарів. Акт завіряється підписом старшого зміни, штампом “Під митним контролем”, підписом та особистою номерною печаткою інспектора митного органу, який проводив митне оформлення.

У разі виконання функцій щодо припинення злочинних посягань на безпеку осіб, які забезпечують перевезення товарів, чи на самі товари, що перебувають під митним контролем, керівництво відбиттям збройного нападу покладається на старшого групи супроводження.

Напрямок та маршрут руху дотримуються старшим групи охорони і супроводження, виходячи з переліку, встановленого постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484, шляхів транзиту підакцизних товарів та пункту пропуску на митному кордоні, через який буде здійснюватися вивезення їх з митної території України. Цей пункт обов'язково встановлюється митницею відправлення і зазначається у вантажній митній декларації типу “Транзит”. При визначенні пункту та маршруту руху митницею відправлення повинен враховуватися напрямок, обраний власником товарів або уповноваженою ним особою (рис. 15.1).

Протяжність маршрутів з інших пунктів пропуску через митний кордон з урахуванням відстані до найближчих пунктів прий-

Рис. 15.1. Схема руху груп супроводження за зазначеними маршрутами

мання-передачі товарів між групами охорони і митного супроводження розраховується у відповідних регіональних митницях та затверджується наказами відповідних начальників митниць.

Граничні терміни транзиту підакцизних товарів через митну територію України, встановлені постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку шляхів і напрямків транзиту підакцизних товарів через територію України та пункти на митному кордоні, через які здійснюється ввезення і вивезення цих товарів, та граничні терміни транзиту підакцизних товарів автомобільним і залізничним транспортом через територію України” від 06.05.96 № 484, не можуть бути продовженими за рахунок часу, витраченого на проведення вантажних операцій з цими товарами (перевантаження підакцизних транзитних товарів з одного транспортного засобу на інший або з одного виду транспорту на інший).

Протяжність декількох основних маршрутів переміщення підакцизних вантажів із застосуванням охорони і супроводження (S), км

Доманово — Київ — Бачівськ — 962
 Доманово — Луцьк — Київ — Гоптівка — 1146
 Доманово — Луцьк — Київ — Харків — Довжанський — 1511

Ягодин — Луцьк — Тернопіль — Порубне — 524
 Шигині (Рава-Руська) — Львів — Київ — Бачівськ — 1040
 Шигині (Рава-Руська) — Львів — Київ — Харків — Гоптівка — 1224
 Ужгород (Чоп) — Львів — Рівне — Київ — Бачівськ — 1210
 Ужгород (Чоп) — Львів — Рівне — Гоптівка — 1394
 Ужгород (Чоп) — Львів — Рівне — Київ — Довжанський — 1759
 Ужгород (Чоп) — Івано-Франківськ — Чернівці — Дунаївці — Нова Ушиця — Могилів-Подільський — 660

Після закінчення процедури охорони і супроводження об’єкт передається митниці призначення для завершення митного оформлення відповідно до чинного законодавства, складається акт про доставлення в митницю призначення цих товарів, який завіряється підписом старшого зміни, штампом “Під митним контролем”, підписом та особистою номерною печаткою інспектора митного органу, який проводитиме митне оформлення (виїзд). Після чого група повертається до місця розташування митної варті для повернення зброї та доповіді відповідальній особі митного органу про результати супроводження та нештатні ситуації під час руху.

Після закінчення митного оформлення (виїзд) митниця призначення надає інформацію до чергової частини митної варті про зняття з контролю переміщення цього вантажу за встановленою формою, яку підписує начальник митного органу.

Протяжність маршрутів з інших пунктів пропуску через митний кордон з урахуванням відстані до найближчих пунктів приймання-передачі товарів між групами охорони і митного супроводження розраховується у відповідних регіональних митницях та затверджується наказами їхніх начальників.

15.2. Завдання та основні напрями діяльності оперативного відділу (сектору) відділення (служби) по БК та ПМП регіональної митниці (митниці)

15.2.1. Мета створення оперативного відділу

Оперативний відділ (сектор) є структурним підрозділом Відділення (Служби) по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил регіональної митниці (митниці). У структурі підрозділів, які здійснюють боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил, він займає окреме, особливе місце, його статус пояснюється специфічністю завдань, форм і методів роботи, що обумовлено такими обставинами.

По-перше, митні правопорушення найчастіше є продовженням ланцюжка інших, як правило, неочевидних протиправних діянь, зокрема порушень встановленого порядку ведення зовнішньоекономічної діяльності (наприклад, укладання фіктивних угод; порушення правил підписання контрактів про зовнішньоторговельні операції; надання недостовірних відомостей про реєстрацію або реєстрацію, коли учасника ЗЕД взагалі не було; відсутність ліцензії чи обов'язкових дозволів, використання як підстави для переміщення товарів через митний кордон України документів, що містять неправдиві дані, тощо). Проте об'єктом реагування митних установ залишаються в основному дії, які виявляються безпосередньо при здійсненні митного контролю конкретних вантажів, що значно знижує результативність боротьби з митними правопорушеннями, а підготовчі дії правопорушників залишаються поза увагою митних установ, внаслідок чого латентність порушень митного законодавства залишається високою.

По-друге, забезпечення надійного перекриття фактично неприкритого кордону в умовах дуже поширеної системи об'їзних доріг та стежок, добре відомих місцевим мешканцям прикордонної смуги України та Росії, які часто виконують функції провідників вантажів через кордон України поза митним контролем, потребує такої великої кількості працівників митної варти, яку в сучасних економічних умовах держава не в змозі забезпечити.

По-третє, в процесі своєї протизаконної діяльності контрабандисти набувають певного злочинного досвіду і кваліфікації, вдосконалюють канали та способи переміщення контрабанди через митний кордон України, форми своєї організації.

У цих умовах єдиною реальною можливістю ефективно протистояти порушникам митного законодавства є створення спеціалізованого підрозділу, який би мав змогу сконцентрувати зусилля на здійсненні, насамперед, пошукових та попереджувальних заходів.

15.2.2. Основні завдання, покладені на відділ (сектор)

1. Виявлення і припинення контрабанди та порушень митних правил, здійснення заходів із запобігання їх скоєнню.

2. Проведення митних розслідувань з метою документування фактів порушень митних правил.

3. Організація і вжиття пошукових заходів, спрямованих на припинення контрабанди та порушень митних правил у пунктах пропуску через митний кордон України в зоні діяльності регіональної митниці, митниць регіону.

4. Виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню контрабанди та порушенням митних правил, розробка та вжиття заходів з їх усунення.

Додатковими завданнями для оперативних відділів регіональних митниць є:

1. Здійснення керівництва та координації діяльності оперативними підрозділами Служб по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил підпорядкованих митниць.

2. Контроль за виконанням підрозділами митниць нормативних актів з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митного законодавства.

3. Надання методичної та практичної допомоги оперативним відділам (секторам) підпорядкованих митниць по організації та здійсненню боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил.

15.2.3. Основні форми і методи роботи

Організаційно структура оперативного відділу складається з підрозділів за напрямками роботи:

— група по роботі з організаціями, підприємствами, установами та фізичними особами;

— сектор по роботі на митних постах.

Суть службової діяльності відділу — орієнтація на раннє виявлення ознак митного правопорушення, що готується, та припинення його в докримінальних формах. Своєчасне викриття правопорушників — головна умова досягнення успіху в роботі митної служби, створення стабільного правопорядку у сфері зовнішньоекономічної діяльності, а також повного виконання митними установами покладених на них завдань щодо боротьби з правопорушеннями. Відділ працює у взаємодії та контакті з іншими підрозділами митниці, митними установами України, судовими та правоохоронними органами України, іншими службами і відомствами.

На практиці діяльність працівників відділу здійснюється в таких формах:

— виявлення серед юридичних та фізичних осіб потенційних порушників митного законодавства, каналів контрабандного пере-

міщення через митний кордон України товарів, предметів, транспортних засобів;

— через можливості митниці, а також правоохоронних органів вжиття вичерпних заходів щодо попередження, припинення митних правопорушень, документування цих фактів, притягнення винних до відповідальності згідно з чинним законодавством України та відшкодування завданих державі збитків.

Методи роботи:

вивчення та аналіз:

— стану оперативної обстановки (кількість виявлених ПМП, кваліфікація за статтями МКУ, місцем виявлення, способами скоєння, предметами правопорушень, суб'єктами-правопорушниками тощо);

— інформації, стриманої відкритим шляхом із засобів масової інформації (газет, журналів, листівок, телебачення, радіо, бюлетенів, досліджень тощо);

— інформації та повідомлень, отриманих офіційно від державних органів і установ, комерційних структур, заяв громадян та ін.;

на підставі аналізу:

— розробка і здійснення конкретних пошукових заходів;
— розробка та проведення цільових, комплексних та інших операцій.

У необхідних випадках залучати до цих заходів співробітників правоохоронних органів (СБУ, МВС, ДПА України, судових установ), вантажних відділів, інших підрозділів митниці.

Важливість існування такого спеціалізованого підрозділу в митних установах України яскраво ілюструє такий приклад.

Шляхом аналітичної роботи в 1996—1997 рр. колишнім організаційно-оперативним відділом БК та ПМП Східної РМ було встановлено фіктивне ПП “Т.”, засноване невстановленою особою на паспорт, втрачений власником. Ця фірма в період з 20 вересня по 20 грудня 1995 р. здійснила 40 експортних бартерних поставок вантажів (борошно, цукор, шкіра та ін.) на загальну фактурну вартість 629 754 грн, але зустрічних поставок вантажів не було. Оформлення ВМД здійснювали виключно митні брокери ТОВ “С. Ltd”. У подальшому ПП “Т.” зовнішньоекономічну діяльність не здійснювало, організаційно приєднало до себе такі ж фіктивні структури: ПФ “Д.”, ТОВ “С.”, ПФ “Е.” та ПП “Ф.”.

У процесі пошукової роботи, яка здійснювалася з використанням можливостей УБОЗ УМВСУ в Харківській області, було встановлено, що цією діяль-

ністю займалися громадяни Росії М. і Ю., які в 1992—1995 рр. створили в м. Харкові ще чотири товариства з обмеженою відповідальністю, які, у свою чергу, були ліквідовані або приєднані до ТОВ СП “Ескор-Дамаск”. У цілому було виявлено 11 українських та 13 іноземних комерційних структур (більшість із яких були фіктивними), що мали безпосереднє відношення до контрабандної діяльності встановлених осіб, а також дві діючі харківські фірми, які співробітничали з ними.

Діяльність зазначених фірм була припинена Харківською обласною прокуратурою та міськвиконкомом, їх державна реєстрація скасована. Враховуючи великі збитки, завдані економічним інтересам держави, розгалужені міжнародні та міжрегіональні зв'язки злочинного угруповання, матеріали для провадження були передані до органів СБУ в Харківській області.

Завдання для перевірки знань

1. Що таке митна вартість, її призначення, основні завдання?
2. З яких структурних підрозділів складається митна вартість?
3. Наведіть перелік функцій митної варті при здійсненні супроводження підакцизних вантажів.
4. Як визначається кількісний склад групи охорони і супроводження?
5. Яким документом регламентується перелік маршрутів руху транзитного підакцизного вантажу по території України?
6. За якою формулою розраховується час, що витрачається групами супроводження митної варті між пунктами транзиту? Назвіть їх складові.
7. За якою формулою розраховується вартість супроводження? Назвіть їх складові.
8. Назвіть основні нормативні документи, що регламентують діяльність митної варті щодо виявлення і припинення незаконного переміщення товарів та інших предметів поза місцем розташування пунктів пропуску.
9. Які ви знаєте форми взаємодії підрозділів митної варті з підрозділами Держкомкордон України?
10. Які ви знаєте види нарядів підрозділів митної варті?

Глава 16

ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

16.1. Порушення митних правил та відповідальність за такі порушення

16.1.1. Поняття адміністративного правопорушення

Одним із видів соціальної відповідальності є юридична (правова) відповідальність, до якої притягуються громадяни за їх шкідливу для суспільства і держави поведінку, за порушення встановлених законодавством правових вимог, велінь держави.

Адміністративна відповідальність — це репресивний вид відповідальності, де покарання має характер особистого визнання кари, а вольовий вплив спрямовується на волю правопорушника з метою повного психічного переживання ним кари, подолання певних мотивів, якими зумовлюється ірраціональна поведінка, та стимулювання мотивів, які мають схилити до поведінки, що узгоджується з правовими приписами. Адміністративна відповідальність полягає в застосуванні до порушника державними органами або посадовими особами державно-примусових заходів, передбачених адміністративним правом. Вона зобов'язує винну особу зазнати встановлених правовими нормами негативних наслідків і настає за наявності фактичної підстави її застосування до правопорушника.

Адміністративне правопорушення (проступок) — це перш за все діяння, поведінка, проступок, акт зовнішнього вираження відношення особи до реальної дійсності, інших людей, держави, суспільства.

Адміністративна відповідальність має репресивний характер. Звідси її специфіка, яка передбачає встановлення вини, що є

проявом волі, свідомості фізичної особи. Саме ця вимога відособлює, демократизує відповідальність, зводить нанівець неможливість об'єктивної осудності, водночас урівнюючи права та обов'язки правопорушників будь-якого соціального статусу, службового рангу. Ця рівність виявляється і в тому, що єдиною підставою притягнення до відповідальності є факт здійснення проступку, її умовою — наявність вини.

Отже, метою адміністративної відповідальності є: 1) захист правопорядку у сфері державного управління і 2) виховання громадян і посадових осіб у дусі поваги до норм адміністративного права.

Підставою для притягнення до адміністративної відповідальності є вчинення адміністративного проступку, тобто протиправного діяння, що порушує правові норми у сфері державного управління і тягне за собою застосування передбачених законодавством заходів. Правопорушення вважається адміністративним проступком лише тоді, коли встановлено вини особи в його вчиненні, а також доведено причинний зв'язок між протиправним діянням та його шкідливими наслідками. Адміністративний проступок завдає шкоди інтересам суспільства й держави і від злочину відрізняється меншим ступенем суспільної небезпеки. У законодавстві та практиці для розмежування злочинів і проступків застосовується низка конкретних ознак: наявність тяжких наслідків, великий розмір матеріального збитку, завданого правопорушенням, повторне або неодноразове вчинення правопорушення за умови застосування адміністративного стягнення за попередні, здійснення правопорушення навмисно тощо. Як антисуспільне діяння адміністративний проступок порушує наявну в законодавстві правову норму, що формулює конкретне правило поведінки і встановлює адміністративну відповідальність за його порушення.

Таким чином, адміністративним правопорушенням (провиною) визнається спрямована на державний або суспільний порядок, державну власність, права і волю громадян, на встановлений порядок управління протиправна, винна (навмисна або необережна) дія або бездіяльність, за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність.

16.1.2. Поняття порушення митних правил

Одним із видів адміністративних правопорушень є порушення митних правил. **Порушенням митних правил** визнається протиправна, винна (навмисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка

посягає на встановлений порядок управління і за яку відповідальність передбачена ст. 329—355 Митного кодексу України.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою кримінальної відповідальності.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил має більш конкретні цілі — вона спрямована на відносини у сфері митної справи України, охорону митних правил, а також виховання поваги до цих правил з боку всіх учасників митних відносин.

Насамперед адміністративна відповідальність за порушення митних правил України в деяких випадках настає тоді, коли правопорушник виявлений на території іншої держави. Такі випадки мають місце за наявності державних угод чи договорів між митними органами суміжних держав про сумісний контроль. У цьому разі незалежно від місця виявлення правопорушення, якщо сталося переміщення предметів за кордон України, відповідальність настає за законодавством України.

Порушення митних правил визнається вчиненим умисно, коли особа, яка його скоїла, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала або свідомо допускала настання цих наслідків.

Порушення митних правил визначається вчиненим з необережності, коли особа, яка його скоїла, передбачала можливість настання шкідливих наслідків своєї дії чи бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення або не передбачала можливості настання таких наслідків, хоч повинна була і могла їх передбачати.

Посадові особи підлягають відповідальності за порушення митних правил, якщо до їх службових обов'язків входило забезпечення виконання вимог, установлених Митним кодексом України. При вчиненні порушень митних правил підприємствами відповідальності підлягають посадові особи — керівники цих підприємств.

Військовослужбовці, особовий склад МВС та СБУ, які відповідають за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами, при порушенні митних правил несуть відповідальність на загальних підставах.

Іноземні громадяни й особи без громадянства, які перебувають на території України, за порушення митних правил підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземними громадянами, які згідно з чинними законами та міжнародними договорами України користуються

імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішується дипломатичним шляхом.

Відповідальності за порушення митних правил підлягають особи, які досягли на момент вчинення правопорушення 16-річного віку.

Не є порушенням митних правил дія, яка хоч і передбачена Митним кодексом України, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що загрожує встановленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунена іншими засобами і якщо заподіяна шкода менш значна, ніж відвернена.

Не є порушенням митних правил дія, яка хоч і передбачена Митним кодексом України, але вчинена в стані необхідної оборони, тобто при захисті встановленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягаючому шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

16.1.3. Види, склад порушень митних правил і відповідальність за їх скоєння

Відповідно до Митного кодексу України порушеннями митних правил визнаються такі:

Стаття 329. Порушення режиму зони митного контролю

Переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, громадян, у тому числі посадових осіб органів державної влади (крім митних органів), які не перетинають митний кордон України, а також проведення в зоні митного контролю господарських робіт без дозволу митного органу або вчинення інших дій, якими порушується встановлений законодавством режим зони митного контролю, — тягне за собою за відсутності товарів, транспортних засобів — безпосередніх предметів порушення митних правил накладення штрафу в розмірі до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії за наявності товарів, транспортних засобів — безпосередніх предметів порушення митних правил тягнуть

за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього адміністративного порушення є правовідносини, що посягають на встановлений митним законодавством порядок проведення митного контролю.

Об'єктивна сторона виражається у вчиненні будь-яких дій, що порушують режим зони митного контролю. Такими діями є: переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони (з товарами, транспортними засобами або без таких) громадян, посадових осіб органів державної влади (крім митних органів), які не перетинають митний кордон, а також у проведенні в такій зоні без дозволу митного органу господарських робіт та інші дії.

Суб'єктом цього правопорушення може бути будь-яка особа, що підлягає адміністративній відповідальності (громадяни, що досягли віку адміністративної відповідальності, які перебувають в осудному стані, та посадові особи органів державної влади).

Суб'єктами цього правопорушення не можуть бути працівники митних органів.

Суб'єктивна сторона — характеризується умисною формою вини.

Таке діяння, що кваліфікується за частиною першою, тягне за собою накладення штрафу в розмірі до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

За наявності безпосередніх предметів правопорушення (товарів та транспортних засобів) це діяння кваліфікується за частиною другою ст. 329 МК України і тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 330. Неподання митному органу документів, необхідних для здійснення митного контролю

Неподання митному органу в установлений законодавством строк документів, передбачених відповідно до цього Кодексу для здійснення митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, незалежно від подання письмової декларації, — тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього адміністративного правопорушення є порядок митного контролю та митного оформлення товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Це правопорушення має самостійний склад, *об'єктивна сторона* якого виражена у бездіяльності, а саме неподанні (недоставленні в місце призначення) митному органу у встановлені законодавством строки документів, необхідних для митних цілей, незалежно від того, чи була подана письмова митна декларація.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умисною формою вини.

Пропорушення, передбачене ст. 330 МК, тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 331. Видача товарів, транспортних засобів без дозволу митного органу або їх втрата

Видача без дозволу митного органу або втрата товарів, транспортних засобів, що знаходяться під митним контролем, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є правовідносини, що регулюють порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Об'єктивну сторону становить правопорушення, що виражене у дії, пов'язаній або з видачею без дозволу митних органів, або з втратою товарів та транспортних засобів, які перебувають під митним контролем.

Суб'єктивна сторона — щодо видачі товарів, транспортних засобів — навмисність, щодо їх втрати — необережність.

Суб'єктами цього правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств (перевізник, особа відповідальна за зберігання товарів та транспортних засобів на складах тимчасового зберігання, в режимі митного складу, особа що прийняла товар на відповідальне зберігання), так і громадяни, зобов'язані доставити переміщувані товари та транспортні засоби (що прямують самоходом) у митницю призначення, які підлягають адміністративній відповідальності.

Видача без дозволу митних органів або втрату товарів та транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, — тягне за

собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 332. Недоставлення до митного органу товарів, транспортних засобів, документів

Недоставлення до митного органу товарів, транспортних засобів, що перебувають під митним контролем і перевозяться з одного митного органу до іншого, а так само прийнятих для передачі митному органу митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби — тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт. Це правопорушення посягає на порядок митного оформлення товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Таким чином, *об'єктивна сторона* цього порушення може бути виражена як бездіяльністю перевізника (митного перевізника), яким порушено встановлені законодавством строки доставки товарів, транспортних засобів та документів на них у митницю призначення, так і в порушенні строків їх пред'явлення митниці призначення декларантом (митним брокером) або перевізником (митним перевізником).

Суб'єктами цього правопорушення можуть бути посадові особи підприємств — декларант або митний брокер, перевізник або митний перевізник (залежно від того, на кому саме в проміжок часу, коли було вчинено порушення, лежав обов'язок доставлення певних товарів, транспортних засобів, а так само документів на них у митний орган) та громадяни, що підлягають адміністративній відповідальності.

Суб'єктивна сторона цього правопорушення характеризується умисною формою вини.

Санкція цієї статті передбачає накладення стягнення у вигляді штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 333. Незупинення транспортного засобу

Незупинення в зоні митного контролю транспортного засобу, що переміщується через митний кордон України, — тягне за собою накладення штрафу у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єктом цього правопорушення є порядок митного контролю транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у діях, що виражені у неприпиненні руху транспортного засобу й порушенні порядку митного контролю та оформлення.

Суб'єктом правопорушення є фізична особа, яка керує транспортним засобом, що переміщується через митний кордон України у зоні митного контролю, тобто особа, що досягла віку адміністративної відповідальності, осудна та має право на керування транспортним засобом (громадянин або посадова особа підприємства-перевізника).

Суб'єктивна сторона цього правопорушення характеризується умислом (навмисна форма вини).

Таке діяння тягне за собою накладення штрафу в розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 334. Відправлення транспортного засобу без дозволу митного органу

Відправлення без дозволу митного органу транспортного засобу, що перебуває під митним контролем, — тягне за собою накладення штрафу у розмірі до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У статті важливим є встановлення складу адміністративного проступку.

Об'єктом цього правопорушення є відносини, які складаються у сфері здійснення державними органами митної справи, зокрема відносини, пов'язані з організацією і здійсненням митного контролю.

Об'єктивну сторону цього правопорушення утворюють такі ознаки: протиправність діяння у формі дії та час вчинення.

Протиправність виявляється у вчиненні дії, яка порушує правила, встановлені у ст. 43 і 78 МК України.

Протиправне діяння виявляється у вчиненні активної дії — відправлення транспортного засобу.

Суб'єктами цього правопорушення є громадяни і посадові особи підприємств.

Суб'єктивну сторону цього правопорушення становить вина у формі умислу. Відповідно до ст. 10 Кодексу України про адміністративні правопорушення адміністративне правопорушення визнається

ся вчиненим умисно, коли особа, яка його вчинила, усвідомлювала протиправний характер своєї дії чи бездіяльності, передбачала її шкідливі наслідки і бажала їх або свідомо допускала настання цих наслідків. Особа знає, що відправлення без дозволу митного органу транспортного засобу, який перебуває під митним контролем, є протиправним, і якщо діє таким чином, то вона вчиняє це умисно.

Санкція норми, викладеної у ст. 334 МК України передбачає застосування каральної санкції у вигляді штрафу. Штраф як адміністративне стягнення передбачений ст. 27 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Відповідно до частини першої ст. 386 МК України справи про порушення митних правил, передбачені ст. 334 цього Кодексу, розглядаються митними органами.

Стаття 335. Причалювання до суден, що перебувають під митним контролем

Причалювання до судна, що перебуває під митним контролем, інших суден та інших плавучих засобів без дозволу митного органу — тягне за собою попередження або накладення штрафу на громадян у розмірі до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок митного контролю як сукупності заходів, здійснюваних митними органами України в межах своєї компетенції.

Безпосередній об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок митного контролю за суднами і товарами, що знаходяться на них.

Об'єктивна сторона — причалювання до судна, що перебуває під митним контролем, інших суден та інших плавучих засобів без дозволу митного органу.

Суб'єкт — громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-річного віку, а також посадової особи підприємств, які здійснили причалювання судна чи інших плавучих засобів до судна, що перебувають під митним контролем, без дозволу митних органів України.

Суб'єктивна сторона — зазначене правопорушення може бути вчинене як навмисно, так і через необережність.

Особа не несе відповідальності за зазначене адміністративне правопорушення у випадку виникнення особливих обставин (ст. 126

МК України): внаслідок аварії, стихійних лих, інших обставин, що мають характер нездоланої сили.

Це правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення описаних у диспозиції названої статті дій, незалежно від настання будь-яких наслідків.

Приклад правопорушення. 20 липня 2002 р. на території 4-ї набережної Севастопольського судноремонтного заводу об 11.30 при здійсненні митного контролю за теплоходами “Арагон”, прапор Панами, що перебуває під митним контролем, був виявлений факт причалювання до борту цього судна зачищувальника нафтопродуктів ЛК-206 без дозволу митного органу України (Севастопольської митниці).

Постановою Севастопольської митниці у справі капітан судна ЛК-206 визнаний винним у порушенні митних правил і на нього накладене стягнення у вигляді штрафу.

Стаття 336. Неправомірні операції з товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем, зміна їх стану, користування та розпорядження ними

Здійснення операцій з товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем, а саме зміна їх стану, користування та розпорядження ними без дозволу митного органу, за винятком операцій, зазначених у статтях 331, 337 цього Кодексу, — тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів, а на посадових осіб підприємств — у розмірі від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок митного контролю як сукупності заходів, здійснюваних митними органами України в межах своєї компетенції.

Безпосередній об'єкт — установлений порядок митного контролю за товарами і транспортними засобами.

Об'єктивна сторона виражається в здійсненні операцій з товарами, транспортними засобами, що перебуває під митним контролем, а саме зміна їх стану, користування і розпорядження ними без дозволу митного органу.

Суб'єкт — громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-літнього віку, а також посадові особи підприємств, що допустили чи зробили неправомірні операції з товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем.

Суб'єктивна сторона — це правопорушення може бути вчинене навмисно.

Зазначене адміністративне правопорушення вважається закінченим з того моменту, як особа вчинила з товарами і транспортними засобами одну з перелічених у диспозиції ст. 336 дій (змінити стан товарів і транспортних засобів, що перебувають під митним контролем, користувалася ними чи розпоряджалася на свій розсуд).

Стаття 337. Вантажні та інші операції, що проводяться без дозволу митного органу

Навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення пошкоджень упаковки, розпакування, переупакування товарів, що перебувають під митним контролем, або зміна ідентифікаційних знаків чи маркування на цих товарах чи їх упаковці без дозволу митного органу — тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок митного контролю як сукупності заходів, здійснюваних митними органами України в межах своєї компетенції.

Безпосередній об'єкт — порядок навантаження, вивантаження, перевантаження, усунення ушкоджень упакування, розпакування, переупакування товарів, що перебувають під митним контролем, чи зміна ідентифікаційних знаків або маркування на цих чи інших товарах, їхньому упакуванні без дозволу митного органу.

Суб'єкт — громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-літнього віку, а також посадові особи підприємств.

Суб'єктивна сторона — це правопорушення може бути вчинене навмисно чи через необережність.

Це правопорушення вважається закінченим з того моменту, як особа вчинила описані в диспозиції даної статті дії, незалежно від заподіяння збитку чи настання інших наслідків.

Стаття 338. Пошкодження або втрата митного забезпечення

Пошкодження або втрата пломб, печаток чи інших засобів митного забезпечення, зазначених у товаросупровідних документах, — тягне за собою накладення штрафу на громадян у

розмірі до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок здійснення митного контролю за товарами.

Безпосередній об'єкт правопорушення — установлений порядок проведення митної процедури.

Об'єктивна сторона — ушкодження чи втрата пломб, печаток чи інших засобів митного забезпечення, зазначених у товаросупровідних документах.

Суб'єкт — громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-літнього віку, а також посадові особи підприємств.

Суб'єктивна сторона — зазначене правопорушення може бути вчинене як навмисно, так і через необережність.

Правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення, зазначених у диспозиції цієї статті дій і може бути віднесене до числа формальних, тобто незалежно від настання будь-яких наслідків.

Стаття 339. Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю

Порушення встановленого відповідно до цього Кодексу порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто наявність під час проведення митного контролю в особи, яка формою проходження митного контролю обрала проходження через таку зону (коридор), товарів, заборонених або обмежених до переміщення через митний кордон України, або товарів у кількостях, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України порядок здійснення митного контролю за товарами, не пропущеними через митний кордон України.

Безпосередній об'єкт — установлений Митним кодексом України порядок проходження спрощеного митного контролю.

Об'єктивна сторона — установлений відповідно до чинного Кодексу порядок проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто наявність під час проведення

митного контролю в особи, яка формою проходження митного контролю обрала проходження через таку зону (коридор) товарів, заборонених чи обмежених до переміщення через митний кордон України, або товарів у кількостях, що перевищують неоподатковувану податком норму переміщення через митний кордон України.

Суб'єкт — громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-літнього віку.

Суб'єктивна сторона — зазначене правопорушення може бути вчинене як навмисно, так і через необережність.

Правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення особою зазначених у диспозиції даної статті дій.

Стаття 340. Недекларування товарів, транспортних засобів

Недекларування товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України, — тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів, а на посадових осіб підприємств — від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, транспортних засобів.

Об'єкт правопорушення — установлений Митним кодексом України (ст. 81—86) порядок декларування товарів, транспортних засобів, переміщуваних через митний кордон України.

Об'єктивна сторона — недекларування товарів, транспортних засобів, переміщуваних через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних зведень (наявність, найменування або назва, кількість, терміни декларування тощо) про товари, транспортні засоби, що підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України.

Суб'єкт — громадяни, що на момент вчинення правопорушення досягли 16-літнього віку, а також посадові особи підприємств.

Суб'єктивна сторона — зазначене правопорушення може бути вчинене як умисно, так і через необережність.

Правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення зазначених у диспозиції статті дій.

Приклад правопорушення. 26 серпня 2002 р. о 14.15 на території ТОВ “Крим-інвест”, причал № 356, при здійсненні митного контролю на танкері “Марія”, що прибув з порту Гела (Італія) у порт Севастополь, капітан зазначеного судна не заявив за установленою формою про наявність на борті судна дизельного палива. При усному опитуванні не зазначено і не заявлено в списку судових запасів дизельне паливо в кількості 48 595 кг вартістю 43 962,54 грн, переміщуване через митний кордон України.

Рішенням Ленінського суду міста Севастополя капітан танкера “Марія” був визнаний винним. Дизельне паливо як предмет, що є безпосереднім об'єктом порушення митних правил, конфісковано в прибуток держави.

Стаття 341. Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання

Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання, — тягне за собою конфіскацію цих товарів.

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України порядок переміщення через митний кордон України, в тому числі транзитом через територію України міжнародних поштових відправлень та міжнародних експрес-відправлень.

Об'єктивна сторона — пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання відповідно до актів Всесвітнього поштового союзу, Правил користування послугами поштового зв'язку та ст. 96 МК України.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що вчинили таке пересилання.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил може бути вчинене як навмисно, так і через необережність.

Відповідальність за правопорушення: конфіскація товарів, заборонених до пересилання.

Стаття 342. Перешкоджання посадовій особі митного органу в доступі до товарів, транспортних засобів і документів

Перешкоджання посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справах про контрабанду та порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів і документів, а також неперед'явлення в установлений законодавством строк без поважних причин таких товарів, транспортних засобів і документів по-

садовій особі митного органу чи призначеному нею експерту або спеціалісту — тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України порядок організації митного контролю або провадження у справах про контрабанду та порушення митних правил.

Об'єктивна сторона — перешкоджання посадовій особі митного органу України у виконанні покладених на неї обов'язків та реалізації передбачених кодексом прав щодо здійснення митного контролю або під час провадження у справах про контрабанду та порушення митних правил, а також порушення визначених ст. 44 МК України термінів пред'явлення митному органу товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України та порядку подання документів та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю (ст. 45 МК України).

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 343. Неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон

Неподання митному органу особами, зазначеними в статті 320 цього Кодексу, передбаченої законодавством звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон і ввозяться, вивозяться, зберігаються, переробляються, виготовляються, купуються та реалізуються без попереднього дозволу митного органу, а також порушення порядку ведення звітності щодо таких товарів — тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений Митним кодексом порядок подання митному органу передбаченої законодавством звіт-

ності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон, а також порушення порядку ведення такої звітності.

Об'єктивна сторона: а) неподання митному органу звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон; б) порушення порядку ведення звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем або на територіях спеціальних митних зон.

Суб'єкт відповідальності — особи, зазначені в ст. 320 МК України, тобто громадяни і посадові особи підприємств, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі від трьох до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 344. Неподання митному органу документів та зразків товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи)

Неподання у випадках, передбачених законодавством, на вимогу митного органу відповідних документів та зразків товарів, необхідних для проведення дослідження (аналізу, експертизи), — тягне за собою попередження або накладення штрафу в розмірі до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — передбачені законодавством положення про надання документів, необхідних для митного контролю, взяття проб та зразків, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення (ст. 45, 75 МК України).

Об'єктивна сторона — невиконання законних вимог митного органу щодо надання відповідних документів та зразків товарів, необхідних для проведення дослідження.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Відповідальність за правопорушення: попередження або накладення штрафу в розмірі до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 345. *Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності*

Ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території з комерційною метою товарів з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності — тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією контрафактних товарів, а на посадових осіб підприємств — від тридцяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією контрафактних товарів.

Об'єкт правопорушення — охоронювані законом права інтелектуальної власності.

Об'єктивна сторона — порушення законодавства про інтелектуальну власність з комерційною метою, вчинене під час переміщення товарів через митний кордон України.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу на громадян у розмірі від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією контрафактних товарів, а на посадових осіб підприємств — від тридцяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією контрафактних товарів.

Стаття 346. *Порушення порядку зберігання товарів на митних ліцензійних складах та здійснення операцій із цими товарами*

Порушення встановленого законодавством порядку розміщення товарів на митних ліцензійних складах для зберігання, недотримання встановлених цим Кодексом строків, умов і порядку зберігання зазначених товарів, а так само проведення операцій з товарами, що зберігаються на митних ліцензійних складах, без дозволу митного органу — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення: а) встановлений законодавством порядок розміщення товарів на митних ліцензійних складах; б) встанов-

лені МК України строки, умови і порядок зберігання та проведення операцій з товарами, що зберігаються на ліцензійних складах.

Об'єктивна сторона — невиконання умов розміщення, строків і порядку зберігання та проведення без дозволу митних органів операцій з товарами, що зберігаються на ліцензійних складах.

Суб'єкт відповідальності — посадові особи зазначених підприємств.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 347. *Порушення встановленого порядку знищення (руйнування) товарів*

Порушення встановленого законодавством порядку знищення (руйнування) товарів, що перебувають під митним контролем, тобто порушення встановлених цим Кодексом та іншими законами України умов, заборон та обмежень щодо знищення (руйнування) таких товарів, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення встановленого законодавством порядку знищення (руйнування) товарів, що перебувають під митним контролем, тобто порушення встановлених цим Кодексом та іншими законами України умов, заборон та обмежень щодо знищення (руйнування) таких товарів, тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Об'єкт правопорушення — встановлений законодавством порядок знищення (руйнування) товарів, що перебувають під митним контролем.

Об'єктивна сторона — невиконання умов, заборон та обмежень, встановлених МК та іншими законами України щодо знищення (руйнування) товарів, що перебувають під митним контролем.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 348. *Порушення зобов'язання про зворотне вивезення чи зворотне ввезення товарів*

Невивезення за митний кордон України товарів, які були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення, або неввезення на митну територію України товарів, які були тимчасово вивезені за митний кордон України під зобов'язання про зворотне ввезення, у строк, зазначений у зобов'язанні про зворотне вивезення (зворотне ввезення) таких товарів, — тягне за собою накладення штрафу у розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію таких товарів.

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України (ст. 204) порядок пропуску товарів з метою тимчасового вивезення або ввезення.

Об'єктивна сторона — порушення зобов'язання про зворотне вивезення або ввезення, тобто:

— невивезення за митний кордон України товарів, які були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про зворотне вивезення у строк, зазначений у зобов'язанні про зворотне вивезення таких товарів;

— неввезення на митну територію України товарів, які були тимчасово вивезені за митний кордон України під зобов'язання про зворотне ввезення у строк, зазначений у зобов'язанні про зворотне ввезення таких товарів.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що взяли на себе такі зобов'язання.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

У разі якщо зазначене правопорушення було вчинено внаслідок аварії або дії непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, відповідальність, передбачену Митним кодексом, таке правопорушення не тягне за умови, що особою були вжиті заходи, передбачені ст. 159 МК України.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу у розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію таких товарів.

Стаття 349. *Порушення зобов'язання про транзит*

Невивезення за митний кордон України товарів, транспортних засобів, ввезених з метою транзиту через територію України, в строки, встановлені митним органом, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів та транспортних засобів.

Об'єкт правопорушення — встановлений МК України (ст. 200) порядок пропуску товарів з метою транзиту через територію України.

Об'єктивна сторона — невивезення за митний кордон України товарів, транспортних засобів, ввезених з метою транзиту через територію України, в строки, встановлені митним органом.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що прийняли товари, транспортні засоби до транзитного перевезення.

Суб'єктивна сторона — зазначене правопорушення може бути скоєне як умисно, так і з необережності.

У разі якщо зазначене правопорушення вчинено внаслідок аварії або дії непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, відповідальність, передбачену МК, таке правопорушення не тягне за умови, що особою були вжиті заходи, передбачені ст. 159 МК України.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу у розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів та транспортних засобів.

Стаття 350. *Порушення встановленого маршруту переміщення товарів*

Ухилення від встановленого Кабінетом Міністрів України маршруту переміщення товарів територією України — тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів.

Об'єкт правопорушення — визначений Кабінетом Міністрів України порядок щодо шляхів чи напрямків руху для певних видів транспорту чи товарів, що переміщуються територією України.

Об'єктивна сторона — ухилення від визначеного маршруту переміщення товарів.

Суб'єкт відповідальності — громадяни і посадові особи, що вчинили такі дії.

Суб'єктивна сторона — зазначене порушення митних правил припускає наявність у правопорушника наміру на його вчинення.

У разі якщо зазначене правопорушення вчинено внаслідок аварії або дії непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, відповідальність, передбачену МК, таке правопорушення не тягне за умови, що особою були вжиті заходи, передбачені ст. 159 МК України.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскація цих товарів.

Стаття 351. Дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем

Дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза митним контролем, тобто їх переміщення через митний кордон України поза місцем розташування митного органу або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, а також конфіскацію транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Основним безпосереднім об'єктом правопорушення є встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, який є необхідною умовою нормальної діяльності митних органів зі стягнення передбачених законодавством платежів, здійснення митного контролю і митного оформлення предметів.

Об'єктивною стороною правопорушення є дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України поза місцем розташування митного органу або поза часом здійснення митного оформлення. Під дією розуміється активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на спричинення певних негативних наслідків.

Суб'єктом правопорушення є осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Посадова особа підприємства — керівник та інші працівники підприємства (резиденти

та нерезиденти), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за виконання вимог, встановлених цим Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умисною формою вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

Приклад. 1 жовтня 2002 р. близько 14 год 45 хв митна варта на об'їзній дорозі Копані — Удрицьк на відстані 100 метрів від державного кордону затримала автомобіль ГАЗ-21, державний номер 4341 ЕМ Республіки Білорусь, яким керував за дорученням громадянина України О.М. Наливайко, що в'їхав на територію України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування митного поста. Вказаний автомобіль було затримано на території України.

Відповідальність за правопорушення: тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, а також конфіскацію транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів — безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Стаття 352. Дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю

Дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, а також конфіскацію товарів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками) та транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів через митний кордон України.

Основним безпосереднім об'єктом правопорушення є встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Об'єктивною стороною правопорушення є дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України. Під дією розуміється активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на спричинення певних негативних наслідків.

Суб'єктом правопорушення є осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Посадова особа підприємства — керівник та інші працівники підприємства (резиденти та нерезиденти), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за виконання вимог, встановлених цим Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується прямим умислом. Для кваліфікації дій за ст. 352 МКУ не мають значення мотив і мета їх вчинення, а також чи настали від цього шкідливі наслідки.

Приклад. 12 вересня 2002 р. близько 17 год. в зону митного контролю в'їхав автомобіль марки ВАЗ-2101, державний номер 08895 ХМ, під керуванням громадянина України С.Е. Сокола з метою виїзду за межі митної території України. Для проведення митного контролю громадянин С.Е. Сокол пред'явив свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу серії РС № 176144 та автомобіль марки ВАЗ-2101, 1971 р. виробництва, номер кузова ВАЗ-2101*0217317, державний номер 08895 ХМ. Під час митного контролю інспектор митниці встановив, що номер кузова автомобіля 0217317 не відповідає номеру кузова, внесеного до свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу 218168.

Відповідальність за правопорушення: тягне за собою накладення штрафу в розмірі від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів, а також конфіскацію товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками) та транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів через митний кордон України.

Стаття 353. Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю

Зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію

України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів та транспортних засобів.

Основним безпосереднім об'єктом правопорушення є встановлений законодавством України порядок оформлення та переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

Об'єктивною стороною правопорушення є дії (перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів) або бездіяльність (зберігання товарів, транспортних засобів), спрямовані на зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.

Суб'єктом правопорушення є осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умисною або необережною (самовпевненість або недбалість) формами вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді порушення порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України може характеризуватися непрямим умислом або необережністю.

Приклад. На 317 км траси Чоп — Київ 23 січня 2002 р. близько 10 год. 30 хв спільний наряд працівників ОРДПС ДАІ та митної вarti зупинив автомобіль "Мерседес", державний номер 199-36ХА, під керуванням громадянина України Б.П. Іванова для перевірки документів на товар, що перевозився, та його наявності відповідності. При переогляді вантажу було встановлено, що кількість рулонів плівки з епоксидних смол, яка перевозилася зазначеним автомобілем, не відповідає кількості, заявленій у МД-2 (перевозилось на 10 рулонів більше). Враховуючи пояснення Б.П. Іванова було встановлено, що частина товару, а саме 10 рулонів плівки, було ввезено з Республіки Польща в Україну для Б.П. Іванова невідомими йому особами (за домовленістю) поза митним контролем без сплати необхідних митних платежів, чим пояснюється відсутність документів на частину товару під час їх перевірки.

Відповідальність за правопорушення: тягне за собою накладення штрафу в розмірі від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або конфіскацію цих товарів та транспортних засобів.

Стаття 354. Використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, в інших цілях

Використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, — тягне за собою накладення штрафу в розмірі від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Основним безпосереднім об'єктом правопорушення є встановлений законодавством України порядок використання товарів у цілях, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів.

Об'єктивною стороною правопорушення є дії, спрямовані на порушення встановленого законодавством України порядку використання товарів у цілях, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, обманні маніпуляції з податковими пільгами.

Суб'єктом правопорушення є осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства, що допустила порушення порядку користування та розпорядження щодо використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати податків і зборів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги. Посадова особа підприємства — керівник та інші працівники підприємства (резиденти та нерезиденти), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за виконання вимог, встановлених цим Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується прямим умислом. Для кваліфікації дій за ст. 354 МКУ не мають значення мотив і мета їх вчинення, а також чи настали від цього шкідливі наслідки.

Приклад. Благодійна організація “МММ” як гуманітарну допомогу отримала перев'язочний матеріал та засоби особистої гігієни. В результаті спільної перевірки митниці та ДПА було встановлено, що частина гуманітарної допомоги була використана не за призначенням, тобто реалізована через приватну мережу аптек.

Відповідальність за правопорушення: накладення штрафу в розмірі від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 355. Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру

Заявлення в митній декларації неправдивих відомостей та надання митному органу документів з такими відомостями як підстави для звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру або несплата податків і зборів у строк, встановлений законодавством, а також інші протиправні дії, що спричинили недобори податків і зборів, за відсутності ознак злочину, — тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Основним безпосереднім об'єктом правопорушення є встановлений законодавством України порядок оподаткування та сплати податків і зборів, що забезпечує формування дохідної частини державного бюджету. Під податком і збором розуміються обов'язкові внески до державного бюджету, здійснювані платниками у порядку і на умовах, що визначаються законами про оподаткування.

Правопорушення полягає у заявленні в митній декларації неправдивих відомостей, тобто заявленні недостовірних відомостей, необхідних для прийняття рішення про випуск, у тому числі умовний, товарів і транспортних засобів, розміщенні їх в обраний митний режим, або відомостей, які впливають на нарахування обов'язкових платежів (неправомірне звільнення від сплати податків і зборів або зменшення їх розміру).

Об'єктивною стороною правопорушення є дії. Під дією розуміється активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на застосування особою при декларуванні товарів саме таких ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України, які звільняють від сплати податків і зборів або зменшують їх розмір.

Суб'єктом правопорушення є осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а також посадова особа підприємства. Посадова особа підприємства — керівник та інші працівники підприємства (резиденти та нерезиденти), які у зв'язку з постійно або тимчасово виконуваними ними трудовими (службовими) обов'язками відповідають за виконання вимог, встановлених цим Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України з питань митної справи, укладеними в установленому законом порядку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується умисною або необережною (самовпевненість або недбалість) формами вини. Ставлення винного до наслідків у вигляді недоборів податків і зборів, за відсутності ознак злочину, може характеризуватися непрямым умислом або необережністю.

Відповідальність за правопорушення: тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від ста до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а на посадових осіб підприємств — від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

16.1.4. Відповідальність за вчинення порушень митних правил

Згідно з Митним кодексом України за порушення митних правил можуть застосовуватися такі адміністративні стягнення:

— попередження як захід адміністративного стягнення виноситься в письмовій формі. Застосування попередження передбачене ст. 330, 335, 344 МК України. Адміністративне стягнення у вигляді попередження може бути накладене не пізніше двох місяців з дня порушення митних правил, а при порушенні митних правил, що триває, — не пізніше двох місяців з дня його виявлення;

— штраф до 1000 офіційно встановлених на день вчинення порушення митних правил неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Застосування штрафу та розмір передбачені ст. 329—340, 342—355 МК України. Адміністративне стягнення у вигляді штрафу може бути накладено не пізніше двох місяців з дня порушення митних правил, а при порушенні митних правил, що триває, — не пізніше двох місяців з дня його виявлення;

— конфіскація предметів, що є безпосередніми об'єктами правопорушення, а також конфіскація транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів, товарів зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками). Застосування конфіскації передбачене ст. 336, 339—341, 345, 348—353 МК України. Конфіскація згаданих предметів проводиться незалежно від часу вчинення або виявлення порушення митних правил. У разі неможливості конфіскації предметів, які є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, з осіб, які вчинили порушення, стягується вартість таких предметів.

16.2. Провадження у справах про порушення митних правил, виконання постанов

16.2.1. Провадження у справах про порушення митних правил

Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил була і є найважливішою та найскладнішою ділянкою роботи працівників митних органів. Саме тому підрозділи дізнання та боротьби з порушеннями митних правил, оперативні, аналітичні, по боротьбі з контрабандою наркотиків, митної варті комплектуються найдосвідченішими фахівцями, здатними виконувати свої службові обов'язки як в умовах повсякденної служби, так і в екстремальних ситуаціях, долати будь-які труднощі, суворо дотримуючись при цьому вимог митного та чинного законодавства України.

Провадження у справах про порушення митних правил — це досить складна система необхідних процесуальних заходів, що запроваджуються посадовими особами митних органів з метою своєчасного виявлення, припинення правопорушення, надання об'єктивної правової оцінки дій кожного учасника справи про порушення митних правил та притягнення винних до адміністративної відповідальності. Цей порядок урегульовано нормами нового Митного кодексу України 2002 р., Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Митна справа охоплює широку сферу діяльності, але перш за все асоціюється із затриманням великих партій наркотиків, сотнями тисяч вилучених доларів, вантажівками з конфіскованими горілкою, сигаретами, товарами народного споживання іноземного походження чи з вилученими з вільного обігу предметів.

Треба завжди пам'ятати, що злочинці стають досвідченішими, організованими в кримінальні групи, угруповання, мафію, а способи вчинення контрабанди і порушення митних правил — витонченішими, більш завуальованими.

Приклад 1. 17 травня 2003 р. громадянин України Х., провідник вагона поїзда № 25 “Москва — Севастополь”, у міжстельовому просторі неробочого тамбура приховав від митного контролю 4800 пачок цигарок “Прима” на загальну суму 1880 грн, і намагався ввезти їх в Україну. Затриманий працівниками митного поста “Козача Лопань” Магістральної митниці. Складено протокол про порушення митних правил за ознаками ст. 115 МК України (переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю).

Приклад 2. 30 травня 2003 р. громадянин України М. у місті Шебекіно Російської Федерації купив 3800 пачок цигарок на суму 1965 грн, найняв приватний російський автомобіль і на ньому довів ці цигарки до кордону, де водій автомобіля перетинати об'їзною дорогою кордон України відмовився. Тоді М. вивантажив цигарки і намагався за кілька разів перенести їх на своїх плечах через кордон, але був затриманий працівниками митної варті Східної РМ. Складено протокол за ст. 116 МКУ.

Ці приклади свідчать про те, що митним органам сьогодні треба застосовувати більш гнучкі, оновлені форми та методи роботи, впроваджувати нові ідеї, ініціативи. Беручи до уваги, що на митні органи покладені завдання з боротьби з порушеннями митних правил, ці завдання вирішуються перш за все за допомогою митних розслідувань.

Митне розслідування — це проведення посадовою особою митного органу перш за все попередньої перевірки фактичних обставин конкретного порушення статей 329—355 МК України, розгляд звернень фізичних та юридичних осіб про факти митних правопорушень, проведення митних обстежень, адміністративні затримання та опитування порушників, протоколювання правопорушення. Таким чином, ця стадія становить комплекс необхідних процесуальних дій, результатом яких є порушення адміністративної митної справи, всебічно перевіряються та встановлюються фактичні обставини з подальшим їх процесуальним оформленням.

Основними завданнями митних розслідувань є:

- виявлення та припинення правопорушень;
- своєчасне, всебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, її вирішення відповідно до чинного законодавства;
- забезпечення виконання постанов у справах про порушення митних правил;
- виявлення причин та умов, які сприяли вчиненню митних правопорушень, вжиття заходів, спрямованих на їх усунення, запобігання правопорушенням і зміцнення правопорядку та законності.
- попередження порушень митних правил.

Проведення у справах про порушення митних правил здійснюється відповідно до Митного кодексу України, а в частині, що не регулюється ним, відповідно до законодавства України про адміністративні правопорушення.

Головні принципи, на яких базується провадження у справах про митні правопорушення:

— розгляд справ про митні правопорушення повинен здійснюватися на засадах рівності перед законом і митним органом, який розглядає справи, усіх громадян незалежно від походження, соціального й майнового стану, расової й національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду й характеру занять, місця проживання та інших обставин;

— справи про митні правопорушення розглядаються відкрито, що забезпечує право піддавати розголосу хід і результати розгляду справи, зміст рішення, ухвалення щодо неї;

— здійснення прокурорського нагляду за правомірністю порушення таких адміністративних справ, за дотриманням законності з боку посадових осіб митного органу при провадженні у справах про митні правопорушення.

Митні розслідування складаються з таких стадій:

- виявлення та припинення правопорушень, перевірка первинних повідомлень, матеріалів правопорушень;
- розгляд матеріалів перевірки та прийняття рішення про порушення адміністративного провадження або відмову в порушенні такого провадження;
- провадження митно-процесуальних дій щодо виявлення факту та обставин правопорушення, особи правопорушника, збирання та перевірки доказів;
- розгляд справи про порушення митних правил;
- виконання постанов у справах про ПМП;
- направлення матеріалів про інші правопорушення у відповідні правоохоронні органи; внесення пропозицій про вжиття заходів щодо усунення причин та умов, які сприяли скоєнню правопорушення.

Приводами і підставами для проведення митних розслідувань є:

- безпосереднє виявлення посадовими особами митних органів порушень митних правил;
- повідомлення засобів масової інформації про факти митних правопорушень підприємствами, установами, службовими особами та громадянами;
- матеріали, що надійшли з інших правоохоронних органів;
- повідомлення та матеріали іноземних митних та правоохоронних служб.

Митні розслідування можуть проводитися тільки в тих випадках, коли є достатні підстави, які вказують на наявність ознак порушення митних правил.

Заяви і повідомлення можуть бути зроблені у письмовій та усній формах. При цьому, усні заяви обов'язково заносяться посадовою особою митного органу до протоколу, що підписується заявником та працівником митниці, яка прийняла заяву. Письмова заява повинна бути підписана особою, якою вона подається. Повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб повинні бути викладені в письмовій формі. Усні заяви й повідомлення реєструються в книзі реєстрації заяв і повідомлень про порушення митних правил, після чого передаються на розгляд начальнику митного органу.

Повідомлення, що надходять у непідписаних листах, по телефону або з невстановлених джерел ставляться на контроль і перевіряються у звичайному порядку. На практиці до участі в перевірці таких заяв залучаються інші правоохоронні органи (СБУ, МВС, УБОЗ, ДПА), в тому числі правоохоронні органи суміжних з Україною держав).

Під час перевірок приймаються пояснення від конкретних осіб та можуть проводитися митні обстеження. При цьому треба мати на увазі, що проведення інших процесуальних дій, передбачених МК України, можливе тільки після порушення провадження у справі про ПМП, тобто після складання протоколу.

За результатами розгляду матеріалів перевірки приймається одне з таких рішень: про порушення справи про ПМП; про направлення матеріалів у інші органи, уповноважені на провадження у справах про адміністративні правопорушення; про порушення кримінальної справи та проведення дізнання у справах про контрабанду; про відмову в порушенні справи про ПМП; про направлення повідомлення про злочин прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання.

Провадження у справі про порушення митних правил здійснюється українською мовою або мовою більшості населення даної місцевості (ст. 361 МК України). Особи, які беруть участь у провадженні у справі про порушення митних правил і не володіють мовою, мають право робити заяви, давати пояснення, подавати клопотання рідною мовою, а також користуватися послугами перекладача.

Згідно зі ст. 362 МК України провадження у справах про порушення митних правил здійснюють посадові особи підрозділу по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил митного органу, в зоні діяльності якого було вчинено або виявлено таке правопорушення. При цьому посадові особи підрозділу по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил регіональної митниці можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення

митних правил, порушеній підпорядкованими регіональній митниці митними органами.

Посадові особи підрозділу по організації боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи можуть здійснювати провадження у будь-якій справі про порушення митних правил, порушеній будь-яким митним органом України.

Провадження у справі про ПМП не може бути порушене, а порушене підлягає закриттю за таких обставин:

- відсутність події та складу ПМП;
- недосягнення особою на момент вчинення ПМП 16-річного віку;
- неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;
- видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;
- скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;
- закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення термінів, передбачених ст. 328 МК України;
- наявність з того самого факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови службової особи про накладення адміністративного стягнення або не скасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення за даним фактом кримінальної справи;
- смерть особи, щодо якої було розпочато провадження у справі.

Мета проведення процесуальних дій. Згідно зі ст. 375 МК України під час провадження у справі про порушення митних правил процесуальні дії проводяться з метою отримання доказів, необхідних для правильного вирішення цієї справи. У зв'язку з цим до процесуально-митних дій відносять:

- складання протоколу про порушення митних правил;
- витребування документів, необхідних для провадження у справі про порушення митних правил;
- вилучення товарів, транспортних засобів та документів;
- митне обстеження;

- пред'явлення товарів, транспортних засобів та документів для впізнання;
- призначення експертизи;
- взяття проб та зразків для проведення дослідження (аналізу, експертизи).

Доказами у справі про порушення митних правил згідно зі ст. 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку встановлюється наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Таким чином, *провадження у справі про порушення митних правил здійснюється з метою точного встановлення всіх обставин, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи*, зокрема:

- чи дійсно було скоєне правопорушення і яке конкретно;
- місце та час вчинення правопорушення;
- за яких обставин, яким чином, із застосуванням яких засобів;
- хто конкретно скоїв правопорушення та точні відомості про нього;
- винність особи (осіб, з якою метою та з яких мотивів скоєне правопорушення);
- обставини, які впливають на ступінь та характер відповідальності особи;
- наслідки правопорушення, характер та розмір заподіяної шкоди;
- в якому місці та у чиєму володінні перебувають предмети, які стали безпосередніми об'єктами правопорушення, або використовувалися при його скоєнні, або підлягають конфіскації;
- які причини та умови, що сприяли вчиненню цього правопорушення конкретно особою (особами);
- інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Наведені дані встановлюються:

- протоколом про порушення митних правил;
- протоколами процесуальних дій;
- висновками експертів та іншими документами, отриманими у передбаченому законом порядку;
- поясненнями особи, яка притягується до відповідальності;
- речовими доказами.

Протоколи про порушення митних правил та протоколи процесуальних дій, складені й оформлені в порядку, передбаченому МК України та цим Положенням, є джерелом доказів, оскільки в них підтверджуються обставини і факти, що мають значення для вирішення справи. Речовими доказами є предмети, які були знаряддям вчинення правопорушення, зберегли на собі сліди правопорушення або були об'єктом незаконних дій правопорушника, а також предмети, які були отримані незаконним шляхом та всі інші предмети, які можуть бути засобами для встановлення фактичних обставин справи, виявлення винних або для *спростування обвинувачення чи пом'якшення вини обвинуваченого*.

Документи є джерелом доказів, *якщо в них викладені або засвідчені обставини, які мають значення для справи*.

Посадова особа, яка проводить розслідування або розглядає справу про порушення митних правил, керуючись законом, оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності. Після детального вивчення матеріалів перевірки посадова особа митного органу приймає одне з таких рішень:

- про порушення справи про порушення митних правил;
- про направлення матеріалів у інші органи, уповноважені на провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- про порушення кримінальної справи й здійснення дізнання у справах про контрабанду (ст. 201, 305 КК України);
- про відмову в порушенні справи про порушення митних правил;
- про направлення повідомлення про злочин прокурору, органу досудового слідства чи дізнання.

Як свідчить практика провадження у справах про порушення митних правил, у процесі митних розслідувань трапляються випадки виявлення фактів нових адміністративних правопорушень, навіть злочинів. У разі встановлення посадовою особою митного органу таких правопорушень, матеріали про них виділяються зі справи в окреме провадження й відправляються до відповідного державного органу. При виявленні ознак злочину, який не належить до підслідності митниці, необхідні матеріали в строк не більше трьох діб направляються прокурору, органу досудового слідства чи дізнання. Митний орган у таких випадках, виходячи з меж своєї компетенції, повинен вжити заходів щодо запобігання чи припинення злочину,

а також до закріплення слідів злочину, забезпечення цілості матеріальних цінностей, документів, установлення свідків.

Права осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил. Особи, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил, під час розгляду справи про порушення митних правил у митному органі або суді мають право ознайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії рішень, постанов та інших документів, що є у справі, бути присутніми під час розгляду справи у митному органі та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у їх дослідженні, заявляти клопотання та відводи, давати усні та письмові пояснення, подавати свої доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови митному органу, суду (судді), а також користуватися іншими правами, гарантованими Конституцією України та наданими чинним законодавством.

Представниками осіб, які притягуються до відповідальності за порушення митних правил згідно зі ст. 367 МК України, можуть бути такі:

1. Законні представники: батьки, усиновителі, опікуни або піклувальники на підставі документів, що засвідчують їх повноваження, — у справах осіб, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про порушення митних правил. Законні представники можуть доручити участь у справі іншій особі, обраній ними як представник.

2. Інші особи — на підставі нотаріально засвідченої довіреності. Громадяни можуть також засвідчити довіреність на участь у справі на підприємстві, де вони працюють, або в управлінні будинками, де вони проживають; військовослужбовці — у відповідній військовій частині; особи, які проживають у населених пунктах, де немає нотаріальних контор, — у виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради; особи, які перебувають на лікуванні, — у відповідному лікувальному закладі. При цьому особиста участь у справі громадянина не позбавляє його права мати у цій справі представника.

Законні представники користуються під час участі у справі всіма правами, зазначеними у ст. 336 МК України. Повноваження інших представників на участь у справі дають їм право на вчинення від імені осіб, яких вони представляють, усіх дій, зазначених у ст. 366

МК України, крім передачі повноважень іншій особі (передоручення), оскарження постанови митного органу або суду (судді), одержання товарів або грошових сум у разі їх повернення. Повноваження представника на вчинення кожної із зазначених дій повинні бути спеціально обумовлені у виданій йому довіреності.

Не можуть бути представниками осіб, які притягуються до відповідальності:

- 1) особи, які не досягли повноліття;
- 2) особи, над якими встановлено опіку, піклування;
- 3) адвокати, які прийняли доручення про надання юридичної допомоги з порушенням правил, встановлених законодавством України про адвокатуру, а також особи, виключені з колегії адвокатів.

Водночас посадові особи митної служби України, а також судді, слідчі й прокурори не можуть бути представниками осіб, які притягуються до відповідальності, крім випадків, коли вони діють як батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники цих осіб.

Обставини, що виключають можливість здійснення посадовою особою митного органу провадження у справі про порушення митних правил. У ст. 373 МК України вказується на те, що посадова особа митного органу не може здійснювати провадження у справі, якщо вона є родичем особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли є інші обставини, які дають підстави вважати, що ця посадова особа може бути особисто зацікавлена у вирішенні справи.

Питання про передачу такої справи іншій посадовій особі органу вирішується керівником підрозділу по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил митного органу або його заступником.

Коли керівник підрозділу по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил митного органу, в якому здійснюється провадження у справі про порушення митних правил, є родичем особи, яка притягується до відповідальності, її представника, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі, а також коли є інші обставини, які дають підстави вважати, що керівник зазначеного підрозділу може бути особисто заінтересований у розгляді справи, справа підлягає передачі до іншого митного органу.

Протокол про порушення митних правил. Про кожний випадок виявлення порушень митних правил уповноважена посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, складає протокол за формою, встановленою Держмитслужбою України. Протокол — найважливіший адміністративно-процесуальний документ, одне із основних першоджерел доказу, єдина правова підстава для розгляду й вирішення справи про порушення митних правил.

Основні вимоги до протоколу про порушення митних правил зазначені у ст. 363 МК України. Протокол повинен містити такі дані:

- дату і місце складення;
- посаду, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол;
- необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, якщо її встановлено;
- місце, час вчинення та суть порушення митних правил;
- посилання на статтю цього Кодексу, що передбачає відповідальність за таке порушення;
- прізвища та адреси свідків, якщо вони є;
- відомості щодо товарів, транспортних засобів, документів, вилучених згідно зі ст. 377 цього Кодексу;
- інші необхідні для справи відомості.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала. Якщо при складанні протоколу була присутня особа, котра притягується до відповідальності за порушення митних правил, протокол підписує і ця особа, а за наявності свідків — і свідками.

Якщо особа, яка притягується до відповідальності за порушенням митних правил, відмовляється підписати протокол, до протоколу вноситься відповідний запис. Особа, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, має право дати пояснення та висловити зауваження щодо змісту протоколу, а також письмово викласти мотиви своєї відмови від підписання протоколу. Власноручно викладені цією особою пояснення додаються до протоколу, про що до протоколу вноситься відповідний запис із зазначенням кількості аркушів, на яких подано такі пояснення.

У разі складання протоколу особі, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, роз'яснюються її права, передбачені ст. 366 цього Кодексу, про що до протоколу вноситься відмітка, яка підписується цією особою.

У разі потреби в протоколі зазначаються також місце та час розгляду справи про порушення митних правил.

Протокол складається у двох примірниках, один з яких вручається під розписку особі, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил.

У разі відмови особи, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, одержати примірник протоколу до протоколу вноситься відповідний запис, який підписується особою, що склала протокол, та свідками, якщо вони є, після чого зазначений примірник відсилається цій особі за повідомленою або наявною в митному органі адресою (місце проживання або фактичного перебування). *Протокол вважається врученим, навіть якщо особа, яка вчинила порушення митних правил і притягується до відповідальності, не перебувала за повідомленою нею адресою або місце проживання чи фактичного перебування було названо нею неправильно.*

Протокол, а також вилучені товари, транспортні засоби та документи, зазначені в протоколі, передаються до митного органу, в зоні якого виявлено порушення митних правил.

У ст. 363 МК України вказується на перелік необхідної інформації, яку повинен містити протокол про порушення митних правил. Проте, як свідчить практика, особливу увагу при складанні протоколу слід приділяти повному й точному опису порушення. Для цього, крім названих, необхідно вказати також: найменування й індивідуальні ознаки предметів, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, їх кількість або вагу, індивідуальну й загальну вартість, а також кількість однорідних з ними предметів, які пропущені, прийняті на зберігання або повернуті; найменування затриманих предметів зі спеціально виготовленими схованками, їх індивідуальні ознаки, кількість, вартість; найменування вилучених документів, необхідних для розгляду справи; предмети, що вилучені з метою забезпечення штрафу, їх індивідуальні ознаки, кількість, вагу, вартість.

Окрім названого вище, у протоколі про порушення митних правил необхідно зазначити: якою мовою проводилось опитування правопорушника, якщо ця особа не володіє українською мовою; ким був перекладений зміст протоколу на зрозумілу порушнику мову; якщо перекладачем — то його прізвище, ім'я та по батькові, адреса і місце роботи; про те, що особі, відносно якої складено протокол, відомо про час та місце розгляду справи, а також що вона одержала копію протоколу.

При складанні протоколу особі, яка вчинила порушення митних правил України, в зрозумілій формі та достатньому обсязі роз'яснюються її права, про що обов'язково робиться відмітка в протоколі. Особлива увага при цьому приділяється конституційним гарантіям, що забезпечують права і свободи людини, зокрема змісту ст. 63 Конституції України.

При складанні протоколу про порушення митних правил, виходячи з конкретної ситуації, можливе проведення таких необхідних процесуальних дій з боку митного органу: протоколювання опитування правопорушника (ст. 363 МК України), адміністративне затримання (ст. 374 МК України), витребування документів, необхідних для провадження у справі (ст. 376) МК України, проведення митних обстежень (ст. 378 МК України), пред'явлення товарів, транспортних засобів, документів для впізнання (ст. 379 МК України), призначення та проведення експертизи (ст. 380—382 МК України), доручення на проведення окремих процесуальних дій (ст. 383 МК України).

Протоколи про порушення митних правил та форми протоколів інших процесуальних дій складаються й оформляються посадовими особами митного органу виключно в порядку, передбаченому МК України, митним та чинним законодавством.

16.2.2. Виконання постанов митного органу України про накладення адміністративного стягнення

Після закінчення розгляду справ, порушених митницею за ст. 329—335, 337, 338, 342—344, 346, 347, 354, 355 МК України, що належать до компетенції митного органу, посадова особа митниці виносить постанову у справі, яка повинна містити: найменування органу (службової особи), що виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення обставин, установлених при розгляді справи; зазначення статті МК України, яка передбачає адміністративну відповідальність за це правопорушення; прийняте у справі рішення; строк і порядок її оскарження.

Повноваження посадових осіб митних органів щодо розгляду справ про порушення митних правил. Як зазначено в ст. 387 МК України, від імені регіональних митниць та митниць справи про порушення митних правил розглядаються керівниками цих митних органів або їх заступниками, а від імені спеціально уповноважено-

го центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи — посадовими особами підрозділу по організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, уповноваженими на це керівником спеціально уповноваженого органу центральної виконавчої влади в галузі митної справи або його заступниками.

Справа про порушення митних правил розглядається за місцезнаходженням митного органу, в зоні якого вчинено правопорушення (ст. 388 МК України). Розглядається така справа у п'ятнадцятиденний строк з дня отримання посадовою особою митного органу або судом (суддею) матеріалів, необхідних для вирішення справи (ст. 388, ст. 389 МК України).

Однією з найважливіших умов розгляду справи про порушення митних правил є присутність під час розгляду справи особи, яка притягується до відповідальності, або її представника. Митний орган повинен повідомити особу, яка притягується до відповідальності за порушення митних правил, про час та місце розгляду справи в митному органі, як правило, відповідним письмовим повідомленням, якщо це не було зроблено під час вручення зазначеній особі копії протоколу про порушення митних правил (ст. 390 МК України).

У разі вирішення долі справи в суді, до компетенції якого належить розгляд у повному обсязі справ про порушення митних правил, передбачених статтями 336, 339-341, 345, 348—353 МК України, суд (суддя) повідомляє особу, яка притягується до відповідальності, а також відповідний митний орган.

Справа про порушення митних правил може бути розглянута під час відсутності правопорушника лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи (ст. 390 МК України).

У справі про порушення митних правил службова особа митного органу, вказана у ст. 387 МК України, чи суд (суддя) виносить одну з таких постанов:

- 1) про проведення додаткової перевірки;
- 2) про накладення адміністративного стягнення;
- 3) про закриття провадження у справі;
- 4) про порушення кримінальної справи про контрабанду.

Слід зазначити, що такий вид постанови у справах про порушення митних правил, як проведення додаткової перевірки, є новим у чинному митному законодавстві та має важливе значення у

вирішенні проблемних, часом спірних питань, що виникають між митним органом та судом (суддею) у процесі провадження та винесення рішень у справах про порушення митних правил. У зв'язку з цим у постановах суду про проведення додаткових перевірок зазначаються конкретні суб'єкти, завдання та строки перевірки. Ці дії не повинні порушувати права особи, шкодити господарській діяльності юридичної особи (ст. 392 МК України).

Постанову про закриття справи виносить митний орган чи суд (суддя) при оголошенні усного зауваження або передачі її для провадження дізнання, а також за наявності обставин, які виключають провадження у справі.

Згідно зі ст. 395 МК України, *підставами для скасування постанови про накладення стягнення або припинення провадження у справі про порушення митних правил є:*

- 1) відсутність у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил;
- 2) необ'єктивність або неповнота провадження у справі чи необ'єктивність у її розгляді;
- 3) невідповідність викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи;
- 4) винесення постанови неправомочною особою, безпідставне недопущення до участі в розгляді справи особи, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил та її розгляду, якщо таке обмеження зашкодило всебічному розгляду справи та вплинуло або могло вплинути на винесення обґрунтованої постанови за результатами її розгляду;
- 5) неправильна або неповна кваліфікація вчиненого правопорушення;
- 6) накладення стягнення, не передбаченого МК України.

Разом з тим чинним митним законодавством України передбачено також, що підставами для скасування чи зміни постанови про накладення стягнення або припинення провадження у справі про порушення митних правил можуть бути визнані й інші визначені законами обставини.

Постанова про порушення митних правил оголошується негайно після закінчення розгляду справи, копія постанови протягом трьох днів з дня її винесення вручається або надсилається особі, щодо якої

її винесено. Постанова вважається врученою, навіть якщо особа, якій було вислано постанову, не знаходилась у вказаному нею місці проживання, перебування або тимчасового проживання, чи це місце було вказано нею неправильно.

Постанови митних органів чи суду про накладення стягнення у справі про порушення митних правил є обов'язковими для виконання (ст. 398 МК України).

Постанова митного органу про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил підлягає виконанню після закінчення строку її оскарження, встановленого статтею 393 МК України. При цьому митний орган, який виніс постанову про накладення стягнення за порушення митних правил, виконує її самостійно у передбачених МК України випадках, а в разі неможливості виконання постанови таким шляхом — через державного виконавця.

Не підлягає виконанню постанова митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення (ст. 400 МК України).

Постанова митного органу про накладення стягнення за порушення митних правил *у вигляді попередження* виконується митним органом, який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику з врученням копії такої постанови.

Штраф повинен бути сплачений правопорушником не пізніше п'ятнадцяти днів з дня вручення або надіслання йому копії постанови митного органу про накладення штрафу, а в разі оскарження постанови або внесення на неї подання прокурором — не пізніше п'ятнадцяти днів з дня залишення скарги без задоволення або відхилення подання (ст. 403 МК України). При цьому названа сума штрафу у валюті України або іноземній валюті вноситься правопорушником у митний орган, який виніс постанову у справі, або в установи банків України. Перерахунок іноземної валюти у валюту України проводиться за курсом, що застосовується для розрахунків у зовнішньоекономічних операціях і діє на день сплати штрафу. Якщо штраф не буде сплачено в установлені терміни, він стягується: з вартості предметів, вилучених для забезпечення цього стягнення; у примусовому порядку із заробітної плати чи іншого заробітку, пенсії, стипендії; грошових коштів особи, яка вчинила порушення митних правил.

Якщо громадянин не працює або в інших випадках, коли стягнення штрафу з грошових прибутків або негрошових коштів фізичної чи посадової особи не можливе, стягнення штрафу проводиться

на підставі митного органу державним виконавцем (згідно з вимогами Закону України “Про виконавче провадження”) шляхом звернення стягнення на майно, а також на її частку в спільній власності.

Згідно з вимогами ст. 404 МК України особа, яка вчинила порушення митних правил, повинна, незважаючи на стягнення штрафу, повністю сплатити податки і збори, встановлені законами України.

Постанова митного органу або суду (судді), за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання повертається до митного органу або суду, що виніс постанову. Сума штрафу вноситься правопорушником до державного бюджету України у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Виконання постанови суду (судді) про конфіскацію. Згідно зі ст. 405 МК України постанову суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у частині конфіскації виконується державним виконавцем у порядку, встановленому законом. У зв’язку з цим товари, транспортні засоби, вилучені митним органом, щодо яких винесена постанова суду (судді) про конфіскацію, передаються державному виконавцеві.

У разі неможливості конфіскувати товари, що є безпосередніми предметами порушення митних правил, або товари зі спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення таких предметів через митний кордон України, з осіб, які вчинили порушення митних правил, стягується вартість зазначених товарів, транспортних засобів у порядку, встановленому чинним законодавством України. При цьому витрати митного органу, пов’язані із зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил, у порядку, встановленому законом.

Особливості розгляду судом справ про порушення митних правил. Ст. 392 МК України передбачено: якщо за результатами перевірки законності та обґрунтованості постанови суду у справі про порушення митних правил ця постанова буде скасована, а справа закрита, або стягнення за порушення митних правил буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до відповідальності, або її представникові.

Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути в натурі, повертається їхня вартість, за вирахуванням сум належних податків і зборів за ставками, що діяли на день конфіскації. Повернення грошових коштів, зазначених у цій частині, *здійснюється органами Державного казначейства України з державного бюджету України.*

Оскарження постанов у справах про порушення митних правил. Постанова у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої вона винесена, або представником такої особи.

Скарга на постанову митниці регіонального підпорядкування може бути подана до відповідної регіональної митниці або до місцевого суду за місцезнаходженням митниці, яка винесла постанову.

Постанова регіональної митниці у скаргі на постанову підпорядкованої їй митниці може бути оскаржена до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або до місцевого суду за місцезнаходженням цієї регіональної митниці.

Постанова регіональної митниці, митниці центрального підпорядкування може бути оскаржена до спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи або до місцевого суду за місцезнаходженням відповідної регіональної митниці, митниці.

Скарга на постанову митного органу подається протягом 10 днів з дати вручення заінтересованій особі копії постанови у справі або повідомлення про прийняте рішення. У разі пропуску цього строку з поважних причин він за заявою заінтересованої особи може бути поновлений відповідно регіональною митницею, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи або судом.

Порядок оскарження постанови суду (судді) у справі про порушення митних правил та внесення подання прокурором на постанову визначається Кодексом про адміністративні правопорушення України (80731-10, 80732-10) та іншими законами України.

Завдання для перевірки знань

1. На адресу ТОВ “ММММ” надійшов вантаж — меблі, який фірмою було взято на відповідальне зберігання. На приміщення, в якому було розміщено вантаж, інспектор митниці наклав митне забезпечення (пломбу). Через деякий час у приміщенні, де знаходився вантаж, прорвало трубу опалювання, і директор фірми дав розпорядження зірвати пломбу, перемістити вантаж в інше приміщення та провести ремонтні роботи. Чи вбачаються ознаки ПМП у діях ТОВ “ММММ”?

2. Фірма “РРР” (Україна) на внутрішній митниці оформила ВМД на вивезення майна — залізничні вагони на фірму “Три Р” (Білорусь) під зобов’язання про зворотне ввезення до 30 жовтня 2002 р. 25 жовтня 2002 р. вагони було ввезено на митну територію України, про що свідчать відмітки митниці на кордоні. При цьому внутрішня митниця повідомлена про це не була. Чи вбачаються ознаки ПМП у діях фірми “РРР”?

3. Фірма “СіГ” на митну територію України ввезла новий автомобіль “Майбах” як виставковий експонат під зобов’язання про зворотне вивезення. Однак цей автомобіль вчасно не був вивезений, а був задіяний для господарських потреб названої фірми. Чи вбачаються ознаки ПМП у діях фірми “СіГ”?

4. При в’їзді на митну територію України водій автомобіля М.Б. Хасан дав зобов’язання про доставлення вантажу вагою 17 000 кг в строк до 10 листопада 2002 р. у внутрішню митницю. Вантаж було доставлено 11 листопада 2002 р. Чи вбачаються ознаки ПМП з боку М.Б. Хасана?

5. Громадянин П.Н. Сидорчук ввіз із Росії в Україну поза митним контролем вантаж — продукти харчування загальною вартістю 5000 грн з метою доставити цей вантаж у м. Харків. Однак у м. Луганську в нього зламався автомобіль і він попросив свого друга Р.Г. Іваненка відвезти цей вантаж у м. Харків, попередивши його, щоб він був обережним на постах ДАІ, тому що вантаж завезений в Україну з порушенням митних правил. Р.Г. Іваненко погодився допомогти своєму другу. Чи вбачаються ознаки ПМП з боку гр. Р.Г. Іваненка?

6. Громадянин О.Д. Петренко в’їхав в Україну з Росії на придбаному там автомобілі через автомобільний пункт пропуску під час проведення перезміни і тому не проходив митний контроль. Чи вбачаються ознаки ПМП з боку О.Д. Петренка?

7. З Китаю в Україну прибув вантаж — іграшки, що відповідно до товаросупровідних документів і поданої ВМД був оформлений як

іграшки пластмасові. Після сплати всіх платежів було здійснено переогляд вантажу, в ході якого з’ясувалося, що частина іграшок — м’які плюшеві. Чи вбачаються ознаки ПМП?

8. Розкрийте поняття провадження у справах про порушення митних правил.

9. Які приводи, підстави проведення митних розслідувань?

10. Які основні завдання митних розслідувань?

11. Назвіть стадії митних розслідувань.

12. Коли проводиться митне розслідування?

13. Які рішення приймаються за результатами розгляду матеріалів?

14. Назвіть вимоги до складання протоколу про порушення митних правил.

15. Який термін звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання?

16. Який порядок сплати штрафу порушником митних правил?

17. Які особливості розгляду судом справ про порушення митних правил?

18. Які є види постанов про ПМП?

19. Які строки накладення стягнень у справах про ПМП?

20. Який порядок виконання постанови митного органу про накладення стягнення за ПМП на осіб, які проживають або перебувають за межами України?

Глава 17

ПОСАДОВІ ОСОБИ МИТНИХ ОРГАНІВ.
ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

17.1. Посадові особи митних органів

Посадовими особами митної служби України є працівники митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, на яких покладено здійснення митної справи, організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і яким присвоєно *спеціальні звання*. *Державна служба* в Україні — це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Спеціальні звання присвоюються посадовим особам митної служби України відповідно до займаних посад і стажу роботи:

- дійсний державний радник митної служби;
- державний радник митної служби 1 рангу;
- державний радник митної служби 2 рангу;
- державний радник митної служби 3 рангу;
- радник митної служби 1 рангу;
- радник митної служби 2 рангу;
- радник митної служби 3 рангу;
- інспектор митної служби 1 рангу;
- інспектор митної служби 2 рангу;
- інспектор митної служби 3 рангу;

- інспектор митної служби 4 рангу;
- інспектор митної служби;
- молодший інспектор митної служби;
- курсант.

Спеціальне звання дійсного державного радника митної служби присвоюється Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. Спеціальні звання державного радника митної служби 1, 2, 3 рангів присвоюються Президентом України за поданням керівника спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи. Спеціальні звання радника митної служби 1, 2, 3 рангів, інспекторів митної служби 1, 2, 3, 4 рангів, інспекторів митної служби та молодших інспекторів митної служби присвоюються керівником спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи. Спеціальне звання курсанта присвоюється керівниками відповідних закладів освіти, що віднесені до сфери управління спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи. Посадові особи митної служби України мають єдиний формений одяг з відповідними знаками розрізнення. Його зразки, норми забезпечення та строки експлуатації затверджуються Кабінетом Міністрів України. Також окремим категоріям посадових осіб митного органу, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, надається право на зберігання, носіння та застосування вогнепальної зброї і спеціальних засобів. Законні розпорядження та вимоги посадових осіб митної служби України є обов'язковими для виконання.

Перебування на митній службі передбачає *соціально-правовий захист* працівників митних органів з боку держави, що визначається Конституцією України, Митним кодексом України, законами України та іншими нормативно-правовими документами. Так, захист життя, здоров'я, честі, гідності, майна особового складу митних органів та членів їх сімей від злочинних посягань, інших протиправних дій здійснюється відповідно до чинного законодавства, зокрема Закону України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”, та забезпечується заходами відповідальності, передбаченими Кримінальним кодексом України та Кодексом про адміністративні правопорушення України. Держава гарантує посадовим особам митної служби України соціальний захист і матеріально-побутове забезпечення з метою створення достатніх умов для незалежного і сумлінного виконання ними службових обов'язків. Грошове забезпечення складається з грошо-

вого утримання, яке включає посадовий оклад і щомісячні надбавки за спеціальні звання та за вислугу років, та доплат і надбавок до грошового утримання, а також інших видів додаткових виплат. Також посадові особи митних органів підлягають обов'язковому державному страхуванню.

З метою підвищення ефективності діяльності посадових осіб митних органів та відповідальності за доручену справу один раз на три роки проводиться їх *атестація*, під час якої оцінюються результати роботи, ділові та професійні якості, виявлені працівниками при виконанні службових обов'язків, визначених типовими професійно-кваліфікаційними характеристиками посад і відображених у посадових інструкціях, що затверджуються керівниками державних органів відповідно до Закону України “Про державну службу”.

На підставі всебічного аналізу виконання основних обов'язків, складності виконуваної роботи та її результативності комісія, створена наказом керівника митного органу, приймає одне з таких рішень:

- відповідає займаній посаді;
- відповідає займаній посаді за умови виконання рекомендацій щодо підвищення кваліфікації з певного фахового напрямку, набуття навичок роботи на комп'ютері тощо;
- не відповідає займаній посаді.

Атестованими вважаються посадові особи, визнані комісією такими, що відповідають займаній посаді або відповідають займаній посаді за певних умов (при цьому через рік такій особі призначається повторна атестація).

Громадяни України, які вперше зараховуються на державну службу до митних органів, приймають *Присягу* такого змісту: “*Повністю усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити народові України, суворо дотримуватися Конституції та законів України, сприяти втіленню їх у життя, зміцнювати їх авторитет, охороняти права, свободи і законні інтереси громадян, з гідністю нести високе звання державного службовця, сумлінно виконувати свої обов'язки*” та *урочисте зобов'язання працівника митної служби* (при цьому працівники, які не є державними службовцями, але яким присвоєні спеціальні звання, приймають лише урочисте зобов'язання). Державний службовець підписує текст Присяги, який зберігається за місцем роботи. Про прийняття Присяги робиться запис у трудовій книжці.

На службу до митних органів приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку і здатні за своїми діловими, моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я виконувати завдання, покладені на митну службу України. З прийняттям на службу може бути встановлено випробування строком до шести місяців.

Не можуть бути прийняті до митних органів особи, які були засуджені за вчинення злочину. Суміщення служби в митних органах з будь-яким підприємництвом, а також з роботою на підприємствах, в установах і організаціях, крім наукової або педагогічної діяльності у вільний від роботи час, не допускається. Забороняється спільна служба в одному митному органі (підрозділі) осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, сини, дочки, а також брати, сестри, батьки та діти подружжя), якщо за службовим становищем один з них підлеглий або підконтрольний іншому. Посадові особи митних органів не можуть бути членами політичних партій та рухів, брати участь у діяльності інших об'єднань громадян, що мають політичні цілі.

Посадові особи митних органів зобов'язані:

- неухильно дотримуватися вимог Конституції України, Митного кодексу України, інших нормативних актів, що регламентують діяльність митних органів;
- активно захищати інтереси України, зберігати і примножувати її економічний потенціал, історичні та культурні цінності народу України;
- сумлінно, на високому професійному рівні виконувати службові обов'язки, накази та розпорядження безпосередніх і прямих начальників; підвищувати рівень своїх знань, вдосконалювати вміння та навички;
- постійно вдосконалювати роботу, пов'язану зі здійсненням митного контролю, вести боротьбу з контрабандою та іншими порушеннями митних правил, виявляти при цьому ініціативність і наполегливість;
- не допускати порушень трудової дисципліни, а також вчинків, несумісних зі статусом працівника митної служби, виявляти пильність, зберігати державну, службову та комерційну таємницю;
- ставитися з належною повагою до громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, бути нетерпимими до будь-яких порушень їхніх прав, законних інтересів, приниження честі й гідності.

За порушення трудової дисципліни, недбале та несумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків посадові особи митних органів несуть відповідальність відповідно до законодавства України та *Дисциплінарного статуту*.

За вчинені злочини посадові особи митних органів притягуються до відповідальності згідно з кримінальним законодавством України.

Керівником митного органу може бути призначене *службове розслідування*.

Службове розслідування проводиться:

- у разі невиконання або неналежного виконання посадовими особами митних органів службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, що призвело до людських жертв або заподіяло значну матеріальну чи моральну шкоду державі, підприємству, установі, організації, громадянину чи об'єднанню громадян;

- у разі недотримання посадовими особами митних органів законодавства про державну службу, про боротьбу з корупцією, а також при порушенні етики поведінки;

- на вимогу посадової особи митного органу з метою зняття безпідставних, на її думку, звинувачень або підозри.

Метою службового розслідування є:

- об'єктивне й усебічне з'ясування обставин скоєного порушення;

- виявлення причин та умов, що сприяли порушенню;

- установлення винних і визначення ступеня їх відповідальності за скоєне порушення;

- ужиття заходів щодо недопущення подібних порушень у подальшому.

Службове розслідування проводиться призначеною керівником митного органу комісією протягом не більше двох місяців, після чого у десятиденний термін керівник митного органу приймає за його результатами остаточне рішення.

Прийняття на роботу до митних органів здійснюються на *конкурсній основі*, якщо інше не передбачено законодавством (наприклад, у разі службової необхідності до митних органів може бути прийнята особа, що перебуває у кадровому резерві).

Особи, які бажають взяти участь у *конкурсі*, подають до конкурсної комісії митного органу, в якому проводиться конкурс, такі документи:

- заяву про участь у конкурсі, в якій зазначається про ознайомлення заявника із встановленими законодавством обмеженнями щодо прийняття на державну службу та проходження державної служби;

- заповнену особову картку (форма П-2 ДС) з відповідними додатками;

- дві фотокартки розміром 4×6 см;

- копії документів про освіту, засвідчені нотаріально чи в іншому встановленому законодавством порядку;

- відомості про доходи та зобов'язання фінансового характеру щодо себе та членів своєї сім'ї;

- копію першої та другої сторінок паспорта громадянина України, засвідчену кадровою службою.

Особи, які працюють у митниці, де оголошено конкурс, і бажають взяти у ньому участь, зазначених документів до заяви не додають. Особи можуть подавати додаткову інформацію стосовно своєї освіти, досвіду роботи, професійного рівня і репутації (копії документів про підвищення кваліфікації, присвоєння наукового ступеня або вченого звання, характеристики, рекомендації, наукові публікації тощо). Забороняється вимагати відомості та документи, подання яких не передбачене законодавством. Кадрова служба державного органу перевіряє подані документи на відповідність їх встановленим вимогам щодо прийняття на державну службу, передбаченим для кандидатів на посаду державного службовця. Особи, документи яких не відповідають встановленим вимогам, за рішенням голови конкурсної комісії до конкурсу не допускаються, про що їм повідомляється кадровою службою з відповідним обґрунтуванням. Якщо кандидат наполягає на участі у конкурсі за таких обставин, він допускається до конкурсу, а остаточне рішення приймає конкурсна комісія. Подані документи і матеріали конкурсної комісії зберігаються у кадровій службі. До участі у конкурсі не допускаються особи, які:

- досягли встановленого законодавством граничного віку перебування на державній службі (55 років для жінок та 60 років для чоловіків відповідно);

- визнані в установленому порядку недієздатними;
- мають судимість, що є несумісною із зайняттям посади державного службовця;
- у разі прийняття на службу будуть безпосередньо підпорядковані або підлеглі особам, які є їх близькими родичами чи свояками;
- позбавлені права займати відповідні посади в установленому законом порядку на визначений термін;
- в інших випадках, установлених законами.

Конкурс проводиться поетапно:

- 1) публікація оголошення державного органу про проведення конкурсу в пресі або поширення його через інші засоби масової інформації;
- 2) приймання документів від осіб, які бажають взяти участь у конкурсі, та їх попередній розгляд на відповідність встановленим кваліфікаційним вимогам до відповідного рівня посади;
- 3) проведення іспиту та відбір кандидатів.

Кандидати, які успішно склали іспит, але не були відібрані для призначення на посади, у разі їх згоди, за рішенням конкурсної комісії можуть бути рекомендовані для зарахування до *кадрового резерву* на вакантні посади в цьому державному органі і протягом року прийняті на вакантну рівнозначну або нижчу посаду без повторного конкурсу.

Кадровий резерв для митної служби створюється для заміщення посад державних службовців, а також для просування їх по службі. Формування кадрового резерву має забезпечити добір працівників, які:

- здатні запроваджувати демократичні цінності правової держави та громадянського суспільства, неухильно відстоювати права людини і громадянина;
- мають професійні навички, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях і аналітичних здібностях, для прийняття та успішної реалізації управлінських рішень.

Кадровий резерв формується:

- з керівників і спеціалістів підприємств, установ, організацій;
- працівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

- посадових осіб митних органів, які підвищили кваліфікацію, пройшли стажування або за результатами атестації рекомендовані для роботи на більш високих посадах;
- осіб, рекомендованих конкурсними комісіями для зарахування до кадрового резерву;
- випускників вищих навчальних закладів, у тому числі тих, що зараховані на навчання за освітньо-професійними програмами підготовки магістрів державного управління.

З працівниками, зарахованими до кадрового резерву, проводиться робота згідно із затвердженими керівниками державних органів чи їхніх структурних підрозділів особистими річними планами, де передбачається:

- вивчення й аналіз виконання законів України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України;
- систематичне навчання шляхом самоосвіти;
- періодичне навчання і підвищення кваліфікації у відповідних навчальних закладах (у тому числі зарубіжних);
- участь у роботі семінарів, нарад, конференцій з проблем та питань діяльності державних органів і структурних підрозділів;
- стажування терміном до двох місяців у державному органі, до кадрового резерву якого зараховано працівника;
- виконання обов'язків державного службовця, на посаду якого зараховано працівника до кадрового резерву;
- залучення до розгляду відповідних питань, проведення перевірок, службових розслідувань;
- участь у підготовці проектів актів законодавства, інших нормативних документів.

Службові особи митних органів, які виявили бажання *звільнитися зі служби*, письмово попереджають про це керівника митного органу не пізніше як за два тижні до дня звільнення.

Службові особи митних органів звільняються зі служби:

- за віком — у разі досягнення граничного віку перебування на посаді;
- через хворобу — у разі визнання їх непридатними до служби в митних органах за рішенням медичної комісії;
- у зв'язку з визнанням атестаційною комісією працівника таким, що не відповідає займаній посаді;

- за порушення дисципліни у випадках, передбачених Дисциплінарним статутом митної служби України;
- за власним бажанням;
- через скорочення штатів — у разі відсутності можливості використання у службі;
- при переході на виборну посаду (обрання народним депутатом України, депутатом органів місцевого самоврядування тощо);
- у зв'язку з переведенням у встановленому порядку на іншу роботу.

Посадові особи, засуджені за вчинення злочину, підлягають звільненню зі служби в митних органах після набрання законної сили вироком суду. Звільнення з роботи посадових осіб митних органів проводиться керівниками органів, які мають право приймати на роботу.

Серед особового складу митних органів широко застосовується **ротація** — періодичне переміщення працівників як по вертикалі, так і по горизонталі.

Основними завданнями ротації кадрів є:

- удосконалення кадрового потенціалу з метою створення професійного, дієздатного державного апарату;
- створення підготовленого кадрового резерву для заміщення посад державних службовців, особливо там, де місцеві джерела кадрового поповнення обмежені;
- забезпечення планомірності службової кар'єри для перспективної молоді, формування нового типу управлінців;
- профілактика та запобігання проявам корупції, іншим правопорушенням серед державних службовців;
- забезпечення результативної та стабільної діяльності органів виконавчої влади, зниження рівня плинності кадрів.

До співробітників митних органів застосовуються заходи **заохочень** та **притягнень до дисциплінарної відповідальності**. **Службова дисципліна** посадових осіб митної служби полягає в сумлінному виконанні службових обов'язків, реалізації прав та дотриманні обмежень і заборон відповідно до вимог, установлених чинним законодавством України, і ґрунтується на особистій відповідальності за доручену справу та на засадах єдиноначальності й централізації управління.

Службова дисципліна в митних органах та спеціалізованих митних установах і організаціях досягається:

- особистою відповідальністю кожної посадової особи митної служби за виконання своїх службових обов'язків;
- забезпеченням законності в службовій діяльності та суворим виконанням правил внутрішнього трудового розпорядку митного органу, спеціалізованої митної установи, організації;
- підтриманням кожною посадовою особою митної служби високого рівня кваліфікації;
- вихованням у посадових осіб митної служби високих професійних і ділових якостей, сумлінного ставлення до виконання своїх службових обов'язків та недопущення порушень прав і свобод громадян, їх честі й гідності;
- повсякденною вимогливістю керівників до підлеглих, постійною турботою про них, виявленням поваги до їх особистої гідності, забезпеченням соціальної справедливості;
- поєднанням і застосуванням заходів переконання, виховання, заохочення та дисциплінарного стягнення;
- позитивним впливом колективів митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій на свідомість і поведінку співробітників.

Посадові особи митної служби заохочуються за зразкове виконання покладених на них службових обов'язків, бездоганну службу, активність та ініціативу, виявлені під час виконання службових обов'язків. За видатні досягнення в роботі та виявлені самовідданість, мужність і відвагу посадові особи митної служби можуть бути представлені до нагородження державними нагородами України.

Керівники регіональних митниць та митниць, спеціалізованих митних установ, організацій мають право застосовувати такі види заохочень:

- а) оголошення подяки;
- б) нагородження грошима;
- в) нагородження подарунком, цінним подарунком;
- г) нагородження грамотою;
- д) нагородження почесною грамотою;
- е) дострокове зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення.

Заступники керівника, начальники управлінь спеціально уповноваженого органу виконавчої влади в галузі митної справи можуть вносити клопотання керівникові цього органу про заохочення підпорядкованих їм посадових осіб митної служби за результатами діяльності структурних підрозділів. Керівником спеціально уповноваженого органу виконавчої влади в галузі митної справи застосовуються такі види заохочень:

- а) оголошення подяки;
- б) нагородження грошима;
- в) нагородження подарунком, цінним подарунком, іменним подарунком;
- г) нагородження грамотою, почесною грамотою, почесною грамотою митної служби;
- д) дострокове зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення;
- е) дострокове присвоєння чергового спеціального звання;
- є) присвоєння чергового спеціального звання на ступінь вище відповідного займаній посаді;
- ж) позачергове присвоєння спеціального звання;
- з) представлення до державної нагороди або почесного звання.

Керівник митного органу вищого рівня має право застосувати в межах своєї компетенції інше заохочення або скасувати заохочення, безпідставно надане керівником митного органу нижчого рівня, спеціалізованої митної установи, організації. Якщо керівник митного органу, спеціалізованої митної установи, організації вважає, що підпорядкована йому посадова особа митної служби заслуговує на заохочення, застосування якого виходить за межі його прав, то він звертається з клопотанням про це до відповідного керівника митного органу вищого рівня.

Основним підрозділом регіональних митниць та митниць, що проводить більшу частину зазначених дій з особовим складом, є **відділ по роботі з особовим складом**. Саме до його компетенції належать:

- прийняття-звільнення на роботу до/з митного органу;
- переміщення по службі (в тому числі ротація);
- підготовка документів на присвоєння звань;
- реалізація нормативної бази соціально-правового захисту (наприклад, пенсійне забезпечення, встановлення стажу роботи);

- розробка посадових інструкцій працівників та їх зберігання;
- участь у службових розслідуваннях;
- організація конкурсу на заміщення вакантних посад у митному органі;
- формування кадрового резерву;
- прийом Присяги державного службовця, урочистого зобов'язання посадовою особою митного органу;
- організація та контроль підвищення кваліфікації та професійного рівня співробітників, у тому числі за допомогою самоосвіти;
- підготовка матеріалів на застосування заохочень та стягнень, їх облік;
- моніторинг лікарняних листів та підготування наказів, пов'язаних з наданням відпусток, днів відпочинку;
- здійснення обліку особистого митного забезпечення співробітників;
- формування та облік особових справ співробітників, трудових книжок тощо;
- контроль за трудовою дисципліною.

17.2. Зв'язки з громадськістю

Зазвичай штатною структурою митниць передбачена посада інспектора (старшого, головного) по зв'язках із громадськістю та засобами масової інформації (ЗМІ). Нерідко другу частину опускають, вважаючи, що поняття “зв'язки з громадськістю” містить у собі також зв'язки зі ЗМІ. І небезпідставно. Адже що як не преса, радіо, телебачення дають можливість виходити на широкий загал, щоб донести до читачів, слухачів, телеглядачів (далі — аудиторія) певні відомості про митну службу, її функції та завдання, митну справу загалом.

Якщо така посада відсутня в штатному розписі, функції інспектора по зв'язках із громадськістю покладаються на іншу посадову особу за сумісництвом, тому що сьогодні без виходу на широкі кола громадськості ефективність діяльності митних органів не буде достатньою. Хтось, можливо, вважатиме це перебільшенням. Доведемо помилковість такого судження.

Звернімося хоча б до тези “Митниця захищає економічні інтереси держави”. Розвинути її можна в кількох напрямках, з-поміж яких головним є поповнення державної скарбниці. Для людини свідомої важливість митних перерахувань — це аксіома. Однак і сьогодні

більшість населення не усвідомлює, яку частку в державному бюджеті становлять надходження від митних органів і, як наслідок, корисність останніх.

Незважаючи на те, що (як показали дослідження, проведені на замовлення Східної регіональної митниці харківською Службою соціальної політики) вже відійшов у минуле негативний стереотип митниці як бар'єру між республіками СНД, особливо з Росією, ще й досі перетворення митниці на необхідність супроводжується розпливчастими тлумаченнями про маловідому службу, її роль та завдання. Мовляв, це — штучне утворення, яке заважає добрим людям вільно перетинати кордон зі своїм скарбом (валютою, товарами, цінностями).

Розвінчати цей стереотип — наше завдання. Спонукають до цього й численні порушення митних правил, якими рясніють оперативні зведення з митниць, причому як з боку громадян, так і з боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Подеколи — через правовий нігілізм, елементарне незнання своїх прав та обов'язків при перетині митного кордону. Але частіше причиною порушень є свідоме нехтування законом і бажання уникнути сплати митних платежів, особливо з боку суб'єктів ЗЕД (оскільки йдеться про значні кошти).

Тому, роз'яснюючи першим і другим основні положення митного законодавства, своєчасно інформуючи населення про зміни в ньому, маємо можливість у такий спосіб сприяти запобіганню правопорушенням, які завдають відчутних матеріальних збитків державі.

Таким чином, основні обов'язки інспектора по зв'язках із громадськістю полягають у забезпеченні повного комплексу робіт з ефективного і позитивного висвітлення основних напрямів діяльності митниці, організації співпраці з усіма ЗМІ відповідно до обраної стратегії, тактики і графіка виходу в окремих друкованих виданнях чи електронних ЗМІ (підготовка, розповсюдження та контроль за публікацією матеріалів, підготовка прес-релізів, текстів виступів чи окремих повідомлень, організація та проведення брифінгів, прес-конференцій, “прямих ефірів” тощо).

Вище в описовій формі окреслено два концептуальні напрямки роботи щодо зв'язків із громадськістю, конкретизувати які можна так:

- 1) створення позитивного іміджу митної служби;
- 2) профілактика правопорушень.

Для реалізації цих завдань необхідно мати *інформаційну стратегію* (загальну і специфічну для кожної наданої інформації). Для цього вам передусім (і так щоразу!) слід відповісти на такі запитання.

- Чому ви збираєтесь щось сказати?
- Кому ви збираєтесь це сказати?
- Що саме ви збираєтесь сказати?
- Як ви збираєтесь це сказати?
- Коли ви збираєтесь це сказати?

Відповіді на ці запитання — ваша надійна допомога в досягненні поставленої мети. Скориставшись цією схемою, ви якнайкраще підготуєте себе до спілкування з журналістами — представниками різних мас-медіа, коли вам самим доведеться виступати з коментарем (з приводу тих чи інших правових питань) або давати інтерв'ю для преси, радіо, телебачення з питань основної діяльності митниці.

Що хотілося б тут порадити? Звичайно, не боятися відеокамери (якщо йдеться про телебачення) і мікрофона, не “бігати” очима по кімнаті, а дивитися прямо в об'єктив або на співрозмовника. Допоможе приховати хвилювання, приміром, олівець, який триматимете в руках (сама собою відпаде думка: “Куди подіти руки?”). Можна скористатися замість олівця якимось документом (це не виглядатиме на екрані зайвим, до того час від часу ви зможете зазирнути в нього, щоб скоригувати власну думку або послатися на цей конкретний документ для більшої переконливості).

Не в останню чергу, звичайно, слід звернути увагу і на власний вигляд (одяг, зачіску), і на той фон, на якому вас бачитимуть численні телеглядачі (що у вас за спиною? зліва і справа? немає безладдя на столі? і т. ін.). Коли маємо справу з радіозаписом, потурбуйтеся про те, щоб сторонні звуки (з вулиці, коридору, радіоприймача) не були чутні. (Уявіть, якби в ефірі під час вашого виступу звучав, наприклад, собачий гавкіт. Зрозуміло, це випадковість, однак вона відвертатиме на себе увагу радіослухачів, що зменшить переконливість ваших слів).

Це, так би мовити, побічні поради, всім зрозумілі. Зауважимо до того ж, що про всі ці обставини мусить подбати той, хто бере інтерв'ю, він — фахівець і мусить все сам передбачити. Але й вам не завадить проконтролювати його на всяк випадок.

Однак найважливіше, на що необхідно звернути вашу увагу, як інтерв'юваної особи, ви мусите бути переконливими — тільки тоді ваш виступ у газеті, на радіо чи телебаченні матиме сенс. Інакше

все буде сприйматися “з точністю до навпаки”. Чому? Не секрет, що частина читачів, слухачів, глядачів митників не полюбують (за інерцією або через нерозуміння необхідності такої структури, як митниця). Тому завдання митників — залучити на свій бік цю частину аудиторії, зробити своїми союзниками. І перший помічник у цьому (в більшості випадків) не хто інший, як ваш співрозмовник-журналіст. На його допомогу можете розраховувати: він контролює хід вашої думки, підкаже, коли слід записати дубль, щоб виправити помилку і вона “не пішла” в ефір. (Гірше, звичайно, якщо журналіст не розуміється на тому, про що пише, або упереджено ставиться до вас чи вашої організації).

І в тому, і в іншому разі *переконливість* — *ваша зброя*. Як цього досягти? Найперше — довіряти собі: ви — фахівець, досконало знаєте свою справу і добре орієнтуєтесь в обраній темі (якщо не володієте питанням сповна, краще не погоджуйтеся на інтерв'ю). Запропонована вище схема (див. п'ять питань) допоможе вам сконцентрувати думку, виділити головне, правильно розставити акценти. Якщо це виступ в електронних засобах масової інформації, слід бути лаконічним, не переобтяжувати текст спеціальними термінами і цифрами (вони не сприймаються “на слух” або швидко забуваються), викладати суть питання в доступній формі, орієнтуючись на непідготовленого слухача. Інша справа — газети. Тут можна дозволити собі бути більш детальним, вдаватися до ширших тлумачень, не уникаючи специфічних понять і термінів, не забуваючи при цьому про доступність викладу.

І ще одне, на чому хотілося б акцентувати: щоразу, коли спілкуєтесь із пресою (в широкому розумінні), слід пам'ятати, що ви представляєте не лише себе, а й митні органи в цілому. Ваш вигляд, уміння володіти словом, інтелект — усе “працює” на позитивний імідж митниці. (Спрацьовує ефект “перенесення”, “персоніфікації митної служби”).

Усі ці поради і зауваження залишаються справедливими і в тому разі, коли ви виступаєте не автором, а організатором матеріалу. (Який із варіантів обрати — про це нижче). В обох випадках орієнтиром і, зрештою, кінцевою метою є сприйняття аудиторією тієї інформації, з якою ви на неї виходите.

Зрозуміло, що найважливішими важелями, які дають змогу впливати на громадську думку, є засоби масової інформації. Отже, слід визначитися з *інформаційним полем*: чим ширшим воно буде, тим краще. Це в ідеалі. Але практика підказує, що неможливо охопити всі ЗМІ, особливо коли йдеться про велике місто з розвинутою

інформаційною мережею, де нові друковані видання з'являються, неначе гриби після дощу, й так само швидко зникають. Більше того, трапляється, що й самі газети протистоять таким контактам, залишаючись упередженими у ставленні до митних органів узагалі або жадаючи платні за публікацію інформації з митної тематики (мовляв, це — реклама), особливо якщо йдеться про роз'яснення митного законодавства. Здавалося б, абсурд? Та, на жаль, для більшості газет така ситуація типова.

І все ж *починати треба з вивчення всіх ЗМІ регіону*. Щодо друкованих засобів масової інформації, то тут слід враховувати тираж, зону розповсюдження газети, її тематичне й ідеологічне спрямування (опозиційні видання залишатимуться в опозиції й відносно митниці як інституції державної влади) і, не в останню чергу, особисті пристрасті головного редактора. Трапляється, що через власну упередженість головний редактор відмовляється публікувати матеріали про митницю. Ваше завдання — переконати його, а так само й кореспондента, в доцільності й актуальності інформації (тоді вони переконають і читача у важливості цієї теми).

Якщо читачів газети можна віднести до активних споживачів інформації, котрі на свій розсуд обирають, який матеріал їм читати, і можуть довше зосередитися на ньому, то радіослухачі, так само й телеглядачі, становлять аудиторію пасивну, тобто випадкову (випадково почули, а слухали й чи зрозуміли “на слух” — не відомо). Тому при роботі з електронними ЗМІ слід віддавати перевагу коротким повідомленням — яскравим і зрозумілим. Насамперед, дбаючи про *адресність інформації*, тобто на кого вона розрахована (це слід чітко усвідомлювати) — на широкий загаль, коли йдеться про новини з життя та діяльності митних органів; на громадян — коли інформуємо про правила переміщення предметів (особистих речей, товарів, валюти) через митний кордон України; чи на суб'єктів ЗЕД — інформація з питань митного законодавства в частині, що стосується зовнішньоекономічної діяльності.

Залежно від адресата й обирають ЗМІ, відповідні телевізійні і радіопрограми, з урахуванням навіть часу їх виходу в ефір. Отже, сконцентруватися слід на використанні тих ЗМІ, за допомогою яких можна найповніше і найширше досягти потрібної нам аудиторії.

Особливості сприйняття різних ЗМІ диктують і *вибір жанру*. Для радіо і телебачення, як уже зазначалося, більш характерні стислі повідомлення, це переважно короткі сюжети або “закадрова” інформація про затримання на кордоні, вилучення або конфіскацію валюти, товарів та інших предметів. Однак тут є небезпека наразитися на

підводні камені чи мілини: за своєю психологією людина схильна співчувати порушникам, вбачаючи в них “жертву закону”, надто в наш складний час. Якщо не йдеться про контрабанду наркотиків, зброї, культурних цінностей, ми ризикуємо викликати швидше роздратування, ніж розуміння. З тих же причин не варто розповідати про “дрібні” затримання. В руйнуванні усталених стереотипів та створенні нового образу митниці найбільш ефективними і психологічно впливовими визнаються факти: “митниця дає прибуток державі”, “затримка значних правопорушників”, тобто ефект “корисності” і т. ін. (Стрілянина “з гармати по горобцях” так само небезпечна, як і “з рогатки по слонах”.) Такі короткі повідомлення, тематичні добірки можна супроводжувати роз’ясненнями міри відповідальності за скоєне порушення. Тоді наведені приклади слугуватимуть переконливою ілюстрацією до чинного митного законодавства.

Взагалі *жанрова палітра дуже розмаїта*: це можуть бути інтерв’ю посадових осіб, коментарі фахівців, репортажі з митних постів та інших підрозділів, тематичні сюжети, присвячені конкретній події або окремому напрямку діяльності митниці. І тут доречно було б зупинитися на питанні авторства матеріалів. Побуває думка, що читача легше зацікавити (а відтак і переконати), коли автором публікації є сторонній журналіст, а не посадова особа митниці. Інакше кажучи, коли не ми самі говоримо про себе, а про нас розповідають інші.

Якщо виходити саме з цих засад, то, дійсно, варто залучати до співпраці кореспондентів газет, тим більше радіо і телебачення, які мають власну специфіку (в тому числі жанрову) побудови й подання матеріалу. Це, до речі, дасть вам змогу вивільнити час для організації інших публікацій.

Інша річ, коли йдеться про роз’яснення окремих положень митного законодавства чи змін у ньому. Тут покладатися на сторонніх журналістів не слід: часто-густо вони припускаються суттєвих помилок, не вважаючи за потрібне точно дотримуватися букви закону. Як наслідок, читачі можуть бути по суті дезінформовані.

Чи можна погоджувати надану вами інформацію (інтерв’ю, коментар) на попередньому етапі, до її оприлюднення в друкованих чи електронних ЗМІ? Можна і треба. Хоча зазвичай журналісти протистоять цьому, посилаючись на низку законодавчих актів, які забороняють цензуру або втручання в професійну діяльність засобів масової інформації з боку органів державної влади та їх посадових осіб.

У ст. 2 Закону України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” зазначено: “... не допускається вимога попереднього погодження повідомлень і матеріалів, які поширюють-

ся друкованими засобами масової інформації, (...), *крім випадків, коли посадова особа є автором поширюваної інформації або дала інтерв’ю*”. Аналогічно: “...*крім випадків, коли така вимога йде від автора цієї інформації чи іншого суб’єкта авторського права і (або) суміжних прав на неї*” (ст. 45¹ — доповнення до Закону України “Про інформацію”, внесені Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення та безперешкодної реалізації права людини на свободу слова” від 03.04.2003 № 676-IV).

Таким чином, якщо ви самі готуєте матеріал для публікації або у вас беруть інтерв’ю з тих чи інших питань, корисно заздалегідь пересвідчитися в тому, що ваша думка викладена правильно і газетарі не переплутали, приміром, правила ввезення валюти з правилами її вивезення за межі України.

Взагалі ж, стосовно правового інформування, як уже зазначалося, важко розраховувати тільки на публікації в місцевій пресі. Розглянемо ці питання на прикладі Східної регіональної митниці, де *інформаційно-роз’яснювальна робота* ведеться за кількома напрямками. Спершу випускали газету “Митниця” як додаток до українського інформаційно-аналітичного щомісячного видання “Ділове життя” (розповсюджувалася разом із журналом), однак за браком коштів редакція відмовилася видавати газету. Тоді митниця власним коштом почала випускати тематичні інформаційні бюлетені та безплатно розповсюджувати їх через підрозділи митниці, митні пости. (“Порядок ведення обліку суб’єктів ЗЕД у митних органах”, “Порядок переміщення предметів (валюти) через митний кордон України”, “Порядок видачі вантажів на відповідальне зберігання”, “Правила митного оформлення автомобілів, ввезених на митну територію України”, “Порядок справляння ввізного (імпортного) мита при імпорті товарів учасниками ЗЕД”, “Порядок справляння митних зборів, що нараховуються за ВМД” тощо).

Починаючи з 1998 р., за інформаційного сприяння Східної регіональної митниці видається щотижнева газета “Митна паралель”, яка розповсюджується по Україні. За спрямуванням вміщувана в ній інформація адресована переважно суб’єктам ЗЕД, митним брокерам і працівникам митних органів (це огляд нових законодавчих документів, нормативно-правових актів, які стосуються зовнішньоекономічної діяльності, а також коментарі фахівців митниці з питань митного законодавства). Це дає змогу оперативно, цілеспрямовано і, головне, системно вести інформаційно-роз’яснювальну роботу серед населення.

На досягнення цієї ж мети спрямовано і випуск щомісячної телевізійної передачі “Митниця дає “добро”. За час її існування, за інформаційної підтримки Східної регіональної митниці, на обласному державному телебаченні вийшло в ефір 65 випусків програми (понад 200 сюжетів з митної тематики). Зважаючи на специфіку аудиторії й особливості сприйняття розмовних жанрів, перевага віддавалася роз’ясненням положень митного законодавства громадянам (рідше суб’єктам ЗЕД — у плані орієнтації щодо видання нових нормативних документів) з використанням конкретних прикладів, коментарів відповідальних осіб митниці. На іншому телевізійному каналі започатковано тематичний цикл матеріалів, присвячений практичним порадам суб’єктам зовнішньоекономічної діяльності з питань митного оформлення експортно-імпорتنих операцій.

Активізувати увагу до митних проблем, оперативно повідомити про якусь подію чи актуальні зміни в митному законодавстві — одночасно через усі ЗМІ — дають можливість брифінги, тематичні прес-конференції. Тут доречно сконцентрувати увагу на якомусь одному аспекті на відміну від “прямих ефірів” на радіо, телебаченні, коли слухачі мають можливість отримати відповіді на будь-які запитання (розгалужена тематика).

Дуже допомагає в роботі *календарний план* виступів у регіоні. Це дає змогу організувати планове в тематичному відношенні й системне висвітлення діяльності митних органів із поширенням на максимальну кількість ЗМІ, а отже, й на широку аудиторію.

Окремо слід зазначити про таку форму роботи, як *зв’язки з організаціями*. На перший погляд, нібито й не дуже важливу. Однак, як свідчить практика, така думка помилкова. Форми можуть бути різні: поздоровлення керівників провідних організацій, установ, підприємств регіону з професійними і загальнодержавними святами, днями народження, вручення вітальних адрес, листування, запрошення, і подяки суб’єктам зовнішньоекономічної діяльності — найбільшим платникам податків та ін.

У Східній регіональній митниці така практика є. І переконливо свідчить на користь цих заходів — допоміжних засобів впливу на формування громадської думки, шанобливого ставлення до митних органів України.

Завдання для перевірки знань

1. Що таке державна служба?
2. Якими документами визначаються обов’язки посадових осіб митних органів?
3. Які функції відділу по роботі з особовим складом?
4. В яких випадках може призначатися службове розслідування?
5. Які рішення можуть бути прийняті атестаційною комісією митного органу?
6. Які документи подаються до конкурсної комісії митного органу?
7. Дайте визначення терміна “посадова особа”.
8. Якими документами визначаються обов’язки службових осіб митних органів?
9. Назвіть обмеження, пов’язані з проходженням служби в митних органах.
10. Яким ЗМІ у вашому місті, регіоні ви віддали б перевагу?
11. Як тематична спрямованість інформації впливає на вибір ЗМІ?
12. Що краще: писати самому чи залучати до співпраці представників мас-медіа? Як це впливає на ефективність сприйняття матеріалу?
13. Які теми, на вашу думку, цікавіші читачам: з життя і діяльності митниці; боротьба зі зловживаннями з боку посадових осіб митних органів; правила переміщення громадянами предметів через митний кордон України; боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил; відповідальність за ПМП; внесок митниці до державної скарбниці?
14. Якими законодавчими актами регламентується право попереднього погодження інформації, наданої посадовою особою, до моменту її оприлюднення в засобах масової інформації?

Глава 18

ВНУТРІШНЯ СЛУЖБА, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ТА ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ

18.1. Правовий та соціальний захист працівників митних органів. Відповідальність митних органів України та їх посадових осіб

18.1.1. Правовий та соціальний захист працівників митних органів

Посадові особи митного органу є представниками державного органу. При виконанні покладених на них обов'язків вони самостійно приймають рішення в межах своїх повноважень, керуючись Конституцією і законами України, іншими правовими актами. Ніхто інший, за винятком уповноважених службових осіб, у випадках, передбачених законом, не вправі втручатися в законну діяльність працівників митних органів України. Законні розпорядження та вимоги посадових осіб митної служби України, які відповідно до їх службових повноважень залучені до оперативно-службової діяльності, є обов'язковими для виконання громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, посадовими і службовими особами.

Для припинення порушень митних правил, затримання осіб, які їх вчинили, подолання опору законним розпорядженням або вимогам посадових осіб митної служби, припинення інших дій, що перешкоджають виконанню обов'язків, покладених законом на посадових осіб митної служби України, якщо ненасильницькі засоби впливу не забезпечують виконання цих обов'язків, посадові особи, а також працівники митної служби, які в установленому порядку залучені до виконання завдань, покладених на митну службу, мають право застосовувати фізичну силу. Крім того, у випадках і в порядку, визначеному законом, посадові особи мають право застосовувати спеціальні засоби та вогнепальну зброю.

Посадові особи та працівники митної служби України під час виконання покладених на них обов'язків є представниками влади, недоторканність, честь і гідність яких охороняються законом.

Захист життя, здоров'я, честі, гідності, майна цих посадових осіб та членів їхніх сімей від злочинних посягань, інших протиправних дій здійснюється відповідно до Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" та забезпечується мірами відповідальності, передбаченими Кримінальним кодексом України та Кодексом про адміністративні правопорушення України.

Відповідно до ст. 2 Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" працівники митних органів підлягають державному захисту від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на їх життя, здоров'я, житло і майно їх та їхніх близьких родичів у зв'язку зі службовою діяльністю.

З цією метою застосовують спеціальні заходи забезпечення безпеки:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- встановлення телефону за місцем проживання;
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку;
- забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту;
- переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зовнішності, переселення на інше місце проживання.

На сьогодні в митних органах діє служба власної безпеки, одним із напрямків діяльності якої є організація заходів, спрямованих на захист працівників митних органів, членів їх сімей від злочинних посягань на життя, здоров'я та честь.

Важливе значення у діяльності митних органів мають матеріально-побутове забезпечення та соціальний захист працівників митних органів, гарантований державою.

Соціальний захист — це комплекс заходів, які законодавчо врегульовані державою та спрямовані на покращання життя і відносин у середовищі працівників митних органів. Ці заходи стосуються всіх сторін життя та діяльності працівників і складаються із захисту

правового, матеріального, житлового, побутового, виховання навчання, охорони праці, оздоровлення, фізичної культури, спорту та відпочинку.

Академія митної служби України, що знаходиться в м. Дніпропетровську, займається підготовкою кваліфікованих кадрів, які поповняють лави працівників митних органів. Тут же діють курси підвищення кваліфікації керівного складу митниць. Створено центри підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у Києві та Хмельницькому. Утримання курсантів академії та слухачів центрів здійснюється за рахунок коштів митної служби.

У структурних підрозділах митної служби основним видом підвищення кваліфікації працівників, яке здійснюється без відриву від роботи, є професійна підготовка. Загальне керівництво нею здійснюють навчально-методичні ради.

У митній системі створено служби охорони праці, які організовують у встановленому порядку навчання щодо дотримання вимог правил і норм охорони праці та пожежної безпеки, вирішують питання стосовно проведення лабораторних досліджень умов праці, атестації робочих місць на відповідність нормативним актам про охорону праці, здійснюють заходи з проведення профілактичної роботи щодо запобігання аваріям при використанні автотранспорту.

Працівники митних органів безплатно забезпечуються спецодягом, спецвзуттям та іншими заходами індивідуального захисту. Служби з охорони праці розслідують нещасні випадки, розробляють плани заходів щодо їх попередження.

У межах митної системи проводяться облік та аналіз виробничого травматизму. За результатами аналізу здійснюється профілактична робота з попередження травм та аварій.

З метою попередження захворювань і надання медичної допомоги працівникам укладаються угоди з медичними закладами на обслуговування та проведення щорічного медичного огляду.

В разі загибелі, каліцтва або інвалідності внаслідок нещасного випадку, який стався з посадовою особою митної служби України під час виконання нею службових обов'язків, їй або її спадкоємцям здійснюється компенсаційна виплата в порядку, на умовах та у розмірах, визначених законодавством.

Умови надання допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на роботі, визначаються Законом України "Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування".

Держава гарантує оплату праці посадових осіб митної служби України з метою створення достатніх матеріальних умов для незалежного і сумлінного виконання ними службових обов'язків.

Грошове забезпечення посадових осіб митної служби України складається з грошового утримання, яке включає посадовий оклад і щомісячні надбавки за спеціальне звання та вислугу років, та доплат і надбавок до грошового утримання, а також інших видів додаткових виплат відповідно до законодавства.

Посадовим особам митної служби України надається щорічна відпустка тривалістю 30 календарних днів без урахування часу проїзду до місця відпочинку і у зворотному напрямку з компенсацією витрат на проїзд.

У подальшому тривалість щорічної відпустки атестованих працівників митниці визначається залежно від вислуги років (у календарному обчисленні) і встановлюється при вислугі від 10 до 15 років — 35 календарних днів щорічно; від 15 до 20 років — 40 календарних днів щорічно; від 20 років і більше — 45 календарних днів щорічно.

Усім працівникам, яким необхідне санаторно-курортне лікування, надаються пільгові путівки до реабілітаційного центру в Криму "Перлина" та інших санаторіїв згідно із захворюваннями. Дітям працівників служби надаються пільгові путівки до санаторіїв матері та дитини і дитячих оздоровчих таборів.

Для організації фізкультурної роботи в митних органах створено спортивні ради. Працівники митних органів у складі спортивних товариств беруть участь у змаганнях з усіх видів спорту. Посадові особи митної служби та курсанти академії досягли високих спортивних показників і у складі збірної захищають честь України у спортивних змаганнях на першість Європи та світу.

Велика увага в митних органах приділяється організації відпочинку працівників. З цією метою в структурних підрозділах служби створюються товариства мисливців, рибалок та ін., вокально-інструментальні ансамблі, проводяться вечори, змагання команд КВК, регіональні огляди-конкурси художньої самодіяльності та народної творчості, культпоходи до театрів і концертних залів.

Для дітей співробітників служби організовуються культпоходи до цирку, лялькового театру, Новорічні свята, вручаються безкоштовні подарунки.

У деяких митних органах є власні бази відпочинку, де проводять дозвілля працівники та члени їх сімей. Путівки на такі бази надаються на пільговій основі або безкоштовно.

Посадові особи митної служби України, які потребують поліпшення житлових умов, мають право на першочергове одержання

житла. Таке право зберігається за посадовими особами митної служби України після виходу на пенсію за наявності у них стажу служби в митній службі України 20 і більше років.

У разі загибелі посадової особи митної служби України у зв'язку з виконанням нею службових обов'язків за сім'єю загиблого зберігається право на одержання житлової площі на тих самих умовах і підставах, які мали місце на момент загибелі цієї посадової особи.

Посадові особи митної служби України мають право на одержання за місцем проживання або роботи безпроцентної позики на індивідуальне або кооперативне житлове будівництво та заведення домашнього господарства на строк до 20 років з погашенням 50 % одержаної позики за рахунок бюджетних коштів.

Пенсійне забезпечення посадових осіб митної служби України здійснюється відповідно до умов і порядку, встановлених Законом України "Про державну службу".

Пенсійне забезпечення працівників митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, які не є посадовими особами, здійснюється на загальних підставах відповідно до законодавства України про пенсійне забезпечення.

Граничний вік перебування на державній службі становить 60 років для чоловіків і 55 років для жінок. На одержання пенсії державних службовців мають право особи, які досягли встановленого законодавством України пенсійного віку, за наявності загального трудового стажу для чоловіків — не менше 25 років, для жінок — не менше 20 років, у тому числі стажу державної служби — не менше 10 років. Названим особам призначаються пенсії в розмірі 80 % суми їх посадового (чинного) окладу з урахуванням надбавок, передбачених цим Законом, без обмеження граничного розміру пенсії. За кожний повний рік роботи понад 10 років на державній службі пенсія збільшується на один відсоток заробітку, але не більше 90 % посадового (чинного) окладу з урахуванням надбавок, передбачених Законом "Про державну службу", без обмеження граничного розміру пенсії.

У разі каліцтва і захворювання спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи відповідно до законодавства України компенсує працівникам митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій шкоду, заподіяну їм каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням службових обов'язків.

Компенсаційні виплати посадовим особам митної служби України проводяться:

— у разі інвалідності внаслідок нещасного випадку, який стався з посадовою особою митної служби України під час виконання нею службових обов'язків, у розмірі, що залежить від ступеня втрати працездатності при встановленні інвалідності: I групи — 5-річного, II групи — 4-річного, III групи — 3-річного грошового забезпечення за останньою посадою потерпілого на день нещасного випадку;

— у разі каліцтва із стійкою втратою працездатності, але без встановлення інвалідності внаслідок нещасного випадку, який стався з посадовою особою митної служби України під час виконання нею службових обов'язків, — у розмірі місячного грошового забезпечення на день нещасного випадку, за кожний процент стійкої втрати працездатності.

Компенсаційні виплати здійснюються незалежно від страхових виплат і виплат у порядку відшкодування шкоди. У разі загибелі працівника митного органу, спеціалізованої митної установи, організації під час виконання ним службових обов'язків непрацездатним членам сім'ї загиблого, які перебували на його утриманні, органами соціального захисту щомісячно виплачується компенсація в розмірі різниці між частиною грошового забезпечення загиблого, що припадала на їх частку, і призначеною пенсією у зв'язку з втратою годувальника без урахування одноразової допомоги.

У цілому заходи соціального захисту, які проводяться в Державній митній службі України, спрямовані на згуртування людей, виховання в них любові до митної справи, сприяють закріпленню кадрів, створенню високопрофесійного колективу, здатного вирішувати основне завдання митних органів, — поповнення державного бюджету та захист економічних інтересів України.

18.1.2. Відповідальність митних органів України та їх посадових осіб

Посадовими особами митної служби України є працівники митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, яким присвоєно спеціальні звання.

Правовий статус посадових осіб митної служби України визначається Конституцією України, Митним кодексом України, Законами України "Про митну службу України", "Про державну службу", "Дисциплінарним статутом митної служби України" та іншими законодавчими і нормативно-правовими актами України.

Трудові відносини працівників митної служби України регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами.

Особа може бути позбавлена спеціального звання митної служби України лише за вироком суду на підставі та в порядку, установлених законом.

Посадові особи митних органів повинні діяти в межах своїх повноважень. Громадяни, які приймаються до митних органів, підписують зобов'язання про дотримання обмежень, пов'язаних з проходженням митної служби.

У разі одержання доручення, яке суперечить чинному законодавству, посадові особи зобов'язані невідкладно в письмовій формі доповісти про це керівникові, який дав доручення, а у разі наполягання на його виконанні — повідомити вищого керівника.

Конкретні права, обов'язки та відповідальність працівників митних органів визначаються на основі кваліфікаційних характеристик і відображаються в посадових інструкціях, що затверджуються керівниками в межах визначеної компетенції.

Виховна робота в митній службі проводиться у структурних підрозділах митниць та інших митних установ. Керівник підрозділу веде щоденник виховної роботи. Всі негативні прояви розглядаються керівництвом і, залежно від ступеня провини, вживаються заходи виховного та дисциплінарного впливу. Співробітники, які відзначилися при виконанні поставлених завдань, заохочуються керівництвом.

За вчинення дисциплінарних проступків до посадових осіб митної служби можуть бути застосовані такі види стягнень:

- зауваження;
- догана;
- затримка до одного року у присвоєнні чергового спеціального звання;
- пониження спеціального звання на один ступінь;
- попередження про неповну службову відповідність;
- пониження у посаді;
- звільнення з митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій.

У разі допущення посадовою особою митної служби суттєвих недоліків у роботі або поведінці під час виконання службових обов'язків може бути проведена позачергова атестація цієї посадової

особи. Порядок атестації посадових осіб митної служби України визначається Кабінетом Міністрів України.

Посадові особи та працівники митної служби на період служби в митних органах зупиняють членство в політичних партіях. Законами України “Про державну службу” та “Про боротьбу з корупцією” встановлюються обмеження, пов'язані з проходженням служби в митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях.

Вчинення посадовою особою корупційних діянь, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади або інше усунення від виконання функцій держави. Таким особам забороняється займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох років з дня їх звільнення.

Порушення посадовою особою спеціальних обмежень, встановлених у ст. 5 Закону України “Про боротьбу з корупцією”, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративне стягнення у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року порушення будь-якого із зазначених у ст. 5 цього Закону обмежень тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Порушення посадовою особою митної служби вимог щодо декларування доходів (неподання або подання неповних чи неправдивих відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру) тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави, а також є підставою для відмови у призначенні на посаду в державні органи.

Неподання або невчасне подання посадовою особою відомостей про відкриття валютного рахунка в іноземному банку тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Заборона прямої підпорядкованості при виконанні службових чи посадових обов'язків певною мірою є протидією можливості створення корупційних та інших протизаконних угруповань.

Керівники митних органів чи їх структурних підрозділів у разі виявлення чи отримання інформації про вчинення підлеглим корупційного діяння або порушення спеціальних обмежень, встановлених ст. 5 цього Закону, в межах своєї компетенції зобов'язані вжити заходів до припинення таких діянь та негайно повідомити про їх вчинення будь-який з державних органів, зазначених у пунктах “а”, “а¹” і “б” ст. 4 цього Закону.

Умисне невжиття такими керівниками відповідних заходів тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення діяння, передбаченого частиною другою цієї статті, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

За протиправні дії чи бездіяльність посадові особи та працівники митної служби несуть відповідальність згідно із законом.

Громадяни та юридичні особи, міжнародні організації та особи без громадянства можуть вимагати усунення будь-яких порушень їх прав. У випадках, коли правопорушення завдають громадянам, підприємствам, установам, організаціям та державним органам матеріальну або моральну шкоди, особи, винні в цьому, відшкодовують її на підставі рішення суду. Розмір відшкодування визначається судом.

Посадові особи та працівники митної служби України, які виконують свої обов'язки відповідно до наданих законом повноважень, не несуть відповідальність за заподіяну не з їх вини іншим особам майнову шкоду.

18.2. Основні принципи охорони праці в установі, організації

У Конституції України зазначено, що основною цінністю держави є людина. Зараз у державі реалізуються затверджені Кабінетом Міністрів Національна програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2001—2005 роки. Програма розвитку виробництва засобів індивідуального захисту працівників, Концепція державного управління охороною праці, а у травні 2001 р., затверджено чергові Основні напрямки соціальної політики держави на період до 2004 року, у яких охороні праці приділено

чільне місце. Тож турбота про безпечні та здорові умови праці — національна політика держави.

Законодавчо закріплено вимоги до установ всіх форм власності щодо:

- впровадження систем управління охороною праці в усіх організаціях установах;
- проведення атестації робочих місць на відповідність нормативним актам;
- розробки та здійснення комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів з охорони праці;
- усунення причин, що призводять до виробничого травматизму та проведення профілактичних заходів, визначених комісіями з розслідування нещасних випадків;
- розроблення положень, інструкцій, інших нормативних актів з охорони праці, чинних у межах конкретних підприємств (наприклад, “Інструкція з охорони праці для працівників митних установ при огляді вантажного транспорту та вантажів, що ним перевозяться”);
- здійснення постійного контролю за дотриманням працівниками технологічних процесів;
- дотримання вимог безпечної експлуатації машин, механізмів, використання засобів колективного та індивідуального захисту;
- оптимізації пропаганди безпечних прийомів роботи.

Законодавство надає соціальні гарантії щодо відшкодування шкоди, збитків внаслідок каліцтва, ушкодження здоров'я під час виконання трудових обов'язків.

Закон України “Про охорону праці” від 14.10.92 складається з 8 розділів та 49 статей.

У ст. 1 дається визначення поняття охорони праці.

Охорона праці — це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я людини в процесі праці.

Дія закону поширюється на всі установи незалежно від форм власності. Законодавство про охорону праці складається із Закону “Про охорону праці”, Кодексу законів про працю України та інших нормативних актів.

Державна політика в галузі охорони праці базується на принципах:

— пріоритету життя і здоров'я працівника щодо результатів виробничої діяльності, повної відповідальності власника за створення безпечних і нешкідливих умов праці;

— встановлення соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві;

— комплексного розв'язання завдань охорони праці;

— встановлення єдиних нормативів з ОП;

— здійснення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з ОП є обов'язковим; та ін.

Власник зобов'язаний створити у кожному структурному підрозділі та на кожному робочому місці умови праці відповідно до вимог нормативних актів, а також забезпечити додержання прав працівників, гарантованих законодавством про ОП.

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування, стан колективного та індивідуального захисту, санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів про ОП.

Працівник має право відмовитися від виконання роботи, яка не передбачена посадовою інструкцією та на виконання якої йому не проводився інструктаж, якщо створилася ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я, навколишнього середовища. Факт наявності такої ситуації підтверджується спеціалістом з ОП. Для виконання будь-якої іншої роботи керівник повинен провести цільовий інструктаж.

Інструктажі проводяться згідно з типовим положенням і є кількох видів:

вступний — проводиться з усіма працівниками, щойно прийнятими на роботу (проводить спеціаліст з ОП);

первинний — проводиться на робочому місці керівником спецпідрозділу;

повторний — проводиться один раз на квартал;

цільовий — проводиться при виконанні разових робіт, не пов'язаних з безпосередніми обов'язками.

Власник зобов'язаний відшкодувати працівникові шкоду, заподіяну йому каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням трудових обов'язків, у повному розмірі втраченого заробітку.

У разі смерті потерпілого розмір одноразової допомоги повинен бути не меншим від п'ятирічного заробітку працівника на його сім'ю, крім того, не менше річного заробітку на кожного утриманця померлого, а також на його дитину, яка народилася після смерті працівника.

Якщо нещасний випадок трапився внаслідок невиконання потерпілим вимог нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги може бути зменшено, але не більш як на 50 %. Факт наявності вини потерпілого встановлюється комісією з розслідування нещасного випадку. Власник відшкодовує потерпілому витрати на лікування.

Відшкодування моральної шкоди провадиться власником, якщо небезпечні або шкідливі умови праці призвели до моральної шкоди потерпілого, порушення його нормальних життєвих зв'язків, вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя.

Під моральною шкодою потерпілого розуміються страждання, заподіяні працівникові внаслідок фізичного або психічного впливу, що спричинило погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин з оточуючими, інших негативних наслідків морального характеру.

Відшкодування моральної шкоди можливе без втрати потерпілим працездатності. Порядок відшкодування моральної шкоди визначається законодавством.

Працівник зобов'язаний:

— знати і виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці, правила поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;

— додержувати зобов'язань щодо охорони праці, передбачених колективним договором (угодою, трудовим договором) та правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

З цією метою створюється система управління охороною праці, якою керує служба охорони праці, керівник якої підпорядковується безпосередньо власникові та прирівнюється до основних виробничих служб.

У митній службі діє також струнка система ОП. У ДМСУ є відділ ОП, а у митницях — служби ОП (які представляє один працівник).

Головне завдання служб охорони праці — організація виконання закону про ОП і контроль за цим. У посадових інструкціях кож-

ного працівника записані пункти з ОП, крім того, у кожному підрозділі митниці (Східної РМ зокрема) діє конкретна інструкція з ОП, яка включає в себе специфіку дії підрозділу. Є також загальні інструкції, як-от “При огляді локомотивів”, “При огляді повітряних суден”, “При огляді пасажирського транспорту” тощо.

Такі інструкції є на кожен вид роботи.

Щороку в Україні травмується близько 40 000 працівників. Близько 27 % травм виникає з причини ігнорування правил поведінки з електричним струмом. Зважаючи на важливість цієї проблеми, одним із державних нормативних актів про охорону праці (ДНАОП 000-1-21-98) у 1998 р. прийнято “Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів”. Тому з усіх аспектів охорони праці розглянемо більш детально лише цю проблему.

Види уражень електричним струмом. Дія електричного струму на живу тканину має різноманітний характер:

— *термічна* — виявляється в опіках окремих ділянок тіла, нагріву до високої температури кровоносних судин, нервів, серця тощо і викликає серйозні функціональні порушення;

— *електролітична* — розкладання органічної речовини, в тому числі крові;

— *біологічна* — порушення живих тканин організму.

Електротравми поділяються у свою чергу:

- на місцеві (місцеве ураження організму);
- загальні (уражений весь організм);
- змішані (місцеві та загальні разом).

Найбільше поширені змішані травми (їх кількість становить понад 55 %). Місцеві електротравми — це місцеве порушення цілісності тканини. Поділяються на електричні опіки, електричні знаки, металізацію шкіри, механічні ушкодження і електрофтальмію, електричний удар.

Дія електроструму на організм людини. *Електричний опік* — найбільш поширена електротравма. Опіки виникають у 63 % постраждалих. Залежно від умов виникнення розрізняють два основних види опіків: *контактний*, що виникає при проходженні струму безпосередньо через тіло людини; *дуговий*, зумовлений дією на

тіло людини електричної дуги. Контактний опік виникає в електроустановках невисокої напруги (не вище 1—2 кВ). При більш високих напругах утворюється електрична іскра або дуга, і виникає опік іншого виду — дуговий.

Під електричним ударом слід розуміти ураження живих тканин організму електричним струмом. Коли електричний удар не призводить до смерті, він може викликати серйозний розлад організму, що проявиться і через кілька годин, днів, місяців. Електричним ударам піддаються більше 80 % постраждалих.

Вплив дії електроструму на організм залежить від низки факторів, у тому числі від електричного опору тіла, струму, терміну його проходження, частоти, індивідуальних якостей людини. Це все теми цілих розділів “Правил електробезпеки” і можуть бути циклом лекцій.

Постають питання: як захиститися від ураження електричним струмом? Як надати першу допомогу потерпілим?

Слід розуміти головне, що при ураженні людини електрострумом основним уражаючим фактором є струм, що проходить через тіло, та час проходження.

Отже, всі правила електробезпеки дозволяють обслуговувати електроустановки лише особам, які склали залік і атестовані на цю роботу.

Перша допомога потерпілим від електричного струму. Перша допомога складається із двох етапів:

- 1) звільнення постраждалого від дії струму;
- 2) надання йому долікарської медичної допомоги.

Оскільки результат ураження електрострумом залежить від тривалості проходження струму через тіло людини, дуже важливо швидше звільнити постраждалого від струму і швидше надати медичну допомогу, тому що період клінічної смерті триває лише кілька хвилин.

При нещасних випадках часто трапляється, що потерпілий продовжує перебувати у контакті зі струмопровідною частиною і не може самостійно порушити цей контакт, тобто перервати струм, що йде через нього. Причини можуть бути різними:

- некероване скорочення мускулів;
- параліч кінцівок;
- ураження нервової системи і т. ін.

Першою дією повинно бути швидке відключення тієї частини електроустановки, до якої людина доторкається.

Відключення електроустановки проводиться за допомогою найближчого рубильника, вимикача, а також шляхом викручування запобіжників.

При цьому слід мати на увазі, що коли потерпілий знаходиться на висоті, то виключення електроенергії може викликати падіння з висоти.

При відключенні електроенергії може погаснути світло, тому слід мати наготові додаткове освітлення.

При цьому слід остерігатися, щоб самому не виявитись у контакті зі струмопровідною частиною, а також під шаговою напругою.

При напрузі до 1000 В можна перерубати проволочку сокирою з дерев'яною рукояткою. Рубати слід кожен провід окремо, щоб не викликати короткого замикання між ними, в результаті якого може виникнути електрична дуга, що спричинить шкоду.

Дозволяється відтягнути постраждалого за одяг, при цьому не доторкаючись тіла потерпілого, сирого одягу.

Можна відкинути проволочку сухою дерев'яною палицею, дошкою (непровідниками).

Таким чином, одна з умов урятування життя виконана — людину звільнено від електроструму.

Заходи першої долікарської медичної допомоги. Сучасна медицина має всі засоби для оживлення людини, ураженої струмом. Однак успіх залежить від першої кваліфікованої допомоги.

Заходи першої долікарської допомоги залежать від стану постраждалого, а саме: наявності дихання. Якщо дихання характеризується нечіткими й неритмічними підйомами грудної клітки при вдиханні, хватує повітря вдихами, чи немає підймання грудної клітки — потерпілий потребує штучного дихання.

Якщо потерпілий у свідомості, але був непритомним, чи під струмом, його необхідно покласти на суху підлогу, забезпечити спокій, бо негативна дія току може проявитися протягом кількох годин і навіть днів. Стан здоров'я може визначити лише лікар.

Якщо потерпілий без свідомості, але з усталеним диханням, треба покласти його на підстилку, полегшити дихання, розстебнувши комір, пояс. Спробувати привести до пам'яті — піднести до носа вату, змочену в нашатирному спирті, оббризкати лице водою, розтерти й зігріти тіло. Чекаючи лікаря.

Якщо потерпілий погано дихає, (рідко, судорожно), треба робити штучне дихання.

За відсутності ознак життя треба робити штучне дихання і масаж серця. Ніколи не варто відмовлятися від надання допомоги постраждалому і вважати його мертвим через відсутність ознак життя. Практиці відомі випадки, коли надана кваліфікована домедична допомога, яка надавалась безперервно, допомагала оживляти людей навіть після 12 годин.

Штучне дихання. Є два способи штучного дихання: апаратний і ручний. Ми розглянемо лише ручний спосіб. Серед різноманітних видів ручного способу найбільш ефективним є спосіб “рот у рот”. Він полягає в тому, що той, хто надає допомогу, вдихає повітря зі своїх легень до легень постраждалого через його рот.

Але перш ніж приступити до штучного дихання, необхідно виконати такі операції:

а) звільнити потерпілого від одягу, що стискає, — розстебнути комір, галстук тощо;

б) покласти потерпілого на спину на горизонтальну поверхню;

в) максимально закинути голову назад, поклавши під потилицю долоню однієї руки, зробити, щоб підборіддя не було на одній лінії з шиєю. При цьому положенні голови язик відходить у гортань, забезпечуючи тим самим прохід повітря в легені. Під лопатки слід підкласти валик з одягу;

г) пальцями очистити рот від крові, слини.

Той, хто надає допомогу, набирає повітря і з силою видихає його в рот потерпілому. При цьому він повинен охопити своїм ротом весь рот потерпілого, а щогою чи пальцями затиснути йому ніс.

Контроль за надходженням повітря в легені потерпілого здійснюється на око після розширення грудної клітки потерпілого. Якщо після вдихання повітря грудна клітка потерпілого не розправляється, це свідчить про непрохідність шляхів дихання. Тому необхідно висунути нижню щелепу постраждалого вперед. Для цього треба поставити чотири пальці кожної руки ззаду кутів нижньої щелепи і висунути її вперед. Або це ж зробити великим пальцем однієї руки.

Якщо неможливо відкрити стиснутий рот, тоді робиться дихання “з рота в ніс”.

Протягом однієї хвилини слід робити 10—12 вдукань. Штучне дихання необхідно проводити до повного відновлення глибокого ритмічного дихання.

Масаж серця. При наданні допомоги ураженим струмом робиться масаж серця — ритмічне надавлювання на груди. В результаті цього серце стискується між грудниною і хребтом і виштовхує зі своїх порожнин кров.

Мета масажу серця — штучна підтримка кровообігу і відновлення нормальних скорочень серця. При процесі масажу людина, що надає допомогу, визначивши місце надавлювання (воно повинно знаходитись приблизно на два пальці вище м'якого кінця грудей), повинна покласти долонею вниз одну руку, а другу поверх першої також покласти під прямим кутом і надавлювати на грудну клітку потерпілого швидким поштовхом так, щоб змістити нижню частину груднини вниз на 3—4 см. Не можна надавлювати нижче краю грудної клітки, бо можна пошкодити інші органи. Надавлювання треба повторювати приблизно один раз на секунду.

Якщо надають допомогу двоє, то один повинен робити штучне дихання, другий — масаж серця в такій послідовності: після одного глибокого вдукання проводиться п'ять надавлювань на грудну клітку або після двох вдукань — 15 надавлювань. Якщо допомагає потерпілому одна людина, то треба після двох глибоких вдукань у рот чи ніс робити 15 надавлювань.

Для перевірки пульсу через кожні 2 хвилини переривають масаж на 2—3 секунди. У разі відсутності пульсу слід продовжувати масаж аж до передачі потерпілого лікарю.

Захисне заземлення. Крім конкретних принципів електробезпеки є ще принцип *захисного заземлення*. Це — зумисне електричне з'єднання із землею металевих неструмопровідних частин, які можуть виявитись під напругою.

Призначення захисного заземлення — усунення небезпеки ураження струмом на випадок дотику до корпусу.

Принцип дії захисного заземлення — зниження до безпечних значень напруги шляхом зменшення потенціалу обладнання.

Небезпеку ураження струмом можна усунути швидким відключенням електроустановки. Для цього використовують *занулення* — зумисне електричне з'єднання з нульовим захисним провідником неструмопровідних частин, які можуть виявитись під напругою.

Принцип дії занулення — переведення замикання на корпус у

коротке замикання, в результаті чого спрацьовують запобіжники, електричний ланцюг обривається і прилад знеструмлюється.

Таким чином, і заземлення, і занулення використовуються для безпеки працюючого під час виконання службових обов'язків. Вони входять до комплексних заходів з електробезпеки.

Головне для працюючого — це:

- знати правила з електробезпеки, конкретні для кожної електроустановки;
- мати необхідний допуск до роботи на електроустановках;
- вміти звільнити людину від електроструму і надати першу допомогу.

Організаційні заходи під час роботи. Організаційними заходами, якими досягається безпека роботи на електроустановках, є:

- призначення осіб, відповідальних за безпечне виконання робіт;
- підготовка робочих місць;
- допуск до роботи;
- нагляд під час виконання робіт;
- оформлення перерв у роботі.

Працівник повинен виставити на робочих місцях огороження, плакати, які б попереджали про небезпеку. Технічні засоби охоплюють:

- підготовку робочого місця;
- вимикання напруги;
- вивішування плакатів безпеки;
- перевірку відсутності напруги;
- встановлення заземлення.

Будь-який із цих пунктів — ціла система проведення робіт, що може бути розкрита у спеціальній темі.

Ми не розкриваємо і тему протипожежної безпеки, що також класифікується як наука, проте основні поняття наведемо.

Пожежа — це некерований процес горіння з людськими жертвами або матеріальними збитками.

Для боротьби з пожежами є багато засобів, найпоширеніший — вогнегасники. Їх є кілька видів — пінні, вуглекислотні, порошкові

тощо. Слід зазначити, що при загоранні електроустановок та подібних приладів не можна користуватись водою, пінними вогнегасниками, тому що це — провідники електричного струму.

Про все це є докладна інформація в інструкціях, виконання яких обов'язкове. Навчання, організація та контроль виконання здійснюються через систему професійної освіти, проведення інструктажів та систему безперервного контролю. Згідно зі ст. 20 Закону України “Про охорону праці”: “Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з ОП забороняється”.

Будь-яка інструкція з ОП, затверджена наказом керівника, є нормативним актом з охорони праці. Кодекс законів про працю України розроблений так, щоб не порушувати нормативних актів про ОП, тобто не створювати небезпечних процесів у ході трудової діяльності людини.

При укладенні трудового договору умови його не можуть містити положень, які не відповідають законодавчим та іншим нормативним актам з ОП. Громадянин повинен бути проінформований власником під розписку про умови праці, наявність на робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів (у митній системі — рентген-апарати, наркотичні засоби тощо), про можливі наслідки їхнього впливу на здоров'я та про його права на пільги та компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

У митній системі діє чіткий контроль за організацією охорони праці. Загальні завдання охорони праці частково сформульовані у системі підбиття підсумків роботи та оперативного контролю за станом ОП, яка включає:

— *конкретну перевірку* — контроль підрозділів за всіма аспектами діяльності в галузі ОП;

— *цільову перевірку* — контроль, що передбачає поглиблену перевірку певного виду діяльності (пожежну, електробезпеку, знання конкретної інструкції, умінь користуватись ТЗМК, надавати першу допомогу потерпілим тощо);

— *поточний контроль* — проводиться щоденно на початку і в процесі роботи. Полягає в готовності виконавців до трудової діяльності та додержання умов праці і вимог безпеки;

— *оперативний контроль* — проводиться один раз на місяць. Полягає в перевірці організаційно-технічного забезпечення безпеки праці;

— *періодичний контроль* — щоквартальний. Полягає в перевірці управлінського, організаційного, технічного забезпечення безпеки праці на відповідність нормативним вимогам.

Головне завдання закону та законодавчих актів про охорону праці — це те, що вони забезпечують виконання конституційних вимог створення безпечних умов праці, законодавчі права працюючого стосовно власника і, нарешті, не декларують, а обґрунтовують поняття, що головна цінність держави — людина.

Про реальність дій Держави у цьому напрямі, поглиблення цього положення Конституції свідчить той факт, що з 1 січня 2003 р. в Україні створено новий державний інститут управління охороною праці — Комітет державного нагляду за охороною праці, який повинен реалізувати концепцію управління охороною праці, спрямовану на реалізацію положень Конституції та законів України щодо забезпечення охорони життя і здоров'я працівників у процесі життєдіяльності, створення безпечних, нешкідливих умов праці на кожному робочому місці, належних умов для формування у працівників свідомого ставлення до особистої безпеки та безпеки оточення, запровадження нових і вдосконалення діючих механізмів у галузі охорони праці.

18.3. Основні поняття про діловодство. Приймання, розгляд і реєстрація документів. Види пошти та документів. Вимоги до складання й оформлення текстових документів

18.3.1. Основні поняття про діловодство

Діловодство — це діяльність, яка охоплює питання документування й організації роботи з документами в процесі здійснення управлінських функцій.

Діловодство — важлива складова роботи кожної установи, організації, підприємства. У їх практичній діяльності застосовуються різні системи діловодства, але майже для всіх обов'язкове ведення адміністративного діловодства (його ще називають загальним діловодством).

У процесі діловодства беруть участь (більшою чи меншою мірою) всі працівники апарату управління: одні створюють документи, другі забезпечують їх передачу, а треті керуються цими документами у своїй практичній діяльності. Усе, що вирішується апаратом управління і втілюється потім у практичні справи, оформляється документами.

Приймання, розгляд і реєстрація документів. Усі документи, що надходять до митного органу, в тому числі й створені за допо-

могою ПК, приймаються централізовано в загальному відділі (канцелярії).

Документи, які надходять до митного органу засобами електронного та факсимільного зв'язку й адресовані їх керівникам, повинні обліковуватися за місцем приймання та передаватися на реєстрацію до загального відділу чи канцелярії.

Працівникам митних органів України незалежно від займаних посад і повноважень забороняється приймати до виконання незаєєстровані документи.

У загальному відділі (канцелярії) розкриваються всі конверти, за винятком тих, що мають напис "Особисто".

Усі документи, що надійшли до митного органу, підлягають обов'язковому попередньому розгляду керівником загального відділу (канцелярії) митного органу або іншою уповноваженою на це посадовою особою відповідно до розподілу обов'язків між працівниками.

Мета попереднього розгляду документів — розподіл їх на ті, що потребують обов'язкового розгляду керівництвом митного органу або виконавцями відповідно до їхніх функціональних обов'язків; визначення необхідності реєстрації документів; установлення у разі необхідності термінів виконання документів, які передаються структурним підрозділам чи безпосереднім виконавцям.

Реєстрація документів — фіксування факту створення або надходження документа — здійснюється шляхом проставлення на ньому умовного позначення — реєстраційного індексу з подальшим записом у реєстраційних формах необхідних відомостей про документ.

Реєстрація документів проводиться з метою забезпечення їх обліку, контролю за виконанням та оперативним використанням наявної в них інформації. Як правило, вона повинна проводитися централізовано. Але допускається і децентралізована реєстрація документів у митних органах з обсягом документообігу понад 10 тис. документів на рік, з територіально роз'єднаними структурними підрозділами та у випадках, викликаних специфікою діяльності органу.

Основним принципом реєстрації документів є однократність. Кожний документ реєструється в одному органі лише один раз: вхідні — у день надходження або не пізніше наступного дня, якщо документ надійшов у неробочий час; створювані — у день підписання або затвердження.

Документи реєструються в межах груп залежно від назви, виду, автора і змісту.

Реєстрація документів може проводитися за журнальною або картковою формою залежно від обсягу документообігу.

18.3.2. Вимоги до складання й оформлення текстів документів

Управління суспільством, галуззю народного господарства чи підприємством становить процес отримання, обробки й передачі інформації.

Переважна частина використаної інформації фіксується. Це обов'язковий елемент управлінської діяльності, оскільки в сучасних умовах отримувати, зберігати і передавати інформацію можна, лише зафіксувавши її попередньо. Матеріальними носіями фіксованої інформації є документи.

Документ (у перекладі з лат. — повчальний приклад) — це вид інформації про факти, події, явища об'єктивної й розумної діяльності людини.

Розрізняють документи на папері, фотоплівці, магнітній та перфострічках, диску, перфокарті тощо.

В управлінській діяльності використовуються головним чином текстові документи, інформація в яких зафіксована будь-яким письмовим способом — рукописним, машинописним, друкарським. Такі документи, оформлені відповідно до певних правил, часто називаються управлінськими, а їх сукупність — управлінською документацією.

Інакше кажучи, управлінська документація є системою документації, що забезпечує управлінські процеси в суспільстві, на підприємстві, в організації та установі.

Документи класифікуються за змістом інформації, яку вони несуть, надходженням, стадіями створення, ступенями гласності, термінами зберігання, призначенням і деякими іншими ознаками.

Найважливішою класифікаційною ознакою документів є їх зміст, зокрема відношення зафіксованої в них інформації до предмета чи до напряму діяльності. Відповідно до цього виділяють такі види документів (табл. 18.1).

За походженням документи поділяються на офіційні (службові) й особисті. Офіційний документ створюється організацією чи службовою особою та оформляється в установленому порядку. Серед офіційних документів можна виділити особисті, що засвідчують особу або її права, обов'язки, службовий або соціальний стан, а також містять інші відомості біографічного характеру. Документи особистого походження створюються особою поза сферою її службової діяльності або поза виконанням суспільних обов'язків.

Таблиця 18.1. Види документів за ознаками класифікації і групами

За спеціалізацією (змістом)	Загальні З адміністративних питань Спеціалізовані з фінансових, комерційних питань та ін.
За призначенням	Організаційні Розпорядчі Інформаційні Колегіальних органів Статутні
За місцем виникнення	Внутрішні Зовнішні
За напрямком	Вхідні Вихідні
За джерелами виникнення	Первинні Вторинні
За формою (структурними ознаками)	Стандартні Індивідуальні
За технікою відтворення	Рукописні Відтворені механічним способом
За ступенем секретності	Особливої важливості Цілком таємно Таємно
За терміном виконання	Звичайні безстрокові Термінові Дуже термінові
За складністю	Односкладові Складові
За терміном зберігання	Постійного зберігання Тривалого (понад 10 років) зберігання Тимчасового (до 10 років) зберігання

За стадіями створення розрізняються чорнові, оригінали й копії документів. Рукописний або машинописний документ, що відображає роботу автора над текстом, — чорновий. Документ є оригіналом, якщо відомості про автора, час та місце його створення, які він містить у собі або які виявлені якимось іншим шляхом, відповідають дійсності. Оригінал офіційного документа — перший і єдиний його примірник. Копія відтворює інформацію документа й усі його зовнішні ознаки або частину їх. В юридичному відношенні оригінал і копія рівноцінні.

За ступенем гласності є документи звичайні та для службового користування (ДСК).

Нарешті, виходячи з **призначення**, розрізняють індивідуальні й

типові документи. Перші створюють у кожному окремому випадку для розв'язання конкретної управлінської ситуації. Другі відображають однорідні питання й складаються за однаковими зразками (типові листи, типові інструкції, типові положення і т. ін.).

Діяльність зі створення документів (документування) та організація роботи з ними означає створення умов, які забезпечують рух, пошук та зберігання документів у діловодстві та називається діловодством.

Стиль сучасного ділового письма. У службових документах реалізується офіційно-діловий стиль письма.

Під стилем ділового письма розуміють сукупність прийомів використання мовних засобів при складанні управлінської документації. При складанні тексту документів мають виконуватися вимоги, найголовнішими з яких є достовірність та об'єктивність, що досягається викиданням слів, які не несуть смислового навантаження.

Достовірним текст документа є тоді, коли в ньому не допускається подвійного тлумачення слів та виразів.

Повним називається текст документа, зміст якого вичерпує всі обставини справи.

Стислим є текст, у якому немає зайвих слів та смислових повторів, надмірно довгих міркувань не по суті справи.

Переконливим — текст, який веде до прийняття адресатом пропозиції або виконання прохань, викладених у документі. Переконаливо складений діловий лист може прискорити прийняття управлінського рішення, запобігти назріванню конфлікту.

При оформленні службового документа необхідно пам'ятати, що його автор не посадова особа, а юридичне підприємство, установа або організація. Це покладає велику відповідальність на укладачів та виконавців документа. Форми вираження інтересів юридичних осіб повинні відповідати нормам адміністративного права.

Усі якості тексту взаємопов'язані та взаємозалежні — текст не може бути переконливим без достатньої повноти і т. д.

У стилістичному відношенні ділове мовлення характеризується суворою логічністю міркування, послідовністю та переконливістю.

Елементи тексту. Текст — головний елемент документа. Через це підготовка текстової частини — одна з найголовніших операцій у документуванні й діловодстві.

Текст будь-якого документа складається з логічних елементів: вступу, доказу, закінчення. У *вступі* адресат готується до сприйняття теми

(зазначається привід, що привів до укладення документа, викладається зміст питання і т. ін.). У *доказі* викладається суть питання (докази, пояснення, міркування, що супроводжуються цифровими розрахунками, посиланнями на законодавчі акти та інші матеріали). У *закінченні* формулюється мета, заради якої складено документ. Воно може бути активним чи пасивним. *Активне закінчення* точно зазначає, яку дію має виконувати адресат. Мета *пасивного закінчення* — проінформувати адресата про якийсь факт, обставину тощо.

Текст документа, що складається з одного закінчення, називається *простим*, а той, що містить також інші логічні елементи, — *складним*.

Залежно від змісту документів застосовується *прямий* або *зворотний* порядок розташування логічних елементів. У першому випадку після вступу йдуть доказ і закінчення. При зворотному порядку — спочатку викладається закінчення, а потім доказ. Вступ у таких документів відсутній.

За способом викладу матеріалу документи можна поділити на дві категорії: з високим і низьким рівнем стандартизації.

Документи з високим рівнем стандартизації складаються за затвердженою формою.

Уніфікація як один із напрямків реалізації документів нині втілюється в розробці й застосуванні на практиці типізованих та трафаретних текстів.

Типізація текстів — процес створення тексту-зразка, тобто стереотипу, на основі якого можуть бути побудовані тексти аналогічного змісту, що відповідають подібним управлінським ситуаціям. При цьому мають бути якнайточніше збережені основні конструкції й формулювання тексту-зразка. Типові тексти, як правило, оформляють у вигляді спеціальних збірників.

Трафаретизація текстів — процес поділу всієї інформації групи однорідних документів на постійну і змінну з наступним включенням постійної інформації до банку документа. Отже, трафаретні тексти — це дослідне відтворення постійної інформації групи документів з пропусками для подальшого заповнення конкретного документа.

У документах з низьким рівнем стандартизації добір слів та словосполучень щоразу залежать від конкретних ситуацій. За способом викладення документи з низьким рівнем стандартизації прийнято поділяти на розповідні, описи й міркування.

У *розповіді* йдеться про події (явища, факти) у тій хронологічній послідовності, в якій вони відбуваються в дійсності (автобіографія, пояснювальна записка, замітка, протокол).

В *описі* характеризуються явища (предмет, люди, події) з переліченням ознак, властивостей, особистостей (опис-характеристика, наказ, звіт, постанова).

Міркуванням називається вид тексту, в якому логічні визначення, думки й висновки розкривають внутрішній зв'язок явищ і, як правило, доводять визначену тезу. Розрізняють два основних види доказів: дедуктивний, коли думка розвивається від загального до часткового, та індуктивний, у якому думка спрямована від окремих фактів до загального.

Нижче наведено зразки деяких документів.

Зразок написання листа

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ СХІДНА РЕГІОНАЛЬНА МИТНИЦЯ

61003 м. Харків, вул. Короленка, 14, 16а. Тел. (0572) 12-77-30
Факс (0572) 19-41-39

№ 15/1207

“ ” _____ 200 р.

На № _____ від “ ” _____ 200 р.

Заступнику Голови ДМСУ
І. Б. П.

Про надання роз'яснення
щодо сертифіката походження
форми “А”

У зв'язку з надходженням запитів з митниць та відсутністю інструктивних матеріалів щодо сертифікатів походження прошу дати роз'яснення про основні вимоги, що висуваються до сертифіката при митному оформленні вантажу (наявність захисних позначок, правила його заповнення та ін.), а також указати перелік країн, яким надано дозвіл на видачу такого сертифіката.

Начальник Східної
регіональної митниці

І. Б. П.

Прізвище

Тел.

**Зразок написання наказу
(першої сторінки)**

**ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
СХІДНА РЕГІОНАЛЬНА МИТНИЦЯ**

НАКАЗ

“_____” 200 р. № _____

Про анулювання кваліфікаційного
свідоцтва особи, уповноваженої
на декларування

Відповідно до вимог параграфа 5 “Положення про діяльність підприємств, що здійснюють декларування на підставі договору”, затвердженого наказом ДМСУ від 22.07.97 р. № 340, та згідно з заявою власника кваліфікаційного свідоцтва Лариси Олексіївни Янковської

Наказую:

1. Скасувати дію кваліфікаційного свідоцтва особи, уповноваженої на декларування, № 80000/8-164 Д від 06.05.98 р., виданого на ім'я Янковської Лариси Олексіївни 28.09.99 р.

2. Начальнику ВОМК В.Б. Ладу довести інформацію про скасування кваліфікаційного свідоцтва до оперативних підрозділів Східної РМ.

Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Начальник Східної
регіональної митниці

І. Б. П.

Зразок написання службової записки

Начальнику Східної
регіональної митниці
І. Б. П.
начальника вантажного відділу
І. Б. П.

СЛУЖБОВА ЗАПИСКА

“_____” _____ 200 р. № _____

Про хід виконання вимог
наказу ДМСУ від 06.04.98 р. № 184

Текст записки

Начальник вантажного відділу

І. Б. П.

**Зразок оформлення заяви
про надання щорічної відпустки**

Начальнику Східної
регіональної митниці
І. Б. П.
інспектора ВПВ
І. Б. П.

ЗАЯВА

Прошу Вас надати мені щорічну відпустку за період 2002—2003 рр.
на 30 діб з 10.11.2002 р. та матеріальну допомогу на оздоровлення.

Дата

Підпис

Зразок написання заяви про надання матеріальної допомоги

Начальнику Східної
регіональної митниці
І. Б. П.
старшого інспектора
ВПВ
І. Б. П.

ЗАЯВА

Прошу Вас надати мені матеріальну допомогу у зв'язку з народженням дитини.

Копія свідоцтва про народження дитини додається.

Дата Підпис

Зразок написання пояснення

Начальнику відділу
митних платежів
І. Б. П.
старшого інспектора
І. Б. П.

ПОЯСНЕННЯ

03.11.99 р. приблизно о 16.00, ввійшовши до трамвая 23-го маршруту та оплативши проїзд, я поклав гаманець, у якому знаходилося моє посвідчення і п'ятнадцять гривень, у бокову внутрішню кишеню куртки. В трамваї на той час було дуже багато людей. Проїхавши дві зупинки я виявив пропажу гаманця. Після цього я відразу звернувся до РВ ХДУ УМВСУ.

У РВ Московського району мною була написана заява, зареєстрована під № 14336/8616, за фактом вжиття заходів по розшуку невідомих осіб, які викрали гаманець, у якому знаходилося службове посвідчення.

Про результати розшуку злочинців мені буде надана інформація.

Дата

Підпис

18.3.3. Особливості діловодства документів з грифом “Для службового користування”

До діловодства документів з грифом “Для службового користування”, обліку і зберігання печаток та штампів з повним найменуванням митного органу, а також бланків суворої звітності допускаються посадові особи, які мають досвід роботи з такою категорією документів, виробів, на підставі наказу митного органу.

У підрозділах митного органу й на робочих місцях виконавців документів повинні бути створені необхідні умови для роботи з конфіденційною інформацією, що є власністю держави, а також для зберігання матеріальних носіїв такої інформації.

Облік вхідних, внутрішніх і вихідних документів з грифом “ДСК” залежно від обсягів документообігу здійснюється в журналах реєстрації (обліку) або картках за формою, у тому числі з використанням персональних комп'ютерів.

Основним принципом обліку документів з грифом “ДСК” є одноратність присвоєння облікового (реєстраційного) номера вхідним, внутрішнім, вихідним документам тощо.

Ступінь обмеження доступу форм обліку документів, у яких міститься інформація, що є власністю держави, визначається залежно від відомостей, що в них містяться. Журналам реєстрації (обліку) документів, у яких міститься інформація, що є власністю держави, надається гриф “Для службового користування”.

Складання та оформлення документів. Кожний документ, який містить інформацію, що є власністю держави, повинен бути складений із додержанням вимог нормативно-правових актів з питань діловодства у системі митних органів України. У разі необхідності на документі можуть проставлятися позначки “Особисто”, “Терміново” або “Копія”.

Документи, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, складаються, друкуються і копіюються в суворо обмеженій кількості примірників. Підставою для виготовлення певної кількості примірників або копій документа є адресування документа, що зазначено у тексті, розрахунок розсилки або резолюція керівника митного органу, структурного підрозділу.

Гриф “Для службового користування”, позначка “Копія” і номер примірника проставляються на документах у правому верхньому куті першої сторінки. Якщо гриф “Для службового користування” немож-

ливо нанести на матеріальний носій інформації, про це зазначається у супровідному документі або обумовлюється іншим способом.

Необхідність присвоєння грифа “Для службового користування” документу визначається на підставі “Переліку конфіденційної інформації, що є власністю держави у галузі митної справи” виконавцем документа, а у разі необхідності особою, яка підписує документ.

Відповідальність за правильне присвоєння документу грифа “Для службового користування” несуть посадові особи, які підготували, підписали або затвердили цей документ. Керівник митного органу, де розроблений документ, у разі потреби має право зняти гриф “Для службового користування” з підготовленого документа, якщо відомості, що містяться у цьому документі, не відповідають Переліку.

На документ, призначений для направлення на п’ять і більше адрес, складається розрахунок розсилки, який затверджується особою, що підписала документ або керівником структурного підрозділу, в якому готувався документ. Розрахунок розсилки погоджується із загальним відділом, канцелярією.

Помітка “Особисто” проставляється на документах, які підлягають врученню особисто адресатові або уповноваженій ним особі. Документи з обмежувальною поміткою “Особисто” направляються із зазначенням посади прізвища та ініціалів адресата.

Кожний додаток до документа повинен мати самостійну нумерацію аркушів або сторінок. При направленні документа із супровідним листом після слова “Додаток” у листі зазначається найменування кожного додатка (якщо це не обумовлено у тексті), його обліковий (реєстраційний) номер, номери й кількість примірників, гриф обмеження доступу, а також кількість аркушів. За великої кількості додатків складається їх опис із зазначенням необхідних, реквізитів включених до нього документів, а в супроводжувальному листі зазначається: “Додатки згідно з описом від ____ № ____ на ____ аркушах”.

Документи з грифом “ДСК”, що підлягають реєстрації, розсилці та підшиванню до справи, які підписані керівництвом митних органів або іншими посадовими особами, а також документи внутрішні, інвентарного та іншого обліку подаються виконавцями до загального відділу (канцелярії), особі, відповідальній за діловодство документів з грифом “ДСК”. При цьому надруковані та підписані документи подаються разом з чернетками, варіантами та електронними (магнітними) носіями. Чернетки і варіанти знищуються виконавцем та співробітником загального відділу (канцелярії) або особою, відповідальною за діловодство документів з грифом “ДСК”, про

що на примірнику документа, який залишається у справі, робиться запис: “Чернетки і варіанти в електронному та паперовому вигляді знищені”. Дата. Підписи.

Якщо документу, підготовленому і віддрукованому без грифа обмеження доступу, за рішенням керівника митного органу або особи, відповідальної за його підготовку, необхідно надати гриф “ДСК”, такий документ дооформляється виконавцем та реєструється в журналі (картці) обліку документів з грифом “ДСК”. Для надання документу грифа “ДСК” подаються усі примірники віддрукованого документа, електронні (магнітні) носії, чернетки та зіпсовані аркуші паперу.

Кількість примірників надрукованого документа, електронних (магнітних) носіїв і аркушів чернеток підтверджуються підписами виконавця і відповідального співробітника загального відділу, канцелярії або особою, відповідальною за діловодство документів з грифом “ДСК”. Чернетки і варіанти знищуються у встановленому порядку. У разі нестачі аркушів або примірників документа, якому надано гриф “ДСК”, або виявлення не зданих при реєстрації документа чернеток, зіпсованих аркушів та електронних (магнітних) носіїв інформації за такими фактами проводиться службове розслідування.

Приймання та облік документів. Приймання та облік (реєстрація) документів з грифом “ДСК” здійснюються загальним відділом, канцелярією митного органу або відповідальною за їх облік (реєстрацію) особою структурного підрозділу митного органу.

Кореспонденція з грифом “Для службового користування”, що надходить до митного органу, в тому числі в електронному вигляді, приймається, як правило, працівником загального відділу, канцелярії митного органу, відповідальним за діловодство документів з грифом “Для службового користування”. При цьому перевіряються відповідність облікових номерів, зазначених на документах, конвертах, у реєстрах тощо, кількість аркушів та примірників документів, а також правильність оформлення додатків та їх відповідність інформації, викладеній у супровідному листі.

У разі відсутності у конвертах (пакетах) документів, аркушів, додатків, а також невідповідності їх облікових (реєстраційних) номерів інформації, зазначеній у супровідному листі, на конверті, у реєстрі тощо складається акт встановленої форми, один з яких надсилається відправнику. У разі необхідності відправнику може повертатися уся неналежно оформлена кореспонденція зі складанням відповідного акта у двох примірниках, другий примірник якого також направляється відправнику.

Документи з грифом “Для службового користування”, які надійшли помилково, повертаються відправнику або пересилаються адресатові з повідомленням про це відправника.

Для забезпечення отримання документів з грифом “Для службового користування” у неробочий час, святкові та вихідні дні такі документи можуть прийматися оперативним черговим (черговим) за наявності у нього відповідної печатки або штампа для отримання кореспонденції, а також умов для зберігання документів з грифом обмеження доступу. Завдання щодо одержання кореспонденції з грифом “ДСК” оперативним черговим (черговим) визначаються керівником митного органу.

Обліку (реєстрації) підлягають усі вхідні, вихідні та внутрішні документи з грифом “Для службового користування”. Вони обліковуються за кількістю аркушів; видання (книги, журнали, брошури, магнітні носії інформації тощо) — за кількістю примірників. При реєстрації магнітних носіїв інформації зазначаються обсяги інформації, яку вони містять (кількість кілобайт).

Облік документів та видань з грифом “Для службового користування” ведеться у журналах або картках, як правило, окремо від обліку несекретної документації.

Облік магнітних носіїв інформації з грифом “Для службового користування” ведеться окремо від обліку паперових носіїв такої інформації у журналах встановленої форми.

Аркуші журналів обліку документів з грифом “ДСК” нумерують, прошнуровують і скріплюють печаткою “Для пакетів” або іншою печаткою загального відділу, канцелярії. На останній сторінці пронумерованого аркуша робиться запис: “У цьому журналі прошнуровано, пронумеровано і скріплено печаткою “Для пакетів” ____ аркушів”. Під записом проставляється особистий підпис начальника або працівника загального відділу, канцелярії.

У журналах обліку (реєстрації) своєчасно відображається проходження (рух) документів (зняття копій, передання, відправка, знищення тощо) з моменту їх одержання (підготовки) митним органом до завершення виконання і підшивання (формування у справу), відправлення адресатам, знищення або передання до архіву. В журналах та на картках обліку забороняється робити виправлення з використанням коригувальної рідини. Помилково зроблений запис закреслюється, а внесені працівником канцелярії виправлення обумовлюються записом про внесення виправлень і завіряються його особистим підписом із зазначенням прізвища і дати. У разі коли обсяг документів з грифом “Для службового користування” незнач-

ний, дозволяється вести їх облік (реєстрацію) разом з іншою документацією. При цьому в журналі до реєстраційного номера документа додається позначка “ДСК”.

На кожному документі з грифом “Для службового користування” проставляється штамп або робиться запис із зазначенням найменування організації, облікового (реєстраційного) номера документа, дати взяття на облік (реєстрації). Тираж видання з грифом “Для службового користування”, одержаний для розсилання або внутрішніх потреб, реєструється за одним вхідним номером у журналі обліку і розподілу видань з грифом “Для службового користування”.

Додатково виготовлені (розмножені) примірники будь-якого документа, магнітного або оптичного носія інформації обліковуються за номером цього документа; нумерація додатково розмножених примірників продовжується від останнього номера примірників, які були розмножені раніше.

Друкування (виготовлення) документів. Друкування або виготовлення іншим шляхом документів з грифом “Для службового користування”, а також формування конфіденційної інформації, що є власністю держави, на магнітних, оптичних та інших носіях інформації здійснюється у підрозділах митного органу працівниками, які за встановленим порядком допущені до роботи з конфіденційною інформацією, що є власністю держави.

Оброблення конфіденційної інформації, що є власністю держави, а також друкування (виготовлення), копіювання матеріальних носіїв з грифом “ДСК” за допомогою електронно-обчислювальних і копіювально-розмножувальних засобів здійснюється за умови вжиття необхідних організаційних, адміністративних і технічних заходів відповідно до законодавства.

На останній сторінці кожного примірника виготовленого документа виконавець, за погодженням із загальним відділом, канцелярією зазначає кількість надрукованих примірників, прізвище виконавця, дату виконання документа.

Надруковані та підписані документи з грифом “Для службового користування” разом з їх чернетками, варіантами й зіпсованими аркушами передаються для постановки на облік співробітникові загального відділу, канцелярії, який здійснює їх реєстрацію й забезпечує подальше проходження.

Розмноження документів та виготовлення витягів з них. Зняття копій (розмноження) та виготовлення витягів з документів із грифом “Для службового користування” здійснюється митними

органами або їх структурними підрозділами у разі службової необхідності, якщо в них містяться відомості, що безпосередньо стосуються їх діяльності, за письмовим дозволом керівника митного органу або структурного підрозділу на замовленні на розмножувальну роботу, за формою, встановленою Інструкцією з діловодства в митній службі України, затвердженою наказом Держмитслужби від 28.12.2002 № 747, за наявності на такому замовленні позитивної резолюції керівника загального відділу, канцелярії.

Зняття копій або виготовлення витягів з документів із грифом “ДСК”, які надійшли з інших установ, організацій, якщо в них не містяться відомості, що безпосередньо стосуються діяльності митного органу або структурного підрозділу, дозволяється тільки за згодою установи, з якої надійшов документ.

Виготовлення копій та витягів, за винятком тих, що здійснюються у робочих зошитах з грифом “ДСК”, реєструється в журналах обліку роботи копіювально-розмножувального бюро (додаток 15 до Інструкції з діловодства в митній службі України, затвердженої наказом Держмитслужби від 28.12.2002 № 747 (далі — журнал обліку розмноження), яким надається гриф “ДСК”.

При реєстрації копій та витягів з документів із грифом “ДСК” на них проставляється позначка “Копія” або “Витяг”, номер примірника копії поруч з номером примірника оригіналу, а також обліковий (реєстраційний) номер за журналом обліку розмноження.

Після виготовлення копій або витягів з документів на останній сторінці документа, з якого знята копія (копії) або зроблено витяг (витяги), проставляється позначка “Знято ... копій”, “Зроблено витяг, реєстраційний № ____ від ____”. Додатково розмножені примірники копій обліковуються за реєстраційним номером попереднього розмноження, при цьому на останній сторінці документа, з якого робиться копія, проставляється позначка “Додатково знято ____ копій, реєстраційний № ____ від ____”.

Оформлення, адресування і відправлення вихідних документів. Розсилання (відправлення, передача) документів з грифом “Для службового користування” здійснюється на підставі розрахунків розсилки, підписаних керівництвом митного органу, структурного підрозділу, у якому підготовлено документ, або керівником загального відділу, канцелярії у порядку, встановленому в системі митних органів України для загального діловодства, із зазначенням у них облікових номерів та номерів примірників, що розсилаються (передаються). Якщо розсилання документа здійснюється менш як

п’яти адресатам, розрахунок розсилки друкується на зворотній сторінці останнього аркуша документа.

Пересилання, відправлення документів з грифом “Для службового користування” до інших установ, організацій у межах України здійснюється рекомендованими або цінними поштовими відправленнями, а також каналами фельд’єгерського та спеціального зв’язку або кур’єрами митних органів.

У разі необхідності доставка документів з грифом “Для службового користування” може здійснюватися представниками інших організацій на підставі письмової резолюції (дозволу) керівника митного органу на службовій записці працівника, відповідального за ведення діловодства документів з грифом “ДСК”. Письмове підтвердження вручення документа адресатові представником іншої установи додається до матеріалів обліку передачі документів.

Документи, справи, видання, магнітні носії інформації тощо з грифом “Для службового користування”, що розсилаються, повинні бути вкладені у конверти або упаковані так, щоб виключалася можливість доступу до них сторонніх осіб.

На упаковці або конверті проставляються гриф “Для службового користування”, позначка “Конвертував”, підпис особи, яка конвертувала (упаковувала) відправлення, зазначається повна адреса і найменування одержувача та відправника і номери вкладених документів. У разі наявності на документі, що направляється, позначки “Особисто” на упаковці, конверті проставляється аналогічна позначка і вказуються посада, прізвище та ініціали адресата.

У разі необхідності термінової доставки документа адресатові на упаковці, конверті може проставлятися позначка “Терміново”, у такому випадку позначка завіряється печаткою “Для пакетів” або іншою печаткою загального відділу, канцелярії й підписом особи, яка упаковувала, конвертувала документ.

Передавання конфіденційної інформації, що є власністю держави, за допомогою засобів електронно-обчислювальної техніки, телефонного та іншого зв’язку, а також інших технічних засобів здійснюється за умови додержання вимог нормативно-правових актів у галузі технічного захисту інформації.

Формування виконаних документів у справі. Документи з грифом “Для службового користування” після відповідного опрацювання формуються у справі відповідно до номенклатури справ загального діловодства. Книги, видання, магнітні та інші носії інформації з грифом “ДСК”, які не підлягають формуванню у справі, зберіга-

ються у порядку, визначеному керівником митного органу, структурного підрозділу за умови виключення доступу до них сторонніх осіб. До номенклатури справ в обов'язковому порядку, включаються всі облікові та реєстраційні журнали й картотеки на документи з грифом “Для службового користування”.

Документи з грифом “Для службового користування” залежно від виробничої та інформаційної потреби дозволяється формувати у справі окремо або разом з іншими документами з одного й того ж питання, які не мають грифа обмеження доступу. У разі долучення документа з грифом “Для службового користування” до справи з документами, що не мають такого грифа, на справі проставляється позначка “Для службового користування”, а до номенклатури справ вносяться відповідні зміни. За наявності незначної кількості документів з грифом “Для службового користування” номенклатурою справ може бути передбачене запровадження однієї справи із заголовком “Документи з грифом “Для службового користування””.

Після закінчення діловодного року справа “Документи з грифом “Для службового користування”, а також документи, які містяться у ній, розглядаються експертною комісією митного органу, при цьому документи переглядаються посторінково. У разі потреби приймається рішення щодо переформування документів, а керівником загального відділу, канцелярії вживаються необхідні заходи. Документи постійного зберігання, що містяться у цій справі, формуються в окрему справу, якій надається окремий заголовок і яка додатково включається до номенклатури справ.

Документи тимчасового зберігання залишаються у раніше сформованій справі. Якщо у справі “Документи з грифом “Для службового користування” містяться тільки документи тимчасового зберігання, вона може не переформовуватися. Термін зберігання такої справи встановлюється відповідно до найбільшого терміну зберігання документів, що містяться в цій справі.

Справи з документами з грифом “Для службового користування” мають містити внутрішні описи. Справи та інші документи з грифом “Для службового користування” видаються виконавцям і приймаються від них під розписку.

18.4. Формений одяг посадових осіб митної служби України, його види, порядок забезпечення та правила носіння

18.4.1. Формений одяг посадових осіб митної служби України

Посадові особи митних органів України забезпечуються форменим, спеціальним одягом та взуттям згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.95 № 407. Право носіння форменого, спеціального одягу, взуття, знаків розрізнення мають службові особи митних органів, які атестовані та мають персональні звання.

Форма одягу особового складу митних органів України:

— державних радників:

- 1) парадна;
- 2) буденна;

— радників та інспекторів (табл. 18.2):

- 1) парадна;
- 2) буденна;

— для курсантів навчальних закладів (табл. 18.3):

- 1) буденна форма;
- 2) формений одяг для виконання оперативної роботи.

Таблиця 18.2. Речове майно для радників та інспекторів

Найменування предметів	Кількість предметів на одного працівника	Термін носіння, років
1	2	3
<i>Комплект парадної форми для чоловіків</i>		
Кашкет	1	5
Костюм	1	2
Сорочка білого кольору з довгими рукавами	1	3
Сорочка білого кольору з короткими рукавами	1	3

Продовження табл. 18.2

1	2	3
Краватка	1	3
Туфлі, пар	1	2
Шкарпетки, пар	2	1
Кашне білого кольору	1	4
<i>Комплект парадної форми для жінок</i>		
Берет або капелюшок	1	3
Костюм	1	2
Блуза білого кольору з довгими рукавами	1	3
Блуза білого кольору з короткими рукавами	1	3
Краватка	1	3
Туфлі, пар	1	2
Колготки, пар	2	1
Кашне білого кольору	1	4
<i>Комплект буденної форми для чоловіків</i>		
Шапка зимова	1	3
Кепі або пілотка з плащової тканини	1	2
Берет	1	2
Пальто утеплене	1	3
Плащ з підстілкою	1	3
Костюм літній	1	2
Костюм	1	2
Куртка і штани	1	2
Сорочка блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Сорочка блакитного кольору з короткими рукавами	2	1
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	2
Шкарпетки літні, пар	4	1
Шкарпетки зимові, пар	2	1
Рукавички п'ятипалі шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для штанів	1	2
Кашне чорного кольору	1	2
<i>Комплект буденної форми для жінок</i>		
Шапка зимова	1	3
Берет або капелюшок	1	2
Пальто утеплене	1	3
Плащ з підстілкою	1	3
Костюм	1	2
Куртка і спідниця	1	2

Закінчення табл. 18.2

1	2	3
Костюм літній	1	2
Блуза блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Блуза блакитного кольору з короткими рукавами	2	1
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	2
Колготки зимові, пар	2	1
Колготки еластичні, пар	4	1
Рукавички п'ятипалі шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для спідниці	1	2
Кашне чорного кольору	1	2

Таблиця 18.3. Речове майно для курсантів навчальних закладів

Найменування предметів	Кількість предметів на одного курсанта	Термін носіння, років
1	2	3
<i>Комплект буденної форми для чоловіків</i>		
Шапка зимова	1	3
Кепі або пілотка з плащової тканини	1	2
Пальто утеплене	1	3
Плащ з підстілкою	1	3
Костюм літній	1	2
Костюм	1	2
Штани	1	2
Сорочка блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Сорочка блакитного кольору з короткими рукавами	2	1
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	2
Шкарпетки літні, пар	2	1
Шкарпетки зимові, пар	4	1
Рукавички п'ятипалі шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для штанів	1	2
Кашне чорного кольору	1	2
<i>Комплект буденної форми для жінок</i>		
Шапка зимова	1	2
Берет або капелюшок	1	2

Закінчення табл. 18.3

1	2	3
Пальто утеплене	1	3
Плащ з підстілкою	1	3
Костюм	1	2
Спідниця	1	2
Костюм літній	1	1
Блуза блакитного кольору з довгими рукавами	2	1
Блуза блакитного кольору з короткими рукавами	2	2
Краватка	2	2
Туфлі, пар	1	2
Чоботи, пар	1	1
Колготки зимові, пар	2	1
Колготки еластичні, пар	4	1
Рукавички п'ятипали шкіряні, пар	1	2
Пасок шкіряний для спідниці	1	2
Кашне чорного кольору	1	2

Норми забезпечення речовим майном особового складу митних органів України затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.95 № 407.

Спеціальним одягом та взуттям забезпечуються працівники митних установ при виконанні робіт з огляду транспортних засобів (морських, річкових суден, залізничних вагонів, локомотивів, авто-транспортів, літаків, вантажів, контейнерів і багажу, що транспортується окремо); при виконанні робіт з огляду поштових посилок і мішків з поштовою кореспонденцією, що прибувають із-за кордону і відправляються за кордон; працівники чергових служб митних органів України.

До спеціального одягу належать:

- 1) костюм із штучного хутра (куртка і штани синього кольору);
- 2) костюм польовий (бавовняний чорного кольору);
- 3) черевики високі;
- 4) халат бавовняний;
- 5) рукавиці брезентові.

Оперативні підрозділи спеціального призначення (митна варта) в митних установах забезпечуються додатково таким одягом:

- 1) костюмом польовим зимовим з камуфляжної тканини;
- 2) костюмом польовим літнім з камуфляжної тканини;
- 3) кашкетом з камуфляжної тканини;
- 4) чоботами утепленими;
- 5) рукавичками п'ятипалими утепленими шкіряними;
- 6) маскою для обличчя.

Кожна митна установа один раз на рік готує заявку-потребу на забезпечення форменим, спеціальним одягом і взуттям. Потім згідно з графіком, затвердженим наказом ДМСУ, відповідні підрозділи митних установ одержують формений, спеціальний одяг і взуття в постачальному митному господарстві ДМСУ.

Формений, спеціальний одяг і взуття видаються працівникам митниці згідно з відомостями, підписаними начальником (заступником) митниці та головним бухгалтером.

18.4.2. Порядок забезпечення посадових осіб митної служби України форменим одягом, його зберігання та видачі

Предмети форменого, спеціального одягу, взуття, знаки розрізнення та тканини повинні зберігатися на стелажах у сухих з електричним освітленням приміщеннях, які можуть бути обладнані за необхідності засобами малої механізації: візками, підйомниками тощо.

Обов'язкова вимога щодо обладнання складських приміщень — це передбачена установка охоронної та протипожежної сигналізації. У кожному приміщенні також необхідно мати первинні засоби гасіння пожежі: вогнегасники, ємкості з піском, водою та ін.

Наказом начальника митної установи призначається службова особа (завідувач складу), відповідальна за протипожежний стан приміщень.

Предмети речового майна та тканини розміщуються у складі на стелажах за групами предметів, ростом, розмірами. Стелажі обладнані ярликами (бірками), де вказана назва предмета, а за необхідності інші дані, що характеризують виріб.

Видача нового форменого, спеціального одягу, взуття та знаків розрізнення за нормами здійснюється тільки після закінчення терміну носіння раніше виданих аналогічних предметів.

У разі несвоєчасної видачі форменого одягу та його предметів, взуття, знаків розрізнення з об'єктивних причин терміни носіння вираховуються з моменту настання права на його отримання.

Повернення предметів щойно отриманого форменого, спеціального одягу і взуття на склад митної установи дозволяється (в окремих випадках) для обміну на необхідний розмір, якщо отриманий предмет не відповідає дійсному розміру службової особи та не був у використанні.

У виняткових випадках (роз'їзний характер роботи, виїзд та відрядження на будівельні об'єкти митних установ, робота, пов'язана з постачанням та супроводжуванням вантажів, водіям та ін.) дозволяється видача спеціального утепленого одягу (костюма) або польового костюма замість форменого одягу чи плаща за заявою службової особи і письмовим дозволом керівництва митної установи з відшкодуванням різниці вартості готівкою, яка вноситься в касу митної установи.

Наказом ДМК України від 02.02.96 № 46 були введені в дію “Правила носіння форменого одягу працівниками митних органів України”.

Правила носіння знаків відрізнєння (стаття 29 МКУ). При парадній формі одягу на кітелі носять ордени, медалі й нагрудні знаки; при повсякденній формі одягу на френчі носять планки зі стрічками орденів, медалей і нагрудні знаки.

18.5. Експлуатація митних об'єктів

18.5.1. Митні об'єкти

До митних об'єктів належать будівлі, споруди та мережі інженерного забезпечення (електро-, тепло-, водо- та газопостачання, каналізація), які перебувають на балансі митного органу. До експлуатації митних об'єктів належать усі роботи, пов'язані з утриманням та підтриманням їх належного стану. Безпосередньо експлуатацією митних об'єктів у митних органах займаються господарсько-експлуатаційні відділи (ГЕВ). У Держмитслужбі України створено Господарсько-експлуатаційне митне управління (ГЕМУ), яке планує та здійснює контроль роботи митних органів з питань експлуатації митних об'єктів. Роботи з експлуатації митних об'єктів повинні організовувати та проводити фахівці, що пройшли навчання і мають відповідну кваліфікацію.

18.5.2. Експлуатація будівель і споруд

Все, що збудовано, має загальну назву — споруди.

Будівлями називають наземні споруди, в яких розміщені приміщення, необхідні для того чи іншого виду людської діяльності.

Водночас не можна називати будівлями споруди (наприклад мости, радіомачти чи греблі), в яких або немає приміщень, або окремі приміщення не визначають їх основного призначення. Такі споруди називають *інженерними*.

Підрозділи митниць розміщуються в будівлях, які перебувають на балансі митних органів, або в орендованих приміщеннях.

Ті будівлі, що перебувають на балансі митних органів, обслуговуються за рахунок коштів, які виділяються митною службою на ці цілі (капітальний ремонт, поточний ремонт, ремонт обладнання, електромереж, водогону, опалення, придбання меблів та ін.).

В орендованих приміщеннях усі роботи з ремонту приміщень, опалення, освітлення, водогону та іншого проводяться службами орендодавця за їх рахунок. Орендар лише сплачує орендну плату за приміщення та інші види наданих послуг згідно з укладеним договором між орендаром та орендодавцем.

Для ремонту та підтримання приміщень і будівель, що перебувають на балансі митних органів, до штату митного органу включаються такі спеціалісти:

- робітники з ремонту будівель;
- електрики;
- дизелісти;
- сантехніки;
- прибиральниці та інший необхідний обслуговуючий персонал, який входить до штату митного органу, але не атестований.

Кількість необхідного обслуговуючого персоналу розраховується згідно з нормами і затверджується Державною митною службою України.

Норми чисельності враховують одну або кілька характеристик об'єктів, що обслуговуються.

Наприклад:

- нормативна чисельність двірників: на 590 м² — 1 двірник;
- нормативна чисельність прибиральниць: на 440 м² — 1 прибиральниця;
- нормативна чисельність робітників для обслуговування і ремонту інженерного обладнання визначається з урахуванням загальної площі будівель (м²) та чисельності працюючих (осіб) — на будівлю загальною площею 1300 м² та з чисельністю працюючих 210 осіб потрібна 1 особа на зміну;
- нормативна чисельність столярів визначається з урахуванням кількості одиниць меблів (шт.) та чисельності працюючих (осіб) — на 850 одиниць меблів та 210 осіб працюючих потрібна 1 особа на зміну;
- нормативна чисельність робітників для обслуговування і ремонту електромереж і силового обладнання визначається з урахуванням кількості одиниць ремонтної складності та кількості фізичних одиниць обладнання — на 601 одиницю ремонтної складності та 150 фізичних одиниць обладнання потрібна 1 особа на зміну. Категорія ремонтної складності визначається складністю одиниці обладнання: силовий трансформатор потужністю 630 кВА — 17 одиниць ремонтної складності; щит на 0,4 кВ — 2 одиниці ремонтної складності.

Для виконання великих обсягів робіт з поточного та капітального ремонтів будівель, а також капітального будівництва об'єктів укладаються договори зі спеціалізованими організаціями, які мають ліцензію на виконання цих видів робіт. Будівельні організації відбираються на тендерній основі.

Поточний ремонт складається із систематичних і своєчасно виконаних робіт щодо попередження завчасного зносу конструкцій, оздоблення та інженерного обладнання, а також робіт з усунення дрібних пошкоджень і несправностей у конструкціях і обладнанні, що виникають у процесі експлуатації будівель.

За видами проведення робіт ремонт поділяють:

- *на поточний профілактичний ремонт* — визначається і планується заздалегідь щодо часу виконання, обсягів та вартості робіт (проводиться не частіше одного разу на 3 роки);
- *поточний непередбачений ремонт* — виявляється в процесі експлуатації і виконується, як правило, в терміновому порядку.

До поточного профілактичного ремонту належать частковий ремонт і фарбування покрівель, заміна і фарбування водостічних труб, частковий ремонт дверей, очистка від забруднень і просте фарбування фасадів та ін.

Плани поточного профілактичного ремонту складають на основі технічного огляду будівель та опису необхідних робіт. При проведенні поточного профілактичного ремонту збільшується термін експлуатації і підвищується довговічність будівлі.

Капітальний ремонт будівель охоплює заміну й відновлення окремих частин або цілих конструкцій та інженерно-технічного обладнання будівель у зв'язку з їх фізичним зносом і руйнуванням, а також проведення робіт з підвищення рівня благоустрою.

Капітальний ремонт поділяють:

- *на комплексний* — за якого передбачається одночасне відновлення зношених конструкцій, інженерного обладнання та підвищення благоустрою будівель; проводиться один раз на 18—30 років;
- *вибірковий* — включає ремонт окремих елементів будівель чи обладнання; проводиться один раз на 6 років.

Реконструкція будівель, як правило, включає перепланування будівель (надбудови, прибудови, вбудови та ін.).

Згідно зі встановленою періодичністю після проведення профілактичного поточного ремонту впродовж 3—5 років не повинні проводитися ніякі ремонти (за винятком непередбаченого чи аварійного).

До початку ремонтних та будівельних робіт розробляється проектно-кошторисна документація (креслення та кошториси), згідно з якою й повинні проводитися необхідні роботи.

18.5.3. Види пунктів пропуску

Пункти пропуску — це об'єкти для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю пасажирів, транспортних засобів та вантажів з метою перетину державного кордону України на шляхах сполучення: залізничного, автомобільного, повітряного, морського та річкового транспорту, а також пішохідних шляхах.

Пункти пропуску через державний кордон України класифікуються:

- за категоріями: міжнародні, міждержавні, місцеві;
- за видом сполучення: залізничні, автомобільні, морські, річкові, авіаційні, пішохідні;
- за режимом функціонування: постійні та тимчасові;
- за характером транспортних перевезень: пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські;
- за часом роботи: цілодобові та такі, що працюють у визначений час.

18.5.4. Автомобільні пункти пропуску

Автомобільні пункти пропуску (АПП) через державний кордон України розташовуються в основному за межами населених пунктів, тому вони повинні працювати автономно і мати на своїй території такі споруди:

- службовий блок, у якому розміщуються митні та прикордонні служби, служби санітарно-карантинного контролю, ветеринарного та фітоконтролю, екологічного контролю, служби СМАПП;
- павільйони митників та прикордонників;
- навіси;
- на заїзді та виїзді спеціальні бар'єри і шлагбауми;
- бокси для ретельного огляду легкових і вантажних автомобілів;
- склад для конфіскованих вантажів;
- стоянки для затриманого транспорту;
- комплекс будинків і споруд господарського, технічного та інженерного призначення — гаражі, склади, мережі інженерного забезпечення, трансформаторні підстанції, котельні, насосні, споруди водопостачання (артезіанська свердловина, резервуари), місцеві очисні споруди, дизель-генератор та ін.;
- споруди кінологічної служби.

Усі будівлі повинні бути оснащені опаленням, вентиляцією, освітленням.

За ступенем забезпечення надійності електропостачання електроприймачі АПП належать до I, II або III категорій.

До електроприймачів I категорії (перерва в електропостачанні не припустима) належать протипожежні пристрої, аварійне освітлення, охоронно-пожежна сигналізація та деякі види зв'язку. До II категорії (допускається перерва електропостачання на час проведення необхідних перемикачів) — електрообладнання, без якого неможливо проводити митний та інші види контролю (ПЕОМ, ТЗМК, освітлення) та електротехнологічне обладнання (електроопалення). Інші електроприймачі (побутова техніка, електроводопідігрівачі та ін.) належать до III категорії надійності електропостачання (допускається перерва електропостачання до однієї доби).

Електропостачання АПП забезпечується від зовнішніх мереж, крім того, необхідно встановлювати резервні джерела живлення (ди-

зельні електростанції необхідної потужності та джерела безперебійного живлення).

Автомобільні пункти пропуску повинні перебувати на балансі митного органу і всі витрати на експлуатацію (облаштування, ремонт, придбання обладнання, меблів та ін.) мають проводитися за власний рахунок митного органу.

Згідно з Митним кодексом України (ст. 25), земельні ділянки для службових потреб, у тому числі для створення зон митного контролю, надаються митним органам, спеціалізованим митним установам та організаціям у постійне користування відповідно до Земельного кодексу України (2768-14). Попереднє відшкодування власникам земель їхній вартості та збитків, відшкодування землекористувачам збитків, завданих вилученням земель, здійснюється відповідно до закону.

18.6. Автомобільна служба в митних органах

18.6.1. Загальні положення системи експлуатації автомобілів

Експлуатація автомобілів включає використання, технічне обслуговування, зберігання, транспортування, планування і облік.

Використання автомобілів визначається експлуатацією їх за прямим призначенням, з додержанням технічних норм, режимів та правил, встановлених інструкціями по експлуатації заводів-виробників при чіткому виконанні вимог безпеки руху.

Технічне обслуговування полягає в обов'язковому і своєчасному проведенні робіт з перевірки справності та укомплектованості автомобілів, усуненні виявлених несправностей, догляду за нею в обсязі, передбаченому інструкціями з експлуатації, які забезпечують постійне утримання їх у справному стані та готовності до використання за призначенням.

Планування експлуатації і ремонту автомобілів включає комплекс заходів з організації правильного використання їх і експлуатації для виконання завдань щодо забезпечення оперативної і господарської діяльності підрозділів митниці.

Зберігання автомобілів полягає у підтриманні в технічно справному і законсервованому стані, що забезпечує справність і приведення до технічної готовності в установлений термін.

Облік експлуатації автомобілів включає комплекс заходів з обліку виконаних робіт, витрати моторесурсу, паливно-мастильних матеріалів (ПММ).

Справним вважається автомобіль, який повністю обладнаний необхідними відрегульованими і нормально працюючими агрегатами, вузлами, механізмами, приладами, деталями і придатний до використання за призначенням.

18.6.2. Типи автомобілів

Автомобілі за типами поділяють на легкові, вантажні та спеціальні.

До **легкових автомобілів** належать автомобілі, призначені для забезпечення службової діяльності керівників і підрозділів митниці, перевезення людей, транспортування легких вантажів.

До **вантажних автомобілів** належать автомобілі, які мають вантажні платформи і призначені для перевезення людей (більше 8 осіб), вантажів, матеріальних цінностей тощо.

До **спеціальних автомобілів** належать автомобілі з установленим на них спеціальним обладнанням для вирішення оперативних та інших спеціальних завдань (наприклад, мобільна рентгенустановка, автокран та ін.).

18.6.3. Комплектування автомобілями і введення їх в експлуатацію

Кількість автомобілів, що утримуються в підрозділах митних органів, визначається оперативно-службовою діяльністю підрозділів, планами будівництва та експлуатації митних об'єктів і затверджується наказом Голови ДМСУ.

Поставку автомобілів для митниць здійснює Автотранспортне митне господарство ДМСУ.

Автомобілі, які надійшли на баланс митного підрозділу, підлягають реєстрації (перереєстрації) в органах ДАІ незалежно від їх технічного стану протягом 10 днів від часу придбання (отримання) чи переобладнання.

Позаштатні автомобілі приводяться у технічно справний стан, консервуються і ставляться на зберігання. Використання автомобілів, які перебувають поза штатом, категорично забороняється.

При комплектуванні дозволяється використовувати автомобілі одного типу замість іншого, якщо це не суперечить їх штатному

призначенню. (Наприклад, замість мікроавтобуса можна використовувати легковий автомобіль, а замість вантажного або спеціального, використовувати легковий автомобіль забороняється.)

Приймання-передача автомобіля оформляється актом, який затверджується головою комісії, призначеної наказом начальника митниці.

Передача несправних або неуккомплектованих автомобілів забороняється. Не дозволяється також підміна агрегатів, вузлів, деталей та інструментів.

До експлуатації автомобілів допускається персонал, який знає їх будову, правила експлуатації, а також ті, хто засвоїв правила безпеки при поводженні з ними, та має посвідчення відповідної категорії.

Після реєстрації автомобіль закріплюється за конкретним водієм наказом по митному органу. На автомобіль наносяться спеціальні розпізнавальні знаки.

18.6.4. Планування, використання і зберігання автомобільної техніки

Планування — комплекс заходів з організації правильної експлуатації автомобілів, технічного забезпечення службової і господарської діяльності митного органу.

Мета планування:

- постійне підтримування автомобілів у технічно справному стані;
- технічно правильне, ефективне використання автомобілів;
- своєчасне проведення ТО і ремонту автомобілів;
- виконання всіх поставлених завдань і підтримання автомобільної техніки у справному стані з необхідним запасом ходу, використання автомобілів тільки за прямим призначенням з урахуванням затверджених ДМСУ лімітів пробігу за рік, своєчасне проведення ТО, витрат ПММ у рамках затверджених лімітів.

Експлуатація автомобілів планується на рік, на місяць і на добу.

Плануючі документи такі:

- річний план експлуатації і ремонту автомобілів;
- місячний план-графік проведення ТО і ремонту;
- щоденний наряд на вихід автомобілів на лінію.

Вихідними даними для планування є:

- наявність і технічний стан автомобілів;
- ліміти пробігу і ресурс автомобіля;
- норми використання моторесурсу;
- необхідність в автомобілях;
- необхідна кількість ТО;
- ліміти ПММ;

Аналіз підсумків виконання місячного плану проводиться наприкінці місяця.

В аналізі відображаються:

- законність використання автомобіля;
- причини перепробігу і перевитрат ПММ;
- оцінка стану транспортних засобів;
- рівень підготовки водіїв і стан дисципліни;
- зауваження щодо оформлення обліково-звітних документів (подорожніх листів, книг обліку, табеля роботи автомобіля та ін.).

Технічна готовність автомобіля. Технічна готовність автомобіля визначається його справністю, надійністю, наявністю підготовленого водія, укомплектованістю запасними частинами, інструментом, пристроями, ПММ.

Технічне забезпечення — це комплекс заходів, проведених з метою підтримання техніки в налагодженому стані та в постійній готовності до використання, забезпечення надійної їх роботи, швидкого відновлення техніки, яка вийшла з ладу. Воно складається з організації і здійснення правильної експлуатації та ремонту машин, а також постачання митних органів технікою й автотехнічним майном.

Технічне забезпечення є одним із важливих видів діяльності митних органів. Від вчасного його здійснення значною мірою залежить успіх виконання службових завдань та попередження ДТП.

Справність автомобіля визначається наявністю укомплектованих, відрегульованих і нормально працюючих агрегатів, вузлів, механізмів, приладів, деталей та придатністю до використання за призначенням:

- двигун повинен легко запускатись і безперебійно працювати;
- тиск у системах має відповідати нормі;

- вільний хід керма, педалей зчеплення, гальма в нормі;
- гальма повинні забезпечити плавну і надійну зупинку автомобіля;
- тиск у шинах у нормі;
- прилади освітлення, сигналізації працюють надійно;
- акумуляторна батарея заряджена, рівень електроліту в нормі.

Успішне виконання обов'язків щодо технічного забезпечення транспортних засобів митних органів досягається:

- високою технічною й автомобільною підготовкою водіїв та спеціалістів-ремонтників;
- своєчасним плануванням і правильною організацією ТО та ремонту;
- систематичним контролем за станом техніки, засобами обслуговування та ремонту;
- чітким управлінням діяльністю автогосподарства.

Контроль за діяльністю автогосподарства в митних органах здійснює керівник чи особа, уповноважена керівником митної установи.

Використання автомобільної техніки. Експлуатація техніки організовується відповідно до виконання оперативних службових завдань, завдань керівництва митних органів, річними нормами експлуатації, міжремонтними строками (ресурсами) роботи машин і здійснюється за планом експлуатації та ремонту машин.

Річні норми, міжремонтні строки (моторесурси) експлуатації техніки встановлюються наказом ДМСУ. Міжремонтні строки визначають мінімальну роботу машин та їх агрегатів у кілометрах (мотогодинах, роках експлуатації) до виходу її в черговий капітальний ремонт.

Основними показниками експлуатації техніки є:

- використання техніки;
- технічний стан машин;
- своєчасність і якість ТО.

Використання техніки характеризується коефіцієнтом випуску рухомого складу на лінію (*КВ*). Він визначається для одиниці рухо-

мого складу відношенням кількості днів (ДР) перебування машин у роботі до загальної кількості днів (ДК) за звітний період:

$$KB = ДР / ДК.$$

Технічний стан машин визначається їх справністю та надійністю (запасом ходу).

Основними показниками технічного стану автомобільної техніки є коефіцієнт технічної готовності (КТГ), який визначає ступінь готовності технічно справного рухомого складу до перевезень.

Він визначається для одиниці рухомого складу відношенням кількості днів (ДТ), у які одиниця рухомого складу була технічно справна до загальної кількості календарних днів (ДК) за звітний період:

$$КТГ = ДТ / ДК.$$

Основним документом, який відображає технічний стан, експлуатацію та ремонт машин, є формуляр автомобіля в якому відображаються:

- переміщення машин;
- зміна основних агрегатів;
- пробіг автомобіля з початку експлуатації і після останнього капітального ремонту;
- капітальний ремонт;
- заміна автошин, акумуляторів;
- переміщення водіїв.

Водій приймає автомобіль за актом і в процесі експлуатації відповідає за технічний стан та збереження машини, інструменту, приладдя і несе матеріальну відповідальність згідно з укладеним договором з керівником митної установи.

Право керувати машиною має тільки водій, на ім'я якого оформлений подорожній лист.

Подорожній лист є основним первинним документом з обліку роботи машини. Подорожній лист повинен мати порядковий номер по даному автогосподарству, дату видачі, штамп митниці. Подорожній лист видається на підставі наряду на вихід автомобілів. Випуск машин на лінію без подорожнього листа забороняється. Подорожній лист видається на один день роботи машини. У разі

відраджень встановлюється необхідний термін дії подорожнього листа, який підтверджується посвідченням про відрадження.

Зберігання автомобільної техніки. Зберігання машин в автогосподарстві митниці організується на стоянках.

Стоянкою машин називаються закриті приміщення або місце під наметом, а також відкриті майданчики, обладнані для зберігання відремонтованих, заправлених і технічно обстежених машин.

Стоянки обладнуються з урахуванням:

- швидкого та зручного виходу машин на лінію;
- зручності підготовки машин до виходу і обслуговування при зберіганні.

Стоянка включає:

- місця для машин, які перебувають в експлуатації;
- місця для машин, які зберігаються на консервації;
- відокремлені намети (майданчики) для зберігання бензоцистерн і паливно-заправників з паливом.

На стоянці біля кожної машини повинна бути табличка із зазначенням марки і номерного знака машини.

На стоянці дозволяється виконання таких робіт:

- очищення машин від бруду;
- періодична перевірка стану акумуляторних батарей, зняття їх для зарядки, перевірки;
- контрольний огляд машин перед виходом на лінію та в процесі зберігання і усунення незначних дефектів, виявлених при огляді.

18.6.5. Показники технічного стану автомобільної техніки

Основним показником технічного стану автомобіля є КТГ — коефіцієнт технічної готовності.

Крім КТГ для контролю за технічним станом машин використовується показник ЗХ (запас ходу).

ЗХ — визначається, як різниця між установленою нормою міжремонтного пробігу (ПН) і фактичним пробігом (ПФ):

$$ЗХ = ПН - ПФ.$$

Норма міжремонтного пробігу встановлюється наказом ДМСУ. При визначенні запасу ходу необхідно враховувати фактичний стан автомобіля.

Запас ходу автомобіля повинен бути менше 15 000 км.

Контроль за технічним станом і експлуатацією автомобіля здійснюються:

- шляхом огляду і перевірки посадовими особами;
- шляхом перевірки автомобілів на лінії;
- при інспектуваннях і перевірках підрозділу митних органів спеціалістами ДМСУ;
- органами ДАІ при проведенні оглядів.

Періодичність контролю встановлюється наказами керівників митних органів.

Завдання для перевірки знань

1. Що таке соціальний захист?
2. Якими законодавчими актами регулюється правове становище посадових осіб митних органів?
3. Які види стягнень застосовуються до посадових осіб митної служби за вчинення дисциплінарних проступків?
4. Яка відповідальність передбачена за вчинення корупційних діянь?
5. Що таке попередній розгляд документів?
6. Поясніть елементи тексту.
7. Який основний принцип реєстрації документів?
8. Якою статтею Митного кодексу передбачено забезпечення працівників митних органів форменим одягом?
9. Яким документом затверджено форму одягу службових осіб і норми забезпечення речовим майном особового складу митних органів?
10. Який термін носіння кашкета?
11. Які норми забезпечення спеціальним форменим одягом працівників митної варті:
 - а) костюм з камуфляжної тканини літній;
 - б) костюм з камуфляжної тканини зимовий;

- в) кашкет з камуфляжної тканини;
- г) чоботи утеплені;
- д) рукавички п'ятипалі утеплені шкіряні;
- е) маска для обличчя?
12. Який термін носіння шапки жіночої?
13. Яка форма одягу інспекторів і радників митної служби?
14. Що належить до митних об'єктів?
15. За рахунок яких коштів утримуються будівлі митних органів?
16. Які неатестовані спеціалісти включаються до штату митних органів?
17. Які є види ремонтів?
18. Що таке пункт пропуску?
19. Як класифікуються пункти пропуску?
20. Які споруди необхідні на автомобільному пункті пропуску?
21. На який час надаються земельні ділянки для службових потреб митним органам?
22. У чому полягає технічне обслуговування автомобілів?
23. Які є типи автомобілів?
24. Що таке планування?
25. Що являє собою технічне забезпечення?
26. Назвіть основний показник технічного стану автомобільної техніки.
27. Що називається стоянкою машин?
28. Як визначається показник "запас ходу" (ЗХ)?

Глава 19

ПІДРОЗДІЛИ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Зміцнення законності та правопорядку в державі, підвищення ефективності боротьби зі злочинністю і корупцією, у тому числі з її організованими формами, у сучасних умовах стає одним із головних напрямків діяльності всіх державних органів і суспільства в цілому.

Економічні та соціальні негаразди, низькі темпи реформування суспільства, відсутність належної профілактичної роботи, ще недостатня ефективність діяльності правоохоронних та інших державних органів, а також наявність серйозних прогалин у законодавстві з питань боротьби зі злочинністю, насамперед з її організованими формами та корупцією, створюють передумови криміналізації суспільства, що безпосередньо впливає на діяльність митних органів.

Враховуючи постійне загострення соціальної напруженості та криміногенної ситуації, впровадження концептуальних принципів організації власної безпеки митних органів України дає змогу задіяти низку правових, оперативних, адміністративно-управлінських, соціально-психологічних, технічних, режимних заходів надійного захисту митних органів від злочинних зазіхань до їх особового складу та діяльності, попередження та припинення правопорушень з боку митних службовців і завдання шкоди економічним інтересам держави, створити безпечні умови для оптимального функціонування митної системи.

19.1. Концептуальні принципи організації власної безпеки митних органів України

Принципи організації роботи щодо забезпечення власної безпеки митних органів базуються:

- на законності;
- повазі та дотриманні прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України;
- адекватності заходів, що здійснюються, щодо забезпечення власної безпеки, зовнішнім та внутрішнім чинникам, розумній достатності цих заходів;
- єдності системи забезпечення власної безпеки і централізації її управління;
- передовому матеріально-технічному оснащенні;
- компетентності;
- комплексному використанні сил і засобів.

Критеріями оцінки стану забезпечення власної безпеки митних органів є їх здатність нормально функціонувати і якісно вирішувати поставлені завдання щодо забезпечення захисту економічних інтересів України, а також надійність захисту особового складу митних органів.

Правову основу забезпечення власної безпеки в митних органах становлять Конституція та інші закони України, постанови Верховної Ради України, Митний кодекс України, декрети, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти Держмитслужби України та положення про відділи (сектори) власної безпеки на місцях.

Дотримання прав і свобод співробітників митних органів у процесі забезпечення власної безпеки гарантується Конституцією і законами України, Митним кодексом України, нормативними актами Держмитслужби України, які регламентують діяльність митних органів, завдання, функції і права співробітників підрозділів власної безпеки.

19.2. Загальні положення

Власна безпека митних органів означає стан їх захищеності від зовнішніх і внутрішніх чинників, який забезпечує здатність протистояти дезорганізуючим діям, дає можливість зберігати праце-

здатність особового складу та необхідний для виконання службових функцій оперативний технічний потенціал митних органів.

До *зовнішніх чинників*, що впливають на власну безпеку митних органів, належать:

- протиправна зовнішньоекономічна діяльність юридичних і фізичних осіб, яка завдає шкоди економічним інтересам України;
- спрямування міжнародних і національних злочинних угруповань, а також окремих осіб з протиправними намірами до особового складу митних органів з метою створення сприятливих умов для проведення контрабандних операцій і скоєння інших злочинів.

До *внутрішніх чинників*, які впливають на власну безпеку митних органів, належать:

- недостатня матеріальна забезпеченість і правова захищеність співробітників;
- низька ефективність контролю за повсякденною діяльністю митних службовців з боку керівників різних ступенів, що створює передумови для зловживань службовим становищем і порушень митних правил деякими співробітниками;
- недоліки в управлінському і виховному процесі в колективах, внаслідок чого мають місце порушення трудової дисципліни, відхилення від діючих технологій митного контролю, недбале ставлення до виконання своїх службових обов'язків і т. ін.;
- низький професійний рівень частини працівників митних органів, недоліки в професійній підготовці;
- прорахунки в підборі та розстановці кадрів, нездоровий морально-психологічний клімат у деяких колективах;
- корумпованість та інша протиправна діяльність митних службовців.

19.3. Завдання власної безпеки митних органів України

1. Участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері митної справи за такими напрямками: правотворча, правозастосовна, правоохоронна діяльність з питань боротьби з корупцією, хабарництвом, зловживанням службовим становищем серед працівників митних органів та забезпечення безпеки в Держмитслужбі.

2. Контроль за дотриманням митними органами норм законодавства України.

3. Виявлення й попередження самостійно або у співпраці з правоохоронними органами фактів злочинних дій, корупції, інших службових правопорушень з боку співробітників митних органів та забезпечення всебічної й об'єктивної їх перевірки, внесення пропозицій щодо реагування на них.

4. Впровадження заходів, спрямованих на запобігання корупції, виявлення та припинення її проявів, усунення наслідків корупційних діянь.

5. Здійснення профілактичних та інших заходів, спрямованих на попередження правопорушень з боку співробітників митних органів, аналіз і прогнозування криміногенних процесів у митній системі та своєчасне інформування про них керівництва Держмитслужби.

6. Попередження проникнення до кадрового складу митних органів України осіб, що мають злочинні наміри, розроблення заходів, спрямованих на вдосконалення перевірки кандидатів на роботу в митній системі України.

7. Контроль за організацією захисту таємної й конфіденційної інформації в митних органах.

8. Організація заходів, спрямованих на захист посадових осіб митних органів і членів їх сімей від злочинних посягань на життя, здоров'я, честь і добропорядність.

9. Організація й проведення службових розслідувань і перевірок.

10. Розгляд звернень юридичних та фізичних осіб.

19.4. Система забезпечення власної безпеки

Система забезпечення власної безпеки базується:

- на загальному рівні діяльності із забезпечення власної безпеки, який реалізується всіма підрозділами митних органів;
- спеціальному рівні діяльності із забезпечення безпеки митних органів, який реалізується Управлінням власної безпеки Держмитслужби України та підрозділами власної безпеки та контролю регіональних митниць та митниць.

Загальне керівництво роботою із забезпечення власної безпеки в системі митних органів здійснює Голова Держмитслужби України.

Персональну відповідальність за стан власної безпеки в підрозділах центрального апарату Держмитслужби, центральних митних установах, регіональних митницях та митницях несуть їх керівни-

ки в межах встановленої компетенції та Управління власної безпеки ДМСУ і підрозділи власної безпеки на місцях.

Управління власної безпеки ДМСУ в межах своєї компетенції розробляє і реалізує разом із зацікавленими підрозділами та у взаємодії з правоохоронними органами програми забезпечення безпеки центрального апарату, центральних митних установ, регіональних митниць та митниць, координує роботу й керує діяльністю підрозділів власної безпеки на місцях.

Управління власної безпеки ДМСУ підпорядковується безпосередньо Голові Державної митної служби України. У регіональних митницях та митницях функціонують підрозділи власної безпеки (відділи, сектори).

Підрозділи власної безпеки регіональних митниць (митниць) підпорядковуються безпосередньо Голові Держмитслужби України й Управлінню власної безпеки ДМСУ.

Завдання, функції і права співробітників цих підрозділів регулюються відповідними положеннями про Управління та підрозділи власної безпеки.

Підрозділи власної безпеки ведуть у межах своєї компетенції і згідно з нормативними актами ДМСУ інформаційно-пошукову діяльність в інтересах вивчення завдань із забезпечення безпеки митних органів, у тому числі з перевірки співробітників митних органів.

Підрозділи власної безпеки з питань власної безпеки взаємодіють зі Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ України, Генеральною прокуратурою України, Державною податковою адміністрацією України, Державним комітетом з питань охорони державного кордону України, іншими міністерствами і відомствами.

19.4.1. Основні напрями діяльності із забезпечення власної безпеки на загальному рівні

1. Удосконалення системи комплектування кадрами митних органів, у тому числі введення до порядку прийняття на роботу співробітників положень, які зобов'язували б дотримуватись вимог щодо забезпечення безпеки митних органів.

2. Підвищення якості підготовки працівників для митних органів у навчальних закладах, а також введення до навчальних планів тем занять з питань особистої безпеки, пильності при виконанні службових обов'язків та поза робочим часом.

3. Обмеження доступу до особових справ співробітників.

4. Відстеження питань, пов'язаних із заборонаю співробітникам митних органів займатися підприємництвом, працювати за сумісництвом, мати членство в політичних партіях, порушеннями інших вимог нормативних актів Держмитслужби.

5. Знання морально-психологічного клімату в колективах, врахування його особливостей у попередженні ситуацій, які можуть негативно впливати на стан власної безпеки в підрозділах.

6. Підвищення правової, матеріальної та соціальної захищеності, поліпшення умов праці, відпочинку і побуту митних службовців.

7. Орієнтування керівного та особового складу митних органів на виявлення серед учасників зовнішньоекономічної діяльності осіб зі злочинними намірами відносно митних органів та їх особового складу, фактів погроз на їх адресу, а також можливих каналів витоку службової інформації.

8. Удосконалення заходів із захисту таємних і конфіденційних документів та інформації, в тому числі за лініями зв'язку, протидія технічному проникненню злочинних угруповань і окремих осіб зі злочинними намірами до такої інформації.

9. Удосконалення системи заходів щодо фізичної і технічної охорони адміністративних будинків, приміщень і споруд митних органів, оцінювання ступеня їх захищеності; встановлення необхідного режиму безпеки, перевірка надійності їх захисту;

10. Розробка відповідних захисних дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій і загрози захвату об'єктів. Створення оперативних груп для протидії можливим екстремістським проявам проти об'єктів митної інфраструктури та особового складу.

19.4.2. Основні напрями діяльності із забезпечення власної безпеки на спеціальному рівні

1. Упровадження спеціальної системи відбору кадрів для підрозділів власної безпеки.

2. Комплектування підрозділів власної безпеки професійно підготовленими співробітниками з необхідним досвідом оперативної роботи, з високими морально-вольовими якостями та знанням митного законодавства.

3. Призначення керівників підрозділів власної безпеки регіональних митниць та митниць здійснюється за погодженням з Управлінням власної безпеки ДМСУ наказами Голови Держмитслужби України.

4. Виявлення та перехоплення корисливих устремлінь до особового складу та діяльності митних органів, членів сімей митників з

боку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, злочинних угруповань та окремих осіб зі злочинними намірами.

5. Перевірка причетності до корупційних та інших злочинних діянь співробітників, які допускають порушення митних правил та інші дії, що компрометують митні органи. Організація з цією метою взаємодії зі Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ України, Генеральною прокуратурою України, Державною податковою адміністрацією України, Державним комітетом з питань охорони державного кордону України.

6. Організація та проведення профілактичної роботи серед особового складу митних органів з метою попередження з їх боку правопорушень та скоєння інших дій, що компрометують Державну митну службу України, підвищення пильності при виконанні службових функцій, усунення причин і умов, які сприяють вчиненню посадових та інших правопорушень.

7. Утримання в полі зору осіб, звільнених із митних органів за компрометуючих обставин, та їх можливих зв'язків з працюючими співробітниками в корисливих цілях.

8. Регулярне здійснення аналізу та оцінки інформації щодо оперативної обстановки в митних органах в аспекті забезпечення власної безпеки, вироблення пропозицій щодо удосконалення цієї роботи.

9. Проведення службових розслідувань, перевірок щодо співробітників митних органів, стосовно яких надходить інформація про скоєння ними дій з ознаками корупції, інших правопорушень (втрата зброї, особистих митних забезпечень інспекторів, службових посвідчень та бланків митних документів суворого обліку), а також за фактами втрат таємних документів та витоку таємної інформації, службових відомостей, що може завдати шкоди економіці держави.

10. Виявлення фактів підготовки замахів на життя та здоров'я співробітників митних органів у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, а також погроз на адресу їх та членів сімей, організація у зв'язку з цим заходів щодо їх захисту та перевірки такої інформації.

Управління власної безпеки та контролю ДМСУ при перевірці фактів погроз та розбійних нападів відносно співробітників митних органів і намагань втягнути їх у корупційну діяльність здійснює такі заходи:

— повідомляє керівництво Держмитслужби України про факти погроз або фізичного нападу відносно співробітників митних органів,

членів їх сімей та близьких родичів, що пов'язано з їх службовою діяльністю;

— проводить ретельну перевірку кожного факту погроз або інших злочинних дій, що загрожують здоров'ю;

— за фактом погроз заводять облікову справу, в якій накопичуються всі матеріали з даного факту (заява потерпілого, повідомлення безпосереднього керівництва, план заходів щодо перевірки факту погроз чи нападу, план заходів із захисту, погоджений із підрозділами митної варти, МВС тощо);

— організує здійснення необхідних заходів щодо їх охорони: взаємодію з відділеннями (службами) БК та ПМП регіональних митниць (митниць) та правоохоронними органами щодо взяття під фізичну охорону, силами митної варти або спецпідрозділів МВС, чи вивезення в інше місце проживання службової особи до остаточного усунення загрози, що виникла на її адресу.

Підрозділи власної безпеки на місцях діють відповідно до зазначених механізмів, при цьому за кожним фактом нападу чи погроз та про результати розслідувань, перевірок доповідають в Управління власної безпеки ДМСУ.

Пам'ятка про зміст невідкладних заходів з попередження конфліктних ситуацій і про порядок дій у разі виникнення погроз та спроб посягань на життя, здоров'я, житло і майно працівників митних органів, відпрацьована відділом власної безпеки Східної РМ, набула широкого втілення в митницях Східного регіону (див. додаток).

У результаті здійснення комплексу правових, організаційних і практичних заходів спільними зусиллями керівництва Держмитслужби, митних органів, Управління власної безпеки ДМСУ, підрозділів власної безпеки на місцях вдалося активізувати роботу із протидії проявам корупції в митних органах, розширився спектр позитивних тенденцій в організації профілактики цих негативних явищ, активізувалася боротьба з різноманітними негативними проявами і зловживаннями посадових осіб.

Таким чином, забезпечення власної безпеки службової діяльності митних органів стає життєво важливою потребою, одним із базових принципів їх функціонування. Посилення криміногенної обстановки в державі, виникнення активно діючих структур організованої злочинності, широке застосування криміногенних та психологічних методів впливу на особовий склад митних органів зумовлюють актуальність проблеми його захисту та власної безпеки митних органів у цілому.

Завдання для перевірки знань

1. Як здійснюється взаємодія підрозділів власної безпеки з органами СБУ, УМВСУ з питань ВВБ?
2. Розкрийте проблеми захисту посадових осіб (Закон України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”).
3. Які структура, завдання та функції УВБ (наказ від 02.12.2003 № 670)?
4. Як організується профілактична робота щодо попередження та припинення правопорушень з боку працівників митних органів?
5. Постанова КМУ від 13.06.2000 № 950 щодо порядку проведення службових розслідувань.
6. Закон України “Про боротьбу з корупцією” 1995 р. (5 розділів, 17 статей).
7. Розкрийте поняття службового злочину, зловживання владою, перевищення влади, халатності, службового підлогу, підробки документів (ККУ. Особливості кримінальної відповідальності державних службовців — ст. 364—370).
8. Підстави для проведення службового розслідування (постанова КМУ № 950 від 13.06.2000).
9. Які права та обов’язки членів комісії по службовому розслідуванню (постанова КМУ від 13.06.2000 № 950)?
10. Які права посадової особи, стосовно якої проводиться службове розслідування (постанова КМУ від 13.06.2000 № 950)?
11. Розкрийте поняття корупції та корупційних діянь (Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 1995 р.).
12. Які спеціальні обмеження щодо держслужбовців, спрямовані на попередження корупції (Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 1995 р.)?
13. Яка відповідальність за вчинення корупційних діянь (Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 1995 р.)?
14. Яка відповідальність держслужбовців за порушення спеціальних обмежень (Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 1995 р.)?
15. Яка відповідальність за порушення вимог фінансового контролю (Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 1995 р.)?
16. Які права та функціональні обов’язки співробітника (Положення про ВВБ та БК, Посадова інструкція)?

Додаток

ПАМ’ЯТКА

З метою попередження негативних проявів, а саме: погроз та спроб посягань на життя, здоров’я, житло і майно митників з боку окремих осіб, працівник митниці зобов’язаний:

1. При виконанні службових обов’язків не допускати дій, які б ініціювали виникнення конфліктних ситуацій.
2. При виявленні ПМП діяти відповідно до вимог діючих митних технологій, вести себе коректно і ввічливо, не принижуючи гідності особи, яка порушила митне законодавство України.
3. При складанні протоколу всебічно з’ясувати причини та умови, які сприяли ПМП, роз’яснити особі (порушнику) суть допущеного нею правопорушення та правомірність своїх дій при застосуванні санкцій, передбачених чинним законодавством України.
4. При можливості виникнення конфліктної ситуації, ініціатором якої є порушник митних правил, необхідно забезпечити присутність свідків, які, в разі необхідності, зможуть засвідчити нетактовну поведінку порушника, а також можливі з його боку факти погроз відносно працівника митного органу.
5. Якщо при з’ясуванні факту ПМП, процедурі оформлення протоколу про ПМП, особа, винна в його здійсненні, відносно працівника митниці поводить себе нетактовно, брутально, застосовує психологічний тиск, висловлює на адресу співробітника або його сім’ї та близьких родичів погрози фізичної розправи, необхідно її попередити про неправомірність вищезазначених дій, міра відповідальності за здійснення яких передбачена чинним законодавством України.
6. Про конфліктну ситуацію, що склалася, необхідно терміново доповісти своєму безпосередньому керівнику (старшому зміни), який повинен вжити всі можливих заходів по локалізації конфлікту, правовому вирішенню проблеми.
7. У випадках, коли при виконанні службових обов’язків на адресу працівника митниці (сім’ї та близьких родичів) висловлені погрози фізичної розправи або така інформація щодо посягань на їх життя, житло і майно стала відома з інших джерел, необхідно за даним фактом проінформувати начальника митниці та керівника підрозділу власної безпеки митниці для вжиття відповідних заходів реагування на кожен випадок протиправних дій.

8. Спеціальні заходи забезпечення безпеки працівників митних органів здійснюються відповідно до вимог Законів України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів” № 312-XIV від 11.12.98, “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” № 3782-XII від 23.12.93.

9. У випадках, коли з метою захисту працівника митниці, його сім’ї та родичів вжиті спеціальні заходи безпеки, останнім необхідно суворо дотримуватися вимог, передбачених ними.

10. Відомості про заходи безпеки та осіб, узятих під захист, є інформацією з обмеженим доступом.

Глава 20

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА МЕХАНІЗМИ МІЖНАРОДНОГО МИТНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

20.1. Загальні питання міжнародного митного співробітництва

Згідно зі Статутом ООН (ст. 1) та Декларацією про принципи міжнародного права стосовно дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН від 24 жовтня 1970 р., один з основних принципів міжнародного права — принцип співробітництва, який закріплює юридичне зобов’язання держав незалежно від відмінностей у їх політичних, економічних та соціальних системах здійснювати міжнародне співробітництво у вирішенні проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру й сприяти міжнародній економічній стабільності та прогресу. Після прийняття Статуту принцип співробітництва був зафіксований у статутах багатьох міжнародних організацій, у міжнародних договорах, численних резолюціях та деклараціях. Оскільки митні відносини держав нерозривно пов’язані з економічними, то не можна не погодитися із К.К. Сандровським, який щодо цього питання зазначив, що міжнародне співробітництво в економічній та торговельній галузях передбачає і співробітництво в митній галузі¹. Отже, можна стверджувати, що в Статуті ООН та названій Декларації закріплений принцип передбачає також співробітництво в митній галузі.

¹ Сандровский К.К. Международное таможенное право: Учебник. — 2-е изд., испр. — К.: О-во “Знання”, КОО, 2001. — С. 268.

Міжнародне митне співробітництво держав може здійснюватися в різних міжнародно-правових формах та за різними напрямками діяльності національних митних служб. Це залежить від рівня розвитку економіки держави, її політичного курсу, національного законодавства та інших чинників. Так, міжнародне митне співробітництво може здійснюватися в рамках міжнародних організацій, регіональних інтеграційних угруповань, на двосторонньому рівні та ін.

У Главі “Міжнародне співробітництво з питань митної справи” нового Митного кодексу України зазначено, що “Україна бере участь у міжнародному співробітництві з митних питань. У митній справі Україна додержується загально визначених у міжнародній практиці систем класифікації та кодування товарів, митних режимів, митної статистики, інших загальноприйнятих у світових митних відносинах норм і стандартів, а також забезпечує виконання міжнародних договорів України з митної справи, укладених в установленому законом порядку”. Міжнародне співробітництво в галузі митної справи здійснюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи (Держмитслужбою) за погодженням з Міністерством закордонних справ України. Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи представляє Україну у Всесвітній митній організації (ВМО), інших міжнародних митних організаціях, тобто бере участь у сесіях ВМО та діяльності комітетів з різних напрямків митної справи, які є робочими органами ВМО, залучається до діяльності інших міжнародних організацій та міжнародних об’єднань держав (ООН, СОТ, СНД, ГУУАМ та ін.), які опрацьовують питання міжнародного митного співробітництва. Під час підготовки до участі в міжнародних заходах спеціально уповноважений орган належним чином розробляє і погоджує з Міністерством закордонних справ України технічне завдання на участь у таких заходах, керується положенням наказу Державної митної служби України “Про вдосконалення порядку зберігання, оформлення і видачі закордонних службових паспортів працівників митних органів України та порядку підготовки звітності про закордонні відрядження і міжнародні контакти” від 11.01.97 № 5.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених в установленому законом порядку, митні органи України спільно з митними органами суміжних держав можуть організовувати:

- 1) створення спільних пунктів пропуску на митному кордоні України;
- 2) проведення спільного контролю у пунктах пропуску на митному кордоні;
- 3) узгоджене застосування процедур митного контролю, митного оформлення та взаємне визнання документів, що використовуються митними органами для здійснення митних процедур;
- 4) проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання контрабанді та порушенням митних правил;
- 5) проведення інших спільних одноразових чи постійних заходів з питань, що відповідно до Митного кодексу та інших актів законодавства України належать до компетенції митних органів.

Одним із важливих напрямів у співробітництві митних служб держав (і України в тому числі) є їх взаємодія в боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил, Загальною правовою основою для цього є Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства 1977 р. (див. про Конвенцію 20.4). На двосторонньому рівні Україна має досить широку договірно-правову базу, яку утворює низка міжурядових угод про взаємодопомогу в митних справах. Цей інструмент дає Україні змогу на двосторонній основі обмінюватись інформацією, що сприяє попередженню, розслідуванню та припиненню митних порушень, інформацією щодо митних технологій, обмінюватись досвідом з питань організації боротьби з митними порушеннями.

Членство України у Всесвітній митній організації, гармонізація національного митного законодавства відповідно до міжнародних стандартів, приєднання до міжнародних митних конвенцій та двостороннє співробітництво з митних питань сприяє національному розвитку України, надаючи:

- додаткові ресурси для розвитку власної митної справи,
- можливості заощадження власних ресурсів шляхом уникнення помилок, допущених іншими державами на шляху такого розвитку;
- можливості уніфікації та адаптації національних стандартів діяльності у митній сфері до загальновизнаних міжнародних норм та ін.

20.2. Багатостороннє та двостороннє співробітництво України в галузі митної справи

Митно-правові аспекти міжнародного співробітництва України з міжнародними організаціями та державами слід розглядати не як окремі, ізольовані від інших питань міжнародного економічного співробітництва, а в контексті загальних, стратегічних питань зовнішньополітичного та зовнішньоекономічного курсів країни.

Одним із таких питань є вступ України до *Європейського Союзу*. Для встановлення стабільних політичних відносин, закріплення та розширення зв'язків між Україною та Європейським Союзом 16 червня 1994 р. було підписано Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (УПС), яка набрала чинності 1 березня 1998 р. Виконання УПС забезпечить обом сторонам можливість узгодити і поєднати свої політичні та економічні плани. В економічному аспекті УПС є важливим кроком до залучення України до правового поля єдиного європейського ринку та системи ГАТТ/СОТ. Положення УПС, що регулюють питання переміщення товарів, послуг, робочої сили та капіталів істотною мірою визначатимуть правове поле регулювання відповідних відносин, забезпечуючи поступову інтеграцію України до європейських структур.

Офіційний текст Угоди складається:

- з тексту Угоди (преамбула та ст. 109);
- Протоколу про взаємну допомогу в митних питаннях;
- п'яти Додатків та одного Доповнення;
- Спільних декларацій стосовно статей 18, 19, 30, 31, 32(б), 43, 50 та 102 УПС;
- обміну листами з питань створення компанії Співтовариства в Україні ще до набрання чинності УПС (ст. 30);
- Декларації Франції про незастосування УПС до країн та територій, які є асоційованими членами Співтовариства, відповідно до Договору про створення ЄС.

Стаття 76 “Митниця” УПС закріплює принцип співробітництва з митних питань, включаючи зближення митного законодавства. У статті зазначено, що метою співробітництва є забезпечення виконання усіх положень і, як результат, зближення української митної системи з митною системою Співтовариства.

Співробітництво, зокрема, включає:

- обмін інформацією;
- удосконалення методів роботи;
- запровадження об'єднаної номенклатури та єдиного адміністративного документа;
- взаємозв'язок між транзитними системами Співтовариства і України;
- спрощення перевірок та формальностей, які стосуються перевезення товарів;
- підтримку впровадження сучасних митних інформаційних систем;
- організацію семінарів і навчальних циклів.

Без шкоди для подальшого співробітництва, що передбачається в УПС і, зокрема у ст. 79, взаємодопомога між адміністративними органами у митних справах Сторін здійснюється відповідно до положень Протоколу, що є невід'ємною частиною цієї Угоди. Протокол складається з 15 статей, які закріплюють положення про надання взаємної адміністративної допомоги у розв'язанні митних питань та зобов'язує їх у різні способи сприяти одна одній з метою запобігання, виявлення та розслідування порушень митного законодавства. До таких порушень віднесено, зокрема, торгівлю контрафактними товарами та послугами, наркотиками і психотропними речовинами та ін.

У розвиток положень цього Протоколу Держмитслужба, від імені Кабінету Міністрів України, уклала двосторонні Угоди про співробітництво та взаємну допомогу з такими країнами — членами ЄС: Францією, Грецією, Великобританією, Австрією, Фінляндією, Бельгією та Італією.

Стаття 51 УПС передбачає співробітництво у сфері законодавства. Сторони визнають, що важливою умовою для зміцнення економічних зв'язків між Україною та Співтовариством є зближення чинного і майбутнього законодавства України із законодавством Співтовариства. Україна вживає заходів для забезпечення того, щоб її законодавство поступово було приведене у відповідність до законодавства Співтовариства. Зокрема, адаптація законодавства передбачена у таких галузях: *митне законодавство*, законодавство про компанії, законодавство про банківську справу, бухгалтерський облік і податки, інтелектуальну власність, охорону праці, фінансові

послуги, правила конкуренції, державні закупівлі, охорону здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист прав споживачів, непряме оподаткування, технічні правила і стандарти, закони та інструкції стосовно ядерної енергії, транспорт.

З метою прискорення імплементації УПС та реалізації Стратегії інтеграції України до ЄС Президент України схвалив Програму інтеграції України до ЄС, згідно з якою Кабінет Міністрів України починаючи з 2001 р. затверджує щорічний план дій щодо реалізації пріоритетних положень Програми, складовою якої має бути план роботи з адаптації законодавства України до законодавства ЄС¹. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.98 № 852 при Міністерстві юстиції з метою належного організаційного забезпечення адаптації законодавства України до законодавства ЄС створено Міжвідомчу координаційну раду та Центр порівняльного права².

Так, з метою адаптації законодавства України в такій пріоритетній галузі, як митне законодавство, до норм і стандартів ЄС Держмитслужба підготувала проект нового Митного кодексу України.

УПС (ст. 86—91) також передбачає створення трьох робочих органів: *Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС та Комітету з парламентського співробітництва*. До Ради з питань співробітництва з європейської сторони входять члени Ради Європейського Союзу та члени Комісії Європейських Співтовариств, а з української — члени уряду України. Українська частина Ради утворюється у складі Голови, трьох заступників Голови та членів Української частини Ради (один із членів, якої є за посадою — Голова Державної митної служби України)³. Рада з питань співробітництва має право обговорювати питання виконання УПС та давати

¹ Указ Президента України “Про Програму Інтеграції України до Європейського Союзу” від 14.09.2000 № 1072/2000 // Методично-нормативний посібник з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. — К., 2000.

² Постанова Кабінету Міністрів України “Про запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 12.07.98 № 852 // Там само.

³ Див. Укази Президента України “Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом)” від 24.02.98 № 148/98 // Офіційний вісник України. — 1998. — № 8; “Про внесення змін до деяких указів “Президента України” від 12.04.2000 № 587/2000.

рекомендації сторонам Угоди. Посаду Голови Ради з питань співробітництва займають по черзі представник Співтовариства і член уряду України. Комітет зі співробітництва між Україною та ЄС є постійно діючим допоміжним органом Ради з питань співробітництва, що забезпечує безперервність її роботи між засіданнями. Українська частина Комітету підпорядкована і підзвітна Прем'єр-міністрові України¹. Комітет з парламентського співробітництва, до складу якого входять члени Верховної Ради України та Європейського парламенту, обмінюється інформацією з Радою з питань співробітництва та дає рекомендації. Також було створено *Галузеві підкомітети*. Представники Держмитслужби беруть участь у більшості галузевих Підкомітетів, але одним із найважливіших є *Підкомітет з питань митниці, транскордонного співробітництва, боротьби з нелегальною міграцією, “відмиванням” грошей та наркобізнесом*. У рамках Підкомітету функціонують три робочі групи.

Державна митна служба бере активну участь у діяльності усіх названих органів, зокрема у підготовці як спільних засідань, так і засідань їх Українських частин, забезпечує необхідне інформування Міністерства закордонних справ України (відповідає за політичне співробітництво з ЄС) та Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України (відповідає за реалізацію усіх домовленостей щодо двостороннього співробітництва та забезпечує технічну підтримку діяльності органів за УПС) та ін.

Повноваження зовнішньополітичного спілкування України з ЄС покладено на Представництво України при ЄС². При Представництві з метою поглиблення митного співробітництва з європейськими інституціями створено посаду Радника з митної справи.

Співтовариство надає Україні належну технічну допомогу з метою здійснення заходів передбачених УПС, зокрема:

- організовує обмін експертами;
- надає інформацію, особливо щодо відповідного законодавства;
- організовує семінари з різноманітних питань митної справи;

¹ Див. Положення про Українську частину Комітету з питань співробітництва між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом): Затв. пост. Кабінету Міністрів України від 13.07.98 № 1074 // Урядовий кур'єр. — 1998. — № 139—140.

² Указ Президента “Про Представництво України при Європейських Співтовариствах (Європейському Союзі)” від 21.04.97 № 354/97 // Офіційний вісник України. — 1997. — № 17.

- здійснює професійну підготовку фахівців митної справи;
- допомагає здійснювати переклади актів законодавства Європейського Союзу.

За умов обмеженого бюджетного фінансування заходів щодо інтеграції України до ЄС важливим інструментом є проекти технічної допомоги для Митної служби України за програмою TACIS, які здійснюються за фінансової підтримки Європейської Комісії та за сприяння Євромитниці.

Так, протягом 1996—2000 рр. реалізовано проекти “Митниця 2” та “Митниця 4”.

У 2001—2003 рр. у рамках програми TACIS для Державної митної служби України виконано підпроекти за контрактом “Митниця 6”:

- 1) “Митне законодавство” — підготовка підзаконних актів на виконання положень нового Митного кодексу;
- 2) “Митний контроль” — вивчення, на прикладі Німеччини та Нідерландів досвіду ЄС у галузі використання системи аналізу ризиків у попередженні контрабанди та порушень митних правил та контроль за переміщенням через кордон товарів, що містять об’єкти інтелектуальної власності. Створення у Держмитслужбі Центрального бюро аналізу ризиків;
- 3) “Комп’ютеризація” — допомога у створенні інтегрованого тарифу та навчання фахівців з інформаційних технологій;
- 4) “Митні лабораторії” — постачання лабораторного обладнання на суму 300 тис. євро для Центральної митної лабораторії Держмитслужби, навчання фахівців; вивчення потреб регіональних митних лабораторій з метою подальшого оснащення їх необхідним обладнанням.

Одним із найважливіших результатів активної співпраці Держмитслужби з відповідними органами Європейської Комісії стало підписання 16 липня 2003 р. у Брюсселі (Королівство Бельгія) контракту за програмою TACIS “Митниця 7”, за яким на модернізацію Державної митної служби України передбачається виділити близько 2 млн євро. Цю суму буде спрямовано на закупівлю комп’ютерного обладнання, оснащення підрозділу з аналізу ризиків та навчання фахівців митних органів України.

Але слід усвідомлювати, що УПС є тільки підґрунтям для двостороннього співробітництва, хоча сама Угода і передбачає в подальшому її перетворення на інструмент, який набагато тісніше збли-

зить Україну та ЄС. Так, ст. 4 частини I УПС окреслює можливий розвиток відносин у напрямку створення зони вільної торгівлі між сторонами залежно, зокрема, від успішного розвитку ринкових реформ в Україні. УПС також вимагає створення правових інструментів, що стосуються різних сфер і не обмежуються лише питаннями митних процедур та торгівлі товарами.

Окрім міжнародного митного співробітництва України з Європейським Союзом, слід відзначити регіональне співробітництво, як у рамках ГУУАМ, так і СНД.

ГУУАМ є регіональним об’єднанням п’яти держав — України, Азербайджанської Республіки, Грузії, Республіки Молдова та Республіки Узбекистан. В основі утворення цієї форми співробітництва лежить збіг позицій країн з багатьох питань сучасних міжнародних відносин.

7 червня 2001 р. в Ялті відбувся перший Саміт президентів ГУУАМ, який став етапною подією в становленні та інституалізації цього регіонального об’єднання як міжнародної структури. Підписана в ході Саміту президентами Ялтинська Хартія ГУУАМ визначає цілі, принципи і напрями співробітництва країн — учасниць об’єднання. Закладені в Хартії основи організаційної структури об’єднання фактично закріпили наявний механізм співпраці країн-учасниць. Згідно з Ялтинською Хартією головування в ГУУАМ здійснюється державами-учасницями в алфавітному порядку протягом періоду між зустрічами Глав держав.

Організаційна структура: найвищим органом об’єднання ГУУАМ є щорічна зустріч глав держав — учасниць ГУУАМ; виконавчим органом ГУУАМ є Рада міністрів закордонних справ країн ГУУАМ; робочим органом ГУУАМ є Комітет національних координаторів (КНК ГУУАМ), до складу якого входять координатори, по одному від кожної країни — учасниці ГУУАМ; виконання функцій інформаційного центру ГУУАМ покладено на Інформаційний офіс ГУУАМ у Києві; координацію співробітництва між країнами ГУУАМ на галузевому рівні покладено на вісім Робочих груп — з питань енергетики, транспорту, з торговельно-економічних питань, з питань інформатики та телекомунікацій, культури, науки та освіти, туризму, боротьби з тероризмом, організованою злочинністю і розповсюдженням наркотиків.

Пріоритетні напрями співробітництва в ГУУАМ визначені Ялтинською Хартією ГУУАМ, зокрема: поглиблення торговельно-економічних зв’язків між державами ГУУАМ; розвиток інфраструкту-

ри транспортних коридорів, з відповідною гармонізацією правових та інституційних засад цієї сфери, уніфікацією митних і тарифних норм з наближенням їх до світових стандартів; забезпечення енергетичної безпеки; боротьба з міжнародним тероризмом, організованою злочинністю, нелегальною міграцією та незаконним обігом наркотиків.

Неабияку увагу в рамках ГУУАМ приділено проблемам розширення торговельно-економічних зв'язків, подальшому розвитку та забезпеченню ефективного функціонування транспортних коридорів ГУУАМ, насамперед коридору ТРАСЕКА, а також розвитку Євроазіатського нафтотранспортного коридору.

Слід зазначити, що 6 грудня 2002 р. в м. Порто відбулось друге засідання РМЗС ГУУАМ, у ході якого було затверджено “Рамкову Програму ГУУАМ — США зі сприяння торгівлі і транспортуванню, забезпеченню прикордонного і митного контролю, боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю і розповсюдженням наркотиків”. Міністри визнали доцільним і доручили головуючій у ГУУАМ країні — Грузії — направити звернення в ООН про реєстрацію ГУУАМ відповідно до глави VIII Статуту ООН.

Митно-правові аспекти співробітництва України з країнами ГУУАМ полягають і в підписанні Угоди про створення зони вільної торгівлі між державами — учасниками ГУУАМ (на Ялтинському Саміті ГУУАМ 20 червня 2002 р.) та подальшої її імплементації.

Для вирішення нагальних питань двостороннього співробітництва митних органів керівництво Держмитслужби провело низку зустрічей з керівниками митних адміністрацій країн — учасниць об'єднання ГУУАМ. Як результат — укладено двосторонні протоколи про співробітництво у галузі обміну інформацією про товари та транспортні засоби, що перетинають спільний державний кордон, а також інші угоди, які регулюють пріоритетні сфери митного співробітництва, а саме міжурядові Угоди про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах між країнами ГУУАМ.

Україна має низку угод з митних питань, як у рамках СНД, так і в двосторонньому порядку з країнами — учасниками СНД. (Юридичний статус цього політико-державного об'єднання до сьогодні викликає великі дискусії серед вчених. Україна із самого початку була проти надання СНД статусу міжнародного суб'єкта і розглядає його перш за все як міжнародний переговорний та консультаційний механізм, який доповнює двосторонні відносини з державами — учасниками СНД.)

Нагадаємо, що 8 грудня 1991 р. два документи поклали початок утворенню СНД — Угода про створення Співдружності Незалежних Держав і Заява глав держав Республіки Білорусь, РРФСР, України. 13 грудня того самого року президенти азіатських республік колишнього СРСР заявили, що вони також бажають стати членами СНД. 21 грудня 1991 р. в м. Алма-Аті склад СНД було значно розширено: Казахстан, Киргизія, Узбекистан, Таджикистан, Туркменістан, а також Вірменія, Молдова, Азербайджан разом з іншими учасниками СНД підписали Декларацію, яка стала називатися Алма-атинською.

У ст. 7 Угоди про створення СНД зазначається: “Договірні Сторони визнають, що до сфери їхньої спільної діяльності, яка реалізується на рівноправній основі через спільні координуючі інститути Співдружності, належать: координація зовнішньополітичної діяльності; співробітництво у формуванні і розвитку спільного економічного простору, загальноєвропейського і євразійського ринків, у галузі митної політики; та ін. ...”

Початковий план інтеграційних процесів держав — учасниць СНД виглядав досить привабливо. Хотілося б також зазначити, що економічна інтеграція в межах СНД практично копіює досвід митної інтеграції Європейських Співтовариств, але тільки у правовій сфері.

24 вересня 1993 р. було укладено Договір СНД про створення Економічного союзу, який передбачав початок митної інтеграції країн-учасниць. Мета договору — поетапне створення спільного економічного простору. Згідно зі ст. 3 Договору Економічний союз повинен функціонувати згідно з такими принципами: вільне переміщення товарів, послуг, капіталів і робочої сили; узгоджена грошово-кредитна бюджетна, податкова, цінова, зовнішньоекономічна, митна і валютна політика; гармонізоване господарське законодавство Договірних Сторін; наявність загальної статистичної бази.

Таким чином, Договір про створення Економічного союзу 1993 р. започаткував зближення національних економічних систем держав-учасниць. Економічна інтеграція передбачає наявність кількох самостійних організаційно-правових форм, якими згідно зі ст. 4 Договору є:

- міждержавна (багатостороння) асоціація вільної торгівлі;
- митний союз;
- загальний ринок товарів, послуг, капіталів і робочої сили;
- валютний (грошовий) союз.

З метою послідовної реалізації положень Договору про Економічний союз 15 квітня 1994 р. на нараді керівників усіх 12 країн СНД було підписано Угоду про створення зони вільної торгівлі між ними. (Україна її ратифікувала 6 жовтня 1999 р.¹) Подальші економічні інтеграційні процеси в межах СНД, створення митного союзу п'яти держав (у 1995 р. — Росія, Білорусь, Казахстан; у 1996 р. — Киргизія; в 1999 р. — Таджикистан) відбувалися без участі України. Україна прийняла позицію обмежитися зоною вільної торгівлі, оскільки умови створення митного союзу можуть зашкодити подальшій її інтеграції до Європейського простору.

10 жовтня 2002 р. у столиці Республіки Казахстан м. Астані відбулося засідання Міждержавної ради глав держав “митної п'ятірки” (Росії, Білорусі, Казахстану, Киргизії та Таджикистану), в ході якого було прийнято рішення про заснування на базі митного союзу Євразійського економічного співтовариства (ЄврАзЕС). Україна була запрошена, але обмежилася статусом спостерігача, який їй був наданий 13 травня 2002 р. Рішенням Міждержавної ради Євразійського економічного співтовариства № 48.

Сьогодні підготовлено Концепцію та Угоду про формування Єдиного економічного простору між Білоруссю, Казахстаном, Росією та Україною і прогнозувати, якого розвитку набудуть митні аспекти співробітництва на регіональному рівні з цими країнами, дуже складно та й зарано.

Україна в рамках СНД уклала такі угоди з питань митної справи:

- 1) Угода про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах (15.04.94);
- 2) Угода про порядок транзиту через території держав — учасниць СНД (07.05.2001);
- 3) Угода між митними службами Республіки Молдова, України, Республіки Білорусь і Російської Федерації про надання пільг при митному оформленні плодоовочевої продукції (21.05.98);
- 4) Протокол про порядок взаємодії митних служб держав — учасниць СНД при перевезеннях спеціальних вантажів та продукції військового призначення (30.05.2000);

¹ Закон України “Про ратифікацію Угоди про створення зони вільної торгівлі та Протоколу про внесення змін та доповнень до Угоди про створення зони вільної торгівлі” // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1999. — № 48. — Ст. 416.

5) Угода про порядок митного оформлення та митного контролю товарів, що переміщуються між державами — учасниками угоди про створення зони вільної торгівлі (13.04.2000);

6) Угода про спрощення та уніфікацію процедур митного оформлення на митних кордонах (01.09.94);

7) Угода про взаємодію і співробітництво митних служб в боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин (08.07.94);

8) Угода про співробітництво митних служб з питань затримання та повернення культурних цінностей, що незаконно вивозяться та ввозяться (14.10.99);

9) Угода про співробітництво у сфері підготовки та підвищення кваліфікації митних працівників (23.11.94).

За останніх десять років Україна підписала більше ніж 40 двосторонніх міждержавних угод у галузі митної справи, які базуються на рекомендаціях Всесвітньої митної організації (РМС/ВМО) з країнами СНД (усіма, крім Киргизстану), деякими країнами ЄС (Великобританією, Францією, Австрією, Грецією, Фінляндією, Бельгією, Італією) та іншими країнами світу в галузі попередження, розслідування та припинення порушень митного законодавства. На сьогодні близько 10 проектів аналогічних міждержавних угод опрацьовуються фахівцями Держмитслужби з експертами інших митних служб.

Робота Держмитслужби України постійно спрямована в бік розвитку міжнародного митного співробітництва, як на багатосторонньому рівні, так і в двосторонніх відносинах з іншими державами. Так, протягом 2003 р. тривало розширення договірно-правової бази співробітництва та робочих зв'язків з митними адміністраціями іноземних держав та міжнародними організаціями. Зокрема, особлива увага приділялась співробітництву з митними адміністраціями країн — членів ЄС та країн — кандидатів на вступ до Європейського Союзу, удосконалювався механізм взаємодії з митними службами держав — учасниць СНД.

Разом з цим із метою виконання доручень Президента України докладено значних зусиль для налагодження відносин у сфері митного співробітництва з країнами Близькосхідного регіону та Південно-Східної Азії.

Результатом проведеної роботи протягом зазначеного періоду стало підписання:

— *двосторонніх міжурядових угод* про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах:

- 1) з Італійською Республікою;
- 2) Ліванською Республікою;
- 3) Сирійською Арабською Республікою;
- 4) Корейською Республікою;

— *двосторонніх міжвідомчих угод*:

1) з *Митним Департаментом Республіки Молдова*:

- Протоколу про взаємне визнання товаротransпортних, комерційних і митних документів та митних забезпечень, згідно з яким пропуск товарів, що переміщуються через українсько-молдавський державний кордон, здійснюється виключно за умови наявності нового митного забезпечення Республіки Молдова;

- Протоколу про співробітництво в боротьбі з незаконним обігом зброї, боєприпасів, вибухових речовин, наркотичних засобів і психotropних речовин;

2) з *Митною службою Республіки Польща*:

- Угоди щодо організації обміну інформацією про товари та транспортні засоби, які переміщуються через державний кордон України і Республіки Польща.

У рамках роботи щодо адаптації митного законодавства України до загальноновизнаних стандартів і забезпечення участі України в міжнародних інтеграційних процесах Державною митною службою України:

- виконано усі внутрішньодержавні процедури, необхідні для приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення і Додатків А, В1—В9, С, D та Е до неї та розроблено проект Закону України;

- проведено попередню роботу з приєднання до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур;

- проводиться попередня робота щодо приєднання до Міжнародної конвенції про спільну транзитну процедуру та Конвенції про контейнери.

З ініціативи Державної митної служби України та з метою розширення договірно-правової бази взаємодії під час *Міжнародного семінару з питань визначення митної вартості* за участю пред-

ставників *Росії, Білорусі, Молдови, Румунії, Угорщини, Словаччини та Польщі* Головою Державної митної служби України було запропоновано на розгляд митним адміністраціям країн-сусідів міжвідомчі протоколи, реалізація яких значно розширить сферу співробітництва та забезпечить підвищення ефективності боротьби з митним шахрайством та порушеннями митного законодавства, зокрема у галузі контролю за митною вартістю товарів.

Відбулася зустріч Голови Держмитслужби з главами дипломатичних місій, акредитованих в Україні. Під час зустрічі висвітлено роботу митних органів України, спрямовану на спрощення та гармонізацію митних процедур.

Протягом року відбулися зустрічі керівництва Держмитслужби з Послами Фінляндії, Франції, Японії, під час яких обговорювалися питання двостороннього співробітництва та його перспектив.

Іншим пріоритетним напрямом у сфері розвитку міжнародного митного співробітництва за 2003 р. було забезпечення повноцінної участі України у діяльності міжнародних організацій як глобального, так і регіонального рівнів.

Державна митна служба України брала активну участь у заходах, що проводились у рамках діяльності Європейської Економічної Комісії ООН, Всесвітньої митної організації, Світової організації торгівлі та інших впливових міжнародних організацій та об'єднань.

Представниками Держмитслужби забезпечено участь:

- у першому раунді тристоронніх консультацій Україна — Молдова — ЄС із питань митного контролю на придністровській ділянці українсько-молдовського кордону, що відбулися під егідою Європейської Комісії (11 березня 2003 р., Брюссель);

- засіданнях Робочої групи з розгляду заявки України на вступ до Світової організації торгівлі (24—26 лютого 2003 р. та 9—12 серпня 2003 р., Женева);

- засіданнях 103-ї сесії Робочої групи Європейської Економічної Комісії ООН з митних питань, пов'язаних з транспортом;

- засіданнях 17-ї сесії Виконавчої ради Митної конвенції щодо міжнародного перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (8—11 квітня 2003 р., Женева);

- 31-й сесії Комітету Гармонізованої системи опису та кодування товарів (11—29 травня 2003 р., Брюссель);

- семінарі з переглянутої Кіотської конвенції для членів ВМО у Європейському регіоні (12—16 травня 2003 р., Бухарест);
- 101 / 102 сесіях ВМО (25—29 червня 2003 р., Брюссель);
- 28-й сесії Підкомітету з перегляду ГС (7—20 вересня 2003 р., Брюссель);
- 4-му засіданні Групи з опрацювання проекту Світової стратегії ВМО з питань, що стосуються оперативно-розшукової діяльності митних органів (28 вересня — 1 жовтня 2003 р.);
- 37-му засіданні Ради керівників митних служб держав — учасниць СНД (31 березня — 4 квітня 2003 р.) та робочій зустрічі експертів митних служб (7—10 липня 2003 р.). Під час цього засідання прийнято рішення з питань багатостороннього митного співробітництва, зокрема схвалено Типовий порядок використання супровідних аркушів митними органами держав — учасниць СНД, розроблений митною службою України з метою прискорення вантажопотоку в пунктах пропуску на державних кордонах суміжних держав, досягнення повноти сплати належних платежів і зборів, недопущення підробки товаросупровідних документів, та підписано Протокол між митними службами Республіки Молдова, України, Республіки Білорусь, Російської Федерації та Азербайджанської Республіки про продовження терміну дії Угоди про надання пільг при митному оформленні плодоовочевої продукції від 21 травня 1998 р.

20.3. Рівень інституалізації багатостороннього митного співробітництва

Діяльність щодо створення міжнародних стандартів у митній галузі розпочалася ще у другій половині XIX століття, коли було створено Міжнародний союз для опублікування митних тарифів (Брюссель, 1890 р.), але найбільшого розвитку процес створення міжнародних організацій з митних питань набув уже після Другої світової війни на фоні загальних інтеграційних процесів у світовій економіці. До таких міжнародних універсальних організацій слід було б віднести Раду митного співробітництва (Всесвітню митну організацію) (РМС/ВМО) та Світову організацію торгівлі (ГАТТ/СОТ).

Міжнародний союз для опублікування митних тарифів (Брюссель, 1890 р.) був заснований з метою здійснення контролю за державами стосовно митного обкладення і неприпустимості випадків

підвищення митних тарифів без попереднього опублікування шляхом прийняття Конвенції про створення Міжнародного союзу для опублікування на міжнародній конференції в Брюсселі. У 1949 р. було підписано Протокол про внесення змін до Конвенції.

З метою оперативного опублікування митних тарифів ст. 3 Конвенції передбачається організація Міжнародного бюро з перекладу та видання митних правил і тарифів різноманітних держав, до функцій якого входить переклад та опублікування цих тарифів, а також законодавчих чи адміністративних постанов, що вносять зміни до них.

Всесвітня митна організація (ВМО) в 1994 р. стала правонаступницею Ради митного співробітництва (РМС), заснованої Конвенцією від 15 грудня 1950 р. Нова назва Організації свідчить, що протягом своєї діяльності РМС перетворилася в справді глобальний міжурядовий інструмент. ВМО — єдина всесвітня незалежна міжурядова організація з митних питань, і на сьогодні її членами є 162 країни. ВМО виконує важливе завдання: обґрунтування та узгодження розвитку митних систем держав-членів. Важливою складовою цієї роботи є рекомендаційна уніфікація митного законодавства.

Історія Всесвітньої митної організації розпочалася в 1947 р., коли 13 західноєвропейських країн у рамках Комітету європейського економічного співробітництва домовилися заснувати Робочу групу, яка б вивчала можливість створення митного союзу, що базувався б на принципах Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1947 р. У 1948 р. Робочою групою було засновано Економічний комітет та Митний комітет, який у 1952 р. перетворився на Раду митного співробітництва, коли набрала чинності Конвенція про створення Ради митного співробітництва. Перша сесія Ради відбулася в Брюсселі 26 січня 1953 р. На ній були присутні представники 17 європейських країн-засновниць. З 1983 р. 26 січня святкується у всьому світі як Міжнародний день митника.

Всесвітня митна організація наділена такими функціями:

- 1) вивчення всіх питань стосовно митного співробітництва, якому Договірні Сторони погодилися сприяти згідно з основними цілями Конвенції про РМС;
- 2) вивчення як технічних аспектів митних систем, так і пов'язаних з ними економічних факторів, з метою підготовки Членам

Ради практичних засобів досягнення якомога вищого рівня узгодженості й одноманітності;

3) підготовка проектів конвенцій та поправок до конвенцій, а також винесення рекомендацій відносно їх прийняття зацікавленими членами;

4) підготовка рекомендацій, що забезпечують одноманітне тлумачення та застосування як конвенцій, укладених у результаті роботи Ради, так і конвенцій, що стосуються номенклатури для класифікації товарів у митних тарифах і оцінки товарів у митних цілях, підготовлених Групою з вивчення можливостей створення Європейського митного союзу, а також здійснення з цією метою функцій, які йому можуть бути прямо приписані цими конвенціями відповідно до їх положень;

5) опрацювання рекомендацій з примирення для вирішення спорів щодо тлумачення та застосування конвенцій, зазначених вище;

6) забезпечення розповсюдження інформації, що стосується митного регулювання та процедур;

7) співробітництво з іншими міжурядовими організаціями з питань, які входять до їх компетенції.

Члени ВМО повинні надавати Раді за запитом будь-яку інформацію і документи, необхідні для здійснення нею своїх функцій за умови, що така інформація не є секретною, а її викриття не буде зашкоджувати державним інтересам або зачіпати законні торговельні інтереси будь-якого підприємства, як державного, так і приватного.

Всесвітня митна організація наділена привілеями та імунітетами. Згідно з Додатком до Конвенції про створення Ради митного співробітництва, на власність і активи Організації, де б і у кого б вони не перебували, поширюється імунітет від обшуку, ревізії, конфіскації, від будь-якої іншої форми втручання виконавчої, адміністративної, судової чи законодавчої влади. Приміщення, архіви і в цілому всі документи Організації, які є її власністю або перебувають у її розпорядженні, є недоторканими. Кошти, прибутки та інша власність Організації звільняються від прямих податків, друковані матеріали та інші предмети звільняються від мита та інших заборон і обмежень відносно імпорту чи експорту. Офіційна кореспонденція та офіційні повідомлення не підлягають цензурі. Представники Членів Організації наділені особистими привілеями та імунітетами.

Структуру керівних органів ВМО показано на рис. 20.1.

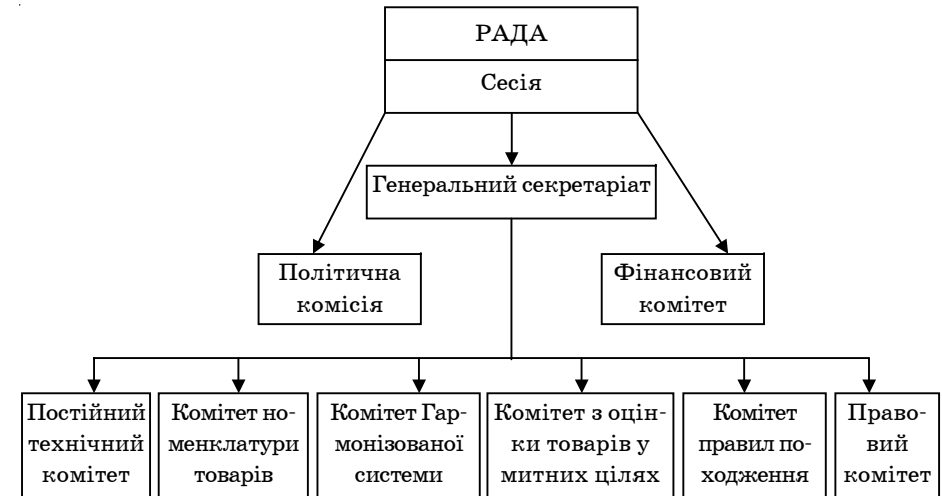

Рис. 20.1. Структура керівних органів ВМО

Вищим органом ВМО є **Рада (щорічна сесія)**, яка складається з представників усіх країн-учасниць і скликається два рази на рік. Кожна держава — член Організації має один голос і представлена одним делегатом. Рішення Ради (Сесії) приймаються 2/3 голосів присутніх членів Ради. Рада щорічно обирає з числа делегатів Голову і не менше двох заступників Голови.

Постійно діючий виконавчий орган ВМО — **Генеральний секретаріат** зі штаб-квартирою в Брюсселі. Його очолює Генеральний Секретар і він є депозитарієм міжнародних договорів у галузі митної справи.

Основні органи — це **Політична комісія** у складі 24 членів та **Фінансовий комітет** у складі 17 членів. Вони готують різноманітні матеріали і рекомендації, які в подальшому затверджуються Вищим органом ВМО. Основні органи керуються рекомендаціями технічних комітетів, основні з них — Постійний технічний комітет, Комітет з номенклатури, Комітет з правового захисту, Комітет з Гармонізованої системи, Технічний комітет з оцінки товарів у митних цілях (Комітет працює спільно із системою ГАТТ), Технічний комітет з правил походження товарів.

Постійний технічний комітет створюється з представників Членів Організації. Кожен Член може призначити одного делегата та одного або більше заступників як представників Комітету. Представники повинні бути посадовими особами зі спеціальними знаннями в питаннях митної практики, при них можуть бути і експер-

ти. Постійний технічний комітет скликається не менш як чотири рази на рік. До його основних завдань входять такі:

1. Вивчення питань, що стосуються співробітництва в митній галузі, підготовка пропозицій, спрямованих на гармонізацію та уніфікацію митних систем.
2. Підготовка проектів та рекомендацій з окремих аспектів митної справи.
3. Розповсюдження інформації відносно митних процедур, а також розвиток зв'язків із суміжними міжнародними організаціями.
4. Розроблення міжнародних митних норм і підготовка глосарія для створення одноманітності в міжнародній митній термінології.
5. Обмін з міжнародними організаціями-спостерігачами або безпосереднє співробітництво експертів для вивчення питань, що становлять взаємний інтерес.

Комітет розглядає суто спеціальні питання, винесені на засідання Членами ВМО або міжнародними організаціями. Він прагне задовольнити потреби як міжнародних управлінь і служб, зацікавлених у міжнародному співробітництві з метою обміну досвідом, так і міжнародних організацій, що стикаються з митними питаннями при вирішенні своїх проблем¹.

Комітет з номенклатури товарів наглядає за виконанням положення Конвенції про номенклатуру для класифікації товарів у митних тарифах. У конвенції розроблена загальна основа для класифікації товарів у національних митних тарифах, забезпечено одноманітність класифікації товарів. Цей Комітет складається з представників держав — учасниць Конвенції і зазвичай скликається два рази на рік. Завдання Комітету з номенклатури: підготовка рішень з питань, що викликають труднощі у національних органів і міжнародних організацій; узгодження позицій митних органів; забезпечення одноманітності в тлумаченні та застосуванні номенклатури. З цією метою Комітет розповсюджує інформацію відносно застосування номенклатури, вивчає національну методику і практику класифікації товарів у митних цілях, дає рекомендації країнам-учасницям щодо збереження одноманітності в тлумаченні та застосу-

¹ Див.: Еришов А.Д. Международные таможенные отношения: Учеб. пособ. — СПб.: ИВЭСЭП: Санкт-Петербургский филиал РТА им. В.Б. Бобкова: Знание, 2000. — 207 с.

ванні номенклатури, готує проекти поправок до Конвенції з митної номенклатури¹.

Комітет з Гармонізованої системи було засновано згідно зі ст. 7 Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів. Комітет складається з представників Договірних Сторін Конвенції, скликається на засідання Генеральним секретарем за загальним правилом не рідше двох разів на рік. У Комітеті кожна Договірна Сторона має один голос, це правило поширюється і на Митний або Економічний комітет. У разі необхідності Комітет може створювати підкомітети або робочі групи та визначає склад, виборчі права та регламент цих органів.

Функції Комітету з Гармонізованої системи:

- 1) пропонує будь-які поправки до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, які вважаються ним бажаними, з урахуванням потреб користувачів, змін у технології і структурі міжнародної торгівлі;
- 2) складає пояснення, принципи класифікації та інші рекомендації, які стосуються тлумачення Гармонізованої системи;
- 3) розробляє рекомендації з метою забезпечення одноманітного тлумачення і застосування Гармонізованої системи;
- 4) порівнює та розповсюджує інформацію щодо застосування Гармонізованої системи;
- 5) за своєю ініціативою або на прохання надає відомості та рекомендації з усіх питань, які стосуються класифікації товарів у Гармонізованій системі, Договірним Сторонам, державам — членам ВМО, а також міжурядовим організаціям, яким Комітет може вважати за необхідне;
- 6) на кожній сесії Ради звітує про свою діяльність, включаючи проекти поправок, пояснень, принципів класифікації та інших рекомендацій;
- 7) здійснює щодо Гармонізованої системи всі інші права і функції, які Рада або Договірні Сторони вважатимуть за необхідні.

Комітет з оцінки товарів у митних цілях займається спостереженням за виконанням Конвенції про митну оцінку товарів. Мета

¹ Див.: Еришов А.Д. Международные таможенные отношения: Учеб. пособ. — СПб.: ИВЭСЭП: Санкт-Петербургский филиал РТА им. В.Б. Бобкова: Знание, 2000. — 207 с.

цієї Конвенції полягає в максимальній одноманітності при оцінці товарів, спрощенні ведення переговорів з митних тарифів. Завданням Комітету є забезпечення одноманітності тлумачення та застосування принципів щодо визначення вартості товарів, що обертаються в світовій торгівлі. Комітет зобов'язаний розповсюджувати інформацію відносно методів оцінки товарів сторонами Конвенції, вивчати національні правила, процедури і практику країн — учасниць Конвенції стосовно оцінки товарів. Він розглядає закони країн-учасниць у галузі методів митної оцінки і займається визначенням термінів і понять для митних цілей. Працює разом із системою ГАТТ/СОТ.

Особливістю організаційної структури ВМО є те, що вона створює спеціальні підрозділи з реалізації укладених під її егідою міжнародних договорів. Так, було створено Комітет з номенклатури, передбачений Конвенцією про номенклатуру для класифікації товарів у митних тарифах, Комітет з митної оцінки, передбачений Конвенцією про оцінку товарів у митних цілях. ВМО створить і інші комітети у разі виникнення такої необхідності для реалізації цілей конвенцій, укладених у її рамках.

Діяльність Всесвітньої митної організації має широке географічне представництво, що зумовило перехід її до роботи за регіональним принципом. ВМО налічує шість регіонів:

- Північна Африка, Близький та Середній Схід;
- Західна і Центральна Африка;
- Східна і Південна Африка;
- Далекий Схід, Австралія і Океанія;
- Північна, Південна, Центральна Америка та Кариби;
- Європа.

Україна разом з пострадянськими країнами-членами входить до регіону Європи.

19 червня 1992 р. було прийнято постанову Верховної Ради України “Про приєднання України до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва” згідно з якою Україна стала повноправним членом Організації¹.

¹ Див. постанову Верховної Ради України “Про приєднання України до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва” № 2479-ХІІ // Відомості Верховної Ради (ВВР) України. — 1992. — № 35. — Ст. 522.

Участь України у Всесвітній митній організації сприяє процесам уніфікації деяких питань внутрішніх митних процедур з чинними міжнародними стандартами в цій галузі, впливає на розвиток міжнародного митного співробітництва з країнами-членами.

Сучасна система міжнародних організацій і установ, діяльність яких пов'язана з митними питаннями, включає такі, що займаються митними аспектами не тільки безпосередньо (Всесвітня митна організація (РМС/ВМО)), а й опосередковано (ГАТТ/СОТ, ЮНКТАД та ін.).

Світова організація торгівлі (ГАТТ/СОТ) заснована 1 січня 1995 р., коли набрала чинності Марракеська угода про її заснування. Організація з'явилась як результат трансформації Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (далі — ГАТТ), і тому історія її створення розпочалася ще в 1947 р., коли з ініціативи Економічної і Соціальної Ради ООН було створено спеціальний комітет, завдання якого полягало в підготовці Статуту Міжнародної організації торгівлі (МОТ). Незважаючи на те, що в березні 1948 р. у Гавані на Конференції ООН з проблем торгівлі і зайнятості Статут МОТ був затверджений, у подальшому його ратифікація деякими національними законодавчими органами виявилася неможливою, тому МОТ фактично припинила існування, так і не розпочавши діяльність.

За результатами проведених спеціальним комітетом переговорів 30 жовтня 1947 р. в Женеві представники 23 країн уклали тимчасову проміжну угоду — Генеральну угоду про тарифи і торгівлю, яка закріпила принципи, правові норми, правила ведення та державного регулювання взаємної торгівлі країн-учасниць. Генеральна угода про тарифи і торгівлю спочатку укладалась як міжнародна багатостороння угода з питань митних тарифів і митної політики, що закріплювало правові норми та принципи, якими держави-учасниці повинні були керуватися у взаємних торговельних відносинах.

На основі цієї угоди країни-учасниці повинні були здійснювати поетапне “митне роззброєння” і з метою шляхом переговорів укласти двосторонні угоди про зниження ставок митних тарифів на товари у взаємній торгівлі з послідовним розповсюдженням митних поступок на всі держави, які беруть участь у цьому договорі. Взаємні поступки з митного оподаткування здійснювались у таких формах: надання знижок зі ставок митного тарифу; зменшення розриву між митними ставками нормального і преференційного тарифів; закріплення тарифних ставок на рівні, що склався на

момент переговорів, так звана консолідація ставок; непоширення нових митних преференцій¹.

ГАТТ вела свою діяльність за допомогою багатосторонніх переговорів, які об'єднувалися у раунди. Від початку роботи ГАТТ було проведено вісім раундів переговорів, наприкінці останнього Уругвайського раунду, на конференції у Марокко, було підписано Заключний акт, невід'ємною частиною якого була Угода про заснування Світової організації торгівлі (далі — Угода СОТ). Члени ГАТТ домовилися подати Угоду СОТ у належному порядку на розгляд своїх компетентних органів влади з метою її схвалення відповідно до встановлених процедур².

До тексту Угоди про заснування Світової організації торгівлі додаються Додатки, які є її невід'ємними частинами та становлять угоди і правові документи, обов'язкові для всіх членів, наприклад: Угода про застосування статті VII ГАТТ 1994 р. (Кодекс про митну вартість), Угода про застосування статті VII ГАТТ (Антидемпінговий кодекс); Угода про правила визначення походження та ін. Тобто Угода СОТ складається з основних документів та 28 спеціальних правових документів з окремих питань, сформульованих під час проведення раундів торговельних переговорів у рамках ГАТТ.

Слід принципово відрізнити ГАТТ від СОТ. По-перше, ГАТТ використовувалась як тимчасовий інструмент (до моменту створення відповідної організації), хоча фактично, особливо протягом останнього десятиліття, була не просто багатостороннім договором, а так званою квазіорганізацією (квазі — начебто), з єдиним постійним органом — виконавчим секретаріатом. СОТ — це повноцінна постійно діюча організація, рішення якої мають зобов'язальний характер абсолютно для всіх її членів і яка має інституціональну структуру. По-друге, ГАТТ була зведенням правил (багатостороння угода), яке об'єднувало угоди виробничого характеру, її правила поширювалися на торгівлю товарами. СОТ поширюється також на торгівлю послугами і захист пов'язаних з торговельними аспектами прав інтелектуальної власності.

Світова організація торгівлі має три основні органи (ст. IV і VI Угоди СОТ) — Конференцію міністрів, Генеральну Раду і Секретаріат. Найвищий орган — Конференція міністрів — не постійний, скли-

кається не рідше одного разу кожні два роки, складається з представників усіх членів Організації, виконує функції СОТ і наділений повноваженнями приймати рішення. Генеральна рада також складається з представників усіх членів, але має постійний характер, її засідання відбуваються в міру необхідності. Вона здійснює функції Конференції міністрів у перервах між її сесіями. Крім того, під її керівництвом перебувають ще кілька рад, уповноважених здійснювати нагляд за виконанням багатосторонніх угод. І, нарешті, Секретаріат, очолюваний Генеральним директором, уповноважений вирішувати адміністративні питання.

Основні функції Світової організації торгівлі:

1) сприяння реалізації, застосуванню, функціонуванню та досягненню цілей Угоди СОТ та багатосторонніх торговельних угод, а також забезпечення реалізації, застосування та функціонування багатосторонніх торговельних угод з обмеженою кількістю учасників;

2) організація і проведення багатосторонніх торговельних переговорів;

3) вирішення спорів і суперечок, які виникають при застосуванні багатосторонніх договорів, укладених у рамках ГАТТ/СОТ.

4) керівництво застосуванням Механізму перегляду торговельної політики.

5) координація діяльності з іншими міжнародними організаціями, залученими до процесів регулювання світової торгівлі¹.

В основу ГАТТ/СОТ, покладено принцип найбільшого сприяння (ст. I ГАТТ), а також принцип національного режиму (ст. III ГАТТ). Принцип найбільшого сприяння означає: якщо країна-член надає іншій країні будь-який тариф або інші переваги стосовно будь-якого товару, то вона повинна одразу ж і безумовно надати такий режим аналогічним товарам інших країн. Тобто якщо одна країна погоджується в ході торговельних переговорів з іншою країною зменшити мито на імпорту певного товару, наприклад на 5 %, то зменшення ставки мита повинно стосуватися всіх країн — членів СОТ. Таке зобов'язання стосується, в тому числі, й експорту. Зобов'язання щодо режиму найбільшого сприяння не обмежується тільки тарифами, воно стосується також:

¹ Див.: Результати Уругвайського раунду торговельних переговорів. — Марракеська угода про заснування Світової організації торгівлі. — С. 4.

¹ Див.: Борисов К.Г. Международное таможенное право: Учеб. пособие. — Изд. 2-е., доп. — М., 2001. — С. 249.

² Див.: Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів: Тексти офіційних документів. — К.: Вимір: Секретаріат Міжвідомчої комісії з питань вступу України до СОТ, 1998. — 520 с. — С. 2.

- будь-яких зборів, пов'язаних з імпортом чи експортом;
- методу стягнення таких мит і зборів;
- правил та формальностей у зв'язку з імпортом та експортом;
- внутрішніх податків і зборів на імпорتنі товари та законів, постанов і вимог, що впливають на їх продаж;
- застосування кількісних обмежень, де такі обмеження дозволяються.

Однак є винятки з правила режиму найбільшого сприяння¹.

Отже, можна стверджувати, що принцип найбільшого сприяння закріплює правило проведення недискримінаційної політики.

Принцип національного режиму, доповнюючи принцип режиму найбільшого сприяння, вимагає, щоб імпорتنий товар, який перетинає кордон після сплати мита та інших зборів, отримував режим не менш сприятливий відносно режиму, який отримують аналогічні товари, вироблені вітчизняними виробниками, тобто, щоб країни — члени СОТ надавали імпортним товарам такий же режим, що й вітчизняним товарам.

Слід зазначити, що в правилах ГАТТ/СОТ є положення, які прямо стосуються митної справи, зокрема:

- про митно-тарифне регулювання;
- митну оцінку;
- антидемпінгові та компенсаційні мита;
- митні союзи та зони вільної торгівлі;
- збори та формальності, пов'язані з імпортом та експортом;
- заборону імпорту та експорту;
- контингентування імпорту та експорту та ін.

СОТ, її співробітники і представники держав — членів СОТ користуються привілеями та імунітетами, передбаченими Конвенцією ООН про привілеї та імунітети спеціалізованих установ 1947 р.

З укладенням Марракеської угоди про заснування СОТ були змінені умови приєднання до системи ГАТТ/СОТ та набуття членства. Так, усі сторони ГАТТ 1947 р., які на день набрання чинності Угодою СОТ, а також Європейські Співтовариства, які прийняли цю Угоду та багатосторонні торговельні угоди, розклади поступок та зобов'язань, що до-

дані в ГАТТ 1994 р., і розклади спеціальних зобов'язань, що додані до ГАТС, є членами — засновниками СОТ (тобто набули членства автоматично — таких країн було 129). Будь-яка держава чи окрема митна територія, яка має повну митну автономію у зовнішніх торговельних відносинах та вирішенні інших питань, передбачених Угодою про СОТ та багатосторонніми торговельними угодами, може приєднатися до цієї Угоди на умовах, що підлягають погодженню між ними та СОТ. Таке приєднання поширюється на цю Угоду та на багатосторонні торговельні угоди, додані до неї (ст. XII)¹. Іншими словами, набуття членства в СОТ для таких країн потребує виконання вимог про приєднання, вони повинні привести свої законодавчі акти та адміністративні процедури у відповідність до своїх зобов'язань, закріплених у доданих угодах. Рішення про приєднання приймається Конференцією міністрів і схвалюється більшістю у 2/3 голосів.

Україна з 1993 р. має статус спостерігача в ГАТТ, вступ її до Світової організації торгівлі на сьогодні є одним із пріоритетів зовнішньоекономічної політики Президента та Уряду України і розглядається як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення передбачуваного транспарентного середовища для залучення іноземних інвестицій, що відповідає національним інтересам України (див. докладніше 20.2). На сьогодні національне законодавство України гармонізується відповідно до вимог системи ГАТТ/СОТ, зокрема новий Митний кодекс України відповідає всім вимогам системи.

Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) — це постійний орган, який діє у рамках Генеральної асамблеї ООН. Він розглядає питання лібералізації міжнародної торгівлі, митної співпраці, зокрема скорочення та ліквідації митних та інших нетарифних бар'єрів у міжнародних економічних відносинах. До компетенції ЮНКТАД входять розробка принципів та політики, що стосується міжнародної торгівлі, а також координація національної митної політики держав. У рамках цієї організації було розроблено та введено Загальну систему преференцій у галузі міжнародної торгівлі на користь країн, що розвиваються.

Поряд з названими універсальними організаціями діє ще один орган спеціального характеру — **Робоча група з митних питань**

¹ Див.: Результати Уругвайського раунду торговельних переговорів. — Генеральна угода з тарифів та торгівлі 1994 р. — Ст. XXIV, XXIV: 8.

¹ Див.: Результати Уругвайського раунду торговельних переговорів. — Марракеська угода про заснування Світової організації торгівлі.

Європейської Економічної Комісії (ЄЕК) (Женева) — допоміжний орган Економічної і Соціальної Ради ООН. Європейська Економічна Комісія — це одна з п'яти регіональних економічних комісій, до її складу входять всі європейські держави, а також США і Канада.

ЄЕК має 15 головних органів, одним із яких є Комітет з внутрішнього транспорту, що займається питаннями автомобільного, залізничного та річкового транспорту. Комітетом було підготовлено глосарій міжнародних митних термінів, який уніфікує митну термінологію і визначення митних операцій європейських держав.

До складу Комітету з внутрішнього транспорту ЄЕК ООН входять робочі групи з різних видів транспорту та Робоча група з митних питань (Група митних експертів) (рис. 20.2). Ця група фактично є специфічним органом для опрацювання митних питань в рамках ЄЕК.

Рис. 20.2. Місце Робочої групи з митних питань у структурі ООН

Ця група була організована з метою створення активного міжнародного апарату, який займався б розробкою і втіленням у життя уніфікованих митних систем, розвитком та удосконаленням митної техніки, митного законодавства держав, а також спрощенням митних формальностей на кордонах. Протягом діяльності Робоча група з митних питань зробила великий внесок у розробку більш як 13 міжнародних митних конвенцій та інших міжнародних договорів.

Серед них слід назвати:

— Митну конвенцію про перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1959 і 1975 рр. (про цю Конвенцію див. 20.4);

— Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах 1982 р. (про цю Конвенцію див. 20.4);

— Конвенція про митні пільги для туристів (1954 р.);

— Міжнародна конвенція з безпечних контейнерів (02.12.72).

20.4. Міжнародні договори України з митних питань та їх імплементація

Ст. 2 (п. 1 “а”) Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. містить таке визначення терміна “міжнародний договір”: це міжнародна угода, укладена між державами в письмовій формі і врегульована міжнародним правом незалежно від того, чи викладена така угода в одному документі, двох чи кількох пов’язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування. Таке визначення вказує, що міжнародним договором є наслідки процесу узгодження волі суб’єктів міжнародного права (держав), закріплені в письмовому міжнародному документі, незалежно від його найменування (статут, хартія, конвенція, угода, акт, декларація, меморандум, протокол та ін.) і кількості Договірних Сторін.

До міжнародних договорів України з митних питань належать як універсальні багатосторонні договори, так і багатосторонні договори, що обмежені колом учасників або предметом регулювання, і тому не є універсальними, та угоди, укладені у двосторонньому порядку, в яких Україна є учасницею і які спрямовані на регулювання митних відносин держав.

Серед багатосторонніх міжнародних митних договорів України слід визначити основні, які входять до так званої системи конвенційного регулювання:

— Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні правопорушень митного законодавства (Найробська конвенція) від 09.06.77;

— Митна конвенція про перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) від 14.11.75;

— Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14.06.83;

— Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах 1982 р.

На сьогодні триває процес приєднання України до таких конвенцій:

— Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур (Конвенція Кіото) (01.01.73), оновлена у редакції 1999 р. На сьогодні, ще не набрала чинності;

— Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.).

23 травня 2000 р. з метою розвитку міжнародного співробітництва в галузі митної справи та підвищення рівня ефективності боротьби з порушеннями митного законодавства Україна приєдналася¹ до *Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні правопорушень митного законодавства (яка була підписана 9 червня 1977 р. в Найробі, а набрала чинності 21 травня 1980 р.)* та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї.

Конвенція стала базовим міжнародним документом з питань митного співробітництва у боротьбі з митними правопорушеннями. Головною метою Конвенції є забезпечення правової основи для надання митними адміністраціями Договірних Сторін взаємодопомоги у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства.

Неабиякого значення для надання взаємодопомоги набуває єдиний підхід до термінології. Так, у ст. 1 Конвенції визначені основні терміни:

— “митне законодавство” — всі установчі та регулюючі положення, що застосовуються або контролюються митними адміністраціями у зв’язку з імпортом, експортом або транзитом товарів;

— “порушення митного законодавства” — будь-яке порушення або спроба порушення митного законодавства;

— “митне шахрайство” — порушення митного законодавства, за допомогою якого особа вводить митні органи в оману і, таким чи-

¹ Див. Указ Президента “Про приєднання України до Міжнародної конвенції про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства та додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII до неї від 23.05.2000 № 699/2000.

ном, уникає, повністю або частково, сплати імпорتنих або експортних мит і податків, чи виконання заборон і обмежень, встановлених митним законодавством, або отримує будь-яку вигоду з порушення митного законодавства;

— “контрабанда” — митне шахрайство, що полягає у переміщенні товарів через митний кордон у будь-який прихований спосіб;

— “імпорتنі та експортні мита і податки” — мито, всі інші мита, податки, збори та інші нарахування, які стягуються у зв’язку з імпортом або експортом товарів, але за винятком зборів та нарахувань, розмір яких обмежений приблизною вартістю послуг, що надаються.

Митна адміністрація Договірної Сторони може звернутися із запитом про надання взаємної допомоги до іншої Договірної Сторони у зв’язку з проведенням будь-якого розслідування або із судовим чи адміністративним розглядом, що здійснюються цією Договірною Стороною. Якщо такий розгляд не здійснюється митною адміністрацією безпосередньо, вона може звертатися із запитом про надання взаємної допомоги лише в межах своєї компетенції в цьому розгляді. Відповідно, якщо розгляд здійснюється у державі запитуваної адміністрації, остання надає допомогу за запитом у межах своєї компетенції в цьому розгляді. Така взаємна допомога не поширюється на запити щодо арешту осіб або повернення мит, податків, зборів, нарахувань чи будь-яких коштів іншій Договірній Стороні.

У разі, якщо Договірна Сторона вважає, що надання допомоги за запитом може становити загрозу її суверенітету, безпеці та іншим важливим національним інтересам або може завдати шкоди законним комерційним інтересам будь-якого підприємства, громадського чи приватного, вона може відмовити у наданні допомоги або поставити її надання у залежність від виконання певних умов чи вимог.

Якщо митна адміністрація Договірної Сторони здійснює запит про надання допомоги, який вона сама б не могла виконати у разі надходження такого запиту від іншої Договірної Сторони, вона привертає увагу до цього факту в своєму запиті. Виконання такого запиту здійснюється за рішенням запитуваної Договірної Сторони.

Згідно з цією Конвенцією обмін інформацією між Договірними Сторонами здійснюється безпосередньо через їх митні адміністрації. Митні адміністрації Договірних Сторін визначають підрозділи або осіб, відповідальних за обмін інформацією, і повідомляють Генеральному секретарю Ради назви/імена та адреси таких підрозділів або осіб. Генеральний секретар надає цю інформацію іншим Договірним Сторонам.

Невід'ємною складовою Конвенції є Додатки. Україна приєдналася до Додатків I, II, III, V, VI, VII, VIII.

Додаток I. Допомога, що надається митною адміністрацією з власної ініціативи

Відповідно до положень цього додатка митна адміністрація Договірної Сторони з власної ініціативи повідомляє митній адміністрації зацікавленої Договірної Сторони будь-яку важливу інформацію, отриману нею в процесі повсякденної роботи, яка дає достатні підстави передбачати, що істотне порушення митного законодавства буде вчинене на території іншої Договірної Сторони. За необхідності на доповнення до інформації надає з власної ініціативи митній адміністрації іншої Договірної Сторони документи, звіти, свідчення та завірені копії. Також митна адміністрація Договірної Сторони з власної ініціативи повідомляє митній адміністрації іншої Договірної Сторони, якої це безпосередньо стосується, всю інформацію, що може стати у пригоді у зв'язку з порушеннями митного законодавства і, зокрема, стосовно нових засобів та методів вчинення таких порушень.

Додаток II. Допомога за запитом у стягненні ввізного та вивізного мита і податків

Положеннями додатка передбачено, що Договірна Сторона зобов'язується за запитом митної адміністрації іншої Договірної Сторони, яка має достатні підстави передбачати вчинення істотного порушення митного законодавства на своїй території, передати всю наявну інформацію для встановлення правильності стягнення ввізних та вивізних мит і податків.

У Додатку чітко визначено, які саме інформація та документи мають надаватися у відповідь на запит відносно митної вартості товарів, тарифної класифікації товарів, походження товарів.

Додаток III. Допомога за запитом щодо контролю

За запитом митної адміністрації однієї Договірної Сторони митна адміністрація іншої Договірної Сторони передає цій митній адміністрації інформацію щодо:

— автентичності офіційних документів, що додаються до митної декларації, наданих митній адміністрації запитуючої Договірної Сторони;

— законності вивезення товарів, які ввозяться на територію запитуючої Договірної Сторони, з території іншої Договірної Сторони;

— законності ввезення товарів, які були вивезені з території

запитуючої Договірної Сторони, на територію запитуваної Договірної Сторони.

Додаток V. Розслідування та повідомлення за запитами на користь іншої Договірної Сторони

За запитом митної адміністрації однієї Договірної Сторони митна адміністрація іншої Договірної Сторони, відповідно до чинного на її території законодавства та правил, проводить розслідування з метою отримання свідчень щодо порушення митного законодавства, яке розслідується на території запитуючої Договірної Сторони, і отримує інформацію від осіб, які можуть мати відношення до вчинення порушення митного законодавства, а також від свідків та експертів, і передає результати розслідування разом з документами та іншими свідченнями митній адміністрації запитуючої Договірної Сторони.

Додаток VI. Участь представників митних адміністрацій при розгляді справ у суді або трибуналі

У разі якщо надання свідчень у письмовій формі є недостатнім, митна адміністрація однієї Договірної Сторони за запитом митної адміністрації іншої Договірної Сторони в межах своїх можливостей уповноважує своїх представників брати участь у розгляді справ стосовно порушень митного законодавства в суді або трибуналі на території запитуючої Договірної Сторони як свідків або експертів, при цьому визначає межі надання ними свідчень.

Додаток VII. Присутність представників митної адміністрації однієї Договірної Сторони на території іншої Договірної Сторони

За письмовим запитом митної адміністрації Договірної Сторони, яка проводить розслідування певного порушення митного законодавства, митна адміністрація іншої Договірної Сторони за необхідності уповноважує представників, визначених запитуючою Договірною Стороною на отримання консультацій у її приміщеннях та проведення роботи з відповідними книгами, журналами, документами та іншою інформацією, що є у її приміщеннях, а також на копіювання та на отримання витягів з інформації та деталей, які мають відношення до вчинення порушення митного законодавства.

Додаток VIII. Участь у розслідуваннях, що проводяться за кордоном

Якщо обидві Договірні Сторони вважають це необхідним, представники митної адміністрації однієї Договірної Сторони за запитом

митної адміністрації іншої Договірної Сторони беруть участь у проведенні розслідувань на території цієї Договірної Сторони.

Всесвітня митна організація контролює виконання цієї Конвенції. З цією метою Постійний технічний комітет, під керівництвом ВМО та згідно з її вказівками, здійснює такі функції:

- надає пропозиції щодо внесення змін до Конвенції, які він вважає необхідними;
- висловлює міркування щодо тлумачення положень Конвенції;
- підтримує зв'язки з іншими зацікавленими міжнародними організаціями, зокрема з компетентними органами Організації Об'єднаних Націй, з ЮНЕСКО та з Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерполом) відносно справ щодо незаконного переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин, а також у справах стосовно незаконного переміщення творів мистецтва, антикваріату та інших культурних цінностей;
- вживає всіх заходів, які можуть сприяти реалізації загальних цілей Конвенції, зокрема вивчає нові методи та форми для підвищення ефективності відвернення, розслідування та припинення порушень митного законодавства, проводить засідання тощо;
- виконує завдання, поставлені Радою ВМО у зв'язку з виконанням положень цієї Конвенції.

Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14 червня 1983 р. Зі зростанням значення та місця світової торгівлі в другій половині XX століття виникла потреба у світовому товарному класифікаторі. Міжнародне співробітництво було спрямовано на розробку і застосування єдиної уніфікованої номенклатури товарів. На початку 70-х років розпочалася розробка єдиної уніфікованої міжнародної угоди. В 1983 р. під егідою Ради митного співробітництва було підготовлено та запропоновано державам для підписання Конвенцію про гармонізовану систему опису та кодування товарів, основою для якої слугували Брюссельська тарифна номенклатура і підготовлена ООН Стандартна міжнародна торгова класифікація.

А.А. Ялбулганов справедливо зазначив, що потреба в узгодженні правил організації товарних номенклатур митних тарифів пояснюється ускладненням структури світової торгівлі. Міжнародне митне співробітництво в цій сфері спрямовано на вирішення таких завдань. Необхідно було, по-перше, забезпечити одноманітну класифікацію товарів, прийнятну для всіх країн; по-друге, використовувати єдиний понятійний апарат митної справи, який полегшить розуміння співробітників митних органів, експертів, учасників міжнародної торгівлі та інших осіб; по-третє, привести до єдиного знаменника національні статистики зовнішньої торгівлі для вироблення єдиного світового класифікатора¹.

Міжнародна Гармонізована система є додатком до Конвенції і її невід'ємною частиною. Під поняттям Гармонізованої системи опису та кодування товарів (Гармонізованої системи) слід розуміти Номенклатуру, яка включає товарні позиції, субпозиції і цифрові коди, що належать до них, примітки до розділів, груп і субпозицій, а також основні правила класифікації для тлумачення Гармонізованої системи.

У Конвенції ставляться цілі створення Гармонізованої системи, принципи її роботи а також інструмент використання Гармонізованої системи державами — учасниками Конвенції.

З урахуванням вилучень щодо часткового застосування Гармонізованої системи країнами, що розвиваються, кожна держава — учасниця Конвенції зобов'язується, що її митно-статистичні номенклатури будуть відповідати Гармонізованій системі з моменту набрання чинності Конвенцією для неї. Тим самим ця держава зобов'язується щодо своєї номенклатури митних тарифів і статистичної номенклатури:

З урахуванням вилучень щодо часткового застосування Гармонізованої системи країнами, що розвиваються, кожна держава — учасниця Конвенції зобов'язується, що її митно-статистичні номенклатури будуть відповідати Гармонізованій системі з моменту набрання чинності Конвенцією для неї. Тим самим ця держава зобов'язується щодо своєї номенклатури митних тарифів і статистичної номенклатури:

— використовувати всі товарні позиції і субпозиції Гармонізованої системи, а також цифрові коди, що належать до них, без будь-яких доповнень чи змін;

— застосовувати основні правила класифікації для тлумачення Гармонізованої системи, а також всі примітки до розділів, груп і субпозицій і не змінювати обсяг розділів, груп, товарних позицій і субпозицій Гармонізованої системи;

— додержувати порядку кодування, прийнятого в Гармонізованій системі;

— публікувати свої статистичні дані з імпорту та експорту товарів відповідно до шестизначного коду Гармонізованої системи або, за бажанням, з більш детальною класифікацією.

Відповідно до названих вимог дозволяється вносити до тексту зміни, необхідні для того, щоб Гармонізована система була відображена в національному законодавстві.

¹ Див.: Ялбулганов А.А. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации. — М., 1996. — С. 359.

Не забороняється створювати у вітчизняній номенклатурі митних тарифів або статистичній номенклатурі підрозділи для класифікації товарів для більшого числа знаків, ніж у Гармонізованій системі, за умови, що ці підрозділи будуть доповнені та кодовані понад шестизначний цифровий код, наведений у додатку до Конвенції.

Договірні Сторони згідно з Конвенцією не беруть на себе ніяких зобов'язань щодо ставок мита.

Для України Конвенція набирає чинності 1 січня 2004 р. Згідно зі ст. 34 нового Митного кодексу Україна додержується загально-визнаних у міжнародній практиці систем класифікації та кодування товарів, митних режимів митної статистики, інших загально-прийнятих у світових митних відносинах норм і стандартів, а також забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань митної справи.

Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах. Україна приєдналася до Конвенції 4 липня 2002 р.¹ З метою імплементації положень цієї конвенції на сьогодні розроблено спільний план дій Адміністрації Державної прикордонної служби України та Державної митної служби України.

Конвенція була розроблена для полегшення міжнародного перевезення вантажів шляхом скорочення вимог щодо дотримання формальностей, а також видів і тривалості контролю, зокрема шляхом національної й міжнародної координації процедур контролю і методів їх застосування. Конвенція застосовується до всіх вантажів, що перетинають при ввезенні, вивезенні або транзиті один або більше морських, повітряних чи сухопутних кордонів. У договорі дається визначення митного контролю, медико-санітарного контролю, ветеринарного контролю, фітосанітарного контролю, контролю відповідності технічним стандартам, контролю якості. Під “митним контролем” мають на увазі заходи, що застосовуються з метою забезпечення виконання законів і правил, за дотримання яких несуть відповідальність.

Договірні Сторони зобов'язуються співробітничати одна з одною та з компетентними міжнародними органами для досягнення цілей цієї Конвенції, а також прагнути до укладення в потрібних випадках нових багато- або двосторонніх договорів чи угод (ст. 6), прагнучимуть широко використовувати у відносинах одна з одною та з

¹ Указ Президента України “Про приєднання України до Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах”.

компетентними міжнародними органами документи, складені відповідно до зразка-формуляра Організації Об'єднаних Націй (ст. 9).

У всіх випадках перетину спільного сухопутного кордону заінтересовані сторони вживають, коли це можливо, відповідних заходів для полегшення провезення вантажів, зокрема:

а) докладають усіх зусиль для організації спільного контролю вантажів і документів шляхом установлення обладнання, що спільно використовується;

б) докладають усіх зусиль для забезпечення того, щоб були аналогічними: години роботи прикордонних постів, служби контролю, які здійснюють свою діяльність на цих постах, категорії вантажів, транспортні засоби й системи міжнародного митного транзиту, які можуть бути прийняті або використовуватися в цих країнах.

Положеннями Конвенції передбачено, що при транзиті вантажів, до них будуть застосовуватися простий і прискорений режими, особливо вантажів, які перевозяться відповідно до системи міжнародного митного транзиту, передбачаючи проведення їх контролю тільки в тих випадках, коли це виправдано обставинами, що склалися, або ризиками. Крім того, сторони беруть до уваги становище країн, що не мають виходу до моря. Вони докладають усіх зусиль для того, щоб передбачити збільшення тривалості часу, протягом якого може проводитися видача за сплатою мита з вантажів, що перевозяться відповідно до будь-якої системи міжнародного митного транзиту, і розширення компетенції наявних митниць у цій галузі. Вони докладають усіх зусиль для максимального полегшення транзиту вантажів, що перевозяться в контейнерах або інших пакувальних засобах, які забезпечують достатню безпеку.

Держави-учасниці зобов'язуються по можливості організовувати узгоджену роботу митних служб та інших служб контролю, а також обмінюватися за запитом інформацією, потрібною для застосування цієї Конвенції відповідно до умов, зазначених у додатках.

Додатки до цієї Конвенції є її невід'ємною частиною:

Додаток 1. Узгодження митного контролю і інших видів контролю.

Під “митницею” в Конвенції розуміється державна служба, яка несе відповідальність за забезпечення виконання митного законодавства й стягнення імпорتنих і експортних мит і податків, а також

за застосування інших законів і правил, що стосуються, серед іншого, ввезення, транзиту й вивезення вантажів.

Враховуючи існування митниць на всіх кордонах і загальний характер їх роботи, організація інших видів контролю по можливості координується з митним контролем. На виконання цього принципу в разі потреби допускається проведення всіх або окремих видів контролю не на кордоні, за умови, що процедури, які використовуються, сприяють полегшенню міжнародних перевезень вантажів.

Митниця повинна мати повну інформацію про юридичні розпорядження або правила, які можуть потребувати здійснення інших видів контролю, відмінних від митного. Якщо встановлено потребу здійснення інших видів контролю, митниця забезпечує, щоб причетні служби були інформовані про це, і співробітничать з ними.

У разі потреби проведення кількох видів контролю в одному місці компетентні служби вживають усіх належних заходів для того, щоб проводити їх по можливості одночасно або за якомога короткий час. Вони докладають усіх зусиль для того, щоб скоординувати свої потреби в документах та інформації. Зокрема, компетентні служби вживають усіх потрібних заходів для того, щоб у тому місці, де проводиться контроль, були необхідний персонал і обладнання.

Митниці можуть при наданні їм компетентними службами у прямій формі повноважень проводити від їх імені всі або деякі види контролю, відповідальність за здійснення яких несуть ці служби. У такому разі ці служби забезпечують, щоб митницям було передано всі потрібні засоби.

З усіх питань, що охоплюються цією Конвенцією, контрольні служби й митниці негайно обмінюються всією відповідною інформацією з метою забезпечення ефективності відповідних видів контролю. На основі результатів проведеного контролю компетентна служба приймає рішення про те, як надалі вчинити з цим вантажем, і, у разі потреби, інформує про це компетентні служби, які проводять інші види контролю. На основі цього рішення митниця визначає для такого вантажу відповідний митний режим.

Додаток 2. “Медико-санітарний контроль”.

Додаток 3. “Ветеринарний контроль”.

Додаток 4. “Фітосанітарний контроль”.

Додаток 5. “Контроль відповідності технічним стандартам”.

Додаток 6. “Контроль якості”.

Додаток 7. “Правила процедури адміністративного комітету”.

Вирішення спорів між договірними сторонами з питань тлумачення та застосування основних положень Конвенції здійснюється Арбітражним судом (ст. 20), а згідно зі ст. 22 у рамках Європейської Економічної Комісії ООН створений Адміністративний комітет для розгляду і формулювання поправок до тексту цього договору (про ЄЕК див. 20.3).

Завдання для перевірки знань

1. В якому національному нормативному акті України закріплені основи міжнародного співробітництва з питань митної справи?

2. Назвіть кілька форм співробітництва України із зарубіжними країнами з митних питань.

3. Що передбачає положення про співробітництво з митних питань, закріплене в Угоді про Партнерство та Співробітництво між Україною та Європейським Союзом?

4. Дайте характеристику структури та функцій Всесвітньої митної організації.

5. Чи є ГАТТ міжнародною організацією?

6. Які основні міжнародні конвенції з митних питань ви знаєте? До яких із цих конвенцій Україна приєдналася?

Глава 21

МІЖНАРОДНІ ДОГОВОРИ ТА ЇХ ВИДИ

21.1. Загальні положення

Функціонування ринкового механізму можливе лише за умови, що основна маса товаровиробників — підприємств та громадян — має свободу господарської діяльності як на внутрішньому ринку, так і за кордоном. Результати цієї діяльності реалізуються на ринку товарів і послуг на договірних засадах.

Зовнішньоекономічні операції за всього різноманіття їх змісту здійснюються шляхом укладання та виконання умов цивільно-правових договорів із іноземним контрагентом.

Відповідно до вимог ст. 1 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” зовнішньоекономічний договір (контракт) — матеріально оформлена угода двох або більше суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав та обов’язків у зовнішньоекономічній діяльності.

Договір (контракт) укладається відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” та інших законів України з урахуванням міжнародних договорів України.

Суб’єкти підприємницької діяльності при складанні тексту договору (контракту) мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних органів та організацій, якщо це не заборонено прямо та у виключній формі Законом України “Про зовнішньоекономічну діяльність” та іншими законами України.

Зовнішньоекономічний договір (контракт) укладається суб’єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій письмовій формі, якщо інше не передбачено міжнародним договором України чи законом.

Договір (контракт) може бути визнано недійсним у судовому порядку, якщо він не відповідає вимогам законів України або міжнародних договорів України.

Місце знаходження сторін зовнішньоекономічного контракту, місце укладання та виконання умов договорів найчастіше не збігаються, що вимагає визначення застосування права тієї чи іншої країни. Нині немає універсальної багатосторонньої універсальної конвенції, яку застосовують до всіх зовнішньоекономічних контрактів. Тому, як правило, права та обов’язки сторін зовнішньоекономічної угоди визначаються матеріальним і процесуальним правом місця (країни) її укладання, якщо сторони не погодили інше і відобразили зазначене в умовах договору (контракту).

Необхідно зазначити, що до системи міжнародних договорів включаються зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні договори. До зовнішньополітичних договорів належать договори, які укладаються уповноваженими особами від імені держави (договори про співдружність, пакти, меморандуми тощо). Але в розрізі митного права ми більш детально зупинимось на розгляді системи зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

21.2. Класифікація зовнішньоекономічних договорів

Наукову класифікацію зовнішньоекономічних договорів можна здійснити за різними критеріями залежно від цілей, які при цьому ставляться. Класифікація договорів повинна сприяти глибшому з’ясуванню їх природи і змісту, виявленню властивих їм спільних ознак та особливостей, подальшому вдосконаленню законодавства про договори.

За кількістю сторін, які беруть участь в укладанні договору, виділяють одно- та багатосторонні договори. У зовнішній торгівлі найбільше поширені багатосторонні договори за участю двох контрагентів, або двосторонні договори.

Залежно від послідовності досягнення цілей договори можна поділити на попередні та основні. За попереднім договором сторони зобов’язуються у певний строк укласти в майбутньому основний договір. Як правило, попередні договори оформлюються протоколом

про намір. Укладання основного договору породжує відповідні правові наслідки та потребує від сторін виконання умов контракту.

Угоди бувають безстроковими та з визначеним терміном дії. У безстрокових угодах не визначаються ні момент набрання угодою чинності, ні момент її припинення, така угода негайно набирає сили. Угоди, в яких визначений момент набрання угодою чинності, або момент її припинення, або обидва зазначені моменти, називаються угодами з визначеним терміном дії.

Залежно від наслідків укладання угод зовнішньоекономічні договори можна поділити на такі групи:

- договори про передачу майна у власність (купівля-продаж, бартер та ін.);
- договори про передачу майна у тимчасове використання (лізинг, рейтинг та ін.)
- договори про надання послуг (міжнародне перевезення, зберігання та ін.);
- договори на виконання робіт (операції з давальницькою сировиною, підряд на будівництво та ін.);
- договори про спільну діяльність (інвестиційні угоди, угоди про співробітництво та ін.).

21.3. Форма зовнішньоекономічного договору

Зміст договору як спільного юридичного акта сторін становлять, по-перше, умови, щодо яких сторони дійшли згоди, і по-друге, умови, що приймаються ними як обов'язкові в силу чинного законодавства. Обов'язковою ознакою зовнішньоекономічної угоди є те, що угода має укладатись із дотриманням визначених правил її оформлення.

В Україні вимоги до форми зовнішньоекономічного договору визначено нормативними актами Мінекономіки на виконання Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України.

З погляду обов'язковості умови контракту поділяють на обов'язкові та додаткові.

До обов'язкових умов, які повинні бути передбачені в договорі (контракті), належать такі:

Назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення. Преамбула. У преамбулі зазначається повне найменування сторін — учасників зовнішньоекономічної операції, під якими вони офіційно зареєстровані, із зазначенням країни, скорочене визначення сторін як контрагентів (“Продавець”, “Покупець”, “Замовник”, “Постачальник” тощо), особа, від імені якої укладається зовнішньоекономічний договір (контракт), та найменування документів, якими керуються контрагенти при укладенні договору (установчі документи, попередні угоди тощо).

Предмет договору (контракту). У цьому розділі визначається, який товар (роботи, послуги) один із контрагентів зобов'язаний поставити (здійснити) іншому із зазначенням точного найменування, марки, сорту або кінцевого результату роботи, що виконується.

Якщо товар потребує більш детальної характеристики або номенклатура товарів досить велика, то все це зазначається у додатку (специфікації), який має бути невід'ємною частиною договору (контракту), про що робиться відповідна відмітка в тексті договору (контракту).

Кількість та якість товару. У цьому розділі визначаються, залежно від номенклатури, одиниця виміру товару, прийнята для товарів такого виду (у тоннах, кілограмах, штуках тощо), його загальна кількість та якісні характеристики. В контракті необхідно визначити систему мір та ваги, оскільки в різних країнах використовуються різні системи мір і ваги.

Базисні умови поставки товарів. У цьому розділі зазначаються вид транспорту та базисні умови поставки (відповідно до Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів чинної редакції), які визначають обов'язки контрагентів щодо поставки товару і встановлюють момент переходу ризиків від однієї сторони до іншої, а також конкретний строк поставки товару (окремих партій товару).

Застосування базисних умов спрощує складання й узгодження контрактів, допомагає контрагентам знайти способи розподілу відповідальності та вирішити розбіжності, що виникають. Міжнародна торговельна палата розробила і випустила збірники тлумачень базисних умов, так звані ІНКОТЕРМС, що широко використовуються в міжнародній торговій практиці.

Ціна та загальна вартість договору (контракту). У цьому розділі визначаються ціна одиниці виміру товару та загальна вар-

тість товарів, що поставляються згідно з договором (контрактом), крім випадків, коли ціна товару розраховується за формулою, та валюта контракту. Якщо згідно з договором (контрактом) поставляються товари різної якості та асортименту, ціна встановлюється окремо за одиницю товару кожного сорту, марки, а окремим пунктом договору (контракту) зазначається його загальна вартість. У цьому разі цінові показники можуть бути зазначені в додатках (специфікаціях), які є невід'ємною частиною контракту.

При часткових поставках, тобто поставках не відразу всієї партії товару, а вроздріб окремими дрібними партіями, у специфікаціях вказується ціна за кожною поставкою. Якщо в основу береться вагова одиниця, потрібно визначити характер ваги.

Є три характеристики ваги:

- вага нетто — вага товару без пакування;
- вага брутто — вага товару разом з пакуванням;
- вага брутто за нетто — характеристика застосовується, коли вага пакування настільки мала, що цією вагою можна зневажити.

Якщо в основу ціни береться вагова одиниця чи ціна встановлюється за штуку або комплект, необхідно в контракті обумовити, чи включається вартість пакування і тари до ціни товару.

Умови платежів. Цей розділ визначає валюту платежу, спосіб, порядок та строки фінансових розрахунків і гарантії виконання сторонами взаємних платіжних зобов'язань.

При розрахунках за зовнішньоекономічними договорами найчастіше використовуються долар США, євро, фунт стерлінгів, японська єна.

Умови приймання-здавання товару. У цьому розділі визначаються строки та місце фактичної передачі товару, перелік товаро-супровідних документів.

Приймання-здавання проводиться за кількістю згідно з товаро-супровідними документами, за якістю — згідно з документами, що засвідчують якість товару.

Упаковка та маркування. Цей розділ містить відомості про упаковку товару (ящики, мішки, контейнери тощо), нанесене на неї відповідне маркування (найменування продавця та покупця, номер договору (контракту), місце призначення, габарити, спеціальні умо-

ви складування і транспортування та ін.), а за необхідності також умови її повернення.

При здійсненні комерційних операцій трапляються випадки, коли товари переміщуються через митний кордон України в багато-обертовій тарі, що є майном продавця. У цьому разі в зовнішньоекономічному договорі узгоджується питання, щодо повернення майна власнику у встановлений термін.

Форс-мажорні обставини. Цей розділ містить відомості про те, за яких випадків умови договору (контракту) можуть бути невиконані сторонами (стихійні лиха, воєнні дії, ембарго, втручання з боку влади та ін.). При цьому сторони звільняються від виконання зобов'язань на строк дії цих обставин або можуть відмовитися від виконання договору (контракту) частково чи в цілому без додаткової фінансової відповідальності. Строк дії форс-мажорних обставин підтверджується торгово-промисловою палатою відповідної країни.

Санкції та рекламації. Цей розділ встановлює порядок застосування штрафних санкцій, відшкодування збитків та пред'явлення рекламацій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням одним із контрагентів своїх зобов'язань.

При цьому мають бути чітко визначені розміри штрафних санкцій (у відсотках від вартості недопоставленого товару (робіт, послуг) або суми неоплачених коштів, строки виплати штрафів — від якого терміну вони встановлюються та протягом якого часу діють, або їх граничний розмір), строки, протягом яких рекламації можуть бути заявлені, права та обов'язки сторін договору (контракту) при цьому, способи врегулювання рекламацій.

Урегулювання спорів у судовому порядку. У цьому розділі визначаються умови та порядок вирішення спорів у судовому порядку щодо тлумачення, невиконання та/або неналежного виконання договору (контракту) з визначенням назви суду або чітких критеріїв визначення суду будь-якою зі сторін залежно від предмета та характеру спору, а також погоджений сторонами вибір матеріального і процесуального права, яке буде застосовуватися цим судом, та правил процедури судового урегулювання.

Місцезнаходження (місце проживання), поштові та платіжні реквізити сторін. При цьому зазначаються місцезнаходження (місце проживання), повні поштові та платіжні реквізити (№ рахун-

ка, назва та місцезнаходження банку) контрагентів договору (контракту).

Обов'язковими зазначені умови ("conditions") називаються тому, що у разі невиконання однією зі сторін цих умов інша сторона вправі розірвати контракт і вимагати відшкодування збитків.

За домовленістю сторін у договорі (контракті) можуть визначатися й додаткові умови: страхування, гарантії якості, умови залучення субвиконавців договору (контракту), агентів, перевізників, визначення норм навантаження (розвантаження), умови передачі технічної документації на товар, збереження торгових марок, порядок сплати податків, митних зборів, різного роду захисні застереження, з якого моменту договір (контракт) починає діяти, кількість підписаних примірників договору (контракту), можливість та порядок внесення змін до договору (контракту) та ін.

Додаткові умови (так звані warranty) припускають, що при порушенні однієї зі сторін неістотних умов інша сторона не вправі розірвати угоду, а може вимагати виконання контрактних зобов'язань і стягнення штрафних санкцій, якщо це передбачено умовами договору.

Сторони договору самостійно вирішують у кожному конкретному випадку, які з умов будуть істотними, а які неістотними.

21.4. Основні зовнішньоекономічні угоди

21.4.1. Договори виробничої кооперації

Міжвідомчі угоди з виробничої кооперації укладаються між Міністерством промислової політики України і міністерствами (відомствами) держав — учасниць СНД та інших держав, які уклали двосторонні Угоди про виробничу кооперацію. В основу договору виробничої кооперації покладено типовий проект, схвалений Протоколом про механізм реалізації Угоди про загальні умови та механізм підтримки розвитку виробничої кооперації держав — учасниць СНД (Москва, 15.04.94).

Міжвідомчі угоди з виробничої кооперації готуються до укладання, виходячи із зацікавленості підприємств України, на підставі рішень двосторонніх комісій з питань торговельно-економічного співробітництва, доручень Уряду, з метою розвитку коопераційних зв'язків у рамках багатосторонньої Ашгабатської Угоди.

До операцій резидентів, які здійснюються під час виконання договорів виробничої кооперації, належать операції з поставки сировини, матеріалів, вузлів, деталей, запасних частин, заготовок напівфабрикатів, комплектуючих та інших виробів галузевого і міжгалузевого призначення, що технологічно взаємопов'язані та необхідні для спільного виготовлення кінцевої продукції, а також операції з надання послуг з проектних і ремонтних робіт, технічного обслуговування, пов'язаних з виготовленням та реалізацією кінцевої продукції.

До участі в реалізації міжурядових і міжвідомчих угод з виробничої кооперації залучаються підприємства (організації), безпосередньо підпорядковані Мінпромполітики, а також суб'єкти господарської діяльності різних форм власності, які за профілем виробництва належать до сфери діяльності Мінпромполітики.

21.4.2. Договори купівлі-продажу

Договори купівлі-продажу становлять більшість договорів у зовнішній торгівлі. За цим договором продавець зобов'язується поставити товар, надати документи, що стосуються товару та передати право власності на товар відповідно до умов зовнішньоекономічного договору, а покупець зобов'язується сплатити вартість товару та прийняти поставку товару відповідно до вимог контракту.

У контракті купівлі-продажу неодмінною умовою є перехід права власності на товар від продавця (експортера) до покупця (імпортера). У цьому полягає основна відмінність договору купівлі-продажу від усіх інших договорів.

Регулювання укладання контракту купівлі-продажу, прав і обов'язків продавця і покупця, що виникають з такого договору, уніфіковано в Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (*документ А/CONF.97/18, Annex I*).

Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р. є першою універсальною конвенцією норм національних законодавств, що регулюють укладання договорів міжнародної купівлі-продажу товарів. Зараз її учасниками є більш як 40 країн. З 1 лютого 1991 р. до цієї Конвенції приєдналася й Україна.

Норми Конвенції застосовуються до договорів купівлі-продажу товарів між сторонами, підприємства яких знаходяться в різних державах.

21.4.3. Орендні договори

Договорами на оренду оформлюються відносини майнового найму, за якими орендодавець однієї країни передає орендарю з іншої країни майно в тимчасове користування за узгоджену плату. Предметами таких угод можуть бути технічне та технологічне обладнання, транспортні засоби, сільськогосподарські машини тощо.

У міжнародній практиці застосовуються такі угоди:

- рейтинг — короткотермінової оренди;
- хайринг — середньотермінової оренди;
- лізинг — довготермінової оренди.

Договір лізингу укладається у формі багатосторонньої угоди за участю лізингодавця, лізингоодержувача, продавця об'єкта лізингу або двосторонньої угоди між лізингодавцем і лізингоодержувачем.

Суб'єктами лізингу є:

- *лізингодавець* — суб'єкт підприємницької діяльності, у тому числі банківська або небанківська фінансова установа, який передає в користування об'єкти лізингу за договором лізингу;
- *лізингоодержувач* — суб'єкт підприємницької діяльності, який одержує в користування об'єкти лізингу за договором лізингу;
- *продавець лізингового майна* — суб'єкт підприємницької діяльності, що виготовляє майно (машини, устаткування тощо) та/або продає власне майно, яке є об'єктом лізингу.

Види лізингу такі:

1. **Фінансовий лізинг** — це договір лізингу, в результаті укладення якого лізингоодержувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший строку, за який амортизується *60 % вартості об'єкта лізингу*, визначеної в день укладення договору.

Сума відшкодування вартості об'єкта лізингу в складі лізингових платежів за період дії договору фінансового лізингу повинна включати не менше *60 % вартості об'єкта лізингу*, визначеної в день укладення договору.

Після закінчення строку договору фінансового лізингу об'єкт

лізингу, переданий лізингоодержувачу згідно з договором, переходить у власність лізингоодержувача або викуповується ним за залишковою вартістю.

2. **Оперативний лізинг** — це договір лізингу, в результаті укладення якого лізингоодержувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, менший за строк, за який амортизується *90 % вартості об'єкта лізингу*, визначеної в день укладення договору.

Після закінчення строку договору оперативного лізингу він може бути продовжений або об'єкт лізингу підлягає поверненню лізингодавцю і може бути повторно переданий у користування іншому лізингоодержувачу за договором лізингу.

Форми лізингу такі:

1) **зворотний** — це договір лізингу, який передбачає набуття лізингодавцем майна у власника і передачу цього майна йому в лізинг;

2) **пайовий** — здійснення лізингу за участю суб'єктів лізингу на основі укладення багатостороннього договору та залучення одного або кількох кредиторів, які беруть участь у здійсненні лізингу, інвестуючи свої кошти. При цьому сума інвестованих кредиторами коштів не може становити більше *80 % вартості набутого для лізингу майна*;

3) **міжнародний** — договір лізингу, що здійснюється суб'єктами лізингу, які перебувають під юрисдикцією різних держав, або в разі якщо майно чи платежі перетинають державні кордони.

21.4.4. Договори зустрічної торгівлі

Зустрічна торгівля — сукупність комерційних угод, які передбачають поряд із закупівлею товарів зустрічну поставку певних товарів для досягнення балансу експортно-імпортних операцій.

У міжнародній практиці зустрічна торгівля застосовується у таких формах:

- а) бартерні (товарообмінні) угоди;
- б) зустрічна закупівля;
- в) зворотна закупівля;
- г) компенсаційне узгодження.

Бартерна (товарообмінна) операція у галузі зовнішньоекономічної діяльності — це один із видів експортно-імпортних операцій, оформлених договором між суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України та іноземним контрагентом, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, не опосередкований рухом коштів.

Умовою еквівалентності обміну за бартерним договором є обмін товарами (роботами, послугами) за цінами, що визначаються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України на договірних засадах з урахуванням попиту та пропозиції, а також інших факторів, які діють на відповідних ринках на момент укладення бартерних договорів.

У бартерному договорі зазначаються загальна вартість товарів, що імпортуються, та загальна вартість товарів (робіт, послуг), що експортуються за цим договором, з обов'язковим вираженням в іноземній валюті, віднесеній Національним банком України до першої групи Класифікатора іноземних валют (євро, долар США, фунт стерлінгів тощо).

Товари, що імпортуються за бартерним договором, підлягають ввезенню на митну територію у строки, зазначені в такому договорі, але не пізніше 90 календарних днів з дати митного оформлення (дати оформлення вантажної митної декларації на експорт) товарів, що фактично експортовані за бартерним договором, а в разі експорту за бартерним договором робіт та послуг — з дати підписання документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг. У разі експорту за бартерним договором високоліквідних товарів строки ввезення на митну територію України імпортних товарів не повинні перевищувати 60 календарних днів з дати оформлення вивізної вантажної митної декларації. Перелік високоліквідних товарів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України строків проведення товарообмінних (бартерних) операцій, строків ввезення товарів (виконання робіт, надання послуг), що імпортуються за бартерним договором, тягне за собою стягнення пені за кожний день прострочення у розмірі 0,3 % вартості неoderжаних товарів (робіт, послуг), що імпортуються за бартерним договором.

Угода зустрічної закупівлі передбачає, що продавець-експортер крім продажу визначених договором товарів покупцеві, зобов'язується придбати визначену кількість товарів, що виробляються в країні покупця.

Угода зворотної закупівлі використовується зазвичай у сферах розробки корисних копалин, будівництва підприємств. При цьому вартість робіт, виконаних однією стороною контракту, компенсується частково або повністю поставками видобутих корисних копалин чи продукцією, що виробляється на збудованому підприємстві.

Компенсаційне узгодження — це угода, за якою експортер зобов'язується включити до переліку товарів сировину, компоненти або напівфабрикати для виконання обумовлених послуг у цій країні згідно із зовнішньоекономічною угодою.

21.4.5. Торгово-посередницькі контракти

Основним критерієм віднесення комерційної операції до посередницької є відсутність переходу до посередника права власності на товар.

Посередницькі операції регулюються нормами торгового і цивільного права.

Цивільний кодекс України передбачає два види представництва:

- доручення, оформлене договором доручення;
- комісія, оформлена договором комісії.

При зверненні до закордонного посередника українські підприємства зустрічаються з такими видами договорів:

- консигнаційні;
- агентські;
- дилерські;
- дистриб'юторські;
- про франшизу;
- про факторинг.

Зовнішньоторговельні угоди за договорами доручення та комісії (консигнації). При укладенні зовнішньоторговельних угод за участю українських посередників слід мати на увазі, що цивільне законодавство України передбачає можливість реалізації таких угод з використанням посередницьких послуг на основі договорів доручення та договорів комісії.

За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується виконати від імені та за рахунок другої сторони певні юридичні дії (зокрема, укласти зовнішньоекономічну угоду).

За договором комісії одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за винагороду вчинити одну або кілька угод від свого імені за рахунок комітента. Тобто контракт з іноземним партнером укладається від імені комісіонера, але право власності на товари, що імпортуються чи експортуються за цим контрактом, до нього не переходить.

Виконання договору комісії визначається такими параметрами.

1. Насамперед повинен бути укладений договір комісії, який визначає цілі, завдання, обсяг робіт і винагороду при його виконанні.
2. Для виконання поставлених договором комісії завдань комітент переказує грошові кошти на рахунок комісіонера. Комісіонер, у свою чергу, кошти, отримані для виконання договору комісії, зараховує на позабалансовий рахунок. Комісіонер сплачує податок на додану вартість із суми комісійної винагороди.
3. Виконуючи завдання договору комісії між резидентами України, комісіонер укладає від свого імені зовнішньоекономічний договір купівлі-продажу з нерезидентом.

Спорідненість договору доручення та договору комісії полягає в тому, що в договорі доручення є третя особа, а також на підставі цих договорів одна сторона (повірений чи комісіонер) укладає зовнішньоекономічні угоди в інтересах другої особи (довірителя або комітента). Проте між такими договорами є суттєві відмінності. Якщо за договором комісії комісіонер укладає угоди від свого імені, то за договором доручення повірений виступає від імені довірителя. Договір комісії завжди оплатний, а договір доручення може бути оплатним чи безоплатним.

Договір консигнації є різновидом договору комісії

Консигнаційні угоди передбачають поставку консигнантом товарів на консигнаційний склад агента (консигнатора) (в Україні — митний ліцензійний склад) для їх подальшої реалізації на ринку консигнатора впродовж визначеного часу. До моменту реалізації право власності на товар залишається за консигнантом.

До операцій резидентів, які здійснюються під час виконання договорів консигнації, належать операції з реалізації товарів, відносно яких одна сторона (консигнатор) зобов'язується за дорученням другої сторони (консигнанта) протягом визначеного часу (терміну угоди консигнації) за обумовлену винагороду продати з консигнаційного складу від свого імені товари, які належать консигнанту.

Агентська угода — один із різновидів посередницьких договорів. За агентською угодою, власник товару — принципал — уповноважує посередника — агента представляти принципала або діяти від його імені у відносинах з третіми особами. За агентської угоди зовнішньоекономічний договір може укладатись як від імені принципала, так і від імені агента, залежно від умов агентського договору.

На сьогодні набули поширення **дилерські та дистриб'юторські угоди**. На відміну від звичайного договору купівлі-продажу названі угоди повинні відповідати таким вимогам.

1. Укладаються виключно з компанією — виробником товарів або фірмою, уповноваженою компанією-виробником укладати такі угоди від її — компанії-виробника — імені (повноваження такої фірми мають бути підтверджені листом компанії-виробника).
2. У них обумовлюються умови продажу товарів компанією-виробником та умови їх реалізації товарів на території України, у тому числі порядок гарантійного й подальшого сервісного обслуговування, права, обов'язки, відповідальність сторін, термін дії угоди.

Чинне законодавство України передбачає спрощену процедуру митного контролю товарів, поставлених за дилерськими або дистриб'юторськими угодами, але при цьому повинні бути виконані такі вимоги:

- товари, що ввозяться, є такими, перший продаж яких здійснюється виробником або фірмою, уповноваженою компанією-виробником здійснювати продаж від її імені;
- товари, пред'явлені до митного оформлення, є товарами провідних фірм на ринку відповідного виду продукції;
- поданий декларантом рахунок-фактура (інвойс) відповідає зразку, наданому компанією — виробником товарів (уповноваженою компанією) Держмитслужбі, і направлений Митно-тарифним управлінням митницям для службового користування;
- особою, яка переміщує товари, є імпортер, що відповідає сукупності таких вимог:

здійснює ввезення товарів за письмовим договором (контрактом) купівлі-продажу з компанією-виробником (її торговельним або виробничим відділенням) або фірмою, уповноваженою компанією-виробником здійснювати продаж товарів (повноваження такої фірми мають бути підтверджені листом компанії-виробника, надісланим Держмитслужбі);

уклав з компанією-виробником дилерську, дистриб'юторську або аналогічну письмову угоду, в якій обумовлюються умови продажу товарів компанією-виробником та умови їх реалізації на території України, у тому числі порядок гарантійного й подальшого сервісного обслуговування, права, обов'язки, відповідальність сторін, термін дії угоди (угода має бути укладена безпосередньо з компанією — виробником товарів або фірмою, уповноваженою компанією-виробником укладати такі угоди від її — компанії-виробника — імені);

надав Держмитслужбі прейскурант цін, за якими здійснюється закупівля товарів, завірений компанією-виробником;

уклав безпосередньо або в складі об'єднання (асоціації) імпортерів угоду з Держмитслужбою про співробітництво;

немає заборгованості зі сплати митних платежів.

21.4.6. Договори на виконання робіт та надання послуг

За договором на виконання робіт одна сторона зобов'язується виконати на свій ризик певну роботу за замовленням іншої сторони (замовника) з її або своїх матеріалів, а замовник, у свою чергу, зобов'язується прийняти й оплатити виконану роботу. До таких договорів належать договори підяду, на виконання проектних і розвідувальних робіт, на переробку давальницької сировини тощо.

Крім договорів про виконання робіт, законодавство визначає договори про надання послуг. Ці договори відрізняються тим, що в договорах про виконання робіт на одного з контрагентів покладається обов'язок виконати роботу, яка б завершувалась досягненням певного матеріального результату, а в договорах про надання послуг діяльність контрагента спрямована на вчинення дій, які безпосередньо не породжують матеріальних наслідків, однак породжують відповідне благо, що має споживну вартість. До зовнішньоекономічних договорів про надання послуг належать договори міжнародних перевезень, зберігання та ін.

Зовнішньоекономічні угоди з переробки давальницької сировини. Під *операцією з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах* законодавець розуміє операції з перероблення (оброблення, збагачення чи використання) давальницької сировини в результаті технологічного процесу зі зміною коду за УКТЗЕД (незалежно від кількості виконавців), а також етапів (операцій з перероблення цієї сировини) з метою отримання готової продукції за відповідну плату. При цьому до операцій з давальницькою сирови-

ною у зовнішньоекономічних відносинах належать операції, в яких сировина є основним матеріалом та її вартість становить не менше ніж 20 % загальної вартості готової продукції.

Виходячи з викладеного предметом контракту з переробки давальницької сировини є надання послуг однією зі сторін контракту щодо вироблення готової продукції із сировини, наданої іншою стороною. При цьому в контракті з переробки давальницької сировини зазначається точне найменування (марка, сорт, назва товару, що є кінцевою метою переробки давальницької сировини).

Обов'язковою умовою є надання митному органу технологічної схеми переробки давальницької сировини, кількісних показників сировини на кожному з етапів переробки, з обґрунтуванням технологічних витрат сировини, втрат виконавця на кожному етапі переробки. Ці умови визначаються у додатку до контракту.

У контракті про переробку давальницької сировини повинні бути зазначені орієнтовна вартість контракту, а також заставна вартість давальницької сировини, ціна та загальна вартість готової продукції, загальна вартість переробки.

Давальницька сировина, що ввозиться на митну територію України іноземним замовником (або вивозиться українським замовником), обкладається ввізним (вивізним) митом за ставками Митного тарифу України, податками та зборами, що справляються при ввезенні/вивезенні товарів відповідно до законодавства.

Сплата ввізного/вивізного мита, податків та зборів (крім митних зборів) провадиться українським виконавцем шляхом видачі простого векселя органу державної податкової служби за місцезнаходженням виконавця зі строком платежу, що дорівнює строку здійснення операції з давальницькою сировиною, але не більш як на 90 календарних днів з моменту оформлення ввізної вантажної митної декларації. Сума, вказана у векселі, визначається у валюті контракту на здійснення операцій з давальницькою сировиною.

Виходячи з технологічних особливостей виробництва Кабінет Міністрів України за поданням відповідного міністерства або іншого центрального органу виконавчої влади може встановлювати інші строки виконання окремих видів операцій з давальницькою сировиною.

Підставою для митного оформлення давальницької сировини, що ввозиться на митну територію України, є подання українським виконавцем митному органу копії векселя (письмового зобов'язання), авізованого (взятого на облік) органом державної податкової служби за місцезнаходженням виконавця, та копії зовнішньоекономічного контракту на переробку давальницької сировини.

Підставою для митного оформлення готової продукції, що вироблена з використанням давальницької сировини, ввезеної на митну територію України, і такої, що вивозиться з її території, є подання українським виконавцем митному органу копії векселя (письмового зобов'язання) та копії ввізної вантажної митної декларації, а у разі потреби — і висновку Торгово-промислової палати України або регіональних торгово-промислових палат про те, що вартість давальницької сировини становить не менш як 20 % загальної вартості готової продукції.

Погашення векселя (письмового зобов'язання) здійснюється державною податковою службою після подання українським виконавцем органу державної податкової служби за своїм місцезнаходженням копії вивізної вантажної митної декларації з відміткою митниці, яка здійснила митне оформлення готової продукції, про фактичне перетинання готовою продукцією митного кордону України.

21.4.7. Договори про спільну інвестиційну діяльність

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Такими цінностями є:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери;
- рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнові права, що випливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау");
- права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності.

Інвестиції у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних вкладень.

Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави з реалізації інвестицій.

Різновидом інвестиційної діяльності є інноваційна діяльність, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, що включає:

- випуск і поширення принципово нових видів техніки і технології;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм з великими строками окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані продуктивних сил;
- розробку і впровадження нової, ресурсозберігаючої технології, призначеної для поліпшення соціального та екологічного становища.

Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди й оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Забороняється інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права та інтереси громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом.

Суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави.

Інвестори — суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності.

При іноземному інвестуванні угода про інвестування може реалізуватись у формі спільних підприємств.

У випадках проведення міжнародних виставок або ярмарків, спортивних, наукових, культурно-освітніх та подібних заходів замість зовнішньоекономічного договору (контракту) може використовуватись запрошення від організатора виставки щодо участі в міжнародній

виставці, разом із зобов'язанням не реалізувати товари без дозволу митниці та відповідного митного оформлення. Після закінчення виставки (ярмарку тощо) власник зобов'язаний вивезти товари за межі митної території України або заявити їх у встановлений термін для вільного обігу. Якщо учасником виставки є нерезидент, який не має відповідного представництва в Україні, то зобов'язання має надавати організатор.

Завдання для перевірки знань

1. Перелічіть обов'язкові умови, які повинні бути передбачені в зовнішньоекономічному договорі (контракті).
2. Що таке бартерна операція?
3. Які відмінності є між договором доручення та договором комісії?
4. Назвіть види лізингу.
5. Російське підприємство “Лада” поставляє на митний ліцензійний склад українського підприємства “Авто” легкові автомобілі з метою їх подальшої реалізації на ринку України протягом одного року. Якому виду угоди відповідає ця операція?

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ

Акт загальної форми — документ, який засвідчує факт неправильного зазначення відправником відомостей про товар (вантаж) та інші предмети, складений відповідно до додатка 34 (п. 9.2, 9.12, 11.4, 20.4, 50.5, 50.6, 50.8, 50.11, 50.12) до “Служебной инструкции к СМГС”.

Атестація — оцінювання результатів роботи, ділових та професійних якостей, які виявили працівники при виконанні службових обов'язків, визначених типовими професійно-кваліфікаційними характеристиками посад і відображених у посадових інструкціях.

Банківські метали — золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Валюта України — грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Валютні цінності — грошові знаки України, іноземних країн у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України або відповідної іноземної країни, а також такі, що вилучені з обігу або

вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, що перебувають в обігу.

Громадяни — фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства.

Громадяни-нерезиденти — іноземці, громадяни України, особи без громадянства, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Громадяни-резиденти — громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном.

Групова відправка — партія вантажу, що перевозиться залізничним транспортом, за однією накладною, для перевезення якої подається не менше двох вагонів, але менше маршруту.

Декларант — юридична або фізична особа, яка здійснює декларування товарів та інших предметів у митниці відправлення з метою перевезення їх у митницю призначення; цією особою може бути: власник товарів або, за його дорученням, відправник чи одержувач; митний брокер; експедитор; перевізник.

Декларація на ввезення/вивезення, транзит транспортного засобу індивідуального користування, вузла чи агрегату (далі — декларація форми МД-7) — документ, у якому містяться відомості про власника транспортного засобу, транспортний засіб та мету переміщення транспортного засобу через митний кордон України. У декларації також містяться зобов'язання про зворотне ввезення/вивезення, транзит та доставку транспортного засобу з одного митного органу в інший.

Державна служба в Україні — це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Держатель книжки МДП — юридична або фізична особа, яка допущена до виконання перевезень на умовах Конвенції МДП у порядку, передбаченому національним законодавством країни, де зареєстрований перевізник, і яка придбала право користування книжкою МДП у вповноваженої Асоціації, реквізити якої зазначено в розділі 3 титульної сторінки книжки МДП.

Достатня обробка/переробка — операції, в результаті яких товар/сировина/матеріали, що не мали походження певної країни, набувають цього походження. Визначається в кожному окремому випадку залежно від вимог міжнародних угод, а за відсутності ос-

таннях — згідно з міжнародними конвенціями та чинним законодавством України.

Залізнична накладна (СМГС) — основний перевізний документ установленної форми, відповідно оформлений і наданий залізниці відправником разом з вантажем. Накладна є формою обов'язкової двосторонньої письмової угоди про перевезення вантажу, яка укладається відправником і залізницею на користь третьої сторони, — вантажоодержувача. Накладна одночасно є договором на заставу вантажу для забезпечення гарантії, внесення належної провізної плати та інших платежів за перевезення.

Зона митного контролю — місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через митний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні процедури.

ЗПП — запірно-пломбувальний пристрій, призначений для блокування й пломбування дверей і люків вагонів та контейнерів.

Іноземна валюта — іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Кадровий резерв — особи, які в установленому порядку є претендентами на зайняття посад працівників та керівників митного органу.

Картка контролю автотранспорту — документ встановленого зразка, який використовується в межах автомобільних пунктів пропуску для обліку транспортних засобів, для внесення відміток про проходження передбачених законодавством видів державного контролю.

Книжка МДП — документ міжнародної гарантії доставки вантажу в митницю призначення та сплати митних зборів та податків.

Комерційний акт — документ, складений відповідно до додатка 16 до “Соглашения о международном железнодорожном грузовом сообщении” (СМГС).

Конкурс — встановлений порядок відбору претендентів на заміщення вакантних посад державних службовців.

Контрабанда — переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у великих розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї).

Кодування товару — представлення товару у вигляді цифрового знака.

Країна походження — країна, де товари були повністю виготовлені або піддані достатній переробці.

Критерій походження — сукупність умов, відповідно до яких товар може бути визнаний таким, що повністю походить з країни (критерій повністю виробленого товару), або достатньо обробленим та переробленим у країні (критерій достатньої обробки/переробки).

Культурні цінності — об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України

Маршрутна відправка — партія вантажу, що перевозиться залізничним транспортом за однією накладною в кількості, яка відповідає ваговій нормі, встановленій для одного потягу.

Місця загального користування — криті й відкриті склади, а також площі, спеціально виділені на території залізничної станції, закріплені за залізницею, які використовуються для здійснення операцій з навантаження, вивантаження, перевантаження, сортування та зберігання товарів (вантажів) та інших предметів.

Місця незагального користування — криті й відкриті склади, а також площі, які належать організаціям та підприємствам і використовуються для здійснення операцій з навантаження, вивантаження, перевантаження, сортування та зберігання товарів (вантажів) та інших предметів.

Митна вартість товарів — це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України відповідно до положень митного Кодексу України.

Митний контроль — сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своєї компетенції з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів з питань митної справи, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Митний режим, особливі процедури митного контролю — звільнення від митного огляду, спрощений митний контроль, митний контроль після пропуску товарів і транспортних засобів.

Митний тариф України — це систематизований згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності пе-

релік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України.

Митні органи — спеціально уповноважені органи виконавчої влади в галузі митної справи, на які відповідно до Митного кодексу України та інших законів України покладено безпосереднє здійснення митної справи.

Митниця відправлення — будь-який митний орган України, з якого для всієї кількості товарів та інших предметів або їх частини починається переміщення.

Митниця призначення — будь-який митний орган України, де закінчується переміщення товарів та інших предметів.

Партія товарів:

при перевезеннях залізничним транспортом — товари та інші предмети, що надходять на станцію призначення одночасно у складі однієї відправки на адресу одного вантажоодержувача від одного вантажовідправника з однієї станції відправлення;

при перевезеннях іншими видами транспорту — товари та інші предмети, що відправляються на адресу одного одержувача за одним транспортним документом відповідно до транспортних правил, а також товари, що пересилаються за однією поштовою накладною або переміщуються як ручна поклажа однією особою, яка перетинає митний кордон України.

Перевізник — власник товарів або уповноважена ним особа, яка безпосередньо володіє товарами та здійснює перевезення протягом усього строку їх переміщення між митницями України.

Передатна відомість — документ, складений відповідно до додатка 36 (п. 11.5, 50.2, 50.23, 50.24) до “Служебной инструкции к СМГС”.

Платіжні документи та інші цінні папери (акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах.

Порушення митних правил — адміністративне правопорушення, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений законодавством України порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і за які передбачена адміністративна відповідальність.

Посадові особи митної служби України — працівники митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, на яких по-

кладено здійснення митної справи, організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і яким присвоєно спеціальні звання.

Предмети — особисті речі, товари, транспортні засоби та окремі номерні вузли до них, що переміщуються через митний кордон України.

Представництво іноземної фірми — акредитована в установленому законодавством порядку в Україні особа, яка на підставі відповідних належно оформлених повноважень представляє в Україні інтереси юридичної особи — нерезидента.

Прикордонна передавальна станція — остання перед суміжною державою дільнична чи сортувальна залізнична станція, призначена для виконання операцій з технічного, комерційного огляду вагонів, оформлення перевізних документів, а також для здійснення контрольними органами всіх видів контролю товарів, які переміщуються залізничним транспортом.

Проміжна митниця — будь-який митний орган, де здійснюються часткове довантаження, розвантаження, перевантаження товарів або інші операції з товарами, пов'язані з необхідністю зміни транспортного засобу, митного режиму, усунення загрози псування вантажу тощо.

Процедура МДП — перевезення товарів та інших предметів на умовах Конвенції МДП.

Режим зони митного контролю — це встановлені законодавством України з питань митної справи приписи, заборони та обмеження щодо перебування товарів, транспортних засобів та громадян, умови розташування будівель та споруд, а також проведення господарських робіт у зоні митного контролю.

Ротація — періодичне переміщення працівників як по вертикалі, так і по горизонталі проходження служби.

Сертифікат походження — документ спеціально установлені форми, який підтверджує, що товари вироблені в даній країні, і містить інформацію для їх ідентифікації.

Система МДП — сукупність інститутів міжнародної фінансової гарантії, умов допущення дорожніх транспортних засобів і контейнерів до перевезень товарів та інших предметів відповідно до процедури МДП, взаємне визнання митного забезпечення країнами — учасницями Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки міжнародного дорожнього перевезення 1975 р. (Конвенція МДП).

Службова дисципліна — сумлінне виконання своїх службових обов'язків, реалізація прав та дотримання обмежень і заборон відпо-

відно до вимог, установлених чинним законодавством України, що ґрунтується на особистій відповідальності за доручену справу та на засадах єдиноначальності й централізації управління.

Службове розслідування — порядок об'єктивного й усебічного з'ясування обставин скоєного посадовою особою порушення, виявлення причин та умов, що призвели до цього, встановлення винних і визначення ступеня їх відповідальності, вжиття заходів щодо недопущення подібних порушень у подальшому, зняття безпідставних звинувачень.

Товари — будь-яке рухоме майно (у тому числі валютні, культурні цінності), електрична, теплова та інші види енергії, а також транспортні засоби, за винятком транспортних засобів, що використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України.

Транспортні засоби — будь-які засоби авіаційного, водного, залізничного, автомобільного транспорту, що використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України.

Трафаретизація текстів — процес поділу всієї інформації групи однорідних документів на постійну і змінну з наступним включенням постійної інформації групи документів з пропусками для подальшого заповнення конкретного документа.

Типізація текстів — процес створення тексту-зразка, тексту-стереотипу, на основі якого можна побудувати тексти аналогічного змісту, що відповідають подібним управлінським ситуаціям. При цьому мають бути якнайточніше збережені основні конструкції й формулювання тексту-зразка. Типові тексти, як правило, оформляють у вигляді спеціальних збірників.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) — систематизований перелік товарів, у якому кожен товар має певне місце.

Фактурна вартість — вартість товарів, яка фактично сплачена чи підлягає сплаті або повинна компенсуватися зустрічними поставками товарів та зазначається в рахунку-фактурі (рахунку-проформі для договору міни) відповідно до умов зовнішньоторговельної угоди купівлі-продажу або міни.

СКОРОЧЕННЯ, ВИКОРИСТАНІ В ПОСІБНИКУ

АД — попередня акцизна декларація

АсМАП — Асоціація міжнародних автомобільних перевезень

ASTM-методи — методи, які покладені в основу Американським товариством контролю матеріалів в опублікованому виданні стандартних визначень та специфікацій для нафтових і змащувальних продуктів (1976 р.).

БК та ПМП — боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил

ВМД — вантажна митна декларація

ВМО — Всесвітня митна організація

ВОІВ — Всесвітня організація інтелектуальної власності

ВПК — Всесвітня Поштова Конвенція

ГАТТ — Генеральна угода про тарифи і торгівлю

ГС — Гармонізована система опису і кодування товарів

Держпідприємництво України — Державний комітет підприємництва та регуляторної політики України

Держкордон України — Державний комітет у справах охорони державного кордону України

Держстандарт України — Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації України

ДКД — документ контролю доставки

ДМК — Державний митний комітет

ДМСУ — Державна митна служба України

ДСЕК — Державна служба з експортного контролю

ЄАІС — Єдина автоматизована інформаційна система

ЄМСЗТ — Єдина митна статистика зовнішньої торгівлі

ЗЕД — зовнішньоекономічна діяльність

ЗПП — запірно-пломбувальний пристрій

ІАМУ — Інформаційно-аналітичне митне управління

ІНКОТЕРМС — Міжнародні правила інтерпретації комерційних (торговельних) термінів

ІЧ-Фур'є — інфрачервоний спектрофотометр з Фур'є-перетворювачем

КМУ — Кабінет Міністрів України

КК — Кримінальний кодекс

КпАП — Кодекс про адміністративні правопорушення

КПК — Кримінально-процесуальний кодекс

МДП — міжнародне дорожнє перевезення

МЕВ — міжнародне експрес-відправлення

Мінекономіки України — Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України

МКУ — Митний кодекс України

МЛС — митний ліцензійний склад

МО — митний орган

МОЗ — Міністерство охорони здоров'я

МПВ — міжнародне поштове відправлення

МСС — Міжнародна організація зі стандартизації

МТП — Міжнародна торговельна палата

НГС — Номенклатура Гармонізованої системи опису і кодування товарів

НСБ — несупроводжуваний багаж

ОНП — особиста номерна печатка

ПД — попередня вантажна митна декларація

ПДВ — податок на додану вартість

ПК — програмно-інформаційний комплекс

- ПМП — порушення митних правил
ПП — попереднє повідомлення
ПС — повітряне судно
РМЛ — регіональні митні лабораторії
СЗТ — статистика зовнішньої торгівлі
СМАП — Служба міжнародних автомобільних перевезень
СМГС — Угода про міжнародне залізничне сполучення
СМР — міжнародна автомобільна товаротransпортна накладна
СОТ — Світова організація торгівлі
ТЗ — транспортний засіб
ТЗМК — технічні засоби митного контролю
ТСД — товаросупровідні документи
ТТН — товаротransпортна накладна
УБОЗ — управління по боротьбі з організованою злочинністю
УВБ — управління власної безпеки
УКТЗЕД — Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
УПС — Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими співтовариствами
УФ-VIS — спектрофотометр у видимій та ультрафіолетовій області
ЦБД — центральна база даних

ВІДПОВІДІ НА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

До глави 1

1. 12 грудня 1991 р. Верховна Рада України прийняла постанову “Про введення в дію Митного кодексу України”. 12 липня 2002 р. прийнято другий МКУ (вводиться в дію з 1 січня 2004 р.).

2. 12 грудня 1991р. Верховна Рада України прийняла постанову “Про введення в дію Митного кодексу України”. Цією Постановою також було передбачено створення Державного митного комітету України як центрального митного органу України.

3. Ст. 9 Митного кодексу України передбачено головні завдання митних органів України.

4. “Єдиний митний тариф України” — це систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на територію України або вивозяться за межі її території.

5. Мито — це податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

6. Митна справа — порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів, митне регулювання, пов’язане з установленням мит та митних зборів, процедури митного контролю та інші засоби проведення в життя митної політики.

7. Взаємодія митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами здійснюється з метою запобігання порушенням чинного митного законодавства, протидії контрабандному і протизаконному переміщенню через митний кордон товарів та інших предметів, їх належному оформленню.

8. Митному, санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному.

9. Взаємодія здійснюється за такими напрямками:

- розробка і здійснення погоджених спільних заходів;
- розслідування і розкриття злочинів та інших правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- обмін інформацією;
- аналіз результатів і розробка нових форм взаємодії.

10. “Кордон”, “Кільце”, “Переогляд”, “Аеропорт”, “Потяг”, “БОЗ”, База”, “Пошук”, “Морпорт”.

11. На сьогодні 10 регіональних митниць:

- Київська (м. Київ);
- Дніпровська (м. Дніпропетровськ);
- Північна (м. Київ);
- Західна (м. Львів);
- Подільська (м. Хмельницький);
- Карпатська (м. Ужгород);
- Кримська (м. Сімферополь);
- Чорноморська (м. Одеса);
- Донбаська (м. Донецьк);
- Східна (м. Харків).

Передбачається створення чотирьох регіональних митниць: Центральної (м. Київ), Західної (м. Львів), Південної (м. Одеса), Східної (м. Харків).

12. Постанова Верховної Ради України “Про введення в дію Митного кодексу України” від 12.12.91.

13. Начальники регіональних митниць та митниць призначаються на посаду і звільняються з посади керівником ДМСУ.

14. Ст. 11 МКУ.

15. Товари, що переміщуються через митний кордон України, крім митного контролю можуть підлягати санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей. Митне оформлення товарів можливе тільки після завершення необхідних для цього товару видів контролю.

16. Ст. 34—39 МКУ.

17. Принципи регулювання митної справи базуються на таких засадах:

- 1) виключна юрисдикція України на її митній території;
- 2) виключна компетенція митних органів України щодо здійснення митної справи;

3) єдиноначальність; колегіальність при розробці важливих рішень;

4) законність;

5) єдиний порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;

6) системність;

7) ефективність;

8) додержання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб;

9) гласність та прозорість;

10) позапартійність.

18. Прапор та розпізнавальний знак (емблему) Державної митної служби України затверджено Указом Президента України від 27.06.2003 № 554/2003.

19. Прапор Державної митної служби України включає зображення Державного Прапора України, емблеми Державної митної служби України на зеленому тлі.

20. Емблемою Державної митної служби України є зображення золотого кольору крилатого жезла Меркурія — кадуцея, увінчаного Знаком Княжої Держави Володимира Великого, накладеного на два перехрещених ключі.

Емблему вміщено у крузі зеленого кольору, прикрашеному золотим картушем з вісьмома волутами на горизонтальних осях.

До глави 2

1. б), в), д), є), ж), з).

2. Автомобільні; залізничні; морського сполучення; річкового сполучення, поромні; повітряні; пішохідні.

3. а).

4. Ні, тому що код першого ступеня захисту складається з чисел від 1 до 12.

5. Ні, тому що для другого ступеня захисту передбачено використання тільки синього, червоного та зеленого кольорів.

6. Ні, тому що голографічна етикетка належить до типів захисту результатів митного оформлення від підробок.

7. Зона митного контролю — місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через митний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні процедури.

8. За достатні підстави слід вважати, що громадянин переміщує через митний кордон України товари, які підлягають обліку і кон-

тролю інших державних органів; товари, з яких справляються податки та збори, а також товари, переміщення яких через митний кордон України заборонене або обмежене, митний орган має право провести огляд, а також переогляд ручної поклажі та багажу з розпакуванням багажу цього громадянина. Переогляд транспортних засобів, товарів може бути проведено за наявності підстав вважати, що товари і транспортні засоби переміщуються через митний кордон України з порушенням норм Митного кодексу України, інших законів України з питань митної справи та містять предмети контрабанди, предмети, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил, товари які заборонені до переміщення через митний кордон України згідно з чинним законодавством України.

9. Огляд та переогляд ручної поклажі та багажу в разі відсутності громадянина чи його уповноваженого представника здійснюються:

- якщо є достатні підстави вважати, що несупроводжуваний багаж містить товари, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, тварин та рослин чи можуть завдати матеріальної шкоди громадянам, підприємствам;

- якщо громадянин чи його представник не з'явився впродовж місяця з дня надходження несупроводжуваного багажу;

- якщо товари пересилаються в міжнародних поштових відправленнях або міжнародних експрес-відправленнях;

- у разі залишення на території України ручної поклажі й багажу з порушенням зобов'язання про їх транзит через територію України.

10. Перед початком огляду посадова особа митного органу повинна пред'явити громадянину письмову постанову керівника митного органу, керівника митного поста чи особи, яка їх заміщує, ознайомити громадянина з його правами та обов'язками під час проведення такого огляду і запропонувати добровільно пред'явити приховувані товари.

11. Особистому огляду не підлягають: Президент України, Голова Верховної Ради України, народні депутати України, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, Голова та судді Верховного Суду України, Голова та судді Конституційного Суду України, Міністр закордонних справ України, Генеральний прокурор України та члени їхніх сімей, які прямують разом з ними.

12. Митний режим — сукупність норм, встановлених законами України з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються.

13. Відомості про митний режим зазначаються в другому полі графа 1 вантажної митної декларації шляхом внесення до неї двозначного коду митного режиму.

14. Главами 9, 10, 16, 17 Митного кодексу України визначено можливість застосування в окремо передбачених законодавством України випадках особливих процедур митного контролю.

15. Звільнення від митного огляду поширюється на ручну поклажу та супроводжуваний багаж Президента України, Голови Верховної Ради України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, Голови та суддів Верховного Суду України, Голови та суддів Конституційного Суду України, Міністра закордонних справ України, Генерального прокурора України та членів їхніх сімей, які прямують разом з ними, а також на повітряні судна, які перевозять офіційні державні делегації.

16. Спрощений митний контроль застосовується у випадках переміщення громадянами через митний кордон України товарів, що не підлягають обов'язковому декларуванню та оподаткуванню і не належать до категорії товарів, на переміщення яких через митний кордон України встановлено заборони чи обмеження, а також у разі переміщення через митний кордон України товарів, необхідних для подолання наслідків стихійного лиха, аварій, катастроф, епідемій, а також живих тварин, органів та інших анатомічних матеріалів людини для потреб трансплантації, товарів, що мають обмежений строк чи особливий режим зберігання, радіоактивних матеріалів, фото-, аудіо- і відеоматеріалів для засобів масової інформації, товарів міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, товарів, що прямують за процедурою МДП. Митне оформлення названих товарів здійснюється першочергово у спрощеному порядку.

17. Митний контроль після пропуску товарів і транспортних засобів може здійснюватися, якщо є достатні підстави вважати, що мають місце порушення законодавства України чи міжнародного договору України, укладеного в установленому законом порядку, контроль за виконанням яких покладено законом на митні органи.

18. Технічні засоби митного контролю можна поділити на пошукові засоби, засоби ідентифікації та засоби аудіовізуального контролю.

19. Випромінювачі рентгенівських апаратів перетворюють електричну енергію в рентгенівське випромінювання. При проходженні через речовину, інтенсивність рентгенівського випромінювання зменшується внаслідок взаємодії з речовиною. Залежно від щільності, складу речовини, її товщини та характеру випромінювання,

втрати енергії випромінювання різні. Тому при проходженні рентгенівських променів через предмет інтенсивність випромінювання буде нести інформацію про характеристики цього предмета.

20. Металошукачі призначені для виявлення металевих предметів у неметалічному середовищі. Робота приладів ґрунтується на зміні частоти автогенераторів за наявності металевих предметів в електромагнітному полі пошукових елементів, яка приводить до спрацювання звукової сигналізації, яка іноді доповнюється світловою.

21. Електронні ваги, детектори дорогоцінних металів, детектори діамантів, детектор наркотиків, детектор валют, каратоміри, комплекти хімічних реактивів.

22. Регіональні митні лабораторії мають статус структурного підрозділу регіональних митниць.

23. Основні завдання митної лабораторії такі.

Проведення матеріалознавчих, хімічних, технічних досліджень і експертиз з метою:

а) уточнення класифікації речовин, матеріалів, виробів (товарів), що переміщуються через митний кордон України, підтвердження їх складу, марки тощо;

б) запобігання переміщенню через державний кордон заборонених предметів і речовин, екологічно шкідливих для життя і діяльності людини та навколишнього середовища;

в) захисту інтересів національних виробників;

г) захисту інтересів споживачів.

Проведення експертиз речовин і матеріалів з метою встановлення їх виду та найменування для успішної боротьби з незаконним обігом товарів, наркотичних речовин, валютних, культурних, історичних цінностей та ін.

Проведення експертиз з метою підготовки висновків, необхідних для встановлення коду товару згідно з УКТЗЕД.

Визначення токсичності продукції хімічної промисловості та суміжних із нею інших галузей.

Віднесення речовин:

а) до сильнодіючих, отруйних, психотропних, наркотичних, прекурсорів;

б) пожежо-, вибухо- і радіаційно небезпечних.

Виконання робіт з метою надання рекомендацій для ідентифікації товарів щодо відповідності їх контрольним спискам.

24. Лабораторний контроль належить до додаткових форм митного контролю.

25. Лабораторний контроль з відповідним відбором проб і зразків інтегрований у технологічні схеми митного оформлення товарів та інших предметів із застосуванням вантажної митної декларації. Ці технологічні схеми зареєстровані у територіальних відділах юстиції.

26. Спеціалісти регіональних митних лабораторій є посадовими особами митних органів, на яких покладено здійснення митної справи в частині проведення досліджень, необхідних для митного оформлення товарів.

27. Ст. 70, б).

28. Ст. 71, б).

29. Ст. 72, а).

30. Ст. 73, г).

31. Ст. 74, а).

32. Ст. 75, а).

33. Ст. 76, а).

34. Ст. 77, г).

35. Ст. 78, а).

36. Ст. 79, б).

37. Ст. 80, б).

38. Вантажна митна декларація — це:

б) письмова заява встановленої форми, що подається митному органу і містить відомості про товари та транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, митний режим, у який вони заявляються, а також іншу інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування податків, зборів та інших платежів.

39. Партія товару — це:

а) товари, які переміщуються на адресу одного одержувача за одним перевізним документом (транспортною накладною, коносаментом тощо); товари, які належать юридичним або фізичним особам (суб'єктам підприємницької діяльності) і переміщуються в ручній поклажі однією фізичною особою у пасажирському відділенні (салоні) транспортного засобу, яким прямує ця особа.

40. Митний режим — це:

в) сукупність норм, установлених законами з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються.

41. ВМД дійсна:

в) не обмежується часом.

42. Декларант несе юридичну відповідальність за відомості, зазначені у ВМД:

в) після засвідчення декларантом відомостей у ВМД згідно зі встановленим порядком та закріплення штампом “Під митним контролем” на всіх аркушах ВМД та реєстраційним номером.

43. На яких бланках оформлюється ВМД:

б) стандартних самокопіювальних бланках уніфікованих адміністративних документів форм МД-2 та МД-3 формату 309×210 міліметрів;

44. Одна ВМД може складатись:

в) на 99 товарів.

45. ВМД складається на партію товарів за умови:

в) що до всіх товарів цієї партії застосовується єдиний митний режим.

До глави 3

1. Не підлягає пропуску через митний кордон України транспортний засіб:

— номер кузова, шасі чи двигуна якого знищено, підроблено або не відповідає запису в реєстраційних документах;

— що ввозиться в Україну громадянами з метою вільного використання, але не знятий з обліку у відповідних органах країни придбання або іншої країни;

— увезення якого в Україну згідно із законодавством заборонено за віком або на який відсутні документи, що підтверджують право власності;

— що ввозиться в Україну з метою вільного використання або тимчасово ввозиться громадянином-резидентом та за який не сплачено митні та інші обов’язкові платежі;

— щодо якого не було здійснено митне оформлення.

2. Митні обмеження надаються:

1) при тимчасовому ввезенні транспортних засобів в Україну;

2) при поданні митним органам не оформлених належним чином документів на правомірність володіння чи користування транспортними засобами та технічних (реєстраційних) документів на них або за відсутності таких документів.

3. Направити цей автомобіль за документами контролю доставки у внутрішню митницю для оформлення, тому що автотранспорт, призначений для офіційного (службового) й особистого користування, що належить співробітникам консульських установ іноземних

держав, членам родин зазначених вище осіб, звільняється від сплати податків та зборів. Такий автотранспорт підлягає доставці у встановленому порядку в митні установи за місцем проживання власника для оформлення Посвідчення на реєстрацію в органах ДАІ МВС України (ст. 290 МКУ).

4. Визначаємо митну вартість: 25 000 EUR дорівнює 159 000 грн.

Митний збір (МЗ) (010 вид): $159\,000 \cdot 0,2\% = 318,00$ грн.

Мито (М): $1998 \cdot 0,1 \text{ EUR} \cdot 6,36 = 1270,73$ грн.

Акцизний збір (АЗ): $1998 \cdot 0,3 \text{ EUR} \cdot 6,36 = 3812,18$ грн.

ПДВ: $(1270,73 + 3812,18 + 159\,000) \cdot 20\% = 32\,816,58$ грн.

Таким чином, загальна сума: $318,00 + 1270,73 + 3812,18 + 32\,816,58 = 38\,217,49$ грн.

5. Митна вартість (МВ) становить 12 720 грн.

МЗ (010 вид): 25,44 грн.

М = $1788 \cdot 0,45 \text{ EUR} \cdot 6,36 = 5117,26$ грн.

АЗ = $1788 \cdot 0,9 \text{ EUR} \cdot 6,36 = 10234,51$ грн.

ПДВ = $(5117,26 + 10\,234,51 + 12\,720) \cdot 20\% = 5614,35$ грн.

ЗС = $25,44 + 5117,26 + 10\,234,51 + 5614,35 = 20\,991,56$ грн.

6. МВ = 25 850 грн.

МЗ (010 вид) = 51,70 грн.

М = $25\,850 \cdot 20\% = 5170$ грн.

ПДВ = $(5170 + 25\,850) \cdot 20\% = 6204$ грн.

ЗС = $51,7 + 5170 + 6204 = 11\,425,70$ грн.

7. МВ = 30 000 грн.

Нарахування платежів здійснюється як із зібраного автомобіля з урахуванням максимального об’єму циліндрів двигуна, що серійно встановлювався на цьому автомобілі в 1997 р.

МЗ (010 вид) = 60,00 грн.

М = $3600 \cdot 2,4 \text{ EUR} \cdot 6,36 = 54\,950,40$ грн.

АЗ = $3600 \cdot 3,0 \text{ EUR} \cdot 6,36 = 68\,688,00$ грн.

ПДВ = $(54\,950,40 + 68\,688,00) \cdot 20\% = 30\,727,68$ грн.

ЗС = $60,00 + 54\,950,40 + 68\,688,00 = 154\,426,08$ грн.

8. Переміщення товарів через митний кордон України здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту, а також лініями електропередачі.

До глави 4

1. Зона митного контролю — місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через митний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи

здійснюють митні процедури. В морських та річкових пунктах пропуску зони митного контролю встановлюються у залах митного огляду, на судах на час здійснення митних процедур, у контейнерних терміналах та інших місцях, визначених у портах.

2. Зони митного контролю в морських та річкових пунктах пропуску створюються митними органами за погодженням з адміністрацією порту та органу охорони державного кордону.

3. Оформлення суден закордонного плавання здійснюється комісією, яка складається з представників Прикордонних військ, митниці, морського агента або адміністрації порту, а в передбачених законодавством випадках — інших контрольних служб (санітарно-епідеміологічної, з карантину рослин, ветеринарної медицини, екологічного контролю тощо).

4. Для здійснення митного контролю та митного оформлення митному наряду адміністрацією судна подаються на бланках форми Міжнародної морської консультативної організації (ІМСО) такі документи:

- генеральна декларація — один примірник;
- вантажна декларація — два примірники;
- суднова роль — один примірник;
- список пасажирів — один примірник;
- загальна митна декларація — два примірники;
- митні декларації (українських членів екіпажу судна);
- список суднових запасів — два примірники;
- довідка капітана судна про наявність на борту судна наркотичних засобів, зброї та боєприпасів — два примірники;
- довідка про наявність у судновій касі валюти — один примірник;
- зобов'язання капітана українського судна про незнесення із судна запасів споживання, які були закуплені за кордоном, — один примірник;
- вантажні документи — не більше ніж п'ять примірників кожного.

Крім того, для українського судна капітан повинен надати також вантажну митну декларацію на морське судно типу ВМД ВТЗ — 4-й примірник (або завірену копію п'ятого).

5. У разі виявлення предметів порушення митних правил проводиться затримання предметів за протоколом або прийманням на зберігання за квитанцією МД-1. При ввезенні членами екіпажу або пасажирями товарів у кількості, яка передбачає справляння передбачених законом податків і зборів, проводиться їх нарахування за квитанцією МД-1 або з використанням ВМД.

6. Після закінчення митного контролю та митного оформлення судна в справах митниці залишаються:

- генеральна декларація;
- митні декларації українських членів екіпажу;
- загальна митна декларація;
- вантажна декларація;
- список суднових запасів;
- зобов'язання капітана про незнесення із судна запасів споживання;
- вантажні документи;
- суднова роль;
- довідка капітана судна про наявність на борту судна наркотичних засобів, зброї та боєприпасів;
- інші документи в разі потреби.

У справах адміністрації судна залишаються з відмітками митниці: вантажна декларація, загальна митна декларація, список суднових запасів, вантажні документи.

7. На вантажних документах та зобов'язанні капітана про незнесення із судна запасів споживання проставляється відбиток штамп-па “Під митним контролем”.

8. Підставою надання дозволу на вивезення товарів та інших предметів із зони митного контролю й порту є оформлена вантажна митна декларація або документ контролю доставки — ДКД (у разі направлення товарів та інших предметів у зони діяльності інших митниць), митна декларація, форму якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.97 № 748.

9. Підставою для навантаження вантажів на судно є оформлене належним чином доручення.

10. Після закінчення навантаження судна вантажовласник або уповноважена ним особа подає митному органу коносаменти й маніфести для пропуску товарів та інших предметів через митний кордон.

11. Зобов'язання про зворотне вивезення маломірного судна надається фізичною особою-нерезидентом у митній декларації, форму якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.97 № 748.

12. Для митного контролю товарів і транспортних засобів при залізничних перевезеннях подаються такі документи:

- 1) передатна відомість;
- 2) залізничні накладні;
- 3) вантажна митна декларація (у встановлених випадках) на переміщувані товари та транспортні засоби;

- 4) рахунок-фактура;
- 5) відвантажувальна специфікація (у разі потреби);
- 6) пакувальний лист (у разі потреби);
- 7) дозвільні документи державних органів (у разі потреби): сертифікати, погодження, дозволи (висновки) тощо.

13. Наказом ДМСУ від 05.11.2002 № 610 визначено перелік таких випадків:

1) неподання митному органу документів, потрібних для здійснення митного контролю, або подання як підстави для переміщення товарів документів, підроблених чи одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві дані;

2) пошкодження або втрати пломб, печаток чи інших засобів митного забезпечення, зазначених у перевізних та супровідних документах;

3) виявлення товарів, прихованих від митного контролю, зокрема з використанням спеціально виготовлених тайників та інших засобів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших;

4) надходження на прикордонну передавальну станцію товарів, що підлягають санітарно-епідеміологічному, ветеринарному, фіто-санітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей, до отримання результатів таких видів контролю або якщо є підстави вважати, що товар, який переміщується через митний кордон України, у тому числі транзитом, може підлягати таким видам контролю, зокрема на вимогу відповідних органів державної влади;

5) перевірки відповідності інформації про товар, заявленої в перевізних і супровідних документах, фактичним даним, якщо така перевірка потребує проведення операцій з вивантаження, перевантаження, перепакування тощо;

6) якщо є підстави вважати, що переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі транзитом, заборонено або обмежено законодавством України.

14. Наявність у ВМД та перевізних документах календарного штампеля станції, яка приймає товар (вантаж) до перевезення, засвідчує прийняття залізницею солідарного зобов'язання щодо перевезення та про дотримання митних правил, установлених чинним законодавством.

15. Підставою для здійснення митного контролю є подання перевізником, експедитором або особою, уповноваженою на декларування, оригіналів таких документів:

1) Картки контролю автотранспорту відповідно до встановленого порядку;

2) Свідцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами;

3) примірників оформлених вантажних митних декларацій (у встановлених випадках) на переміщувані товари та транспортні засоби;

4) товаротransпортної накладної (CMR);

5) рахунка-фактури;

6) відвантажувальної специфікації (у разі потреби);

7) пакувального листа (у разі потреби);

8) Книжки міжнародного дорожнього перевізника (МДП) (у разі її використання);

9) дозвільних документів державних органів (у разі потреби): сертифікатів, погоджень дозволів (висновків) тощо.

16. *Перший етап — попередні операції:*

— перевірка комплектності поданих документів;

— реєстрація документів;

— загальний огляд транспортного засобу (перевіряються цілісність тенту, непошкодженість митного забезпечення, накладеного на транспортний засіб.

Другий етап — аналіз документів та здійснення митного контролю:

— перевірка товаросупровідних, товаротransпортних та інших документів;

— митний огляд (у разі необхідності).

Третій етап — здійснення контролю суміжними службами.

Четвертий етап — завершення митного контролю:

— справляння єдиного збору в пунктах пропуску через державний кордон України;

— пропуску товарів;

— переогляд (у разі необхідності).

17. Відповідно до положень Закону України “Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України” від 13.09.2001 № 2681-III міжнародні поштові відправлення (далі МПВ) з товарами, сумарна митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 200 євро на момент здійснення митного оформлення, підлягають обкладенню митом за ставкою 20 % їхньої митної вартості, податком на додану вартість та у встановлених законодавством випадках акцизним та іншими зборами.

Нарахування митних платежів здійснюється на бланку оглядового розпису форми М-15, який виписується у трьох примірниках.

Мито нараховується за формулою

$$B \cdot 20 \% = M,$$

де B — сумарна митна вартість товарів.

Згідно із Законом України “Про податок на додану вартість” від 03.04.97 № 168/97-ВР товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України, обкладаються податком на додану вартість за ставкою 20 % бази оподаткування.

Сума ПДВ нараховується за формулою

$$C_{\text{пдв}} = (B + M) \cdot 20 \%.$$

Окрім того, за митне оформлення товарів, що пересилаються в МПВ, з нарахуванням митних платежів, стягується митний збір у розмірі суми, еквівалентної 5 дол. США за курсом Національного банку України на день митного оформлення.

18. При пересиланні в МПВ фізичних осіб медикаментів з метою індивідуального використання, по-перше, перевіряється їх наявність у Міжвідомчій базі даних зареєстрованих в Україні лікарських засобів, порядок ведення та використання якої затверджено спільним наказом Міністерства охорони здоров'я України та Держмитслужби України від 08.06.2001 № 224/387.

По-друге, згідно з п. 44 “Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1155, у МПВ можуть пересилатися не більш як 5 упаковок ліків або не більше ніж потрібно на один курс лікування одного хворого (за призначенням лікаря та за наявності рецепта). У разі недодержання зазначених вимог МПВ, до складу вкладення яких входять медикаменти, повертаються поштовою службою як непропущені в Україну (з України).

У разі відсутності у Міжвідомчій базі медикаментів, що пересилаються у МПВ, до вирішення питання про пропуск медикаментів залучаються фахівці Держінспекції з контролю якості лікарських засобів у м. Києві, які приймають рішення про видачу (або відмову) одноразового дозволу на ввезення незареєстрованого лікарського засобу.

Пересилання в МПВ медичних препаратів, які входять до “Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів”, за-

твердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2000 № 770, забороняється. За наявності таких препаратів у МПВ, а також за умови їх декларування в митній декларації, таке поштове відправлення повертається поштовою службою відправнику МПВ. В інших випадках заводиться справа про порушення митних правил, препарати вилучаються та передаються на склад митниці.

19. Згідно з “Інструкцією про порядок перевезення валюти України, іноземної валюти, банківських металів, платіжних документів, інших банківських документів і платіжних карток через митний кордон України”, затвердженою постановою Правління НБУ від 12.07.2000 № 283 (зі змінами та доповненнями, внесеними постановою Правління НБУ від 11.03.2002 № 92), дозволяється пересилання фізичними особами в МПВ з оголошеною цінністю з дотриманням Правил надання послуг поштового зв'язку з обов'язковим декларуванням:

за межі митної території України:

— банкнот, розмінних монет, монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено у гривнях, не більше ніж один екземпляр кожного номіналу;

— банкнот у сумі до 100 дол. США або еквівалент в іншій іноземній валюті за курсом НБУ на день митного оформлення;

на митну територію:

— банкнот у сумі 200 дол. США або еквівалент цієї суми в іншій іноземній валюті за курсом НБУ на день митного оформлення.

У випадках перевищення встановлених Інструкцією норм, або у випадках, не передбачених цією інструкцією, пересилання дозволяється на підставі спеціального дозволу НБУ.

У разі недекларування або приховування від митного контролю валюти, що пересилається в МПВ, — заводиться справа про порушення митних правил, а затримана валюта передається в установленому порядку в касу митниці.

У разі пересилання в МПВ валюти без оголошення цінності, але задекларованої, таке поштове відправлення повертається поштовою службою відправникові як помилково прийняте.

20. **Експрес-перевізник** — це транспортна або транспортно-експедиційна компанія, створена відповідно до чинного законодавства України, яка здійснює прискорене перевезення міжнародних вантажів згідно з Конвенцією для уніфікації деяких правил, які стосуються міжнародних повітряних перевезень (Варшава, 1929 р.)

21. Міжнародне експрес-відправлення (МЕВ) можливо поділити на дві категорії.

До першої категорії належать:

- МЕВ документального характеру;
- МЕВ, фактурна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 100 дол. США (крім підакцизних товарів), і які належать юридичним особам.

До відправлень другої категорії належать:

- МЕВ, фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 дол. США, і які належать юридичним особам;
- МЕВ, які належать фізичним особам.

22. МЕВ документального характеру — ділові папери, письмова кореспонденція ділова чи приватна, авіаквитки, а також будь-які повідомлення, інформація або дані на будь-яких носіях інформації (паперових чи електромагнітних, у тому числі на дискетах, компакт-дисках, плівках тощо), що не мають промислової цінності та заявленої вартості й не містять інформації, переміщення якої через митний кордон України заборонено законодавством або на переміщення якої потрібні дозволи відповідних державних органів.

23. МЕВ недокументального характеру — МЕВ, вмістом якого є товари (предмети) із заявленою вартістю. Таке МЕВ обов'язково супроводжується інвойсом.

24. У разі надходження міжнародних експрес-відправлень на адресу фізичних осіб (крім МЕВ документального характеру) експрес-перевізник, для здійснення митного оформлення, подає супровідні документи та оглядовий розпис форми М16 (додаток 1) з наведеним у ньому переліком товарів (предметів), що містяться в МЕВ. Оглядовий розпис призначений для нарахування та стягнення митних платежів.

25. Митному оформленню в митниці, у зоні діяльності якої розташована центральна сортувальна станція (ЦСС), підлягають:

— МЕВ, які належать юридичним особам, розташованим у зоні діяльності ЦСС, незалежно від заявленої відправником у товаро-супровідних документах вартості товарів (предметів);

— МЕВ, які належать юридичним особам, розташованим поза зонами діяльності ЦСС, якщо фактурна вартість товарів (предметів) не перевищує суму, еквівалентну 100 дол. США та не потребує для здійснення митного оформлення дозвільних документів інших державних органів;

— МЕВ, які належать фізичним особам, незалежно від місця розташування одержувача (відправника) у разі сплати належних платежів;

— МЕВ документального характеру незалежно від місця розташування одержувача (відправника).

В інших випадках МЕВ оформляються в митниці, у зоні діяльності якої розташований одержувач (відправник) МЕВ.

26. Центральна сортувальна станція — організаційна структура відповідного експрес-перевізника, створена ним для виконання агентських угод з міжнародними корпораціями в галузі міжнародного прискореного транспортування вантажів.

27. Міжнародне експрес-відправлення — товари (предмети), належним чином упаковані (крім заборонених законодавством України до переміщення через митний кордон України), що перевозяться експрес-перевізником будь-яким видом транспорту з метою доставки одержувачу у визначений термін.

Всі експрес-відправлення, що переміщуються через митний кордон України, перебувають під митним контролем:

— при ввезенні, з моменту перетину митного кордону України й до моменту митного оформлення та випуску у вільний обіг митницею призначення;

— при вивезенні, з моменту митного оформлення й до моменту перетину митного кордону України.

28. Митний орган у пункті пропуску на митному кордоні України здійснює пропуск на митну територію України та направлення імпортного вантажу в митницю, у зоні діяльності якої розташовано ЦСС, без застосування заходів нетарифного регулювання (подання митниці дозволів, ліцензій, сертифікатів тощо) та без подання попередньої акцизної декларації (далі — АД), попередньої декларації (далі — ПД), попереднього повідомлення (далі — ПП), внутрішнього транзитного документа тощо. Переміщення експрес-перевізником вантажу з митного органу в пункті пропуску на митному кордоні України в митницю, у зоні діяльності якої розташовано ЦСС, здійснюється під митним забезпеченням.

Якщо МЕВ з митниці, у зоні діяльності якої розташовано ЦСС, направляється в митницю, у зоні діяльності якої знаходиться одержувач вантажу, і навпаки, то АД, ПД і ПП не застосовуються. Переміщення цих МЕВ здійснюється з використанням документа контролю доставки вантажу — провізної відомості.

29. Митне оформлення МЕВ з розпакуванням проводиться:

— у разі пошкодження упаковки;

— у разі підозри на пошкодження вкладень;

— якщо є підстави вважати, що товари (предмети) підлягають оподаткуванню згідно із законодавством;

— відправником не заявлено вартість товарів (предметів) у МЕВ недокументального характеру;

- товари (предмети) в МЕВ зазначено під загальним найменуванням;
- якщо є підстави вважати, що, крім зазначених у супровідних документах, є сторонні вкладення;
- на вимогу інших контрольних державних органів, якщо вкладення в МЕВ підлягають контролю з боку цих органів.

До глави 5

1. а) Згідно з установленим порядком до моменту ввезення на митну територію України вантажу до вантажного відділу митниці призначення подається один із документів контролю доставки ПД чи ПП.

б) Митниця відправлення після перевірки даних, які були передані засобами електронного зв'язку митницею призначення за оформленими ПД чи ПП до ЄАІС ДМСУ, дає дозвіл на переміщення вантажу через митний кордон.

в) Інспектор митниці відправлення, використовуючи дані ЄАІС ДМСУ, роздруковує два примірники витягу з електронної копії ПД чи ПП на переміщенні товари. Перший примірник зберігається в митниці відправлення разом із примірниками всіх товаросупровідних документів. Другий — передається особі, що приймає заявлені товари до перевезення. Він використовується як довідковий документ упродовж усього терміну переміщення товарів, а після завершення переміщення засвідчується печаткою митниці призначення та залишається у зазначеної особи як свідчення здійсненого переміщення.

г) Виходячи з умов прикладу, якщо перевозиться вантаж, до якого іншими законодавчими актами не передбачені конкретні терміни доставки, час доставки вантажу в такому разі становить 5 діб.

д) Контроль за доставкою товарів у митницю призначення здійснює митниця відправлення їх. У разі виявлення фактів недоставки вантажу в митницю призначення справу про порушення митних правил заводять митниця, якій було надане відповідне зобов'язання про доставку вантажу в митницю призначення.

2. а) У цьому разі вартість товару не перевищує еквівалента 100 дол. США, у зв'язку з чим вантажна митна декларація не оформляється митницею відправлення. При направленні такого вантажу в митницю призначення складається внутрішній транзитний документ на бланку "Провізної відомості" (форма МД-5).

б) Заповнення провізної відомості:

Форма МД-5

ПРОВІЗНА ВІДОМІСТЬ

Видана Київською регіональною митницею
(назва митного органу)

Водію ТОВ "Схід" (м. Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45) Сидоренку О.О.
(повні дані про організацію та її представника чи громадянина, що здійснює паспорт серія МК №204506, виданий Жовтневим РВВС 11.09.91 р.

перевезення митних вантажів)

для перевезення до ТОВ "GFM" (м. Прага, Я. Гашека, буд. 45, кв. 6, Чехія)
(місце призначення)

та доставку у Чопську митницю
в термін до "11" грудня 1999 р.

митного вантажу (багажу) масою 57 (п'ятдесят сім) кг кількість місць 1 (одне)
(цифрами та прописом)

загальною вартістю 97 (дев'яносто сім) доларів США
(цифрами та прописом)

відвантаженого автомобілем ГАЗ держ. № 23-23 КІ
по документу CMR № 12456 від 01.12.99 р.

для пропуску за межі митної території України
(мета направлення вантажу)

Провізну відомість склав інспектор Іванов В.М.
(підпис)

Провізну відомість та вказаний у ній вантаж (багаж) одержав Сидоренко О.О.
(підпис)

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Я, Сидоренко Олександр Олександрович, водій ТОВ "Схід", паспорт серія МК №204506

(прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, дані паспорта)

зобов'язуюсь доставити перелічені предмети, які надішли з ТОВ "Схід" м. Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45

у кількості 1 місць, масою 57 кг, в Чопську митницю
(назва митниці)

за адресою 89500, м. Чоп, вул. Головна, 2
в термін до 11 грудня 1999 року

Мені відомо, що ці предмети знаходяться під митним контролем і в разі їх недоставки у митницю-призначення в зазначений термін буду нести

відповідальність згідно з чинним законодавством. Зі змістом ст. 109 Митного кодексу України ознайомлений.

Адреса перевізника м. Київ, вул. Я. Галана, буд. 22, кв. 45

“ 06 ” грудня 1999 р. ()

(підпис)

в) Термін доставки вантажу в митницю призначення — 11 грудня 1999 р. (за умови, що провізна відомість оформлена 6 грудня 1999 р.);

г) Вирішення питання щодо заведення справи про порушення митних правил у разі недоставки вантажу до митниці призначення вирішує митниця відправлення.

3. а) Перевізник повинен звернутися до Житомирської митниці;

б) заява щодо продовження терміну доставки (до закінчення терміну); документ контролю доставки, за яким здійснюється перевезення, та довідка ДАІ про дорожньо-транспортну пригоду.

4. Документ контролю доставки (ПП або ПД) повинен бути оформлений у Сумській митниці за листом-узгодженням.

5. Системи митного транзиту призначені для максимально можливого спрощення перевезення вантажів під митними печатками і пломбами в міжнародному торговому обороті та забезпечення необхідної митної безпеки і гарантій державам транзиту.

6. Необхідною умовою успішного функціонування будь-якої транзитної системи є простота її використання як для всіх учасників міжнародних транзитних перевезень, так і для працівників митних органів.

7. Система МДП була розроблена з метою зменшити труднощі, з якими стикаються перевізники, і водночас надати в розпорядження митних органів міжнародну систему контролю, здатну замінити традиційні національні процедури і захистити при цьому кожну державу транзиту від нелегального ввозу вантажів.

8. Вантажі повинні перевозитися в безпечних транспортних засобах чи контейнерах (безпечність транспортних засобів і контейнерів).

Сплата митних платежів і податків, щодо яких є ризик несплати, повинна бути забезпечена міжнародною гарантією (міжнародна гарантія).

Вантажі повинні супроводжуватися визнаним усіма державами — учасницями Конвенції митним документом (книжкою МДП), прийнятим до оформлення в державі відправлення і який є документом контролю в державах відправлення, транзиту і призначення (книжка МДП).

Заходи митного контролю, прийняті в державі відправлення, повинні визнаватися всіма країнами транзиту і призначення (взаємне визнання заходів митного контролю).

Доступ до процедури МДП для національних об'єднань (дозвіл на видачу книжок МДП) і фізичних та юридичних осіб (дозвіл на використання книжок МДП) повинне контролюватися уповноваженими національними органами (контрольований доступ).

9. Митниці, у зоні діяльності яких узято на облік перевізників (власників транспортних засобів), які перевозять товари та інші предмети із застосуванням книжки МДП.

10. Конвенція МДП стосується перевезень вантажів, які виконуються без їх проміжного перевантаження, дорожніми транспортними засобами, складами дорожніх транспортних засобів або в контейнерах з перетином одного чи кількох кордонів з митниці країни відправлення однієї Договірної сторони в митницю країни призначення іншої Договірної сторони або тієї самої Договірної сторони за умови, що вся процедура МДП або певна її частина від початку до кінця здійснюється автомобільним транспортом.

11. Як правило, звільняються від митного огляду в пунктах пропуску через митний кордон України, крім деяких випадків.

12. За наявності достатніх підстав (оперативної інформації митниць, відділення (служби) по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил, правоохоронних органів тощо) уважати, що в транспортному засобі містяться предмети контрабанди або предмети, які безпосередньо є об'єктами порушення митних правил.

За наявності підстав уважати, що в запломбованих дорожніх транспортних засобах чи контейнерах містяться вантажі, не зазначені у вантажному маніфесті книжки МДП.

При потребі уточнення опису вантажів при ввезенні їх на митну територію України, якщо це уточнення може значно вплинути на порядок пропуску цього вантажу через пункт пропуску через державний кордон.

13. Посадова особа митного органу складає *Акт про проведення митного огляду* за формою, затвердженою наказом Держмитслужби “Про внесення змін та доповнень до деяких наказів Держмитслужби України та затвердження уніфікованої форми Акта про проведення митного огляду” від 28.11.2000 № 679, у редакції наказу Держмитслужби від 14.11.2001 № 725, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 29.11.2001 за № 996/6187. Один примірник *Акту про проведення митного огляду* обов'язково видається держателю книжки МДП.

14. За умови отримання книжки МДП.

15. Згідно з Угодою між ДМСУ й Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України від 30.07.99 книжки МДП видає Асоціація.

Процедура МДП застосовується за умови, що вантажі:

- перевозяться із застосуванням книжки МДП, заповненої та оформленої відповідно до положень Конвенції МДП і Порядку;
- забезпечуються фінансовою гарантією гарантійного об'єднання.

16. Перевозяться дорожніми транспортними засобами, складами дорожніх транспортних засобів або в контейнерах, що допущені до перевезень під митними печатками й пломбами, за наявності Свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами (за винятком перевезень великовагових чи громіздких вантажів). Допуск дорожніх транспортних засобів до перевезень під митними пломбами й печатками здійснюється відповідно до наказу Державного митного комітету України “Про затвердження Положення про порядок допущення дорожніх транспортних засобів до перевезень вантажів під митними печатками і пломбами із застосуванням книжки МДП” від 6.03.95 р. № 82, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23.03.95 за № 80/616.

17. У таких випадках:

- сума митних зборів і податків, що підлягають сплаті за вантаж, який буде вивозитись із застосуванням книжки МДП, еквівалентна 50 000 дол. США в національній валюті України в перерахунку за курсом НБУ на день подання книжки МДП до оформлення;

— у графі 9 титульної сторінки обкладинки не зазначено номер та термін дії Свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами;

— у графі 3 титульної сторінки обкладинки не зазначено держателя книжки, код за ЄДРПОУ для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (номер за Свідоцтвом — для фізичних осіб), а також відсутні відбиток печатки й підпис відповідальної особи гарантійного об'єднання та підпис секретаря Міжнародного союзу автомобільного транспорту;

— у графі 8 титульної сторінки обкладинки не зазначено державні реєстраційні номери дорожніх транспортних засобів;

— у графі 9 Вантажного маніфесту (Manifesto de marchandises) аркушів книжки МДП не зазначено кількість вантажних відділень або контейнерів, розпізнавальних знаків та номерів вантажних місць або предметів;

— у графі 10 Вантажного маніфесту не зазначено число і рід вантажних місць чи предметів, що перевозяться в складі вантажу, відсутній опис вантажу;

— у графі 11 Вантажного маніфесту не проставлено вагу вантажу;

— ця книжка МДП не належить перевізнику, який здійснює перевезення вантажу, тобто дані, зазначені в графі 3 титульної сторінки обкладинки книжки МДП, не збігаються з даними, зазначеними в товаросупровідних документах; для резидентів — також у разі, якщо дані, зазначені в графі 3, не збігаються з даними, зазначеними в реєстраційних документах на транспортний засіб. Це правило не поширюється на причепа та напівпричепа, які зареєстровані в Україні або за її межами й можуть використовуватися перевізниками на підставі договору оренди, генерального доручення та інших договорів;

— термін дії книжки МДП закінчився до моменту подання її митниці, де починається міжнародне перевезення за процедурою МДП;

— у перевізника відсутнє Свідоцтво про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами або термін його дії закінчився (крім випадків перевезення великовагових або громіздких вантажів);

— для перевезення вантажів під митним забезпеченням використовується транспортний засіб або контейнер, які на момент здійснення такого перевезення не відповідають вимогам, що були підставою для видачі Свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами;

— у книжці МДП виявлено підчищення та виправлення даних, не передбачених пунктом 4.7.1 цього Порядку, сліди виправлення даних, унесених до графа.

18. Друкуються французькою мовою, за винятком невідривних жовтих листків № 1 і № 2 та Правил користування книжкою МДП, які друкуються англійською мовою або мовою держав — учасниць Конвенції МДП на внутрішніх сторінках обкладинки книжки МДП.

19. Уповноважена Асоціація встановлює термін дії книжки МДП, який не може бути продовжений. Дата його закінчення зазначається в графі 1 титульної сторінки обкладинки. Якщо книжку МДП було прийнято до оформлення митницею країни відправлення в останній день терміну її дії чи до цієї дати, то вона є дійсною до закінчення перевезення із застосуванням процедури МДП.

20. Кошти, одержані від реалізації товарів, перераховуються митними органами до Державного бюджету України в термін не пізніше семи банківських днів від дня продажу.

21. Підставою для передачі товарів на реалізацію, а також для здійснення безоплатної передачі, знищення є затверджений акт опису, оцінки та передачі.

22. До складу комісії, яка приймає рішення про розпорядження товарами та здійснює їх опис, оцінку входять представники: митного органу, податкової інспекції, фінансових органів, торговельного підприємства, що здійснюватиме безпосередню реалізацію товарів. У разі безоплатної передачі до складу комісії (замість торговельного підприємства) до складу комісії входить представник організації, якій товари будуть передані.

23. Дитячим закладам можуть безоплатно передаватися дитячий одяг, взуття, іграшки, книги, шкільне приладдя, предмети санітарії та гігієни, білизна та постільні належності.

24. Товари, конфісковані за рішенням суду, митними органами не реалізуються. Такі товари передаються митними органами для подальшого розпорядження (в тому числі реалізації) органам державної виконавчої служби Міністерства юстиції України.

25. Товари, які були в користуванні та мають ступень зносу понад 50 %, можуть передаватися безоплатно закладам охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення населення та на благодійні цілі.

До глави 6

1. Митний перевізник — це підприємство, яке здійснює перевезення між митними органами товарів, без застосування при цьому заходів гарантування доставки товарів до митного органу призначення, передбачених п. 1, 2 та 4 частини першої ст. 161 Митного кодексу (а це надання власником товарів (уповноваженою ним особою) гарантій митним органам, охорона та супроводження товарів митними органами, перевезення на умовах конвенції МДП), і має ліцензію на право здійснення діяльності митного перевізника, видану спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи (Держмитслужбою України).

2. Сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні та зближення з поширеною світовою практикою.

Створення умов для підготовки імпортованих товарів для використання їх на території України.

Зниження витрат, пов'язаних з переміщенням товарів через митний кордон України.

Митний ліцензійний склад відкритого типу — це митний ліцензійний склад, який може використовувати для зберігання товарів будь-який суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності.

Митний ліцензійний склад закритого типу — це митний ліцензійний склад, який використовується для зберігання товарів, що належать власникові складу.

3. Власниками МЛС можуть бути суб'єкти підприємницької діяльності, які отримали ліцензію на право відкриття та експлуатації МЛС.

До глави 7

1. Митний режим — це сукупність норм, встановлених законами України з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються.

2. Згідно з новим Митним кодексом України відповідно до мети переміщення товарів через митний кордон України запроваджуються такі види митного режиму:

- 1) імпорт;
- 2) реімпорт;
- 3) експорт;
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення (вивезення);
- 7) митний склад;
- 8) спеціальна митна зона;
- 9) магазин безмитної торгівлі;
- 10) переробка на митній території України;
- 11) переробка за межами митної території України;
- 12) знищення або руйнування;
- 13) відмова на користь держави.

3. Імпорт — митний режим, відповідно до якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень.

4. Реімпорт — митний режим, відповідно до якого товари, що походять з України та вивезені за межі митної території України згідно з митним режимом експорту, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк ввозяться на митну територію України для вільного обігу на цій території.

5. Експорт — митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зо-

бов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України.

6. Реекспорт — митний режим, відповідно до якого товари, що походять з інших країн, не пізніше ніж у встановлений законодавством строк з моменту їх ввезення на митну територію України вивозяться з цієї території в режимі експорту.

7. Транзит — митний режим, відповідно до якого товари і транспортні засоби переміщуються під митним контролем між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання таких товарів і транспортних засобів на митній території України.

8. Тимчасове ввезення (вивезення) — митний режим, відповідно до якого товари можуть ввозитися на митну територію України чи вивозитися за межі митної території України з обов'язковим наступним поверненням цих товарів без будь-яких змін, крім природного зношення чи втрат за нормальних умов транспортування.

9. Митний склад — митний режим, відповідно до якого ввезені з-за меж митної території України товари зберігаються під митним контролем без справляння податків і зборів і без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень у період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем після митного оформлення митними органами до фактичного їх вивезення за межі митної території України.

10. Митний ліцензійний склад може бути відкритого або закритого типу.

11. Спеціальна митна зона — це митний режим, відповідно до якого до товарів, які ввозяться на території відповідних типів спеціальних (вільних) економічних зон із-за меж митної території України, а також до товарів, які вивозяться з територій зазначених зон за межі митної території України, не застосовуються заходи тарифного і нетарифного регулювання, якщо інше не передбачено законом.

12. Магазин безмитної торгівлі — митний режим, відповідно до якого товари, а також супутні товарам роботи, не призначені для споживання на митній території України, перебувають та реалізуються під митним контролем у пунктах пропуску на митному кордоні України, відкритих для міжнародного сполучення, інших зонах митного контролю, визначених митними органами України, без справляння мита, податків, установлених на експорт та імпорт таких товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання.

13. Переробка на митній території України — митний режим, відповідно до якого ввезені на митну територію України товари, що

походять з інших країн, піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання, за умови вивезення за межі митної території України продуктів переробки відповідно до митного режиму експорту.

14. Переробка за межами митної території України — митний режим, відповідно до якого товари, що перебувають у вільному обігу на митній території України, вивозяться без застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання з метою їх переробки за межами митної території України та наступного повернення в Україну.

15. Знищення або руйнування — митний режим, відповідно до якого товари, ввезені на митну територію України, знищуються під митним контролем чи приводяться у стан, який виключає їх використання, без справляння податків, установлених на імпорт, а також без застосування заходів нетарифного регулювання до товарів, що знищуються або руйнуються.

16. Відмова на користь держави — митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від товарів, що перебувають під митним контролем, без будь-яких умов на свою користь. У режимі відмови на користь держави на товари не нараховуються і не справляються податки і збори, а також не застосовуються заходи нетарифного регулювання.

До глави 8

1. Це дозвіл митного органу на переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення після проведення митних процедур.

2. Не можуть бути пропущені через митний кордон України товари:

- 1) заборонені до ввезення в Україну;
- 2) заборонені до вивезення з України;
- 3) заборонені до транзиту через митну територію України;
- 4) щодо яких не було здійснено митне оформлення;
- 5) які переміщуються через митний кордон України з порушенням вимог Митного кодексу та інших законодавчих актів України.

Також до переміщення через митний кордон України у міжнародних поштових відправленнях забороняються культурні цінності.

3. Товари та інші предмети пропускаються після завершення митного оформлення в тому обсязі, який відповідає меті їх переміщення через митний кордон України (ст. 69 МКУ) після проведення та завершення митних процедур.

4. Обмеження щодо вивезення громадянами за межі митної території України окремих товарів (ст. 251 МКУ).

Не допускається вивезення громадянами за межі митної території України незалежно від загальної вартості:

1) товарів, щодо яких відповідно до законодавства України застосовуються заходи тарифного і нетарифного регулювання експорту;

2) товарів, на які встановлено державні дотації, крім предметів особистого користування;

3) товарів промислового призначення (обладнання, комплектуючих виробів, матеріалів тощо) згідно з переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України. Вивезення дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та виробів з них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження дозволяється у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

5. Згідно із Законом України “Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України” від 13.09.2001 № 2681-III, при ввезенні на митну територію України звільняється від оподаткування плодовоовочева продукція, вирощена громадянами-резидентами на власних присадибних ділянках сумісних держав, за умови підтвердження кількості вирощеної продукції довідками органів місцевого самоврядування, права власності на такі ділянки, подання сертифіката відповідності або свідоцтва встановленого зразка про визнання сертифіката, що ввозиться в порядку та обсягах, які визначаються Кабінетом Міністрів України.

6. При відправленні НСБ (вантажного відправлення) відправник може довірити іншій особі здійснити відправлення за нотаріально засвідченим дорученням власника багажу.

7. Відповідно до наказу Міністерства культури і мистецтв України “Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України” від 22.04.2002 № 258 вивезення громадянами, які переїжджають на постійне місце проживання до іншої держави, нагород, що залишилися від померлих батьків, можливе за умови подання документів, що підтверджують переїзд громадян на постійне місце проживання до іншої держави, свідоцтва про смерть, орденських книжок або нагородних посвідчень та документів, що підтверджують родинні зв'язки.

8. Відповідно до Закону України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей” не підлягають вивезенню з України:

— культурні цінності, занесені до Державного реєстру національного культурного надбання;

— культурні цінності, включені до Національного архівного фонду;

— культурні цінності, включені до Музейного фонду України.

До глави 9

1. У випадку якщо товар, що містить об'єкт інтелектуальної власності, включено, до реєстру, який ведеться Держмитслужбою (Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2001 № 412).

2. Правовласник або його представник (на підставі доручення) має право подати заяву про включення товару, що містить об'єкт інтелектуальної власності, до реєстру, який ведеться Держмитслужбою. Заява подається до Держмитслужби (Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28.04.2001 № 412).

3. Керівник митного органу.

4. Зупинення митного оформлення товарів, що підозрюються в контрафактності, здійснюється на 15 календарних днів, починаючи з дати підтвердження правовласником отримання інформації про таке зупинення. За наявності достатніх підстав цей термін може бути продовжений ще на 15 календарних днів.

До глави 10

1. Вказаний товар підлягає контролю з боку:

— Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України;

— Державної інспекції з карантину рослин України Міністерства аграрної політики України;

— Державної санітарно-епідеміологічної служби України.

Документами, які є підставою для випуску вказаного товару у вільний обіг, є:

— сертифікат відповідності або сертифікат про визнання;

— Гігієнічний висновок санітарно-епідеміологічного контролю;

— штамп або висновок про проведення радіологічного контролю;

— акт фітосанітарного контролю.

2. Ні, неможливе, тому що з кожного виду товару може бути встановлено тільки один вид квоти.

3. Посадова особа складає протокол про порушення митних правил, передбачений ст. 330 МКУ.

4. Ні, бо митне оформлення товарів здійснюється тільки в тій митниці (митницях), яка зазначена в ліцензії.

5. Обов'язкова сертифікація в органах стандартизації та метрології.

6. Санітарний контроль.

Карантинний дозвіл.

Радіологічний контроль.

Сертифікація в органах стандартизації та метрології.

До глави 11

1. За методом 1, тобто за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються, оскільки взаємозалежність не вплинула на формування ціни угоди.

2. За методами 2—6, оскільки взаємозалежність вплинула на формування ціни угоди, застосовуючи послідовно кожний із зазначених методів.

3. Митна вартість буде визначатись відповідно до ст. 259 МКУ, тобто обчислюватися на момент перетинання митного кордону та з урахуванням п. 1 ст. 267 МКУ, тобто до ціни угоди повинні бути додані витрати на доставку товару до кордону України.

Митна вартість становитиме: $20\,000 + 6300 = 26\,300$ (дол. США).

4. При визначенні митної вартості необхідно враховувати фактичні транспортні витрати, які становили 4000 дол. США.

5. Поняття митної вартості викладене у ст. 259 нового Митного кодексу: “Митна вартість товарів — це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України відповідно до положень цього Кодексу”.

6. Фактурна вартість — це вартість товару, передбачена угодою сторін та зазначена в рахунку-фактурі. Митна вартість — це розрахункова величина, яка застосовується для нарахування митних платежів.

7. При поставках товару за умовами, коли продавець передає товар покупцю (або його представнику) в країні експорту. Наприклад: EXW, FCA.

8. При поставках товару за умовами, коли продавець передає товар покупцю на кордоні України, — DAF.

9. Розрахунок

Визначаємо групу товару. Виходячи з того, що інжир — це їстівний плід, відносимо його в групу 08 “Їстівні плоди і горіхи”. Інжир знаходиться в товарній позиції 0804 “Фініки, інжир, ананаси, авокадо...”, оскільки в нас інжир сушений, відносимо його до товарної підкатегорії 0804 20 9000.

Відповідь

Товар “інжир сушений” класифікується в товарній підкатегорії 0804 20 9000.

10. Розрахунок

“Twix” — пісочне печиво з карамеллю, покрите молочним шоколадом, — можна віднести до шоколаду та інших харчових продуктів, що містять какао (1806) та до борошняних кондитерських виробів (1905).

Виходячи з того, що основним у даному продукті є те, що це — печиво, тобто борошняний кондитерський виріб, відносимо його в товарну позицію 1905 у підпозицію 1905 30 — солодке печиво. Оскільки воно повністю вкрите шоколадом і має вагу 58 г, то присвоюємо код 1905 30 1100.

Відповідь

“TWIX” — пісочне печиво з карамеллю, покрите молочним шоколадом, класифікується в товарній підкатегорії 1905 30 1100.

11. Ставка ввізного мита згідно з митним тарифом пільгова (адвалорна) — 15 %.

Заповнення граfi 47 ВМД — таблиця.

12. Код згідно з УКТЗЕД — 0305 41 00 00.

Ставка імпортного мита пільгова, специфічна — 1 євро за 1 кг.

Курс на день подання ВМД — 4,8 грн за 1 євро.

Заповнення граfi 47 ВМД — таблиця.

13. Вказана рибна продукція — походженням з України, оскільки є товаром, повністю виробленим в Україні (ст. 278 Митного кодексу України).

14. Має бути застосовано правило зміни товарної позиції (ст. 279 Митного кодексу України).

15. У вказаному випадку товар не набуває походження країни, де він зберігався. Операції, пов'язані з забезпеченням збереження товарів під час зберігання чи транспортування не визнаються такими, що відповідають критерію достатньої переробки (ст. 280 Митного кодексу України).

16. Українське походження товарів, що експортуються в країни СНД у режимі вільної торгівлі, засвідчується сертифікатом про походження товару форми СТ-1 (Правила визначення країни походження товарів, затверджені Рішенням Ради глав урядів СНД від 30.11.2000).

17. Так.

18. Так.

19. в).

20. б).

21. б).

22. Ні.

23. Так.

24. Код згідно з УКТЗЕД — 2009 19 19 10.

Ставка ввізного мита пільгова, комбінована — 2 % , але не менш як 0,05 євро за 1 л.

Курс на день подання ВМД — 4,8 грн за 1 євро.

Розрахунок

$80\,000 \text{ грн} \cdot 2 \% \cdot 100 = 1600$ і $25\,000 \text{ л} \cdot 4,8 \text{ грн} = 0,013 \text{ EUR}$, що менше, ніж 0,05 EUR за літр, отже, застосовуємо ставку 0,05 EUR з кількісних показників.

Заповнення граfi 47 ВМД — таблиця 11.20.

25. Загальний термін перебування товару під митним контролем 23 дні (з 01.11 по 23.11).

Термін перебування товару під митним контролем для цілей нарахування митного збору — 7 днів: 23 дні — 15 (з 01.11 по 15.11, куди увійшов день доставки — 02.11¹) днів — 1 день (23.11)¹.

Курс на день подання ВМД — 4,5 грн за 1 дол. США.

За 7 днів сума збору становитиме: $0,05 \% \cdot 7 \text{ днів} = 0,35 \%$ від митної вартості.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
001	15 240	$0,05 \% \cdot 7 \text{ дн.} = 0,35 \%$	53,34	01

¹ При нарахуванні митного збору за перебування товарів під митним контролем день, зазначений у провізній відомості, як термін їх доставки до митниці призначення, та день завершення митного оформлення товарів до терміну перебування під митним контролем не включається (лист ДМСУ від 28.08.98 № 15/1-1984-ЕП).

26. Митна вартість товару (за курсом 4,5 грн за 1 дол. США) становить 755,56 доларів ($3400 / 4,5$) тобто менше 1000 дол.

У цьому разі застосовується тверда ставка — 5 дол. США.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	—	5 дол. США	22,5	01

27. Митна вартість (за курсом на день подання ВМД 4,5 грн за 1 дол. США) становить 6258,63 дол. США ($28\,163,85 / 4,5$) тобто більше ніж 1000 дол. США.

У цьому разі застосовується ставка митного збору 0,2 % до митної вартості.

Заповнення граfi 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
010	28 163,85	0,2 %	56,33	01

28. Ставка ввізного мита згідно з митним тарифом на зазначений товар код 8703 23 90 11 — 0,2 євро за 1 см³ об'єму двигуна.

Сума ввізного мита ("020" вид) = 1944,32 грн: $(0,2 \text{ EUR} \cdot 1984 \text{ см}^3 = 396,8 \text{ EUR} \cdot 4,9 \text{ грн})$.

Ставка акцизного збору — 0,6 євро за 1 см³ об'єму двигуна.

Основа нарахування акцизного збору — об'єм двигуна автомобіля — 1984 см³.

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
085	1984 см ³	0,6 євро	5832,96	01

29. Відповідно до встановленого коду та опису товару ставка ввізного мита становить 20 євро за 1 шт. Мито нараховується з 06 способом платежу (умовно) у зв'язку із застосуванням пільг згідно з умовами Угоди про вільну торгівлю з Росією (065 преференція).

30. Відповідно до встановленого коду та опису товару (з урахуванням відсутності даних щодо країни походження) повинна засто-

совуватись повна (специфічна) ставка ввізного мита згідно з митним тарифом України — 6 євро за 1 пару.

Сума мита (“020” вид) становитиме: $2000 \text{ пар} \cdot 6 \text{ євро} \cdot 4,9 \text{ грн} = 58\,800 \text{ грн}$.

Основа нарахування ПДВ становитиме суму митної вартості (оскільки вона перевищує фактурну) та мита: $140\,013 \text{ грн} + 58\,800 \text{ грн} = 198\,813 \text{ (грн)}$.

Розрахунок ПДВ у гр. 47 ВМД:

Вид	Основа нарахування	Ставка	Сума	СП
028	198 813	20 %	39 762,60	01

31. Вид мита — комбіноване ввізне мито.

Розрахунок для визначення ставки мита: $50\,000 \cdot 30 \% : 100 = 15\,000 \text{ грн} : 20\,000 \text{ кг} = 0,75 \text{ грн} : 4,8 \text{ євро} = 0,16 \text{ євро}$, що менше ніж 1,2 євро за кг. Отже, застосовуємо специфічну ставку мита 1,2 євро за 1 кг.

До глави 12

1. Митні пільги надаються главі дипломатичного представництва іноземної держави, співробітникам адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва, консульським посадовим особам, представникам іноземних держав, членам парламентських та урядових делегацій іноземних держав, які приїждять в Україну для участі в міжнародних переговорах, конференціях та нарадах або з іншими офіційними дорученнями та членам сімей зазначених осіб, які проживають (прямують) разом з ними, за умови, що вони не є громадянами України та не проживають в Україні постійно.

2. Митні пільги надаються на весь період акредитації представництва.

3. Здійснення митного огляду особистого багажу членів дипломатичного представництва іноземної держави можливе, якщо є достатні підстави вважати, що він містить товари, не призначені для особистого користування, або товари, ввезення (вивезення) яких забороняється законом, або регулюється карантинними та іншими спеціальними правилами. Такий огляд повинен здійснюватись тільки в присутності вказаних осіб або їх уповноважених представ-

ників та за письмовим розпорядженням керівника чи заступника керівника відповідного митного органу. На митному посту допускається також проведення огляду за письмовим розпорядженням керівника поста або його заступника.

4. Тимчасове ввезення товару, що не підлягає відчуженню та призначений для службового користування представництвами іноземних фірм на території України можливе на термін до трьох років і подовжується митним органом, у регіоні діяльності якого розташоване відповідне представництво іноземної фірми.

5. Здійснення митного огляду дипломатичної пошти та консульської валізи без погодження уповноважених осіб держави, якій належить валіза, не можливе. За наявності достатніх підстав вважати, що консульська валіза містить товари не для офіційного користування, митний орган може зажадати розпечатання валізи уповноваженими особами цієї держави у присутності посадових осіб митного органу. У разі відмови від розпечатання валізи така валіза повертається до місця відправлення

До глави 13

1. Статистика (від італ. *stato* — держава) — це вид практичної діяльності, спрямованої на збирання, обробку, аналіз та публікацію статистичної інформації. Також мають на увазі зведені, підсумкові показники, які належать до якої-небудь галузі діяльності. Головне завдання статистики — одержання та своєчасне подання державним органам достовірних даних.

Статистика зовнішньої торгівлі — галузь економічної статистики, що характеризує обсяги й динаміку зовнішньої торгівлі, її географічний розподіл, товарний склад, частку країн у товарообігу, значення зовнішньої торгівлі для країни. Статистика зовнішньоекономічних зв'язків вивчає результати, форми і методи торговельно-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних і валютно-фінансових взаємовідносин, співробітництво в галузі міжнародних перевезень та ін. Серед різних форм зовнішньоекономічних зв'язків найважливішою та найпоширенішою є зовнішня торгівля. Дані широко використовуються при розробці цільової зовнішньоекономічної політики та її здійсненні.

2. Звітні дані базуються на зведеннях транспортних та товарних документів, які надходять від учасників зовнішньоторговельної діяльності. Вихідними даними при формуванні митної статистики зовнішньої торгівлі є повідомлення, що містяться у вантажних митних дек-

лараціях, які заповнюються при митному оформленні товарів. Включаються всі товари, ввезення і вивезення яких змінює матеріальні ресурси держави. Велике значення має питання про ціни, за якими враховуються експортні та імпорتنі товари. На основі даних аналізується динаміка торгівлі держави з іншими країнами. Дані використовуються також для розрахунків бюджетної ефективності експорту-імпорту.

3. Митна статистика призначена:

- для забезпечення повного і достовірного обліку даних про експорт та імпорт держави;
- аналізу основних тенденцій, структури й динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків держави разом з аналізом макроекономічної ситуації;
- інформаційного забезпечення вищих органів державної влади й управління при прийнятті ними рішень у галузі митної політики та державного регулювання зовнішньої торгівлі;
- аналізу кон'юнктури ринку держави;
- контролю за нарахуванням митних платежів;
- здійснення валютного контролю в межах компетенції митних органів;
- подання даних митної статистики для складання торгового та окремих статей платіжного балансів держави;
- сприяння в здійсненні державами взаємного обміну інформацією з митної статистики зовнішньої торгівлі;
- розв'язання інших завдань, зумовлених національною митною політикою.

4. Інформація із зовнішньої торгівлі, яка подається митним органам державними органами, підприємствами, установами, організаціями і громадянами, може використовуватися виключно в митних цілях. Конфіденційною вважається інформація, що міститься у вантажних митних деклараціях стосовно учасників зовнішньоекономічних зв'язків. Інформація щодо обсягів експорту та імпорту конкретних видів товарів може надаватися лише органам, які ведуть державну статистику, а інформація щодо експортно-імпорتنих операцій конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності — тільки органам досудового слідства у зв'язку з розслідуванням кримінальних справ.

До глави 14

1. Відповідно до ст. 201 КК України контрабанда — це переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю, вчинене у вели-

ких розмірах, а також незаконне переміщення історичних та культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та боєприпасів до неї), а так само контрабанда стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

2. Порівняно зі ст. 70 (Контрабанда) КК України, що діяв на Україні до 1 вересня 2001 р., в новому Кримінальному кодексі ст. 201 (Контрабанда) частково декриміналізована. Такі дії, як незаконне переміщення національної та іноземної валют, державних цінних паперів; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів виділені в окремі ст. 199, 305 КК України.

3. Підривається державна монополія зовнішньої торгівлі, зменшується дохідна частина бюджету України.

Створюються умови для отримання контрабандистами значних нетрудових доходів.

Контрабанда підриває та деформує процеси нормального функціонування розподільчих суспільних відносин.

У зв'язку з контрабандним ввезенням в Україну зброї та боєприпасів виникає загроза суспільній небезпеці наших громадян.

Контрабанда валюти за кордон ослаблює економіку держави, зміцнює кримінальні угруповання, мафіозні структури.

Вивезення за кордон валютних цінностей у вигляді золота, срібла, металів платинової групи, природного дорогоцінного каміння підриває валютні та золоті резерви держави.

Підвищену суспільну небезпеку, особливо для молодого покоління, становить контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Контрабанда є одним із основних каналів вивезення за кордон національних історичних та культурних цінностей нашого народу, унікальних творів мистецтва.

Інтернаціональний характер контрабанди як однієї з основних форм кримінальної діяльності організованої злочинності.

4. Ст. 201, 305 КК України.

5. Через те, що до Переліку психотропних речовин, заборонених до перетинання митного кордону без спеціального документа, здебільшого входять медичні препарати, громадянин повинен пред'явити рецепт лікаря або інший документ, що підтверджує його хворобу і приписує йому вживання цього медичного препарату. В іншому випадку громадянин передається до правоохоронних органів для вирішення питання згідно з чинним законодавством.

6. Згідно зі ст. 102 МК України та ст. 101 КПК України в митній системі України дізнання у справах про контрабанду здійснюють органи дізнання — Держмитслужба України та митні органи (митниці).

7. Для порушення кримінальної справи необхідно, щоб мали місце приводи, передбачені чинним кримінально-процесуальним законодавством, зокрема ст. 94 КПК України:

— заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, службових осіб, представників влади чи громадськості, а також окремих громадян;

— повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці скоєння злочину або з речовими доказами;

— явка з повинною;

— повідомлення, опубліковані в пресі;

— безпосереднє виявлення органами дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину.

При цьому слід виходити з того, що кримінальна справа може бути порушена тільки в тих випадках, коли є достатні дані, що вказують на наявність ознак злочину.

8. Доказами в кримінальній справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких у визначеному порядку орган дізнання встановлює наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Згідно зі ст. 65 КПК України такі дані встановлюються за показаннями свідків і підозрюваного, висновками експертів, речовими доказами, протоколами слідчих та судових дій та іншими документами.

9. Невідкладними слідчими діями, що запроваджуються в процесі дізнання, є: огляд, обстеження, обшук, виїмка, опитування свідка, допит підозрюваного, затримання підозрюваного.

10. Ст. 201 (Контрабанда) та 305 (Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів) КК України.

До глави 15

1. Митна варта входить до органів виконавчої влади в галузі митної справи як спеціальний підрозділ митних органів, призначений для боротьби з порушеннями митних правил, охорони територій, будівель, споруд та приміщень митних органів, охорони та супроводження товарів і транспортних засобів, забезпечення охорони зон митного контролю.

Основні завдання митної варти:

— виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон або поза місцем і часом здійснення митного оформлення чи провадження підготовчих дій до таких порушень у прикордонних районах за погодженням з Держкомкордоном та у взаємодії з іншими правоохоронними органами;

— здійснення контролю за проходженням, охорона та супроводження підакцизних товарів та інших предметів, у тому числі транзитних, що переміщуються через митну територію України, а також охорона будинків, споруд, приміщень митних органів та інших об'єктів митної інфраструктури, зон митного контролю від будь-яких протиправних посягань.

2. Згідно зі штатною структурою підрозділи митної варти регіональних митниць (митниць) можуть складатися з таких підрозділів:

— боротьби з митними правопорушеннями;

— оперативного реагування;

— профілактики й запобігання митним правопорушенням;

— організаційно-аналітичного;

— охорони й супроводження товарів;

— охорони митних об'єктів і зон митного контролю;

— сектор чергових (у регіональних митницях).

3. Зміст функцій щодо супроводження підакцизних транзитних товарів підрозділами митної варти:

1) забезпечення постійного митного контролю за цими товарами;

2) обов'язкове доставлення цих товарів до митниць призначення;

3) визначення способу охорони і супроводження, шляхів перевезень товарів, пунктів технологічних зупинок;

4) порядок приймання-передачі транспортних засобів і документів між підрозділами митної варти;

5) забезпечення недоторканності товарів та накладеного на транспортні засоби митного забезпечення у вигляді пломб чи печаток на час переміщення товарів (від митниці відправлення до митниці призначення).

4. Кількісний склад групи охорони і супроводження визначається, виходячи з таких положень:

— для супроводження поодинокого транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 особи;

— для супроводження колони від двох до чотирьох транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 особи;

— якщо формується колона з п'яти і більше транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортних засоби.

5. Напрямку та маршруту руху дотримується старший групи охорони і супроводження, виходячи з переліку, встановленого постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484, шляхів транзиту підакцизних товарів та пункту пропуску на митному кордоні, через який буде здійснюватися вивезення їх з митної території України.

6. Формула розрахункового часу, який витрачається групою митної варті на супроводження між пунктами транзиту:

$$T_p (\text{год}) = 24 (\text{год}) \cdot S (\text{км}) : V (\text{км/год}) 10,$$

де 24 (год) — кількість годин у добі; S (км) — протяжність маршруту транзиту (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484); V (км/год) — середня швидкість руху колони автотранспорту на годину; 10 (год) — сумарний час транзитного руху колони автотранспорту на добу.

7. Формула вартості супроводження $B_{\text{супр}}$:

$$B_{\text{супр}} (\text{дол.}) = 2 (C (\text{дол./год}) T_p (\text{год}) W + S (\text{км}) A (\text{дол./км}) W_a),$$

де 2 — коефіцієнт, що враховує зворотний шлях групи супроводження до місця дислокації; C — собівартість супроводження в годину на одну посадову особу митної варті; T_p — розрахунковий час руху колони транспортних засобів від митниці відправлення до митниці призначення з урахуванням технічних зупинок (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484); W — кількість супроводжуваних посадових осіб групи супроводження митної варті (для супроводження одного транспортного засобу без використання автомобілів митниці — 2 особи; для супроводження колони від двох до чотирьох транспортних засобів без використання автомобілів митниці — 3 особи; якщо формується колона з п'яти і більше транспортних засобів — додатково один інспектор на два транспортних засоби); S — довжина маршруту, яку визначає митниця відправлення (постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.96 № 484); A — собівартість 1 км руху (враховуючи використання автотранспорту митної варті); W_a — кількість автомобілів супроводження на колону, визначається митницею відправлення (якщо для організації охорони і супроводження використовуються службові автомобілі митних органів — додатково один інспектор-водій для кожного такого автомобіля).

8. Діяльність оперативних підрозділів митної варті щодо припинення незаконного переміщення товарів та інших предметів че-

рез державний кордон України поза місцем розташування пунктів пропуску регламентується:

1) спільним наказом ДМСУ та Держкомкордону від 24.02.97 № 74/83 “Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії підрозділів Держкомкордону України та підрозділів митної варті ДМС України”;

2) “Положенням про організацію проведення підрозділами митної варті Держмитслужби України оперативних заходів під час повсякденної служби, а також спеціальних митних операцій з виявлення, попередження й припинення контрабанди та порушення митних правил”, затвердженим наказом голови ДМСУ від 21.06.2001 № 426 ДСК та іншими нормативними документами, що регламентують діяльність підрозділів Держкомкордону та митних органів України.

9. Формами взаємодії митної варті з підрозділами Держкомкордону є:

1) проведення спільних операцій за єдиним планом та задумом;

2) спільне розташування митно-прикордонних нарядів;

3) обмін інформацією про наміри і спроби порушень державного кордону, незаконне переміщення товарів та інших предметів поза місцем розташування пунктів пропуску;

4) узагальнення підсумків спільних заходів.

10. Залежно від завдань та цілей операції можуть бути створені такі види нарядів:

1) контрольний пост;

2) група спостереження;

3) група охорони та супроводження;

4) група захвату;

5) пересувна оперативна група;

6) засідка;

7) митний конвой;

8) фільтраційний пункт;

9) група дізнання.

До глави 16

1. У діях ТОВ “ММММ” вбачаються наявні ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 337, 338 МК України.

2. Було допущено порушення митних правил, передбачене ст. 330 МК України.

3. У діях фірми “СіГ” вбачаються наявні ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 348, 354 МК України.

4. З боку М.Б. Хасана вбачаються наявні ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 332 МК України.

5. З боку Р.Г. Іваненка вбачаються наявні ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 353 МК України.

6. З боку О.Д. Петренка вбачаються наявні ознаки порушення митних правил, передбачені ст. 351 МК України.

7. Було вчинено порушення митних правил, передбачене ст. 352 МК України, тобто митному органу подані як підстава для переміщення предметів документи, що є підставою для переміщення інших документів.

8. Це система необхідних процесуальних заходів, запроваджуваних посадовими особами митних органів з метою своєчасного виявлення, припинення правопорушення, надання об'єктивної правової оцінки дій кожного учасника справи про порушення митних правил та притягнення винних до відповідальності.

9. Приводи, підстави для проведення митних розслідувань:

— безпосереднє виявлення посадовими особами митних органів ПМП;

— повідомлення засобами масової інформації про факти митних правопорушень підприємствами, установами, службовими особами та громадянами;

— матеріали, що надійшли з правоохоронних органів;

— повідомлення та матеріали іноземних митних та правоохоронних служб.

10. Основні завдання митних розслідувань:

— виявлення та припинення правопорушень;

— своєчасне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи про ПМП;

— забезпечення виконання постанов у справах;

— виявлення причин та умов, які сприяли скоєнню правопорушення;

— дотримання посадовими особами митних органів законності, вимог митного та чинного законодавства України під час проведення митних розслідувань.

11. Стадії митних розслідувань:

— виявлення та припинення правопорушень, перевірка первинних повідомлень;

— розгляд матеріалів перевірки та прийняття рішення за ними;

— провадження необхідних митно-процесуальних дій за виявленим фактом;

— розгляд справи про ПМП;

— виконання постанови у справах про ПМП;

— направлення у відповідні правоохоронні органи матеріалів за належністю.

12. Митне розслідування проводиться в разі:

— безпосереднього виявлення посадовими особами митних органів ПМП;

— повідомлення засобами масової інформації про факти митних правопорушень;

— матеріалів, які надійшли з правоохоронних органів;

— надходження повідомлення та матеріалів іноземних митних та правоохоронних органів.

13. Рішення, що приймаються митним органом за результатами розгляду матеріалів:

— про порушення справи про ПМП;

— про направлення матеріалів у інші органи за належністю;

— про порушення кримінальної справи та проведення дізнання у справах про контрабанду;

— про відмову в порушенні справи про ПМП;

— про направлення повідомлення про злочин прокурору, органу досудового слідства.

14. Вимоги до складання протоколу про ПМП.

У протоколі необхідно зазначити:

— дату та місце його складання;

— посаду, прізвище, ім'я та по батькові службової особи, яка склала протокол;

— необхідні для розгляду справи відомості про особу, яка порушила митні правила, якщо її встановлено;

— місце, час вчинення та суть ПМП;

— посилання на статтю МК України, що передбачає відповідальність за таке порушення;

— прізвища та адреси свідків, якщо вони є;

— пояснення особи, яка порушила митні правила;

— відомості щодо товарів, транспортних засобів, документів, вилучених згідно зі ст. 377 МК України;

— інші необхідні для забезпечення всебічного, повного, об'єктивного вирішення справи відомості.

15. Постанова про накладення стягнення звернена до виконання митним органом України, що виніс постанову, після закінчення терміну її оскарження (10 днів з дня винесення постанови), а в разі подання скарги на постанову митного органу — у день прийняття рішення судом про відмову в її задоволенні.

16. Сума штрафу має бути сплачена особою, яка вчинила порушен-

ня митних правил, не пізніше 15 діб з дня вручення або надіслання її постанови, а в разі оскарження або опротестування такої постанови — не пізніше 15 днів з дня винесення рішення про залишення скарги або протесту без задоволення. Названа сума у валюті України або в іноземній валюті вноситься правопорушником у митний орган, який виніс постанову у справі, або в установи банків України.

17. У справі про ПМП суд (суддя) виносить одну з постанов, передбачених частиною першою ст. 391 МК України.

У разі якщо за результатами перевірки законності та обґрунтованості постанови суду у справі про ПМП ця постанова буде скасована, а справа закрита, або стягнення за ПМП буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до відповідальності, або її представникові. Якщо конфісковані товари, транспортні засоби неможливо повернути, повертається їхня вартість за вирахуванням сум належних податків і зборів за ставками, що діяли на день конфіскації.

18. У справі про ПМП митний орган або суд (суддя), що розглядає справу, виносить одну з таких постанов:

- 1) про проведення додаткової перевірки;
- 2) про накладення адміністративного стягнення;
- 3) про закриття провадження у справі;
- 4) про порушення кримінальної справи.

19. Адміністративні стягнення у вигляді попередження, штрафу можуть бути накладені не пізніш як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а у разі правопорушення, що триває, — два місяці з дня його виявлення.

У разі відмови в порушенні кримінальної справи або її закриття, але за наявності в діях правопорушника ознак ПМП, стягнення у вигляді попередження, штрафу може бути накладено не пізніш як через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

Безпосередні предмети ПМП підлягають конфіскації незалежно від часу вчинення або виявлення ПМП.

20. Постанова митного органу про накладення стягнення за ПМП на осіб, які проживають або перебувають за межами України, виконується за рахунок майна цих осіб, що знаходиться на території України.

У разі відсутності в Україні майна порядок виконання постанови митного органу про накладення на них стягнень визначається законодавством України та міжнародними договорами з державами, на території яких проживають або перебувають правопорушники.

До глави 17

1. Державна служба в Україні — це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

2. Права, обов'язки і відповідальність посадових осіб митних органів визначаються Митним кодексом України, Положенням “Про порядок і умови проходження служби в митних органах України” та іншими нормативними актами. Конкретні обов'язки та права посадових осіб митних органів визначаються на основі типових кваліфікаційних характеристик і відображаються в посадових інструкціях.

3. Прийняття-звільнення на роботу до/з митного органу; переміщення по службі (в тому числі ротація); підготовка документів на присвоєння звань; реалізація нормативної бази соціально-правового захисту (наприклад, пенсійне забезпечення, встановлення стажу роботи); розробка посадових інструкцій працівників та їх зберігання; участь у службових розслідуваннях; організація конкурсу на заміщення вакантних посад у митному органі; формування кадрового резерву; складання Присяги державного службовця, урочистого зобов'язання посадовою особою митного органу; організація та контроль за підвищенням кваліфікації та професійного рівня співробітників, у тому числі за допомогою самоосвіти; підготовка матеріалів на застосування заохочень та стягнень, їх облік; моніторинг лікарняних листів та підготовка наказів, пов'язаних з наданням відпусток, днів відпочинку; здійснення обліку особистого митного забезпечення співробітників; формування та облік особових справ співробітників, трудових книжок тощо; контроль за трудовою дисципліною.

4. Службове розслідування може призначатися:

а) у разі невиконання або неналежного виконання посадовими особами митних органів службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, що призвело до людських жертв або заподіяло значну матеріальну чи моральну шкоду державі, підприємству, установі, організації, громадянину чи об'єднанню громадян;

б) у разі недотримання посадовими особами митних органів законодавства про державну службу, про боротьбу з корупцією, а також при порушенні етики поведінки;

в) на вимогу посадової особи митного органу з метою зняття безпідставних, на її думку, звинувачень або підозри.

5. Атестаційна комісія митного органу може прийняти такі рішення:

а) відповідає займаній посаді;
 б) відповідає займаній посаді за умови виконання рекомендацій щодо підвищення кваліфікації з певного фахового напрямку, набуття навичок роботи на комп'ютері тощо;

в) не відповідає займаній посаді.

6. До конкурсної комісії митного органу подають такі документи:

а) заяву про участь у конкурсі, в якій робиться запис про ознайомлення заявника з встановленими законодавством обмеженнями щодо прийняття на державну службу та проходження державної служби;

б) заповнену особову картку (форма П-2 ДС) з відповідними додатками;

в) дві фотокартки розміром 4×6 см;

г) копії документів про освіту, засвідчені нотаріально чи в іншому встановленому законодавством порядку;

д) відомості про доходи та зобов'язання фінансового характеру щодо себе та членів своєї сім'ї;

е) копію першої та другої сторінок паспорта громадянина України.

Особи можуть подавати додаткову інформацію стосовно освіти, досвіду роботи, професійного рівня і репутації (копії документів про підвищення кваліфікації, присвоєння наукового ступеня або вченого звання, характеристики, рекомендації, наукові публікації тощо).

7. Посадова особа — державні службовці, а також службовці громадських організацій, які мають право вчиняти офіційні дії, що породжують, змінюють або припиняють конкретні правовідносини. До посадових осіб належать особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також займають постійно чи тимчасово в державних, громадських установах, організаціях та на підприємствах посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням.

8. Права, обов'язки і відповідальність посадових осіб митних органів визначаються Митним кодексом України, Положенням “Про порядок і умови проходження служби в митних органах України” та іншими нормативними актами. Конкретні обов'язки та права посадових осіб митних органів визначаються на основі типових кваліфікаційних характеристик і відображаються в посадових положеннях та інструкціях.

9. Забороняється спільна служба в одному митному органі (підрозділі) осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, по-дружжя, брати, сестри, сини, дочки, а також брати, сестри, батьки та діти подружжя), якщо за службовим становищем один із них підлеглий або підконтрольний іншому. Посадові особи митних органів не можуть бути членами політичних партій та рухів, брати участь у діяльності інших об'єднань громадян, що мають політичні цілі. Посадові особи митних органів не мають права вчиняти дії, передбачені ст. 5 Закону “Про боротьбу з корупцією”.

10. Друкованим виданням, які поширюються на область, з широкою географією і охоплюють різні верстви населення; газетам з максимальними в регіоні тиражами; виданням нерозважального спрямування.

11. Інформація, адресована широкому загалу, може бути опублікована в місцевій пресі чи електронних ЗМІ — основні події з життя митниці, репортажі чи повідомлення про затримання на кордоні, боротьба з контрабандою тощо. Роз'яснення митного законодавства доцільніше подавати в спеціальних телевізійних програмах або в галузевих виданнях, інформаційних бюлетенях тощо.

12. Якщо маєте навички журналіста, ліпше писати самому, до того ж як працівник митниці ви краще обізнані з сутністю проблеми, зможете глибше розкрити тему. Однак “довіряють” або ж “вірять” швидше сторонньому журналісту. Щодо коментарів — роз'яснень до законодавчих актів, то краще і треба доручати цю роботу кваліфікованим фахівцям (за напрямками діяльності).

13. Усі теми однаково важливі з урахуванням завдань, поставлених перед митними органами. Однак читачам, зважаючи на поширену й досі упередженість у ставленні до митниці, цікавіші такі теми:

— випадки порушення законодавства з боку посадових осіб митниці;

— боротьба зі зловживаннями з боку суб'єктів ЗЕД, які завдають найвідчутніших збитків державі;

— правила переміщення предметів громадянами через митний кордон і відповідальність за порушення їх.

14. Право на попереднє погодження інформації у разі, “коли посадова особа є автором поширюваної інформації або дала інтерв'ю” або “коли така вимога йде від іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав на неї”, регламентується ст. 2 Закону України “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні”, а також Законом України “Про інформацію” (ст. 45¹ — доповнення, внесене Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення та безперешкодної реалізації права людини на свободу слова” від 03.03.2003 № 676-IV).

До глави 18

1. Соціальний захист — це комплекс заходів, які законодавчо врегульовані державою та спрямовані на покращання життя і відносин у середовищі працівників митних органів. Ці заходи стосуються всіх сторін життя та діяльності працівників і складаються з захисту правового, матеріального, житлового, побутового, виховання навчання, охорони праці, оздоровлення, фізичної культури, спорту та відпочинку.

2. Конституцією України, Митним кодексом України, законами України “Про митну службу України”, “Дисциплінарним статутом митної служби України”, “Про державну службу” та іншими законодавчими і нормативно-правовими актами України.

3. За вчинення дисциплінарних проступків до посадових осіб митної служби можуть бути застосовані такі види стягнень:

- зауваження;
- догана;
- затримка до одного року у присвоєнні чергового спеціального звання;
- пониження спеціального звання на один ступінь;
- попередження про неповну службову відповідність;
- пониження у посаді;
- звільнення з митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій.

4. Вчинення посадовою особою корупційних діянь, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п’яти до п’ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади або інше усунення від виконання функцій держави. Таким особам забороняється займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох років з дня їх звільнення.

5. Усі документи, що надійшли до митного органу, підлягають обов’язковому розгляду.

Попередній розгляд документів здійснюється керівником загального відділу (канцелярією) митного органу або іншою уповноваженою на це посадовою особою відповідно до розподілу обов’язків між працівниками.

Метою попереднього розгляду є: поділ документів на ті, що потребують обов’язкового розгляду керівництвом митного органу або виконавцями відповідно до їх функціональних обов’язків; визначення необхідності реєстрації документів; установлення у разі необ-

хідності термінів виконання вимог документів, які передаються структурним підрозділам чи безпосереднім виконавцям.

6. Текст — головний елемент документа. Через це підготовка текстової частини — одна з найголовніших операцій у документуванні й діловодстві.

Текст будь-якого документа складається з логічних елементів: вступу, доказу, закінчення. У вступі адресат готується до сприйняття теми (зазначається підстава, що привела до складання документа). У доказі подається суть питання (докази, пояснення, міркування, що супроводжуються цифровими розрахунками, посиланнями на законодавчі акти та інші матеріали). У закінченні формулюється мета, заради якої складено документ. Воно може бути активним чи пасивним. Активне закінчення точно зазначає, яку дію має виконувати адресат. Мета пасивного закінчення — проінформувати адресата про певний факт, обставину тощо.

7. Основним принципом реєстрації документів є однократність. Кожний документ реєструється в одному митному органі лише один раз: вхідні — в день надходження або не пізніше наступного робочого дня, якщо документ надійшов у неробочий час, створювані — у день підписання або затвердження. У разі передачі зареєстрованого документа з одного структурного підрозділу до іншого він повторно не реєструється.

8. Ст. 410.

9. Постанова КМУ від 08.08.95 р. № 407.

10. 5 років.

11. а) 1 рік;

б) 2 роки;

в) 1 рік;

г) 2 роки;

д) 2 роки;

е) 1 рік.

12. 3 роки.

13. Парадна. Буденна.

14. До митних об’єктів належать будівлі, споруди та мережі інженерного забезпечення (електро-, тепло-, водо- та газопостачання, каналізація), які перебувають на балансі митного органу.

15. Ті будівлі, що перебувають на балансі митних органів, обслуговуються за рахунок коштів, які виділяються митною службою на ці цілі (капітальний ремонт, поточний ремонт, ремонт обладнання, електромереж, водогону, опалення, придбання меблів та ін.).

В орендованих приміщеннях усі роботи з ремонту приміщень, опалення, освітлення, водогону та ін. проводяться службами орен-

додавця за їх рахунок. Орендатор лише сплачує орендну плату за приміщення та інші види наданих послуг згідно з укладеним договором між орендарем та орендодавцем.

16. Для ремонту та підтримки приміщень і будівель, що перебувають на балансі митних органів, до штату митного органу включаються такі спеціалісти:

- робітники з ремонту будівель;
- електрики;
- дизелісти;
- сантехніки;
- прибиральниці та інший необхідний обслуговуючий персонал, який перебуває в штаті митного органу, але неатестований.

17. Капітальний та поточний ремонт.

18. Пункти пропуску — це об'єкти для здійснення прикордонного, митного та інших видів контролю пасажирів, транспортних засобів та вантажів з метою перетину державного кордону України на шляхах сполучення: залізничного, автомобільного, повітряного, морського та річкового транспорту, а також пішохідних шляхах.

19. Пункти пропуску через державний кордон України класифікуються:

- за категоріями: міжнародні, міждержавні, місцеві;
- за видом сполучення: залізничні, автомобільні, морські, річкові, авіаційні, пішохідні;
- за режимом функціонування: постійні та тимчасові;
- за характером транспортних перевезень: пасажирські, вантажні, вантажно-пасажирські;
- за часом роботи: цілодобові та такі, що працюють у визначений час.

20. Автомобільні пункти пропуску через державний кордон України розташовуються в основному за межами населених пунктів, тому вони повинні працювати автономно і мати на своїй території такі споруди:

- службовий блок, у якому розміщуються митні та прикордонні служби, служби санітарно-карантинного контролю, ветеринарного та фітоконтролю, екологічного контролю, служби СМАПП;
- павільони митників та прикордонників;
- навіси;
- на заїзді та виїзді спеціальні бар'єри і шлагбауми;
- бокси для ретельного огляду легкових і вантажних автомобілів;
- склад для конфіскованих вантажів;

- стоянки для затриманого транспорту;
- комплекс будинків і споруд господарського, технічного та інженерного призначення — гаражі, склади, мережі інженерного забезпечення, трансформаторні підстанції, котельні, насосні, споруди водопостачання (артезіанська свердловина, резервуари), місцеві очисні споруди, дизель-генератор та ін.;
- споруди кінологічної служби.

Усі будівлі повинні бути оснащені опаленням, вентиляцією, освітленням.

21. Згідно з Митним кодексом України (ст. 25), земельні ділянки для службових потреб, у тому числі для створення зон митного контролю, надаються митним органам, спеціалізованим митним установам та організаціям у постійне користування відповідно до Земельного кодексу України (2768-14). Попереднє відшкодування власникам земель їхньої вартості та збитків, відшкодування землекористувачам збитків, завданих вилученням земель, здійснюється відповідно до закону.

22. Технічне обслуговування полягає в обов'язковому і своєчасному проведенні робіт з перевірки їх справності та укомплектованості, усуненні виявлених несправностей, догляду за нею в обсязі, передбаченому інструкціями з експлуатації, які забезпечують постійне утримання їх у справному стані та готовності до використання за призначенням.

23. Автомобілі є трьох типів:

- легкові;
- вантажні;
- спеціальні.

24. Планування — комплекс заходів з організації правильної експлуатації автомобілів, технічного забезпечення службової і господарської діяльності митного органу.

25. Технічне забезпечення — комплекс заходів, проведених з метою підтримання техніки в налагодженому стані та в постійній готовності до використання, забезпечення надійної їх роботи, швидкого відновлення техніки, яка вийшла з ладу.

Воно складається з організації і здійснення правильної експлуатації та ремонту машин, а також постачання митних органів технікою і автотехнічним майном.

26. Основним показником технічного стану автомобільної техніки є коефіцієнт технічної готовності (*КТГ*), який визначає ступінь готовності технічно справного рухомого складу до перевезень.

Він визначається для одиниці рухомого складу відношенням кількості днів (*ДТ*), в які одиниця рухомого складу була технічно справна, до загальної кількості календарних днів (*ДК*) за звітний період:

$$КТГ = ДТ / ДК.$$

27. Стоянкою машин називається закрите приміщення або місце під наметом, а також відкриті майданчики, обладнані для зберігання відремонтованих, заправлених і технічно обстежених машин.

28. *ЗХ* визначається як різниця між установленою нормою міжремонтного пробігу (*ПН*) і фактичним пробігом (*ПФ*):

$$ЗХ = ПН - ПФ.$$

До глави 19

1. Взаємодія ДМСУ з іншими державними відомствами здійснюється відповідно до “Інструкції про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі із злочинністю”, затвердженої спільним наказом МВС України, СБУ, Держкордону України, Міністерства оборони України, Міністерства юстиції України від 10.08.94 № 4348/..., наказу ДМК України “Інструкція про взаємодію та розмежування функцій щодо здійснення контролю на д/кордоні” від 20.05.95 № 181.

ДМСУ в межах своєї компетенції взаємодіє з питань ВБ з СБУ, МВС України, Генпрокуратурою, ДПА України, Держкордону України.

Практична взаємодія — особисто начальником УВБ та К, на місцях — начальники ВВБ (СВБ):

— інформування про факти погроз, планування спільних заходів щодо перевірки інформації;

— опрацювання спільних заходів щодо попередження правопорушень.

Інформація по лінії УВБ та К — з дозволу Голови ДМСУ, на місцях — за погодженням з УВБ та К.

Забороняється передача інформації, що стосується особистого життя, честі, гідності людини, якщо вона не містить відомостей про протиправні дії.

2. Система забезпечення власної безпеки митних органів має два рівні.

Загальний рівень забезпечення власної безпеки, який реалізується всіма підрозділами митних органів:

— підвищення якості профпідготовки особливого складу в підрозділах; морально-психологічний клімат у підрозділах;

— обмеження доступу до особових справ працівників; правова, матеріальна, соціальна захищеність;

— відстеження питань, пов'язаних із заборонаю працівникам займатися підприємницькою діяльністю та інших обмежень, передбачених законодавством;

— заходи щодо захисту таємних документів (ДСК); заходи фізичної та технічної охорони об'єктів.

Спеціальний рівень, який реалізується УВБ та К та підрозділами ВБ митниць:

— впровадження системи відбору кадрів;

— контроль за дотриманням законодавства особливого складу митних органів;

— виявлення та попередження корисливих устремлінь до особового складу;

— профілактика правопорушень;

— аналіз оперативної обстановки з питань ВБ;

— службові розслідування;

— виявлення та попередження фактів замахів на життя та здоров'я;

— організація комплексу правових, практичних заходів, організаційних спецзаходів з питань безпеки митних органів.

Загальне керівництво роботою зі забезпечення ВБ здійснює Голова ДМСУ.

Підрозділи ВБ займаються інформаційно-пошуковою діяльністю з метою забезпечення безпеки митних органів.

3. Основні завдання:

— забезпечення безпеки діяльності працівників митних органів регіону в межах наданих ВБ повноважень;

— виявлення корупційних діянь та інших правопорушень з боку працівників;

— здійснення контролю за дотриманням працівниками митних органів чинного законодавства;

— надання практичної та методичної допомоги підпорядкованим секторам ВБ митниць регіону.

Функції:

— виявлення самостійно або у співпраці з правоохоронними органами ознак корупційних діянь, інших протиправних дій з боку

працівників митних органів, забезпечення всебічної та об'єктивної їх перевірки, внесення пропозицій щодо їх усунення;

— здійснення профілактичних заходів, спрямованих на попередження та припинення правопорушень з боку працівників митних органів;

— проведення роботи з попередження проникнення до кадрового складу митних органів осіб, які мають злочинні наміри, погодження кандидатур на роботу в цих органах;

— організація та здійснення у взаємодії з правоохоронними органами заходів щодо захисту посадових осіб митних органів регіону від злочинних посягань на життя й здоров'я у зв'язку з їх службовою діяльністю;

— збирання та аналіз за основними напрямками відділу інформації щодо оперативної обстановки в регіоні;

— у взаємодії з РСР здійснення контролю за станом організації захисту таємної інформації (ДСК);

— здійснення перевірки окремих питань оперативно-службової діяльності підрозділів, участь у службових розслідуваннях;

— контроль виконання прийнятих за результатами перевірок та розслідувань рішень, стану усунення недоліків;

— здійснення перевірки листів, скарг, заяв громадян.

4. Профілактична робота — система заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню порушень та злочинів.

Форми профілактики:

— вивчення митного законодавства;

— наради, збори з розглядом питань, пов'язаних з фактами виявлених недоліків у роботі, порушень, злочинів;

— індивідуальні бесіди з працівниками, з відповідними роз'ясненнями вимог чинного законодавства;

— ротація кадрів на ділянках “ризиків”;

— підвищення вимогливості до працівників, забезпечення контролю за дотриманням вимог законодавчих, нормативних актів, митних технологій;

— тематичні, цільові, раптові перевірки роботи митних підрозділів;

— висвітлення фактів порушень та злочинів в засобах масової інформації.

5. Службове розслідування проводиться:

— у разі невиконання або неналежного виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, що призвело до людських жертв, заподіяло значну матеріальну чи моральну шкоду;

— у разі недодержання законодавства про державну службу, про боротьбу з корупцією, порушення етики поведінки;

— на вимогу держслужбовця, з метою зняття безпідставних, на його думку, звинувачень або підозр;

— у разі порушення правил обліку, зберігання і використання печаток, штампів, бланків суворої звітності;

— у разі втрати або пошкодження ОМЗ.

За анонімною інформацією службове розслідування не проводиться.

Рішення про проведення службового розслідування приймається керівником, який призначив держслужбовця на посаду, керівником органу, де працює службовець.

Рішенням щодо проведення службового розслідування визначається комісія, мета і дата початку та закінчення службового розслідування. Термін службового розслідування — не більше двох місяців.

Службове розслідування проводиться з відстороненням держслужбовця від виконання повноважень за посадою або без відсторонення. Рішення про відсторонення приймається за поданням голови комісії з службового розслідування керівником органу, де працює службовець.

За держслужбовцем на час відсторонення зберігається заробітна плата.

За результатами службового розслідування складається акт в одному примірнику. У разі коли службове розслідування призначено керівником вищого органу акт у двох примірниках.

В акті зазначаються:

— факти і суть звинувачень, основні дані посадової особи, причини та умови, що призвели до порушення;

— висновки службового розслідування, вжиті та запропоновані заходи щодо усунення порушення чи обставини, що знімають з держслужбовця звинувачення.

Перед поданням акта на розгляд керівникові з актом ознайомлюється держслужбовець. За результатами розгляду в десятиденний термін приймається відповідне рішення, з яким ознайомлюється держслужбовець. Оскарження — згідно із законодавством.

6. Закон визначає правові та організаційні засади запобігання корупції, виявлення та припинення її проявів, поновлення законних прав фізичних та юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь.

Поняття корупції (ст. 1): під корупцією розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована

на протиправне виконання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг.

Поняття корупційних діянь:

— незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їхньої фактичної (дійсної) вартості;

— одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством.

Ст. 7. Відповідальність за вчинення корупційних діянь. Вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, будь-якого із корупційних діянь, якщо воно не містить складу злочину, — тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади або інше усунення від виконання функцій держави. Таким особам забороняється займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох років з дня їх звільнення.

7. Ст. 364. Зловживання владою або службовим становищем

Тобто умисне, з корисливих мотивів чи інших особистих інтересів (всупереч інтересам служби):

— виправними роботами — до 2 років, або арештом до 6 місяців, або обмеженням волі — до 3 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років,

— ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, — караються позбавленням волі на строк до 5 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років,

— ті самі діяння, вчинені працівниками правоохоронних органів, — караються позбавленням волі на строк до 5 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років з конфіскацією майна.

Ст. 365. Перевищення влади або службових повноважень

Перевищення влади або службових повноважень, якщо воно супроводжувалось насильством (застосування зброї та ін.), — карається позбавленням волі на строк від 3 до 5 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років.

Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, — караються позбавленням волі на строк від 7 до 10 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років.

Ст. 366. Службове підроблення

Внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення документів — карається штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до 3 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років.

Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, — карається позбавленням волі на строк від 2 до 5 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років.

Ст. 367. Службова недбалість (невиконання або неналежне виконання службових обов'язків)

Карається штрафом від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до 2 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років.

Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, — караються позбавленням волі на строк від 2 до 5 років з позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років та зі штрафом від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або без такого.

Ст. 368. Одержання хабара

Одержання хабара — карається штрафом від 700 до 1500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до 2 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років.

Одержання хабара у великому розмірі (у 200 і більше неоподатковуваних мінімумів), — карається позбавленням волі на строк від 5 до 10 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років та з конфіскацією майна.

Одержання хабара в особливо великому розмірі (у 200 і більше неоподатковуваних мінімумів) — карається позбавленням волі на строк від 8 до 12 років із позбавленням права займати посади чи займатися певною діяльністю — до 3 років та з конфіскацією майна.

Ст. 369. Давання хабара

Карається штрафом від 200 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від 2 до 5 років.

Повторно — карається позбавленням волі на строк від 3 до 8 років з конфіскацією майна або без такого.

Особа, яка дала хабар, звільняється від кримінальної відповідальності (при вимаганні хабара або добровільно заявила про те, що сталося, до порушення кримінальної справи).

Ст. 370. Провокація хабара

Провокація хабара, тобто свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування або отримання хабара, щоб потім викрити того, хто дав хабара або взяв хабара, — карається обмеженням волі на строк до 5 років, або позбавленням волі на строк від 2 до 5 років.

Ті самі діяння, вчинені працівниками правоохоронних органів, — караються позбавленням волі на строк від 3 до 7 років.

8. Службове розслідування проводиться:

— у разі невиконання або неналежного виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, що призвело до людських жертв, заподіяло значну матеріальну чи моральну шкоду;

— у разі недодержання законодавства про держслужбу, про боротьбу з корупцією, порушення етики поведінки;

— на вимогу держслужбовця, з метою зняття безпідставних, на його думку, звинувачень або підозр;

— у разі порушення правил обліку, зберігання і використання печаток, штампів, бланків суворої звітності;

— у разі втрати або пошкодження ОМЗ.

9. Права членів призначеної для проведення службового розслідування комісії:

— отримувати від посадової особи, стосовно якої проводиться службове розслідування, від інших працівників митного органу, в якому працює ця особа, усні чи письмові пояснення, а також консультації спеціалістів з питань службового розслідування;

— ознайомлюватися і вивчати з виїздом на місце відповідні документи, у разі потреби знімати з них копії та долучати їх до матеріалів службового розслідування;

— отримувати та збирати згідно із законодавством інформацію, пов'язану із службовим розслідуванням, від інших юридичних та фізичних осіб на підставі запиту керівника державного органу (посадової особи), який призначив службове розслідування, або керівника державного органу, якому доручено проведення службового розслідування.

10. Права посадової особи митного органу, стосовно якої проводиться службове розслідування: у будь-який момент узяти в ньому участь, пояснювати факти, робити заяви, подавати відповідні документи і порушувати клопотання про залучення нових документів, вимагати додаткового вивчення пояснень осіб, причетних до справи. На його вимогу, акт повинен розглядатися в його присутності.

11. Ст. 1. Поняття корупції

Під корупцією розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне виконання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг.

Поняття корупційних діянь:

— незаконне одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їх фактичної (дійсної) вартості;

— одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством.

12. Ст. 5. Спеціальні обмеження щодо державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовані на попередження корупції:

— сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, а так само в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг;

— займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через посередників або підставних осіб, бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, в якому вона працює, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики);

— відмовляти фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисно затримувати її, надавати недостовірну чи неповну інформацію.

13. Ст. 7. Відповідальність за вчинення корупційних діянь

Вчинення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, будь-якого із корупційних діянь, якщо воно не містить складу злочину, — тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади або інше усунення від виконання функцій держави. Таким особам забороняється займати посади в державних органах та їх апараті протягом трьох років з дня їх звільнення.

Ст. 11. Відповідальність за умисне невиконання своїх обов'язків по боротьбі з корупцією

Умисне нескладення або невчасне складення протоколу про вчинення корупційного діяння чи іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, за наявності для цього підстав, або умисне неподання до суду протоколу про вчинення корупційного діяння чи іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, особою, на яку покладено ці обов'язки, тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

Протокол про вчинення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією, складається представниками: Міністерства внутрішніх справ України; податкової міліції; Служби безпеки України; органів прокуратури України.

14. Ст. 8. Відповідальність за порушення спеціальних обмежень, встановлених для осіб, уповноважених на виконання функцій держави

Порушення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, будь-якого із зазначених у статті 5 цього Закону обмежень, якщо воно не містить складу злочину, тягне за собою адміністративне стягнення у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року порушення будь-якого із зазначених у статті 5 цього Закону обмежень тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

15. Ст. 9. Відповідальність за порушення вимог фінансового контролю

Порушення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, вимог щодо декларування доходів (неподання або подання неповних чи неправдивих відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру) тягне за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави, а також є підставою для відмови у призначенні на посаду.

Неподання або невчасне подання державним службовцем або іншою особою, уповноваженою на виконання функцій держави, відомостей про відкриття валютного рахунку в іноземному банку тягне

за собою адміністративну відповідальність у вигляді штрафу від п'ятнадцяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і звільнення з посади чи інше усунення від виконання функцій держави.

16. Права:

- здійснювати діяльність у межах наданих повноважень;
- користуватись інформаційними системами СРМ та митниць;
- безперешкодний доступ у приміщення, на територію П/П, зон митного контролю, інших об'єктів митної інфраструктури;
- запитувати й отримувати від митних органів (підрозділів) документи, відомості, необхідні для виконання завдань;
- отримувати пояснення від посадових осіб СРМ та митниць, причетних до порушень, вилучати необхідну документацію;
- за наявності підстав проводити перевірку документів посадових осіб та громадян, огляд службових приміщень, робочих місць і транспортних засобів СРМ та митниць.

Для забезпечення виконання покладених завдань:

- користуватись усіма правами, наданими посадовим особам митних органів;
- зберігати, носити та застосовувати зброю і спецзасоби, відповідно до порядку, визначеного законодавством;
- в інтересах виконання спеціальних доручень Голови Служби (УВБ та К) використовувати відповідні документи прикриття;
- носити, як формений, так і цивільний одяг.

Функціональні обов'язки:

- участь у проведенні комплексних перевірок митних органів за наказами Голови Служби, тематичних та раптових за наказами начальника СРМ;
- здійснення заходів, спрямованих на попередження та припинення правопорушень з боку працівників митних органів;
- участь у проведенні службових перевірок;
- розгляд та перевірка звернень фізичних та юридичних осіб;
- узагальнення інформації про стан оперативної обстановки в регіоні.

До глави 20

1. Основи міжнародного митного співробітництва з питань митної справи закріплено в ст. 34—39 нового Митного кодексу України.

2. Співробітництво України з іноземними державами з митних питань здійснюється в таких формах:

- участь у відповідних багатосторонніх договорах у цій галузі;
- укладення двосторонніх договорів із зацікавленими організаціями та іноземними державами про співробітництво і взаємодопомогу в митній справі;
- членство у Всесвітній митній організації та інших регіональних міжнародних митних організаціях та угрупованнях держав;
- фактичне, без офіційної участі у відповідних багатосторонніх договорах, дотримання Україною загальновизнаних у міжнародній практиці систем класифікації і кодування товарів, митних режимів, митної статистики, інших загальноприйнятих у міжнародних митних відносинах норм та стандартів;
- забезпечення виконання чинних міжнародних договорів України з митних питань.

3. У ст. 76 “Митниця” УПС закріплений принцип співробітництва з митних питань, включаючи зближення митного законодавства. У статті зазначено, що метою співробітництва є забезпечення виконання всіх положень, що мають бути прийняті, щодо торгівлі та положень про взаємовигідну торгівлю та досягнення зближення української митної системи з митною системою Співтовариства.

Співробітництво, зокрема, включає:

- обмін інформацією;
- удосконалення методів роботи;
- запровадження об'єднаної номенклатури та єдиного адміністративного документа;
- взаємозв'язок між транзитними системами Співтовариства та України;
- спрощення перевірок та формальностей, які стосуються перевезення товарів;
- підтримку введення сучасних митних інформаційних систем;
- організацію семінарів і навчальних циклів.

Взаємодопомога між адміністративними органами у митних справах Сторін здійснюється відповідно до положень Протоколу про взаємну допомогу в митних питаннях, що додається до цієї Угоди.

4. Всесвітня митна організація наділена такими функціями:

- 1) вивчення всіх питань стосовно митного співробітництва, якому Договірні Сторони погодилися сприяти згідно з основними цілями Конвенції про РМС;
- 2) вивчення як технічних аспектів митних систем, так і пов'язаних із ними економічних факторів, з метою запропонування членам Ради практичних засобів досягнення якомога вищого рівня узгодженості й одноманітності;

3) підготовка проектів конвенцій та поправок до конвенцій, а також винесення рекомендацій відносно їх прийняття зацікавленими членами.

4) підготування рекомендацій, що забезпечують одноманітне тлумачення та застосування як конвенцій, укладених у результаті роботи Ради, так і конвенцій, що стосуються номенклатури для класифікації товарів у митних тарифах і оцінки товарів у митних цілях, підготовлених Групою з вивчення можливостей створення Європейського митного союзу, а також здійснення в цих цілях функцій, які йому можуть бути прямо приписані цими конвенціями відповідно до їх положень;

5) опрацювання рекомендацій з примирення для вирішення спорів з тлумачення та застосування конвенцій, зазначених вище;

6) забезпечення розповсюдження інформації, що стосується митного регулювання та процедур;

7) співробітництво з іншими міжурядовими організаціями з питань, які входять до її компетенції.

Структура ВМО: Керівний орган — Рада (щорічна сесія), постійно діючий виконавчий орган ВМО — Генеральний секретаріат, основні органи, якого — Політична та Фінансова комісії. Ці органи керуються рекомендаціями технічних комітетів, основні з яких — Постійний технічний комітет, Комітет з номенклатури, Комітет з правового захисту, Комітет з Гармонізованої системи, Технічний комітет з оцінки товарів у митних цілях (Комітет працює спільно із системою ГАТТ), Технічний комітет з правил походження товарів.

5. ГАТТ становила звіт правил (багатостороння угода), який об'єднував угоди виробничого характеру. Правила ГАТТ поширювалися на торгівлю товарами. ГАТТ використовувалась як тимчасовий інструмент (до моменту створення відповідної організації — СОТ), хоча фактично, особливо в останнє десятиліття, була не просто багатостороннім договором, а так званою квазіорганізацією (квазі — начебто), з єдиним постійним органом — виконавчим секретаріатом.

6. До основних міжнародних конвенцій, в яких Україна бере участь, слід віднести:

— Міжнародну конвенцію про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні правопорушень митного законодавства (Найробська конвенція) від 09.06.77;

— Митну конвенцію про перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) від 14.11.75;

— Міжнародну конвенцію про Гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14.06.83;

— Міжнародну конвенцію про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах 1982 р.

Триває процес приєднання України до таких конвенцій:

— Міжнародна конвенція щодо спрощення та гармонізації митних процедур (Конвенція Кіото) (01.01.73), оновлена у редакції 1999 р., на сьогодні ще не набрала чинності;

— Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.)

До глави 21

1. Обов'язкові умови зовнішньоекономічного договору (контракту) такі:

— назва, номер договору (контракту), дата та місце його укладення;

— преамбула;

— предмет договору (контракту);

— кількість та якість товару;

— базисні умови поставки товарів;

— ціна та загальна вартість договору (контракту);

— умови платежів;

— умови приймання-здавання товару;

— упаковка та маркування;

— форс-мажорні обставини;

— санкції та реклаमाції;

— урегулювання спорів у судовому порядку;

— місцезнаходження (місце проживання), поштові та платіжні реквізити сторін.

2. Один із видів експортно-імпортних операцій, оформлених договором між суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України та іноземним контрагентом, що передбачає збалансований за вартістю обмін товарами, не опосередкований рухом коштів.

3. За договором комісії комісіонер укладає угоди від свого імені, а за договором доручення повірений виступає від імені довірителя. Договір комісії завжди оплатний, а договір доручення може бути оплатним чи безоплатним.

4. Фінансовий та оперативний.

5. Договір консигнації.

СПИСОК НОРМАТИВНОЇ ТА ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України.

2. Інтерпретація Міжнародних комерційних термінів INCOTERMS 2000.

3. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 року.

4. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV.

5. Кодекс законів про працю України від 10.12.71.

6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III.

7. Указ Президента України від 08.02.97 № 126/97 “Положення про Державну митну службу України”.

8. Указ Президента України “Про облік окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) в Україні” від 07.11.94 № 659.

9. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.91 № 959-XII.

10. Закон Української РСР “Про митну справу в Українській РСР” від 25.06.91 № 1262-XII.

11. Закон України “Про Єдиний митний тариф” від 05.02.92 № 2097-XII.

12. Закон України “Про ветеринарну медицину” від 25.06.92 № 2498-XII (зі змінами і доповненнями).

13. Закон України “Про карантин рослин” від 30.06.93 № 3348-XII (зі змінами і доповненнями).

14. Закон України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів” від 23.12.93 № 3781-XII.

15. Закон України “Про державну службу” від 16.12.93 № 3723-XII.

16. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 24.02.94 № 4004-XII.

17. Закон України “Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах” від 15.09.95 № 327/95-ВР.

18. Закон України “Про боротьбу з корупцією” від 05.10.95 № 365/95-ВР.

19. Закон України “Про лікарські засоби” від 04.04.96 № 123/96-ВР.

20. Закон України “Про ставки акцизного збору і ввізного мита на деякі транспортні засоби та шини до них” від 24.05.96 № 216/96-ВР (зі змінами і доповненнями).

21. Закон України “Про податок на додану вартість” від 03.04.97 № 168/97-ВР (зі змінами і доповненнями).

22. Закон України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції” від 17.07.97 № 468/97-ВР.

23. Закон України “Про лізинг” від 16.12.97 № 723/97-ВР.

24. Закон України “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини” від 23.12.97 № 771/97.

25. Закон України “Про метрологію та метрологічну діяльність” від 11.02.98 № 113/98-ВР.

26. Закон України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів” від 15.02.99 № 863-XIV.

27. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання ринку автомобілів в Україні” від 07.12.2000 № 2134-III.

28. Закон України “Про митний тариф України” від 05.04.2001 № 2371-III.

29. Закон України “Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України” від 13.09.2001 № 2681-III.

30. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах” від 04.10.2001 № 2761-III.

31. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної підтримки автомобілебудівної промисловості України” від 15.11.2001 № 2779-III.

32. Декрет Кабінету Міністрів України “Про акцизний збір” від 26.12.92 № 18-92 (зі змінами).

33. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження положення про порядок і умови проходження служби в митних органах України” від 09.02.93 № 97.

34. Постанова Кабінету Міністрів України “Про створення Державного гемологічного центру України” від 07.09.93 № 713.

35. Декрет Кабінету Міністрів України “Про стандартизацію і сертифікацію” від 10.05.93 № 46-93.

36. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил ввезення транспортних засобів на територію України” від 31.05.94 № 341 (зі змінами і доповненнями).

37. Постанова Кабінету Міністрів України “Про здійснення екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон” від 20.03.95 № 198 (зі змінами і доповненнями).

38. Постанова Кабінету Міністрів України “Положення про порядок державного контролю за міжнародними передачами товарів, що використовуються або можуть бути використанні у створенні ракетної зброї” від 27.07.95 № 563.

39. Постанова Кабінету Міністрів України “Про формений одяг службових осіб митних органів” від 08.06.95 № 407.

40. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження загальних правил відкриття та діяльності пунктів пропуску через державний кордон” від 18.08.95 № 665.

41. Постанова Кабінету Міністрів України “Положення про порядок контролю за експортом, імпортом і транзитом товарів, що стосуються ядерної діяльності та можуть бути використані у створенні ядерної зброї” від 12.03.96 № 302.

42. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку шляхів і напрямків транзиту підакцизних товарів через територію України та пункти на митному кордоні, через які здійснюється ввезення і вивезення цих товарів, та граничні терміни транзиту підакцизних товарів автомобільним і залізничним транспортом через територію України” від 06.05.96 № 484.

43. Постанова Кабінету Міністрів України (не для друку) від 29.06.96 № 698.

44. Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок контролю за експортом, імпортом і транзитом окремих видів виробів, обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій, що можуть використовуватись для створення озброєння, військової чи спеціальної техніки” від 22.08.96 № 1005.

45. Постанова Кабінету Міністрів України “Про ставки митних зборів” від 27.01.97 № 65 (зі змінами і доповненнями).

46. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку справляння податку на добавлену вартість та акцизного збору в разі ввезення товарів на митну територію України” від 27.01.97 № 66 (діє в частині акцизного збору).

47. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про вантажну митну декларацію” від 09.06.97 № 574.

48. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку випуску, обігу та погашення векселів, які видаються на суму податку на додану вартість при ввезенні (пересиланні) товарів на митну територію України” від 01.10.97 № 1104 (зі змінами).

49. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про основні засади організацій перевезень радіоактивних матеріалів територією України” від 29.11.97 № 1332.

50. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення” від 08.12.97 № 1358.

51. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України” від 02.03.98 № 244.

52. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про регіональну службу державного ветеринарного контролю на державному кордоні” від 02.03.98 № 264.

53. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку внесення ПДВ до бюджету під час ввезення (пересилання) товарів на митну територію України” від 02.04.98 № 417.

54. Постанова Кабінету Міністрів України “Про поліпшення матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування” від 16.08.98 № 909.

55. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним” від 25.08.98 № 1340.

56. Постанова Кабінету Міністрів України від “Про затвердження Правил державної реєстрації та обліку автомобілів, автобусів а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів та мотоколясок” 07.09.98 № 1388 (зі змінами та доповненнями).

57. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку визначення митної вартості та інших предметів у разі пе-

реміщення їх через митний кордон України” від 05.10.98 № 1598 (зі змінами та доповненнями).

58. Постанова Кабінету Міністрів України “Про Порядок взяття проб і зразків товарів та інших предметів для проведення досліджень, необхідних для їх митного оформлення” від 21.10.98 № 1665.

59. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів” від 06.05.2000 № 770.

60. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно державних службовців” від 13.06.2000 № 950.

61. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон” від 03.08.2000 № 1203 (зі змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 16.11.2001 № 1486, від 16.11.2002 № 1744).

62. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про проведення атестації державних службовців” від 28.12.2000 № 1922.

63. Постанова Кабінету Міністрів України “Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України продуктів харчування для власного споживання та перелік предметів, що не можуть бути віднесені до особистих речей громадян” від 13.01.2001 № 1652.

64. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про формування кадрового резерву для державної служби” від 28.02.2001 № 199.

65. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об’єкти інтелектуальної власності” від 28.04.2001 № 412.

66. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок обліку, зберігання, оцінки вилученого митними органами майна, щодо якого винесено рішення суду про конфіскацію, передачі його органам державної виконавчої служби і розпорядження ним” від 26.12.2001 № 1724.

67. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців” від 15.02.2002 № 169.

68. Постанова Кабінету Міністрів України “Про внесення змін у додаток до Положення про порядок державного контролю за міжна-

родними передачами товарів військового призначення” від 15.02.2002 № 184.

69. Постанова Кабінету Міністрів України “Про внесення змін у додаток до Положення про порядок контролю за експортом, імпортом і транзитом окремих видів виробів, обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій, що можуть використовуватися для створення озброєння, військової чи спеціальної техніки” від 15.02.2002 № 185.

70. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Концепції ротації кадрів на окремих посадах державних службовців” від 18.03.2002 № 144-р.

71. Постанова Кабінету Міністрів України “Про ввезення на митну територію України окремих видів товарів” від 29.03.2002 № 390.

72. Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби” від 11.07.2002 № 985.

73. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності” від 12.12.2002 № 1863.

74. Постанова Кабінету Міністрів України “Про перелік товарів, експорт та імпорт яких підлягає квотуванню і ліцензуванню у 2003 році” від 25.12.2002 № 1939.

75. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку проведення атестації посадових осіб митної служби” від 25.12.2002 № 1984.

76. Спільний наказ Державного комітету України по охороні державних таємниць у пресі та інших засобах масової інформації та Державного митного комітету України “Про затвердження Інструкції про порядок переміщення через Державний кордон України текстових, аудіо- та аудіовізуальних матеріалів” від 22.08.94 № 99/252.

77. Спільний наказ Державного комітету у справах охорони державного кордону України, ДМСУ, Міністерства транспорту України “Про затвердження Типової технологічної схеми пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна” від 05.03.2001 № 152/165/130, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 19.03.2001 за № 248/5439.

78. Наказ Держмиткому України “Про затвердження Положення про порядок митного оформлення товарів та інших предметів, що перевозяться між митницями на території України”. від 27.09.93 № 246.

79. Наказ ДМСУ “Про створення регіональних митниць та митниць державної митної служби України” від 20.12.96 № 564.

80. Спільний наказ ДМСУ України та Державного комітету у справах охорони державного кордону України “Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії підрозділів Держкомкордону України та підрозділів митної варті Держмитслужби України” від 24.02.97 № 74/83.

81. Наказ ДМСУ “Про затвердження інструкції про порядок заповнення граф ВМД та класифікаторів, що використовуються при заповненні граф ВМД” від 09.07.97 № 307, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 24.09.97 за № 443/2247 (у редакції наказу ДМСУ від 18.04.2002 № 207).

82. Наказ ДМСУ “Про затвердження Інструкції про порядок справляння ввізного (імпортного) мита” від 23.07.97 № 344 (зі змінами).

83. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку справляння митних зборів, які нараховуються за вантажною митною декларацією” від 23.06.98 № 363.

84. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку заповнення граф вантажної митної декларації відповідно до митних режимів експорту, імпорту, транзиту, тимчасового ввезення (вивезення), митного складу, магазину безмитної торгівлі” від 30.06.98 № 380, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22.07.98 за № 469/2909 (зі змінами і доповненнями згідно з наказом ДМСУ від 14.10.2002 № 555).

85. Наказ Державної служби експортного контролю “Інструкція про порядок оформлення та використання дозволів/висновків на право здійснення вивезення, ввезення та транзиту товарів, що відповідно до законодавства підлягають або не підлягають експортному контролю” від 03.08.98 № 163.

86. Наказ ДМСУ “Про затвердження Інструкції із заповнення та використання уніфікованої митної квитанції МД-1” від 09.10.98 № 635 (зі змінами і доповненнями).

87. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку замовлення, видачі, зберігання, обліку та використання особистих митних забезпечень інспекторів, а також введення в дію особистих митних забезпечень нового зразка” від 17.11.98 № 723 (зі змінами і доповненнями, внесеними наказом ДМСУ від 28.10.99 № 684).

88. Наказ ДМСУ “Про затвердження Положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення” від 08.12.98 № 771.

89. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку пропуску через митний кордон України та митного оформлення товарів, що підлягають експортному контролю” від 20.01.99 № 38.

90. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку заповнення й використання Картки відмови” від 24.04.99 № 239.

91. Наказ ДМСУ “Про затвердження Інструкції про порядок контролю митними органами за справлянням під час митного оформлення товарів, увезених (пересланих) на митну територію України, та перерахуванням до бюджету податку на додану вартість” від 09.06.99 № 346 (зі змінами).

92. Наказ ДМСУ “Про затвердження Правил митного оформлення транспортних засобів, номерних вузлів та агрегатів, що переміщуються через митний кордон України” від 26.06.99 № 393.

93. Наказ ДМСУ “Про введення в дію механізму оперативного та подальшого контролю при здійсненні операцій по нарахуванню митних та інших платежів і зборів у неторговому обігу” від 06.09.99 № 570.

94. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку митного оформлення несупроводжуваного багажу, що переміщується через митний кордон України” від 08.10.99 № 645.

95. Наказ ДМСУ “Про визначення Переліку місць прибуття авто-транспортів” від 15.11.99 № 721.

96. Наказ ДМСУ “Про затвердження Примірною положення про відділ тарифів та митної вартості і Порядків його роботи” від 02.12.99 № 782.

97. Наказ ДМСУ “Про затвердження Інструкції про порядок справляння акцизного збору в разі ввезення товарів суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності на митну територію України” від 21.01.2000 № 33 (зі змінами).

98. Наказ Головного державного інспектора ветеринарної медицини України “Про затвердження Порядку пропуску вантажів, підконтрольних службі державної ветеринарної медицини, через державний кордон України” від 27.12.99 № 49.

99. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку нарахування митних зборів, мита, податку на додану вартість та акцизного збору при митному оформленні товарів, транспортних засобів та запасних частин до них, які переміщуються через митний кордон України” від 27.03.2000 № 164.

100. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку застосування митного режиму тимчасового ввезення (вивезення)” від 28.03.2000 № 173.

101. Наказ ДМСУ “Положення про порядок здійснення контролю за доставкою транспортних засобів індивідуального користування, знятих з обліку в реєстраційних органах іноземних держав” від 06.09.2000 № 490.

102. Наказ ДМСУ “Про спрощення порядку переміщення транспортних засобів через митний кордон України” від 01.06.2001 № 372.

103. Наказ ДМСУ “Положення про організацію проведення підрозділами митної варти Держмитслужби України оперативних заходів під час повсякденної служби, а також спеціальних митних операцій з виявлення, попередження й припинення контрабанди та порушення митних правил” від 21.06.2001 № 426 ДСК.

104. Спільний наказ ДМСУ та Міністерства юстиції України “Порядок передачі митними органами майна, конфіскованого за рішеннями судів, органам державної виконавчої служби” від 17.08.2001 № 46/5 / № 571.

105. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку заповнення граф вантажної митної декларації на товари, що переміщуються через митний кордон України громадянами із застосуванням уніфікованого адміністративного документа форми МД-2 (МД-3)” від 10.12.2001 № 796.

106. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України “Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)” від 06.09.2001 № 201.

107. Наказ ДМСУ “Про внесення змін та доповнень до Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації та класифікаторів” від 18.04.2002 № 207.

108. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України “Про затвердження Переліку товарів, експорт яких здійснюється за умови реєстрації зовнішньоекономічних договорів (контрактів)” від 11.07.2002 № 207.

109. Наказ Головної державної інспекції з карантину рослин України Міністерства аграрної політики України “Про затвердження Правил фітосанітарного контролю деревини та виробів з неї” від 06.08.2002 № 65.

110. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку заповнення декларації форми МД-7 на ввезення/вивезення транспортного засобу індивідуального користування, номерного вузла чи агрегату”. від 26.07.2000 № 407.

111. Наказ ДМСУ “Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення предметів дипломатичних представництв, консульських установ, представництв міжнародних органі-

зацій, а також їх персоналу та членів сімей персоналу, які користуються на території України митними пільгами” від 19.07.2001 № 491.

112. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку здійснення митного контролю та митного оформлення окремих транспортних засобів, що ввозяться громадянами на митну територію України” від 12.10.2001 № 664.

113. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку декларування валютних цінностей, цінностей, предметів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, і оформлення митної декларації та про внесення змін до наказу Держмитслужби України від 08.10.99 № 645” від 22.11.2001 № 763.

114. Наказ Міністерства культури і мистецтв України “Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України” від 22.04.2002 № 258.

115. Наказ ДМСУ “Про затвердження Положення про попередню вантажну митну декларацію” від 02.07.2002 № 345.

116. Наказ Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України “Про затвердження Переліку продукції, що підлягає обов’язковій сертифікації в Україні” від 30.08.2002 № 498.

117. Наказ ДМСУ “Про внесення змін та доповнень до Порядку заповнення граф вантажної митної декларації відповідно до митних режимів експорту, імпорту, транзиту, тимчасового ввезення (вивезення), митного складу, магазину безмитної торгівлі та Порядку використання формуляра-специфікації форми МД-8” від 14.10.2002 № 555.

118. Наказ ДМСУ “Про затвердження порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації” від 14.10.2002 № 561.

119. Наказ ДМСУ “Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням вантажної митної декларації” від 14.10.2002 № 562.

120. Наказ ДМСУ “Про затвердження інструкції з діловодства в митній службі України” від 28.12.2002 № 747.

121. Спільний лист ДМСУ та Міністерства юстиції України від 13.06.2002 № 11/1-13-5251 / № 33-22/560.

122. Галузовий стандарт України “Бензини моторні сумішеві”: Технічні умови. ДСТУ 320.001.49943.015-2000.

123. Пояснения к товарной номенклатуре внешнеэкономической деятельности Содружества Независимых Государств (ТН ВЭД СНГ) / Государственный таможенный комитет Российской Федерации.

124. *Бітяк Ю.П., Буй В.В.* Адміністративне право України: Навч. посіб. — Х., 1999.

125. *Гришко И.С.* Внешнеторговые сделки. — С., 1994.

126. *Деркач Л.В.* Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра. — К., 1998.

127. Довідник інспектора митниці з технічних засобів митного контролю та зв’язку.

128. *Коваль А.П.* Ділове спілкування. — К.: Либідь, 1992.

129. *Коржанський М.Й.* Кваліфікація злочинів: Навч. посіб. — 2-ге вид. — К.: Атіка, 2002. — 576 с.

130. Кримінально-процесуальний кодекс України: Наук.-практ. коментар / За ред. В.Т. Маляренко, Ю.П. Леніна. — Х.: Одиссей, 2003. — 960 с.

131. *Мельник М.І., Хавронюк М.І.* Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навч. посіб. — К.: Атіка, 2002, — 576 с.

132. *Молдаванов М.І., Сидорова Г.М.* Сучасний діловий документ: Метод. посіб. — К.: Техніка, 1992.

133. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника., М.І. Хавронюка. — К.: Канномн: А.С.К., 2002. — 1104 с.

134. *Науменко В.* Мінімізація ризиків при митному оформленні: Навч. посіб. — К., 2003.

135. *Науменко В.* Практика митного оформлення товарів: Довідк. посіб. — К., 2003.

136. Основи митної справи: Навч. посіб. / За ред. П.В. Пашка. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. — 318 с.

137. *Підпригора О.А., Боброва Д.В.* Цивільне право. — К., 1996.

138. *Попов А.А.* Международное частное право. — Х., 1999.

139. Прикордонні автомобільні пункти пропуску. ВБН В.2.2-95, ВБН В 2.2-01-96. ДМКУ.

140. *Прокопишин А.П.* Справочник инженера-сметника. — М.: Стройиздат, 1991.

141. *Пушкин А.А., Самойленко В.М.* Гражданское право Украины. — Х., 1996.

142. *Соловков Ю.П.* Українська митниця сьогодні // Уряд. кур’єр. — 1999. — 13 січня.

143. *Тацій В.Я.* Відповідальність за господарські злочини. — Х., 1979. — 136 с.

144. *Тацій В.Я.* Поняття, система та загальні види господарських злочинів. — Х., 1974. — 40 с.
145. *Шевчук С.В.* Українське ділове мовлення. — К.: Вища шк., 1997.
146. Юридична енциклопедія: В 4 т. — К.: Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. — 741 с.

На в ч а л ь н е в и д а н н я

Серія “Митна справа в Україні”

Андрійчук Віктор Миколайович, *Аргунов* Владислав Анатолійович, *Березний* Євген Миколайович, *Бичков* Віктор Васильович, *Болічок* Людмила Володимирівна, *Будаков* Андрій Юрійович, *Воронцов* Віктор Миколайович, *Гой* Ольга Миколаївна, *Гончар* Сергій Леонідович, *Гутник* Анатолій Євгенович, *Деркач* Володимир Георгійович, *Долгих* Тамара Миколаївна, *Дуплій* Ольга Федорівна, *Сльнікова* Ольга Павлівна, *Заяц* Віктор Віталійович, *Калініченко* Вадим Сергійович, *Канівець* Леонід Васильович, *Копосов* Сергій Анатолійович, *Кравченко* Олег Олександрович, *Лашаков* Ігор Миколайович, *Левада* Валерій Павлович, *Луценко* Олександр Федорович, *Лучнікова* Лідія Михайлівна, *Мальцев* Ігор Олександрович, *Малаяревська* Ольга Григорівна, *Мароха* Володимир Миколайович, *Мартинов* Максим Артемович, *Мироненко* Анатолій Сергійович, *Мисник* Ігор Олександрович, *Мищенко* Сергій Миколайович, *Науменко* Віталій Петрович, *Невечеря* Віктор Іванович, *Останчук* Валерій Васильович, *Падун* Петро Панфілович, *Пашинний* Олександр Іванович, *Пашко* Павло Володимирович, *Педешко* Анатолій Іванович, *Писарев* Вадим Альбертович, *Пінський* Сергій Дмитрович, *Прудніков* Михайло Іванович, *Пузіков* В'ячеслав Анатолійович, *Рамусь* Ігор Петрович, *Рожественський* Олександр Вікторович, *Салагор* Микола Михайлович, *Сінкевич-Давидець* Надія Миколаївна, *Соболь* Ігор Миколайович, *Співаков* Володимир Вікторович, *Сьомка* Сергій Миколайович, *Тиндик* Михайло Васильович, *Федоров* Олександр Олегович, *Філіповська* Олена Леонідівна, *Ченцов* Віктор Васильович, *Черепашук* Віталій Георгійович, *Чубар* Петро Гаврилович, *Шелепова* Катерина Василівна, *Шевцов* Володимир Олексійович, *Шуляк* Валентин Петрович

ОСНОВИ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Навчальний посібник

Обкладинка художника *П.В. Гусєва*

В оформленні с. 4 обкладинки використано фото *С.В. Орлова*.

**В Україні книгу можна передплатити у будь-якому відділенні зв'язку.
Передплатний індекс 10828**

Підп. до друку 12.02.2004. Формат 60 × 90^{1/16}.
Папір офс. Друк. офс. Гарнітура шкільна.
Ум. друк. арк. 46. Обл.-вид. арк. 49,2.

Видавництво “Знання”

01034, Київ-34, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 1591 від 03.12.2003

Тел. (044) 234-80-43, 234-23-36

E-mail: sales@znannia.com.ua

http://www.znannia.com.ua

В Україні книгу можна придбати за адресами:

- м. Київ, вул. Л. Толстого, 11/61, маг. “Буква”, тел. (044)234-75-08;
- м. Київ, вул. М. Грушевського, 4, маг. “Наукова думка”, тел. (044)228-06-96;
- м. Київ, Майдан Незалежності, ТЦ “Глобус”, маг. “Книжковий світ”, тел. (044)238-59-41;
- м. Київ, вул. Архітектора Вербицького, 30-б, маг. “Буква”, тел. (044)422-57-26;
- м. Вінниця, вул. Гагаріна, 2, маг. “Буква-Вінниця”, тел. (0432)35-90-61;
- м. Донецьк, вул. Артема, 147-а, маг. “Будинок книги”, тел. (0622)55-44-76;
- м. Євпаторія, вул. Фрунзе, 42, маг. “Буква-Євпаторія”, тел. (06569)3-31-44;
- м. Житомир, вул. Київська, 17, маг. “Знання”, тел. (0412)37-29-02;
- м. Запоріжжя, просп. Леніна, 147, маг. “Буква-Запоріжжя”, тел. (0612)49-00-08;
- м. Івано-Франківськ, Візовий майдан, 3, маг. “Сучасна українська книга”, тел. (03422)3-04-60;
- м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 44, маг. “Книжковий дім “Буква”, тел. (03422)7-58-49, 7-58-51;
- м. Кривий Ріг, пл. Визволення, 1, маг. “Букініст”, тел. (0564)92-37-32;
- м. Львів, просп. Шевченка, 8, книгарня ДВЦ НТШ, тел. (0322)79-85-80;
- м. Львів, просп. Шевченка, 16, маг. “Ноти”, тел. (0322)72-67-96;
- м. Луганськ, вул. Радянська, 58, маг. “Глобус-книга”, тел. (0642)53-62-30;
- м. Луцьк, просп. Волі, 41, маг. “Знання”, тел. (03322)4-23-98;
- м. Рівне, просп. Миру, 16, маг. “Буква-Рівне”, тел. (0362)62-04-65;
- м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 6, маг. “Знание”, тел. (0652)27-54-68;
- м. Сімферополь, вул. Сергєєва-Ценського, 4-а, маг. “Буква-Сімферополь”, тел. (0652)27-31-53;
- м. Суми, вул. Кірова, 8, маг. “Будинок книги”, тел. (0542)22-51-17;
- м. Харків, вул. Петровського, 6/8, маг. “Вища школа”, тел. (0572)47-80-20;
- м. Харків, вул. Сумська, 51, маг. “Books”, тел. (0572)14-04-70;
- м. Херсон, вул. Леніна, 14/16, маг. “Книжковий ряд”, тел. (0552)24-64-23, 22-14-56;
- м. Хмельницький, вул. Подільська, 25, маг. “Книжковий світ”, тел. (03822)6-60-73;
- м. Черкаси, вул. Б. Вишневецького, 38, маг. “Світоч”, тел. (0472)47-92-20;
- м. Чернігів, вул. Леніна, 45, маг. “Будинок книги”, тел. (04622)7-30-03;
- м. Ялта, вул. Гоголя, 24, маг. “Буква-Ялта”, тел. (0654)32-37-41.

**Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43; факс: 238-82-68.
E-mail: sales@books.com.ua <http://www.books.com.ua>**

Митний контроль на автомобільному транспорті / В.А. Писарєв, О.В. Рождественський, М.М. Чечель, П.В. Пашко; За ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. — 189 с. — (Митна справа в Україні). — Мова укр. — Формат 60×90 1/16. — Пал. тв.

ISBN 966-620-206-9

Цей випуск серії “Митна справа в Україні” продовжує висвітлювати питання митно-тарифного регулювання в нашій державі. У книзі розкриваються загальні положення та особливості здійснення митного контролю за переміщенням товарів автомобільним транспортом, наводяться характеристики основних документів, необхідних для митного оформлення товарів і автотранспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення. У додатках наводяться зразки необхідних документів.

Розраховано на працівників митних та правоохоронних органів України, студентів, курсантів спеціалізованих навчальних закладів, спеціалістів у галузі зовнішньоекономічної діяльності, а також широке коло громадян, які здійснюють переміщення товарів автотранспортом через митний кордон України.

**Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43.
E-mail: sales@books.com.ua <http://www.books.com.ua>**

www.BOOKS.com.ua
Широкий вибір навчальної та ділової літератури
Тел. для довідок: (044) 235-00-44, 234-80-43

Митний контроль на залізничному транспорті / В.А. Писарєв, О.В. Рождественський, П.В. Пашко; За ред. П.В. Пашка. — К.: Знання, 2004. — 404 с. — (Митна справа в Україні). Мова укр. — Формат 60×90 1/16. — Пал. тв.

ISBN 966-8148-07-X

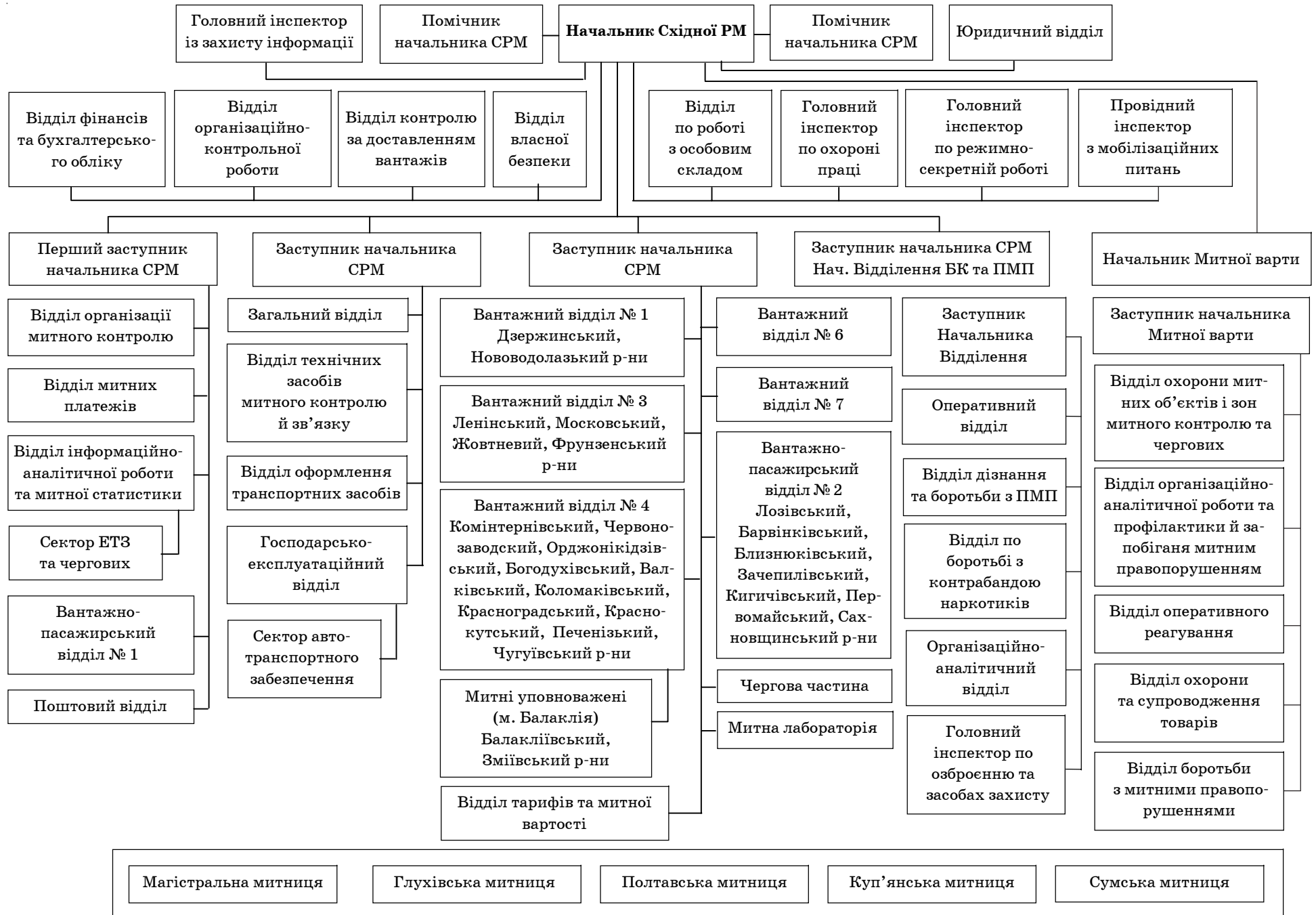
Цей випуск серії “Митна справа в Україні” продовжує висвітлювати питання митно-тарифного регулювання в нашій державі. У книзі розкриваються загальні положення та особливості здійснення митного контролю за переміщенням товарів залізничним транспортом, наводяться характеристики основних документів, необхідних для митного оформлення товарів і залізничного транспорту, що здійснює міжнародні перевезення. Дається опис митних процедур, передбачених Митним кодексом України. У додатках наводяться зразки необхідних документів.

Розраховано на працівників митних та правоохоронних органів України, студентів (курсантів) вищих навчальних закладів, а також широке коло громадян, які здійснюють перевезення товарів залізничним транспортом, спеціалістів у галузі зовнішньоекономічної діяльності.

**Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43.
E-mail: sales@books.com.ua <http://www.books.com.ua>**

www.BOOKS.com.ua
Широкий вибір навчальної та ділової літератури
Тел. для довідок: (044) 235-00-44, 234-80-43

Штатна структура регіональної митниці (станом на 25 вересня 2003 р.)

Принцип дії системи МДП

